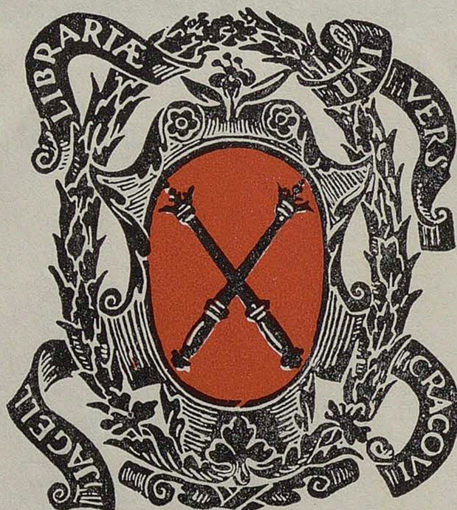
POMPONIVS MELA

CHRONICA POLO

LIBRARIÆ UNIVERS
IAGELL CRACOV

CHRONICA·POLONORV̄

ANDREAS CRICIVS POZNANIEñ ET SANCTI FLORIANI APVDGRACCO VIAM PREPOSITVS. SECRETARI VS REGIVS LECTORI.

Hiſtoriam regni, medium quod Viſtula lambit
  Germanum ſcindens, Sarmaticumq; ſolum.
Et quod utrumq; latus tenet et ingens Marte Polonus
  Vandalus aut Slauus ſeu fuit ante Gethes.
Vtcumq;, incerta eſt omnis ſic gentis origo,
  Auctor hic explicuit noſter habunde tamen.
Verum non Criſpus ſcripſit, non Liuius iſtud
  Lector opus, medicus ſcripſit & Aſtrologus.
Quare age Graiorum ualeat ſentencia, ueri
  Quod ſermo eſt ſimplex, ſic puto gratus erit.

INCLITISSIMO SIGIS
MVNDO PRINCIPE
REGNANTE APVD
GRACCOVIAM
CVM GRATIA
AC PRIVI
LEGIO.

AD ILLVSTRISSIMVM INVICTISSIMVMQVE PRINCIPEM ET DOMINVM DOMINVM SIGISMVNDVM DEI NVTV POLONIAE REGEM MAGNVM LITHVANIAE DVCEM, RVSSIAE, PRVSSIAE, POMERANIAEQVE DOMINVM ET HEREDEM &c. IODOCI LVDOVICI DECII WISSENBVRGEñ SACRI LATERANEñ ET IMPERIALIS PALACII COMITIS IN QVATVOR LIBROS HISTORIARVM REGNI POLONIAE EXCELLENTISSIMI DOMINI MATHIAE DE MECHOVIA ARTIVM ET MEDICINAE DOCTORIS ET CANONICI GRACCOVIEñ NVNCVPATORIA EPISTOLA.

SVpra multas iam hominum ætates, Rex illustrissime, a ueteribus historiæ laudes atq; cõmoda litteris mandata, ad posteros transmissa, historiáq; memoriæ rerum gestarũ solam fidelem esse testem constat. Quod quom adeo clarũ est, ut iam omniũ mortalium assesu, unicum ferme domi forisq;, pace uel bello, historia hominum uitæ sit documentũ, non apparet quare hoc loco ingens onus assumendum, & singulæ historiæ dignæ laudes percẽsendæ forent. Quom uel ex paucissimis summa omnium, facili etiã negocio existimari queat. Taceo enim quod ueterum maiorumq; gesta absq; litterarum monumentis perpetua obliuione delitescendo interirent, animusq; simul cum corpore omnibus sæculis efficeretur mortalis, sileo item quod ad plerasq; uirtutes mortalium animi uéterũ exemplo (quod sola historia accipitur) ingenti desyderio euehuntur. At satis in uniuersum uidetur enarratum, si mortalibus persuadetur, omnem uiuendi normam a rerum inicio in hanc hominum ætatem ex longo temporũ interuallo susceptam esse, & ita illam humanis rebus semper fuisse necessariam, ut si unicum illius beneficium demeretur, omnium mox mortalium ordines, leges, atq; uiuendi usus interirẽt. Virtutes nullius exemplo traditæ, nec imitandæ, deperderẽtur. Contra, uicia uti libido & ad mala cupidus animus monerent, supremo humanæ uitæ malo inualescerent. Quid si historiam rerum gestarum solam memoriam & indicem ab omnibus mortalibus extinxerit aliquis, num protinus hominum uita ab ipsis brutis etiã (quibus nihil nisi præsens rerum natura commune est) uix secerni possit, & prorsus animi immortalitas auferetur, si neq; præterita recogitet, neq; futura consilio ac a maioribus accepto exemplo præueniat? Nam quis Aegyptioꝝ sapientiam, Hebreorum cultum & relligionem, Græcorum doctrinam, Romani imperii summam maiestatem, maximorum deniq; regnoꝝ gloriam & (ut uno cõcludam uerbo) res omnium gentium perhenni dignas laude, nisi historia fidelis ãtiquitatis testis ad posteros sũmisit. Neq; operæpreciũ erit Philosophorum omnium sapientiam, ea dempta extinctam adnumerare, quom & hoc facili apparet negocio neq; cœlitum uirtutes, neq; astrorum cognitionem, neq; etiã ea quæ ad ullum humanæ uitæ usum pertinẽt, nisi ex historia & lit

terarum uetustis dependere monumentis. Historia priscorum hominū usus uitamq; docet, omnium rerum exempla præbet, & quicquid in secundis, aduersisq; rebus agendum sit, ostendit. Nullius unq̄ imperii aut urbis respublica tot animorū concordiam, nisi sumptis ex historia exemplis permota, euocare potuisset, hinc mortaliū sapientiā, quantulacūq; existit, ortam cōstat: qua semper, post dei optimi maximi nutū, res omnium gētium consilio ac labore diriguntur. Cæterum scio non deesse qui fortunæ casibus omnia subiecta putent, nihilq; fieri nec hominibus accidere, nisi quod fortuna mundi domina attulerit, perhibent. Totus ferme mūdus in eam sentenciam apud Ethnicos accessit. Respondet huic sentenciæ scitum Dionisii posterioris Tyranni ad Macedonem Philippū responsum. Philippus etenim quom ex Dionisio quæreret, qua esset ratione factum, quod ingens simul ac præclarum a patre acceptum imperium, tot opibus ipse pollens, tantaq; sapientia præditus, contra hostes nequisset asseruare. Scitum conueniensq; Dionisii accepit responsum. Cætera ferme omnia sibi patrē, fortunā uero, qua hæc sibi quæsierat custodieratq;, nō utiq; reliquisse. Scitum quidem Dionisii dictum hoc est, post tantam acceptam cladem. Verum an magis ipse fortuna, quam malo consilio tanto imperio exutus est nō habeo dicere. Mihi quidē sublectum aliunde constat, deum sapientemq; astris dominari. Præterea non magis fortuna q̄ cōsilio & ultronea uoluntate res mortalium gubernari. Verumenimuero multis hominum ætatibus constat in omni rep. quantumuis paruis initiis, concordia res creuisse, contra quom principum & patrum populiq; animi in diuersum abiere, mox odiis, dissensionibus res omnium gentium maxime collapsæ corruerūt. Hoc malum in multas respublicas primum silenter irrepsit, paulopostq; seminatū, in immēsum creuit, & omnem decorem & regnorū speciē euertit. Neq; hac hominum ætate ab eo tutum apparet, quom nunq̄ in rep. malarum rerum desint artifices, qui fraude, dolo, atq; astu quicquid uel saluum uel integrum est, tranquillitatis impacientissimi perturbare summis conatibus studeant. His autem malis nullo unq̄ consilio occurrendum erit, quā eo quod ex ueterum rerum gestarum historiis traditum accipitur, simulq; auctum ad posteros transmittitur. Iam non tam ex harum rerū breuissima assertione, quā ueterum modernorumq; traditione satis superq; historiæ fructus ac laudes apparent, quæ quom tantæ semper fuerint existimatæ, quod totius uitæ humanæ ordinem legesq; asseruarent, factum cōstat nullum imperium, nullum regnum, nullam deniq; remp. unq̄ fuisse, quibus non maiorū suorū res gestæ domi, foris, pace, ac bello litteris mādata essent quibus monumentis uel uetustatis suæ rationem redderent, uel rerum abs se gestarum, gloriam & famā ad posteros transmitterent. Eaq; lege multarum gētium res bellicæ inaltum euectæ, quæ interceptis litteris obliuione sepultæ periisset. Igitur ita qcquid Asia, Aphrica, Europaq; clarum memoriaq; dignum habet, historiæ & litterarum beneficio habet. Id paulo ante paucis mortalibus cōmune, nimirum quom litteræ adeo essent preciosæ, ut non nisi maximis sumptibus a principibus, uel supremo labore ab his qui obscurioris sortis essent adipiscerentur, item Barbarorum feritate & sæuicia multo maxima bonarum litterarū pars extincta perhibetur, litteræ in hominum usu

rarae esse

raræ esse cœpere, & multis ætatibus propemodū extinctæ periclitabantur,
non modo apud eos quos Barbaros uetustas appellauit, uerum etiā apud
hos quibus litteraꝝ dogmata ex ipsis fontibus sumpta fuere, indeq; parum
interfuit, quin & apud Italos latini sermonis cultus fuisset extinctus. Verū
deus omnium rerum conditor, qui humanis rebus nunq̄ deest, & quæ ad uni
uersam opulentiam pertinēt abunde præbet, paulo postq̄ historiæ litteræq;
pene interire cœpissent, miram, necessariamq; mortalibus breui spacio cha/
racterum beneficio apud Mogūciam Germaniæ repertam tradidit artem,
hac mox litteræ auctæ, & omnium ferme gentium res renatæ, in publicum
prodiere, restituta est iam priscæ uetustatis memoria, & Philozophorū, diui
naq; sapientia, & quicquid apud paucissimos multis iam ætatibus delituit,
multiplicatum. Factum est paulopost huius artis beneficio commune omni
bus, iamq; eo uentum est, ut nihil unq̄ apud ueteres gestū, quod nō iam pau/
lo āte quā hæc scriberem in apertum exierit, hinc imperatorum, regum, po/
puloꝝ, nationum, rerūpub. urbiū ciuitatūq; res gestæ memoriæ cōmendatæ
sunt. Verum uniuscuiusq; gentis & populi res tāto clariores, quanto magis
forte eruditum nacti sunt scriptorem, ita igitur omnium gētium ferme chro
nismi passim circūferūntur. Poloniæ uero in Europa am plissimi regni res
gestæ in hanc ætatem in occulto fuere, haud ideo quod egregiis carerent fa/
ctis, sed quod sero litterarum cognitio rebus bellicis iuncta atq; inuecta est.
Traduntur quidem apud externarum rerū scriptores de Sarmatis & intro/
clusis his finibus populis quædam. Sed multo maxima pars rerū gestarum
aut illis incognita prorsus, aut ingrata ut ad posteros mitterētur, fuere. Itaq;
Sarmatarum atq; Polonorum res, eousq; scriptorum penuria in occulto de
lituere, quousq; excellens ille uir præstantis ingenii dominus Mathias Me/
chouieñ, artium & medicinæ Doctor, Canonicus Graccouieñ &c. patriæ ui
ces suscepit, maiorū res gestas, ex mutilis quidē fragmentis, a rerum inicio
ad tua Rex inclytissime tempora quattuor libris exposuit, opus sane neces/
sarium atq; utile, quo mox uidere licebit, qua arte, quaue uirtute tantum re/
gnum ab inicio creuit. Contra uiciis inualescentibus, qua iterū molestia affe/
ctum sæpius inclinatum fuerit. Postremo quam crebro (ut in cæteris huma
næ uitæ rebus fieri assolet) fortunæ motibus actum, nūc secundis rebus eue
ctum, nunc aduersa sorte depressum corruerit, in hoc opere quidē uidebitur
a plerisq; dissentire, quod aliter originem gentis ponat, q̄ a multis probatū
uidetur, præterea alia nō omnibus accepta inducat, sed ea ex parte uenia de
betur, quod sua sponte neminē leserit, quod a maioribus tradita fideliter ad
scripsit, & quod sua quoq; tempora diligenter exequitur. Cæterum nihil in
hoc opere tam affectate q̄ ueritatem narrationis sequutus est, uerborum fu
cum, sermonis cultum, & eloquentiæ florem non admodum requisiuit, tum
quod sine quæstu patriæ scriberet, cum etiā quod res per se uel claræ, uel ue
ræ, his suffragiis minus egēt. Ea lege apud Germanos nuper Nauclerus tā
to maiorem laudem adsequutus perhibetur, quanto maiori studio ipsam ue
ritatē nudis q̄dē uerbis (ueris tñ sentenciis quantū ex humana habetur imbe
cillitate) descripsit, tanto plus etiā Marcus Anthonius Sabellicus in opere
suo laudis ademit, quanto sæpius a ueritate in aliorū gratiā deuiasse cōpro
batur.

batur. Sed quom plerumq; in opinionibus tempus absumitur, datur scriptoribus de rebus antiquis scribentibus uenia, & ut ubiq; culpa ferme uacātes, impune eorū quos sequuntur opiniones referant, admittitur. Mihi certo cōstat dominum Mechouieñ non paruum suscepisse laborem, & tanto maiorem, quo minus quos tute sequeretur copia daretur, perfecit tamen opus sine affectato tumore, maiorum res gestas domi, foris, pace, ac bello tradidit, idq; sedulo studio effecit, ut si non omnibus assumptus labor probaretur, argumentum saltem posteris pro patria laborandum præberet, & supra multas hominum ætates res gestas non omnino in occulto permitteret. Quūq; opus hoc multo labore absoluisset, mihi, quem ex affectu huic regno addictum iam antea cognouit, librum tradidit, eum ego prius censoribus oblatū lubens suscepi, tuæq; Maiestatis authoritate meo ære in hanc formam excudere iussi. Quicquid uero laboris aut impensæ absumptum est, cum ipso opere, tuæ Maiestati per me offertur, erit forte & hoc inter laudes tuas non ultimo loco cōnumerandum, ut qui inclinatā iam remp. ex integro restitueris, te quoq; regnante, Sarmatarum Polonorumq; uetustates, maiorum tuorum gesta egregiaq; facinora in lucem prodeant, utq; respublica per te restituta opibus, a litteris atq; rebus gestis te imperante quoq; clara fiat. Nemini etenī plus merito, quā tibi Rex inuictiss: hoc opus uel ex labore uel sumptu dedicatur, uel ideo quod uti Sarmatarū Polonorūq; rex & princeps es, omniūq; ex te salus dependeat, cunctas item uirtutes supra principes huius ætatis assequutus sis, ita omnium illorum laudes siue a consilio, siue a rebus gestis, sub tuo patrocinio conscriptæ exeant. Mos est scriptoribus, ut res etiam infimas summis uiris, summis orationibus dedicent, moxq; illos magna laudum copia in altum euehāt, ita sæpe ad flagiciosissimos tyrannos eruditissimi adulatores scripsere, tantoq; ornatu ac uirtutum cumulo extulere, ut uix restat quibus uirtutibus, quibusue studiis ac uerbis optimus quisq; ultra pessimum quemq; euehatur. Tua quidem Maiestas facere semper q̄ dici uoluit, & re ipsa scriptorū omniū calamos superare, ego a cunabulis nihil minus q̄ adulari didici. Quare fit, ut breuius mihi negocium absoluendum est, cum quod uanitatibus his aures nunq̄ præstare soles, tum etiam quod periculosa plurimum in republica sit adulatio. Nam si Q. Curcio creditur. Adulatio perpetuum regum malum est, quorū opes sæpius assentatio, q̄ hostis euerterit. Cinicū item Diogenē uere sciteq; dicere solitum perhibent, præstare ad coruos redigi, q̄ adulatoribus exponi, quoniam illi morticinia modo consectentur, hii etiānum uiuos laniatu pestifero excarnificare non desināt. Senecam item monuisse accepimus, adulatoribus latus non esse præbēdum qui artifices sint ad captandos superiores, habere enim hoc in se blandicias naturale, ut quom reiiciantur etiam placeant, sæpeq; exclusas nouissime recipi, idemq; alibi asseuerat. Pro sua quemq; portione adulatio infatuat. Ego si adulatorum mala adferre cogerer, uix epistolæ modum seruarem, sed hæc missa faciens, receptui canam. Tibi inuictissimo regi, clarissimo principi, iustissimo (quod tibi cum paucis commune est) domino, domini Mechouieñ laborem, meamq; factam operam & impensam offero, dedico, atq; nomino, quicquid boni reipublicæ ex eo opere accedet, id tuæ Maiestati merito de-

betur.

betũr. Cuiũs uere maiores sunt uirtutes, quã quod exiguã hãc cãrtula ã me describiqueant. Accedit quod in hac parte cõsulte calamũ retraxi, quod tpa tua Rex inclytissime tercio libro editionis propriæ fusius adscripturus sum, eo quantis naturæ dotibus refertus es, legenti mox apparebit, interea hoc absolutũ opus sub tuæ Maiestatis patrocinio excusum emit to. Tu Rex inuictissime hanc sedulam meam operam cle menti animo suscipere dignare, & me sub tua Maie-statis tutela contra omnium morsus absconde, protege, auctisq; regni finibus fœliciter diuq; impera, & herede multo re-licto perpetuũ accipe. VALE.

Excellentissimi domini Mathiæ de Mechow artium & medicinæ Doctoris Canonici Graccouiensis ad Andream Cricium epistola.

NA tale solum dulcedine cunctos allicit, & immemores non sinit esse sui. Proinde nemo sane mentis lacerat & deturpat patriam suam. Nec uelut immunda auis upupa, defedat nidum suũ, pro bris, calumniis, & ueritati inconsonis scriptis, sed pugnat pro ea & quod honestatis ac iusticiæ est, de ipsa exteris enodat & dilucidat, quod manifestũ tibi est mi Andrea Crici in quæstione super ortu & primeua origi-ne Polonorum, quibus nouus aduentus & post Iustinianũ imperatorem ca-lumniose, potius q̃ uere per quosdam inexpertos astruitur, qui errore suo nõ contenti, prædicant Lechitas & Vandalos, alios genere & lingua populos fuisse, antiquitate quoq; & tẽpore Polonos præcessisse, quod quom absurdũ sit & intollerabile, ex icotibus & signis psuaderi poterit plurimis. Imprimis itaq; Lechitas & Czechitas in terras incultas a nullis colonis unq̃ habitatas quæ nunc Polonia & Bohemia nũcupantur, intrasse, apparet ex ueteribus nostris scriptoribus & nouis, qui uno ore cõstanter affirmãt, Lech & Czech principes de castro & uilla Psari, in Slauonia sita, exisse, in prima propaga-tione hominũ, ãte ortum imperiorum occidentalium, & intrauisse in terras Morauiæ, Bohemiæ, Slesiæ, Poloniæ, Cassubiæ, & Pomeranas. Et sicut in topicis & probabilibus autenticũ autentico contrauenire cõtingit. Ita cuiq; experto de terra auita, plus credendum est, maxime quũ plurimi immo om nes hoc astruãt, q̃ exteris, & his qui talem patriã nunq̃ uiderunt, nisi ex audi tu incerto, fabulose & non probate aliquid protulerunt. Iterũ Iosephus He-breorum ueteranus historiographus refert, ex Iaphet filio Noe processisse Ionios, quos Græcos uocat, a quibus & Ionium mare, quod & Aegeum dici tur, & post Græcos asserit Eolicos uersus occidentẽ sequi. Hi autẽ sunt Sla-ui, gens ꝑpetua, in Macedonia, Dalmacia, Albania, Histria, Croacia, & cæ-teris Slauoꝝ terris. In urbibus siqdẽ Macedoniæ, Philippopoli, Scopia, So phia, Ragusio, in uicis & uillis usq; uersus Tessaliam, lingua Slauorũ semp uiguit & uiget. Gloriãturq; Philippopoleñ, Philippũ regẽ fundatorẽ eoꝝ, & Alexãdrum Macedonẽ ipsius filium, origine Slauos fuisse, q̃uis propter imperiũ in Græcos, Græcum expedite sonabant. Monstrãtq; in hodiernam diẽ, structuras, columnas, effigies præfati sui fundatoris, quas posuit Philip pus, qui uoluerit cũ eisdem contendere cõtendat. Ad propositũ, si ante Iose-

*4 phi scriptoris

phi scriptoris tēpora & Vespasiani imperatoris, Eolici. i. Slaui fuerūt, cūr nouiter post Iustinianū imperatorem (parce & modeste loquendo) Procopius medicus & insectatores eius Blondus & recens Antonius Sabellicus, in Dalmaciā, Macedoniam, & Histriam &c. aduenisse Slauos astruant, & posterius ab eis Lech & Czech principes in terras eis connatas descendisse scribāt, quom uerum uero consonet, & falsum uero dissonet. Itē non dicat aduersarius Bohemos & Polonos ex Lech & Czech procedentes uenisse a Tanai & Roxolania. i. Russia, quēadmodū præfati scriptores sonāt, quoniā omne deriuatum sui deriuantis naturā sectatur, causatum etem est similitudo suæ causæ. Sed prædictæ gentes Bohemorū & Polonorum, plurimū in sermōe & moribus a Ruthenis dissonāt, quom sint regione & situ proximi, utiq; loqueretur Polonus & Bohemus Ruthenicū ac Dalmaticum cum ex eis processissent, uelut proxime intelligit & loquitur Slauonicū, quod iuxta Psari in Slauonia locum ipsis originarium incolæ dicunt, q̄q̄ ab eis aliquot millenariis annorum excesserunt. Etiam non ingerat aduersarius ex Procopio, ꝙ Sarmate & Rutheni, sæpenumero Bulgariā, Dalmaciā, Histriā & Pannoniam inuaserint, & olim naues per montes in Histriā traxerint. Quom hoc spoliatū euntes fecerint, & pauci in Histria, & Dalmacia inter alios Slauos sederint, patriam suam Russiam ut semper repedantes. Lingua quoq; & sermo Dalmataꝝ, Seruiorum & iuxta eos commorantium, non est familiaris, nec idē cum Ruthenis, nisi Wladicis & Baytkonibus. i. episcopis & præsbiteris. Quia Rutheni, Bessarabes, Bulgari, & Moskouitæ, omnia officia eorū in ecclesia lingua Seruia legūt, quā uulgus nō intelligit, qn̄mo nec sacerdotes eorum ad unguem intelligunt quæ legūt. Amplius ꝙ fuerūt Slaui ante Iustinianū imperatorem & Procopiū scriptorem, & non in diebus eorum aduenerunt, ueracissime in sancto Hieronymo & Martino cōprobatur, qui genere & lingua Slaui fuerūt. Sic namq; beatus Hieronymus de seipso in fine libri de uiris illustribus scribit. Hieronymus præsbiter patre Eusebio natus, oppido Stridonis, quod a Gothis euersum est, Dalmaciæ quondā Panoniæq; confiniū fuit, usq; in præsētem diē. i. annū Theodosii principis quartumdecimū, hæc Hieronymus. Postea autē Stridonis oppidum in eodem loco reedificatum, in nostra tempora pmanet, ad confinia Aquilegiæ euntibus propinquū. Fuit beatus Hieronymus tēporibus Honorii & Archadii imperatorum usq; ad 14 ānum Theodosii iunioris, ut ipsemet refert, sed hi principes longe ante Iustinianum & Procopiū fuerunt. Hieronymū autē Slauum fore constat, ex litteratura in Slauonico Bukwicza nuncupata, quā ipse ædidit, & officia ecclesiastica sub illa litteratura Slauis ordinauit. A Damaso papa indultum in lingua Slauoꝝ missandi expediendo, quod aliter astruere in Histria, Dalmacia, & Croacia sacrilegum est. Beatus uero Martinus Turonensiū Archiepiscopus idētidem ex Pannonia ortus, de oppido Sabariæ, de Slauis, Slauus ex legenda ipsius manifestissime declaratur, nec aliter sentire phas est in Pannonia. Constat autē ex legēda hunc sanctum Martinum, sub Iuliano apostata imperatore Romanorū militasse, qui longe ante Iustinianum imperatorē, & medicum Procopium regnauit. Itaq; Slaui præfuerunt Iustiniano imperatori, cuius oppositū aduersarius recalcitrans inepte dicit.

dicit. Præterea Vandali & Poloni idē fuere & sunt, quos enim Vendas appel lant, in suis prouinciis circa Misznam, Slesiā, & Lubek degentes, a Vandalis originem & nominationē traxerunt, unde & Almani uicini eorum, Vindelicos quasi Vandelicos a in i commutata uocant. Si ergo Vanda regina āte Christū fuit, quō & Vandali non fuerunt āte Christū. Et si locuti sunt sermonem Polonorum, quod ex Vandis & Sarbis accipitur, quō non idem fuerūt & sunt Vādali & Poloni. Et adhuc Graccus pater Vandæ reginæ, secundū omnes nostros historicos fuit ante Christū tricentis annis. Locauitq; castrum in monte Vanuel, & ciuitatē sub eo construxit, & de suo nomine Graccouiā appellauit. Filii autē eius sarcofagum in altum tumefactū in monte Lassotino extruxerūt. Sic & Vandæ sponte in Visla submersæ, tumulum in altum posuerunt, & Mogilam alio quoq; nomine Nogawkā nuncupauerunt, sicut illum in monte Lassotino Rakawka appellarūt. Itē Lech primus princeps & parens, primam sedem Gneznā construxit, & hoc nomine Gnezna quasi Gnyasdo quod nidum sonat, uocauit. Hæc autē nomina eadē in nostram ætatem permanēt, & sunt nomina Polonica, eūdem populum Vandalos & Polonos fuisse & esse attestātia. Quod si Vādali deserta Vandalia omnes trāsmigrarunt, omnesq; eradicati perierunt, prout aduersarius tenet, quomodo præfata nomina non sunt abolita, Graccouia, Gnezna, Mogyla, Rakawka Nogawka & cætera talia monumēta antiqtatis. His accedit quod ecclesia de sancto Adalberto cantat. Benedic regem cunctorū, conuersa gens Vandalorum &c. innuens Polonos, quos sanctus Adalbertus baptisauit & docuit, Vandalos olim appellatos fuisse. Nec aliter licet dicere. Legi & in chronicis Hispanorū Vandalos fuisse Polonos, qui de Vandalia quæ nūc Polonia dicitur, exeūtes, Gallias, Hispanias, & Affricam perturbarūt, hæc ibi. Quū ergo multis testimoniis huiuscemodi sentēcia uallata sit, Polonos & Vandalos affirmans eosdem fore, & ex antiquissimis qui ante Christum propaginem duxerūt. Erubescat insulsus oppugnator, temerarie & nō uere, suas cartas non probatas ostentans. Tu autē mi Andrea Crici antiquitatum diligēs perscrutator, tales aggredere & confuta, atq; secūdum prophetam euellas & dissipes. Vera autē prout consueuisti, tua solertia edifices & plantes. Vale & ad tuendum patriam assurge.

IDEM AD LECTOREM.

Sicut unius hominis, nisi apicibus scripturarū & priuilegiorū facta roborentur, non possunt perhennari. Sic nec alicuius regni prouinciæ aut gētis tanq̄ uniuersalis patriæ ac policiæ, gesta & facta ac ꝓpagines, ultimiq; decursus atq; fines, nō possunt sciri, nec imperpetuum rememorari, nisi origo gentis, propago, ac multiplicatio eius, gestaq; ipsius in pace & bello, uariis quoq; omnibus euentibus, litteris scripturis, & chronicorum annotationibus posteriorū memoriæ demandentur. Itaq; operepræciū est, ad habendum & ad posteros demittendum gesta prædecessorum regni Poloniæ, uere aut uerisimiliter colligere, cōportare & unum uolumen chronicorū cōstituere & redigere. Et quia pauci usq; in hāc diem aliquicpiā de gestis Polonicæ nationis in cōmune dederūt ad legendū, sæpenumero dolui, & talem negligentiā accusaui. Verum grande onus scriptori

ptori incumbit & ad plurima respectus intendendus est. Siquidẽ inquit Strabo in principio primi libri, debet scire in quo orisonte, cui parti cœli, orientali, meridionali, septemtrionali, aut occidentali supponitur. In quo climate & paralello climatis situatur, non secundum uisum solis ortũ cõprehendentem sed secũdum uniuersalem mundi situationem. Sæpe etenim aliquibus locis sol ex meridionali plaga ascendit & oritur, sic aliis ex septemtrione, & tamẽ in situ uniuersali nec meridionales sũt nec septẽtrionales. Ad quod negociũ discernendum, Geometriam & Astronomiã idẽ Strabo necessariam asserit. Quod si Corrographiã, hoc est, in regno & tali ꝓuincia particularẽ situationẽ urbis aut uillæ cognouerit, puta circa quẽ mõtem, fluuiũue constiterit, excellentior & peritior scriptor diceretur. In quo casu exteri & ignari locorum alicuius patriæ, non possunt sufficientem noticiam regni exarare & scribere Amplius intendendum est, ut sermone lepido & ornato scribat ad iocunditatem legentium, persuasionesq; & confutationes aliquas ingerat, ad eruditionem, sequelam, aut fugam & uituperationem auditoribus inducendam Tametsi ego præfata effingere & scribere nesciui, aut ad amussim nolui. Ad habendum tamẽ qualecumq; rude fundamẽtum, hoc opus posteris exegi, ut ipsi quãto iuniores tanto perspicatiores, omni adhibita disciplina, diligentia, uirtute, mora, & assiduitate scribendi accuratius cõpleant, ac pro honore patriæ & utilitate Chronicam aut chronicas ex habitis incitamentis conscribant.

Vale mi lector.

INDEX OPERIS.

A

Aaron primus abbas Thinicensis 41
Abbacia Bufzeñ in Vithow translata. 131
Abundantia rerum in Polonia 4
Actio super terra Pomeraniç 207
Adamitarum secta hereticorum 296
Additio viginti canonicorum Graccouię.78
Adleyda regina filia Lantgrauij Hassiæ. 225
Aduocati Graccouiensis in Wladislaum Loktek resistentia. 205
Aduentus Iagellonis in Graccouiam 369
Aduentus Elizabeth reginę in Graccouiã. 315
Affinitas Boleslai & imperatoris 70.
Affinitas Kazimiri Poloniç & Ladislai Hungariç regum.314
Agaricon Poloniæ. 5
Albenses alias Bialagradenses expugnati. 66
Alberti vitæ descriptio. 353. sepultura. eodem
Albertus dux Bauariç 309
Alexandri regis Poloniç prodigalitas 365
Alexander palatinus Valachieñ 289
Alexander palatinus Moldauię mortuus. 299.
Alexander Orator apostolicus 320
Alexandri furor in Lithuanos 362
Alienatio ecclesię Culmensis 196
Altare. s. Geruasij & Prothasij Graccouiç 110
Altera Boleslai in Prussiam expeditio. 93
Altercatio ob castrum Gostinin 183
Altercationes ob ducatũ Wratislauieñ 219
Altercatio pro terra Drohicieñ 310
Amurates Thurcarum imperator 305
Amadeus dux Sabaudię papa creatus 309
Andreas Hungariç rex cœsus 43
Andreas Belç regis Hungariç filius 103
Andreç ducis Ladislai fratris submersio 188
Anna Wladislai regis Hungariæ filia 387
Anna ex Francia regina Hungariç 366
Anna Hungariç regina mortua 371
Annonę caristia. 308.330
Anthonius pius 18
Anthonius Verus eodem
Appellationes ad Maydenburk prohibitę. 228
Apostolicus legatus Hungaria pulsus. 179
Apum in Polonia multitudo. 5
Aquarum inundatio 122.170.340
Aquila Poloniæ insignę 2
Archadius & Honorius imperatores 19
Archiepiscopatus Gracco: in Lamperto dę sijt. 47
Argẽtea moneta poloniã venit. 197
Arma familię cum cigno 77
Ascelinus legatus Graccouiam venit 142.
Ascelini reditus ad papam eodem
Astronomi Pragensis prognosticon 290
Astucia Vithowdi 272
Audacia Boleslai 65
Auricularum maxima copia 134
Aurum & argentum in Polonia 4
Austria oppressa 331
Auxiliũ catholicorũ principũ in Thurcas. 304
Auxilium Wladislai regis poloniæ. 211
Auxilium imperatoris Thartarorum 278

B.

Balinsky medicus inexpertus captus 364
Baptisatio Wlodimiri cum prole 25
Baptisatio Iagellonis cum fratribus 269
Baptisatio plurium Lithuanorum 271
Baptista epus Camerineñ vniuersitatis Graccouiensis hostis 328
Barbarorũ Pruthenorũ pessimum facinus. 179
Barwin dux Pomeraniç 148
Basterin Russiç populi 18
Batherystwan conflictus cum Thurca. 343
Bathy Thartarorum imperator 133
Beati Augustini mors 19
Beatricis reginę Hungariæ coronatio 342
Bella intestina Slesitarum. 335
Bellicositas & sobrietas ducis Moscorum. 370
Belisarius Vandalorum victor 20.
Bellum fraternum 289
Bellum intestinum Mieczlai senis 108
Bellum 150 annorum 320
Bellum Lithuanicum Kazimiri 230.
Benegesta Kazimiri secundi 232
Besserabię vastatio 345.
Blondus scriptor. 20
Bodzantha episcopus Gracco: mortuus. 246.
Bogdan interemptus 313
Bohemia a Polonis subacta 27
Bohemi Poloniam vastant 37.42
Bohemicum bellum 56.
Bohemia a rege Mathia Hunga: afflicta 335
Boleslaus Troideni filius a Ruthenis intoxicatus. 228
Bolesl. pudicus cũ matre capt⁹. 126
Boleslaus Crispus 89
Boleslaus filius Wratislai 22
Boleslaus Chrabri in regem coronatus. 27
Boleslaus audax coronatus 42
Boleslaus Belam regno restituit 43
Boleslai victoria in Germanis & bohemis 43.
Boleslai liberalitas & munificentia 43
Boleslai tyrannis & reliquæ victoriç 46
Boleslaus Krzywousty natus. 54.64
Boleslaus caluus 136
Boristenes fluuius 3
Borzywoy filius Wladislai 70
Brachium sancti Adalberti 27
Brandenburgensis terre vastatio 156
Brãdeburgeñ Marchio a Gedano repuls⁹. 202
Brandenburgeñ cõmedator in Lithuanos. 216
Brzemia castrum conditum 12
Brzescze translatum 213.
Brzetislaus filius Vdalrici bohemi 35
Bruno epus Olomur ceñ Rathiboriam expugnat. 157
Brunsberk cruciferorũ ciuitas 162.

C

Cadan princeps Tartarorum. 135
Caffa ciuitas a Mahumeto capta 340
Calamus aromaticus in Polonia. 5
Canonisatio. s. Stanislai Assisij 159
Canonisatio sanctę Heduigis 167
Captiuitas Borzywoy 71
Captiuitas Mscislai, Roscislai ducum 125
Cardinalis in Poloniam legatus decimas imposuit. 106
Carpi Russię populi 18
Castellania Palatinatui pręfecta 74
Cassubitę populus. 3
Castellania Louiceñ vastata 153

6

Caſtrū Marieburgk a Kazimiro adeptū. 316
Caſtrum Zarthauicza captum 139
Caſtrum Putterburgk erectum. 140
Caſtrum Copanicza erectum 143
Caſtrum Criſtburgk edificatum. eodem
Caſtra Santhok, Drdzen demolita 153
Caſtrum Sulencz edificatum 154.
Caſtrum Karſzowin erectum. 165
Caſtrum Czechanow exuſtum 169
Caſtrum Mariemburgk erectum 179
Caſtrū Mingede Lithuanię expugnatum. 190.
Caſtrum Kymel interceptum 195
Caſtrum Croczonow erectum 197
Caſtrum Dobrzyneñ captum. 208
Caſtra Nackel & Wiſſegrad exuſta 209
Caſtrum Raczanſz confractum. eodem
Caſtrum Gnyewkouienſe exuſtum eodem.
Caſtrum Koſzczan captum 213
Caſtrum Garthin depredatum 214
Caſtra Fridburgk, Beyer erecta eodem.
Caſtra Ingedin & Piſtin expugnata 218.
Caſtrum Mielycz obſeſſum 234.
Caſtrum Lublin impugnatum. 235
Caſtrum Lobzow erectum 240.
Caſtrum Kowno expugnatum 243. 244
Caſtrum Angerborgk expugnatum. 245
Caſtrum Gottiſwerder erectum 247
Caſtra Bartemburk & Denrin erecta 260
Caſtrum Drohiczin interceptum 267
Caſtrum Trokij obſeſſum 268
Caſtra Neuwerder, Ritterwerder, Mettem
burgk 273
Caſtrum Mariemburgk vallatum 281.
Caſtrum Golubiecz inuaſum 298
Caſtrum Smiderow obſeſſum. 302
Caſtrum Barwald demolitum 324.
Caſtrum Smolenſko obſeſſum. 360
Centum ſexaginta Hungari cœſi 252
Cirullus Slauorū apoſtolus cū Methudio. 16
Clades fratrum cruciferorum 172
Clades Boleſlai in Pruſſia 93
Clades Pomeranorum. 36. 55. 72. 73. 75.
Clades Slauorum a Karolo magno 20
Clades Ruthenorum. 28. 29. 44. 58. 81. 100.
Clades Pruthenorum. 29. 43. 55. 75. 212. 219
Clades Polonorum. 36. 119. 132
Clades Polowczonum; 51. 61. 83. 115. 120.
Clades Hungarorum 63. 119
Clades Dauid Ruſſię ducis eodem
Clades Iaczwingorum, & qui ſint. 84. 145
Clades Lithuanorum. 176. 189. 198. 156
Clades Polonorū a Valachis. 228. 229
Clades Thartarorum 306. 339
Clauus domini 27. 298
Clauſtrum monialium in Poſnania 180
Cleri Wratiſlanienſis expulſio. 181
Collegij artiſtarum Graceo: conflagratio. 347
Colomānus rex Gallâcię. 118. pulſio eius: 119
Colomannus rex Hungariæ 63
Colberk Pomeranię ciuitas expugnata. 65
Cometes. 190. 198. 217. 289. 290.
308. 322. 325. 336. 346
Concordia fratrum Henrici & Conradi 149
Concors bellum in Moſkum. 357
Cōflagratio Graccouię. 77. 214. 319. 340. 347.
Cōradus Slauis & Hūgaris bellū intulit. 20
Conradus Romanorum rex terram ſan
ctam petit 90
Conradus Mazouiæ dux belligerat 124
Cōſiliū in necem Swatopolconis: 64. Sbi-
Conſtantinus imperator 19 (gnei. 74
Conſtantia principum Polonorum 141.
Conſtantinopolis a Venetis & Francis capta
113 a Mahumeto vero 329
Conſumatio monaſterij Mogila 239
Controuerſia Prælatorum ſpiritualium &
ſęcularium 368
Conuentus concordię in Cuyauia 201
Conuentus Lublinenſis 363
Conuentus in Brzeſcze ſup. Pomerania. 204
Conuentus in Radomſzke 254.
Conuentus in Luczko 287
Cōuentus Poloniæ & Bohemię regum 319
Conuentus regū & principū in Leutſcha. 348
Coronatio Ladiſlai regis Hungarię 329
Coronatio Ioannis Alberti 347
Coronatio filij Elizabeth hunga: infātuli. 302
Coro: Kazimiri ducis Lith: in regē polo: 311
Coronatio Alberti re: hung: in Bohemia. 301
Coronatio Wladiſlai filij Iagellonis. 300
Coronatio Sigiſmundi imperatoris. 300
Coro: Lodouici filij Karoli Hunga: regis 336
Coronatio a Wladiſ: Loktek prorogata. 192
Coronatio eiuſdem cum Heduigi cōſorte. 206
Coronatio Kazimiri ſecundi 223
Coronę regni Polonię ablatę 37
Coronatio Alexandri in regē Polonię 360
Coronatio Maximiliani Romanorū regis. 346
Crebra incendia Polonię 337
Criſtini Ploceñ palatini miſer interitus 116
Criſtophorus Szaffraniecz. 345
Chronica Vincencij Epiſcopi Graccouieñ. 118
Chronica Ioannis Dlugoſz 343
Cruce ſignati Iudeos inuadunt 352
Cruce ſignati contra Boleſlaum ſeuum 151
Cruciferorum victoria. 198. 234. 237. 239
242. 243. 247. (pediunt 206
Cruciferi coronationē Wladiſlai Loktek im-
Crudelitas Thartarorum in Hungaria 134
Crupa Slauoniæ fluuius 1
Cuprum in Polonia. 4
Czarnkow oppidi expugnatio. 66
Czech Bohemorum princeps. 1
Czech bohemiā & Morauiam impetrat. 2

D

Dalemburgk erigitur 12.
Dalmacia & Croacia Hungaris adiecta 59
Damarathi capitanei & nobilium ſeditio 266
Dambrowka filia ducis Bohemię 21. 22.
Daniel Ruſſię rex coronatus 142
Dauid Thurca Cōſtātinopolim petit. 328
Dauid ducis Ruſſiæ bellum 62
Decapitatio conſulum Graccouienſium. 318
Decreta Kazimiri iuſti 100
Decretum Wladiſlai contra Valachos 287
Defectio primatum Lancicię & Cuyauię. 154
Defectio Romani ducis & expeditio in Ruthe-
Defectio prouinciarū a Polonis. 36 (nos. 109
Defectio Vincencij palatini a rege 210
Defectio Ruthenorum, Pruthenorum &

Pomeranorum a Polonis 54.80
Defectio Pruthenorum a fide Christi 92
Defectio polonorũ a Boleslao caluo 136
Defectio Ianussij palatini & Cristini Castellani Sandomiriensis 176
Delectus principũ polonię p monarcha. 107.
Deliberatio de reassumẽdo Wladis. Lok. 192
Denarij sancti Petri institutio 39.
Depdatio poloniæ per Lithuanos 214.
Destructio monasterij Oliua 143
Detrimentum Vilneñ 358.
Diluuium Istulę 355
Dissensio Henrici cum barba & Conradi Mazouię. 123
Dissensio Polonorum & Hungarorum. 104
Dissensio diuidendę Pomeranię 155
Dissensio polonorũ regię electionis. 200
Dissensio pro episcopatu Graccouieñ. 317
Diuisio regni in Boleslai filios 82
Diuisio terrarum maioris polonię: 142
Diuisio territorij Valachię 301
Doctores & magistri Graccouiã accersiti 276
Dolus Sbignei. 68
Dolus Petri Wlosczowicz 80
Dolus Conradi Mazouię ducis 137
Dolus Vincencij transfugæ 212
Dolus Mathię regis in Kazimirum 321
Donata quę sint fratribus Cruciferis 125
Drahomicia Venceslai & Boleslai geminorũ mater 22
Drzewianie populi 3.
Drewlianorum clades 17
Duces Crzimeouieñ regionẽ Camieneceñ vastant 123
Duces Polowczonũ occisi 61
Duces Russię Borzysch, Zaslaus occisi 52
Ducum Slesię homagia 335
Duo gladij regi Polonię missi 279
Duo Cometes insignes 322
Duplex Pomeranorum clades & defectio. 55
Duplex Vitowdi expeditio in Thartaros. 274
Dux Bohemię excœcatus 28
Dux Oppolieñ heroum mediator. 255
Dux Austriæ competitor Iagellonis 269
Dux Vitowdus reuocatus. 272

E

Ecclesia. s. Aegidij Graccouiæ erecta 54
Eccle: ad. s. Ioannẽ p Petrũ de Skrzin 86
Ecclesia ad sanctum Andream. 86
Ecclesia in Zwierzyniecz eodem
Ecclesia ad Saluatorem eodem
Ecclesia ad sanctum Laurentium eodem
Ecclesia in Kelczo oppido extructa 95
Ecclesia sancti Floriani in Cleparz 102
Ecclesia. s. trinitatis parrochiarũ mater. 121
Ecclesia sanctę Marię in circulo. eodem
Ecclesia. s. Marci Graccouię fundata 163
Ecclesia. s. Marię Magdalenę Posnaniæ 167
Ecclesia. s. Crucis Wratislauię fundata 184
Eccle: corpis Christi Kazimiriæ fundata 238.
Ecclesia sanctæ Katharinę ibidem. 239
Ecclesia in Leopoli fit metropolis 242
Ecclesia in Vnyeiow fundata 245
Ecclesia Bregeñ fit collegiata. 247
Ecclasia. s. crucis in Cleparz fundata 291
Eccle: Collegiata in Tarnow fundata 293
Ecclesia Collegiata in Warszouia 294
Ecclesiarum clenodia direpta 316
Eclipses notabiles solis. 94. 106. 215. 297. 346
Egidius Cardinalis a summo Pontifice legatus 23.
Egritudo Kazimiri secundi 231
Electio duodecim Palatinorum. 6
Electio consulum Graccouiensium Palatino data potestas. 205
Electio regis Bohemię 301
Electio Alexandri in regem Polonię. 359
Electores imperij bohemiam ingressi 298
Elizabeth filia Wladislai Loktek 218
Elizabeth regina Hungarię 251
Elizabeth virgo connubio postulata. 363
Elwigus Goltbach Prussię magister 198
Emporium seu pannicidium erectum 232
Episcopatus Wladislauieñ emersio 22
Episcopatus Wratislauiensis origo 23
Episcopatus Plocensis 23
Episcopatus Posnaniensis eodem.
Episcopatus Culmensis eodem
Episcopatus Camenensis eodem
Episcopatus Lubucensis eodem
Episcopatus Wratislauieñ prouisio. 236
Episcopatus in Miedniky fundatio 284
Epitaphium Simonis de Lipnicza 345
Equalitas casus Polonorũ & Hispanorũ 40
Erectio triũ castrorũ a Boles: Kalissieñ 154
Erectio vniuersitatis Graccouiensis 276
Erectio monasterij in Stradomia. 314
Erectio eccle. s. Petri & Pauli apostolorũ. 357
Estas calida 221
Eufemia vxor Wladislai ducis Oppolieñ. 160
Excõicatio Hẽrici Wratis. cũ complicib⁹. 181.
Excommunicatio Wladislai 87
Excommunicatio Boleslai. 48
Exitus Alexandri in Lithuaniam 359
Ex monacho rex factus 40
Expeditio Hẽrici cũ barba contra Ottonẽ. 125
Expeditio in Russiam 109
Expeditio in Pomeranos duplex 65. 67
Expeditio Henrici quarti in poloniã 68
Expeditio Boleslai in Prussiam 92
Expeditio Kazimiri in Prussiam 105
Expeditio pro canonisatione. b. Heduigis. 166
Expeditio Lestkonis in Mazouiam 177
Expeditio Kazimiri secundi in Russiã 225.
Expeditio Wladislai in Thurcas 304. 305.
Expeditio in Walachiam 349
Expulsio Switrigal 289
Extructiones ciuitatum, castrorum, templorũ hospitalium &c. per Kazimirũ secundũ. 232

F

Fabulę confutatio sup Alexandro magno. 10
Facinus pessimum 86
Facinus Grecorũ & Thurcarũ in Conradũ. 90
Factiones electionis regis polonię 359
Falsa laus Mathiæ regis Hungarię 341
Fames valida 41. 122. 179. 205 215. 229.
Familia Gelytarũ ab euentu rei orta 213
Fascinatio Thartarici vexilferi. 133
Ferale alias teritrophium erectum 232

Elizabeth Granowska vxor Iagel[illegible] folio cclxxxiij

aa

7

Festiuitas corpis xpi ab Vrbano instituta 168
Ficta victoria Mathię regis hungarię 321.
Fidū responsum procerum polonorum 312
Fides Glogouiensiū in principem. 69
Fides ciuiū Graccouień in Lestkonē nigrū 177
Filia Gedimini Lithuanorum principis 207
Filij Strusz bello extincti 371
Filij ducis Henrici quinti Wratislauień 217
Filius Mieskonis senis Boleslaus cœsus 108
Filius Swatopolci Austriam ductus 140. 182
Fœdus Hērici & Thomę episcopi Wratis
Fœdus cum Valacho 350
Fœdus cum Hungaris. 350
Fœdus Mathię hun: & Wladis: bohe: regū. 342
Fraternę insidiæ 265
Fraterna conspiratio ducū Sweidnicen 185
Frater sancti Venceslai 22
Fratres sancti Polonię sex 33
Fratrū. s. Marię expeditio in Pruthenos pri/
Fratres miores Gracco: inducti. 129 (ma. 125
Fratres Theutonicorū ex bohemia pulsi. 292
Fratrum concordia 273
Fraus Ruthenorum 144
Fraus promissionis ducis Kazimiri. 152
Frenesis Wladislai filij Henrici Wratis: 217
Friderici Barbarussę postulatio 91 ·expeditio
eius in Poloniam eodem (niæ. 91.
Friderici impatoris affinitas cū ducibus Polo
Fridericus Kazimiri filius Cardinalis ,pnunci/
Fridericus epus Graccouień 346 (atus 354
Fuga Ioannis de Huniad 307
Fuga hungarorum & Thurcarum 306
Fuga Wladislai Loktek in hungariam 194
Fuga Lestkonis nigri in hungariam 177
Fuga Boleslai interfectosis s. Stanislai in hun/
Fuga Swatopolconis. 60 (gariam. 50.
Fuga Dauid ducis Russię in Poloniam 63
Fuga Wladislai in Almaniam. 88
Fuga Ioānis regis Bohemię a Posnania 213.
Fulconis Gneznen archiepis: interdictū. 151.
Fulminis templum & simulachrum 25
Fulminis ictus in ecclesia. s. Francisci 341
Fundatio psalterij in arce 292
Fundatio Carthusianorum in Lignicz 298
Fundatio fratrum in Rupella 336
Fundatio vniuersitatis in Kazimiria 242
Fundatio ecclesiæ Vilnen & epatus 271
Furor Cōradi in Prandothā epis: Gracco: 138

G

Gades Boleslai 29.
Gagates in polonia 5
Galli victi. 7
Gedanum obsessum 155. dolo captū. 202
Gedeon Graccouiensis Pontifex 99
Gediminus Lithuanię dux occisus. 214
Gedimini proles & bonorum diuisio. 264
Geminum malum in Boleslaum 68
Generosus Kazimiri interitus 200.
Gensericus Affricam vastauit 19
Georgij Russię ducis obitus 98
Georgius de Posdziebrad hussitarū p̄ses. 310
Giberith Gottorum rex 19
Gilimer Vandalorum rex. 20
Gilow castrum erectum 12
Glogouia obsessa 68
Glogouia obsidione soluta. 70
Gnezna prima ciuitas Polonię 2 & metro/
polis prima 22
Gneznensis Præpositus captus 262
Gneznensis primas Nicolaus archiepis: 297
Gnieuomirus captus & occisus 68
Gracianus imperator 19.
Graccouia a Thartaris capta 132
Graccouia metropolis poloniæ 4. 22
Graccouię origo 7
Graccouień a duce Oppolień spoliati 310
Gracci electio 7
Gracci proles 7
Graccus 400 annis ante Christi natiuitatem. 7
Gracci interitus a fratre 8
Grande bellum Lestkoni nigro indictū 176
Grande sacrilegium 211
Grandis conflictus Prutheno: & Polo. 280.
Grando notabilis 368
Gręcia a Swantoslao spoliata. 24
Gręcia a Wlodimiro turbata 25
Grassatores Polonię 327
Griffina in coniugio virgo 171.
Griffina ducatus suos alteri committit 187
Grzymislawa mater Bolesl. pudici morit. 164
Gundericus Vandalorum Pręses 19.
Guntamundus Vandalorum rex. 20

H

Habdangk familię faceta origo. 69
Halicz occupatur. 103
Halicia capta 119
Heduigis Elizabeth reginę filia 256
Heduigis beatę mors 140. Canonisatio. 167
Helena vxor Boleslai Kalissiensis 156
Henricus secundus Windos vicit 20
Henricus tercius Vindelicos pręssit eodem
Henricus imperator hungarię inuasor. 67
Henricus dux Sandomirień Hierusalem pe
Henricus Ketlicz victus · 105 (tit. 91
Henricus pius beatę Heduigis filius 130. 135
Henricus dux Wratis: a fratre Cōra: capt⁹. 149
Henricus quartus alias ,pbus captus 172. 184
Hēricus qntus Wratis: dux i balneo capt⁹. 186
Henrici poloniæ & Glogouię ducis mors. 203.
Henricus de Pleczko magister Prussię. 214
Henricus Zeganensis dux mortuus 215
Henricus de Treuir Prussię magister 216
Henricus Dusemer Prussię magister 237
Henricus de Plawen magister Prussiæ. 335
Hermanni virtus 53.
Hierusalem a Soldano capta. 94
Hildericus Vandalorum rex 20
Hispanis fluuius 3
Hleb dux Resz anensis occisus 107
Homagium Pruthenorum perpetuum 105
Homagium Semouiti Mazouię ducis 240
Homagium Valachorum. 296
Homagium ducum Mazouię 299
Homagium helię Valachień 301
Homagium Pruthenorum. 315
Homagia plura Kazimiro pręstita. 324
Honoricus Vandalorum pręses 19
Honorifica Kazimiri exceptio 39
Hospitale infirmorum in Kalisz 180
Hospitale sanctispiritus prius in Prand
nik 122

Hospitale in Posnania 95
Hospitalitas polonorum 180.
Hospites poloniæ celebrium nuptiarum 229.
Hospites coronationis Sophię reginę 286
Hostes astucia victi 9
Hungari a Mscislao victi 96.
Hungarorum vltio ex Wlodimirkone 96
Huszacassen imperator thartarorum 336

I

Iactura ecclesię Gneznen̄ 196
Iaczko merquartus relligionē ingressus 121
Mors eius 163
Iaczwingi populi 40
Iactura polonorum ex igne 55
Iagello magnus dux Lithuaniæ captus 265
Iaropolcus Russię dux. 25.84. mors 89
Ingressus Iagellonis in poloniam 270
Ianczarus populus 305
Ianussius dux Gliuicensis captus 339
Iaszko Kmitha Capitaneus Siradiensis 250
Iaroslaus Russię dux. 28.41. Mors 77
Iaroslai principatus diuisio 42
Iaroslaus in Russiam reductus 76
Iaroslai de Skotniky mors 159.
Idola polonię confracta 22
Idola Lithuanorum deleta 271
Idolatria Samagittarum. 283
Ignis Graccouię. 214.319.77.330.340.348
Ignis numen Samagittarum 283
Ignominia Canonico Graccouien̄ illata 317
Ihor dux Russię filius Rurkonis 17
Ihor captiuitas 96.114
Ilkusz & Slawkow spoliata 316
Imbrifera tempora poloniæ 161
Immutatio institutionis denarij .S.Petri 218
Imperatori thartarorū legatus a papa 142
Impetratio iurispatronatus 367.
Inabilitatio Girzik cum prole 333
Incendium Graccouię 214
Indignatio ex ioco 86
Indulgentię Sandomiriæ datę 144.
Infortunium Boleslai Calui 148
Ingressus Iagellonis in poloniam 270
Innouatio monasterij Czanstochouien̄ 292
Inopinus thartarorum aduentus 356
Insignis uastatio minoris poloniæ 266
Insignis conflictus Pruthenō: & polonorū. 212
Insignia coronationis Graccouiā relata 282
Instantia bellica Kalissiensis ducis 152
Inscriptiōes pro terris Lithuanię & polo 312.
Intensio brumę, pestis, & caristię 309
Interdictum per Opizonē. 149. Aliud 330
Interdictum polonię sublatum 53
Interdictū ob captiuitatē ducis Oppolien̄. 196
Interitus Sbignei 74
Interitus Vladislai 92
Interitus Henrici ducis Sandomiriensis 93
Interitus Isaslai 97
Interitus Kazimiri 105
Interitus Romani Russię ducis 110
Intestinum bellum Mieszkonis secundi 101
Intoxicatio Cōradi ducis Glogouiensis 197
Introductio fratrū in monasteriū Lubeus. 94
Inuentio thesauri in artistarum collegio 355
Inunctus Girzik & Ioāna vxor in reg: Bo: 331
Ioānes Querin archiepis: Rigen̄ captus. 198
Ioānes Muscata ep̄us Graccouien̄ captus. 209
Ioannis Bohemiæ regis inscriptio 209
Ioānes Grotkonis ep̄us Gracco: legatus 224
Ioannes cœcus Bohemię rex 226
Ioannes Lodza episcō: Posnaniē: mortu⁹. 237
Ioannes rex bohemię mortuus 238
Ioannes episcō: Posnanien̄ mortuus. 257
Ioan: Thurzo coadiutor Wratis factus. 358
Ioannes Radlicza episcopus Graccouien̄. 262.
Ioānis Husz cōbustio cū suo discipu. 284. 297
Ioannes Iskra capitaneus creatus 303.328
Ioannes Capistranus Gracco: venit 314.330.
Ioānis Alberti de thartaris victoria 324
Ioannes dux Oswanczimien̄ victus 329
Ioannes Lascz eodem
Ioannes Albertus rex electus 347
Ioānes Laszky Secretarius creatus 361
Ioan: Thurzo episcō: Wratis: consecratus 371
Isaac ab Huszacassen legatus 340
Isaslaus Russię dux 62. captus 96
Isaslaus Dauidouicz dux Kiouiensis. 98
Isidorus archiepiscopus Kiouiensis 309
Istula Visla fluuius polonię 3
Iubileus cum peste 382
Iubileus Romę insignis 339.357.
Iudei Graccouia pulsi 349
Iudith Wladislao nupta 53
Iulianus de Cęsarinis Cardinalis 303
Iura & sanctiones Kazimiri secundi 226
Iuridica actio 99
Iurispatronatus permutatio 365
Iusta sceleris vindicta 95
Ius germanicum Graccouię institutum 228
Iuspatronatus vniuersitatis Graccouien̄. 356
Iusticia Kazimiri iusti 100
Iwan Czartorzyczky 309.
Iwo de Konske cancella: ep̄us Graccouiē. 128.

K

Karolus Prussię magister 220.
Karolus rex Hungarię mortuus 236
Kazimirię exustio 368
Kazimirus Mieczlai filius. 36
Kazimirus Parisius missus 37
Kazimirus in Cluniaco monachus. 37
Kazimirus primus coronatus 40
Kazimirus e relligione egressus 39
Kazimiri ducis Sādomirien̄ surrogatio 93
Kazimirus iustus 99
Kazimiri exercitus meticulositas. 152
Kazimirus secundus Vladislai filius. 222
Kazimirus Stetinen̄ iactu lapidis lesus 251
Kazi: dux Lithuanię in regē polo: electus. 312
Kazimiri regis polo: statura & gesta 326
Keystuth Lithuanię dux 227.
Keystuth bis captus. 243. iterum 266
Keystuth castrum Wladimirien̄ obsidet. 248
Keystuth cum filio Prussiam vastat 259
Kyg Russię dux 6
Kilia alias Lykostomos oppidū captum 333

Kymelcastrum captum 195
Kinga vxor Boleslai pudici 137
Kinga & Helena mundo abrenunciant 147
Kiow a Boleslao expugnatũ 28.46
Kyow a Georgio duce Russię capta 96
Konigsbergk ciuitas Cruciferorũ erecta. 162
Korew Russię dux 6
Korigal dux frater Vladislai occisus 272
Kunegundis miraculis claret 189.
Kunegundis pietas 130.178
L
Lacus pipini 125
Ladislai regis Hungarię obitus 59
Ladis: rex Hungarię a Cumanis occisus 189
Ladislaus infans Austriam ductus 302.
Lancea sancti Maurícij 27.
Largitas Alexandri 370
Laus Vitowdi 288
Laus Boleslai Chrabri 30
Laus Henrici cũ barba. 127 mors ibidem
Lazari miser interitus 62
Lech primus polonorum princeps 1.5
Legatio a rege persarũ ad Kazimirum 338
Legatio a rege Cipri 299
Legatio impatoris græcorũ & patriarchę. 296
Legati Venetorum item Thurcarum 348
Legatus a latere poloniam venit 113.
Legati po canonisatione. s. Stanislai. 157.
Legati pro Kazimiro monacho 38
Legati Romã duplices a Kazimiro iusto 101
Legati a Benedicto pontifice poloniam 224.
Legatus papę ad Kazimirum polo: 322
Legatus summi pontificis Caspar Episcopus Calliensis 351
Legio Domiciani a Russitis victa 18
Lesko primus 9. 10
Lesko secundus ioco regnum adeptus 11
Lesko tercius 11
Leskonis tercij viginti filij naturales 11
Lesko quartus 16
Lesko Albus 107
Lesko niger 174
Liberalitas Boleslai 75
Liberalitas Kazimiri secundi. 229
Libertas polonorum ab imperatore 27
Libertas theutonum a Leskone data 177
Limburg castrum erectum 12
Lithuani a Ruthenis cœsi 123
Lithuani Poloniam vastant 190
Lithuanorum districtus duo capti 190
Lithuanorum excursio in Dobrzin 220
Lithuanorum ingressus in Mazouiam 235.
Lithuania vnde dicta 271
Lithuani fidem suscipiunt eodem
Locustarum copia Russię 61
Locus coronationis regum Poloniæ 206
Locustarum copia Polonię 233
Locustarum prodigium. 340
Loquela prętor cõmunem cursum 86
Lotharius rex Romanorũ in Bambergk 79
Lubek condita 12
Lubeus castri expugnatio 68.123.
Luczko castrum obsessum 96
Luderus de Brunsweigk Prussię magister 211.
Ludolfus Konig Prussię magister 236
Ludomilla. s. Wenceslai nutrix & auia 22
Ludomillę interitus eodem.
Lodouicus Hungarię in Polonię regem designatus 224.248
Lukerdis cõiũx Przemislai ducis maioris polonię 180
Lutherus Prussię magister 222.
M
Maczko Borkouicz fame extinctus 241
Magistri Prus: conditiones Wladis: oblatę. 204
Magna sanguinis effusio 144
Magna fides militis in principem 118
Magnificentia Boleslai 26.
Mahumeti vulneratio & profligatio 330
Mahumeti conflictus cõtra Huszacassen 337
Mansionaria Gneznensis instituta 298
Mansionarij in Sweidnicz instituti. 366
Manifestatio Sbignei in bello. 68
Marchia a Lithuanis grassata 208
Marchionatus Brandenburgeñ emersio 36
Marchio Morauię Boleslaus occisus. 134
Maria regina Hungarię mortua 292
Maria Lodouici filia 257
Marianus Suffraganeus Gracco: mortuus. 366
Marcomanni 18
Marsalcus Prussię Lithuanię vastator 219.
Martyriũ. s. Adalberti & corpis redẽptio. 32
Martyrium diui Stanislai 49
Maslaus tyrannus victus 40
Maxima clades theutonum & polo. a thartaris 133.
Maxima clades intestina. 108.
Mazouia a Maslao dicta. 40. vastata. 122
Mazouię clades 153
Meydburgk conditum 12
Meinhardus & Ptaczko Bohe: guberna: 310
Mendolphus rex Lithuanorum alias Mendog. 153.161.165
Michael Kochmeister Prussię magister 296
Michalko dux Halliciensis 120
Myckelburgk castrum conditum. 12
Miechow oppidum exustum. 371
Migratio Vences: regis polonię in Bohe: 194
Milites ordinis Cruciferorum victi. 219
Minæ Graccouiensium in Elisabeth 256
Miraculosum certamen in nubibus 170
Miraculosa vinctorum liberatio 137
Miracula mortem. s. Stanis. concomitãtia. 49.
Miraculum. s. Stanislai in canonisatione. 158
Miraculum in Crucifero factum 178
Miraculum in ligno crucis 248
Miser interitus Lestkonis Albi 117.
Miser Boles: interfectoris. s. Stanis: interitus. 50
Modigisilus Vandalorum rex 19
Modon insula 352
Monasterium in Trebnicz fundatum. 114
Monasterium in Caluo monte fundatum. 30
Monas. in Szeczechow funda: 30. dotatũ. 82.
Monasterium Brunuilceñ fundatum 37
Monasterium Thinicense fundatur 41
Monasterium. s. Kiliani fundatum 37
Monasterium in Mogila. 44
Monasterium Lubeus extructum 41.
Monasterium in Strzelno fundatur 77

folio cccxlv

Monaſterium .ſ. Vincencij wratiſ. eodem
Monaſterium Andrzeouieñ. 88
Monaſterium Landa fundatur. 89
Monaſterium in Miechow fundatur. 94
Monaſterium in Szuleyow fundatur. 106
Monaſterium in Oliua 106. deſtructio 143.
Mona: in in Wanchoczko fundatum. 106
Mona: in Ploczko, Vitow, Buſzko eodem.
Monaſterium in Coprziwnicza. 106
Monaſterium ſancti Iacobi Sandomiriȩ. 113
Monaſterium in Coſczol ante kaliſſ. 120
Monaſterium in zcarnouanſz erectum. 121
Monaſterium Olobok dioceſis Gnezneñ. 121
Monaſte in kaczycze Mogilam tranſlatū. 12
Monaſte in Henrichow fundatum. eodem
Mo. Oliua a barbaris prutenis vaſtatū. 122.
Monaſt: ordi: prȩdicatorꝝ in Gedano fun: 123
Monaſteriū in Srodka fundatum. 128
Monaſteriū in Sczyrzycz erectum. 128
Monaſterium in Goſczykow, 128
Monaſterium in Ploczko. 129
Monaſterium in Halicz. 129
Monaſterium in Thorun. 135
Monaſterium in Vratiſ. ſ. Iacobi. 135
Monaſterium in Zauichoſt. 164
Monaſt. ſ. Clarȩ Gneznȩ fund: 164
Monaſterium in Tſchow 188
Monaſterium in Blonye 190
Monaſt in Brega 233 In Rathibor eodem.
Monaſterium in Caliſſ 235
Monaſt Czanſtochouiȩ funda: 263.
Mo: Carthuſianorꝝ dioce: Vladiſlauieñ 261
Monaſteriū in arena extra Gracco: 275 292
Monaſt: in noua Sandecz funda. 278
Monaſt ante Teſſin fundatum 341.
Monſtri productio 355
Montana Thātri culta. 367
Morauia a polonis victa 28
Morauia vehementer afflicta 56.
Mores & ſtatura Alexandri regis 364.
Morimundus minor qui dicatur 89
Mors Dambrowcze 23
Mors Olhe 25
Mors Iaropolci 52
Mors Boleſlai Chrabri 30
Mors Vladimiri Ruſſiȩ ducis 34
Mors Suantopelci 35
Mors Mieczlai 36.
Mors Maſlai Mazouitæ 41
Mors kazimiri primi 41
Mors Iudithȩ vxoris Vladiſlai 54
Mors Vladiſlai 58
Mors Vaſilkonis Ruſſiȩ ducis. 62
Mors Dauid Ruſſiȩ ducis 64
Mors Suatopelconis 69
Mors Boleſlai cum laudibus 82
Mors Mieczlai ſenis 112
Mors Boleſlai alti 113
Mors Colomanni ducis Halicieñ 120.
Mors Henrici cum barbā. 127
Mors Iwonis epiſcopi Graccouieñ 127.
M: kazimiri ducis Oppo: & Rathtiboriē: 129
M. Boleſ. pudici & vnde pudicus dictus 147
Mors Boleſ. Caliſſieñ ducis 156
Mors Przemiſlai Poſnanienſis 163
Mors Iaczkonis fratris prȩdicatorum 163
Mors Danielis Ruſſiæ regis 168
Mors Prandothȩ epiſcopi Graccouieñ 168.
Mors Boleſlai Calui 173
Mors Leſtkonis nigri 178
Mors Henrici quarti alias probi 185
M. Griffine vxoris Leſtkonis nigri 187
M: kunegundis Belȩ regis filiæ. 189
Mors kazimiri Lancicieñ virilis 190
Mors Przemiſlai ducis Rathiborieñ 195
Mors Boleſlai Sweidnicenſis 198
Mors Conradi Steinauieñ 199.
Mors Vladiſlai Loktek 214
M. Boleſ. Mazouiȩ ducis Semouiti filij 216
M. Vincencij palatini poſnanienſis 222
Mors kazimiri ſecundi 232
Mors Nankeri epiſcopi Vratiſlauienſis 236.
Mors Theodrici de Aldēburg ma. Pruſſ 236
Mors Lodouici regis hunga: & polo. 253
Mors Przeczſlai epiſcopi Vratiſlauiēſis 258.
Mors Karoli Romanorum imperatoris 260.
Mors Floriani Epiſcopi Graccouienſis 261
Mors keyſtuth Lithuanorum ducis 266
Mors Skirgellonis ducis Lithuanorum 273
Mors Eliſabeth reginȩ poloniȩ 285
Mors Iagellonis alias Vladiſlai 290.
Mors Petri Viſh Epiſcopi poſnanieñ. 296
Mors Sigiſmundi imperatoris 301
Mors Alberti Romanorꝝ & hunga: regis 302
Mors Georgij regis Bohemiȩ 320
Mors Mathiȩ regis Hungariȩ 325
Mors kazimiri regis poloniæ 326
Mors Sbignei Cardinalis Epiſcopi Grac: 329
Mors Ioānis de Huniad & Capiſtrani 330
Mors Ladiſlai hungariȩ & bohe. regis 331
Mors Sophiȩ reginæ poloniȩ 332
M. Lodouici de Erlichauſen pruſſiȩ magi. 334
Mors Stiborij Epiſcopi Plocenſis 336
Mors Alberti regis poloniȩ 352.
Mors Friderici imperatoris Romanorum: 353
Mors Ianuſſij Mazouiæ ducis 355.
Mors Callimachi poetȩ Florentini 355
Mors Ioannis Tiffen magiſtri pruſſiæ 356.
Mors Nicolāi ducis Oppolienſis. 356.
Mors Ioannis welſſ eodem
M. Alexandri regis poloniȩ Vilnȩ 364
Mors Friderici Cardinalis 366.
Mors Creſlai Lubelczik Epiſcopi Vladiſ. 366
Mors Conradi ducis Mazouiȩ 367
Mors Eliſabeth reginȩ poloniȩ 368
Mors Iwan Vaſilouicz ducis Moſkouiȩ 370
Mors Annȩ reginȩ Hungariȩ 371
Mors Nicolai & Ioannis ducis Rathibo 371
Mors Ioannis de kanthi theolo. doctoris. 337
Mors Przemiſlai ducis Teſſinenſis 342
M. Ioannis Dlugoſſ Canonici Graccoui: 343.
Mors Mahumeti imperatoris Thurcarū. 344
Mors Mathiȩ regis Hungariæ 346
Morſus in ſpirituales 363
Motus terrȩ inſignis 310
Mſciſlai ducis kiouienſis mors 85
Mſciſlaus dux wladimirienſis 98
Mulieris Agaſiȩ vxoris Cōra: crudelitas. 130

Mulieris periculosum consilium. 85
Munitiones Cōradi Mazouiæ expugnatę 126
Mures ex cadaueribus nati. 13
Myechow oppidum exustum. 95.
Mieczlaus monarcha relligionis auctor. 22
Myeczlaus monarcha quintus. 98.
Mieſko primus fidem Christi suscepit, 21. 22.
Mieſko secūdus filius Boleſ: Chrabri rex, 35.
Mieſko senex restitutionē petit & potitus: 102.
Mieſko dux Mazouię a murib⁹ deuorat⁹ 129
N
Nackel castrum vallatū 55. oppugnatū. 76
Nactaga Pruthenorum regio, 157
Nankerus Episcopus Graccouiensis 219.
Nankerus Episcopus Wratislauiensis, 234
Narimunth dux suspensus: 272
Nausamundus Vandalorum rex: 19.
Natiuitas Henrici cum barba: 113
Natiuitas Kazimiri filij Loktek: 215
Natiuitas Ioānis Alberti & Alexandri. 332
Natiuitas Lodouici regis Hungarię: 371.
Naualis expeditio in Datiam, 77
Nauigatio monachi super cappa: 163
Nicolaus Pienazek Capitaneus, 317
Nicolaus Komorowſzky: 331
Nicopolis Bulgarię metropolis: 305.
Niemen fluuius poloniæ: 4
Nissa episcopatui Wratislauień data: 113,
Nix in vigilia penthecostes. 240
Noctageń districtus a Lithuanis vastatus: 197
Noua Sandecz erecta: 198.
Nouem duces Russię, 98
Nouem sacci auricularum: 134
Notarij Wratislauień cum sacerdote capti 368
Nuncij proteruitas: 279
Nuptię insignes Graccouiæ: 229
Nuptię Boguslai ducis Stetinensis: 237
O
Obsessio Pragę 298
Obsides dati nominatim 150
Occisio Helię Valachi 352.
Occisio Ioannis Kmithe 252
Occisio Spitkonis de Melstein 308
Occisio Andreę Tanczinſky 318
Occisio celebrium polonorum 361.
Occisio sancti Venceslai. 22.
Occisio sancti Stanislai 49
Occisio Hērici ducis Slesię. b. Hedui. filij 134
Occisio Przemislai secundi 191
Occisio Vēceslai tercij i Olomuncz 195
Occupatio Episcopatus Wratislauiensis 235
Occupatio insignium castrorum 166
Occupatio castri Swyecze 203.
Odra fluuius Slesię 4
Olech Russię dux 61 62
Ollę naturales in polonia 5
Olgerdus pater Iagellonis 227
Olha coniunx Iior. 17
Olha baptisata 17
Olobok castrum erectum 181
Olofagus Graccouiam affligit. 7
Omen futuri mali 172
Omen malum 353
Oppauiensis terrę duplex inuasio 144.
Opera pietatis Doctoris Kanthi 338.
Opiniōes sup morte Boleslai interfectoris 50
Opinio de morte Iuliani Cardinalis 307
Oppidum Crzepicze erectum 244
Opizo legatus papę. 142.
Oppolień terra a Boleſ. pudico vastata. 147
Oppoliensis dux ad Bohemos defecit 188
Optima dos in captiuorum restitutione 207
Ordo Cisterciēsis in Lubeus introductus. 105.
Ordo. s. Dominici in polonia plantatus 121
Ordo Cruciferorum Cuyauiā vastat 213
Oratores ducis Moſkouię 351
Oratores Baisseti imperatoris Thurcarū 358
Orebitarum secta 296
Originale pro cruce signatis 151
Origo polonorum 1. linea 1
Origo sectę Ioannis Husz 295
Origo Picardorum 296
Origo morbi Gallici 354
Oſzkald Russiæ dux 17
Ostrow castrum cum ceteris erectum 12
Otto Romanorum imperator 26 112
P
Pabianicze comitatus Capitulo Graccouień-
si donatus 54.
Patientia Kazimiri regis 326.
Pactum pacis neglectum 210
Paralisis Ioannis Rokiczan 333
Pastow districtus Lithuanicus vastatus 218.
Patrui Pompilij veneno extincti 13
Paulinus Nolanus Episcopus. 19
Paulus Episcopus Cracco: captus. 171 176
Paulus Ruſzdorff prussiæ magister 289
Pax Lithuanorum & Polonorum. 221
Pax Kazimiri secūdi cū ordine Crucifero. 225
Pax plurium heroum suscepta 229
Pax facta inter Damarathū & nobiles 267
Pax Alexandri & ducis Moſkouię 361
Pelusza dux Lithuanię 183
Penæ auctorum defectionis. 176
Pœnitētia Boleslai. 74. peregrinationes. 75
Pœnitentia Kazimiri secundi 228.
Pera Ianuensium ciuitas 329
Periurium Kazimiri ducis 152
Perrarum prodigium in canibus 175
Pestis incrudescentia. 106. 239. 257 268
344 346
Pera princeps Thartarorum 135
Peticio primatum Lithuaniæ a polo. 311
Petrus Comes de Skrzin 77
Petrus a diuo Stanislao resuscitatus. 47
Petri testimonium. 48
Petri reditus in sepulchrum 48.
Petri de Skrzin obitus 86
Petrus de Swācza cancel: Pomera: captus. 200
Petrus Dresnēsis multiplicator heresis. 295.
Petrus Comorowſky 323
Pia opera Iwonis Episcopi Graccouiensis. 128
Pia opera Heduigis reginę polonię 275
Pia opera Iagellonis 291
Pia opera Elisabeth reginæ polonię 369
Piast in regem electus 14 15
Piast obitus 15
Pietas Episcopi Nolani 19

Pipinus pruthenus 125
Plausus Graccouień ex patroni adeptus 159
Pluuia sanguinis 170
Polonia sub thauro 2
Polonia a planicie dicta. 3
Polonię longitudo & latitudo 3
Poloniæ situs eodem
Polonia vino & oleo carens 4
Podolię fertilitas. 5
Polonia syluosa. 5
Polonię vastatio 9
Poloni fidem Christi suscipiunt 22
Poloni euangelium gladijs exertis tuentur. 23
Polonis corona negata 23
Polonorum idola plurima 24
Polonorum & Pruthenorū conflictus. 319
Polowczy Ruthenorum victores 51 60
Polocwczy qui sint 120
Poltowsko oppidum Episcopi Ploceń 221
Pomerania victa 29
Pomerania vlterior & citerior 100
Pomorzanię populi 3
Pompilius Lestkonis filius 11
Pompilius primus 12
Pompilius secundus 13
Pompilius cum suis a muribus deuoratus. 14
Pompo magister prussię occisus. 134
Poponis sentencia concordię 150
Posnania obsessa 213.
Potentia Kazimiri regis in pruthenos 327
Portentum Graccouię genitum. 357
Pragensis vniuersitatis ruina 295
Prandotha Episcopus Graccouiensis 128
Pręda ex Gnezneń ecclesia. 38
Pręda ex Bohemia 79.
Prelatorum Canonica electio 233.
Przemislaus dux Posnaniensis captus. 172
Przemislaus in regem electus 9. 10
Przemislia expugnata. 45
Przemislaus secūdus in regē polo. vnctus 191
Præsentia hoim ī canonisatiōe. s. Stanis 160
Prima scissio regni polonię. 58
Primus rex Bohemię coronatus 58
Primus Cruciferorū in prussiā ingressus. 116
Principes Slesię ex Piast nati 15
Priuilegia vniuersitatis Graccouiensis 242
Priuilegium Coloniensium. 89
Proci Iagellonis ad reginam polonię. 268
Procopius Taboritha 300
Proculi infamia 18
Proditio castri. Cruszwicza & oppidi Brzescze 267
Proles Wladimiri duodenaria 26
Proles vtriusq; sexus Boleslai Calui 173
Proles Henrici ducis Wratislauiensis 196
Proles Olgerdi & Keystuthij 264
Proles Kazimiri regis polonię 327
Proles Elisabeth 369
Proles ducis Moskouię. 370
Prussię origo & denominatio. 32
Ptrutheni Russię uastatores. 61
Pruthenorū ad fidē Christi conuersio 92. 128
Prutheni idolatriam reassumunt. 137
Psari castrum Slauonię. 1
Puer nouennis belligerat. 56
Puerorū insueta parturitio & copiosa. 170
Pueri semestris mirus sermo. 172.
Pugna inter patrem & filium duplex. 57.
Pugna polonorum & Morauorum. 64
Pugna Bohemorum circa Thabor. 301

Q

Quadruplex monarchię adeptus per senem Mieczlaum 112.
Quater Lestkoni albo principatus datus. 113
Quattuor nobiles prędicatorum ordinem ingressi Ceslaus, Iaczko, Henricus Morauus Hermannus Theutonicus. 121
Qwyedzin castrum in terra Culmeń 125
Quinq; fratrum martyrium 33

R

Radwilo Rostikouicz legatus. 313
Ragnetha castrum celebre. 217
Rainoldus. s. Stanislai aduersarius sanat. 158
Rathibor castrum conditum. 12.
Rathiborień dux Myeczlaus mortuus 121
Recessus Gwilhelmi Austrię ducis 269
Recuperatio Pomeranię. 103
Redemptio Henrici quinti Wratislauiēsis. 186
Redit⁹ Sigismūdi Koributh in bohemiā. 286
Reedificatio castri Drdzene 154
Regis Stephani pax. 96
Regni particio in filios Leskonis tercij. 12
Regnum polonię corona priuatum. 50.
Regnum Bohemię ab alijs dirigitur. 195
Relligiosa & sancta puellę integritas. 208
Relliquiarū sancti Stanislai distributio. 160
Relliquię ex bohemia Hungariam delatę. 298
Remuneratio ciuiū Gracco: a Leszkone. 177
Repulsio Wladislai Loktek electi. 193
Resignatio castri Sobotha. 196
Resistentia Ruthenorum prohibita. 36
Resisteń Cardina: in canonisa. s. Stanislai. 158
Resistentia bellica Wladis. polonię regis. 209
Resisteń Kazimiri in Ioannē de Huniad. 312
Restitutio boleslao bregensi facta. 218
Rex Boleslaus anathematisatus. 50.
Rex Bosnę a Mahumeto captus. 332.
Richsza Mieczlai sponsa 35
Richsa Vences: cōsors in reginā coronata. 199
Rithogarus Theutonum princeps: 8
Rhodis a Thurcis obsessa. 344
Rogow castrū a pruthenis erectum: 125
Romanus Russię dux 108
Romanus Hallicienſis pręfectus 109
Romanus palatinus Moldauię mortuus 312.
Rostok castrum conditum 12
Rudolphus legatus apostolicus 320
Ruina testudinis ecclesię. s. Katharinę 310
Ruina partiū ecclesię sancti Francisci. 333
Rurko Russię dux 17
Rurik dux Kiouień castro potitus 114:
Russia Gręcam fidem suscipit 26
Russia a Kazimiro secūdo subiugata 226
Russ nepos Lech 2
Russię primi duces. 6
Russię principes Sandomiriam irruunt 198

10

Ruthenica clades intestina 129
Rutheni poloniam hostiliter ingressi 58
Rutheni in polonia victi 115

S

Sabel capitaneus castri Sulencz captus 154
Sacerdotum ignominia 317
Sacramentum eucharistię conspuctum 216.
Szachmetczar captus 362
Sacrilega Pomeranorum pręda 66.
Szachmet imperator Thartarorum 313.
Sal in Bochnya repertum 160
Salomea Halicensis regina 169
Samagitię descriptio 283
Samagittarum conversio 284
Sancti Adalberti vita 30
Sanctus Adalbertus poloniā allatus 33
Sancti Floriani aduentus in poloniā 101
Sandiuogius de Subino 250
Sarmathę populi 18.
Sbigneus archiepisco Gneznen̄ coronat. 315
Sbigneus a patre victus 57 67.
Scarbimirus palatinus Graccouiensis 74
Scepusium Hungaris datum 67
Scisma decem annorum ruptum 328
Scithæ a Gotthis pulsi 19
Sczyek russię dux 6
Scripta Callimachi poetę Florentini 355
Sdzislaus Gneznensis archiepiscopus 108
Secta flagellatorum rusticorum 166
Sedicio Sbignei aduersus Boleslaum 64
Sedicio Hungarorum & polonorum 252
Semouitus filius Piast rex 15.
Semouiti interitus 15
Semouitus cum vxore captus 147
Semouitus rex pronunciatus 255
Sentencia a simili lata 99
Sentencia & mens Hunga. & bohe. regū 223.
Sentencia legatorum sedis apostolicę 224
Septem flumina polonię 3
Sethegij exilium 57
Seuicia Vladislai in fratres 87
Seuicia Msczugij ducis pome. i Gedanen̄. 156
Seuicia Prutenorum in christianos 165
Seuicia regis bohemię in clerum wratis. 261
Seuicia Cruciferorum in iudeos 332
Seuicia bellica Thurcarum 337
Sibilia q & Hispalis Auicennæ patria 19.
Sigiberti scripta confutantur 19.
Sigismundus marchio brandenburgen̄ 253
Sigismundus koributh bohemiā missus. 285
Sigismundus rex hun: Graccouię hospes 293
Sigismundus dux Lithuanię 307
Sigismundus dux Glogouię fit 358.
Sigismū: magnus dux Lithuanię electus 365
Sigismundus rex Ploniæ 334
Signa mortis Alexandri futuræ 364
Sinistra fortuna exercitus polonorum 323
Simon de Lipnicza minorum frater 344
Slesia a bohemis vastata 298.
Slesia in filios Vladislai diuisa 92
Slesianorum bella intestina 172
Slesię principes ad bohe: regem deficiunt. 221
Smolensko expugnatum 294
Sobeslaus dux bohemię 71 78 79 89
Sodomię crimen in boleslao 46
Soldin oppidum Cuyauię captum 154
Sancti: Sophię ecclesia in kiow erecta 36
Sophia in reginā polonię coronatur 286
Spes Lestkonis in Teuthones ciues 177
Spes Semouiti de Heduigi 255.
Spitko de Melstin predo 308.
Spolia ex polonis lecta 60
Spolia mutua mazouitarum ex Ruthenis. 182
Spolium Moskouię ducis 343
Squadi populi 18
Sancti Stanislai miraculum 195
Stephanus rex Hungarię filius Belę Graccouiam venit 170
Stephanus Comes Scepusiensis 325
Stephanus Moldauię palatinus 339
Stephani Valachię palatini interitus 367
Steinauię expugnatio 226
Stogneus Reij captus 313.
Strages Swatopolci psidis pomeranię 139.
Strages terrę Cuyauiensis 140.
Strages Lithuanorum 176
Strages Thartarorum insignis 274
Strages Vitowdi 275
Strages Prutenorum 280
Strages Thurcarum maxima 304
Strages Ioānis Alberti in Hungaria 325
Strages bohemorum a Maximiliano 368
Strages Thartarorum 339
Stratagema 150
Strennuorum militum casus 165
Studij Graccouiensis confirmatio 242.
Subita mors cōtaminatoris cōcep. bea. V 241
Submersio Martini Bariczka 227
Succensio trium castrorum 273
Sulfur in polonia. 5
Suantoslaus russię dux 24
Suantoslai interitus 25
Suatopolk fratres occidit 34 Ducatum kiouiensem rehabet: 60 Pomeranię prefectus 115
Suanow castrum conditum 12
Swarno dux russię 145
Swerin castrum erectum 12
Sueui populi 18
Superstitio idolatrię Samagittarum 283
Superstitiones Iagellonis connatæ 291
Susceptio a Prandotha Aceslini legati 142
Susceptio koributh in bohemia 285
Suspectio mortis Lukerdis vxoris Przemislai 180
Switrigello dux Lithuanię 288 289
Switrigal captus 297. Mors 328
Szonka virgo filia Andreę 285

T

Tabor ciuitas erecta 297
Thartarorum prima cognitio 120
Thartarorum nuncij a russis occisi 120
Thartari Polowczos & ruthenos vicerūt. 120
Thartarorum magna potentia. 129. 131. 133
Thartarorum ingressus vsq ad Lignicz. 144
Thartari Hungarię & Gręcię inuasores 182
Thartarorum incursio 226
Thartarorum bellum intestinum 297
Thartarorum enormis clades 335

Theodricus Prussię magister 214
Theodricus de Aldemburgk Prussiæ magister 233
Temerlanes imperator thartarorũ captus. 293
Tempestatum incrudescentia 279
Templarij ex Oppathow exclusi 127.
Templorum multitudo per Petrum de Skrzin erecta 87
Templum s. Pauli in Kalisz erectum. 94
Temporis qualitas insueta 353
Testamentum & mors Boleslai Crispi. 94
Testamentum Kazimiri secundi 231
Testamenti confirmatio 249.
Tyrannis Romani ducis 109
Tyras fluuius 3
Thomę episcopi Wratis: captiuitas 182
Tonsura Polonorum. 39
Translatio sancti Stanislai 59
Trasamundus Vandalorum miser 20
Trawanię populi 3
Trebiczow arx Mathię cœdit 334
Tres fratres Cruciferorum ordi: assumunt. 180
Tres soles 95
Tres lunę 95. 217
Tres pstantes peregrini Gracco: exeunt. 345.
Tria edicta papę Polonis data. 39
Tria castra vna die occupata 250
Triennales treugę 79
Trifarius Lithuanorum exercitus 260
Triplex legatio pro canonisatione sancti Stanislai. 158
Triplex expeditio in Lithuanos. 241
Triplex congressus cum Pruthenis 281
Triumphus Wladislai regis. 282
Trocenses obsessi & victi. 265
Thronus Boles: pudici monarchę firmat⁹. 143
Tumultus Craccouię in iudeos 294
Thurcarum Thartarorumq; incursio 350

V

Valentinianus imperator 18
Vanda filia Gracci regina electa. 7. 8.
Vandę interitus 9
Vandalus Polonię fluuius 3. 9
Vandali populi. 18
Vandali Gallias & Hispanias depopulati. 19.
Varcislai filij Swatopolci obitus. 155
Variæ nuncupationes morbi gallici 354
Varta Polonię fluuius 4
Vaszilo dux Smolneñ moritur. 294
Vastatio Croatiæ 354.
Vastatio Valachię 341
Vastatio Liuonię 294
Vastatio Mazouię 116
Vastatio Pomeranię 140. 289
Vastatio terrarũ Culmeñ Pomesanię: 155. 174
Vastatio terrę Lancicieñ 173.
Vastatio Lithuanię. 215. 234. 235. 238. 239.
Vastatio Prussię. 237. 239. 240. 246
Vastatio Pruthenorum & Ruthenorum. 258
Vastatio Nouę Marchię. 289
Vaticinium Capistrani 348
Velen castrum obsessum 68
Venditio Pomeranię illegitima 204
Verla castrum conditum. 12
Vermium prodigiosa multiplicatio. 182
Vernerus episco: Ploceñ miraculis claret. 95
Vernerus de Orzela Prussiæ magister. 220
Verneri obitus. 222
Viadus Guttalus Polonię fluuius 4
Vicia Wladislai Loktek 193
Vicissitudo spoliorum 237
Victenen Lithuanię dux Prussiam vastat. 215
Victoriæ quadraginta septẽ Boleslai 82
Victoriæ Polo: in Ruthenis. 30. 58. 100. 146
Victorię in Pruthenis. 43. 55. 75. 208. 212.
Victorię in Pomeranis. 55. 73. 75. 207
Victoria in Hungaris. 78
Victoria in Morauis. 96
Victoria in Bohemis 79
Victoria in Polowczis 107
Victoria in Thartaris 146.
Victoria in Mazouitis 177. 208
Victoria Pruthenorum in Polonis 93
Victo: thartarorũ in Polowczis & Ruth: 120
Victoria thartarorum in Polonis 131. 177
Victoria Ruthenorum in Polonis 81
Victoria Ruthenorum in Polowczis. 83. 114.
Victoria Pruthenorũ in Lithua. 214. 216. 218
Victoria Lithuanorum in Cruciferis 219
Victoria Valachorum in Polonis 228
Victorinus Georgij Bohemiæ regis fili⁹: 334
Vierzynek Germanus cõsul Graccouieñ. 230
Viginti milia virginũ p tharta: abducta. 178.
Vilna Lithuanię metropolis. 4. exustio 260
Vilna ab Italis condita 270
Vincentius palatinus 210. 212
Vincencij scriptoris reprobatio 19
Vincentius Kadłubkonis episco: Gracco: 118.
Vinczow oppidũ Morauię expugnatũ 285
Vindelici pro Slauis 20
Vindica nobilis thartaris resistit 310
Vinricus Prussię magister 259
Virtus bellica in puero 56
Virtutes & vicia Boleslai 50.
Visio Leskoni nigro diuinitus facta. 175
Vissimiria castrum & ciuitas erecta. 12
Vislicia capta. 81. 187
Vita sancti Floriani 162
Vita Iagellonis alias Wladislai 290
Vitowdus Lithuanię dux rex fieri cupit 287
Vitulus duorum capitum 170.
Vocatio Sigismundi in Lithuaniam. 365
Vltio diuina ob ieiunij pręuaricationẽ 55
Vltio regis Wladis: in Cruciferis 213.
Vlricus Comes Ciliæ 303.
Vltima Russię subiugatio 225
Vnio Lithuanię cum regno poloniæ 282
Vratislaus bohemię princeps 22

W

Waczko baro trucidatur. 71
Wanko dux Mazouię 208
Wassilko dux excœcatus 62.
Wenceslaus dux bohemię sanctus 22
Wenceslaus rex bohemię in Poloniæ regem coronatus 193.

Wenceslaus ex Gutta genitus 194
Wences. Boleslai Mazouiæ ducis filius moritur 222
Wences. Romanorum rex mediator. 277
Wladimirus dux Kiouieñ morit. 84
Wladis. Hermannus primus monarcha 53
Wladislaus ab obsidione pulsus 88
Wladislaus monarcha tercius. 85
Wladis. Bohemię rex coronatus. 94
Wladislaus magnus peritus dimicator. 112
Wladislai Ottonis bellum. 116. 127
Wladislaus altus pulsus, mortuus. 124
Wladis. Ottonis in relligionē liberalitas. 124
Wladislaus Loktek dux Kiouiensis. 185
Wla: Loktek aduocatiā Gracco: confiscat. 205
Wladislaus Loktek coronari cupit. 206
Wladislaus altus monasterium egressus. 250.
Wladislaus dux Oppoliensis 253. 273
Wladis. primogenitus ex Sophia regi. 286
Wladis. Bohemiæ rex Viennam venit. 342
Wladus princeps Moldauię captus. 333
Wladimirus Russię dux 25
Wlodimirko dux Halicieñ mortuus 97
Wlodimiri ducis Halliciensis interitus. 109
Wolodorus Przemislię dux 76
Wolodor a Boleslao victus. 78
Woysalk monachus Russiæ occisus 153
Wratislauiensis sedis translatio. 41
Wratislauia a Thartaris capta. 132
Wratislauiensis Episcopatus occupatus. 181
Wratislauia ad Bohemos cessit 219
Wratislauię conflagratio 236. 242. 323
Wratis. Episcopatus resignatio. 358
Wratis. frustra vniuersitatē erigere nitunt. 369
Wseuoldi obitus 60. 96
Wseuoldi victoria 107

X

Xasnicze monasterio Thiniceñ donata 54

Z.

Zauissij Capitanei Scepusieñ mors 299
Zauissius Episcopus Graccouiensis. 261
Zauissij mors. 262
Zathor oppidum comprehensum 308
Zelislaus militię dux 64
Zemomislaus rex 16. 17
Zemomisl dux Vladislauieñ mortuus 183
Zemomis. dux Gniewkouieñ mortuus. 245
Ziffridus Cōmendator polonis infestus 201.
Ziffridi mors turpissima 203
Zyska hussita 297

TELOS

EIVSDEM IN CHRONICAM REG. POL. PRAEFATIO.

IN omni republica ſummopere intendendũ eſt, uirtutes incitare & præuia rudimenta locare, per quæ animus ſubditorum aſſurgat, & tanq̃ confricatus incaleſcat, ex notis ad incognita heroũ inſignia facinora progrediendo. Quale incitamẽtum eſt, ueterũ geſta & hiſtorias relegere & audire, præcipue ſuæ patriæ. Quoniã natale ſolum magis allicit & incitat ſui dulcedine, nec immemores cũctos eſſe ſinit, ut iuuentus quaſi cera mollis, dum tener eſt animus, dum mobilis ætas, flectatur & formetur, ac impreſſionẽ figuræ bonorũ morum, & illuſtriũ factorum ſuſcipiat. Obliquitates & tortuoſitates deprauatorũ ex eorum uituperio abigendo ac procul repellendo. Quod in hac patria & republica, uſq; in hæc tempora heu minus cuſtoditum eſt. Nam hiſtoria geſtorũ uera aut ueriſimilis in publico pro ſuſcitãdis exercitandiſq; animis fortiſſimorum adoleſcentum (quorum ꝑmaxima copia eſt in hoc regno) apparet nulla. Quæ in diebus noſtris floreat & reſplendeat, ſub cõpendio, prolixitatẽ perinde ac nimiam accurtationem uitando, proponitur, ut ſub numine & protectione ſancti Staniſlai patroni noſtri glorioſi in publicum prodeat. Quæ etſi in ſe tenuis eſt, ac ſterilis auenæ calamo ſcripta, ſequẽtibus tamen ſcriptoribus altũ ſcribendi non præripit ſtilum, ſed materiam ornandam porrigit & præbet. Vt quiſpiã totũ genus ac prouincias Slauorũ ſcribat, continuet, cõplectaturq; & poſteris tradat, nẽ relliquiæ Slauorum per errores execrandos deprauentur. Quis enĩ non nouit Pannoniã terram Slauorum connatã, per Hugnos Scithici generis homines euerſam, occupatam, & in hanc diem poſſeſſam? Quis non uidet Raſcios, Seruios, Bulgaros, Philippenſes & Boſnenſes græco ritui deditos, Thurcis Mahumeticis ſubſtratos? Quis non cernit Dalmatas, Croatas, & Carnos per Thurcos & exteras nationes deprædatos, & fere ad deſertationẽ deductos? Quis inſuper nõ cognoſcit Bohemos uariis hereſibus contaminatos & cõmaculatos, hos Viclephiſtica & Huſſitana labe pollutos, ſub utraq; ſpecie Iacobelli doctrina cõmunicantes. Alios Adamitas & laſciuiam ſectãtes, luxu tabefactos. Nonnullos Valdenſes & fratres nũcupatos, de corpore Chriſti, de beata uirgine, & de ſanctis dei, nihil ſecũdum eccleſiam orthodoxam credentes, reliquos eorũ æque redarguendos, qui ſanctam eccleſiam Catholicã non recognoſcentes, obedientiam ſedi apoſtolicæ ſubtrahunt. Quis Ruthenos & Moſcos in latiſſimis terris Septemtrionis habitantes, ritu græco ab eccleſia ſancta ſciſſos, ſciſmaticos non iudicat, & a Thartaris Thurciſue quottannis afflictos, captiuatos, atq; miſere uenundatos non experitur? Et ſi alius rem ordiri placet. Quis nõ legit principes Slauorũ Lechitas & Vindos nuncupatos, iuxta mare Balteum, quod eſt germanicũ, commoratos, per imperatores Romanorũ præcipue per Hẽricos primum & tercium imperatores expugnatos, pro eiſq; Theutonicos ſubſtituendo atq; introducendo, de Slauis non ſuperremãſiſſe, niſi admodũ paucos in pagis & uillis, in ſede eorum primæua inter Almanos, præſertim circa Lubek & Roſtok cis marinas ciuitates degentes, una & ſola Polonia diuina propiciatione, & ſãcti Staniſlai meritis ac protectione, alienigenis et erroribus non ſubſtrata, ſæpenumero tamen ab eis afflicta & uaſtata. Legi

diuinæ, ac obediētiæ ecclesiæ Romanæ ab exordio susceptæ christianæ rel/
ligionis, in hanc diem deuote subiecta permanet gloriosa, utq; æuiterne per/
maneat, a Barbaris & uicinis nunq̄ superata, præcepta domini relligiose ac
diligenter colat & conseruet. Si namq; (inquit psalmus cxxxi) custodierint
filii tui testamentum meū, & testimonia mea quæ docebo eos, & filii eorum
usq; in seculum sedebūt super sedem tuam. Et ex aduerso. Si dereliquerint
filii eius legem meam, & in iudiciis meis non ambulauerint. Si iusticias pro/
phanauerint, & mandata mea nō custodierint. Visitabo in uirga iniqui/
tates eorum, & in uerberibus peccata eorum, psalmo 88. Quæ om/
nia Polonos impleturos & regnum eorum cū fide recta & ope/
ribus prosequuturos & custodituros credo, dum opera &
solers prouidentia regentiū eis affuerit. Gloriosissimæ
dei genitricis Mariæ conseruatione, & beatissimi
Stanislai patroni nostri protectione, quib9 me
& mea supplex commendo.

LECH

CZECH

CAPVT PRIMVM

ORIGO POLONORVM EST EX SLAuis, Slauorũ ex Iauan filio Iaphet per Helisam Noe siquidem genuit Sem. Cham. & Iaphet. Iaphet uero Iauan quarto genitum & fratres eius. Iauan iuxta mare Ionium & Aegeum, græcos ædidit & multiplicauit, simul & Heladicos, seu Aeolios, Slauosq; per filium suũ Helisam propagauit. a Iauan siquidem Ionium mare dictũ est. Hebræi quoq; Ionios & Græcos lingua eorũ Iauan uocitant. Slauis mox post Græcos ad occidentem terras ocupantibus ac possidentibus, Seruiam, Dalmaciam, Messiã, Bulgariã, Bosnam, Croaciã, Slauoniã, & Pannoniã. Fuere autem principes Lech & Czech, nepotes Iauan de fœmore Helisæ descẽdẽtes. Croaciã ac Slauoniã per Crupam fluuiũ rapidum & uelocẽ disterminatas, forte cum cognatione & familiis eorũ inhabitantes. Regiã locumq; principalẽ suæ residentiæ in Psari castro ac uillagio eius nominis tenentes, uilla usq; in

Noe. Sem. Cham. Iaphet. Iauan. Helisa Heladij.

Lech. Czech. Crupa fluuius Psari.

hodiernũ diẽ cũ suo nomine Psari permanet ad fluẽta Crupæ, plures inhabitatio-
nes & colonos, nostro æuo linguagii slauonici habens, castrũ uero demolitũ,
solas ruinas & fundamẽta arcis demonstrat. Tũ aũt ex multiplicatione ho-

Dalmacia. Croacia. Slauonia.

minũ & geneologiarũ Dalmacia, Croacia, & Slauonia eas non comprehen-
dentiũ, sæpenumero iurgia & cedes inter fratres principes & cognatos pul-
lulabãt. Quapropter præfati duces Lech & Czech uitando pessima facino
ra, parricidia, & mortes hominum, animo concordi & consilio salubri, colle
ctis rebus & gẽtibus eorũ, per familias & colonias cũ tota suppellectili quã-
tulacũq; tunc habebatur, relictis sedibus natiuis, ad occidẽtales diuerterũt re
giones, exploratũ ire & percontari nouas sedes. Sciebãt nãq; orientales me-
ridionalesq; regiones, colonis & habitatoribus occupatas atq; refertas, & id-
circo frustra eas aggrediendas & querendas. Profecti itaq; peruenere in Mo

Morauia. Bohemia.

rauiã & Bohemiã, & lustrata uniuersa illa regiõe, uasta quidẽ & nõdũ culta
perspecta & aura eius salubri & gleba fertili, fixerunt tentoria in monte qui
Rzip dicitur. Cœpitq; Czech frater iunior loci amenitate delectatus, a ma
iori natu germano suo Lech plurimis instãtiis petere terras Morauiæ & Bo-
hemiæ in hereditatem suã, posterũq; suorũ perpetuãdas & populãdas. Lech
aũt ad obeũdã & nutriendã beneuolentiã fraternã, condescẽdit uotis peticio

Boemia Czech cessit. Lech in Poloniam venit. Gnezna prima Poloniæ ciuitas.

onibusq; Czech, & ualedicẽs, processit cũ suis uersus orientẽ & septẽtrionẽ,
deueniensq; in terras incultas, a nemine unq̃ habitatas, Slesiæ & maioris Po-
loniæ. Oberrabat cũ suis principibus, speculando sitũ & qualitatẽ locorum
donec in eũ applicuit locũ, q̃ Gnezna dicitur, ubi suos suaq; omnia exposuit
& firmauit, quoniã is locus iuxta lacũ uisus est ei ad cõmanendũ aptior, ibiq;
firmata & extructa arce, appellauit eã Gneznã, quod sonat nidũ, quoniã cir
ca illã in altis arboribus plures nidos repererat aquilarũ, omine ex his felici-

Aquila pro armis regni Poloniæ. Polonia sub Thauro.

ore auspicato, nedũ tutam sempiternãq; habitationẽ ratus, uerũ & spem re-
gni nactus ex aquilis. Quapropter aquilam pro armis & insigniis assumpsit
A iũt mathematici & experimẽtatores ascẽdisse signũ Thauri hora ingressi
onis Lech in maiorem Poloniam, & posteri practici exinde terram maioris
Poloniæ subesse thauro affirmant.

CAPVT SECVNDVM.

Stabilita sede dominii ipsius Lech. Principes eius per tribus & co-
gnationes partiti, mãsiones & domicilia per circuitũ edificarũt,
rude tamẽ & grosse ex lignis, argilla, & tegmine culminũ struxe
rũt. Coaluerũtq; & deo fauẽte creuerũt in maximo numero. Im
plentes ac hereditate possidẽtes Poloniã, Slesiã, Pomeraniã, & totã regionẽ
iuxta mare germanicum Marchiã, Lubek, & Rostok. Russ aũt nepos uel ut

Russ nepos Lech. ab eo Russia. A Lech regnũ Lechitarum.

nonnulli aiũt germanus Lech, terras Russiæ latissimas populauit, & de suo
nomine appellationẽ toti russiæ reliquit. Queãdmodũ a Lech toti poloniæ
titulatio obuenit & dicebatur regnũ lechitarũ. Quod usq; in hãc diẽ orienta
les seruãt. Græci enim, Tartari, Besserabes, & Rutheni polonos uocãt lechi
tas. Hũgari quoq; a Lech polonos uocãt lengel. Tãdem processu temporis
qui uersus occasum solis terras possederũt, ut circa Lubek, quæ in polonico

Bukouiecz

Bukouiecz dicitur, & circa Rostok, nominauerũt se Drzeuyanie, q̃si lignosi ab abũdãtia lignorũ. Alii trauianie, hoc est graminosi a copia feni & abũdã tia graminis. Alii kassubianie a plicis uestiũ, kasz enim ualet plica uerbali ter hub, ruga. Alii pomorzanyep inde ac si dicerẽt sese pomeranos & penes mare, q̃a iuxta mare habitarũt. Cæteri uero slesite, & qui in plana terra mã sionẽ sortiti sunt, a iugis montiũ remoti, polonorũ nũcupationẽ acceperũt a pole, quod est planura seu cãpus, & nõ a polo arctico quoniã non subsunt ei Verũenimuero quoniã prima arx & sedes lech quæ est gnezna, fuit in terra plana, eoꝝ q̃bus nomẽ polonoꝝ inditũ erat, ideo oẽs præfate ꝓuinciæ Po lonia dictæ sũt, tanq̃ mẽbra a capite & sui principis primeua arce. Lõgissima itaq; latissimaq; polonorũ fuit patria. Ab occasu secundũ cœli lõgitudinem incipiẽs a gradu 32. protẽsa in tanaim habẽtẽ in lõgitudine gradus 60. quod perrarũ est ut tantã longitudinẽ regni inuenires, nostris aũt temporibus lon gitudinẽ habet a 43 gra. in eã quã prius 60 graduũ lõgitudinẽ, latitudinẽ ue ro habuit, nũc quoq; deo ꝓpicio habet. A mõtibus sarmaticis eleuatiõis po li 49 graduũ usq; ad mare balhteũ, quod est sinus maris germanici 55 gra. & ubi mare nõ alluit, eleuatur polus 57 gra. & plus. Habet insuper polonia ab oriẽte russiã, russia aũt sarmaciã asiæ seu tartariã. A meridie pannoniam ab hũgaris inuasã atq; occupatã, & daciã nũc ualachiã & multauiã uocatã Ab occasu Morauiam, Bohemiã, & Theutoniam. Ante nostra siquidẽ tẽ pora (puta in diebus regis Vladislai loketek) Slesia culpa sua, & absq; cau sa defecit a polonis. Marchia uero & ꝓuinciæ littorales, occidẽtales, Lubek Rostok expugnate, cesserunt in ius & ditionem Theutonum. Itaq; polonia ab occasu nostris diebus habet Slesiam, & Marchiam. A septẽtriõe uero habet mare balteũ, Liuoniã & Moskouiam, Lithuania etenim in sortẽ polo norũ cessit. Flumina famosiora polonia habet septẽ. Primum dniepr, quod græci boristenẽ, tartari erzesze dicũt, decurrit per terras russiæ septimo cli mati, nõ sexto denominationẽ tribuẽs positiõe Ptolomei, ab hoc nempe Bo ristene septimũ clima diaboristenes nũcupatur, fons eius ex siluis & paludi bus moskouiæ Viasznia, longitudinis 52 gra. latitudi. 56. Ostia primũ in la cu prope Dassow, lacus aũt mari ponti sese immiscet, longitudine 57 gra. la titudine 48. Aliud flumen Bug, græce hipanis etiã in terris russiæ, origo eius ex palude prope oleskо. Ostia in lacu prope Dassow, tandẽ in mari pontico longitudine 58 gra. latitudine 48 gra. Terciũ est Dniester, grece tyras, tartari ce turlo appellatum. Caput ipsius ex mõte sarmatico Bieszked in terra pre mislieñ. Ex quo mõte fluunt alia bina flumina. Szan in poloniã, Czissa olim tibiscus uel Ticia per pannoniã in danubiũ, diuidit tiras, & sequestrat daciã quã uocamus besserabiã & ualachiã, a terris russiæ lon. eius 46 gra. latitu. 48 Ostia in mari põtico prope albũ castrũ, lon. 53 gra. lati. 48. Quartũ flumen est Visla, a scriptoribus usitate istula, a ueteribus nostris Vandalus dictum, a quo poloni olim Vandali nũcupati, ex mõtibus sarmaticis in ducatu teschnẽ si iniciũ sumens, lon. 44 gra. lati. 49. de alto in bassum, cũ fragore & sonitu la bẽs, per mediũ poloniæ, decurrit, & in mare balteum tribus ostiis ingreditur

Dzeuyani a lignorum copia. Trauiani a gramine. Cassubitę a plicis. Pomorzani a vicinitate maris. Polonia a planicia dicta.

Poloniæ longitudo & latitudo.

Poloniæ situs.

Septem flumina Polonię. 1 Boristenis. Dniepr.

2 Hipanis. bug.

3 Tyras. Dniester.

4 Istula. Visla. i. Vandalus.

Vnũ oſtiũ iuxta Gedanũ, aliud iuxta Helbieng, terciũ apud uillam Theſſe,
5 Varta. omniũ lon. 45 gra. latitu. 55. Quintũ flumen Varta, oritur circa oppidũ Cro
molow, in lon. 44. gra. la. 50 gra. oſtia eius in flumine Odra circa oppidũ Co
ſtzin, ex quo nõ ingreditur mare eſt deminus principalibus, tamen propter
eius famoſitatem apud polonos, ipſum inter ſeptem flumina principalia an
6 Viadus. Guttalus. Odra. numeraui. Sextũ flumẽ Odra a coſmographis & Ptolomeo Viadus, a Mar
tino in ſua chronica Guttalus nũcupatũ, oritur prope oppidũ Odri, & ingre
ditur quattuor oſtiis quẽdã lacũ prope mare, tandẽ e lacu ſeſe euoluẽs in ma
re balteũ, labitur ſtricto alueo circa oppidũ Stralſunt, lõ. 42 gra. la. 56. Septi
7 Chronon.i. Nymien. mũ flumẽ Niemien, græce Chronõ nominatũ, ex palude oppidi Kopiolow
ſinuoſe & recurue fluẽs, diuiditur in binos alueos & ingreditur in lacũ maris
baltei ſeu prutenici, in lõ. 50 gra. lati. 56. Metropoles in hac regiõe, ſunt Grac
Graccouia famoſior Poloniæ metropolis. Leopolis in Ruſſia. Vilna in Lithuania. couia famatiſſima urbs in polonia, lon. habẽs 44 gra. lati. 50. in ruſſia metro
polis & caput eſt Leopolis, lon. 47 gra. latitu. 49. In Lithuania metropolis eſt
Vilna, lon. ut eſtimo (nõ enim ui di Lithuaniã) 50 gra, lati. uero ſecundũ expe
rimẽtatores & qui inſtrumẽtis aſtronomicis uiderunt 57 gra.

CAPVT III.

Olonia ſecundũ partem ſuperiorẽ ad mõtes ſarmaticos eſt in ſeptimo climate. Diſtinctione climatũ ex doctrina Claudii Ptolomei melioris zonarũ & climatũ mundi ſcriptoris ſumpta. A medio uero regni, hoc eſt poſt eleuationẽ poli 51 gra. & medii in ſeptemtrionẽ eſt extra & ultra ſeptimũ clima, itaq; frigida & glacialis, indiga uini & olei. Tametſi ſit frigida, frumẽto tamẽ locuples eſt & leguminibus, abundat gente feroci, pecoribus & gregibus, carnibus, melle, butiro, lacte, cera, auibus, piſcibus & fructibus, habet alleca ex portu Gedanẽſi, & res uenales quæ illac inuehuntur, habet uros, biſontes, thauros, & equos ſiluaticos, onagros quoq; & pelles præcioſas ſabellionũ, & mardurũ, ex ſolitudinibus ſeptẽtrionalibus delatas, habet grana tinctorũ copioſe in maiori polonia, copioſius aũt in ruſſia, quæ adminiſtrat & porrigit regionibus & emporiis meridionalibus, mittit & uendit occidentalibus, præcipue germaniæ, almaniæ baſſe, & angliæ, boues, frumẽta, cutes, maiores & minores, cerã, ligna quercina, & taxina picẽ uariũ generis, cineres & pelles delicioſas, habet plumbum in ſuo genere optimum, & ſalis maximã copiã, eſt nãq; in ea ſal minerale, ſal panis, & ſal gẽmæ, quorum unũquodq; ex terra eruitur & exciditur grãdis molis & ponderis, ſal quoq; per decoctionẽ collectũ & factũ, tã in Polonia, q̃ in ruſſia habet, lazuriũ ex montanis Chęczini, ſupra alias regiões præcioſe bonitatis, habet ferrũ in pleriſq; locis, & cuprum in peciis iuxta territoria Premiſliæ & Szanok quod negligitur. Sub excelſiſſimorũ uero mõtiũ ſarmaticorũ iugis Tatri ab incolis uſuali nominatiõe uocatis exciditur cuprum ex lapidibus in magna quãtitate, habẽtis plurimũ argenti, quod ſecernitur per ſeparationẽ, aurũ in certis montibus & fluuiis reperitur, ſed per incuriã non colligitur, habet ſuccinũ, ſeu karabe de genere electri ex ripis maris ſarmatici, dũ atteritur & caleſit trahẽtis paleas & feſtucas. Ex eiſdem ripariis maris habet

Polonia frigida vino oleoq; caret.

Abũdat cereis frumento, carnib⁹, melle, butiro, cera, piſcibus, uris, biſontibus thauris, equis ſiluaticis onagris, pellibus precioſis, granis tinctorũ, plũbo, ſale, lazurio.

Cuprum, argẽtum aurum habet.

habet lapidẽ gagatẽ nigri coloris ſed in pauca quãtitate, habet ollas natura nõ arte formatas, dũ e terra extrahũtur & deſiccantur, ſimiles ſunt ollis arte figuli factis, & ſunt in maiori polonia circa opidũ Srem in campis uillæ Nochow & in Paluky prope opidum Lekncin uilla Koſielſko, habet in terris Ruſſiæ tantã exuberãtiã examinũ apũ ſpõte prouenietiũ, nõ ſolũ in aluearis, ſed etiã in terra paſſim mellificãtiũ, ut incole pre multitudine, certa agmina earũ obruãt & ſubmergãt, habet terra Podoliæ mirã fertilitatẽ, ut frumẽta ſemel ſata, & poſt bonã maturationẽ a meſſoribus cũ aliq̃ granorũ excidẽtia collecta, in ſequẽti ãno abſq; cultura agri & abſq; granorũ ſeminatiõe, libere e tellure fertiliſſima, ceres & frumẽta prodeãt, & manu larga metuntur atq; colliguntur, habet ſiluas & nemora plurima, inter cætera, arbores pini, & piceæ in diſtrictu Belzẽſi & Chelmenſi, hæ ſucciſe & ſuper terrã dimiſſe, poſt aliquot ãnos cõmutantur & uertũtur in ſilicem, ita ut ex eis ignis uelu ti ex ſilice excutiatur, habet calamum aromaticũ Tatarſke zele abũdanter circa flumẽ Tanais, quẽ ruſſite uocãt Don, tartari uero Edil, habet Agaricũ & Caſtorea ſatis, fodinas autem ſulfuris in aliquibus locis, balnea tamẽ naturalia nuſquam habentur in Polonia.

Gagates
Ollæ natura formatæ.
Apum multitudo.
Podolia fertilis.
Polonia ſiluoſa.
Calamus aromaticus.
Sulfur.
Agaricon.
Balnea naturalia nuſq̃ in polonia.

Duodecim Palatini.

CAPVT QVARTVM.

SVb regimine Lech primi parẽtis & principis lechitarum, tellus uomere olim nõ uiolata & aratro intacta, cœpit p colonos eradicatis arbuſtis & uepribus, aſſiduis raſtris & diligenti cultu excoli. Cœperũt inſuper propagari greges, & poſſeſſiones lõge lateq; diſtẽte, de quibus reſpondebãt Lech tributa ei ſoluendo, & principatũ eius donatioibus recognoſcẽdo, ſingula quæq; in pace, parſimonia & modeſtia, ut omnibus in rebus primũ fieri ſolet, agentes. Ex humanis aũt Lech abſumpto, filii eius & nepotes, quorum quilibet nomine auito Lech nomi-

nabatür) secūdū seniū principabātur. Sic enim parēs eorū cū suis satrapis & dignitariis constituerat, ut maior natu dominaretur, prout dominati sunt per plures geneologias & successiones, quorū tamē gesta, & egregia facinora scriptorū penuria uel temporū iniuria perierunt: nec quot sæculis dominati sunt, certo habetur. His aūt & tota stirpe Lech radicitus sublata, proceres ac nobiles apud Gneznā de substituēdo futuro principe alterius generis deliberātes, in eā sentenciā pari uoto conuenerunt, ut reiecto iugo subiectiōis, absq; principe dulcē libertatē sectarētur, & pro administrāda unicuiq; iusticia ac obeūdis reip. officiis prout illa tēpestate sat uidebatur, elegerūt duodecim dignitarios quos Woyewodas. i. palatinos uocauerunt, ut essent totius reip. specimē & tutamentum. Is modus deligēdi, hi quoq; dignitarii usq; in nostram ætatem permanent, & semel electi, toto æuo sine quauis innouatiōe perseuerāt. Quod satis absurdū est & apud exteras nationes alienū. Solent nāq; huiusmodi officiales, nunq̄ permutati, cōmuni bono postposito, priuatis comodis inhiare, suos maiores spernere, subiectos uero loco administrande iusticiæ opprimere, utinam Poloni non ad mortem, sed ad annū, ueluti est in aliis nationibus, officia Palatinorū, Castellanorū, Capitaneoꝝ, Iudicū, & reliquarū dignitatū designarēt, & his qui reip. utilitatiq; eius sufficerēt, pro ipsa toto conatu laborādo cōmitterēt. profecto cresceret regnū eorū inimmēsum, sed hæc expeditiori oratiōe, & prolixiori tēpore idigerēt, ideo nūc hæc missafaciens sequentia tango, Quo tēpore & quotto ano post diluuiū princeps Lech ingressus sit poloniam, & quot lustris immo sæculis ipse, prolesq; eius Polonis præsidebat, sic & Palatini quanto tempore iura populis reddebant, incertum est nec ullis traditum litteris, quoniam gentes septemtrionis proniores sunt (cœlo frigido inclinante) iurgia excitare, mores siluestres tenere, cererē & bachum supra mensuram colere, leues capillos et prolixos intorquere, q̄ castam mineruam amare, & litteris operam dare, iccirco gesta eorū dēsa caligine præssa, in æternam clauduntur obliuionis noctem, Non solum autem lechitarū uerum & russorum priscæ uetustatis res sepultæ iacent, inopia scriptorū usq; ad tēpora Kyg, Szczek, & korew ducū, ab his nāq; primū facinora eorum litteris mandata sunt, fuerunt autem uterini kig, Szczek, korew & quarta soror Libed, hi principando russitis, loca munitiora construxerunt, kig castꝝ supra boristenē seu dniepr, quod usq; in hāc diē kyow dicitur, olim famosa & lata metropolis russoꝝ, alii duo nō lōge a kiow etiam sua erexerunt castra Szczek szczekwicza, & korew korewicza, erāt & alii duces eorum Radzim a quo radzimczanie supra fluuium Szaszu, Viatko a quo uiathczanie supra fluuium Olka, Dulieba a quo doliebienie ad fluenta Bug, hi postea Volhanie, & nūc luczanie appellātur, familie ex dulieba, radzim, & uiathko, more ferarum in siluis habitabāt, & consanguineas passim prout uoluptas ferebat, sine discretiōe cognoscebāt: demum extinctis & ab hac luce sublatis tribus germanis kig, szczek & korew, filii eorum & nepotes longo æuo dominabātur, quilibet in sorte sua donec successerūt Osskalt & Dir, duo germani apud kyouiam principantes.

Palatini duodecim electi

Duces primi Russię. kyg. Szczek. korew.

Graccus.

POst annos plurimos gens Lechita-
rum perosam habens gubernatio-
nem palatinorum (mala enim uisa
est pluralitas principum, tũ quia la
cessentes inimicos, & rem eorum turbãtes, auer
tere minime potuerunt, tum etiam quia singuli
quæ sua sunt & non regni curabãt) requirebant
unum principem & rectorem, scrutinioq; facto,
elegerunt uirum idoneum, solertem & strennuũ
nomine Graccum ad radices montium sarmati
corum iuxta Istulam commorãtem in rectorem
rerumq; suarum tutatorem. Qui fasces regimi-
nis assumẽdo, inuasores quosdã per pacta quos
dam per bella exturbauit. Gallos ea tẽpestate
regna Pannoniæ demolientes, Lechiam ingredi
uolentes, forti marte repressit & ex eis uictoriã
reportauit. Exinde pace confecta, Lechitis indi-
es charior erat, Bohemisq; ob securã lam fortu-
nam amabilis imperabat. Erexit arcem habita-
tionis suæ in expedito colle Vauel, supra fluuiũ
Istulæ sito, & ei ciuitatẽ adiecit atq; fundauit de
suo nomine Graccouiam appellãdo, fœlicem a-
gris & rebus secũdis, nisi olofagus quædam be-
lua (ut aiunt draco) plurima impedimenta intu
lisset. Rapiebat siquidẽ e specu de sub mõte Va
uel egressa, iumenta & homines incaute oberrãtes, rictibus horridis uoracis-
sime deglutiẽdo. Quo malo afflicte Graccouiæ, Graccus anxius condolens
tria corpora iussit quottidie olofago exponi. Nam his contentando, cætera
nõ requirebat. Sed & hoc graue onerosũq; erat, propterea suapte industria
persuasit exponendis corporibus, sulfur & cauma ignitum, cera piceq; inclu
sa, admiscere & occultare, belua enim tũ naturali rabie, tũ uoraci esurie exa-
gitata, sine delectiõe oblatam prædam rapiebat atq; uorabat, sensimq; debi
litata extincta est. Graccus uero letatus, longos annos in seniũ deduxit, mor
tuus, plenus dierum. Reliquit duos filios Graccum, Lechonem, & terciam fi
liam Vandam. Ex commisso patris dum uiueret, filii cõstruxerũt sarcofagũ
in monte Lassotno (q nunc dicitur mons sancti Benedicti) tumorẽ terræ sup
praponendo in altũ, in hũc diẽ celebrem & a longinquo uisibilem. Ex hoc as
serunt quidam hunc Graccum fuisse romanum (de familia graccorum ob le
ges agrarias superbius q̃ fas erat dictatas romæ interfectorũ) quoniã instar
sepulcri Romuli sibi dum uiueret, simile de terra (romuli enim de lapidibus
est) erigi præcepit, undecũq; autẽ fuit, assertio eorum instãtiam habet, quia
Gracci prope natiuitatem christi, circiter centum annis occisi iacent inulti, is
autem Graccus lechitarum princeps ut prodũt eorum historiæ quadringẽ-
tis annis natiuitatem Christi præcessit.

Graccus eligit

Galli uicti.

Graccouię origo.
Olofagus Graccouiã affligit & interimitur.

Gracci filij.
Graccus.
Lecho.
Vanda filia.

Graccus 400. ãnis ante xpm.

Ogitantibus lechitis Graccum natu maiorem ipso Gracco patre uita functo in legittimũ successorẽ & regẽ surrogare, Lech minor natu nacta occasione oportunitatis interfecit eũ, & lacerũ zabulo texit, dicens illũ dũ uenatiõi operã daret, & profusius q̃ decuit feras impeteret, a bestiis mortem opetiisse, & hæc ficta dicẽs lachrymabatur. Lechite uero ita fore credentes, eum in tronum paternum euexerunt, & regẽ supra se statuerũt, uerum quia nullum malum impunitũ, crebrescẽte fama q; germanum suum inuidia ductus clam necasset, expulerũt & a regno exulare ipsum coegerunt, tanq̃ prophanũ parricidam. Quamq̃ alia quædam historia narret non fuisse exulem nec a regno alienatũ, sed ob fratricidiũ ab omnibus sprerũ, & inuisum merore & cogitationibus contabuisse, uitamq; simul cũ regno cito finiuisse. Qua propter Vandam filiam Gracci nulla amplius prole masculina superstite, pro domina & regina ex unanimi uoto omnium deputarunt, inueneruntq; in sexu fœmineo animum & robur uirile in regendis subditis & inimicis regni abigendis, nã ea tẽpestate Rithogarus princeps theutonorũ regno Lechitarum uicinus, audita Vandæ mira specie, pulchritudine, gloria, moribus, & regno, misit procatum iri seu eam in spõsam deposcere. Vanda autẽ desponsationẽ Rithogari, una cum ipsius ambasiata seu legatione renuit. Mittit iterum amoris impatiens Rithogarus, ut sibi nuberet, aut arma & deuastationem regni sentiret putabat nãq; fœminam metu belli ad coniugia posse impellere, quam sponte matrimoniũ refutasse didicerat. Moxq; aciebus instructis, regnum Lechitarum ingreditur, iussit & Vanda celeriter suos arma capere, & copiam resistendi Rithogaro præstare uidentes autem purpurati principes Rithogari potẽtem exercitum, Vandæ pulchritudinẽ dictu mirabilem, qua, tanq̃ hamus (Vanda enim hamũ sonat) corda inspicientiũ alliciebat, industriam, audaciam, & causam sine noxa, recesserunt in castra sua, denũciantes principi eorum, ut uiraginem iuste pugnaturam, et exercitum potentiorem instructioremq; habentem, suo damno non inuaderet, quos cũ nec persuasionibus nec minis ad pugnãdum reuocare potuit uehementi afflictione consternatus, bello cessit, & in conspectu eorum gladio sese confodit. At

Graccus interficitur a Lech.

Vanda

Vanda eligit

Rithogarus princeps theutonum.

Vanda pace

Vanda pace cum magnatibus theutonorũ composita, Graccouiam rediit, & pro tanta uictoria diis uota (plurimas uictimas immolando) persoluit, seductaq; illius temporis errore, ne celebs uita eius quoquõ deflorescеret, diis seipsam uictimam, pro uictoria assecuta, exposuit. de ponte enim in Vislam *Vandę interitꝰ* saliit & ab aquis suffocata circa Mogilã, uno miliari a Graccouia, reperta est, illic supra fluuium Dlubnia sepulta, aggere & mole terræ in altum, quẽadmodum Gracco genitori eius suprapositis, diciturq; locus ille usq; in nostram ætatem Mogila: quod sonat sepulchrum: dictus est & fluuius in quo *Fluuius a Vanda.* mersa est Vandalus, & gens circa fluuium cohabitans Vandalitę.

CAPVT VII.

Xtincta Vanda cum qua & tota Gracci familia interiit. Abrogarunt iterum Lechitæ regem: & loco unius regentis duodecim Woyewodas id est exercituũ ductores seu regẽtes: pro numero prouinciarũ constituentes. Sub quibus longo tẽpore (ut aliquæ chronice narant centũ annis) in libertate uixerunt, donec exorti grassatores *Polonia uastat* & bonorum expilatores non mediocriter eos affixerunt, ad ultimũ uero exercitus ualidi Pannoniorum & Morauorũ Poloniã inuadẽtes, prædam agebãt impune, agros depopulãtes, & res diripientes ut libertate ablata, sub iugũ seruitutis miseros Lechitas mitterent & cogerent. Woyewodis nequitq̃ repugnãtibus, quoniã aduersam fortunã experti, de sũma rerũ desperabãt. *Przemislaus.* Erat sub hoc turbine quidam polonus nomine Przemisl, disciplinæ militaris peritus, uiribus Przemislaus q Lesko priꝰ. strenuus, ingenio astutus, qui circa Caluũ montẽ, hostes omnia negligentius agentes, astu terruit & oportunitate deuicit. *Hostes astu victi.* Nam galeas formatas, pictas & coloratas, ex aduerso hostium sole oriente in arboribus montis locauit, quibus uisis, repente radiorum solis reuerberatiõe hostes perculsi arma corripiũt, ad debellandumq; aciem polonorum uisam procedũt, quo cũ peruenissent, nemiñe inuenerũt. Mox etenim Przemislaus, ut uidit hostes arma capessere, simulacra galeaꝝ remouit. Reuertũtur itaq; in sua castra aduersarii, putãtes Polonos auersos fugisse. Przemislaus uero rẽ benegerendi belli concipiẽs, animauit commilitones qui ad ipsum confluxerãt, certã uictoriã eis promittẽs, dũ mõ consiliũ eius sequendo, animũ & arma uiriliter in hostẽ cõuerterẽt. In tempeste ergo noctis aduentu, hostibus somno deditis, & secure cubantibus, Przemislaus manũ polonorũ, iã de uictoria certificatã & animatã adduxit, a tergo & a lateribus medios in hostes irrupit, quosq; & dormientes, & repugnare uolentes prosternẽdo, cæteros e somno excitatos, trepidos & agendorũ immemores dispergẽdo, Przemislaus ergo castra desertata diripuit & inimicorũ opulentias, suis in prædã dedit

dedit, quo comperto, poloni amore in Przemislaũ flagrãtes tanq̃ in patriæ liberatorẽ spẽ collocarũt, & unanimi acclamatione & consensu, eũ in monarchã & regẽ creauerũt, imponentes ei nomẽ Leschczeck, aut a primo Lechitarum principe, aut ab astu (lescek enim uafrũ & callidum sonat) eum sic appellantes. Is regnauit fœlix & tranquillus, nemo enim amplius: perdomitis Pannoniis & Morauis, ausus fuit regnum eius inuadere. Ferunt plures, exercitũ astute ut præmissum est fusum & disiectũ, fuisse Alexandri macedonis, sed tu hãc relationem scito esse fabulã, nunq̃ siquidem Alexãder uel gentes ipsius, ad septemtrionalia Europæ diuerterũt, prout ex omnibus historiis de Alexãdro acceptis cognoscis, q̃uis Sophirionẽ inter Scithas occubuisse legas, magisq; absurdum dinosce, quoniã Alexãder macedo ãte hunc Leskonem multis sæculis antecessit. Galliq; quibuscũ Graccus in parte conflixit, longe post Alexãdrũ in græciam uenerũt, & duce Belgio Ptolomeũ ceratuni cũ macedoniæ regẽ occiderũt. Brennus uero alter dux. regẽ Antiochum superãdo in Bithinia consedit, & gente gallorũ cũ græcis commixta, gallogræcos constituit, uide Trogũ Pompeiũ, Iustinũ abbreuiatorẽ eius. & cæteros. Lesko ergo posterior Gracco, multũ posterior fuit & Alexandro & Sophirione duce eius, nisi ad colorandam fabulam Alexandrum principem Morauiæ affirmares, sic utiq; uerum sermonem proferres, nam Morauos Lesko astu debellauit & dispersit.

Przemislaus in regem eligitur & Lascek nominatur.

Fabula quorũdam conuellit de Alexandro magno.

galli

gallogræci

CAPVT VIII.

Lesko secundus

QVoniã post mortẽ Przemislai q & Lesko prim⁹ dicitur, nulli posteri, nullaq; proles superstes relicta est, inter polonos orta est dissensio, quis regnare deberet & ne deteriora sequerentur (multis regnare cupientibus) per edictum statuerunt ut quisquis ambiret, & optaret regnum poloniæ assequi, idibus octobris in equo maculis resperso, seu colorato, q̃ uelociter curreret ad statuam pro meta ponendam. Erat autẽ huiusmodi cursus in planura inter Graccouiã & fluuium Prądnik designatus. Multis ergo tempore constituto, in equis ut præmissum est maculis distinctis, dato signo tanq̃ pro grandi brauio apprime anhelantibus, & properãter currentibus ungulis & pedibus equorũ, oxigonis, seu clauis ferreis acriter lesis

aut substiterũt

aut substiterūt, aūt cū eqs euoluti deciderūt, solus Leschczek quidā uir ple/nus uafriciæ & dolo, iuxta stratā per quā cucurrerūt, ubi claui ferrei nō fue/runt infixi, equū suum agiliter impellens ad columnā peruenit, eamq; com/plexus est, & rex salutatus. Adolescens autē quidam obscure sortis, qui cū so/dali causa solacii ante aliquot dies per eandem stratā ad columnam currēs, & pedes una cū sodali leserat, & oxigonos inuenerat, oblique & extra uiam pedes currēs, secundus ad columnam peruenit, & eam cōplexus est. Insurre/xerūt ergo singuli cōpetitores, per oxigonos remorati, in & aduersū Lesch/czek, & re coram iudicibus agitata depræhensū est regni cupiditate nocte sub obscura, p totā stratā usq; ad columnā eū sparsisse & in terrā fixisse cla/uos ferri acutos, & zabulo contexisse, præter semitā iuxta stratā, q̄ ipsemet currēdum sibi credidit, cōdemnatum ergo, discerpserūt, & lacerarunt. Ado/lescentē uero illum qui oblique currēs, causa ioci ad columnam secūdus ad/uenerat, uoto omnium & concordi approbatione, in regem sublimarunt, & Leschko uocauerūt, hoc em̄ nomen apud priscos polonos regium fuit, & q̄q̄ humilis cōditiōis & tenuis sortis erat, clarissimus tamē regnando euasit perinde acsi in regia nutritus, & decentissimis moribus a cunabulis imbutus fuisset. Fuit namq; tēperatus, & semper sobrius, iustus, māsuetus, liberalis, & fortis, cunctos inimicos fortiter debellans, & de suo regno repellens uici/nosq; inuadens, semper uicit & de eis triūphauit. Et ne fastus ex honore re/gio assequuto eū insolētierē redderet, uestes suas priuatæ cōditiōis, uiles & hirsutas, quotiēs in throno regio purpura indutus sedit, supra se extēdi iussit ut his inspectis, reminisceretur sese ex inope dominū, & humili regē factum esse, senuit longeuo senio, & e uita excedens, unicum filium leschkonē terci/um in heredem Polonis reliquit.

Lesko secūdus ioco regnū a/deptus.

Lesko tercius.

CAPVT NONVM

LEschko tercius genitori succedens, adeo creuit optimis moribus & he/roicis uirtutibus, ut singula quæq; tam in regno suo poloniæ, q̄ in ex/teris prouinciis, summa prudētia regeret, & no/mē ac gloriā suā suæq; gētis nobilitaret, præbu/it auxilia pannoniis contra legiones italicorū et græcorū, & equidem cū frequenti uictoria. Ge/nuit unicū filiū ex legittima coniuge Pompiliū nomine, ex pellicibus uero pluribus genuit ui/ginti filios naturales, hos, Boleslaū, Kazimirū, Wladislaū, Wratislaum, Oddonem, Baruinū, Przibislaū, Przemislaum, Iaxam, Semianū, Se/mouitū, Semomislaū, Bogdalū, Spiczigutū, Spiczmerū, Sbigneū, Sobes/laū, Vissimirū, Czesimirū, & Vislaū: ueritus aūt ne eo ex humanis absūpto cōtentiones & bella inter fratres oriretur: partitus est regnū, Pompilio de/dit monarchiā regni; cæteris maritimam orā Slauorū; Rugianorū; & Cas/subitarū

Pompilius unus Leskonis filius.

Leskonis filii naturales.

Prima diuisio, cum iactura.

subitarū: usq; ad Misnā & Vestfaliā distribuit Boleslao primo genito natu/ rali Baruno, et Bogdalo Pomeraniā inferiorē, Kazimiro & Wladislao Cas subiam: Iaxæ & Semiano Serbiam: Wratislao Ramam: Przibislao Czesemiro & Oddoni Ditwoniā q̄ nūc Olsacia seu Lusacia: Przemislao Semouito & Semomislao: Sgorzeliciā: quæ nūc Brādeburg appellatur, aliis uero fratribus residuis, quasdam sortes, in huiusmodi prouinciis: adiectis quibus/ dam desertis siluis & nemoribus assignauit: Vislaus aūt cōdidit castrū Miedziboze: quod nūc Meydburg dicitur: Sobeslaus castrum Daley quod Dalemburg uocatur: Vissimirus castrū & ciuitatē in ripa maris sitam Vissimiriā, quæ in hanc diē eodem nomine nūcupatur: Cæteri fratres alia castra erexerūt, Brzemye castrū in cōfiniis Vestfalorū & Frisonum sitū: sic dictum, ut susciperet hostile Brzemia.i. pondus. Castrū lyma quod nūc Limburg uocitatur in petra latissima a longinquo uisibili & lucente: Slaui enim nocturnū splendorē limam uocāt. Castrū itē & ciuitatē: Bukouiecz quā theutones uocāt Lubeck: slaui uero in circuitu cōmorātes Bukouiecz: similiter castrū Rathibor: castrū Swerin: castrum Lukow a quodam Miclone conditum: unde theutonici illud Mickelburg uocāt. Item castrū Gilow a crassitudine terræ: castrū Rostoki a dissolutiōe aquarū: castrū Verla a credulitate: castrū swanow a uocādo: uocatus enim slauice swani dicitur. Item castra Ostrow a loco insulæ in qua stat Teszin, Marlow, Bolel Trzebiessow, Vologost, Czasni Wolyniecz. Pluraq; alia castra & municipia, præfati filii Leskonis & eorū nepotes iuxta mare germanicū condiderunt, quæ natio theutonica occupauit: & usq; in præsens occupat paucis populis slauis & zerbis in rure, & uicis etiam in hanc diem permanentibus & linguam slauicam confuse & corruptæ propter commixtionem sonantibus.

Meydburg. Dalemburg. Vissimiria. Brzeinia. Limburg Lubeg Rathibor. Suerin. Myckelburg. Gilow. Rostok. Verla. Swanow. Ostrow &c.

CAPVT X.

Pompilius primus

Pompilius primus.

Ompilius, quē poloni Popiel, theutones osserich uocant, suscepto regno polonorū, colles & montiū radices, in qbus urbs Craccouia est sita pertesus, trāstulit sedem regni Gneznā in planicie sitā, ubi prisci polonorum morabātur principes. Hanc quoq; spernēs, nouas sedes inter lacꝰ posuit ac extruxit Crusuiczam noīans & in ea principalē sedē regni cōstituēs. Mortuus est in ætate uirili, morbō correptus ex uita torpente & uoluptuosa. Nihil egregiū ædidit quod posteris dictu factuue celebre foret, nisi q; in omni execratione solitus erat dicere, utinā me mures uorarent, utiq; omine mali, quoniam filium eius, alterum Pompilium, quem in ætate puerili reliquerat: regnantem mures deuorarunt.

Adolescentia Pompilii secundi mini me expectata, ipsum in regem po/ loniæ extulerunt, & ei obedientiam homagialem patrui una cum proce ribus regni præstiterũt. Causas & decisiões que stionum quæ ad eũ perferebantur, patrui donec adolesceret determinabãt. Sed cum Pompilius annos adolescentiæ supergressus, suæ potestati est relictus, in teterrimos incidit mores, in petu/ lantiã, choreas, plausus, ebrietates, flagiciosissi mus ruebat, remp. postergando, & ab incursu hostiũ deprauatus & meticulosus, non defendẽ do. Desponsata est ei ex theutonia, elegãtis pul chritudinis de genere principum fœmina, quæ blandiciis & calliditatibꝰ eũ sic irretiuit atq; ca ptiuauit, ut totius regni, potestas & expeditio circa eam cõsisteret. Ad peio resq; illecebras maritum intrusit patrandas. Videns eñ maritum suum ab omnibꝰ subiectis sprætũ, & ad ignominiam ipsius cum ludibrio koschysko (quod sonat attritam scopam) uocatum, propter raros capillos, timensq; ne succederet ei quispiam patruorum, ob scelera suapte ipso expulso. Iubet do los & egritudinem mortalẽ fingere, patruos & proceres regni aduocare. Co ram eis exponit Pompilius in lecto decumbẽs & lachrymãs se in breui mori turũ, rogat obtestaturq; ut filios quos binos ex legittimo matrimonio susce pit Lechonẽ & Pompilium successores ipso mortuo surrogarẽt, & iamiã mi graturo exequias more gentilium in præsentia ipsius celebrarent. Luget & coniunx lamentando, & fictas lachrymas aborciendo. Exhibita tãdem refe/ ctiõe: iterũ ad aulam regis introducũtur patrui cum primoribus regni, & po tus exicialis per reginã compositus. Post oscula regis ualedicentis iã prope morituri in poculo aureo administratur, quo hausto singuli discedunt. Nox eñ instabat, rexq; se dormiturũ sopore ingruente simulabat, expauescẽs ne aliquis eorũ coram moreretur. Correpti ergo toxico tẽpore noctis, uersi in funam excruciabantur, donec spiritũ & animam exalauerunt. Exhilaratus itaq; Pompilius cũ coniuge, contulit se ad tripudia patruos calumniose cri/ minando. Afferẽs illos ob facinus in regem & filios eius cogitatum, cœlesti plaga miraculose perculsos interiisse. Accumulansq; peccata peccatis, inhi/ bet a quoquã cadauera extinctorũ sepelire. Sed deus uindex iustus, grauita te supplicii scelera cõpensans. Pompiliũ cõuiuia celebrãtem, mero madentẽ sertis coronatũ, unguẽtis delibutũ, crapula & luxu resolutum, ultione condi gna pũnit. De cadaueribus siqdem patruorum & procerũ, multitudo murũ ingentis magnitudinis ebuliuit, & in conuiuantẽ tyrannũ, consortem eius, & filios, rabidis morsibus insiliit, militum caterua nequitq̃ abigente, quoniam humano suffragio fatigato, mures infatigati perseuerabant noctu dieq;. Ex truuntur ardentes foci, & in medio eorum locatur Pompilius, cõiunx & filii illic autẽ & mures per flãmas transeuntes parricidam rodere nõ cessabant.

Pompilius secundus.

Põpilii uiginti patrui ueneno extincti.

Ex cadaueribꝰ extinctorũ co/ pia murum nas citur.

19

Ad aliud tandem elementū uentum est. In nauibus abducitur occisor patruorum Pompilius cū suis in stagni altitudinem, mures tamen incessanter secuti, abductos, & naues rodebāt, intantum ut aqua perforatis rimis ingressa submersionem minaretur, ideo nautæ timētes præfocationē ab aquis, deduxerunt nauem in littus, unde alia caterua murū occurrens, iuncta prioribus acrius infestabat. His uisis defensores, diuinam ultionē cognoscētes, omnes fugierunt. Pompilius autem protectoribus nudatus, recepit se in turrim altiore in Crusuicza, ubi mures rapido cursu ascendentes consumpserūt & uorauerunt. duos filios, uxorem, & facinorosum Pompiliū cū singulis artubus, ita ut nerui, ossa aut aliud uestigiū nō relinqueretur. Ecce nō est potestas nec consiliū contra dominum, non prosunt sceptra, nec opes in cōspectu eius, minuta animalia & imbelles mures Pompilium miserabiliter consumpserunt, quemadmodū pediculi, uermes minutiores muribus Arnulphū regem francorum, & imperatorem Romanorum, pulpa, carnibus, ac uisceribus exesis medicis nequitq̄ proficientibus ad internitionem usq; perduxerunt, solis cartilaginibus, & ossibus relictis, ut in descriptiōe Romanorum imperatorum & regum Franciæ legis.

Horridus Pōpilii, consortisq; & filiorum interitus.

Pyast

CAPVT XII.

Post miserum & horridum interitū Popiel, indicta conuētione pro noui regis electione, conuenerunt maiores ac nobiles regni in Crusuiczā factaq; dissensione, pluribus regnare cupientibus: soluerunt cōuentionem absq; regis electione, ortis tandem multis difficultatibus, bellisq; externis & domesticis, quotidianis etiā simultatibus & damnis inter regnicolas. Indicta est altera conuentio in præfatam Crusuiczā. Erat ea tempestate quidam agricola & mellarius in ciuitate Crusuiczień nomine Pyast, eo q; statura erat nō alta sed robusta, habuit uxorē Rzepicza nuncupatam, & filium unicum nondum nominatum, homo multe hospitalitatis, peregrinorum & miserorum fotor, aduenerunt autem in diebus regis Pompilii, duo hospites uultu & habitu uenerandi, & cum uoluissent ingredi regiam, pulsi sunt a ianua & prohibiti ab ingressu. Discedentes ergo declinauerunt ad tugurium Pyast, parentis aduenarum & peregrinorum, qui summa alacritate una cum uxore excepit eos in domum suam, occidens porcum saginatum, quem seruabat pro tondēda cesariæ, & nominatione filii sui prout mos gentilium fuit, obtulit & uas medonis eadem intentione reseruati uidelicet pro tonsura filii eius, dumq; potus medonis ducillaretur (mirabile dictu) augebatur, & in altū effluebat. Consilio itaq;, ac iussu duorū hospitū, ut creditur duorū angelorum, in specie humana hospitatorū (q̄uis alii credant fuisse Ioannem & Paulum martyres romanos) uasa quot & quantacumq; habere potui

Rzepycza.

Pyest.

Ioānes & Paulus martyres.

potuit a uicinis mutuauit, & ea impleuit, ſed & carnes porci intãtum aucte creuerũt, ut decem linteres implerẽt, iubent tandem prælibati hoſpites ſupplicatũ ire inuitareq; regem Pompilium & miliciã eius ad tondendum & nominandum filium, & in præſentia eorum, iã dicti bini hoſpites totonderũt filiũ Pyaſt, nomenq; nouũ ei adaptãtes, nominauerũt Semouitũ, refectio tandem copioſa appoſita eſt opipare, deo cũcta augente per miniſterium hoſpitum, ſtatimq; poſt refectionem diſparuerunt ſæpius nominati duo hoſpites Donec ſecunda cõuentio Cruſſuicieñ collecta, ob diſparitatem uotorũ fere in omnibus uictualibus ex diurnitate tẽporis defecit, tũc denuo gratioſi duo aduenæ ad Pyaſt redierũt hoſpitatũ, qui humaniter ab eo & ſua cõſorte collecti ac honorati, prædixerũt eum poſt triduũ in regem poloniæ eligendum uas ergo medonis paruum ante tuguriũ perſuaſerũt exponendũ, & cunctis confluentibus nobilibus ac ignobilibus (ſinguli em̃ caruerũt uictualibus) biberunt de illo uaſe, nedum ad ſaturitatẽ ſed etiam abundantius, deo optimo medonem uaſis augmentante. Et ideo non deficiente, quemadmodũ mulieri in ſarepta lecytus olei nõ defecit. Altero die conſilio inito cũctis proceribus regni & populis quaſi quadam relligione cõcorditer in animo inſedit, Pyaſt eligendum in regem, poſtpoſitis filiis & nepotibus patruoꝝ per Pompiliũ necatoꝝ, poſtpoſitis & quibuſuis magnificis regni, proclamatione deinde facta tota nobilitas una cũ plebe ad oſtium tugurii Pyaſt deſcendens, eum regnum ſuſcipere coegit. Illo uero territo ac repugnante propter inſufficientiã & rem monſtroſam, eulogium hoſpitũ dum in memoriã rediit, eum poſt triduum regnaturꝝ, cõſenſit, & in aulam regiã de tugurio tranſiuit. Hic fuit homo ſimplex, ſed rex iuſtus: unicuiq; quod ſuum erat ſecundũ merita adminiſtrãs, deo in cũctis eum proſperãte. Hic fuit prima ſtirps regum uſq; prope ætatẽ noſtram in polonia dominantiũ: terminata in Kazimiro ſecũdo & Lodouigo. Eiuſdem ſtirpis rami ſunt moderni principes Sleſiæ, & filii Cõradi Maſouiæ. Quantæ fœlicitatis fuit hoſpitalitas & iuſticia Pyaſt, propago principũ uſq; in noſtrã ætatẽ permanẽs demõſtrat. Non uidi, inquit Dauid, iuſtũ derelictũ, nec ſemen eius mendicare panẽ. Electus eſt rex in ætate uirili mortuus ſenio cõfectus, ut ferũt anno ætatis ſuæ cẽteſimo uigeſimo. In pace regnauit: regiãq; ex Cruſſuicza in Gneznã locũ originarium tranſtulit.

Semouitus.

Pyaſt eligitur.

Ex Pyaſt principes Sleſiæ.

Pyaſt plenus dierũ moritur

CAPVT XIII

SEmouitus filius Pyaſt, princeps militiæ ſub patre creatus, poſt mortẽ uero eius rex factus: multum uigilantiæ: temperãtiæ, militiæ, munificentiæ, & uirtutũ heroicarum ante electionẽ habẽs Multo ãplius rex factus omnibus uirtutibus redimitus floruit: Dilatauit regnum, de finibus eius pannonios adhuc Pompilii tempore occupantes uictorioſe expellens. Kaſſubitas & principes iuxta mare Balteũ cõmorantes, olim de fœmore patruorum Pompilii toxicatorũ homagia denegãtes aggreſſus, dum in parte expugnauit, morte immatura abſumptus eſt Cunctis regnicolis tanq̃ parentem patriæ deflentibus. Reliquit unicum filiũ minorennẽ nomine Leſchko. Circa hæc tempora ſub imperatore Romanorum Arnulpho Græcorum uero imperatore Michaele, aduenerunt Ci-

Semouitus in regem.

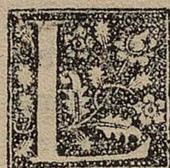
Semouiti mors.

Cirullus ap̄ls Slauorum. Methudius.

rullus doctor & apostolus omniũ slauorum, & Metudius, lingua græca & slauonica prompti missi a præfato imperatore Michaele græco: ad postulationem principum, Slauorum in Morauiam, & iacientes fundaméta christianæ fidei, erexerunt ecclesiam cathedralem in Vielagrad Morauiæ. Euocati tandem Romã & inquisiti, quare in lingua slauica diuina celebrarent & non in latina. Responderunt eo q̃ scriptum esset. Omnis spiritus laudet dominũ. post altercationes ergo Romanus pontifex permisit ut lingua slauica celebrando laudaretur deus, perinde atq; latina & græca. Qui mos ad tépora mea circa Graccouiam in ecclesia sanctæ crucis in Clepardia obseruatus, sed iam extinctus est.

Lescko quartus.

CAPVT XIIII.

Esko ætatis nondum debite, de procerũ & nobiliũ cõi assensu in principem assumitur, certis baronibus p̄curatoribus donec adolesceret illi deputatis. In ætate uero adulta cœpit imitari paternas uirtutes, probitaté, prudẽtiã, liberalitaté & iusticiã, militiæ tamẽ munera nõ æque ut pater coluit, quinimo bellum contra principes Pomeranorum & cismarinorũ per patrem iniciatũ intermisit, mortuus est relicto filio perfecte ætatis Zemomisl, quod interpretatur terram recogitans, uel de terra cogitans.

CAPVT XV.

Zemomislaus.

Eskoni successit Zemomislaus in regno, uirtutes paternas & auitas enixe sibi uendicans, non armis sed toga & prudentia regno profitiens, uehementer autem angebatur q̃ sine prole coniugem sterilem longo tempore habuit, maiori deinde molestia affligebatur, q̃ effuso unico filio dudũ optato, cœcutienté uidebat & penitus nihil uidentem, ampliusq; doluit quia uxor sua iterum sterilis ut ante, absq; spe ulterioris prolis p̄mansit. Aduenientc anno tonsuræ utcũq; ualuit Zemomislaus conuocat maiores regni Gneznam ad tondendum & nominandũ filium. De uoluntate omnium imponens ei nomẽ Myeska quod sonat confusionem seu commotionẽ, quoniã cuncti suspicabantur metuentes, post mortem patris oriri cõmotionẽ. In diebus uero patris confusione ex cœcitate nati, appositis deniq; epulis conuiuabant, & ecce subito nũccius accurrit referẽs ipsi Zemomislao, Myeskã p̄spexisse, clareq; uidere. Obstupuete omnes, statimq; mater exiliens de triclinio reperit filium habenté orbes oculorũ clarissimos, & acceptum in ulnas,

inter conuiuas

inter conuiuas detulit, singulis gaudentibus & mirantibus. Super quo geni tor eius Zemomislaus, sæpenumero percõtatus, quidnã cœcitas nati, eiusq; diuina clementia, illuminatio portenderet, ab ariolis & phitonibus accepit. In diebus regiminis eius regnum poloniæ plurimum illuminatũ iri & claresc cere, quod ille putabat de gloria humana uerificari. Impletũ autẽ est de spiri tuali uisione & illuminatione eius, & regni per eũ, quæ est renascẽtia in chri sto, per fidẽ & baptismũ extũc suscepta, & dono dei usq; in hanc diem absq; hesitatione & erroribus tenta atq; defensa. Mortuus est autẽ Zemomislaus plenus dierum, in ætate protaui eius Pyast, & more gentilium appositus su is patribus in castro Gneznensi. Zemomislai mors.

CAPVT XVI.

IN Russia principantibus apud Kyowiam Oskald & Dir. Na tiões ruthenorũ multiplicatę, nouas sedes ad septemtrionẽ dila tauerũt, & duces super se constituerũt ex alienigenis, quoniã ex propriis propter parilitatẽ non placuerunt. Primus dux Rur ko q in Nouogrod, alter Szniew qui in Byaleyezoro, terci9 Trubor, qui in Sborsk sedes suas posuerũt. Processu aũt tẽporis, mortu9 Szniew & Tru bor absq; prole, Rurko utriusq; possedit ducatũ, & ipse moriens reliqt filiũ adolescentem Iior nomine, is dolose occidit Oskaldũ & Dir principes Kio uienẽ, nil hostilitatis ab eo suspicatos & possedit terras eorum. Inuadit dein de Drewlianos populos ruthenici generis & Nyszkinã ducẽ eorũ, coegitq; eos tributa soluere, & non cõtẽtus unica contributione eodem anno alterã exigebat, propter quod insurgẽtib9 Drewlianis, occisus per eos interiit. Mi serũt depost nũcios primos & secundos præfati Drewliani ad Olham uxo rem Iior, ut acciperet in matrimoniũ principem eorum Nyskinam. Ipsa ue ro oportunitatẽ & astuciam concipiẽs simulabat se nupturã Nyszkine, dũ modo ueniret cum suis matrimonium celebraturus. Quo procedente cũ su is, dudum retẽtos apud se nuncios, clam uariis affectos tormentis interfecit. In occursum deinde procedit, & locato suo forti exercitu, in angustiis & lo cis malignis, Drewlianos cum duce aduenientes insperate occidit in numero quasi quinq; milia, occisioni mariti sui Iior parentãdo. Insup Suãtoslaus fi lius Iior & Olhæ, ætatẽ pertingẽs adultam, Drewlianos graui cæde domu it, & sub iugum mittens tributa eis imposuit, Olhaq; matre suã monente, fi dem christi suscipere noluit. Trãsfretauerat etenĩ Olha in Cõstatinopolim & de fide christiana per patriarchã edocta, spurcitiis gentilitatis abiectis, in baptismo nomen Helena, pro Olha suscepit, in recessuq; benedixit ei patri archa Cõstantinopolitanus dicẽs. Benedicta tu inter mulieres Ruthenorũ.

Oskalt. Dir.

Rurko dux russię.

Iior.

Iior interitus.

Olha uxor Iior.

Drewliani per Olham uicti.

Suantoslaus.

Olha fidẽ christi accepit Helena nominata.

CAPVT XVII.

QVæ in historiis polonorũ reperiũtur, iã sub breuitate tacta sunt Deinceps quæ exteri de Vandalis & Sarmatis hoc est de polo nis & russitis annotarunt, haud absre in fine huius primi libri etiam sub breuitate inducam. Refert Suetonius Tranquillus, & meminit Eutropius, q imperator Domicianus de Dacis Catisq; duplicẽ tri umphũ ægit. De Sarmatis solam laureã usurpauit, multas quidẽ calamita

Suetonius. Eutropius.

 tes iisdem

Legio domiciani a Russis interfecta.

tes iisdem bellis passus est. Nam in Sarmathia(quæ nũnc russia dicitur) le/
gio eius cũ duce interfecta est, & a Dacis (ubi nũc sũt Valachi) Appius Sa
binus consularis, & Cornelius Furcus præfectus prætor cum magnis exerci

Anthoniꝰ piꝰ

tibus occisi sunt. Narrat Iulius Capitolinus imperatorẽ Antoniũ pium Ger
manos & Dacos(ubi sunt Besserabes & Valachi)rebellantes contudisse per
præsides ac legatos. Alanos uero(q fuere rutheni circa Tanaym fluuiũ)bel

Iulius Capitolinus. Anthonius Verus. Marcomanni. Squadi. Vandali. Sarmatc. Sueui.

la molientes, sæpe refrenauit. Idem Iulius Capitolinus refert, & meminit Eu
tropius imperatorẽ romanum Antoniũ Verũ, multa milia hominũ interfe/
cisse. De Marcomãnis, Squadis, Vandalis, Sarmatis & Sueuis, & liberasse
Pannonias a seruitio eorũ, Romæ rursus cũ Comodo Antonio filio suo, quẽ
iã cesarem fecerat de eis triumphasse. Hæ sunt gẽtes ut nunc est dicere Mo/
raui, Poloni, Rutheni & q circa fluuiũ Sueuũ cõmorati sunt Slaui, ubi nũc
Marchia est, & eã occupant theutoni. De his sueuis iuxta Sueuũ fluuiũ ex/
tra septimũ clima ad mare germanicũ olim habitantibus. Et non de illis qui
nũc Sueui in sexto climate habitant. Dixit Martinus in sua martiniana in se
cunda parte sub Octauiano, ꝙ Drusus priuignus Octauiani, trãs albulam
fluuium q in barbarico solo longe ultra rhenum est(labia uulgari slauonico
dictus)fortissimas natiões, quibus & natura uires, & consuetudo experienti/
am uirium dabat, pariter uno bello, sed suis aspero superauit, id est Sueuos
& Sicãbros ubi & Drusus occisus mortuus est & sepultus in Magũtia, hæc

Pannonia a sarmatis populata. Aurelianus.

Martinus. Itẽ Eutropius. Sùb imperio Galieni Pannonia a Sarmatis Squa
disqꝫ populata est. Itẽ Flauius Vopiscus scribit. Erũpentes Sarmatas in Illi/
rico cum tricentis præsidiariis, solus imperator Aurelianus attriuit. Refert
Theoclius cesareorũ temporũ scriptor, Aurelianũ manu sua bello sarmati/
co, una die quadraginta & octo interfecisse, plurimis autẽ & diuersis diebus

Flauius vopiscus.

ultra noningẽtos quinquaginta. Et Flauius Vopiscus qui prius in descripti/
one triumphi Aureliani dicit, præter captiuos gentiũ barbararũ, Gothi, A/
lani, Roxolani, Sarmathe, Frãci, Sueui, Vãdali, Germani religati mãnibus
captiui præcesserũt, Idẽ Vopiscus de Probo in Illirico Sarmatas cæterasqꝫ
gentes ita confudit, ut prope sine bello cũcta reciperet, quæ illi diripuerant.

Proculi de vicio gloria credita: Caro: imperator.

Idem de Proculo, Centũ ex sarmathia uirgines cœpi, ex his decem una nocte
iniui, omnes tamen ꝙ in me erat mulieres intra 15 dies reddidi. Gloriatur ut
uides Proculus rẽ ineptam, & satis libidinosam, atqꝫ inter fortes se credit ha
beri, si criminũ densitate calescat. Item Vopiscus de imperatore Caro: & idẽ
inducit Eutropius Sarmatas adeo morte Probi feroces, ut inuasuros se, non
solum illiricũ, sed Traciã, Italiam quoqꝫ minarentur, ita se inter bella parien
di contulit, ut paucissimis diebus pannonias securitate donauerit, occisis Sar
matarum sedecim milibus, captis diuersi sexus uiginti milibus. Eutropius

Dioclecianus. Galerius. Carpi. Basterni. Paulus diaconus. Valentinianus

uaria deinceps simul & uiritim Diocletianus & Galerius Maximianus bella
gesserunt Carpis & Basternis subactis(& sunt populi Russiæ sub montibus
Sarmaticis) Sarmatis uictis(& sunt ruteni in cõmuni)quarũ nationũ ingen
tes captiuorũ copias in romanis finibus locauerũt. Paulus Diaconus de ge/
stis nomanorũ. Valentinianus anno imperii sui undecimo cũ Sarmathe sese
per Pannonias diffudissent, eosqꝫ uastarẽt, bellum in eos parãs, dũ apud Bri
gionem

gionem oppidũ Squadorũ legationi responderet, anno eius quinto & quinquagesimo subita effusione sanguinis, quæ græce apoplexis uocatur, uoce ammissa, sensu integer, expirauit.

CAPVT XVIII.

VAndali a Sigiberto in chronica, a Vincẽcio in speculo historiali & plerisq; aliis scriptoribus ex Scithia perhibẽtur oriundi. Incõcinne quidem quoniam regionum septemtrionalium distinctam nõ habẽtes cognitionem, prout & antiquissimi historici, omnem orã septẽtrionalem Scithiam dixerũt. Isidorus uero & posteri magis proprie Vandalos a Vandalo flumine dixit, quẽ ut ante retuli nũc Vislam dicimus, quia circa eum habitabant. Hi ergo a Gothis pulsi (ut referũt præfati Sigibertus in sua chronica & Vincencius in speculo historiali uolumine tercio li. 17. ca. octauo) alienas terras inuadere cœperũt, qui suas retinere non potuerũt. Hos circa Danubium cõmorantes rursum post multũ tẽporis Giberith Gotthorum rex bello uictos inde exturbauit, & ad hoc coegit, ut Romano imperio se subiicientes, a Constantino magno locũ habitandi sibi dari postularẽt, & pannonias ab eo sibi delegatas, per 40. ãnos pacifice inhabitarũt. Anno uero 13 Archadii & Honorii, qui imperare cœperunt anno domini tricentesimo nonagesimo octauo) instinctu Stiliconis euocati, meditãtis rebellionem cõtra remp. infuderũt se per Gallias iunctis secum Alanis easq; aliqdiu miserrime dilacerauerũt, & inde eos expellebãt Gotthi nõ quidem prospicientes Galliarũ quieti sed uacue faciẽtes patriã sue rapacitati, Vandali Hispanias aggressi, nunc Hispanias, nunc gallias, multo tempore depopulati sunt. Honorius autem deliberato consilio Hispanias et gallias, quas sibi a Vandalis præreptas dolebat, Gotthis donauit Cum ergo Gotthi Vandalos effugare maturarẽt grata eis fœlicitate occurrente, per Bonifaciũ ducem romanum, ad occupandum Libiam et Affricam euocati trãsiuerũt, ubi regnum suũ multo tempore confirmarũt. Primo igitur anno Graciani, puta anno domini 381. & deinceps, Super Vandalos de regno Poloniæ exeũtes regnauit Modigisilus annis 30. Post hunc filius eius Gundericus in Hispaniis annis 16. Hic capta Hispali, quæ nũc Sibilia dicitur, cũ manus in ecclesiã ipsius ciuitatis extẽdisset a demone correptus, interiit. Cui Gẽsericus frater successit, ut refert Paulus Diaconus, ab Hispaniis ad Affricã trãsiẽs, cũctã pene Affricam ferro, flamma, rapinis, crudelissime deuastauit. Fidem Catholicã impietate Arriana infectus, subuertit, Episcopos exulauit. Sub hoc turbine, teste eodem Paulo Diacono & Possidonio. Bea: Aug. Epũs Hipponensis. Ne suæ ciuitatis ruinam cerneret, expletis annis uitæ suæ septuagintasex migrauit ad Christũ. Deinde Gensericus Carthaginẽ inuadit atq; capit. Cum ualidissimo exercitu ex Affrica aduectus, Romã spoliat. Multa milia captiuorũ cũ regina Eudoxia, & duabus filiabus in Carthaginem duxit, quã Nansamundo filio suo in matrimoniũ copulauit, Campaniã & Apuliã flammis consumpsit, Capuam & Nolam pari ruina strauit. Inter has procellas, uir piissimus Paulinus Nolanæ urbis episcopus, pro cuiusdã uiduæ filio, sese in seruitutem tradidit regnauit Gensericus annis 48. eoq; mortuo successit Honoricus filius eius,

Sigibertus. Vincencius

Isidorus

Scithe a gothis pulsi.

Giberith gottorum rex.

Constantinus. Archadius. Honorius.

Vandali gallias & hispanias depopulati.

Gotthis donata.

Gracianus. Modigisilus. Gundiricus. Sibilia Auicẽne patria. Gensericus.

Diuus Augustinus moritur

Nansamũdus

Paulinus epũs

Honoricus.

22

qui effugatis amplius q̃ 334 catholicis Episcopis, & ecclesiis eorum clausis, plebem uariis suppliciis affecit. & quidẽ innumeris, manus, & linguas abscidit. Illis tamen expeditissime loquentibus, ut refert Gregorius in tercio li. Dialogorũ, & Paulus diaconus in gestis Romanorum, tandẽ iudicio dei percussus, scatẽs uermibus, miserabiliter expirauit. Post hũc, Guntamũdus nouem annis regnauit. Post quẽ Trasamundus, qui ducẽtos uiginti episcopos in Sardinia exilio relegauit. Deinde anno domini quingẽtesimo uigesimo regnauit Hildericus filius eius, ex Eudoxia filia Valẽtiniani imperatoris a Gẽserico captiuata. Hunc pater Trasamũdus ad mortẽ ueniens, sacramẽti nodis astrinxit. Ne unq̃ in regno suo Catholicis cõsuleret. Qui mox patre mortuo, antequam regnum susciperet, omnes catholicos ab exiliis reuocari, & Episcopis ecclesias iussit reformari, regnauit annis octo. Hunc Gilimer perimens, annis quinq; post eũ regnauit, qui tãtæ crudelitatis fuit, ut nec parentibus parceret. Tandẽ Bellisarius patricius, a Iustiniano imperatore missus est in Affricam. Is magnas copias Vandalorũ fudit, regemq; eorũ Gilimer uiuum capiẽs, Iustiniano Constantinopolim misit. Sic Vandalorũ regnum in Affrica destructũ est. Inquit Iustinianus imperator, in ea famosa lege, quã ædidit C. de officiis præfecti præto. Affricæ, q Vandali ex ecclesiis fecerunt stabula. Et testatur se uidisse uenerabiles uiros, qui linguis radicitus excisis, prodigiose loquebantur, quapropter eiecit eos omnipotens deus a facie sua & de terra quam acquisierant, erasit memoriam eorum.

Gũtamundus. Trasamundus. Hildericus. Gilimer. Bellisarius. Iustinianus.

CAPVT XIX.

PRæterea Vincẽcius in speculo historiali, libro uigesimoquarto capite clxxii. meminit, q Karolus magnus anno octauo sui imperii. Coloniæ super Rhenũ, põtes duos extruxit & muniuit & Slauiam ingressus eam subegit. Idem libro uigesimosexto capite primo refert, q Henricus secundus, qui imperare cœpit, anno domini millesimo tercio, potẽtiores regni uiros, bella sibi concitare uolentes celeriter deuicit. Et reges gentilium in interiori germania commorãtes, qui dicũtur Vindi tributarios sibi fecit, Vindos autem Slauos almani uocant. Eodem li. ca. quartodecimo, anno imperii sui quinto. Conradus imperator secundus, qui regnare cœpit, anno domini millesimo uigesimoquinto, rebellantibus slauis ad eos debellandos proficiscitur. Et eodem anno similiter contra Hungaros rebellantes pugnauit. Eiusdem libri capite. 18. Inquit Helimandus Hic Henricus imperator tercius Vindelicos subegit populos, Sueuis conterminos qui Vindelici ut ait Gwilerinus usq; hodie fortunam adorant &c. Hos populos Henricus tributarios fecit, ita ut omnibus solennitatibus quibus coronabatur, quattuor reges eorum lebetem quo carnes condiebantur, in humeris suis duobus uectibus per annulos quattuor inductis ad coquinam uectitarent. Hæc ibi. Ecce duo habes. Primum q Henricus tercius Vindelicos, id est Slauos ad mare germanicum commorãtes subegit. Alterũ q tales Vindelici, contermini fuerunt Sueuis iuxta flumen sueuum cohabitantibus. Pro his culpa Slauorum Theutonici & Saxones a diebus prædictorum imperatorum, terras eorum incolunt & hereditãt. Blondus autem libro primo de

Carolus magnus Slauos uicit.

Henricus secundus windos uicit.

Conrad⁹ secũdus Slauis & hungaris bellum intulit.

Henricus tercius Vindelicos subegit.

Vindelici pro Slauis.

Blondus.

cadis

cadis primæ de Vādalis, Burgūdionibus & Sueuis sic refert. Habēt omnes iste gentes uetustam originem ex Germania, suntq; priscorum Plinii Veronensis, Suetonii Tranquilli, & Cornelii Taciti litteris celebrate. Plinius nāq; Germaniam ex Agrippe traditionibus describens Vandalos, & eorum partem Burgūdiones unam esse dicit ex quinq; interioris germaniæ partibus & paulo post, Sueuos illis proximos ponit. Alani autē etsi origine sunt Scithe, in ipsis Vandalorū regionibus habitabāt. Sed Sueuos Octauius Augustus teste Suetonio ex Germania in citeriores rheni ripas transtulit. Eiusdemq; Augusti temporibus, pars Vandalorum quibus Burgūdionibus postea fuit nomen, ad octoginta armatorū milia, ulteriores rheni ripas insederant, quos Drusus & Tiberius cesares, sicut Corneli9 refert, post subactā interiorē Germaniā in sedes proprias repulerūt, & extra urbes munitaq; loca dissiparunt A quibus habitandi uicatim modis, quos patrio gētis uocabulo, burgos appellabant: eos Burgūdiones fuisse appellatos asserit Orosius. Deinde Blondus in locum Vandalorum & Burgundionum per Stiliconem euocatorum Slauos a Bosphoro Cimerico in Tanaim fluuium habitantium, se cōtulisse & transmeasse asserit. Et partim Polonos partimq; Bohemos nominatos fuisse. Quod quia a Polonorum & Bohemorum historia ab inicio huius operis posita in toto discrepat, reiiciendum & salua reuerentia tanti historici pro non uero habendum est.

CHRONICORVM. R. P. LI. SECVNDVS .Myesko.

CAPVT PRIMVM.

POst mortē Zemomislai, assumpt9 est in monarcham Poloniæ Miesko unicus filius eius. Primū quidem uigilans, & reip. intendens, sed ætatē maturiorem nactus, ociosus & pellicibus alligatus. Tenuit etenim septē pellices uxores eas uocās. Ex nulla autē prolem suscipiens orbitatis suæ incōmoda sæpe accusabat. Quod agnoscētes uiri catholici, qui in curia eius uersabantur, iustæ & sanctæ consuluerunt, ut spretis & abiectis spurcitiis gentiliū, unum uerū deum, & eū quē misit Iesum Christū coleret. A quo & prolis solacia & quæcūq; posceret impetraret, qui, cū aurem in audiendo accōmodaret. Viri relligiosi & spirituales, tūc in regno Poloniæ heremitice uiuentes, sacra dogmata cognitionis fidei christianæ ei instillarūt. Vniusq; legittimæ coniugis matrimoniū persuaserūt, intantūq; eis acquiescebat ut prope cathecuminus fieret. Mittit deinde consilio eorū in Bohemiam ad procandum ducalem uirginem Dambrowkam, filiā Boleslai ducis Bohemiæ, interfectoris sancti Vencesslai

Vratislaus. Venceslaus. Boleslaus. Ludomilla

Venceslai germani sui. Vratislaus siquidem princeps Bohemiæ genuit ex Drahomicia uno partu geminos, Venceslaũ & Boleslaũ, Venceslaũ educauit Ludomilla auia ipsius, & optimis moribus christianis imbuit. Boleslaũ mater eius Drahomicia fouit, &detestabilem moribus quemadmodũ ipsa fuit effecit. Mortuo itaq; Wratislao electus successit ei Venceslaus filius eius uir piissimus in ducatu Bohemiæ. Ordinatione aũt Drahomiciæ iniquæ mulieris, suffocata est Ludomilla, cuius consiliis sanctus Venceslaus multũ inheserat, & in numerum sanctorum est relata. Boleslaus autem inuidia ducente, germanum suũ beatũ Venceslaum post epulas ad orationẽ euntẽ, in limine templi obtruncat, & super Bohemos prout concupiuit dominatus est. Venceslaus uero decalogo sanctorum martyrum ascriptus. Huius ergo Boleslai principis Bohemorum, germani sancti Venceslai natam, Myes ko monarcha Polonorũ in uxorem poposcit. Nec abnuit præfatus Boleslaus dandam, dummõ ritu gentili abrogato, undis sacri baptismatis ablutus Myesko innouaretur. Consensu autem & cõclusione utrimq; facta, adducta est in Gneznam uirgo Dambrowka in regiã Myes konis cũ ampla dote. Anno ergo Christi domini noningentesimo sexagesimoquinto uno & eodem die, Mies ko princeps Polonorũ cum maioribus sui regni, in præsentia Dambrowka, & Bohemorum sacrum baptisma propiciatiõe diuina Gneznæ suscepit Pro Mies ka nomen Myeczslai accipiens, & aliud sacramentũ matrimonii, cũ uirgine Dambrowka ex Bohemia aduecta contraxit: Conuiuia, munificentiam & spectacula, pluribus diebus elargiendo, & cunctis regnicolis baptisari præcipiendo: Et quia multi restabant sacro fõte baptisandi. Ideo per ædictum stricte demãdauit, ut omnes in ciuitatibus & uillagiis nobiles atq; ignobiles, septima die Marcii adueniente: idolis confractis, & in lacubus aut aquis submersis, simul & lapidibus ab utriusq; sex⁹ hominibus abrutis, sub confiscatione bonorũ & exterminatione baptisarentur. Qua die superueniente ut erat statutũ, cuncti iussa exoluẽtes: renascebantur in Christo, & baptisabantur. Seruaturq; ille mos usq; in hodiernam diem in maiori polonia. Nam pueri in dominica Letare facto idolo, seu imagine alicubi in ligno longo portant, alibi in uehiculo ducunt, et in aquã proicientes demergũt: singuli propere domum repedantes: Ad dilatandũ autẽ, & augendũ orthodoxe fidei rudimẽta. Inclitus princeps, & monarcha Myeczslaus erexit nouem ecclesias cathedrales in suo dominio. Duas metropoles Gnezne & Graccouiæ. Cæteras suffraganeas Ecclesias inciso lapide extruxit, ferro & plumbo iũxit, & sufficienter dotauit, prout temporis conditio permittebat. Primam metropolim in gnezna, tanq̃ in loco protunc celebriori in titulum et honorẽ beatissimæ Mariæ. Alteram in Graccouia ad instãtissimas preces sue coniugis Dambrowka, in titulum sancti Venceslai martyris quoniam eius neptis erat Dambrowka, fundauit Episcopales ecclesias septem his subiectas: talĩ bus titulis ornatas consecrari disposuit Crusuiciensem, quæ propter solitudinem loci in Wladislauiam successu tẽporis est tralata. In honorem sanctissimæ dei genitricis Mariæ. Smogorzouieñ q̃ tralata primum fuit in Ryczynam oppidum districtus Bregensis, ex post propter uberiorem sitũ in Wratislauiam

Ludomilla interitus.

Venceslaus a fratre necatus.

Poloni fidem Christi susceperũt Dambrowka regina.

Mos in maiori Polonia.

Myeczslaus monarcha.

Gnezna metropolis prima. Graccouia 2.

Episcopatus wladislauieñ.

Vratislauieñ.

tiſlauiam. In honorem ſancti Ioãnis baptiſtæ poſt intemeratam dei genitri/
cem inter ſanctos maiorem, Poſnanieſem præcipuis apoſtolis Petro et Pau/
lo: Plocenſem ſancto Sigiſmundo regi & martyri: Culmenſem ſanctæ Cruci
Camienenſem iterum ſancto Ioanni Baptiſte: Lubucenſem ſancto Iohanni
Euangeliſte in titulos erexit, & eorum præfatas baſilicas dedicari iuſſit. Pri
mus aũt archiepiſcopus Gnezneñ ordinatus eſt Villibalmus: Graccouien/
ſis primus Archiepiſcopus Prohorius: Poſnanienſis epiſcopus primus Ior/
danus Wratiſlauieñ primus Gothfridus Cruſuicieñ, ſeu Wladiſlauieñ epiſ
copus primus Lucidus: Plocenſis primus Angelotus: Culmenſis primus O
ctauianus: Camienenſis primus Iulinus: Lubucenſis primus Iacinctus. Egi/
dius Cardinalis Epiſcopus Tuſculanus, a ſummo põtifice Ioãne xiii miſſus,
præfatos Epiſcopatus confirmauit, & ſingulis, diœceſim & terminos diſtin/
xit & poſuit. Erexit idem inclytus princeps, & primus fidei plantator, plu/
res dignitates, Prælaturas, Canonicatus, Eccleſias collegiatas, Parrochiales
& Conuẽtuales omnibus pro dote, decimas frugũ aſſignando, Prædia Red/
ditus, Clenodia & uaſa ex auro & argento. Dambrowka etiam de ſorte ſua
uniuerſis eccleſiis prouidit, uariis apparatibus, ornamẽtis & calicibus. Sed
& Barones uniuerſaq; nobilitas Polonorũ, emulando principem ſuũ & eius
conſortem, Prædiis, Villis & dotationibus, eccleſias feruentius dotabat, cle
rũq; uenerabatur: Et quotiens ſacrum in eccleſiis legeretur euangelium. Dũ
ſacerdos diceret: Sequentia ſancti euangelii ſecundũ Matheũ &c. De uagi
na quilibet Baro extrahebat gladium uſq; ad medietatem, oſtendendo ſe pa
ratum Euangeliũ tueri & pro eo mori. Sacerdote autẽ proſequente lectionẽ
euangelii, mittebant gladios in uaginas, ſed hic mos per incuriã abolitus eſt
Myeczlao Dambrowka uxor eius: Anno domini 976 peperit filiũ, cui præ/
catibus matris nomen impoſitũ eſt Boleſlaus quod ſonat magnus & famo/
ſus. Hic eſt ille Boleſlaus Chrabri de quo infra dicetur. Ipſa uero Dambrow
ka poſt decenniũ abſumpta eſt rebus humanis, de anno domini 977 in Gnez
na tumulata: Lugentibus eam Mieczlao marito, Boleſlao filio, & omnibus
uiris eccleſiaſticis: Non ſecus q̃ piam matrem, Hæc, coniugata, caput nõ ue
labat, ſed inſtar uirginũ ſerto ornata inceſſit. Poſt dies luctus materni, iuſſu
Mieczlai Boleſlaus filius, anno domini 984 accepit Iudith filiam Ieſſe ducis
Hungarorum in coniugem, & nuptias in Gneznã ſub multitudine prælato/
rum & Baronum celebrauit. Quæ Iudith anno ſexto, uirilis ſexus puerum,
effudit, & ei nomen Auitum impoſitum eſt, Mieczlaus quod ſignificat habi
turus laudem. Interim Mieczlaus Polonorum princeps ſedula admonitiõe
ſuorum conſiliariorum: Ad Benedictum ſeptimum põtificem maximũ mit/
tit Lampertum Archiepiſcopum Graccouieñ, & cæteros nũcios coronam
ſibi & regionibus polonorum dari petẽdo. Cuius petitioni papa Benedictus
ſeptimus reſpondit. Nondũ dignos fore polonos, ut eis corona hactenus de
beret conferri. In proximo uero deus placatus, coronã dabit eis, exaltabitq;
illam: Sic locutus Stephano duci Hungarorum, qui & ipſe pro corona miſe
rat. Per Aſtericũ nũcium eius tradidit coronam, Polonis uero denegauit. Ex
pugnauit ſub Mieczlao dux Ruſſiæ Wladimirus caſtra Przemiſl & Cyr/
wen, &

Poſnanieñ
Plocenſis.
Culmenſis.
Camienenſis.
Lubucenſis.

Egidius cardi/
nalis miſſus in
Poloniam.

Poloni gladiis
extẽſis euange
liũ tueri pati.

Boleſlaus geni
tus.
Dambrowka
moritur.

Myeczlaus naſ
citur.

Polonis coro/
na negata.

wen, & Radimiezis in regione Russiæ parentibus, Polonorũ ditioni tributa imposuit. Mortuus est præfatus Mieczslaus primus fidei plãtator christianæ, anno domini 999 sacramẽtis ecclesiæ rite perceptis: Et in medio ecclesiæ Cathedralis Posnanień sepultus.

Myeczslai mors.

CAPVT SECVNDVM

Dicto inicio renascẽdi in Christo per baptismum polonorum. Dicenda sunt execrãda idola eorum. adorata, priusq̃ ad uere fidei cognitionẽ, uerique dei culturam peruenerũt. Fuerunt autẽ ut est in Cronographis uidere: dii quos more gentilitatis coluerũt, isti Iupiter, Mars, Pluto, Venus, Diana, Ceres, Iouem uulgari sermone Iessam nũcupabant, Hunc dixerunt omnipotentem, Omnia dantem, omniaq; faciẽtem, quoniã Iouis omnia plena sunt, Martem appellarũt Ledam, ducem bellorũ, & largitorem uictoriarũ. Plutonem uocauerũt Nya, meliores sedes inferni, post mortem ab eo postulãtes. Venerem dixerũt Dzidzililya. Ab hac impetrabant fœcunditatem, uoluptates, & prolis copiam. Dianam nũcupabãt Dzeuiana, cõtinentiam, uenationes, & fœlices aucupationes ab ea præcantes. Cererem uocarũt Marzana, fertilitatem agrorũ & arborũ ab ea petẽtes. Et quia ad instar græcorũ (quibus non multum distant) multa satagebant facere. Deos græcorũ coluerunt: Vt ego a maioribus meis accepi. Adorabant Pogoda, quod sonat temperies: Adorabant spiraculum, siue flatum tenuis auræ, per spicas frugum, & folia arborum sibilantem, atq; cum sibilo transientem: Vocantes numen eius Pogwisd: Adorabant Ledam matrem Castoris & Pollucis, Geminosq; ab uno ouo natos Castorem & Pollucem, quod auditur in hodiernam diem, a cantantibus uetustissima carmina: Lada Lada, Ileli, Ileli, Poleli cum plausu & crepitu manuum: Ladam (ut ausim ex uiuæ uocis oraculo dicere) Ledam uocantes, non Martem, Castorẽ Leli, Pollucẽ Poleli. Omnia iã præfata idola, omnia aug uria, incantatores, & phitones, abstulit inclitus princeps Mieczsla9, & de regno relegauit, sub intermi natione uitæ mãdans, ne quisquã, præter uerũ & unicum deum, in personis triunm, peramplius glorificaret. Ego in puericia mea uidi tria idola de prædictis in parte confracta, circa ambitum monasterii sanctæ Trinitatis iacentia Graccouiæ: Iamdudum sublata.

Poloni ueteres colebant deos Iouem. Martem Plutonem Venerem Dianam. Cererem

Temperiem Aerem Ledam Castorem Pollucem.

CAPVT TERCIVM.

Swantoslaus dux Russiæ, mouens bella Kozaris, gentibus Ruthenici generis, obtinuit castrũ eorum, Byalauielza & ipsos tributarios effecit. Deinde intulit bellum Bolgaris & expugnatis octuaginta castris eorũ, coegit eos tributa pendere. Ipso autem in Bulgaria demorante, Pyeczinigi obsederũt Kyow, ubi fuit mater & tres filii ipsius Iaropolkus, Olha, & Wlodimirus. Soluentibus aũt Pyeczinigis obsidionem Kiouień (territi enim & decepti fuerũt per quosdam Ruthenos q̃ Suantoslaus appropinquaret cũ ualido exercitu) Olha mater Suãtoslai defuncta est. Non contentus autem iã dictus Suantoslaus dux Russiæ expugnatione Bulgarorum, post duos annos scilicet anno domini 971 Græciam ingreditur, & onustus spoliis, redibat. Occurrentibusq; ei Pyeczinigis. In loco iniquo

Swantoslaus.

Swantoslaus grẽciã spoliat.

co iniquo, pugnæ inepto cũ eis conflixit, & uictus captus est. Duxq; Pyeczi
nigorũ Kura nominatus, caput ipsius amputando, fecit ex testa poculum, or
nansq; ipsum auro, solitus fuit ex eo more Ciphi bibere: Ad innouandũ suũ
triumphum: Eo autem uiro iã dicto absumpto, filii, tempore quo uixit Suan
Swantoslaus. interfectus.
toslaus diuisi. Noluerunt contentari in paterna diuisione & prouinciis assi
gnatis, q̃uis latissime fuerũt. Iaropolkus enĩ maior natu, munere & assigna-
Iaropolkus:
tione patris habẽs Kyouiã. Inuasit castrũ Varasz, in quo germanum suum
Olham interfecit, & prouinciã ipsi per patrem designatã, Drewlianorũ oc-
Olha
cupauit. Wlodimirus natu minor, ex diuisione paterna, Nouogrod pro sor-
te habens. Videns tyrannidem Iaropolkonis, ne ad ipsum quãdoq; perueni-
wlodimirus.
ret, circũuallauit castrũ Kyouiẽn in quo erat Iaropolkus. Venientẽq; ad se Ia
Iaropolkus interfectus.
ropolkũ sub cõditione pacis: Ad suggestionem sui palatini & consiliarii no
mine Blud interfecit, & tres ducatus fraternos possedit. Pro cede aũt frater-
na gratificãdo: Plurima fana, & simulachra in mõtibus Kyow locauit. Præ
Fanum & simulacrũ fulminis
cipue tamẽ simulachrũ fulminis, quod maxime ueneratus est: Et ei eminen-
tissimũ simulachrũ extruxit. Corpus ex ligno formãdo, Caput ex argento,
& aures ex auro. Conuertit tandem Wlodimirus animũ ad bella, & intulit
Wlodimirus polonis bellũ intulit.
bellũ Myczlao duci polonorũ. Expugnauitq; sub eo castrũ Przemisl, & ca-
strum Cirwen, adiecitq; dicioni suæ districtum Radimicẽn. Conuersus iterũ
in Græciam conquisiuit insigne castrũ græcorũ Korschim, & ex eo totã orã
illi uicinã sibi subiecit. Sollicitatus deinde præfatus Wlodimirus a Macho-
Vlodimirus. græciam tur bauit.
metistis, ut ritum eorũ assumeret, illico spreuit, quoniã fœdus & turpis uide
batur. Postea a latinis sollicitatus, nõ acquieuit, quoniã cerimoniæ latinorũ
parũ relligiose, & templa parum ornata, uidebantur. Tercio a iudeis requi-
situs, ut eorum legem complecteretur, noluit: Grauis enim lex iudeorũ uide
batur. Græca relligio plurimũ commendata per nũcios ex Constantinopoli
redeuntes (nũcios siquidem ad omnes natiões rituum prædictorum miserat
speculatũ & exploratũ iri) plurimũ placuit. Ideo misit nuncios ad Basilium
& Constantinũ græcorũ imperatores, optans sororẽ eorũ Annã in coniugiũ,
offerens (si tali coniugio potiretur) de castro Korschim, & regione subiecta,
extemplo excessurũ. Græci uero imperatores responderũt. Non licere prin-
cipi gentili, & idolatræ germanam eorũ sociare. Si uero errore gentili deser-
to, fidem christianam profiteretur: Nõ abnuituros petitionẽ eius. Wlodimi
rus autem obtulit sese fidem christianã prono animo suscepturum. Venirẽt
dumtaxat personaliter, sororem adducerẽt, & ipsum baptisarent. Itaq; ueni
unt imperatores Basilius & Constantinus, cũ sorore Anna, iã persuasa & cõ
sentiente (prius enim consentire recusabat) in Korschim. Et Wlodimirũ mox
cecitas inuasit: Cœpitq; fluctuare, an deberet baptisari. Anna uero coniunx
ipsius futura, persuasit ei q; baptismate suscepto cœcitas deperiret. Anno er
Vlodimirus: græco ritu baptisatus.
go domini 990 baptisatus Wlodimirus, ab Episcopo Korschimẽn illumina
tus est, & celebrauit nuptias. Restitutoq; castro Korschim imperatoribus, le
tus, cũ noua sponsa in Russiam peruenit, idola & templa eorũ confregit: Si-
mulachrũ fulminis, quod præcipue uenerabatur, ad caudam equi alligatũ
trahi, & in fluuiũ Dniepr mergi iussit, Promulgauit deinde edictum, ut om-

25

nes populi sibi subiecti, relictis idolis baptisarentur. Quod & factum est. Cateruatim nanq; Ruthenis in Kyow confluentibus baptisabantur in flumine Dniepr, qui & Boristenes dicitur, per Episcopū Korschimień, baptisati sūt & filii Wlodimiri duodecim, quos ex pluribus uxoribus & concubinis susceperat, Visesłaus, Isesłaus, Suatopolkus, Iaroslaus, Wseuoldus, Suantoslaus Mscislaus, Borzich, Hleb, Stanislaus, Poswyld, & Sudislaus. Applicuit insuper pueros, litteris græcis, artifices ex Græcia conductos locauit & salariauit: Ecclesias ex petra atq; lateribus etiam extruxit.

Russia grecam fidem suscipit.

CAPVT IIII.

Nno christi domini 999 Boleslaus Chrabri, unicus filius Myeczlai suffectus est in monarcham, & dominū polonorum. Moxq; sollicitando curabat recuperare & reducere in Poloniā, corpus sancti Adalberti nouiter in Prussia occisi, transtulitq; & reduxit in Gneznam, quemadmodum paulo inferius dicam: Ottone autem Tercio Romanorum imperatore uotum emittente, limina sancti Adalberti uisitare, sano facto in poloniā progredienti. Occurrit ei in metis Boleslaus princeps poloniæ, cū caterua suorum militum, & conducebat cū maxima pompa ac ueneratione: Et omnium necessariorum in uictu & suppellectili, tam quo ad imperatorem, q̄ curiæ ipsius, sumptuosa prouisione. A Posnania uero in Gneznam, septem miliaria (quoniam ex uoto tot miliaria pedes iturus erat Otto) strauit diuersis pannis uariorum colorum, & una cum imperatore pedes, usq; in Gneznā incessit. Vbi maxima multitudo, ex præcepto & ordinatione Boleslai confluxerat, Prælatorū, Baronum, mulierū ac uirginū nobilium: Auro, margaritis, & unionibus onustaꝝ. Ad excipiendū imperatorē In ecclesiam autē maiorem Otto ingrediens, prosternēs se orauit. Ad sepulchrum beati martyris Adalberti, & post orationē & oblationem, in palaciū principis exceptus introiuit. Honoratus aliquot diebus, non solum superba mensa & uictualibus, sed muneratus uariis & præciosis muneribus, singulis

Otto imperator Poloniam uenit.

Boleslai magnificentia.

namq;

namq; diebus. Alii & alii ordines militū, & ministrorū ferebāt dona imperatori Ottoni: Vasa aurea & argentea, gēmas uarias & monilia: Equos & uestes, auro ostroq; intextas, purpuras, pellesq; magni præcii. Sic & cunctis optimatibus, principibus & Aulicis imperatoris cōdigna munera, sumptuose largitus est. Quæ omnia imperator metiendo cōsiderabat. Aduocatisq; principib9 & suis cōsiliariis, uehemēter admiratus, industriā, prudentiā, liberalitatē, factiuitatē, pmptā executionē & obediētiā subiectorꝝ, tot munera, tot obseqa. Percōtatus est, quo genere remunerandi, tantus princeps dignus nomine regio esset præmiandus, & an corona insigniendus, Decæteroq; rex uocandus auctoritate imperiali ueniret. Cunctis autē propositum imperatoris extollentibus, cousulebāt coronādum. Itaq; sequenti die, accepto Boleslao, processit cū eo imperator in ecclesiam: Conuocatisq; Gaudentio Gneznē, cæterisq; pontificibus: Iussit eum in regem poloniæ inungi, & deductū supra sedem maiestatis, corona sua, tempora Boleslai ornauit, & coronauit. A sua, suorūq; successorum, romanorū imperatorum obedientia, eum & posteros eius reges poloniæ perpetuo absoluit, omnibus acclamātibus, gaudētibus & laudantibus. Intellectūq; est & completū quod Benedictus papa septimus, ad Lampertū Graccouieū antistitē diuino oraculo dixerat. In breui coronā exaltando dabit deus polonis. Illo ergo triduo delicatissime cesarem cū suis refecit Boleslaus nouus rex, uasa aurea, & argentea quibus cibus & potus mensis inferebatur, peracta refectione simul collecta cesari donabantur. Altera & tercia die magis & magis præciosa donabantur: Hastarum ludi exercebātur: Plausus chorearū ducebātur. musicalib9 regia die noctuq; concrepabat. Anno ergo domini millesimo primo corōatiōe Boleslai peracta. Recedens Otto ex Gnezna, munifice donatus, iunxit affinitatē cum Boleslao: Desponsando Myeczlao filio Boleslai neptem suā, ex germana sua Machtildæ genitā filiam Ezzōis. Alias Herēfridi comitis palatini Reni nomine Richszam, uirginē litteris doctā. Obtulitq; sæpe dicto regi Boleslao clauum domini, & lanceā sancti Mauricii. Rex uero Boleslaus, donauit Ottoni brachium sancti Adalberti, quod reposuit Romæ in insula, in ecclesia sancti Bartholomei trāstiberim. Proximis ānis dum Romæ fuissem, per me uisum. Reduxit Ottonē rex Boleslaus gratificando ei de corona usq; ad cōfinia regni sui, reditq; in Gneznam, Ottone ad Maydenburg diuertente.

Boleslaus coronatūr in regē

Poloni ab obedientia imperij absoluti.

Richza despōsata Myeczlao Clauusdñi Lancea S. Mauricij. Brachiū sancti adalberti

CAPVT V

Deinde cū Wlodimiro principe Russiæ percusso fœdere. Collecto uniuerso exercitu, rex Boleslaus ingreditur Bohemiā: Boleslaus siquidē tercius princeps Bohemiæ, irrupat circa Cloczko in regnum poloniæ, malo suasu suorum. Et interpositis treugis addidit alterā inuasionē & spolia. Vastante autem rege poloniæ, Bohemiā cedibus & undiq; ex combustione flāmis collucentibus. Princeps Bohemorꝝ sentiens se imparē pugnæ, concluserat sese cū Iaromir filio suo, in castro Visehrad. Sed rex Poloniæ cōquisitis uniuersis castris, & ciuitatib9 Bohemiæ Applicuit Pragā, & forti milite expugnauit, obsessoq; castro Vissehrad. Boleslaū ducē Bohemiæ cū filio cōprœhēdit. Firmatis deniq; reb9 Bohemorū

Bohemi polonīa uastabant. Boleslaus bohemiā subegit.

 sufficieti

26

sufficiēti præsidio militū tā in Praga, q̄ in aliis municipiis relicto, Poloniā regrediebatur. Ad cōsolationē aūt suorū fideliū, & ad maiorem Bohemiæ appropriationē Boleslao duci Bohemiæ fratri suo amitali oculos eruere præcepit (q̄q̄ annales Bohemorū asseuerant hoc facinus Myeczlaū primū christicolam polonorū peregisse) Iaromirum uero filiū, cōmisit custodiæ Vrsouicensiū, qui semper senciebāt pro rege poloniæ pærdicto, & adiutorio eorum (Multas eīn possessiones habuerunt in Bohemia) præualebat contra Bohemos. Hi pro armis gerunt ursum, supersedente uirgine. In poloniā eorum familia deuoluta uocatur Rauitarū. Præconcepit quoq; anno sequenti Boleslaus rex poloniæ, Morauiā expugnare, & expugnauit deo iuuante: Vtq; fieret ei perpetua Bohemiæ & Morauiæ possessio, misit ad Henricū primum imperatorē, ut ei traderet Odalricum, alterum filium ducis Bohemiæ, in curia sua imperiali commorātem, quod & fecit. Indignabatur eīn Hēricus Bohemis: Boleslaū uero regē poloniæ dilexit. Post plures annos idem Oldaricus, præcibus & fletu, a uinculis regis poloniæ liberatus: Bohemiam turbabat & germano suo Iaromir ne hereditaret oculos eruit.

Boleslaus dux boemię oculis priuatus.

Vrsouiceñ & Rauitarum familia.

Boleslaus rex Morauiam expugnauit.

CAPVT VI.

Ollicitante deinde Suatopolkone duce Russiæ, & personaliter implorante reductionē in ducatū Kiouieñ, de quo fuit expulsus per Iaroslaū germanum eius, annuit & exercitu ualido collecto de propriis militibus iāiam pugnare assuetis scientibus stare, & sequi. In unum coire, & ordines prompte constituere. Habens secum prænominatū Suatopolkonem, ingressus est Russiā, inuasiones, spolia, ac iniurias olim regno poloniæ illatas uindicaturus, recepitq; ciuitates, expugnatu faciles (ligneæ enim erant) usq; ad flumen Bug, quo cum peruenisset, inuenit Iaroslaum ducem Russiæ, p̄te abaltera cū ingētibus copiis, ex Ruthenis, Varays, & Pyeczinigis conflatis. Excursionibusq; aliquot diebus utrinq; habitis: Budus alumnus Iaroslai ducis, stās in altera ripa exprobrabat & deturpabat regem poloniæ Boleslaum dicens se in breui extracturū crassum uiscus eius. Boleslao uero grauiter id ferēte, & iniuriā suam ultum iri polonis cōmittente, repente armis correptis fluuium Bug transiuerūt, & in ordines prompte concurrētes Ruthenos aggressi, prosternūt, & ad ultimum uincūt Iaroslao ne in manus polonorū ueniret uiuus: Primū in Kyow, depost in loca paludinosa fugiente, ad Kyow rex Boleslaus perueniens, obsessione & fame eā expugnauit. Pro illa tempestate, ciuitatem insignem & magnam, trecentas ecclesias & ultra habentem, quarū aliquæ nunc stant: Aliarum autē ruinæ dumtaxat apparēt. Ingrediēs urbem rex Boleslaus euaginato gladio percussit in portam per quam ingrediebatur, dictam aurea, eā scindendo in signum uictoriæ, Et castro obtento, uniuersos thesauros ducales cōpræhendens, moratus est, & illic hiemauit. Depræhendensq; Suatopolkonem (quē in sedem Kiouieñ de qua pulsus erat restituerat) quosdam milites suos instatiuis hibernantes, & uictualia querētes occidisse. Iratus contraxit suas copias Suatopolkone fugiēte, & Kyow spoliata, spoliisq; & captiuis onustus in poloniā remeabat. Insequente eū clandestine Iaroslao cū grandi exercitu, ut cū in metis

Boleslaus. russie bellum intulit.

Boleslaus kyow expugnauit.

Boleslaus rex Iaroslaũ vicit.

quũ in metis dimitteret exercitũ inuaderet & trucidaret regẽ,cũ reliquijs exercitus.Nec fefellit eũ opinio,trãsito etenim flumine Bug, Poloni ad ꝓpria ueloci cursu properabãt,& Iaroslaus propere Boleslao appropinqbat. Rex per exploratores certior factus,quos potuit reuocauit.Coassistẽtesq; animauit,& cõmisso prælio, diu anceps bellũ agebatur. Donec Iaroslai exercitus rarefactus retrocedere cœpit, tũc passim qsq; Ruthenorũ fugã maturabat. Et Iaroslaus dux eorũ fugiẽs,ꝑmutãdo equos nõ substitit donec in Nouogrod peruenit. Boleslaus ergo & suus exercitus ex spolijs ditatus in poloniã felix reueniẽs,deo,auctori uictoriæ,gratias ægit.Ecclesias dotauit, milites benemeritos de publico honorauit, & elemosinas pro cõcessa uictoria abunde distribuit.Nomẽq; ex relata uictoria Chrabri acquisiuit,quod in Rutenico sonat animosus & potens,pauca enim manu multitudinẽ Russitarũ fudit.

CAPVT VII.

Ruthenico bello peracto. Ne animi militũ hebetarentur rex Boleslaus ad alia obeunda bella animũ conuertit. Anno igitur domini millesimo duodecimo. Infert bellum Marchitis siue Saxonibus.Et quia omnes se abdiderãt, & pecora. Ideo per exploratores certior factus,iussit milites longe lateq; a signis secedere,& populationẽ in agros,oppida,& uillas extendere ,omnia uastando,usq; ad fluuium Albim qui & Labia dicitur.Humiliatis aũt Saxonibus,in redeũdo posuit colũnas ferreas, in flumine Szulawa,quẽadmodũ alias posuerat in Boristene,in loco ubi fluuius Szula influit in Boristenẽ, ad discernendũ & habendum fines regni poloniæ.

Boleslaus marchiæ & saxonibus bellum intulit.

Gades Boleslai.

Anno deinde seqũti,inuasit Pomeraniã,Kassubiã,& Cismarinas prouincias slauorũ eas subiugãdo,quinimo sua liberalitate & benignitate feudales faciẽdo.Sciebat enim ipsos processisse de fœmore regũ poloniæ.Iccirco consobrinos uocabat. Non tributũ, sed solam obedientiam ab eis exigens.

Pomeranicum bellum.

Demũ Prutenicũ bellum indixit, & cũ ueteranis atq; tironibus Prussiã ingrediens,diruit & exussit Romoue,Radzim,Balga, & cætera oppida,lignea enim erãt.Primores aũt Prutenorũ in abscondito latitantes.Ne tota Prussia conflagraret.Primũ per caduceatores, postea per ipsosmet, deditionẽ faciunt,& tributa quotãnis pendere fisco regio promittunt,quod rex Boleslaus suscepit,Agrũq; Prutenicũ uastari prohibuit.Vbi uictoriosus princeps, in fluminis Ossa medio,columnã infixit ferream,cuius ex nomine uilla Slup nomẽ acccepit,& deinde Gades regni ad undas maris Balthei extẽdit, ad propagandũ itaq; fines regni Poloniæ.Boleslaus posuit Gades seu columnas in oriente,occidente ,& septentrione.

Prutenicum bellum.

Prussia subacta.

Vltimã expeditionẽ ægit Boleslaus in Russiam, aduersus Iaroslaum ducem Russiæ uolentem poloniam clam ingredi.Et ipse ad reprimendum hostilitatem eius,clam ingressus Russiam, circa fluuium Bug simul conuenerunt.Equidem Boleslaum crastinus dies dominicus,a pugna distinebat,Verum, coci & serui carnes & equos lauantes, missilibus cum hostili exercitu se lacesserunt, intantum ut totum exercitum in arma cõmouerent.Vniuersus ergo Boleslai exercitus armatus,equis ascensis,flumine transuadato, Rhutenos nondum sub ordinibus consistentes,& pauidos,obtruncat,dirumpit,& prosternit. Dux Ruthenorum fugit,reliquum

Ruthenicum bellum.

agmen tanq̃ acephalũ ſine duce e prælio ſeceſſit. Polono, in ore gladij fugientes, perſequēte, & caſtra Ruthenorũ diripiēte. Proceſſit tandē Boleſlaus, cũ ſignis uictricibus, ad interiora Ruſſiæ, caſtra eius expugnauit. Alia per deditionē accepit, pacem confecit. & moderatũ tributũ Ruthenis inſtituit. Ex grauibus aũt & continuis laboribus reip. in egritudinē aliquot menſiũ decidit. Et mortuus eſt tertia mēſis Aprilis, anno domini M. uigeſimoquinto, ætatis ſue anno quinquageſimo octauo, cũ regnaſſet annis uigintiquinq̨. Coronatus enim fuit anno Chriſti milleſimo primo. In medio eccleſiæ Poſnanieñ. cõditus. Signũ mortis ſuæ fuit Cometes magna face fulgens. Hic fuit primus regum Poloniæ chriſtianorum, moribus generoſus & illuſtris. Specie digna imperio, decorus. Statura media præditus. Coma copioſa, criſpa, & atra ſuffultus, publicis & priuatis abſtinuit expilationibus, benignum ſe per omne tempus præſtitit regem. In ſubditos modeſtus. In hoſpites officioſus, In calamitoſos & delinquētes oratu facilis, In conuerſatione & uita nitidus. In agendis prudens. In cauſis iuſtus. In omnes liberalis. Et ideo ſemper eius honos nomenq̨ manebunt. Fundauit anno domini milleſimoſexto monaſteriũ ſanctæ Crucis in Caluomonte, dotem ſufficientē ei aſſignando, Vt fertur, ad petitionē ſancti Emerici filij ſancti Stephani regis Vngariæ, cũ eo, uenationi in eodem caluomõte intendenti. Donauit dictus Emericus illi loco, crucem bifurcatã, notabilem portionē dominici ligni continentē. Parenti ſuo Stephano a Græcorũ ceſare ex Conſtantinopoli, pro magno munere tranſmiſſam, quã in pectore geſtare Emericus conſueuerat. Aliud monaſterium de regula etiã ſancti Benedicti in Szeczechow, anno domini milleſimo decimo. In uillagio olim nobilis uiri Sethegy ad fluuiũ Iſtulæ erexit, & certas uillas pro dote aſſignauit. Sethegius uero Comes, & fundũ, & uillas duodecim contulit. Ex poſt Henricus dux Sandomirienſis. Item dux Iaczo. Itē comes Martinus. Item Comes Krzyuoſzad plures uillas præfato monaſterio addiderunt. Ordinauit etiam Boleſlaus munitiões, & caſtra in confinijs regni, & eis armata præſidia militũ impoſuit. Ne hoſtes & graſſatores quoquõ in regnũ irrũperent. Conſtituit & Daciam, dictã ſtroza, quia militibus caſtra cuſtodientibus ſoluebatur a ſingulis colonis, quottannis ſoluentibus, de manſo unã menſurã ſiliginis, alteram auenæ, pleriſq̨ item uillis officiũ cuſtodiæ conſtituit, ut ſingulis noctibus permutatim excubias nocturnas in caſtris agerent, & uoce ſonora in teſtimonium fidelitatis, cuſtodiæ declamarent.

Alia uictoria Boleſlai. — *Boleſlai mors* — *Boleſlai laus & uirtutes.* — *Monaſteriũ s. crucis in caluo monte fundat.* — *Monaſterij Szeczechow fundatio.* — *Stroze frumẽtalis inſtitutio.*

CAPVT VIII.

Sancti Adalberti uita.

Voniã de ſancto Adalberto, & de Pruſſia mentio facta eſt. Ideo de his, & cæteris incidentibus, parũper eſt dicendũ. Sanctus Adalbertus e nobilibus parẽtibus. Patre Slawnyk. Matre Strzeſziſlaua, de Lublycz oppido Bohemiæ extitit oriundus. Apud Albertum Maydenburgeñ Epiſcopũ obſeruantiam ægit, & ab eo Adalbertus nominatus eſt. Permutato priori nomine Voyczyech (quod ſignificat exercituũ cõſolator) ob difficultatem expræſſionis eiuſdem. Aſtitit morienti Dithmaro, primo Epiſcopo Pragenſi, Audienſq̨ ab ore eius cauſam damnationis ſuæ, plurimũ expauit, et terrore conſternatus omnia delitioſa abiecit, & cilicium

cium induit. Electus in Episcopũ Prageñ, anno domini 981 sicut dęmões per obsessos prædixerant. Rexit subiectũ gregem in exhortationibus, disciplina & mansuetudine. Bohemis documenta eius haud obseruantibus. Maxime in eo, q pluribus uxoribus abutebantur, filios & filias Christi nomine baptisatos, iudeis in seruitutem uendebant. Diebus dominicis forũ frequẽtabant, & q gentiles ritus obseruabant. Quapropter dimissis Bohemis Romã perrexit, & in monasterio sancti Alexij una cum Gaudentio germano suo, in maxima obseruantia & sanctitate septem annis delituit. Bohemi aũt culpam scelerũ suorũ in sanctum dei retorquentes. Inuaserũt oppidũ Lublicz, & quinq; germanos sancti Adalberti necarunt, uidelicet Sobobor, Spiczmirũ, Sobroslaw, Zimisza, & Czaslaw. Nec his malis contenti, omnẽ prolem, & cognationẽ eorũ, cũ singulis inhabitatoribus Lublicz deleuerunt, ac interfecerunt, oppidũq; flammis iniectis exusserũt. Solo Poray, sexto germano beati præsulis Adalberti in Polonia Boleslai Chrabri seruitijs dedito, per absentiã saluato, Bohemiamq; repetere nõ audenti. Princeps Boleslaus donauit illi sufficientes possessiones in polonia. Ex huius stirpe, nobiles de armis rosarũ, albam rosam in campo rubeo deferentes, quorũ proclama est poray, a præfato Poray sancti Adalberti germano originẽ sumpserunt. Compertis malis, quæ dietim in Bohemia fiebant. Archiepiscopus Maguntinus, metropolitanus Bohemorũ, supplicauit pape, ut suffraganeum suum Adalbertũ iuberet ad oues proprias in Bohemiã redire. Sancto Adalberto opponente, q gens Bohemorũ sit dure ceruicis, & incorrigibilis. Et iccirco sedes apostolica, tribueret ei licentiã prædicandi euangeliũ Prutenis potius q̃ in Bohemiã redeũdi. Si te, inquit papa, non audierint, excusso puluere de pedibus. Habeto licentiam aggrediendi, & infide docendi Prutenos. Redijt itaq; beatus uir Adalbertus in Pragam. Et in spiritu lenitatis demulcendo, & quandoq; in uirga correptiõis arguẽdo, obiurgabat populos. Nequicq̃ proficienti, quodã tempore beato Adalberto dormitante dixit illi dominus. Tu stertis, & ego iterũ infidelibus uendor. Et statim exurgens in forũ processit, & quos inuenit christianos uenales gratiose redemit, ac libere abire iussit. Obmissa ergo Praga, Profectus Romã. A Benedicto sexto confirmationẽ Prutenis, & alijs gentibus prædicandi uerbũ salutis obtinuit. Et in redeundo Hungariã ingressus, Gyesse principem cũ filio eius Stephano in fide corroborauit, totamq; perambulans Poloniam, uerbũ dei Slauis & Hungaris quasi uno anno prædicauit. Exinde in Poloniã conuersus. Anno domini 996 Graccouiã uenit, & uulgari Bohemico quottidie concionando prædicauit. In eo loco ubi nũc ecclesia sancti Adalberti stat, post palmam martyrij eius superedificata. Dimissa Graccouia, una metropoli polonorũ. In Gneznã aliã metropolim comitantibus, ducentibus, & in uictualibus prouidentibus eũ, militibus ducis Myeczlai & eius filij Boleslai peruenit. Illic mortuo Roberto Archiepiscopo Gnezneñ. Ad instantissimas præces Myeczslai principis, & filij eius Boleslai cathedram Gnezneñ regendam suscepit. Nec longe post. Constituto Gaudentio germano suo in Archiepiscopatu Gnezneñ, ad seminãdum uerbum dei, & fidem christianã propagandũ, in Prussiam processit. Est aũt Prussia regio

28

septētrionalis frigida, a Polonia distincta fluuijs, Ossa & Visla, usq; ad mare sarmaticū continuata. Dicta Prussia, ut aiunt, a Prusia rege Bithiniæ, qui incitamēto Hannibalis, infeliciter contra Romanos pugnans, fusus, in illam orā Prussiæ cū suis gētibus fugit, nomenq; suū illi dedit. Signū huius asserentes inducunt q̄ uulgare græcū loquentes intelligunt, pleraq; uerba Prutenorū ex regione Bithiniæ græci sermonis propagata. Aduenerūt deinde ut fama est gentes Romanæ, ob bella ciuilia Italiā deserētes & permiscuā mansionē cū eis fecerūt, Prussiā, Lithuaniā, & Samagithiā mixtim constituētes & linguagiū confundentes. Propter quod multa uerba, latinā linguam redolentia in eorū sermone audiūtur. Sed & hoc signū certificatores addunt, q̄ principalē ciuitatem Romoue uocauerunt a roma nomine deriuato, Et in ea summū Pontificem, more gentilitatis constituerūt, sermone eorū Criwe appellatū. Aeneas Siluius in epistolis. Prutenos nititur dictos, q̄si Brutenos littera cōmutata capitali, quia moribus fuerūt brutales. Habuerunt namq; tot uxores quot emere potuerūt, Ancillarū officia obeūtes. Ebrietates, cōmessationesq; diligentes, balneis frequētibus eas diluētes & curātes. Hanc igitur Prussiam per milites Myeczslai, & filij ipsius Boleslai conductus sanctus Adalbertus attingēs Ossam fluuium nauigauit, & dū pro nauigio nūmis careret, a remige in caput remo percussus, gratias deo ægit, & non maledixit. Circuibat uicos & oppida prædicando Prutenis per interprætem, & idola confutando. Docens solem, lunam, ignem, lacus, & syluas quæ adorabant, non esse deos, sed creaturas dei. Sacerdotes autem & pontifex lingua ipsorū Criwe dictus, Ne amplius prophanando deturparet deos & ritus eorum, conspirauerunt necandum. Die ergo Veneris nonas kalendas Maij in colle saxoso cuidam uico imminenti, iuxta littus maris, prope oppidum Feszhaush inuenerunt sanctū dei diuina celebrantē. Et insilientes in eum, septies cōfossum, pluries scissum, & ictibus quassatum, occiderunt, capiteq; abscisso, in arbore suspenderunt, quē aquila per triduū custodiuit, donec membra scissa per hospitē uiri beati in sportam collecta, iuxta locū martyrij in terra absconsa sunt. Audiens Boleslaus Chrabri necē sancti dei, missis nūcijs requirebat corpus eius. Ad quem Pruteni, deum tuū inquiunt occidimus, terraq; obrutū, minime poteris habere, nisi argentū tantū appēdas, quantū ponderat. Misit ergo Boleslaus uiros ecclesiasticos, cum certis militibus, qui iuxta Romoue corpus oblatū. Primū recognoscētes esse sancti Adalberti. In altera parte tabulæ appenderunt argenti quantitatē, quantā estimabāt appendere corpus. Sed mirabilis deus in sanctis suis, tantā corpori sancti Adalberti tribuit leuitatē, ut prope nihil ponderaret, secundū pacta igitur, argento in scrinia reposito. Accipientes corpus in capsam nouam ad hoc paratam, condunt. Et honorifice, in poloniam detulerunt. Boleslaus certior factus. Intra metas Poloniæ, adesse corpus sancti Adalberti, coassumptis uicinioribus Episcopis, uirisq; spiritualibus & secularibus cum maxima multitudine occurrit, & prostratus in terram, excœpit, & usq; in monasteriū Canonicorum regulariū sancti Augustini dictum Tremeszna, quod Myeczslaus pater suus, quū uiueret condidit deduxit & locauit. Breuiq; tempore exacto, collecta multitudine pontificū ecclesiasticorumq;

Prussiç origo & descriptio.

Sancti Adalberti martyriū

Sancti Adalberti corpus argento a Prutenis redemptū.

clesiasticorumq; & sæcularium uiroꝝ: in Gneznã tanq̃ in locũ digniorem & metropolitanum 13 kalendas nouembris transtulit. Vbi mira dei uirtute, stupendis miraculis cœpit clarescere, germanis, pannoniis & prouinciis uicinis ad sarcofagũ eius confluentibus, & in necessitatibus salutaria solatia reportantibus. Sed & Otto tercius imperator, instincto suo, suorũq; astantiũ suasu. In graui egritudine facto uoto, uisitare sanctũ Adalbertũ in Gnezna, subito & miraculose, conualuit. Et ut dictũ est, uoto expleto. Per merita beatissimi Adalberti, coronã Boleslao & successoribus eius, regibus Poloniæ, perpetuo duraturam, donauit.

Sanctus Adalbertus in poloniam allatus claruit miraculis

CAPVT IX.

Regnante Boleslao Chrabri. Floruerunt sex fratres in Polonia: Duo, Benedictus & Ioãnes, ad instantiã præfati Boleslai, & promotionẽ imperatoris Hẽrici. Ex pereo cenobio uiri insignis sanctitatis Romm aldi. Pro neophitis in Polonia edocendis concessi. Et tanq̃ angeli dei, per nũccios ad Boleslaũ adducti. Et quattuor. Matheus, Isaac, Cristinus, & Barnabas, poloni natione, illis sponte cõiuncti. Habitabãt in heremo, prope oppidũ maioris Poloniæ Kazimirz, in arctissima uita & obseruantia: In orationibus, & ieiuniis assiduis. Docentes uerbo & exemplo: quosq; requirentes & aduenientes. Quadã autẽ die rex Boleslaus, commẽdans se, & regnũ suum orationibus ipsorũ. Obtulit eis magnã massam auri. Palam in conspectu omniũ. quod tñ fratres inutile eis profitentes: Nequaq̃ accipere uolebant. Et post triduũ, per Barnabam fratrem minorem in Gneznã Boleslao remiserũt. Vixq; mediũ itineris Barnabas emensus est, & expilatores auri sacra fame incitati: sanctos uiros orantes in nocte compræhenderũt. Et per minas, plagas, per ligamenta: Ad ultimũ, per uarios cruciatus & exustiones ignis, tormentis affectos trucidarũt. Vtq; tanti reatus crimen tegeretur, ignem iniecerũt sex casis, & quinq; corporibus sanctorum necatis, ut casuali flamma conflagrati putarẽtur. Verũ nec pilus de capitibus decidit eoꝝ. Neq; exustio tetigit tellus & corpora eorum. Rex Boleslaus ex Gnezna celeriter accurrẽs cum tota curia, & e rure uicino, colonis peditibus accersitis, inuenit expilatores in siluis uagãtes, arefactis brachiis, gladios exertos & nudos ferentes, ligatos & cathenis uinctos, ad locũ sanctorũ martyrum adduxit: Diram ultionẽ ex eis sumpturus. Dei tamen clementia & sanctorũ meritis, ut locũ attigerũt, mox cathenis confractis liberati sunt. Et miraculo facto abire permissi sunt libere. Delata corpora eoꝝ in Gneznam, simul in una tũba in ecclesia maiori sũt sepulta. Anno domini. M. 5. agitur festũ eorum pridie idus nouembris, quoniam ea die passi, cœlestia meruerunt. Barnabas uero confrater martyrium magno eiulatu gemebat, q̃ simul coronã cum eis non percœperit. Factoq; heremitorio in eodem loco, deuotus permãsit. Et cito post uita functus, appositus est fratribus suis, Gneznæ cõditis. Extant nũc quinq; capellæ deuotione fidelium, in locis habitationum sanctorum superedificatæ.

Sex fratres. sancti.

Alia historia habet centum marcas pecuniæ.

Quinq; fratrũ martyrium.

CAPVT X.

Vlodimirus pyeczinigos debellauit.

Astatis karuatis, Wlodimirus dux Russorũ, etiã Pyeczinigorum exercitum, iuxta fluuium Trubiesza profligauit post singulare certamen, unius ex pieczinigis gigantee stature deiecto & occiso, a Rutheno de Pereaslaw mediæ staturæ, quo cũ duellum ingressus fuerat. Sed Pyeczinigi recollectis uiribus, anno sequenti uehementi cœde ac igne terras Russorum uastauerunt.

Vlodimirus victus.

Wlodimirum eis occurrẽtem cum suo exercitu contẽdendo, & fugientẽ persequendo: Donec sub pontem, qui fugienti occurrerat, se recondit, & eius benefitio hostes insequentes fefellit. Hac de causa ecclesiã transfigurationis in Kiow extruxit, quoniam in festo transfiguratiõis secundũ ritũ Græcorum sua euasio contigerat. Tandem ueritus Wlodimirus ne decedente eo, inter filios bella orirẽtur, sic inter eos regnum diuisit. Vislao natu maiori, dedit Nouogrod. Isoslao Poloczko. Suatopolkoni Thurow, Iaroslao rostow: Sed Visoslao fatis rapto: Iaroslao Nouogrod. Borisz Rostow, Hleb Moronye, Suatoslao drewianie. Wseuoldo Wladimiriã, Mscislao Thimutuchan: Cæteris iunioribus Kiow, & Berestow principatus, post mortem suam reseruauit. At Iaroslaus sorte sua non contentus, creditus in pace uenisse castrũ Kiow occupat. Quod pater Wlodimirus molestissime ferens, ex omnibus suis & filiorũ principatibus, bellatores aduersus Iaroslaum cõtrahit. Iaroslaus uero resistentiam patri facturus: Pyecziniegos cũ Varais conducit.

Vlodimiri mors.

Non potẽs aũt Wlodimirus præ mente egritudine, ordinationi belli adesse. Præfecit exercitui suo Borisz: Ipse uero post paucos dies, in castro Berestow moritur. Et in Kiow in ecclesia uirginis Mariæ, quã uiuens edificauerat sepelitur.

Suatopolck fr̃es interimit.

Ignorãtes patrẽ Wlodimirũ mortuũ bini filii, Borisz & Suatopolk, certamen cũ Iaroslao inierũt, & eũ superauerunt. Suatopolkus ergo rapit principatũ Kiouieñ, & germanũ suum Borisz loco patris se colentẽ, per subordinationem quorũdam Nouogrodensiũ in cubili suo orantẽ lanceis transfodit, & cũ armigero eius Gregorio Hungaro interfecit. Misit & alios nequã uiros, & Hleb alium fratrem abscisso capite interfecit: Colit Ruthenica ecclesia hos duos fratres pro sanctis martyribus: In ecclesia sancti Basilii kiouieñ in uno sepulchro tumulatos. Nec impunis fuit Suatopolkoni occisio fratrum. Venit nãq; contra eũ dux Iarosla9 cũ Ruthenis & Varays, Suatopolkone cũ Ruthenis & Pyecziniegis, circa castrũ Lubiecz resistentiã opponente, flumine Dniepr utriusq; exercitũ dirimente. Et post trimestre spaciũ, Iaroslaus superato flumine: Inuasit exercitũ Suatopolkonis inermem: Diffugientéq; in lacus: fragiles glacies habentes, cũ submersione pluriũ, interfectioneq; multo maiori aliorum Suatopolkus uix manus hostiles euadens, præpeti cursu in Poloniã fugiens Boleslai Chrabri personale auxiliũ & reductionẽ in sedem kiouieñ meruit. Per Iaroslai circa fluuium Bug profligationẽ, & kiouiæ expugnationẽ: Vt paulo ante de Boleslao dictũ est: Contra Suatopolkonẽ iterũ dux Iaroslaus anno sequenti cũ nouo exercitu processit, & occurrente Suatopolkone in loco ubi Borisz occisus fuerat succubuit Suatopolkus. Et contractis copiis ex Pyeczinigis celerrime reuertitur in fortitudine magna. Cui occurrẽte Iaros/

lao: circa

lao circa fluuiũ Olham. In craſtino (& fuit dies ueneris) ſole oriente conflixe rũt. Et Suatopolkus uictus fugit in Brzeſcze, ad prefectũ Boleſlai regis poloniæ. Exinde poloniã ad reſcindendũ ſuas calamitates proceſſurus. Sed in itinere repentino correptus languore, mortuus eſt, & in loco ignoto ac deſerto ſepultus. Poſt cuius mortẽ Iaroſlaus pacifice kiouieñ poſſedit principatũ. Et q̃q̃ pro uno aduerſario Suatopolkone extincto. Alter aduerſari9, nepos eius Brzetiſlaus, filius Iſoſlai ducis de Poloczko cõſurrexerit, & ſub eo Nouogrod occupauerit, tamẽ & hũc duro certamine ſuperauit: Nouogrod recuperãdo. Et Rededa ducẽ de koſchohon ſingulari certamine uicit, & tributa ei, regiõiq; gẽtis koſchohon, impoſuit. Poſt hæc, Mſciſla9 dux de Thimutukani, comparato exercitu de kozaris, & koſchoys inuaſit Iaroſlaũ fratrẽ ſuũ ducem kiouieñ. Et licet Iaroſlaus in ſui auxlium ducem Vorahimorũ Iakuy acciuiſſet, & duplici certamine conflixiſſet, tamen ſuccubuit, & kiow in Mſciſlai ditionẽ conceſſit. Qui ſedem kiouieñ faſtidiens. Iaroſlaum ſecuritate promiſſa reduxit, ſedemq; kiouieñ ei reſignauit. Repete, inquit, frater ſedem kiouieñ, quoniã natu maior es, & ea pro tuo libito utere, quã ego uictor uicto æquo animo reſtituo. Hæc omnia in diebus Chrabri Boleſlai Ruſſitis facta contigerunt. Cui Boleſlao, dux ipſe ruthenorũ Iaroſlaus, de anno domini. Milleſimo decimooctauo nouum & ultimum intentauit bellũ, clandeſtine inferre, ſed dexteritate Boleſlai uiriliter ſuperatus eſt, quemadmodũ hiſtoria de Boleſlao ſuprapoſita continet.

Swãtopolck mors.

CAPVT XI.

Myeſko ſecundus

Conuentione habita in ciuitate Poſnanieñ, ãno domini 1025. Elect9 eſt in regem Myeczlaus ſiue Myeſko ſecũdus filius Boleſlai Chrabri. Et dominica Penthecoſtes ſub frequentia Prælatorum, Baronũ, & nobiliũ. Myeczlaus in regem, Richſza uero coniunx eius in reginã, Gneznæ uncti & coronati ſunt: Per Ipolitũ Archiepiſcopum Gneznen: Aſſiſtentibus ei Gompone Archiepiſcopo Graccouieñ: Paulino Poſnanieñ: Marcello Wladiſlauieñ: Clemente Wratiſlauieñ: Albino Ploceñ pontificibus. In ipſo autẽ regnandi inicio apparuit Myeczlaus Poloniæ rex ingenio hebes & tardus: animo & moribus incõcinnus, cõſilio ineptus, actione leuis. In expeditionibus parũ idoneus: Nihil paternæ induſtriæ, nihil frugalitatis, munificentiæue regiæ habens. Ex muliebri pendens arbitrio, a conſorte regina Richſza regebatur. Ad nutũ eius & iuuenũ conſiliariorum præſignationẽ, omnia moderãs, uacãs uentri, ocio ſomno, & uoluptati. Eapropter exteræ nationes per patrem ipſius ſubiugatæ, ab obedientia receſſerũt homagiali. Brzetiſlaus ſiquidem filius Vdalrici ducis Bohemiæ, adoleſcens ferox, & impiger, ex muliere ruſticana Bozena alias Beatrice, primũ concubina, poſtea in coniugem aſſumpta, progenitus, ulciſcens

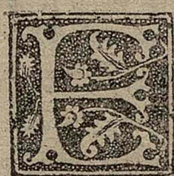
Myeſzko ſecũdus eligitur.

Brzetiſlaus bohemię dux bohemia & Morauia potitur.

tus, ulciſcens aui ſui excœcationẽ, & paternã captiuitatẽ Bohemiæ, ac Morauiæ, caſtra & ciuitates expugnauit. Polonos ciuitatibus præfectos trucidauit, Vrſouicẽſes & cæteros nobiles Bohemiæ polonis fauentes attriuit & perſequebatur: Totamq; Bohemiã & Morauiam, ſuæ iuriſditioni ſubiecit. Prouinciæ cis Albim, & circa mare germanicũ, Kaſſubite, Serbiani, & inſulæ marinæ, quas Boleſlaus ditioni & imperio Polonorũ reſtituerat, defecerũt Nicolaũ alias Mickel, a quo caſtrũ Mikelburg principem Slauorũ: Henricus primus imperator Romanorũ, terris & poſſeſſionibus exuit, & comitatum Magnopolenſem poſſidendo, cuidam militi tradidit, & eũ comitẽ Magnopolenſem creauit. Marchionatus Brandenburgeñ ſurrexit, ſubactis aut extinctis principibus terræ. Pro aquila alba, inſigni uniuerſali poloniæ, aquilam coccineam, ſeu rubeã geſtans: Ob hoc a polonis Sgorzelicz uocitatus: Ab eo tempore, hæ gentes & ore, a corpore regni Poloniæ diſtracte, nunq̃ ad integritatẽ reducte ſunt. Ruthenos tamẽ defectionẽ meditantes: Iaroſlao & Mſciſlao ducibus Ruſſiæ (quoſdã agreſtes ex dominio Polonorũ captos circa kiouiã ſupra fluuium Porſzi locantibus) adherere uolentes, in fide rex Myeczlaus continuit, per hoc q̃ principaliores eorũ captiuauit, & in caſtris poloniæ, loco obſidum aliquot annis tenuit. Pomeranos uero apertam rebellionẽ opponẽtes, bello coercuit: Nam inſtigantibus eũ proceribus poloniæ copias numeroſas cõtraxit. Et tres Hungarorum duces, Andreã, Belam, & Leuentã, ſancti Stephani regis Hungariæ nepotes, ab hungaria exulantes, & in regno Poloniæ iure hoſpicii ſuſceptos, ſecũ habens, cũ Pomeranis conflixit, & eos uicit. Et quia Bela dux Hungarorũ in ea pugna macte uirtutis, ſtrẽnuus apparuit. Ideo Myeczlaus dans ei ſuam filiã, in generũ ipſum aſſũpſit. Et uniuerſum cenſum Pomeranicũ, ad tenendũ ſtatũ ducalem ſibi conſignauit. Nondum aũt quinquageſimũ annũ supergreſſus rex Myeczlaus, incidit in amentiã, qua aliquot menſibus moleſtatus, exoſus, & cõtemptibilis mortuus eſt in caſtro Poſnanieñ, 15 menſis Marcii, anni domini M. trigeſimi quarti. In Poſnanieñ eccleſia Cathedrali in paterno ſepulchro conditus.

Poloni trucidati. — *Prouinciæ multæ defecerunt a Polonis.* — *Marchionatus Brãdenburgeñ* — *Ruthenorũ rebellio ꝓhibita* — *Pomerani rebelles victi.* — *Myeczlai mors.*

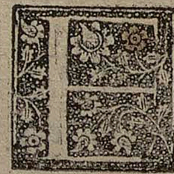
CAPVT XII.

Extincto Mſciſlao, duce Cirnieiouieñ: Iaroſlaus dux kiouieñ, in principatu ei ſucceſſit & monarchã Ruſſiæ, ſeſe gerere cœpit, quod lingua ruthenorũ ſonat yedzynawlaſcecz. Pxecziniegos aũt kiouiã grandi multitudine uallantes. Celeriter cõtractis undiq; copiis Iaroſlaus ſuperueniens, fortiter deturbauit, & ipſos uicit, quibuſdam pieczinigis captis, Cæteris aut fugatis, aut in aqua merſis. In ſignũ uictoriæ, Iaroſlaus eccleſiã diuæ Sophiæ in kiow erexit, turrimq; eius deauratis tabulatis texit. Eidẽ pro adornamẽtis uaſa aurea & argẽtea, libros & ueſtes præcioſas largiẽdo, & Metropolitanum in ea inſtituendo. Portã inſuper uerſus Poloniã pro magnificẽtia ſua & urbis, ꝓfuſo ſumptu edificauit: Cacumẽ eius ſeu pinnaculũ tabulis deauratis ornauit, & aureã uocari iuſſit.

Eccleſia ſanctę Sophię in kyow.

CAPVT XIII.

Erat Kazimirus, filius Myeczſlaw & Richſze uigeſimũ annũ agens, adoleſcens probus, & litteris imbutus, qui primus inter principes

De kazimiro Myeczlai filio

principes Poloniæ legitur didicisse litteras. Non tamen est (genitore extin/
cto) in regẽ electus, tum ideo, quoniã regnicolæ circa Posnaniã anno domini
1035 congregati, timuerũt ne paternam segniciẽ, amentiã, tenacitatem, & re
gni pessundationẽ, sectaretur, tũ quia Rychsza genitrix eius, olim Myeczla
um patrem, pro suo uoto gubernauit. Ne & filiũ suis persuasionibus illaque
atum corrumperet: tum etiam quia oblationes & certas munerum donatio/
nes pro mensa regis, & reginæ in uillis nobilium per Richszam tempore
mariti constitutas abrogare noluit. Huc adde quoniam Richsza exosos ha/
buit Polonorum nobiles, sordidos, & immorigeratos uocans. Consorcia eo
rum deuitans, & Theutonis quæq; officia & dignitates distribuens. Nolens
ergo prædicta immutare, denegata ei obedientia, coacta est de regno secede
re, receptis itaq; thesauris, uetustæ gazæ principũ polonorũ, unionibus, ar
millis, monilibus, uasis & desideratis uestibus cũ geminis coronis, una, q̃ ma
ritus eius, altera, qua ipsamet coronati fuere, accepto secum filio Kazimi — Coronæ regni abactę
ro indignata, recessit in Saxoniã, q̃rulatũ iri imperatori Henrico, oblatisq; ei
muneribus, de thesauris asportatis, simul & duabus coronis materialibus, re
gni Poloniæ, adiunctis, præcabatur, ut iniuriam suæ electionis de regno, in
Polonis ulcisceretur, quod imperator promisit, emptoq; sufficiẽti censu, pro
statu suo in Saleueld morata est. De bonis & possessionibus, dudum a se co/
emptis, dum senuit duo monasteria fundauit: unũ Brunuilcense, sub hono/ — Brunuilcẽ monasterium.
re sancti Petri apostoli, & sancti Nicolai cõfessoris: Aliud in loco ubi sancti — S. kiliani mo/
Kiliani sociorumq; extabat martyrium. Super quo piæ fundationis opere, — nasteriũ.
ipsius reginæ Richszæ priuilegiũ apud prædicta loca ostenditur. Defuncta
apud Saleueld, Coloniam delata est, & in ecclesia sancte Mariæ ad gradus
humata, Filiũ uero Kazimirum dum uiueret litteris uberioribus imbuendũ — kazimirus Pa/
expensis sufficienter prouisum, Parisius misit, ubi existẽs per bienniũ: sæpe/ — risius missus.
numero cogitauit, an in Poloniã esset regressurus, . An in Theutonia cũ ma
tre sugillationes passurus, morã deligeret. Delegit tandem matre consentien
te monachari. Et accedens personaliter Romualdũ, uitæ sanctitate pollentẽ
in Italia, donato ei pulchro caballo, exposuit quis esset, poscens ab eodẽ sus
ceptionẽ & professiõem regularem, quo annuẽte, rediit in Cluniacũ, ubi pro — kazimirus in cluniaco mo/
fessus, ad gradum diaconatus peruenit, Interim uero, dum e Polonia seces/ — nachus factus.
sisset turbo dissensionum Poloniam inuasit. Ingenui & præcipui bellatores,
mutua cœde absumebãtur. Possessiones innocentũ occupabãtur, matronæ
& uirgines, absq; impunitate uiolabãtur, loca sacra diripiebãtur, sacerdotes
spoliabãtur, latrones & siccarii latronũq; & siccariorum duces, consurrexe
rũt, agros depopularunt, tecta exusserunt, pecora abegerũt, remansitq; ter
ra populis uacua, confusa cœdibus, destituta defensione, & omni auxilio or/
bata. Maslaus, regis Myeczlai subpincerna charus, purpuram induit, &
Plocensiũ principem, se gerere cœpit. Brzetislaus Bohemiæ dux, intelligens
Poloniã absq; rectore laceratã: Collecta nobilium & agrestiũ multitudine, — Bohemi polo/
Poloniã ingressus, Wratislauiam & Posnaniã oppida quoq; uicos & uillas, — niã uastarunt.
quæ ciuilis belli stridor nondũ deleuerat diripit & exurit: Gneznã metropo
lim, quoniã nec situ nec arte munita erat, facile capit. Ecclesiam beatæ Ma/

riæ metropolitanam, suasu Seueri Episcopi Pragensis, qui huiusmodi bello se miscuerat, spoliat. Corp9 sancti Adalberti quod certi prælati & ministri ecclesiæ de sepulchro extractum in zabulo occultarát, perquirit & non inueniens sollicitauit, non solū probris, sed amplissimis promissis, ministros ecclesiæ de corpore inueniendo. At illi ex industria corpus Gaudencii Archiepiscopi Gneznen̄ ostendunt quod Bohemi Pontificalibus indutū, rapuerūt, credentes fore corpus beatissimi præsulis Adalberti. Rapuerūt & corpora quinq; fratrū martyrū, Ioannis: Benedicti, Isaac, Mathei, & Cristini, Morauisq; instátius petētibus, corpus sancti Cristini tradiderunt, quod in ecclesia Olomūcensi, sub tabulis argēteis auro tinctis locauerūt. Sub titulo & nomine eius, postea ecclesiā cathedralem Olomūceñ dicando. Rapuerūt insuper Bohemi, imaginē crucifixi, tricentas libras puri auri pendentē. Per Boleslaū primū ecclesiæ Gneznen̄ donatā. Rapuerūt & tres tabulas maioris altaris, auro puro, & præciosis lapidibus, per Boleslaū regem decoratas. Cæteraq; clenodia, uasa, campanas magnitudine & sono notabiles, abstulerūt. Cū his & multitudine captiuorum utriusq; sexus, Brzetislaus in uigilia sancti Bartolomei āno domini 1038 Pragam peruenieñs, sacrilegam prædam in maiori ecclesia Pragen̄ deposuit. Captiuos uero, inter quos & sacerdotes uidebantur, in colonias distribuit. Et licet Stephanus metropolitan9 Gneznen̄ corā sede apostolica super spolio suæ ecclesiæ, Brzetislao duci, & Seuero episcopo Pragen̄ lites intentasset & diffinitiuā obtinuisset, Nihil tamen de ablatis rehabuit. Iterum ab oriente Iarosla9 dux Russiæ inuasit Poloniā, bellis plurimū attritā, & oram Mazouiæ, igne, cæde, & spoliis depopulatus, cum magna præda hominū utriusq; sex9 in Russiā libere redit. Adhuc aliæ uicinæ nationes poloniam prædiis & direptionibus lacerabant, ex tunc polonorū primores & proceres, non sentiendo, non uidendo, excæcante ira, quo amentiæ progressi forent. quid periculi & insaniæ, in se, quid in patriā, quid in pœnates, quid deniq; in deum & religionem eiiciendo Kazimirū cōmiserint, tarda recogitatione pensare, & sero sui facti pœnitere cœperunt, Mittunt itaq; (post uarias & scrupulosas sentēcias ac conclusiones) notabilem ambasiatā seu legatum, ad quærendū & reducendū Kazimirum in regnum, quoniā ex eo unico solacio, salus Poloniæ & reintegratio speraret. Legati ergo de polonia egressi. Primum adeūt reginā Richszam in Brunsuig, & exposita causa legationis, acceperūt responsum, Kazimirū frustra quærendum, quoniam monachus in Cluniaco factus nequaq̄ in Poloniā reuersurus esset, nec reuerti posset. Legati responso reginæ Richsze non territi, in Cluniacū diuertūt: Et Kazimiro recognito in habitu cucullato. Ex Abbate, postulata & obtenta uenia, Cum lachrymis in collum Kazimiri ruendo incidūt, legationē pontificū & Baronū Poloniæ exponūt: Rogantq; ut ad suscipiendū regnum in Poloniā cum eis rediret. Et nunc hunc, nunc Abbatē instanter flagitāt & obsecrāt. Abbas Cluniaceñ, compassionē quidem super desolatione regni Poloniæ se habere dixit. Monachum uero professum & iam diaconum, a regula & ordine absoluere, nō suæ, sed pape fore auctoritatis, & potestatis affirmauit. Quo audito oratores Polonorū, rectiori quo possunt tramite, Romā cōtendunt

Preda sacra ex Gneznen̄ ecclesia abacta.

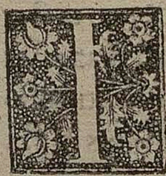
Rutheni Poloniam vastant.

Legati pro kazimiro.

Olomucensis ecclesia

tendunt, & peruenientes, Pape Benedicto nono, humili uoce & gestu, regni
Poloniæ eneruationē & desolationē, propter Kazimiri heredis exilium lon
ga oratione exponūt, Additisq; lachrymis & gemitibus, supplices uultu de
misso, iterum atq; iterum rogāt, ut monachū Kazimirū, eorum regē ex mo/
nasterio exire iuberet, auitum regnū Poloniæ restaurare, & prolem sumpta
uxore propagare. Summus Pontifex, cū cœtu cardinalium habitis aliquot
consultationibus, miseratus calamitatibus, & interitui regni, extremo licenti
am (regula & ordine dimissis) redeūdi in Poloniā, regnū suscipiendū, reparā
dum, & per prolis generationem ac successionem in futurum prouidendum
Kazimiro concedit. Polonis uero iniungit, ut successoribus sancti Petri, Ro/ [Tria edicta a papa Po. data. 1 Denarij sancti Petri institutio.]
manis pontificibus, de quolibet capite, nobiliū capitibus circūscriptis, usua/
lem nūmum annis singulis soluerēt. Ex tali solutione nummi sancti Petri, &
fines regni Poloniæ & prouinciæ occupatæ, Polonorum fuisse cognoscūtur
Item ut cæsariem capitis & comam nō nutriant, sed patentibus auribus, ad [2 Tōsura Polonorum.]
instar Latinarum nationum tonsum caput gestarēt. Et tercio q; in præcipu/
is Christi: & uirginis matris eius festiuitatibus, panno lineo albo, in modum
stolæ dependente, ceruicem exornare perpetuo redderētur astricti, quatinus [3 Stola dependens.]
his tribus insigniis & ex monacho, & ex diacono, apostolica concessione &
benignitate (dum aliter concretum periculum dispelli non posset) polonus
regem sibi creatum & redditum recognoscēs, tam in deum, q̄ in christianam
relligionem existeret grātior atq; deuotior. Restitutione Kazimiri a sede a/ [kazimirus per papam absolutus restituitur.]
postolica impetrata, e Roma concito cursu, in Cluniacū ouantes cū litteris
apostolicis oratores ueniunt, quibus mox ab Abbate paritum est, ualedicto
Abbate, cū fratribus, Kazimirus Cluniacū egressus. In Almaniam ad Rich
szam genitricem suā, in Saleueld peruenit. Et persuasionibus maternis non
acquiescens, quibus mollita est eum retinere, ne ad regnum Poloniæ desola/
tum & exustum rediret. Profectus ab ea pluribus clenodiis in auro, argento [Almani honorifice kazimirū reduxerunt.]
& gemmis olim ex Polonia eductis, honestatus & muneratus, caterua equi/
tum almanorum, & sufficienti uiatico, per matrem prouisus, una cum Polo
norum nunciis ad Henricū tercium imperatorē Romanorum, in insula san/
cti Swiperti cōmorantem, accessit, quæsturus atq; petiturus, ut Brzetislaū
Bohemiæ ducem compelleret, ad restitutionem spoliorum abs Polonia edu/
ctorum, Et ut esset ei auxilio contra Bohemos. Quod Henricus promisit, in
fœliciter tamē postea, contra Brzetislaum primo ingressu pugnauit. Impro
uise enī in siluis Bohemorum attritus in Almaniā cū reliquo exercitu se re/
cepit, sed anno sequenti Bohemiā subiugauit, & Brzetislaum ad homagiū
compulit. Kazimirus autem ab eo insignium militum numero prouisus, &
duabus coronis a regina Richsza munere donatis, redditis, multitudine ex/
ercitus stipatus, in Poloniam terribilis aduenit.

CAPVT XIIII.

Ngresso Kazimiro regnum Poloniæ, castra per hostes & præ/
dones intercepta & occupata inuadit, expugnat & conquirit.
Quosdam maleficos in patibulum agit, quosdam gladio ferit,
quosdam in manibus & pedibus mutilat, singulosq; improbos

 suppliciis

kazimirus primus

kazimirus primus coronatus In ordine regū tercius.

supplicíis deterret & rescindit. Bonos uero extollit & dignificat. Veniens ad Gneznam āno christi M. quadragesimoprimo. Coronatus est corona quā retulerat: per Stephanum Archiepiscopum Gneznen̄, astātibus ei pontificibus & magnificis regni, uniuersoq; populo acclamante & laudante, ut autē successor regni haberetur, consilio suorum, accepit in coniugem Mariam, sororem Iaroslai ducis russiæ, filiam Wlodimiri, ex Anna sorore Basilii & Constātini imperatorum græcorum genitā. Nupciis Graccouiæ celebratis, percœpit dotē magnificam in auro, argēto, clenodiis, equis & reliqua præciosa suppellectili, simul affinitatem & auxilia promissa contra quoscūq; inimicos percœpit. Iaroslao uero Kazimirus in signum amicitiæ, resignauit castra Russiæ, olim per Boleslaum auum suū conquisita. Maria autē, abrogatis nomine, & ritu græco, de more romano in ecclesia Graccouien̄ baptisata, nominata est Dobrogniewa. Ex post in Gnezna in reginā Poloniæ coronata. Ecce de monacho rex, & de professo continēntiam, uxoratus. Simile in Chronica Hispanorum hisce uerbis legitur. Expulso Petro Tares regnicolæ Aragoniæ: cōmuni cōsensu reuocarunt a monasterio Ramirum monachū præsbiterum, filium legittimum Santii, regis Aragonū, & fratrē Alfonsi sine filiis premortui. Cui dederunt nobilem uxorem filiā Raimundi, Comitis Pictauien̄, obtentaq; dispensatione apostolica, genuit unicam filiā. Hæc ibi. Coronato rege & regina, facta est pax totius Poloniæ, solo Maslao tyranno Plocensi: resistentiam Kazimiro opponente. Ad quē debellandū, processit cum uniuersis militibus Polonis, & ex Almania adductis, habens in auxilium Iaroslaum ducem Russiæ: cū uniuersis copiis eius. Maslaus uero armatis non solum nobilibus sed plebeis, & seruis, habuit suffragatores Prutenos & Iaczwingos gētiles: Pruteni equidem noti sunt ex supradictis. Iaczwingi autem fuerunt populi feroces, in finibus Lithuaniæ, iuxta Mazouiam cōmanentes hii in bellando non referebāt pedem quin uincerent aut uincerentur. Hac de causa pauci supersunt nostris temporibus: sparsim inter Lithuanos cōmorātes & proprium linguagium loquētes. Lithuani item & Samagitæ proprium linguagium sortiti sunt, aliud a Iaczwingis. Quēadmodum & Lotihali etiam appropriatū linguagium loquuntur a præfatis gentibus distinctum, hii habitāt in Liuonia, & cōfiniis eius. Quattuor ergo gentes: Pruteni. Iaczwingi: Lithuani cū Samagitis: & Lotihali: habent propria linguagia: ualde in paucis consonantia & conuenientia. Itaq; Maslaus habens Prutenos & Iaczwingos coadiutores duro marte cū Kazimiro congressus, & pro uictoria decertans: superatus est. Et districtus Plocensis in potestatem Kazimiri deuenit: extunc a Maslao Mazouiæ nomen sortitus. Addidit sequenti anno Maslaus alterā oppugnationem regi Kazimiro circa ripam flum nis Visla in Mazouia

Attenditur similis casus apud hispanos.

Iaczwingi qui sint.

Maslaus tyrannus victus. Mazouia originem nominis a Maslao hic traxit.

in Mazouia. Ante hãc pugnam, rex Kazimirus anxiatus fluctuabat, desperans de uictoria, cernens suum exercitũ exilẽ, in respectu Prutenorũ & Iaczwingorum pro Maslao decertare uolentiũ, tamen diuino oraculo inter dormiendũ cõfortatus, in congressu fœliciter pugnauit (quodã uiro in ueste candida, in equo niuei coloris cũ uexillo albo exercitum eius antecedente & polonos contra paganos animante) intantum pro uictoria adnixus est, ut more boni militis, hostes insequens & feriens, ex lassitudine, semiuiuus per quendã militem gregariũ in castra est delatus.

Victoria kazimiri.

Capta sunt in eo prælio, duo milia hostiũ, & quindecim milia cæsa. Maslaum iterũ ad prutenos confugientẽ, & nouũ bellum molientẽ. Captiuatũ Pruteni uariis pœnis affecerũt, & in altum patibulum ægerũt, Insultantes ei & dicẽtes, alta petisti alta tene.

Maslai interitꝰ

Regnauit post superationẽ Maslai, rex Kazimirus in pace, omnibus diebus uitæ suæ, regno Poloniæ sub eius regimine reflorescente, ad pristinũq; statũ peruenientẽ, mortuus est Posnaniæ 28 nouembris sacramẽtis perceptis, & iusto apparatu cũ cineribus aui & patris in ecclesia cathedrali Posnanieñ consepultus anno regni decimooctauo. Incarnationis uero dominicæ millesimo quinquagesimo octauo.

kazimirus primus moritur.

Signa mortẽ eius præcedentia fuerũt, fames ualida, & defectus uictualium: Stellaq; crinita, pluribus noctibus apparẽs: Erat autẽ Kazimirus, statura procerus, capillo copiosus, habitudine uegetus, studio pius, Reliquit tres filios & unicã filiam: Boleslaum (quẽ moriens regẽ post se designauit) Wladislaum & Myeszko siue Myeczlaũ Othone filio quarto, immatura morte (uiuente patre) diẽ obeunte. Filia nominabatur Swatochna. postea Wratislao duci Bohemiæ in coniugẽ data.

Fames ualida

In memoriã autẽ & recompensam professionis monasticæ, Kazimirus dum uiueret anno domini. M. quadragesimoquarto fundauit, & centũ uillis dotauit, monasterium in Thynyecz iuxta fluenta Vislæ. Ex Cluniaco (ubi ipse monachus fuerat) duodecim fratribus ordinis sancti Benedicti accersitis, & cũ libris cantuq; chorali perductis.

Monasteriũ in Thyniecz fundatur

Aaron natione Gallicus, uir doctrina & sanctimonia rarus, fuit Abbas primus prædicti cenobii in Thynyecz, propter uirtutes eius, per Kazimirum (nouerat siquidem laudabilem conuersationẽ ipsius in Cluniaco) ad Archiepiscopatũ Graccouieñ promotus. Huius Aaron ordinatione, gradus uiuorum tempore quadragesimali introducti in ecclesia Graccouieñ dicũtur, huius etiã cõstitutione & priuilegio quilibet Abbas Thyniceñ fit Canonicus natus in ecclesia Graccouieñ.

Aaron primus abbas thiniceñ

Abbas thyniceñ. natꝰ canonicus Gracco.

Aliud Cenobium eodem anno supra Odram fluuiũ in Lubeus extruxit, & dote liberali ac sufficiẽti prouidit, prælibatis fratribus Cluniacensis ordinis. Ecclesiam Ricinẽsem olim Smogorzouiensem, cupiẽs meliorare in Wratislauiã transtulit. Assignans loca pro Pontifice & Canonicis. Exinde putabatur ab aliquibus cathedram Wratislauieñ fundasse. Cum eam dumtaxat transtulerit, & donatione uberiori prouidit. Fuit illo tempore, Hieronymus episcopus Wratislauieñ, post quẽ deinceps cæteri præsules Wratislauienses titulantur in hanc diem.

Monasteriũ Lubeus extructũ.

Vratislauieñ sedis translatio.

CAPVT XV.

IAroslaus Russorum monarcha, ad augendum gloriam & diuitias, misit filium suum natu maiorem Wladimirũ cum exercitu

Iaroslai bellũ in Græciam.

nauali in Constantinopolim· Confractisq; nauibus tempestate exorta, uix aridam attigerũt, ubi pedes in patriã redeuntes, lacessiti, & continuo a militibus imperatoris Græcorum persequuti sunt, donec prælio inito Græcos in fugam conuerterũt, sicq; in pace Russiã attigerũt. Ista refert historia russitarũ

Russitana opinio.

Sigiberti assertio.

Sigibertus uero prodit in Chronica, q Russorum rex sciens Græcos occupatos bello contra Sarracenos, & custodia insularum. Misit mille naues uel plures ad Constantinopolim. Præsentiens autẽ imperator græcorum Romanus, milites contra eos misit, qui pice græca & flãmis in naues russorum iniectis plurimos submerserunt, alios captos decapitarunt, pauxilli admodum fuga salui euaserũt: Non dixit Sigibertus tempestate, sed expugnatione militum Græcorũ fractos: Sentiens sese Iaroslaus grauatum, & senio confectum, hortatus est filios suos, ut quilibet sorte sua esset contentus, quã hoc modo diuisit, Saslao natu maiori Kyow: Suantoslao Czirnieciow: Wseuoldo Pereaslaw: Gregorio Wladimiriam: & Veczeslao Smolensko. Post hoc moritur Iaroslaus septima nouembris ãno ætatis suæ, septuagesimo sexto. Sepultus in ecclesia diuæ Sophiæ, quam edificauerat in Kyow: Citoq; post eum mortui sunt bini filii eius, Veczeslaus, dux de Smolensko, & Gregorius Wladimirieñ.

Iaroslaus in filios principatũ diuidit.

Iaroslai mors.

CAPVT XVI.

Boleslaus audax

Boleslaus liberalis, & audax, postea efferus dictus: Eo q esset natu maior Kazimiri primi, & regno idone9, per patremq; dum uiueret ad succedendum post eũ designatus. Coronatus est Gneznæ in regem Poloniæ, anno domini 1058 per Stephanum Gnezneñ, & Aaron Graccouieñ Archiepiscopos, assistẽte Dobrogniewa regina Poloniæ, genitrice ipsius. Episcopisq; magnificis, & multitudine nobilium Poloniæ· Hunc Boleslaum, Wratisla9 dux Bohemiæ irato animo, sugillabat, q germanum ipsius Iaromirum (gradu diaconatus reiecto & habitu laicali reassumpto) profugum ex Bohemia, & exulantem iure hospicii susceperit. Veritusq; ne aliquando ducatum eius, Polonorum stipatus suffragiis inuasurus. Bohemos ad defectionem inclinaret. Cum tota potentia, regnum Poloniæ ingrediens, uastabat eam orã, quæ Slesia dicitur. Boleslaus autẽ agmine & milite tumultuario & ueloci collecto, peruenit ad exercitum Wratislai, in quadam silua, statiua agentem, qui crastinã pugnam non expectans, omnibus sarcinis abiectis clam & propere: de nocte festinus in Bohemiã fugit, sed Boleslaus pluribus diebus eum insecutus & non compræhendens, Morauiam uastauit, & onustus spoliis: in Poloniam redit. In sequenti uero anno: forti exercitu comparato: Boleslaus Bohemiã expugnare uoluit, nisi eum Wratislaus concordia & satisfactione præuenisset, In signum autem reconciliationis: & perpetue

Boleslaus audax q & effer9 dicitur coronat.

Bohemi poloniam hostiliter ingressi.

Poloni Morauiam uastant.

pacis

pacis: affinitatem iungendo: accepit Wratislaus in cõiugem uirginem Swiatochnam, germanam Boleslai regis: ut in proximo est expressum: hãc Bohemi uocitarunt Suathauarz: Iterum insurrexit bellum Prutenicũ: nã gentiles Pruteni: extructa firma munitione: quam Poloni Grodek appellauerũt: prouincias Polonorũ inuadebant: Intantũ ut fere totam Pomeraniã eorum subiiceret ditioni. Ad reprimendum autem Prutenorum audaciam: coadunato milite: rex Boleslaus Grodek obsedit: & nõ ualens expugnare (strẽnue eñi a Prutenis tutabatur: tũ etiam ꝙ locus ille erat & natura & arte plurimum munitus) regressus est: tandem cũ expedito milite clam constituit opprimere inuasores Prutenos copiã pugnæ subtrahentes: Et cognoscens per exploratores: Prutenos iuxta fluuium Ossa congregatos: ad ingrediendũq; Pomeraniam paratos: subito iubet suos arma corripere: & fluuium tranare Primis autẽ in flumine Ossa, & grauitate armorum & inundatiõe aquæ suffocatis (intumuerat siquidem flumẽ aquis) sequentes: reiectis armis, superato flumine, una cum rege silenti agmine super Prutenos irruerũt: & quasi totã illã multitudinẽ deleuerũt. Exinde pax facta est, & Pomeraniæ recupatio

Bellum prutenicum.

Pruteni victi.

CAPVTX VII.

Onfecta itaq; pace cum Prutenis & duce Bohemiæ Wratislao Bela profugo hungarorũ, assiduis præcibus ingeminãte, & reductionẽ in Hungariam, tanq̃ ab affine suo postulante. Rex Boleslaus (ut refert historia hungarorum) fideliter Bele auxiliando ex omnibus terris suis belligeris cõuocatis: Hungariam contra Andream regem Pannoniæ ingreditur. Causa autẽ bellandi fuit, quoniam præfatus rex Andreas spreto & abiecto, germano suo Bela, coronari iussit in regẽ Hungariæ, filium suũ Salomonẽ, minorẽnem, nedum septimũ annum trãsgressum, Conuenerũt itaq; reges, & exercitus eorũ, iuxta fluuiũ Czisse: Andreas rex fultus suffragiis imperatoris Henrici quarti, soceri filii eius Salomonis (desponsauerat siquidẽ ei Henricus filiam suã Sophiam) & suffragiis Wratislai ducis Bohemiæ, generi sui (quoniã idem Andreas rex, Adleydã filiam, in consortem olim dederat illi) Et cõstituit tres ordines bellatorũ, unũ ex almanis, quibus duo duces Gwilhelmus, & Ponth præerãt: Alterũ ex Bohemis quẽ Cõradus Morauiæ dux, germanus Wratislai ducis Bohemiæ regebat. Tercium numerosiorẽ ex Hũgaris, quem ipsemet Andreas, per suos præfectos ducebat. Boleslaus idemtidẽ, tres ordines ex suis ordinauit, rariores quidem, sed belli officia & processum ex assuefactione iã dudum scientes. Adiecit & quartũ ordinẽ hungarorũ, duci Bele adherentiũ, in eis paucam fiduciã habens. Facto ergo congressu, diu ancipiti marte pugnatũ est utrimq; pluribus cadentibus, sed cum rarefacti sunt exercitus Almanorũ & Bohemorũ, & acies eorum fuissent inclinate: Hungari machinatiões Bele metuentes, relicto Andrea rege, accesserũt ad Belam, quo comperto, rex Andreas fugam iniit, et cõpræhẽsus ad portas Musim, in silua Bokon, trucidatus, expirauit: Conradus Morauiæ captus, misere excœcatiói datꝰ: milites uero almanorũ crudeli trucidationi per Hungaros adiudicati, per Boleslaum Poloniæ regẽ libertate sunt donati. Ex loco certaminis directis aciebus, rex Boleslaus, per

Boleslaus hungariam ingressus belam restituit.

Boleslaus ger: & bo: in hũgaria vicit.

Andreas hũgariç rex cæsus.

Boleslai in germanos & morauos liberalitas & munificẽtia.

duxit Belam in albã regalem ad coronationẽ, qua perfecta muneribus pluri
mis, & Boleſlaus, & ſuus exercitus præmiatus, in Poloniã reuerſus eſt: Pro
tantis uero beneficiis, deo gratias agẽs, ut par erat, Boleſlaus monaſterium

Monaſterij in Mogilno origo.

in Mogilno oppido Gneznẽ dioce. anno domini. M. 65 fundauit & dotauit
Ex Thiniecz quoq; monaſterio dioce. Graccouiẽ, ordinis ſancti Benedicti,
monachos in ipſum introducens, contulit & præfato monaſterio oppidum
Mogilno ac pro fundo aſſignauit: cũ uillis Cziruenſk, Chrenow: Bolmo, Ve
lerich, Coſſouo: Crẽnow: Golumbino, & alios plures redditus ex curiis ſuis
piſcinis, foris: & theoloneis. Fuit autẽ primus Abbas Mogilnenſis: Mẽgo/
ſius natione gallicus, olim de Cluniaco cum aliis fratribus receptus.

CAPVT XVIII.

Vb hac tempeſtate accepit Boleſlaus in coniugẽ Viſſeſlauam
principis Ruſſiæ unicam filiã. Exindeq; occaſione accepta, Ruſ
ſiam ſubiugare in animo deſtinauit, ut ſe Boleſlao Chrabri pro
tauo ſuo equaret. Habebat ſiquidem Boleſlaus, tres exules inſi
gnes, in ſua curia: Zaſlaum principẽ Kiouiẽ: Belam germanum Andreæ
regis Hungariæ, & Iaromirũ germanũ Wratiſlai ducis Bohemiæ. Introdu/
ctoq; Bela ac in regno Hungariæ locato: Iaromiro etiam ſplendide munera/
to in Bohemiam remiſſo, & epiſcopatu Pragẽ oblato, ſolus Zaſlaus qui
prior ante illos in Poloniã profugus aduenerat, reſtabat in Ruſſiam & in ſe
dem Kiouiẽ, (de qua eiectus erat) reducendus. Cum eñ nobiles Kiouiẽ.
inſtanter petiiſſent, ut Zaſlaus princeps ipſorum, e uinculis in quæ coniece
rat Viſſeſlaum fratrem ſuũ ducem Polocenſem cũ filiis eius relaxaret, & nõ
acquieuit, ſeditione mota eum a ſede ſua expulerũt, & Viſſeſlaũ in principẽ

Boleſlaus Ruſſitis bellum p̄ zaſlao mouit.

kiouiẽ, dominum ſuum crearũt. Conuocato itaq; milite, ex ſuis prouinciis,
habens in ſuo comitatu præfatũ Zaſlaum cũ filiis eius, Mſciſlao & Suato/
polkone, profectus eſt in Ruſſiam, & cũ appropinquaret urbi kiouiẽ. Viſ/
ſeſlaus cũ agmine exercitus nõ contemnendi, uoluit ſeſe opponere, & tranſi
tum regi Boleſlao prohibere, ſed uiſa potentia Boleſlai perterritus, clam a
ſuis in Poloczko fugit, quare boyari kiouiẽ nimio metu perculſi, cũ pigno/
ribus ſuis & omni ſubſtanria, uolebãt exuſta urbe, & caſtro kiouiẽ, ſuam ſa
lutem dumtaxat conſeruando, ſeſe in Græciam recipere, ſed adhortamen
to Suatoſlai & Wſeuoldi Czirnieouienſiũ ducum, caduceatores miſerũt
ad Zaſlaum, ut relictis Polonis ad ſedem ſuam in pace rediret. Boleſlaus er
go rex ſarcinis dimiſſis, & parte copiarum relicta, ut paulatim ſe inſequeren
tur, ipſe cum Zaſlao & expedito milite, celeri gradu in kiouiam proceſſit,
præmiſitq; Mſciſlaum, filium Zaſlai ad explorandum, an in pace ſint om/
nia apud kiouiẽ uel in dolo. Qui ingrediens kiow, reperienſq; eam tranquil
lam, trucidans ſeptuaginta, ut uidebatur: ſediciosa capita: intimauit tam re/
gi Boleſlao q̃ Zaſlao ſuo genitori: q̃ omnia pacificata eſſent. Aduolauerũt
ergo rex, & Zaſlaus itũq; eſt eis in obuium, ſuſceptiq; ſũt maxima cũ reue
rẽtia. Ingreſſus ergo Boleſla9 urbẽ kiow, ſecũda Maii: mãſit in ea tota æſta
te: autumno & hyeme: militibus polonorũ in oppidis & uillis hibernãtibus.
Zaſlaus uero princeps kiouiẽ: acceptis ſuis copiis: & regis Boleſlai: inſe/
cutus eſt

cutus est Visseslaum in Poloczko, quo, per fugam elapso: comprǣhēdit ca
strum Ploczko: totamq̨ regionē eius: & filium suum Mscislaum primū ibi
locauit: eoq̨ morte assumpto: Suatopolkonē alterum filium ei surrogauit.
Transacta autem hyeme, plurimis donis per Zaslaum rex Boleslaus: & sui
milites remuneratus: in auro, argento: uasis, gēmis: uestibusq̨ præciosis uer/
sus Przemisliā diuertit: & ui receptis uicis ac oppidis: aliis uero spōte se de/
dentibus ad Przemisliam applicuit, quā postq̄ tumor: ac inūdatio fluminis
Szan decresceret, tribus diebus continuis oppugnauit: quarto uero die Ru/
thenis subsistere nō ualentibus: in castrum cū omnibus suis rebus excedenti
bus eam recipit: & prædam eius militibus concessit: refectisq̨ militibus: ca/
strū obsidione cinxit: tota æstate expugnationi eius immorādo, donec aqua
deficiente: & peste in castro iuualescēte: missis caduceatoribus: pacis contra
ctu inito: ut saluis substantiis & equis possint e castro recedere: castrū Prze
misl Boleslao dedere. In quo demorando per hyemem hibernauit. Venerūt
autem ad ipsum illic cōmorantem, Geysza, Ladislaus & Lampertus duces
filii Bele regis Hungariæ in Demes regis uillagio: casu solii seu edificii con/
fracti: & mortui. Post cuius mortem: in principio ueris sequentis: Henricus
imperator Romanorum: ducens secum Salomonē generum suum: Hunga/
riam ingressus: iussit denuo coronari præfatum Salomonē in regem hunga/
riæ, a quorum potentia Geysza, Ladislaus & Lampertus duces: uidentes eis
subtractā obediētiam hungarorum: in poloniam ad consanguineum suū Bo
leslaum regem fugerunt supplicantes, pro restitutione & reductione eorū in
Pannoniā, de qua metu perculsi excesserūt. Boleslaus uero obmisso Ruthe/
nico bello, cum delecta manu suorum militū, iam nominatos duces ex Prze
misl in Hūgariam perduxit. Et cum statiua proxima Bude ageret, rex Salo
mon uidens se ab hungaris deseri (iam eñ Salomō in dominādo erat eis per
tesus) in castrū Moson, natura & structura munitissimū diffugit. Pontifices
uero hungariæ, quibus cura fuit patriæ, pacem inter eos in hunc modū con/
fecerunt, ut rex Salomō: quis natu minor, regio diademate insignitus, binas
partes regni possideat. Geysza uero, Ladislaus, & Lampertus ducalem ho/
norē, & terciā partē habeat, rex Boleslaus de erario utriusq̨ partis remune/
ratus discedat, sicq̨ cū gloria & fauore utriusq̨ partis remuneratus in Russi
am discessit, tamen totum æstatis tempus in huiusmodi compositione pacis
in hungaria assumpsit. Et hyeme transacta, uolens reducere in suam sedem
Zaslaum ducem Kiouieñ secūdo eiectū de Kiow, per Suantoslaū & Wse/
uoldum duces Czirneouieñ, reduxit agmina suorū exercituum, & diuertens,
inuasit territoria & castra Russiæ Chelm, Wladimir & Volhin, quod nunc
Luczko appellatur. Et his conquisitis anno sequenti scilicet. M. septuagesi/
moquarto, recto tramite ad Kiow processit. Cui Wseuoldus dux Czirneoui
eñ occupator Kiow (iā eñ Suātoslaus germanus eius morte interierat) ani/
matus per Ruthenos, cū forti exercitu Boleslaum inuasit, & longo prælio
confecto, dextra ala polonorū incœpit declinare, & prope fugam spectare,
Ruthenicq̨ clamoribus cœperūt exultādo uociferare, hostes fugiunt hostes
superati cedūt, quod cernens Boleslaus rex, uir acerrimi pectoris, & magnæ
audaciæ

Boleslai ex russia redditus.

Przemislia oppugnata.

Boleslai in hūgariam ingressus secundus.

Pax hūgarorū.

Boleslaus in Russiā redit.

audaciæ, nouam cohortem militum in laborantẽ alam dextram induxit, tandem & cũ suis, in fortiorem cuneum Ruthenorum impegit, & eum disiecit, tũc potentia ruthenorum corruit, & fuga extẽplo secuta est. Dux Wseuoldus fuga saluatus est, Rutheni effusi plurimi ceciderũt, ex polonis uero prope mille occisi & sepulti, reliqui omnes in poloniã uictricia tela & spolia intulerũt: Viditq; rex Boleslaus, eo anno cum suis grande miraculum. Piotrek heredem de piotrauin humatum, post triẽnium per beatissimũ Stanislaum Episcopũ Graccouieñ resuscitatũ, prout in sequentibus tangetur. Præterea sequẽti anno qui fuit Millesimus septuagesimus quintus maiori exercitu cõparato, ex milite equite & pedite, rex Boleslaus, itinere recto, ad Kiouiã metropolim Russiæ pro ea tempestate, urbem insignem & amplã contendit, & eam obsedit, undiq; prouidens per seipsum, undiq; prohibens, ne quicpiã in urbem inferretur. Certabãt autẽ & præliabantur ex urbe effusi milites Ruthenorũ, donec caristia, fame, ac peste tam ipsi nobiles q̃ populares laborarẽt & contabescerẽt. Miserunt ergo legatos, promittẽtes subiectionẽ & fidelitatem, dumtaxat ne in eos rex seuiret postulantes, quod & promisit. Et nõ differẽtes, eodem die susceperũt eum cũ maximo honore. Ingrediens autẽ p portam, mucrone geminando percussit in portam ferreã, & laminam ipsius transuerberauit, instar protaui sui Boleslai Chrabri. Prohibuitq; cunctis suis militibus, ne spolia & expilationes in ciues agerent, ob quam beneficentiã sponte congesserũt Kiouieñ munera & regi obtulerunt, quæ in milites quos nouerat conspectiores uigilantioresq; distribuit. Præfecit autẽ Zaslaum gubernationi Russiæ. Ipse uero moratus est cũ suo exercitu in kiow. Ex q̃ mora tam ipse rex, q̃ eius exercitus, incidit in perniciẽ uoluptatũ, comessationum, ebrietatum & libidinum: Kiouia siquidem urbs ampla, & uicis largis porrecta erat: ferax frumento, carne, pisce, melle, & fœminis staturæ procere speciosissimis, quarũ pulchritudine capti, in sentinam omnium libidinũ corruerũt. Ipse insuper rex Boleslaus, in crimen spurcissimũ sodomiæ, kiouiensibus commune & usitatũ, prolapsus est. Vt quos armis uicerit, horum fœdissimis facinoribus uinceretur. Diuina ultio nil mali impunitũ relinquens, merito super eos uenit, in regẽ quidẽ, quoniã tã a suis q̃ ab exteris cõtemni cœpit, in Polonos uero, quoniã uxores, sorores & filiæ eorum, libidinibus uictæ, & uiris prope septenniũ orbatæ, in tedas & complexus seruorũ conuolauerunt. Dum hæc in castra regis, per crebros nũccios & rumores deuoluta sunt, qui dã militũ polonorũ fremẽtes & impatiẽtes iniuriæ thori cõiugalis, clandestine ad propria discedũt, alii exemplo illorũ, rege nequicq̃ prohibere ualente de nocte fugientes abscedunt, ultum iri uiolata matrimonia, in suis mulieribus & seruis. Rex animaduertẽs se spretum, & desolatum, cũ raro & paruo agmine eos insecut⁹ peruenit in poloniam, & primos fugæ iniciatores quos potuit compræhẽdens pernecat, sequaces eorum alios carceribus, alios priuatione possessionũ reliquos exilio damnat. Matronas & mulieres, quibus abs earum maritis, parsum erat truculentus dehonestat, & pectore saxeo immotus: prole ammota: cattulos ad sugendũ ubera applicat. Res inaudita sæculis: dat lac humanum cattulis: abiecta prole tenera: Insup (ut aiũt) ad augendũ

Boleslai victoria ex Russitis.

Boleslaus iterũ Russiã ingress⁹

kyouia subacta:

Exemplum Capue.

Boleslai tyrannis.

ad augendũ crimen sodomiæ: potius uero ad inferendum dehonestationẽ matronis: iumentũ purpura uelatum: publice post se duci iubet. Omnibus inuisus: omnibus dirus tyrannus. Et q̃uis plures fuerunt in polonia pontifices: nullus tamen ausus est curare excessiua regis scelera: nisi beatissimus Stanislaus Episcopus Graccouieñ: qui hãc palestram ingressus est, quoniã Petrus Archiepiscopus Gnezneñ: cuius officii principaliter erat regem a prauitatibus reducere: uidens lupum uenientẽ non se opposuit. Stanislaus uero zelo diuino & plebis iniuria accensus: regi sese opposuit tanq̃ alter Archiepiscopus, quoniam sedes eius nouissime Archiepiscopatum, incuria antecessoris sui Lamperti Zule ãmiserat. Sed ut pauca de beatissimo Stanislao pstringam, hactenus de bellis & actibus Boleslai sufficiãt, ultima eius in uita sancti Stanislai complectar finiendo.

Archiepiscopatus Graccouiensis in Lamperto desijt.

CAPVT XIX.

BOleslaum audacem regem Poloniæ, peracta ac reportata belli uictoria de Wieuoldo duce Russiæ, ob raptum, & crimen adulterii, in nobili fœmina Cristina, militis Mscislaui consorte perpetratũ. Beatus Stanislaus Graccouieñ episcop9, monuit & corripuit, ut conuersus ad dominum saluaretur. Ipse uero fremens, & tanq̃ leo e cubili suo excitatus, minas spirans, tendiculã & insidias uiro sancto pauit & opposuit ut malũ ꝓ bono redderet. Sciẽs nãq; uirꝫ beatũ, coemisse uillã Piotrauin pro ecclesia Graccouieñ. Induxit nepotes nobilis olim Petri dũ uiueret cognominati piotrek, heredis de Piotrauin, promittẽs eis regiã assistẽtiã ut repeterent hereditatem piotrauin, beatũ Stanislaum impetendo & cõturbãdo: Itaq; agente rege magnorũ terminorũ iudicium, in papilionibus & tentoriis, super pratis & campestribus, inter Solecz & Piotrauin. Cõuentus facer præsul per eos, negauit uillam esse de proprietate eorũ, sed eam iure emptionis suisse & esse suam. Et dum (rege & consilio ei deferente) dies testibus probandi aduenisset, timore regis & cõminatione requisiti testes suam præsentiam subtraxerunt. Inquit ergo sacer antistes Stanislaus. Video o rex: deficiente hominũ testimonio, operepræciũ fore, diuino adiutũ suffragio, principalem uenditorẽ ad perhibendum ueritatẽ, in quadriduo me producturum quod rex & assessores tanq̃ deliramentũ accipiẽtes in termino sequẽti quattuor dierum opperiebãtur. Iubet ergo beatus Stanislaus omnibus sacerdotibus, quos habere potuit, deum orare: missis, & obsecrationibus, ieiuniũ triduanũ omnibus instituendo. Ipse autẽ die noctuq; in ecclesia parrochiali sancti Thomæ apostoli, in præfata uilla Piotrauin, in districtu Lublineñ sita, coramine orabat, assiduis suspiriis & lachrymis intermixtis. Quarta uero die indutus pontificalibus sub præsentia cleri, & multitudine populi, sarcofago Petri, iã triennio mortui aperto, prostratus in faciem super terram, deuotissime orauit, & ab oratione surgens, bacculo pastorali cineres defuncti Petri nobilis tetigit, dicens. In nomine patris & filii & spiritussancti: Surge Petre: ad perhibendũ testimoniũ ueritati, qui mox surrexit & stetit, sacer uero põtifex Stanislaus, manu porrecta eduxit eũ de sepulchro. O Stanislae q̃ magna fides tua erat, ut Petrus triennio uita functus, uoci tuæ obediens, protinus ab inferis

Sãctus Stanislaus Petrũ suscitauit triennio mortuum.

inferis euocatus paruerit. De ecclesia ergo sancti Thomæ apostoli egressi, peruenerũt in præsentiã regis pro tribunali sedentis. Ad quẽ beatus Stanislaus: En, inquit, rex, adduxi Petrum uenditorẽ uillæ Piotrauin ad euincendũ & referendum, singula quæq;, uenditionem huiuscemodi concernentia. At rex cum assessoribus, stupidi obmutuerunt. Omnes siquidem conticuerãt intentiq; ora tenebant. Petrus uero ad regẽ. Ego o rex Boleslae fateor me uendidisse hereditatẽ meam uillam Piotrauin, huic uiro beato pontifici, & completam accepisse solutionẽ, nepotes uero & cognatos meos, nil proprietatis nilq; reseruatiõis in ea habuisse, neq; habere. Et conuersus ad impetitores nepotes suos dixit. Quis uos in hãc uesaniã impulit, ut ueritate prophanata, friuole & iniuriose uirum beatum inuaderetis? Ideo nisi pœnitentiam ægeritis grauem pœnam, & uindicem iram omnipotẽtis dei incursi lugebitis. Expedito resuscitatiõis, ac testimonii officio, a conspectibus regis & consiliariorum uir dei Stanislaus, cũ Petro in uillam Piotrauin diuerterunt, maxima multitudine eos cõcomitante ac inspectãte, ut regẽ in castris solitarium desererẽt. Peruenientes autẽ in locũ sepulturæ Petri, tali sermone adorsus est eũ uir beatus Stanislaus, uis inquit Petre ut præcando, a domino meo saluatore, longã tibi uitam obtineã? Respondit Petrus. Non expedit præsul beatissime, uerum magis præcare obsecro, ut a penis purgatorii liberer tuis meritis quas breui tẽpore si pro me oraueris, spero me euasurũ. Et ingressus tumulum locato corpore, resoluit spiritum. At pontifex cũ omni clero & populo, decantatis psalmis & orationibus pro liberatione Petri fusis, tumulum ex more composuit & abiit.

Petri testimonium.

Petrus rediit in sepulchrum.

CAPVT XX.

Ost reditũ autẽ regis Boleslai e Kiow, quã expugnauerat: & in poloniã tyrannidẽ exercendo in milites profugos, quoniã in terra aliena relicto eo abierant. Et in mulieres atq; matronas, quarum uberibus corde ferreo & effero prospectãs, cattulos applicabat, quoniã inter bellandum non suis maritis adheserãt, & pepererant. Et in subiectos, quoniã excessiuis exactiõibus ac oppræssionibus eos expilabat & extenuabat. Dum neminẽ haberet qui a tyrannide & deprauationibus suis eum reduceret. Stanislaus zelo iustitiæ armatus plebis iniuriæ compatiẽs Primum in secreto, tandem cũ non acquieuisset, coassumptis secundũ formã euangelicam aliis prælatis & baronibus, regem aggressus, obsecratus est, & monuit, ut iusticiã colendo, beluinam tyrãnidẽ abiiceret, subuectiones (quæ in polonico poduodi nũcupãtur) nõ exigeret, stationes & exactiones superfluas nõ extraheret, & a pessimo facinore sodomiæ (cui uelut iumentũ inuolutus & sordescens inhiabat) cessaret. At ille uelut lignum tortuosum exasperatus non deflexus, in sanctum dei maledictoria, & contumeliosa, ore minaci cõgessit, & eum sectioni minutatim destinatũ, interfecturũ iurabat. Adueniẽte termino monitionis præfixo, nullaq; regis emẽdatione facta. Stanislaus Episcopus per se (quoniã alii omnes sacerdotes timore perculsi hoc officium subire recusarũt) contumacẽ & excommunicatũ publicauit. Mãdans ut in omnibus ecclesiis suæ diocesis, tanq̃ lignum putridum excõmunicatus denũciaretur

Rex excommunicatur.

denūciaretur Ei quoq; ecclesiam Gracouieñ sub diuinis ingredienti Beatus Stanislaus occurrēs. Qua, inquit, temeritate rex audes diuina prophanare,

Rex ab ecclesia prohibitus.

deum cuius iram uindicem non expauescis exacerbans, & tuis deprauatis a ctibus, finem humiliatus nō impones. Rex ardentissimam bilem incēdens, ore & manu minitans: de ecclesia exiuit, & in castrum Graccouieñ eccle/ siæ contiguum se recepit. Et fremebundus iurauit, dissecturum Episcopum ubicūq; reperibilem. Almus tamen præsul Stanislaus, ne ecclesia sponsa sua propter eum quicpiā mali incurreret: In abditis occultisq; locis degebat, ua cans missarum sacrificiis & orationibus. Pro reductioneq; regis & saluatio/ ne uberrimis fletibus inundabat, sicq; elusit conatus regis plusq̄ uno anno. Anno aūt domini. M. septuagesimo nono, tercio idus Maii die ipsa in feriā quintam cadente, sancto Stanislao in ecclesiam sancti Michaelis de rupella cū suis clericis ut diuina celebraret descendente. Ab exploratoribus uisus, & regi Boleslao delat⁹ est. Rex uero correpto acinace & pluribus militibus ac

Martyriū diui Stanislai.

cersitis ad insequendū se properanter ad ecclesiā sancti Michaelis, tūc inter prata in parua rupe extantē peruenit. Beato Præsule missam nondū finiēte Iussitq; stans foris, milites ingredi, & eum ab altari extrahere. Qui ingressi, & sacrum antistitem tangere uolentes, abierūt retrorsum & in terram cecide rūt: Prouolutiq; exiuerūt de ecclesia. His obiurgatis rex plures iubet ingre/ di, ad perpetrandum scelus in sanctum dei. Sed hi magno casu retrorsum ce ciderunt, & reptantes manibus pedibusq; de ecclesia sunt euoluti. Adiecit excæcata mens, tercium introitum repetere. Cum stomachatione ac male/ dictione: O inquit degeneres & nō milites, fœminæ & nō uiri: Non potestis

Diuus Stanisla⁹ sacrificans per regem occidit.

unum sacerdotem protrahere de ecclesia, meas graues iniurias in eo ulturi. Ipsi uero obiurgati audacius ingressi: corruerunt ac fortius q̄ prius retrorsū abierunt. Et ipsis exeuntibus rex non credens narratis, rapto gladio & exer to, furiosus ecclesiā intrauit, & sacrificantem præsulem gladio in caput per cussit, dirupit atq; prostrauit, sanguinem eius recenti sacrificio altaris com/ miscendo. O scelus immēsum, impius & scelestus occidit pium, & sanctū, sa crilegus præsulem, sponsum in gremio sponsæ, pastorem in suo ouili, tūc sa/ tellites sceleris accurrentes, alius præ alio strictis ac uibratis gladiis, repeti/ tis uicibus, ad complacendum regi, & ad abolendum ignominiam, per eum ipsis inflictam, beatum uirū in multa frusta conciderunt, nonnulla historia referente in septuaginta duas partes: Non cōtentus scelestus rex in rabie pa trati sceleris: Iussit pecias & membra, in plano circūiacentis campi disiici, ut a bestiis & sanguipetis alitibus deuorarentur, sicq; deleret memoriā eius de

Miraculum. 1.

terra, Sed deus in sanctis suis mirabilis, nocte sequenti radios e cœlo supra quālibet particulam uelut lampades miræ rutilātiæ stātes demisit. Et quat tuor grandes aquilas, a quattuor mundi partibus aduenientes, in custodiam nocte & interdiu deputauit, quæ superuolātes, omnes bestias & carniuoras alites abigebant. Cernētes quidā patres, Prælati, & Canonici ecclesiæ Grac couieñ relligione pleni, corporis beati partes in nocte illustrari, disiectos ar/ tus, tercia nocte collegerūt, membrum ad mēbrum, & partē ad partem, pro

Miraculum. 2.

ut uisum est eis, apponendo. Mirabile dictu, mox cœlestus medici uirtute, co/

aluit, ac integerrimũ ſine nota cicatricũ redditum eſt. Exhilarati ergo poſue rũt illud in tumbam & ſub diuo, ante fores eccleſiæ ſancti Michaelis de Rupella ſepulturæ tradiderũt: Ne ſi in eccleſia ſepulturam ægiſſent, rex, exhumatũ ut prius per campum diſperſum proieciſſet. Aiunt interfectores regi Boleſlao in nece ſancti Staniſlai coherentes, fuiſſe de armis ſtreparum, de armis Sreniawa cũ cruce & ſine cruce, & babati cũ cruce. Gregorius papa ſeptimus, perlata ad ſe crudeli nece beati uiri Staniſlai, dedit in mandatis, ad Petrũ Archiepiſcopum Gneznen̄, & omnes epiſcopos regni poloniæ, ut interdictum generale in tota prouincia obſeruarẽt, & eccleſias obſeratas clauderent, regemq; Boleſlaum anathematiſauit, & coronam regno poloniæ abſtulit, ne de cætero quiſpiã principum in polonia abſq; ſpeciali cõſenſu ſedis apoſtolicæ coronaretur, abſoluitq; a Boleſlai obedientia, omnes Principes Barones, Vaſallos, Feudarios & ſubiectos: Milites uero, qui cum rege in necẽ beati pontificis auxilio aut cõſilio conſpirarãt, cũ tota eoꝶ domo & nepotibus, ad beneficia eccleſiaſtica habita & habenda, ad dignitates quoq; & honores, uſq; in quartam generationẽ inabilitauit. Et quis obediẽtia per papam regi Boleſlao ſubtracta fuiſſet: Ipſe tamen ſe pro rege geſſit, & ſingulos parere ſuis imperiis, coegit, donec quoſdam primores regni, in captiuationẽ eius & mortem conſpiraſſe cognouit, tũc em̄ cor eius culpa redarguente concidit. Et accepto ſecum filio ſuo Myeczlao, annum agente duodecimũ (qui poſtea ad regnum reductus mortuus eſt) relicta polonia, feſtine totus meticuloſus in Hũgariam, ad Ladiſlaum regem Hungariæ perrexit. Cui & fratribus eius, Geiſze & Lamperto, fideliter auxiliatus fuit eos in regnum Hungariæ, prout ante expræſſum eſt reducendo. Ladiſlaus uero rex hũgariæ in ſummo honore, & omniũ neceſſariorũ prouiſione, Boleſlaum cũ ſuis fouit. Deo aũt uindicante, cito poſtea in amẽtiã rex Boleſlaus incidit, & per ſiluas uagus xii. kalendas Aprilis morte interiit. A ſuis canibus (ut ferunt) eum inſequentibus deuoratus. Tradunt quædam annalia, ꝙ audita ſugillatione hungarorũ, de occiſione beati præſulis Staniſlai, compũctus, dimiſſis omnibus & filio Myeſzko apud regem Wladiſlaum relicto atq; commẽdato, in clamide abiecta, unico comitatus ſeruo, clam in Corinthiam peruenit ad monaſterium Ozia iuxta lacum de prope Villacũ, aliis referentibus ꝙ ſe ceſſerit in monaſterium Vilthnia, prouinciæ atheſis prope Iſburg, ubi omnibus ignotus, in ſqualoribus coquinæ ſtrictam agens penitentiã, reatũ occiſionis beati antiſtitis Staniſlai diluit. Ego uero percũctando, non potui inuenire in prædictis locis, patentem ipſius profeſſionem ac penitentiã. Et utinã aliquando compunctus, ob ſuæ culpæ expiationis remediũ eã ſuſcepiſſet. Iſte eſt Boleſlaꝰ qui poſt ſuum protauum Boleſlaum Chrabri, patriæ fines tropheis magnifice propagauit. In omnes liberaliſſimus fuit. In audacia cæteros ſuperauit. In uicio ſodomiæ fediſſimus apparuit. In tyrannide militũ & ſubditorũ, efferus innotuit. In beati Staniſlai nece truculentus carnifex cognomen inuenit & reportauit. De hoc eccleſiaſtice legitur, affluens diuitiis, largus beneficiis, belliger in hoſtibus, tyrannus militibus, hic fuit Boleſlaus. Cuius in temporibus plebem dei regens legibus occubuit Staniſlaus.

Regnum poloniæ corona priuatum.

Rex a papa anathematizatus.

Boleſlaus in Hungariã fugit.

Boleſlai miſer interitus.

Alia opinio de morte Boleſlai

Tertia opinio de morte Boleſlai.

Boleſlai uirtutes & uicia.

IN principio regni Boleslai largi in Polonia, uenerūt Polowczi barbari cū duce suo Szekal cōtra Wseuoldum ducem Russiæ de Pereaslaw, & secunda die Februarii inito certamine, uincunt Wseuoldum & ducatum ipsius crudelissime uastarūt. Hoc primariū malum fuit quod Russia expost passa est a Polowczis. Deinceps addiderunt alteram irruptionem Polowczi in terras Russiæ, quibus tres duces Zaslaw Kiouieñ. Suantoslaus Czirnicouieñ: & Wseuoldus Pereaslauieñ circa flumen Olcha occurrerūt, cōmissoq; certamine, Polowczis cessit uictoria, qua obtenta uastationem terrarū Russiæ longe extenderunt: Oppida & & uillas, cæde ac spoliatione debachantes, milites uero Ruthenorū diffugiētes, flagitare cœperūt, quatinus bini duces Zaslaus & Wseuoldus: Visseslaum Polocensem ducem, & duos filios eius, quos anno superiore in dolo captiuauerāt, a uinculis soluerēt, quod dum impetrare non possent, in seditionem uersi. Duces Zaslaum & Wseuoldum de Kiow exturbāt. Præfatis autem ducibus, Zaslaw & Wseuoldo diffugientibus, milites substantiā & suppellectilē castri Kiouieñ diripuerunt, & ergasculo aperto, ducem Visseslaū cum filiis ipsius a uinculis liberauerūt, & in dominum Kiouieñ præfecerunt Zaslaus uero, dux Kiouieñ non audens in Russia consistere. Cum uxore, & duobus filiis in Poloniam ad regē Boleslaum fratrem suū amitalem fugit, a quo benigne acceptus & fotus est. Insuper & ad sedem Kiouieñ reinductus atq; repositus, prout superius in historia de Boleslao narratum est. Polowczos uero contra Czirnicow diuertētes. Dux Suantoslaus, nil clade superiori deterritus, habens tantum tria milia uirorū in suo exercitu, prima die Nouembris anno Christi. M. quinquagesimi noni, circa Sznowsko inuasit, ubi multitudo a paucitate succubuit. Nam duodecim milia Polowczorū profligauit: Ducem eorū, & primates uiuos cœpit, & prædam quā in terris russiæ quæsierāt excussit. Post aliquot annos sedente Zaslao in Kiow, post eius recuperationē, orta est contentio inter eum ab una: & duces Swantoslaum & Wseuoldum partibus ex altera, pro finibus & spoliis. Perpendens aūt Zaslaus fluxam suorum militum fidem, discessit ex Kiow & iuit in Poloniā, ad regem Boleslaum cū uxore & filiis: Swātoslaus uero & Wseuoldus duces, uigesima secūda die mensis Marcii Kiouiam ingressi, sedem eius & principatum occupauerūt. Et Swantoslao in breui, quia uicesima prima Decembris anni occupationis eiusdē scilicet. M. septuagesimi secūdi mortuo, & in Czirnieow ad ecclesiam sancti saluatoris ad sepeliendū relato. Wseuoldus frater suus, in principatu kiouieñ succedit, quo cum Boleslaus rex poloniæ iterum Zaslaum reducendo, prope kiow forti pugna conflixit, & eum debellauit, kiouiamq; obsidēdo expugnauit atq; possedit. Zaslaum ei præficiēdo atq; surrogando: Filius autem Zaslai Suatopolk, in Nouogrodeñ ducatum successit, quoniā Hleb Swantoslai ducis Czirnieouieñ filius, ultimus possessor eius, recēti morte a suis neqter occisus erat. Wladimir9 uero alter fili9 Zaslai obtinuit & sedit in Smolēsko, & Iaropolk tercius filius locat9 erat in Vissegrod. Sicq; terre russorum uidebantur pacificatæ: Verū stimulante odio, Borzisch & Olech duces Russiæ, aduocatis Polowczis, terras russiæ uastare incœperūt

Polowczi Ruthenos vicerūt

Polocwzi victi.

re inceperũt. Dux autem Wseuoldus Czirnieouieñ eis occurrẽs, in loco qui dicitur Ziczcze, cum ipsis die uicesima quinta Augusti conflixit: Et uictus etiam sedem suam castrũ Czirnieouieñ perdidit. Exindeq; plurimum angustiatus, ad fratrem suũ Zaslaum ducem kiouieñ cum Wladimiro filio suo diuertit. Quos ille benigne excœpit, & fouit, dicens: Ego sim uobis in exemplar, qui omnibus spoliatus in terris alienis, stipe polonorũ uixi, & suffragio eorũ omnia mea rehabui. Coadunata itaq; militia, Zaslaus dux kiouieñ cũ filio suo Iaropolko, & Wseuoldus dux Czirnieouieñ cũ filio suo Wladimiro, uadunt contra Czirnieow: in quod se Borzisch & Olech robore Polowczonũ freti, receperãt. Persuadebat autem Alexius, qui & Olech duci Borzisch aiens. Non pugnemus contra quattuor duces fratres nostros, quoniã fortiores nobis sunt, sed æquis conditionibus pacem petamus. Et Borzisch in superbiam elatus, non acquiescens respõdit. Non te aliqua sollicitudo de uictoria detineat, sed plenus spe euentũ belli expecta. Et facto cõgressu, interficitur Borzisch filius Czeslai, qui pacem abnuebat. Sed & dux Zaslaus kiouieñ, dum prælio cõfecto, inter pedites securus uersaretur, ab uno milite ducis Olech qui tanq̃ proprius peditibus sese ingesserat, percussus inter scapulas, transfoditur & occiditur. Et per filium ipsius Iaropolkum relatus in kiow, cum magno planctu sepelitur, in ecclesia beatæ Mariæ, anno Christi. M. septuagesimo sexto. Erat autem Zaslaus uir altæ staturæ, uerus cultor iustitiæ, Castrũ Czirnieow recuperãs Wseuold⁹ tradidit filio suo Wladimiro natu maiori. Iaropolkum uero alteꝝ filium locauit in Thurow. Ipse autem Wseuoldus tanq̃ germanus Zaslai, successit in principatu kiouieñ. Propter quod liuore excitati aliqui Russiæ principes, mouerũt ei bella. Romanus namq; dux Russiæ, uolens sedem kiouieñ occupare, cũ Polowczis in auxilium sui conductis, uenit contra Wseuoldum, & circa Pereaslaw, secunda die Augusti mediantibus Baronibus pacificantur. Polowczi uero, mota seditione, ducem Romanum. Eo q; ipsis inconsultis pacem consumasset occiderũt. Iterũ insurrexit contra Wseuoldum, Iaropolkus filius Zaslai, quoniam præripuit ei paternam successionẽ principatum kiouieñ. Wseuoldus autem frequenti consilio aduocato. Ex uno consiliariorũ tale documentũ accepit. Mitte filium tuũ Wladimirũ cum exercitu contra Iaropolkum, quem ego præueniendo, sine armis debellabo, & meo uafro consilio, fallam. Venit itaq; ille fallax consultor ad Iaropolkum dicens, non confidas consiliariis, & militibus tuis, quoniã uolunt te decipiendo tradere Wseuoldo. Sed concito pede uade in poloniam, quẽadmodum Zaslaus pater tuus fecit auxilia pro restitutione petiturus. Credidit Iaropolkus fallaci sermone, & relicta matre uxore, & filiis in castro Luczko, fugit in poloniã ad regẽ Boleslaũ quẽ Boleslaus nõ ualẽs in ꝓpria ꝑsona restituere, ꝓpter scisma, inter ipsũ & suos milites exortũ, misit cũ illo milites polonos, quoꝝ robore recupauit castꝝ Luczko. Post discesũ Iaropolci, ꝑ Wladimiꝝ expugnatũ & occupatũ: Aliaq; castra Wladimirus eidẽ reddidit, aut reddere ꝓmisit. Iaropolk⁹ remisso exercitu polonorũ, dum ex Wladimiria uehiculo in Szwmingrod ueheretur, a familiari suo Nyeradzecz quiescens obtrũcatur. Et in Kiow deductus, cũ magno planctu

Dux borzisch occisus.

Dux zaslaus occisus.

Iaropolci interitus.

gno placitu, in ecclesia sancti Demetrii sepelitur, Wseuoldo duce & binis eius filiis Wladimiro & Roscislao, itē Ioanne metropolitano & Boyariis, uniuersisq; ordinibus Kiouiensibus præsentibus. Is Iaropolkus, fuit uir mansuetus, & amator fratrum, decimas soluens de omnibus frumētis, pecoribus, & armentis, cūctis diebus uitæ suæ. Sed & uiuens sæpius uotis uacabat, ut simili morte moreretur, quali Hleb, & Borzisch protaui eius necati sunt & in sanctos per Ruthenos relati.

LIBER TERCIVS. CHRONICO. REG. POL. CAPVT PRIMVM.

Wladisl. Hermā.

wladislaus Hermānus monarcha primus.

EXcedente in Hungariam Boleslao audaci: Prælati, & Barones poloniæ, formando nouum statū reip. suffecerūt pro eo germanū ipsius, ducem Wladislaum, cognomento Hermannū, anno Christi. Millesimo octuagesimo secundo. is quanq̄ se titulabat regem Poloniæ, nunq̄ tamen fuit coronatus: Horrentibus Archiepiscopo, & Episcopis poloniæ apostolici mandati præuaricationem. Cœpit autem post intronisationem dux Wladislaus innocentes, & imbecilles, a potentibus & oppressoribus defensare, stratas & uias pacificare. Iniusta decreta regis Boleslai rescindere, & male ablata restituere: Misit insuper ad Gregorium papam septimum, ad tollendum interdictum in ultionem occisionis sancti Præsulis Stanislai latum, quod & fecit. Ad sollicitationem Lamperti, Canonici Graccouieñ. oratoris ad relaxandum interdictū missi. Et quia idem Lampertus nobilis, de familia Habdank & ut præmissum est: Canonicus Graccouieñ a capitulo in pontificem Graccouieñ electus, domino pape notus fuerat, propter priorem eius diuturnam conuersationē, & causarum in curia pape intentationem. Icicirco prouidit ei sanctissimus dominus de Episcopatu Graccouieñ, ut immediate succederet beatissimo Stanislao. Ne autē ꝓsapia regia, in Wladislao extingueretur, consilio suorum iussus, accepit in coniugem uirginem Iudithā, filiam Wratislai ducis Bohemiæ, olim ex Adleyda filia Andreæ regis Hungariæ susceptam suasu ac speciali inductione germanæ suæ Swatochnæ, præfati Wratislai alterius cōsortis, quæ instituerat eā optimis moribus, & totam ipsius laudabilem conuersationē nouerat. Sed cū eidem cohabitaret dux Wladislaus, & nullam prolem ex ea suscepisset, cœpit uehementer anxiari super sterilitate ipsius. Suasu quoq; Lamperti Episcopi Graccouieñ, facta imagine, quātitate unius infantis de puro auro, & adiunctis aliis muneribus, uasis ac uestibus præciosis auro intextis, misit in prouinciam Prouinciæ, ad monasterium ubi corpus beati Egidii requiescit prope fluuiū Rodanum, supplicando Abbati & monachis eiusdem cœnobii ordinis sancti Benedicti, ut meritis beati cō

Hermāni virꝰ

Interdictū sublatum.

wladislao nupta Iudith ex Bohemia.

fessoris Egidii ac interuentu præcum eorũ, consequeretur prolem iã dudum desideratã. Abbas uero triduano indicto ieiunio, iubet omnibus monachis q̃ deuotissime orare, ut interuentu præclari confessoris Egidii omnipotẽs deus largiretur prolem duci poloniæ cũ sua consorte. Necdũ triduo finito, uni rel ligiosiori monacho reuelatum est, uterum Iudithæ complutũ esse, & mascu linam prolem concepisse. Vocatos ergo oratores ducis poloniæ, inter quos primus erat Petrus Canonicus Graccouieñ: Abbas iubet bene sperare, & in patriã redire, quoniam princeps Iuditha filium perinde ac desiderauit conce pit. Reuersi itaq; in poloniã ut prædixit abbas, inuenerũt Iudithã fœcunda tam uteꝝ porrexisse. Construxit ergo ecclesiã Wladislaus sub castro Grac couieñ, in honorẽ sancti Egidii, gratificando de prole sibi concessa. Sed & in alijs locis regni poloniæ ob similem depellendam sterilitatẽ, constructa sunt oracula in honorem sancti Egidii, quæ hactenus extãt. In Krobia, kczinya, Clodawa, in Sborow, Geboltow & Czirnielow, tandem uigesima Augusti Iuditha effundens concupitum infantẽ Boleslaum nomine, cui cognomentũ accessit Crziuousti, breui ipsa superuiuens tempore, de ergasculo huius car nis nono kalendas Ianuarias, ueniẽtes in uigiliã natiuitatis dominicæ, in no cte sequenti, soluta est, plancta a clericis & miseris personis, quoniã benigna mater fuit orphanorũ. Huius munificentia Comitatus Chroppi in terra Si radieñ, qui nũc Pabyanicze dicitur, cũ hominibus & seruitutibus eorum, & cum omnibus tributis ex frumento, melle, & pellibus mardurinis, atq; asper gillinis, donatus est Canonicis ecclesiæ Graccouieñ. In cuius recompensam horas beatæ Mariæ astricti sunt singulis diebus explere. Episcopatui uero Cuyauieñ contulit, Castellaniã Lagouieñ in districtu Sandomirieñ, cũ om nibus inseruientibus Hec eadẽ monasterio Thiniceñ præbuit Xasznicze, cũ alijs uillagiis supra Vissoka iacentibus & eorum attinẽciis. Orbatus prima cõiuge Wladislaus & lugubribus seu funerali pompa expletis, consilio suo rũ expugnatus, accepit alterã coniugẽ Sophiã, alias Sophoniã Henrici ter cii imperatoris filiam, & Henrici quarti imperatoris tunc regnantis sororem Salomonis olim regis Hungariæ relictã. Ex qua processu temporis, tres ge nerauit filias. Ordinauit etiã Meczlao, alias Myeszko, filiastro suo ex hun garia reducto, Eudoxiã, Suatopolci ducis kiouieñ germanam in consortem ut ruthenos in fide & obedientia conseruaret, & uno tempore, ambobus ge minas celebrauit Graccouiæ nupcias., anno domini uidelicet. M. octuagesi mo octauo. Verũenimuero in anno sequẽti mortuo Meczlao Boleslai au da cis filio, & semẽ eius interiit, & rutheni ab homagio apte discesserũt Wla dislao Polonorum monarcha nequitq̃ resistente.

Ecclesia sancti Egidij Gracco uię erigitur.

Boleslaꝰ crzy uousti ad præ ces. s. Egidij cõ ceptus, nascit. Iudithę mors. Pabyanicze ca pitulo Gracco uieñ donatur.

Xasznicze mo nasterio thyni ceñ donatur.

Vladislaus Hẽ rici tercij impe ratoris filiã du xit vxorem.

Ruthenorum defectio.

CAPVT SECVNDVM.

Exemplo Ruthenorum, Pomerani & Pruteni prouocati, simili ter obedientiam & tributa denegarũt Capitaneos & præfectos ducis, aut necantes, aut contumeliis affectos depellentes. Wla dislaus uero non secus, q̃ par erat, copias suorum principatuum contra eos mouit. Et post festum Ioannis Baptistæ ingressus Pomeraniã ua stabat. Pomerani autẽ iuncti barbaris Prutenis, occurrentes Wladislao, in die

Pomeranorũ prutenorũq; de fectio.

die assumptionis gloriosissimæ uirginis Mariæ circa flumen Rzeczen, cũ eo conflixerunt, tamen rarescentibus Pomeranis & Prutenis, primũ cœperũt pedem referre, ad ultimũ autem in fugã uersi sunt, magnaq; cœdes in fugientes a Polonis edita est, hac pugna Pomerani & Pruteni fracti, se & omnia sua Wladislao tradiderũt, ueniã deprecantes, quam reportarũt Wladislao munitiones, & castra eorum auferente, & suis fide dignis locante. Nonnulla uero diruente, ut maior in eis conseruaretur fides.

Wladislai victoria.

Pomeranorũ altera defectio

Post discessum ducis in poloniam, affertur ei nũcium Pomeranos & Prutenos denuo rebellare, qua permotus instabilitate, concitatus cũ parua manu, tamen exercitatorũ militũ in mẽse Februario in Pomeraniã reuertit, bipartitoq; agmine cũ Sethegio palatino Graccouieñ, principe militiæ, celeri gressu pcursa Pomerania & Prussia, nemineq; copiã pugnandi opponente, omnibus ad inuia & siluas diffugientibus, spoliis onustus ad poloniam regrediebatur. Cumq; peruenisset ad locum, qui dicitur Drzen, speculatores a tergo derelicti aduenientes nunciant adesse multitudinem Pomeranorũ & Prutenorũ, nec plus q̃ quinq; miliaria abesse. Consilio adhibito, quid facto opus esset, Stetit sentencia hæc, ꝙ melius est mortem cum gloria oppetere, q̃ turpi fuga salutem quærere. Signis itaq; collatis, pugnatũ est ab hora tercia, usq; in noctis crepusculum, marte duro & ancipiti perseuerãte. Instãtibus tenebris crepusculi, Pomeranorum acies pro uicta discessit, absq; Polonorũ insecutione, quoniã quisq; aut sauciatus aut fessus substitit. Pro uictoria habentes de loco non cessisse, & prædam e manibus nõ amisisse.

Pomerani iterũ victi a polõis.

Et quia prope erat dies pasche: Cum præda inuecta dux Wladislaus Gneznam descendit, statimq; primo ueris tempore pluribus pugnatoribus uocatis, & externis precio conductis, in copioso exercitu Pomeraniam regreditur ubiq; uastando, & spoliis, tam Pomeraniã q̃ Prussiam expilando quũ uero pugnæ copia non daretur, ne tantũ exercitũ frustra reduceret, inops consilii, castrũ Nakel uallauit, in quo multitudo Pomeranorũ sese concluserat, frequẽterq; exercitus obsidens, ludificatiões umbrarum, speciẽ armatorum præ se ferentium, passus est.

Wladisla⁹ ĩ pomeraniã redijt.

Vallatur Nakel castrum.

Corripiebãt milites arma, noctis sub silentio ad propulsandũ hostes e somno excitati, nemine cõparente unaq; noctium longius a castris tanq̃ fantasmata pugnatorum insecuti, progressi, damnum incendii pertulerunt. E castro siquidẽ Nakel obsessi descendentes, ignem in tabernacula & tentoria culmine & sicco gramine tecta iniecerunt, & cum tabernaculis exusti sunt plures homines, iumenta, machinæ, & bellica instrumenta, sed & milites conducti, quales fuere Bohemi, nõ ferentes frigus hyemis quod instabat, recessum optabant, propter quod solutio obsidionis facta est cum magno periculo.

Polonis ex igne iactura.

Hanc autem fantasmatũ uexationẽ & ignominiosã a castro Nakel discessionẽ referũt puenisse historiæ polonorũ, ad ulciscendũ præuaricationes, per milites factas, quoniã tota quadragesima transacta, bellatores uiolato ieiunio, carnibus & butiro gulosius uescebantur, sic quibusdam timoratis uiris cœlesti munere reuelatũ esse perhibetur.

Vltio diuina ob ieiunij præuaricationem.

Congessit iterum numerosiorẽ exercitũ dux Wladislaus, & quæq; derelicta Pomeranorum & Prutenorũ primo æstatis tempore abrasit, munitiones, tecta, agros, captiuos & pecora. Exuti fortunis omnibus, ad

Wladislaus tercio pomeraniã ingreditur.

Wladislaum uenerunt humiliati Pomerani & Pruteni. Quibus examinatis sediciosos decapitauit, alios in alia loca transtulit, & multitudini pacificatæ pepercit.

CAPVT III.

Bellum bohemicum.

SEcutum est extemplo, finito certamine Pomeranico, Bohemicũ bellum. Nam Brzetislaus dux Bohemiæ sciens occupatũ Wladislaũ bello Prutenico, inuasit eam oram, quæ est a castro Grecz supra Albim fluuium sito (quod iuris polonorũ erat) depopulando, & uastãdo usq; ad fluuium Odram: Ad reprimendum facinus & audaciã eius, sequenti anno dux Wladislaus morbo grauatus & impeditus, misit Sethegium, alias Seczech Palatinum Graccouieñ, & principem militiæ, cũ numeroso exercitu ad uastãdam Morauiã, & resartiendũ mala per Brzetislaum illata. Dũ autem præsignaret & mandaret Wladislaus Sethegio, ut obmissis locis munitis, solis spoliis & uastationi intenderet. Puer Boleslaus nouẽnis (nonũ eñi agebat annum) audiẽs mãdata patris de bellis gerẽdis. Cœpit ardenter supplicare, ut mitteretur cum exercitu ad Morauiam. Cui pater renitens prohibuit, asserens eũ, uires & ætatem bellis aptam nondũ attigisse. At Boleslaus puer. Satis inquit genitor ætatis est mihi & roboris, dummodo tu me non prohibeas, Expugnauit itaq; continua supplicatione & instantia, ut pater eius ipsum ad bellum Morauicũ mitteret. Stricte mandans Sethegio ut curã eius ageret, unicus namq; fuit patri & intime dilectus. In tota autem expeditione Boleslaus, nouus miles obiuit cũcta militum officia, noctis uigilias cũ eis peragens, arma quotiẽs congrediendũ erat corripiẽns, & ad principium ni cohiberetur currẽs, disciplinam militarẽ diligentissime auscultans, & exequens, in dormiẽdo, sagulo militari tenerum corpusculum supra nudam humum tegens. Morauia uastata & uehemẽter afflicta, cum plurimis spoliis, & captiuis tirunculus Boleslaus cum Sethegio & exercitu ad patrem reuersus est. Et quia quidam inuasores Pomerani, castrum Miedzirzecz in confinis Saxoniæ, astu interceperant, & ipsum muniendo, rapinas ex polonia abducebãt: Boleslaus maiori cum instantia quã potuit, parentẽ suum rogauit, ut daret ei exercitum, ad conquirendum præfatũ castrũ Miedzirzecz. Wladislaus uero admiratus indolem pueri, præbuit exercitum, subiciens curã tũ tironis Boleslai, tũ exercitus, ipsi Sethegio principi militiæ, ut omnia expeditionis officia secundum ordinationẽ eius progrederentur. Aduenientes ergo Boleslaus & Sethegius ad locum castri, ipsum uallarũt, tabulis & roboribus undiq; sepiẽdo & concludẽdo, ac bombardis quatiẽdo, donec Pomerani fame attriti, demissionem petẽtes, saluis personis & suis equis obtinuerũt Et quia dux Wladislaus, pius dictus habuit ex concubina naturalem filium Sbigniew nomine, sic a Iuditha legittima uxore nominatũ, quod interprætari licet, euadens iram, uel profugus, a nomine Sbig. Eo q; illi operepræcium fuisset uitare iram Iudithæ, & ab oculis eius fugere. Hunc litteris eruditum tradidit cuidã monasterio in Saxonia, ut illic delitescẽs, tonsus & monachatus, pro abstergenda ignominia, extra regnum poloniæ perpetuo maneret. Brzetislaus autẽ dux Bohemiæ callide Poloniæ nocere cupiens, per-

Virtus in puero.

Morauia uastata.

Boleslai expeditio.

ſuaſit exulibus polonis, qui Bohemiam oppleuerant, odio aut perſecutione
Sethegii palatini Graccouieñ, tanq̃ alterius ducis proſcriptione, arrogãter
pulſi, ut Sbigneo accepto, Poloniæ oram, Bohemiæ proximam occuparent
Ad ulciſcendũ ſuæ exulatiõis iniuriã, habituri ſuffragia ex propinqua Bohe
mia, Poloni uero exules animati ac Brzetiſlai pſuaſioni obedientes, Sbigne
um de monaſterio extraxerũt, monachis nequitq̃ reſiſtentibus. Et componẽ
tes cũ Capitaneo Wratiſlauieñ, nũcupato Magn9, uiro probatæ fidei. Pro
Sbigneo tamen, & expulſis inclinato & ſtante, ingreſſi ſunt caſtrum Wratiſ
lauieñ. Quod dum comperit dux Wladiſlaus, ægre ferẽs non cũctando, ſed
propere cũ exercitu peruenit ad Wratiſlauiã. Et Ziroſlao epiſcopo Wra-
tiſlauieñ cũ proceſſionibus excipiente, & eum in ciuitatem introducẽte, intra
uit caſtrum, quod ſibi patuit, Magno capitaneo, humiliter ipſum ſuſcipiẽte
Sbigneo uero cũ ſuis exinde dilapſo, & ad Cruſzuiczã diuertẽte. Indignatus
Wladiſlaus capitaneo Magno, prius eum obiurgans, capitaneatum Wra
tiſlauieñ ei abſtulit Pro eoq; ſurrogauit Boleſlaum filium ſuum cũ Voiſlao
curatore eius, & cum exercitu inſecutus Sbigneũ, peruenit iuxta Cruſzuicz
am, ubi magnum exercitũ Sbigneus contra patrem conflauerat, ex Pomera
nis, & Prutenis ſuapte natura, duci Wladiſlao infeſtis. Et iuxta lacũ Goplo
congreſſi (heu natura horret filium contra genitorẽ arma leuare) magnum
certamẽ, magnamq; ſtragem ediderunt, ut aqua & piſces lacus Goplo cada
ueribus & ſanguine occiſorũ fedati, longo tempore inutiles permanerẽt. Sbi
gneus uictus, ad caſtrum, Cruſzuicza fugit, & uiuus in manus parentis deue
nit. Quem cathenatũ pater Sethegio principi militiæ ad cuſtodiendũ tradi-
dit. Poſtea tamẽ in cõſecratione eccleſiæ Gnezneñ, duce Wladiſlao præſen
te, Martinus archiepiſcopus Gnezneñ, cũ optimatibus, prælatis & baroni-
bus poloniæ, ſupplicationibus præcantes, Sbigneum a uinculis relaxandũ
obtinuerunt, multum enĩ pius fuit Wladiſlaus. Iunctus Boleſlao Sbigneus
contra Sethegium, alias Szeczech palatinũ Graccouieñ, ſuum uinculatorẽ
in Wratiſlauia cõuentione habita, ſe obſtrinxerũt, & parẽte eorum in Zar
nouiecz, ignobili uico Mazouiæ offenſo, plurimis quærelis depoſuerũt, etiã
cũ exercitu quo cũ aduenerãt: ꝙ regnum poloniæ ſibi uſurparet, omniaq; ca
ſtra regni poſſideret, ipſis tanq̃ heredibus neglectis & ſpretis. Demolitus
accuſationibus filiorum, & cæterorum prælatorũ atq; militum, abdicauit a
ſe Wladiſla9 Sethegium, qui ominãs meliorem fortunam, diſceſſit in Ruſ
ſiam. Poſt annos plures benignitate ducis Boleſlai, ad poſtulationẽ pontifi-
cũ, recollectus & reſtitutus, auctoritate tamen qua prius abũdauerat caruit
Fuit hic Sethegius nobilis, de genere bipenniũ, factiuus, uerſatilis, & multũ
poſſeſſionatus. Bini autem fratres Boleſlaus & Sbigneus cõtra Pomeranos
rebellantes miſſi, in nouam ſeditionẽ uerſi, nihil effecerũt. Pro uirtutibus he
roicis in feſto aſſumptionis beatæ Mariæ in Ploczko balteum militiæ Wla
diſlao exhibẽte filio ſuo Boleſlao, auditoq; ꝙ Pomerani inſiliẽtes, caſtrum
Santok obſederũt. Dimiſſa Boleſlaus dignitate militiæ, & iuſſis militibus, q
conuenerãt ut ſeſe inſequerẽtur, noctis tempore ſuperueniẽs, Pomeranos in
tabernaculis quieſcentes trucidauit, & obtrũcauit, tandem reuerſus cingulũ
militiæ

Sdigneus mo-
nachus armis
patrem infeſtat

Altera pugna
inter patrẽ & fi
lium.

Sbigneus ui-
ctus.

Sbigneus a
uinculis libera
tus.

Sethegĳ exili-
um.

militiæ sub frequentia & conuiuio multorũ acceptauit. Sic prius obsidentibus Pomeranis prædictũ castrum Santok. Et Sbigneo cui hãc prouinciam pater delegauerat, sua segniciæ illis non repulsis discedente: Boleslaus cum paucis superueniẽs, fortaliciũ ex opposito castri Santok per Pomeranos locatum demoliuit, & Pomeranos fugere coegit. Sic & Ruthenos antea profligauerat. Nam Ruthenorum duces, Wlodimir Nouogrodeñ, Dauid Olech Pereaslauieñ, Volodor Premisslieñ, & Iaroslaꝰ Iaropolcicz, exercitu quadripartito Poloniam ingressi, & usq; ad fluenta Vislæ grassati, plurimis damnis illatis copiosas prædas abducebãt. Iamq; Russiam reintrauerãt leti, dũ Boleslaus eos consecutus est. Et in diem dominicũ, sub quiete noctis (qm̃ illã multitudinem aliter superare nequiuit) in eos cũ altis clamoribus irruẽs, fudit & prostrauit, prædamq; de manibus eorũ ereptam, in poloniã cũ ampla gloria reduxit. Et qa Boleslaus, macte uirtutis erat adolescens, & in ore omnium laudatus, Sbigneus tanq̃ pusillanimis & iners, ei inuidebat, itaq; pater ne inter eos scissio maior oriretur, post ipsius mortem, iam eñi senuerat, diuisit dominia Poloniæ in hunc modũ. Boleslao meliorem partẽ assignauit, scilicet terras Graccouieñ, Sandomirieñ, Siradieñ, Slesiã cũ Wratislauia. Sbigneo naturali filio, Mazouiã, Maiorẽ Poloniã, Pomeraniam, & Prussiam. Hæc prima sectio fuit regni Poloniæ in plures principes. Quãq̃ Sbigneo naturali filio, & illegittimo nil hereditatis cũ Boleslao debuit assignari. Dictãte scriptura: Eiice ancillam & filium eius, non enim poterit esse heres cũ filio libere. Wladislaus autem grauiter infirmatus in Ploczko, sacramẽtis per Martinũ Archiepiscopũ Gnezneñ procuratus, mortuus est quarta die mensis Iunii, anno domini. M. ducentesimo secundo. Sepultus in choro ecclesiæ Plocensis, Boleslao gemẽte, & parentẽ in ægritudine & post mortem deflente, & usq; in quinquenniũ lugubria ferẽte. Sbigneo uero cũ fistulatoribus, & cantoribus exultãte. Orta quoq; seditione, super thesauris paternis, quos integre Sbigneus compræhẽdere nitebatur, quoniam in ditiõe suæ prouinciæ ipsi spectare uidebãtur. Martinus archiepiscopꝰ Gnezneñ, cũ cæteris Episcopis & magnificis regni, inter fratres ex equo diuiserunt, & ad sua quemq; abire persuaserunt.

Rutheni poloniam hostiliter ingressi.

Victi a Boleslao Rutheni.

Polonici regni scissio prima.

wladislai mors.

CAPVT IIII.

VRatislaus dux Bohemiæ, datis munificis donis Henrico quarto imperatori in Magũtia, in auro, argento, unionibus, & celatis uasis, primus coronari in regem Bohemiæ obtinuit. Misso itaq; ab impatore Engelberto Archiepiscopo Treuerensi, Wratislaum in Pragensi ecclesia coronauit in regem Bohemiæ, & Suatochnã cõsortẽ eius: olim Kazimiri regis Poloniæ filiam in reginam, decimo septimo kalendas Iunii, anno domini. M. octuagesimo septimo. Sub illo itaq; tempore pene eodem regnũ Poloniæ desiit, & regnum Bohemiæ incœpit. Similiter dũ uniuersitas Graccouieñ cœpit, Prageñ uniuersitas defecit. Item dũ reges Bohemiæ, tractis ad se principibꝰ Slesiæ, glorificati cõtra Polonos pro cruciferis Prutenorũ pugnarũt, reges Poloniæ humiliati contabuerunt. Nũc uero regibus Poloniæ exaltatis, & usq; in Bohemiã & Hũgariam eleuatis, Bo-

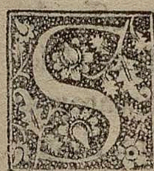
Primꝰ rex Bohemię coronatus.

hemia

hemia decreuit. Hæc est regnorum mūdi pessima alternatio, ut uno crescēte, aliud uicinum decrescat, taliq; uicissitudine regna diminuātur. Translatio sancti Stanislai, de basilica sancti Michaelis in Rupecula, ad ecclesiā cathedralem sancti Venceslai facta est, anno domini. M. octuagesimo nono, & est annus decimus ab occisione eius. Nam cuidam matronæ beatissimo Stanislao deuotæ, nomine Suantoslawa, extra ecclesiā sancti Michaelis ad tumulum præfati martyris, noctis tempore flagrantissime orāti, in extasim raptæ, beatus pōtifex Stanislaus, pontificalibus indutus, ad altare diuina celebrans, assistentia uenerabiliū personarū circūdatus, in iā dicta ecclesia luminaribus referta fulgentibus apparuit, quā finitis diuinis, talibus affatus est. Surge inqt filia, & intrepida aggredere successorē meū Lampertū episcopū Gracouieñ, & fratres meos canonicos, ut in ecclesiā maiorem transferāt corpus meū, quoniam absq; debito honore his cineribus tectus delitesco. At illi relatiōe ad se perlata, incūctanter ab omnibus urbis processionibus, corpus beati martyris & pontificis transtulerūt, & in medio ecclesiæ maioris, in tumba deaurata honorificentissime locauerunt, ubi in hāc diē quiescit. Post paucos dies huius translationis, Meczlaus filius Boleslai efferi, q āno proximo uxorem acceperat, extinctus est, ut scilicet semem occisoris pessundaretur & periret, quādo occisus antistes, glorificatus est. Et sicut corpus sācti presulis in plurima frusta scissum est, & postea absq; nota cicatricū reintegratū, sic & corpus regni Poloniæ, ut relligiosis psonis reuelatū fuit, a diebꝰ ducis Wladislai Hermāni in plurimos principatus scissū est. Expost uero, in unū regnū coaluit, sicut nunc cernimus, incipiendo a rege Premislao, usq; ad regē Sigismundum, sub cuius imperio fœlicibus cœptis hāc historiam scripsi. Vissesława Meczlai genitrix, geminato malo uexata, & filii fato, & mariti exilio, nō longe post filium, quinto idus Marcias ex humanis absumpta est. Vrbanus papa secūdus, olim monachus Cluniaceñ, in concilio, quod in claromonte celebrauit, āno domini. M. nonagesimo quinto, statuit, ut horæ beatæ Mariæ quottidie dicerentur, officium uero eius, diebus sabati expleretur, & dicitur ꝙ hoc reuelatum sit fratribus de cartusia, Quorum primariū, uidelicet magistrum Brūnonem papa, secum assidue tenuit.

Translatio sancti Stanislai.

CAPVT V.

SAnctus Ladislaus rex Hungariæ, āno domini. M. nonagesimo quinto, quarto kalēdas Augusti mortuus est, & in Varadieñ ecclesia sepultus. Is adiecit regno Hungariæ, Dalmaciā & Croaciam. Refert chronica hungarorū, ꝙ Ladislaus irruit in poloniā & confligendo, de Polonia triūphauit: Castrumq; Crakow tribus mensibus obsedit & expugnauit. Similiter eadem chronica refert, ꝙ Bela, pater sācti Ladislai sibi Poloniam & Bohemiam subiugauit, quod absurdum, & falsum quisq; sciet. Ex eo primo ꝙ annales Polonorum & Bohemorum hoc non cōtinent. Secundo ex eo, ꝙ tam rex Bela, q̄ filii eius, Geysza, & .s. Ladislaus alumni fuerunt In polonia (ab hungaria exulātes) nutriti, non eam impugnātes, quod scriptor regum Hungariæ, non discernit. Tercio ex eo, ꝙ Boleslaꝰ audax. s. Stanislai occisor, Belam reduxit in Hūgariam, & profligato exerci

S. Ladislaus Hungariæ rex moritur.

Dalmatia & Croatia Hungaris adiecta.

tu, tam imperatoris Henrici, q̄ hungarorũ & Bohemorũ: Andrea rege Pannoniæ expulso, ipsum regem Hũgariæ creauit, ut in historia de præfato Boleslao præmissum est. Geyszam quoq;, & Ladislaũ cũ Lamperto filios prædicti Belæ personaliter auxilium regis Boleslai postulantes contra regẽ Salomonẽ, ex Premislia cũ forti exercitu in Hungariam reduxit, pacem pro eis conficiẽdo cũ rege Salomone, per pontifices regni Hungariæ. Ladislaus coronatus est in regẽ hungariæ, regnãte Boleslao audaci in Polonia. Vita uero fũctus est, principante Wladislao pio Hermanno cognominato.

CAPVT VI.

Asilko Rosciſlauicz dux Russiæ, intelligens regem Boleslaum efferum, e Polonia excessisse, & exulando in Hũgariã migrasse Collecto exercitu ex Ruthenis & Polowczis, ingressus poloniã quasdam munitiones exussit, & prædam cũ spoliis in Russiã secũ abduxit. Wseuoldus autẽ, filius Iaroslai, & dux Kiouieñ peste absumptus est, tredecima die Aprilis, anno domini. M. octuagesimo tercio (quo anno atrocissima pestis terras Russiæ inuaserat) & sepult⁹ est in ecclesia diuæ Sophiæ Kiouieñ. Hic fuit amator pauperum, & spiritualium, reliquit duos filios, Wladimirũ & Rosciſlaum. Wladimirus natu maior, timens Swatopolkonis filii Zaslai inuasionem ducatus Kiouieñ (q̄m ea sedes patris eius fuit) accersiuit ipsũ, & ei de ducatu Kiouieñ cessit. Cuius administratione assumpta, uenit in Kiow, dominica cõductus paschæ, exceptus a Kiouiẽsibus muneribus & occursu. Wladimirus uero iuit in Czirnieow. Rosciſlaus aũt frater eius in Pereaslaw. Audiẽtes Polowczi, Swatopolkum Zaslai filium in principatum Kiouieñ successisse. Mittunt ad illum legatos, ut cũ eis pacẽ firmaret, quẽadmodũ pater eius fecerat, & de tributis retentis responderet. Swatopolkus legationẽ Polowczonũ ægre ferens, captiuat nuncios eorum Quo percepto Polowczi, furore acti, terras Russiæ crudelissime uastare cœperũt. Swatopolkus intelligẽs se inique ægisse, nuncios Polowczonũ soluit & remittit, pacem flagitando, qua non obtenta, mittit ad Wlodimirũ Czirnieouieñ, & Rosciſlaum Pereaslauieñ duces, ut sibi succurrerẽt. Qui coadunatis exercitibus, uenerunt ad ipsum in Kiow, increpatoq; Swatopolkone, q; contra ius gentiũ nuncios Polowczonũ uiolasset. Eduxerunt una secũ copias bellatorum, ad flumen Stuhnya ubi dubitatum aliquãdiu, an esset decertandum uel non, tandem in sentenciam Kiouiensium (nullam se cũ Polowczis pacem habere clamãtium) itum est. Ordinatisq; aciebus, Swatopolkone dextrum cornu, Rosciſlao leuum. Wladimiro medium tenẽte. Pugnã cũ Polowczis uigesima sexta Maii committunt. Et Swatopolkus cum suis a sagittariis Polowczonũ conflictus, fugit in Othropol ad uesperã, sub caligine uero noctis peruenit in Kiow. Polowczi deinde in Wladimirũ & Rosciſlaum irruunt, & eos confligunt atq; dispergunt: Rosciſlaus autẽ fugiens, periclitatus est in flumine Stuhnya, quoniam aquis intumuerat, quẽ Wladimir tranato flumine cũ paucis, in altera ripa fleuit, repertoq; corpore Rosciſlai, tumulatum est in ecclesia sanctæ Sophiæ Kiouieñ in sepulchro patерno. Polowczi uictoria potiti, castrum Thorcz uno agmine obsident. Alterũ agmen

Rutheni ex polonis spolia legerunt.

wseuoldus interijt.

Swatopolkoni ducatus kijouieñ restitutus

Legati polowczonũ intercepti.

Swatopolkonis fuga.

Rosciſlai interitus

Polowczi victores.

agmē in Kiow iuit, Cui Swatopolkus obuiam exiens, pugna commissa cō
flictus est, dumtaxat comitantibus duobus in Kiouiam regressus. Reuerten
tes itaq; Polowczi ad alterum agmen circa castrū Thorcz, ostentabant ob/
sessis in castro spolia & captiuos, ex duce Swatopolkone reportata. Qui nō
ualentes se ultra propter famem tenere spemq; nullam de subueniendo ha/
bentes dedunt castrum Polowczis. Quo accepto Polowczi succedunt illud
magnam multitudinem Ruthenorum in suas regiones abducentes, ubi plu
rimi miseriis præssi, frigore & nuditate perierunt. Gemina clade excepta,
Swatopolkus dux Kiouieñ sera pœnitētia ductus, cum Polowczis fœdus in
iit: Filiam Thuhortkani ducis Polowczonū, pro maiori solidatione pacis in
consortem accipiens, tamen nec sic euenit pax terris Russiæ: Olech namq; Olech dux Russię
dux Russiæ, impetrato auxilio Polowczonū castrū Czirnieow, & eius regi
onē inuasit. Ecclesias, monasteria, uicos & rura cremando, donec dux Wlodo
mir de castro Czirnieow per cōpositionem ei condescendit, & de ipso exce/
dens, in Pereaslaw abiuit. Nec adhuc exinde ora Czirnieouieñ a uastatione
Polowczonū quieuit, quinimo multi Rutheni capti sunt, multiq; in seruitu
tem abducti. Insuper locustæ in terras Russiæ appulsæ, omnia genimina ab Locustę
raserūt. Vadūt deinde bini duces Polowczonū, Kithan & Ithlar, & bellum
inferūt duci Wladimir de Pereaslaw, qui solus intactus restabat. Qui missis
nunciis, pacem sub iniquis cōditionibus accepit, ad persuasionē tandem suo/
rum militū, & Slauathe nuncii ducis Suatopolci Kiouieñ. Primum filio suo
Suatoslao obside a Polowczis subducto (negligentius eī a Polowczis asser
uabatur) obtrūcat Kithanū, & Ithlar duces Polowczonū, cum omni comiti
ua eorum. Contractisq; copiis dux Suatopolk Kiouieñ, & Wladimir Czir Duces polow/ czonum truci dati.
nieouieñ stationes polowczonū nil hostile ueritos, inuadūt & trucidant, tur
bāq; imbellem, fœminas impuberes, pecora, camelos, & equos in Russiā de/
ducunt. Non quieuerunt post hoc Polowczi, sed nouo exercitu comparato, Polowczy ui/ cti.
castrum Vhrow ducis Swatopolkonis tota æstate circumsident, nec recesse
rūt, donec Swatopolkus missis muneribus eos placauit. Succedunt Polow/ Pruteni russiā uastant.
czis, Pruteni & uigesima octaua Augusti, āni dñi. M. octuagesimi noni ter/
ras Russiæ in magna multitudine ingressi uastant: Iterum Manyak dux Po/
lowczonū, uenit contra Kiow: Thuhortkan uero alter Polowczonū dux, &
Swatopolci socer, uenit cōtra Pereaslaw. Swatopolkone aūt & Wladimi
ro defensionē opponentibus, decimanona Iulii ad flumē Trubosza pugnatū Polowczi rus/ siam uastantes uicti sunt.
est, & uictis Polowczis occisus est Thuhortkan, & filii eius. Sed polowczi
nil hac clade territi, nouo exercitu instaurato, silenti agmine ueniētes parum
abfuit q castrum Kiouieñ non interceperunt. Qui spe sua frustrati, templa,
monasteria, ruraq; incendunt. Et curiā ducalem in Berestow combūrūt. Pro
uisuri ergo duces Russiæ inuasioni Polowczonum, conuentū apud Kiow a/
gunt: Nunciisq; ad ducem Olech missis, præcantur ut illic ueniret. Qui irri/
dens legatos, non adduceris inquit, ut Episcoporū monachorū & uilium per
sonarum imperiis, caput meū substernam. Hoc responso offensi duces Swa
topolk & Wlodimir. Prius in Olech arma uertūt, q̄ i Polowczos, & obsede
rūt eum triginta duobus diebus in Starodub. Qui fame attritus, pacem pe/

cit, offerens se iureiurãdo cruce deosculata, imperata ducum factnrũ, quod minime fecit. Præuaricato siquidẽ iuramento, ducatum Moromosz inuasit. Afferẽs ipsum ad se hereditarie ptinere. Hacq; occasione conflixit cũ Isaslao filio Wlodimiri ducis Kiouieñ, & eo occiso, accepit castrũ Moromosz etiam castrũ Rostow in suam retorsit potestatem. Msciflaus germanus Isaslai occisi, dux Nouogrodeñ, ueritus tyrannidẽ Olh, spondet sibi & patri suo Wlodimiro, Olh reconciliatum. Olh autem ambiens Nouogrodeñ ducatũ, collecto exercitu, substitit in Tuhrow, præmittẽs Iaroslaum germanũ suũ ad speculandum, quo intercepto a Msciflao, Olh territus secessit in castrum Rostow, deinde in Moromosz. Cum quo Msciflaus eum persequens, componit per nuncios missos, & dissoluit exercitum. Quod Olh intelligẽs uiolato fœdere, cũ suo agmine uenit contra Msciflaum, qui fugit a facie eius, & uocatis in arma militibus, acceptisq; in auxilium gentibus Kiouieñ & Polowczis, & fratrẽ Viecesslaum a patre Wlodomiro in sui auxilium missum, pugnã acerrimam cõfecit, in qua uictus est Olh, & fugit in Moromosz, estimansq; propter plures dolos commissos, in terris Russiæ se nõ fore tutum, in Reszanos fugit. Quem Mcislaus persecutus, uerbis dulcoratis plenam spem redolẽtibus allocutus. Turpe est, inquit tibi, turpe nobis fratribus tuis, turpe & militibus tuis, ut calamitosus in alienis terris delitescas. Reuertere itaq; in terrã Russiæ, quo huiusmodi uerbis pellecto, ipsum & milites suos ex fuga reduxit. Deinceps duces Russiæ facta conuẽtione in Lubiecz, concludunt pacem inter se, & mutuam resistentiam contra barbaros Polowczos. Sed illico uiolata pace, Swatopolk dux Kiouieñ, cum Dauid Hreorouicz conspiratione facta, uenientem ad se in pace ducem Vasilkonẽ Rosciflauicz, habens eius fidem suspectam, captiuat & utroq; oculo excæcat, propter quod duces Wlodimir, Olech & Dauid Swatoslauicz, bellum Swatopokoni mouerũt, qui timẽs parabat fugã in polowczos, nisi præfati duces a metropolito, & primatibus Kiouiẽsium supplicibus sermõibus fracti & placati fuissent. Dauid autem hreorouicz, uolens inuadere principatum Vasilconis excæcati, obsessus in Buszko, a Volodoro, fratre Vasilconis, omnem culpam in Sawtopolkum refudit. Et concitauit contra se Swatopolkũ & Volodor: Primo ergo uere, uenit excæcat9 Vasilco cũ fratre suo Volodoro in terram Volhineñ, contra Dauid Hreorouicz & expugnato castro Wseuolosz, incẽdunt illud, & homines repertos crudelissime perimunt. Deinde applicantes ad castrũ Wladimirieñ, omni multitudini obsesse pepercerũt, solus Vasilkonem, & Lazarum in alto suspensos, frequentissimo iactu sagittarum interimerũt. Eo q; causa excæcationis Vasilkonis perhibebãtur Swatopolk Kiouieñ, etiam sumpturus ultionẽ de Dauid, quia de cæcatione Vasilconis culpauerat ipsum, contulit se ad castrum Brzescze, poscẽs a militibus polonorũ castrum tenentibus subsidiũ. Dauid autem aduersarius eius uelocissime puenit ad Wladislaum ducem Poloniæ suffragia deposcens cõtra Swatopolcum, quos ambos Wladislaus dux poloniæ, cum exercitu ad flumẽ Bug ueniens, uoluit pacificare & componere, sed dum nequiuisset, reuersus est poloniam, neutri ducum auxilio præstito, & obsedit Swatopolk ipsum Dauid in castro

Isaslaus dux occiditur.

Olech victus.

Dux vasiliko s. basilius excæcatur.

Dauid dux vasilko bellũ mouit.

Vasiliconis et Lazari interit9

Dauid dux in poloniā fugit.

castro Wladimiria unde fugiente Dauid, post septem hebdomadas in poloniā ad ducem Wladislaum: Swatopolk potitus est castro Wlodimirz, producit deinde exercitum Swatopolk Kiouieñ contra Volodor, & Vasilconē & commissa pugna, cessit uictoria Vasilconi & Volodor. Itaq; Swatopolk congregans nouum exercitū in kiow, misit Iaroslaum filium suum ad Colomannum regē Hungariæ, auxilia petitū ire, uenit ergo Colomānus cū octo milibus pugnatorū, & duob9 Episcopis positisq; castris ad fluuiū Vyar, obsedit castrū Przemisl, in quod se Volodor receperat, & ut habet hungarorum historia, uxore ducis Przemislieñ nomine Lauca, ad pedes regis Colomanni procidente, & solutionem obsidionis flagitāte, pedibus calcatam iussit abire inexauditā, asserens, non esse regis strennuitatē, mulieres inter arma audire fortuna autē regēte. Dauid negato ei a polonis subsidio, ad Polowczos iuit reperitq; in itinere Bonyak principem Polowczonū cum exercitu, & cū cōtra Hungaros conduxit, Haud procul itaq; a Premislia positis statiuis, transit sub nocte media Bonyak in proximam siluā, & ululatu ædito, lupi conuenientes uicissitudinarium ululatum reddiderūt. Reuersus Bonyak ad suos, arma iubet capere, certam suis ex ululatu luporum promittens uictoriam, alteroq; die tripartito exercitu, duabus turmis occultatis, cum tercia hungaros inuadit, simulansq; se uictā, fugere cœpit, hungari credentes eam debellatam, effusi illam sectabantur, tūc Bonyak cum residuis turmis, in terga eorum irrūpens, eos prostrauit & quattuor milia hungarorū occidit. Episcopis hungarorū quorum nomina Kopanus alias kupan, & Laurentius erant, etiam occisis. Reliqui hungari in siluas & mōtes sparsi, biduo a Ruthenis & Polowczis persecuti sunt. Colomannus autem rex hungariæ, clipeis militū protectus euasit. Dauid ex hac uictoria resumpto spiritu, uallauit castrum Wlodimir. Intellecto autem obsessorū periculo Swatopolk, misit Putatam suum palatinum ad succurrendum castrensibus, is silenti agmine castrum ingressus, Dauid, & exercitum eius quiescentē, conflixit, & obsidionē dissoluit Constitutoq; Basilio in Capitaneum, Putata in kiow discessit. Dauid aūt fugiens in Polowczos, cōquisitis auxiliis, rediit cū Bonyak duce Polowczonū & sub Swathesza, filio alterius Dauid, expugnauit castrū Luczko, quoniā oportune non certificarat ipsum de aduentu bellatorū Swatopolkonis, prout se astrinxerat, ad castrū uero Wlodimiriam anteq̄ applicaret Basilius capitaneus, relicto castro diffugit, & Dauid facile potitus est castris Luceñ & Wlodimirieñ. Primo autem uere procedēte Swatopolkone, cum suis copiis ad recuperandum Wlodimiriā: Dauid sciens ambiguitatem suorū militū, cū uxore, & tota supellectili, ad Wladislaum ducem poloniæ diuertit, Swatopolkone castrū Wlodimir pro suo uoto sortito. Dum aūt quattuor duces Swatopolk, Dauid, Olech, & Volodor, Russiæ generalem conuentum in Vyethicze agerent, mutua pace ordinata, accersitus est Dauid ex Polonis, & quærenti de spoliatione hereditatis suæ Wlodimirieñ ducatus, responderūt ei per legatos præfati duces, nolle reddere Wlodimirieñ sedem, quoniā frequenter terras Russiæ bello uexauerint, tamen ne sit ludibrio exul, & profugus in exteris gētibus, constituerunt ei possessiones & census. Swatopolk assignauit

Swatopolk cedit.

Colomannus rex Hungariæ

Barbarorum omen.

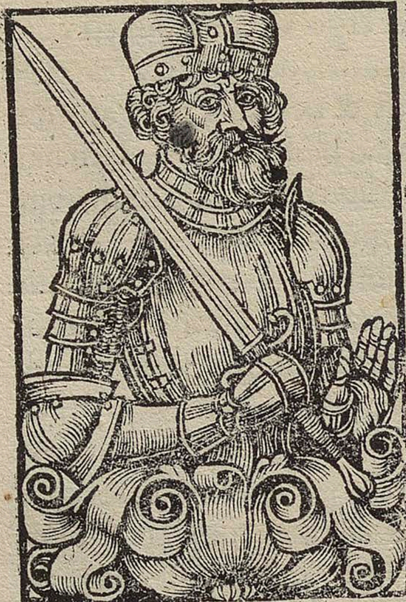
Altera Hungarorum clades.

Dauid clades.

polk assignauit Ostrog, Dubyn Czartherisk, & postea adiecit drohobusch Wlodimir assignauit centum marcas: Dauid & Olech adiecerunt alias centum marcas annuas, Acceptauit ergo Dauid tum assignatas donationes, tũ adiectas conditiones, & degendo in Drohobusch absumptus est.

Dauid morit.

Bolesl. Crzyuousti.

CAPVT VII.

DVx Boleslaus a concauitate oris ex morbo inflicta Crziuousti appellatus, quod sonat indirecti oris, altero post obitum patris anno, & fuit annus domini millesimus centesimus tercius, accepit in coniugem Sbislauã Swatopolkonis ducis Kiouieñ natam, quarto gradu consanguineitatis eum contingentẽ, dispensante paschali papa secũdo ad procurationẽ Balduini Episcopi Gracouieñ, eoq; nuptias magnifice instructas sedecima Nouembris Graccouiæ agẽte. Sbigneus frater naturalis totius regni poloniæ ambiẽs dominium, conuiuii Boleslai solennitatem ad quã uocatus erat obmittẽs, ad Bohemiam perrexit ducem Bohemiæ Borziuoy & nepotem eius Swatopolk ducẽ Morauiæ in arma aduersus Boleslaum pellicẽdo, iãq; exercitus Bohemicus oram poloniæ contigerat, cũ seditione inter Bohemos suborta, q ad obeunda iniusta bella cõpellerentur, duces Borziuoy & Swatopolk una cum exercitu reuersi sunt in Bohemiam. Sbigneus uero naufragium fortunæ apud Bohemos passus, ad Prutenos & Pomeranos diuertit, sollicitando & ad inuadendũ Boleslaũ ducem poloniæ ipsos animando. Quo comperto Boleslaus, ut par erat, iratus contra Suatopolk ducem Morauiæ, quoniã ardentius aduersus poloniã arma sumpserat, conuocatis ueteranis militibus dumtaxat ex suo dominio, præfitiẽs illis Comken Zelislaum principem militiæ. Iussit ut tribus agminibus ingressi, Morauiã uastarẽt, quod cum tota quadragesima, & diebus sacris pasche peragerent, magnam multitudinem captiuorũ & spoliorum ducentes, reuertebãtur, iamq; prope fines poloniæ peruenerãt, dum speculatores adesse Suatopolk ducem Morauiæ, cum frequenti exercitu, plus de pedite q̃ equite habente, retulerũt. Substitit illico Zelislaus, & præmissis imbecillioribus, cum captiuis sarcinis & spoliis in poloniam, in statiuis hesternis præstolato Suatopolko, congressus est uterq; exercitus, magna ui pro uictoria utroq; plurimum adnitente. Ad uesperũ tandem, cũ hora terciarum pugna cœpisset, discessit utraq; acies æquo marte, hæc in Poloniam, altera in Morauiam præda non excussa. Zelislaus uero dux militiæ, dum pugnã instauraret, manum dextrã amputatione ammisit, qui sinistra manu amputatorem occidit. Huic Boleslaus dux poloniæ manum ex auro fabrefactã loco carneæ obtulit & adaptauit, nec contentus præfatus dux Boleslaus de his, quæ Zelislaus cum exercitu in Morauia ægerat, altero exercitu forciori collecto, per alpes poloniæ Morauiam ipsemet ingressus est, & singulis ad munitiones

Sbignei seditio Bohemorum commotio

Boleslaus in morauos arma sumpsit.

Poloni & morauí ęquo marte pugnauerũt.

manus aurea

Morauia denuo depopulatur.

nitiones, & abdita ſiluarum, cum fortunis diffugientibus, nec Suatopolco re
ſiſtentiam opponente (plurimũ enĩ ex prima pugna debilitatus erat) libere
Morauia peruaſtata, ampliorıq; incendio afflicta, incolumis cũ ſpoliis in po
loniam rediit. Sumpta ultione de Morauis, ultum iri cupiens de Pomeranis
iubet milites equeſtres in Glogouia cõuenire, tanq̃ in Bohemos tranſiturus
hac cautela uſus ut Sbigneum & Pomeranos fallat, clandeſtineq; proſiliẽs
quinq; diebus per ſiluas & inuia, ad Cholberk peruenit, & duabus cohorti/
bus a tergo relictis, cum tercia in diluculo portam ciuitatis oppugnat, iãq;
effractis foribus, in ciuitatem cum ſuis inſiluerat, duxq; Pomeraniæ terrore
perculſus, ſubito elapſus erat, cũ ciues eorum paucitate cõſpecta, ſeſe adhor
tantes glomerati eos excluſerũt & muros ſtrennue defenderũt, ut etiã iũctis
duobus agminibus poſt ſe relictis, & uſq; ad ueſperã Cholbergeñ oppugnã
do, nihil profecerit. Direptis itaq; ſuburbiis, pariter & uiciniis incẽſis, ſigno
dato in Poloniã cum ſpoliis diſceſſit. Reuerſuſq; in æſtate cum eodẽ exerci/
tu Pomeraniam uaſtabat, & niſi Swatoborum uiuum reſtituãt, ab incendiis
& uaſtatione Pomeraniæ non ceſſare aiebat. Fuit Swathoborus princeps
oræ maritimæ. Vaſallus & cognatus Boleſlai, ſed fide uagus & inſtabilis,
hunc ſubiecti eius Pomeranis, propter crudelitatem ipſius, occidendũ tradi
derũt. Itaq; illico ex carcere eductum Pomerani in caſtra Boleſlai Swatho
borum perducunt, & pro libertate patriæ depræcati, diſceſſum Boleſlai ob
tinuerunt, attamen non ſatis pacatus Boleſlaus de Pomeranis, anno domini
M. centeſimo ſexto, miſit Scarbimirum principem militiæ cũ exercitu in Po
meraniã, qui uicis & oppidis munitis, ſed ignobilibus expugnatis, cum capti
uis & ſpoliis in Poloniã rediit, & illico eadem uia qua regreſſus erat, cum pri
ori exercitu ad caſtrum Bithom peruenit & illud expugnatum exuſſit, præ/
damq; conquiſitam in Poloniã intulit, & cũ non nullis militibus ad Boleſla/
um apud unum ſuum nobilem, in dedicatione eccleſiæ conuiuantẽ, acceſſit,
de geſtiſq; in Pomerania eum certiorem reddidit. Exhilaratus dux Boleſla/
us, de ſuorum militum fœlici reditu, relictis ſenibus in conuiuio, ipſe cum
cẽtũ militibus iunioribus, & Scarbimiro ad uenandũ feras in proximo ſaltu
proceſſit, reperitq; Pomeranorum, circiter tria milia ad uaſtandũ Poloniam
poſt ueſtigia Scarbimiri per ſiluas & abdita progrediẽtes. In quorum multi
tudinem non referendo pedẽ Boleſlaus cum centũ militibus inſiliens, quoſq;
obuios proſternebat, cuneos Pomeranorũ pertranſeũdo, & perforando. Et
iterum altera uice, tanq̃ leo ferox, innumeros occidendo, hoſtile agmen pene
trauit. Donec in tercia giratione ac reuerſione, unus exclamauit apertũ diſ/
crimẽ Boleſlao imminere, & ideo ceſſandum fore. Caballus ſiquidem ducis
perforatus, omnia uiſcera deſluxa emiſerat. Scarbimirus etiã princeps mi/
litiæ uulneribus confoſſus, dextro oculo mutilatus fuerat, & princeps dum/
taxat quinq; militibus ſequentibus tutabatur. Accepto ergo militis equo,
dux Boleſlaus ad conuiuantes regrediebatur, hos ipſos conuiuas in obuium
pro ſubſidio ei ferendo, audita pugna, occurrẽtes & de præſumptione Boleſ
laum redarguentes. At ille ex temeritate uictoriã, & ex præſumptione glo/
riam aſſecutus, iubens ſuos arma corripere, ad ulciſcendũ in Pomeraniã an

Colbergeñ oppugnatio.

Boleſlai altera in pomeranos expeditio.

Altera expeditio in pomeranos.

Boleſlai audatia.

Swatopolci in polonos bellum.

helabat. Verum Swatopolk expulso de Bohemia Borziuoy suo patruo, iusto duce Bohemiæ, in Boleslaum exacerbatus quoniã patruum eius ipsum Borziuoy, hospicio comiter susceperat. Cum copiis equestribus & pedestribus, contra Poloniam procedens, usq; ad Cloczko peruenerat & morabatur. Diuisit itaq; Bolesla9 exercitũ, utriq; negotio satisfacturus, & cum una parte uersus Bohemos, iter arripuit. Quo audito Bohemi, acie dissoluta in domos regrediuntur. Scarbimirus uero cum altera parte exercitus, Pomeranos attriuit & subiugauit, ut cuncti præter Albenses qui Bialagradenses dicuntur iussis Boleslai parerent, ad hos Boleslaus binos clipeos blancum & rubrum, pacem & cruentum bellum, per eos signans misit, ut pacem aut pugnam eligendo complecterentur. Qui arrogantia plurima utrumq; cõtra Boleslaum acceptarũt, Boleslaus merito lacessitus eorum ciuitatẽ adorsus expugnabat. ipseq; primus ãteibat, & multis superne interfectis portam ciuitatis cum cæteris resecuit & perfregit. Ingressusq; urbẽ, passimq; cũctos nemini parcendo trucidabat, uerum Albenses cognita sua præuaricatione, uenerũt cum pueris & mulieribus, proniq; & ad pedes procidentes. A Boleslao gratiam præcati sunt, non pro se, quoniã supplicio dignos se iudicabant, sed pro coniugibus & minorennibus. Cunctis proceribus Polonorũ ad excidium ciuitatis anhelantibus, Boleslaus clemẽtissima indulgentia misertus, prohibuit militibus ciuitatis prædationem. Albenses in gratiam acceptando, ex inde occasione sumpta, aliæ ciuitates de pietate Boleslai confidentes homagia Boleslao sponte præstiterunt, scilicet Caminensium, Golibergensium, Velunensium, Cosomineñ & cæterarum ac maritimarũ ciuitatum, astringentes se in illius subiectione fideliter permãsuros. Adiecit insup dux Boleslaus in autumno eiusdẽ ãni oppugnationẽ castri & oppidi Czarnkow in deditionẽq; redacto castro & oppido, quod fuit iurisditionis Pomeranorum, Gnieuomirum eiusdem castri heredem, ad gratiam baptismi cum tota ipsius geneologia adduxit, ei noua prouisione Czarnkow largitus est, & inscripsit, Contigit eodem anno Martino archiepiscopo Gnezneñ, cũ Nicolao Archidiacono præfatæ Gnezneñ ecclesiæ secum præsẽte in ecclesia Spiczmerieñ, sub audientia missæ, aduenerunt Pomerani & omnibus territis. Nicolaus Archidiaconus euoluit se de ecclesia fugiens. At Pomerani cõpræhendentes ipsum (putabãt enĩ fore Archiepiscopum) posuerũt in uehiculo, ingredientesq; ecclesiam abstulerũt sacra uasa, & res ecclesiæ. Archiepiscopum uero Martinum non tenuerũt, quoniam omnibus ministris ab eo diffugientibus, collectis uiribus effeti corporis ascendit sub tectum oratorii, seq; inter laquearia occuluit. Plagauit autẽ omnipotẽs deus Pomeranos, familiã, coniuges, & affines eorum, qui uasis sacris abutebantur, ut mania, ac epileusia agitarẽtur, seq; inuicem morbo agitati, ferro & saxis impeterẽt, & plures occiderent. Donec compuncti reatũ suũ cognoscentes, & idolatriæ renunciãtes. Nicolaũ Archidiaconũ cũ uasis & rebus ecclesiæ ablatis, ad suũ Archiepiscopũ remitterent, reatuq; baptismate diluto, decimas diu negatas tribuerunt, & idola muta confregerunt, prout ãtea per prædictum Martinũ archiepiscopũ monebantur. Et hac de causa intercipere & captiuare ipsum

Albensium expugnatio.

Czarnkow expugnatio.

Pomeranorũ sacrilega pda.

in oratorio

in oratorio Spiczmerieñ nitebātur. Item Kosle castrum ad fluenta Odræ in Slesia situm, fortuito conflagratum erat. Dux uero Boleslaus uelociter cum suis accurrens, ipsum ex fundamentis edificabat, ueritusq; ne Bohemi paucitate ipsius explorata, & ducem & castrum inuaderent, misit legatos ad Sbigneum naturalem fratrem, ut gētes suas mitteret ei in subsidium. Sbigneus autē aduersus Boleslaum arrogāter & acerbius locutus est, & nūcios eius turpiter tractauit, quod Boleslaꝰ moleste qdem, sed patiēter tulit. Castroq; Cosle perfecto, ad animum iniurias Sbignei reuocās, quid in hac re agēdum foret, ad consilium retulit, inuentūq; est prout rumore publico uulgatū erat Sbigneum Bohemos, Pomeranos, & Prutenos in fratris Boleslai & suarū terrarū excidium, suggestionibus, fœderibus, pecuniis, & multipharijs promissis, animasse, singulisq; præsentibus, tetriora adicientibus, intercipiuntur nuncii Sbignei cum litteris, ex quarum lectione multæ fraudes repertæ sunt, interimq; nūciatur Sbigneum Bohemos & Pomeranos contra Boleslaum & sua dominia concitasse, uniuersis cōsiliariis pessima facinora Sbignei execrantibus, censent uelut pestem cōmunem exterminandum. De omnibus terris quas ei paterna indulgentia donauerat eiiciendū, tres hostes una contra se Boleslaus animaduertens, deliberabat cui primū occurreret. Conduxit itaq; ex Pannonia & Russia mercenarios milites, significauitq; socero suo Swatopolkoni duci Kiouieñ ut in suo periculo, personale cū suis copiis illi ferret auxilium. Prudentiq; usus consilio, primum Bohemos sibi concilia uit, & in Bohemiam redire persuasit, ad Pomeranos pugnatum contendens cunctos terrore cōcussos, dissipatos comperit. Sbigneus intelligēs sese quæsiturum, pauore perculsus ex maiori Polonia (ibi siquidem Pomeranos iuuabat) in Mazouiā fugit. Boleslaus uero expugnata Gnezna: & castris Spiczmierz: & Lancicia, quæ ditionis Sbignei erant, insecutus est Sbigneum cum auxiliis Hungarorū & Ruthenorum, quæ ei aduenerant. Tum Sbigneus in desperationē uersus, cœpit sollicitus esse de uita, & mediātibus inter Boleslaum ac Sbigneum, Baldwino Episcopo Graccouieñ cū Baronibus cōmunibus, adductus est Sbigneus, obiectisq; & exprobratis sibi uiciis, suppliciter orauit ut concessa ei uita aliquam portionē regni sibi concederet, iuramento precibus & fletibus astruens nunq̄ se Boleslao aduersatūꝝ, sed ut miles suo principi obediturum, Boleslaus misericordia motus, assignauit ei dumtaxat Mazouiā, & utrūq; exercitū Hungaricū & Ruthenicū remisit ad sua.

Expeditio in pomeranos.

Sbignei deditio.

CAPVT VIII.

Anno uero domini. M. centesimo octauo, Colomannus rex Hungariæ, conuentione facta cum Boleslao duce Poloniæ in territorio Scepusieñ, fœdus inierūt, auxilia mutua contra quemcunq; hostem, præcipue tamen contra Henricum imperatorem, eo anno Pannoniam demoliri conantem, concluserūt, accessit fœderi & affinitas. Nam Stephanus filius regis Colomāni natu maior, accepit Iuditham Boleslai ducis poloniæ natam. Cui pro dote assignauit terram Scepusieñ, & ab eo tempore in proprietatem hungarorum transiit. Henrico autem imperatore hungariam inuadēte, misit Boleslaus appellatus Crziuousti fortem exercitum in auxilium regi Colomāno. Boleslaus uero cum nobilibus ex polo

Scepusiū Hungaris datū. Henricus Hungariā inuadit.

Boleslaus bohemiã hostiliter inuadit.

nia, habens secum Borziuoy & Sobeslaum duces (sed exules) Bohemiæ, in potenti exercitu ingressus est Bohemiam, quoniã Swatopolk dux Bohemorum, cũ bohemis Hẽrico imperatori contra regem Colomannum Boleslai affinem ferens auxilia in Hungariam exierat. Et facile profligatis Vaczkone, ac Muthina quos pro gubernatoribus Bohemiæ Swatopolk reliquerat expugnatis aliquot castris & Bohemorum oppidis, in poloniã cũ spoliis reuersus est. Iurauitq; Henricus imperator Swatopolko, ulcisci q̃ primum iniuriam eius in Boleslao duce Poloniæ. Boleslaus in Poloniam reuersus duo mala offendit. Sbislauam suã consortem mortuam, & castrum Vscze a Pomeranis interceptum, quod anteq̃ expugnaret (sciuit eñ illud ualido præsidio munitum) obsedit castrum Velen, in quod Gmiuomirus auctor proditionis & traditionis castri Vscze, a Boleslao olim baptisatus, se receperat Sbigneo naturali fratre in exercitu Boleslai officio coadiutoris fungente, clandestine Pomeranos contra Boleslaum concitauit, ut obsessis ferrent præsidia. Et uenientibus Pomeranis noctu, in Boleslaiq; exercitũ irrumpentibus, dux Boleslaus, qui excubias secundum consuetudinem ultra exercitum agebat, a tergo Pomeranos inuadens, eos profligauit & prostrauit. Captusq; est inter eos Sbigneus: & detracta galea cognitus. Qui pro excusatione finxit se antecessisse Pomeranos: ut eorum aduentum prænunciasset, & ita captum esse: uerũ notissima fuit fraus & dolus ipsius. Ideo dolo non patrocinãte: exilio damnatus: in Bohemiã se contulit. Velenses uero ad ultimum in desperationem uersi: Boleslao portas aperiunt in signum pactionis: ciroteca de dextra Boleslai petita & obtenta, quod milites animaduertentes in murmur & odium cõmoti, omnes Pomeranos in Velen occiderũt. Boleslao multitudinẽ nequitq̃ castigare ualente. Captus est & Gnieuomirus, q Pomeranos a fide Boleslai alienauerat & ꝓ psidia, fuste capite eius discusso, interiit.

Boleslaus geminũ malum reperit.
Velen obsidet.
Vscze interceptum.
Sbignei proditio.
Pomerani cesi.
Dolus sbignei.
Sbignei auxilium.
Gnieuomirus captus interemptus est.

CAPVT IX.

Magna atq; heroica huius Boleslai facinora, & quæ nulli regum ac Poloniæ principum tã prospere ut sibi obuenerũt, prosequendo tangenda est uictoria, quã de imperatore Henrico quarto reportauit. Anno siquidem domini. M. centesimo nono Henricus quartus, ad ulciscendũ rembelli in Pãnonia male gestã, & inuasionẽ atq; uastationem Bohemiæ, in Boleslao duce poloniæ, habens secũ Swatopolkum ducem Bohemiæ, & Sbigneũ fratrẽ naturalem præfati Boleslai ducis poloniæ. Ingressus est poloniam, & expugnato castro magno Lubusz (quod post expugnationẽ Maydenburgensi archiepiscopo contulit) processit ad interiora Slesiæ, usq; ad Bithom, & cũ aliquot excursiones de Bithom milites polonorum in exercitũ imperatoris fecissent, sine oppugnatione discessit. Et ad Glogouiã singula obuia uastando in die sancti Bartholomei peruenit, eam machinis & expugnatione affitiens. Quapropter postularunt Glogouieñ sub pacto inducias quinq; dierũ. In quibus si dux Boleslaus dominus ipsorũ non præstaret eis auxilium, cederent sub iugum & potestatem imperatoris quod ille annuit dũ mõ primores ciuitatis Glogouieñ darẽt filios suos natu maiores in obsides, quod & fecerũt. Boleslaus uero dominus Glogouieñ, audita

Expeditio henrici quarti in poloniam.
Lubusz expugnatur archiepiscopo maydenburgeñ datum est.
Obsessa glogouia.

dită eorum legatione, laudauit fidelitatem ac conſtantiā ipſorū, ne quoq; ſu/
biicerent ſe quouis modo imperatori, ſub interminatione prohibuit, aſſerens
plus ualere bonū reip. q̃ filios primeuorū Glogouiæ, iurauitq; dux Boleſla/
us niſi Glogouieñ in fide manerent, omnes crudeliter poſt diſceſſum impera
toris exterminare uelle. Quo relato ad Glogouieñ, turbati quidem, tamē ut
par erat, remp. prætulerunt. Et muros humiles, duobus diebus quibus indu
ciæ durarūt refecerunt, fimoq; & roboribus abrupta repleuerunt. Henricus
imperator lapſis quinq; diebus, cognita rebellione Glogouieñ, ui, quāto ma
iori potuit ciuitatē expugnabat. Et ne tot præcipui eius milites inter pugnā/
dum occiderentur, iuſſit filios Glogouieñ obſides, extendi ſupra pallia, ſeu
ſupra aſſeres, quibus milites tanq̃ palliis expugnantes fortalicia muniūtur
Sed nec ſic manſuetiores redditi ſunt Glogouieñ, ſimul nāq; iacula in filios, Altera Glogouieñ magnanima fides.
quēadmodum in Ceſarianos contorſerunt. Boleſlaus autē dux poloniæ, ne/
dum ſub Glogouia, uerū ab inicio ingreſſiōis imperatoris in terras poloniæ
die noctuq; exercitū eius laceſſiuit, pabulantes captiuando, pellantes & ob
errantes interfitiendo, ad egerendū exeuntes rapiēdo, de nocte ſæpenumero
exercitum impatoris inuadendo & pturbando, ita ꝙ imperator de neceſſita/
te duplaret noctis cuſtodiā, ſic & uictualia imprædātes, i maiori numero &
robore neceſſe fuit mittere. Et quia Swatopolk cū ſuis bohemis, fuit grāde
robur imperatori. Boleſlao uero ex antiquo fuit peroſus, & magnum impe/ Boleſlai conſilium in necem Swatopolkonis.
dimentū, ideo propoſuit dux Boleſlaus plurima donaria, ſi quiſpiā ſuorū mi
litum Swatopolk obtruncaret. Ad quod patrandū ſupra cæteros, obtulit ſe
Ioānes bohemus miles filius Czifce, de familia Vrſouienſiū, qui nunc Raui/
te appellantur. Is quoniā notos & cognatos in exercitu bohemorū habuit,
ſecure inter eos (gerens ſe pro milite bohemorū) deambulabat. Perſpectoq;
uigeſima prima die Septembris Swatopolkone, ſtāte in papilione ante im/
peratorem, contorſit fortiſſime acutiſſimā lanceam & pectoralia Swatopol
konis, a brachio in brachiū tranſfixit, ut illico cadens ſine uoce expiraret. Io Swatopolko interemptus.
ānes autem Czifce, ſtatim arrepto equo, quē paratiſſimū habuit exiliens de
tentorio ceſaris, cœpit fugere, uulneratiſq; & aliis occiſis, perſequentibus ſe
ad ducem Boleſlaum ſaluus peruenit, & plurimas poſſeſſiones in regno Po/
loniæ donatione Boleſlai percepit, & tanq̃ alter Mutius romanus pro patra Exemplum Mucij.
to facinore laudatus eſt. Henricus uero imperator perterritus, tota nocte ex
ercitum in armis tenuit, Boleſlai aduentū opperiēdo. Sequēti die iuſſit cada
uer Swatopolk in Pragā ad tumulandum duci, bohemos ſecū præliatū iri
ſatagens retinere, qui minime cōſentiētes, abierunt una cū ducis ſui funere in
bohemiam. Sbigneus quoq; Boleſlai frater naturalis, eos eſt ſecutus impera
tore male contento de diſceſſu bohemorum. Occiſo Swatopolko, dux Bo/
leſlaus legatum ad Henricū regem Romanorū, pro pace tractāda quēdam
comitem Scarbek miſit, tres tracturas pro armis deferentē, tales W. qui im
peratori monſtrāti ei theſauros ſuos, ad expugnandū Boleſlaum cū ſua gen
te (ut aiebat) ſufficientem, ſi homagia & ſeruicium imperatori non impende
rent, facetia uſus, detracto ānulo ex ſuo digito, proiecit in theſaurum ceſaris Ex facetia hab dang familiæ origo.
inquiens, aurum iungatur auro. Ad quē ceſar Hēricus ait, hab dangk quod
ex almanico

47

ex almanico sonat, habeas gratias. Vnde usq; in hodiernam diem familia il/lius domus uocatur habdanck. Infecta legatione imperator remisit legatos & ipse suadētibus suis præfectis discessit, nō expugnata Glogouia, sub qua tot pericula, tum in militibus, tum in Swatopolkonis ducis nece acceperat. Et procedens contra Wratislauiam, aduenit in uicum uno miliari a Wra/tislauia distantē. nūc Psiepole nominatū. Quem Boleslaus cōsequi propera uit, iā enī suppeciæ ei ex Mazouia aduenerāt, ex terris Sandomirieñ, Lubli neñ, ac Russia. Et ordinatis aciebus, a mane usq; ad meridiē, durissimo mar/te pugnauerunt. Erat autē exercitus imperatoris, longe maior & fortior, ex/ercitus uero Boleslai minor, & de agrestibus plures continens, multiq; ex pu gna uolebant excedere, nisi Boleslaus circuens omnes strēnue pugnare com/pelleret, & p sauciatis nouos substitueret. In furore autē pugnæ, dux Boles/laus aciem Slesitanorum, quā usq; ad illud tēpus in subsidiis reseruauerat, in latus cesarianorū q̄ fortissime induxit, & ordinem cesarianorū dirūpit, tū ex ercitus Boleslai esse melior, & cesaris fugere cœpit. Ipse quoq; Henricus im perator illico suorum monitu, abiectis signis imperialibus, ne cognosceretur in fugam se conuertit: Pleriq; ergo almanorū interfecti, alii in fuga capti, & duci Boleslao præsentati sunt, quos in honore iusto semper habuit. In hunc modum dux Boleslaus gloriosam uictoriā de Henrico imperatore strēnue re portauit, & tanq̄ Hanibal post Cannēsem pugnam laudibus est celebratus ad locum autē certaminis tanta confluxit ad cadauera canum copia, ut iter agentibus suo morsu diu noceret. Iccirco usq; in hodiernā diē uicus ille Psie pole (quod sonat campus canum) nominatus est.

Obsidia Glogouię soluta.

Henrici quarti clades ex polonis.

Boleslai in uictos liberalitas

CAPVT X.

Nno aūt sequenti imperator Romā ad coronationē transire cu piēs, ueritus est, ne eo absente dux Boleslaus uicinas regiones in uaderet & exureret, utq; milites captiuos liberaret, suggessit p communes amicos ut Boleslaus eum accederet. Super quo dux Boleslaus diu deliberabat, tandēq; ad uota & amicorū promissa in comitatu instructissimo Henricū quartum in Bamberg accessit, excusans se impera/tori de retroactis bellis, & asserens se & gentem suam nūq̄ seruiuisse, nec tri buta a prædecessoribus eius, imperatori præstitisse, ideoq; in prisca liberta/te sese cōseruandum postulauit. Imperator aūt eo benigne & honorifice suf cepto, pro suo uoto se facturū spopondit omnia. At Boleslaus nacta oppor/tunitate, sororem imperatoris sibi in uxorem postulauit. Filiam uero impera toris, nomine Cristinam minorēnem, ad nubendū filio suo seniori Wladislao & irrecusabiliter obtinuit: Cōposita itaq; pace, cū gemina sponsa, & dote co piosa in Poloniā rediit, & om̄es captiuos almanos Hērico regi Romanoꝝ re misit. Henricus uero castris in Polonia conquisitis abrenunciauit, & q̄a occi so Swatopolko bohemorū duce: Wladislaus ducatum bohemiæ Othone Swatopolkonis germano repulso occupauerat, qui post Swatopolkū præ fatū ducatū bohemiæ susceperat. Ideo Borziuoy natu maior Wladislai bo/hemiā regentis pertesus exilii in polonia, accepto exercitu a Boleslao polo/no, ingressus bohemiā pluribus cum bohemis iuuantibus, ad Pragam per/uenit

Boleslaus bambergam uenit.

Cesaris & Boleslai affinitas.

Borziuoy bohemiā ingress⁹

uenit & eam possedit, totamq; bohemiam recuperare adnitens, ad lamenta/
tabilem Wladislai quærelā per imperatorē euocatus, mancipatus, carceri busq; deputatus est. *Borziuoy vin culis iniectus.*
Wladisla9 uero restitut9 est in ducatū bohemiæ, quod
dum cognouit Boleslaus, cum ualido exercitu circa festum sancti Michaelis
ingressus bohemiā, per plures nuncios euocabat Wladislaum bohemiæ du
cem, ut inter eum & fratres eius, tanq̃ cognatos suos pacem honestam com
poneret. Wladislao aūt dolum timente, & Boleslaum de bohemia expelle/
re satagente. Ira concitatus Boleslaus totam orā circa fluenta Albeæ deua/
stauit & exussit. Congressusq; cū exercitu ipsius circa fluuium Czibnia, eū *Boleslai in bo/ hemia stratage ma.*
octauo idus Octobris cōflixit. āno domini. M. centesimo undecimo, & Wla
dislaus cū reliquiis in Pragam refugit. Boleslaus uero plurimis spoliis & ca/
ptiuis onustus, in poloniā saluus cū Sobeslao & suo exercitu redit. Videns
Swathawa seniorē filium suum Borziuoy carceribus apud imperatorē mā
cipatū, alterum filiū Sobeslaum in Polonia exulantem, tercium minorem na
tu Wladislaum ducem bohemiæ in bello uictū & prostratum, timens peio
ra indies oriri, interposuit sese tanq̃ matrem & mediatricem, & pacem inter
Sobeslaum & Wladislaum germanos cōposuit. Assignataq; ei ciuitate Za *Mater filios composuit.*
censi cū suo districtu, euocauit ipsa & dux Wladislaus ex Polonia Sobesla/
um. Depost uero intelligens Wladislaum de consilio Vaczkonis baronis, ac
consiliarii eius, conclusisse Sobeslaum captiuandū, obtruncauit Vaczkonē *Vaczko truci/ datur.*
ueritusq; Wladislaum fugit per Sirbiā (ubi uno mense detētus seruabatur)
in Poloniam, a duce Boleslao iterū benigne & liberaliter susceptus. Quem
uolens reducere Boleslaus cū magna potētia bohemiā intrauit, requisiuitq;
Wladislaum, ut prænominatū Sobeslaū in gratiam reciperet, & possessio/ *Sobeslai in po loniā reditus.*
nem ei debitam assignaret. Ad quod respondit Wladislaus. Iamdudū tum
amplam gratiā, tū legittimam portionē bohemiæ assignasse Boleslao, quas *Boleslai in bo hemiā regress9*
nolens conseruare, indignum se reddidit. Verū si (inquit) Boleslaus Sbigneū
fratrem suum naturalem apud me exulantem reassumpserit, portioneq; sui
ducatus debita prouiderit: prosequar & ego gratia Sobeslaum. Cernēs Bo
leslaus q̃ æquitati Wladislaus non initeretur, ad ulteriora bohemiæ exer/
citum ducens, uicos & agros bohemorum igne & gladio deuastare imperat
Ad quod prohibēdū cū suo exercitu aduenit iādictus Wladislaus, locauitq;
sua castra proxime, solo fluuio Czibnia, satis limoso, & sine periculo imper/
meabili inter ipsos medio. Ad conserendam ergo & conficiendā pugnā cum
Wladislao, quū fluuius Czibnia non posset trāsiri, mouit castra sua Bolesla
us uersus Albeam fluuiū, ubi transitu reperto flumen Czibnia permeauit,
ad stationēq; Wladislai accurrēs dūtaxat focos & fauillas comperit. Quor *Boleslaus bo/ hemiā uastauit*
sumq; cū suis gētibus silenter abierit perquirendo reperire non potuit. Laxa
tis igitur & late sparsis militibus, prædas & spolia collegit, sicq; in Poloniā
reuertebatur, in transitu ciuitatem Cleczko exussit, & militibus spoliandam
concessit. Cum peruenisset ad siluas magnas, Poloniam & Bohemiā dister/
minātes, per exploratores didicit bohemos in siluis insedisse. Et iter īcisiōe
roborum clausisse, tū altera die illucescēte, militibus animatis, ordinauit per
turmas exercitū. Ipse cū suo exercitu dextram tuebatur, Scarbinirū princi
pē militiæ

pē militiæ ſiniſtrum cum ſuo exercitu tenere diſpoſuit, aliqua diſtantia inter exercitus interpoſita. Cū uero ad extrema ſiluarū aduenisſent, ubi putabant eos bohemi et ordinem diſoluiſſe & prouidētiam abiiecisſe ſparſim & ſingillatim in eos inſiluerūt, in unamquāq; cohortē & ordinationem ut alia alteri us periculi eſſet inſcia. Boleſlaus uero dux poloniæ ad ſuam cohortē, primū occurrētem bohemum, haſta confixit & deiecit, ſequentē Derſlaus ſuus pincerna, idētidem ex equo deiecit & interfecit, pugnaq; in immēſum in omnes partes creuit, bohemis pluribus cadentibus, quoꝶ periculum euitādo Wladiſlaus eorum dux ſignum receptui dedit. Diſcedentibus aūt bohemis, Poloni primū ſuſpicati ſunt dolum, tandem cōperta fuga eorum, perſecuti ſunt eos quoad conſequi potuerunt, interficiendo & captiuos reducendo. Peracta pugna Boleſlaus impoſitis in plauſtra ſautiatis rediit cum toto exercitu in Bohemiam longe lateq; uaſtando, & iterū atq; iterum urendo & depopulando, plurimis ſpoliis & captiuis oneratus, cum Sobeſlao, & toto exercitu in Poloniam triumphās, & de uictoria laudes deo perſonans, reuerſus eſt. In ſequenti anno ad inuadendum bohemiā, nouam expeditionē parabat, quam Wladiſlaus dux bohemiæ (non eīn eum latuit) nunciis & ſupplicationibus intercœpit, pollicens æquas conditiones pacis tenere, Sobeſlaoq; cōgruam ſortem in Bohemia præſtare, itaq; conuenientibus in die ſancti Procopii ad fluuium Niſſæ tribus ducibus, Boleſlao poloniæ, Sobeſlao & Wladiſlao bohemiæ pacem firmant & aſſignant, acceptante Sobeſlao pro ſua ſorte, Hradecz cū quattuor caſtellis & toto diſtrictu in Bohemia, & ciuitatē Olomuncz cū ſuo diſtrictu in Morauia, manumiſſiſq; captiuis & exulibus reſtitutis, ab utraq; parte diſceſſum eſt cum leticia.

Boleſlai inſperata pugna & uictoria. — *Boleſlaus bohemiā depopulauit.* — *Pacis conditiones.*

CAPVT XI.

DVm Boleſlaus finitimis bellis detineretur. Pomerāni & Pruteni quietem non ferentes, in Mazouiam non denunciata hoſtilitate irruerunt, depopularunt, conflagrarunt, captiuoſq; abducentes diſcedebant, magnus uero Comes, Mazouiam gubernans qui olim Wratiſlauien̄ oram rexiſſe ante commemoratus eſt, extemplo & quāto celerius potuit agreſtibus bellatoribus eos inſecutus eſt, & dum ſe tutos eſtimarent, ſopori deditos ante diei lucem, inopinate inuaſit & oppræſſit, ſexingentos occidit, mille atq; ducētos captiuauit, paucoſq; ex eis fuga ſaluauit, & in ſiluas diſperſit, quos de ſiluis nedum uictores, ſed & muliercula tanq̄ pecudes ligatos e nemoribus extrahebant. Maxima cauſa huiuſce uictoriæ, ut Vincentius in ſua chronica meminit, fuit Simon Plocen̄ præſul qui ab initio irruptionis hoſtium, uſq; ad deletionem ipſorum, non relaxauit animū & ora, una cum toto clero a ieiuniis planctu & obſecrationibus, pro uictoria ſuæ genti diuinā clæmentiam deuotiſſime implorando. Similis uictoria eodem anno obtigit Sleſitanis, qui ſatellites Sbignei fratris naturalis Boleſlai, Sleſiā deprædantes conflixerunt, & in uincula dira coniecerunt. Dux aūt Boleſlaus de ultione in Pomeranis & Prutenis per magnum Mazouiæ præfectū patrata non contentus. In ſequenti anno, M. centeſimo tredecimo eis bellum indixit. Et conuenientibus bellatoribus in Cruſzuiczam, uiderunt

Pomeranicum & Prutenicum bellum. — *Pomeranorū clades in mazouiam.* — *Cauſa uictoriæ* — *Similis uictoria apud Sleſitanos* — *Boleſlaus in pomeranos bellum agit.*

uiderunt lucidissimum adolescentẽ in pinnaculo oratorii sancti Viti ciuitatis
Cruszuicieñ existentẽ, splẽdore late & usq; ad campestria micantẽ, motoq;
exercitu de loco stationis, prælibatus adolescens e pinnaculo desiliens exer/
citũ antecedebat, pomũ aureũ, antiqua historia habet pilum. i. iaculum non
pomũ quod in manu gestabat per uiã ante se iaciendo. Hunc Boleslaus tanq̃
fœlix omen, cum exercitu suo secutus est, donec ad Nakel peruenit, ubi dispa
rente ductore adolescente, spemq; capiẽdæ urbis, ex uibratione & pomi pro
iectione uersus Nakel relinquente, uallauit Boleslaus castrũ & oppidũ Na/
kel, in quo Pomerani se recludẽtes, assidua damna regno Poloniæ inferebãt, — Nakel ex omi/ne vallatum.
& post tormentorũ proiectiones, considerantes se nõ posse subsistere, ac cõ
tra Boleslaum tueri, quindecim dierũ inducias pecierunt, & obtinuerũt, qui/
bus lapsis, si auisati Pomeranorũ principes non ferrẽt eis subsidium, potesta
ti Boleslai subderentur. Inuenerunt autẽ legati Naclensium, ad obeundũ bel
lum supra q̃ quinquaginta milia Pomeranorũ & Prutenorum. Qui militari
iuramento se obstringẽtes, equisq; relictis, omnes per inuia & siluas usq; ad
Nakel silenti & composito agmine peruenerũt. Erat autẽ dies sancti Laurẽ/
cii martyris, quem Poloni festiuum habuerunt, armis (eo q; induciæ essent)
depositis, missarũ solenniis occupati. Verũ peractis diuinis officiis, hostium
innumerabilis multitudo apparuit. Quare tumultuarie arma corripiũt, qui
si a pomeranis sic fuisset inuasi, sine negocio faciliterq; uicti fuissẽt. Sed a deo
ppicio aliter dispositũ est, nam Pomerani defensioni satis aptũ locũ conspi/
cientes se fossis muniebãt, sudibusq; & hastis acutis & longis, in extremita/
te, a tergo, frõte & lateribus, ordine denso, terræ infixis igneq; posito sese ual
labãt. Propere itaq; Boleslaus, relictis in castris præsidiis ordines in hostes
ducit, exercitũ in duo agmina diuisit, primo ipse præfuit, secundũ Scarbimi
ro præfecto militiæ cõmisit, quũ aũt obequitando, hostes tergo nõ esse se/
ptos exploraret. Scarbimirũ supatis postremis hostium fossatis immisit, q
in eorũ terga inuectus, impigro marte Pomeranorũ tirones trucidabat, hinc
clamores æditi, eos qui in acie erãt perturbabant, qui iã sociis (imminẽte Bo
leslao a fronte) auxilia ferre non poterãt. Boleslaus concitato equo, ducis &
militis officium gerens, in hostes irrupit superatisq; fossatis per sudes & lan
ceas, pluribus militibus obtritis, pluribus equis aut necatis, aut confossis, a/
liisq; suffectis, in omni pte pugnatũ est & Pomeranis atq; Prutenis dirutis, q — Boleslai ex pomeranis maxĩa victoria.
obliti præstiti iuramenti, omnes qua poterant passim exilientes fugiebant.
in proximis siluis latibula & salutem quærentes. Occisa feruntur eo prælio — Quadraginta millia cæsa.
quadraginta milia Pomeranorũ & Prutenorum, duo milia capta. Cæteri in pa
ludibus & locis limosis mersi perierunt. Extat in hodiernum diem, haud par
uus collis ex congestione cadauerum & super iniectione terræ resultans, in mo
nimentũ perpetuum & certaminis locũ quottannis demonstrãdus. Castella
ni & oppidani Naclensiũ cum sex aliis oppidis uicinioribus (uisa suorum ne/
ce) in ditionẽ Boleslai se dediderunt. Pro his summo opifici deo glorioso, &
beato martyri Laurentio, in cuius festo uictoriam Boleslaus nactus erat, Po/
loni gratias laudesq; peragebant.

Bigneus ducis Boleslai frater naturalis, sciens omnem spem re/cuperãdi aliquã sorte in polonia, tũ ex cõcordia cũ bohemis & duce eoꝝ, apud quos exulabat, ad flumẽ Nissæ facta, tũ ex graui cæde, totaliq́ʒ humiliatione Pomeranoꝝ atq́ʒ Prutenoꝝ circa Nakel inflicta sibi adẽptã, misit legatos oratũ ire ducẽ Boleslaũ, ut misera/tus suæ inopiæ & deiectionis aliquã porciũculã in polonia ꝓ sustentatione ipsius de mera pietate largiret. Boleslaus misericordia motus, dissuadẽtib9 ei cõsiliariis acceptauit eũ in gratiã, dummõ Sbigneus recõciliationẽ probi/tatem, & humilitatẽ cũ cæteris uirtutibus indueret. In hanc spem reduxe/runt nuncii Sbigneum in poloniam, uenit autẽ in curiam Boleslai cum pom/posa arrogantia, cum cantoribus modulantibus, tubis psallentibus, & tim/panis sonantibus, ense ante ipsum præcedente. Boleslaus licet ulcerato ani/mo hæc uideret, tamen dissimulatione ut decuit usus, suscepit eum magnifi/ce ac gratiose. Ilicoq́ʒ consiliarii suapte ulceratũ animũ Boleslai cœperũt bi le inflammare, coarguẽtes eũ, ꝙ hostẽ patriæ, fotorem latronum, omnibus dolis ac fraudibus, pessimisq́ʒ facinoribus plenum, in sui totiusq́ʒ regni exi/cium reassumpsisset. Ne ergo uitam Boleslao, ueneno aut ferro prior præri peret, aut regno nouum discidiũ induceret, anteq̃ de polonia fugã arriperet, regno lugubrem iacturã pararet. Consulunt ut maturaret cruẽtam beluam occidere. Boleslaus ira concitus consensit militibus occidẽdum Sbigneum, uisa itaq́ʒ oportunitate & loco inter exprobrandum ei uicia, & patriæ dam/na per eum illata, orta contentione eum interfecerunt. Quamq̃ alia historia dicat fuisse exoculatum, & post ex doloribus breui uitã finiuisse. Scarbimi/rus palatinus Graccouieñ, & princeps militiæ Boleslai, sequutus Sbigneũ ad eam lapsus est insolentiam & arrogãtiam, ut primum submurmurationi bus, deinde publicis probris Boleslaum sugillaret, postremo conciliata ma/nu consanguineorum, affinium & ei fauẽtium, cœpit Boleslao rebellare, & cum eo (contumacia suadente) si quid Boleslaus attentaret bello decernere. Quo compræhenso iussit Boleslaus eum in carcere excœcare, & dignitate palatinatus Graccouieñ priuare, totaq́ʒ illa procella perinde ac si nunq̃ fu/isset conquieuit & dispersa est. Et ne inpost similis temeritas obueniret, præ posuit Castellaniã dignitati palatinatus Graccouieñ, quod usq́ʒ in hodiernũ diem permanet & custoditur. Doluit tamen Boleslaus, & eũ utriusq́ʒ facti pœnituit. Post plures em̃ annos, scilicet anno Christi. M. cẽtesimo uigesimo nono, totam quadragesimã ieiunauit in pane & aqua, in nuditate & cilicio pro expiatione necis fratris & Scarbimiri. Post festa autẽ paschæ, in priua/to habitu ne agnosceretur, peregrinatus est cũ clericis & sacerdotibus, pau/cisq́ʒ militibus ad sepulchrum sancti Egidii sui patroni, cuius meritis conce/ptus erat, & multas uictorias reportauerat, singulis diebus exeundo de hos picio, orauit horas canonicas maiores, & minores beatæ Mariæ uirginis, in/super & septem psalmos pœnitẽtiales cũ letaniis. Inter orandum aũt nudis incessit pedibus, & de austeritate pœnitentiæ quicq̃ non obmisit. In transitu omnes Cathedrales, & collegiatas ecclesias, Abatiales ac Conuentuales, & hospitalia uisitauit, singulisq́ʒ insigne clenodiũ ex auro uel argento obtulit.

Sbignei in poloniam reditus

Consilium in sbignei necem.

Sbignei interitus.

Scarbimiri rebellio. Scarbimirus excœcatur. Castellania Gracouieñ tũc palatinatui pręficitur.

Boleslai pœnitentia.

In monasteriũ

In monasterium sancti Egidii, processionatim inductus est per Abbatem, & relligiosos præfati monasterii qui ei obuiã exiuerant, mansitq; inter illos 15 diebus cũ summa deuotione, orationibus, & elemosinarũ largitionibus, ad sepulchrũ sancti Egdii ut sæpe prostratus & gemebundus, multa donaria monachis præciosa relinquẽs, & eos ualedicẽs reuersus est, simili ordine ut prius habito, in deuotione: elemosinarũ erogatione, ac ecclesiarum uisitatiõe donec poloniã ingressus est, cũ maxima hilaritate a suis exceptus. Nec his contẽtus in altero anno, cum uiris ecclesiasticis & suis militibus pedestri itinere, corpus sancti Stephani in Alba regali conditum in habitu cognito uisitauit, & perspexit, ab Hungariæ rege Stephano socero suo, Episcopis & magnificis regni Hungariæ sũptuose prouisus & tractatus. Ex Hũgaria per Gracouiã transiẽs more peregrino adiit Gneznã, ad uenerandũ reliquias beatissimi põtificis Adalberti, proxime añ hoc in ãno dñi. M. uigesimo cẽtesimo septimo, kalendas Marcii, septimo, p Iacobũ archiepiscopum Gneznẽ, ex abditis locis (ibi propter metũ Bohemorum scrupulose occultatis) in publicum productis, & omnibus christifidelibus ad uenerandum reuelatis. Ad sepulchrũ itaq; sancti Adalberti ueniẽs, prostratus cũ lachrymis, scelus suum præcabatur sibi dimitti. Obtulitq; ea uisitatiõe ecclesiæ Gneznẽ octuaginta marcas auri puri pro sarcofago beati Adalberti struendo, donauit quoq; omnibus põtificibus canonicis præsentibus, personis ecclesiasticis & suis baronibus nobiles & splendidas uestes, sed & sanctuariis ac ministris ecclesiæ Gneznẽ uestes decentes tribuit.

Boleslai peregrinaciones sũmaq; liberalitas.

CAPVT XII.

ET quia dux Boleslaus expugnatã Nakel, & alia sex oppida p ut in superioribus tactum est, tradiderat in potestatẽ Swatopolkoni, uni ex satrapis & consiliariis poloniæ, dexteritate & fide plurimũ ualenti. Cuius origo fuit de domo Griffonũ, gẽtis polonicæ ueteri familia, nihil fraudis in eo suspicatus, intellexeratq; eum uiolato iuramẽto a fide defecisse, uolens eius perfidiã ultum iri, ãno dñi. M. cẽtesimo deciooctauo impeditus est maximis pluuiis & diluuiis, in polonia & circũuicinis regnis uigẽtibus. Cœlum siquidẽ post occasum solis in tantã rubedinẽ uersum est, ut quasi ignis, tribus horis colluceret, & statim sequutæ sũt pluuiæ toto ueris tempore, nec cessarunt in æstate, inundatiões fluminum effundendo, & quasi alterũ Cathaclismum producendo. Itaq; in anno sequẽti multũ uentoso & instabili, armato milite Pomeraniam deuastabat, congressusq; cũ exercitu ex Pomeranis & Prutenis, ex ualidis iunioribus atq; agrestibus coadunato, fere totũ florem iuuentutis eorũ extinxit, nec duci Boleslao Pomerani & Pruteni ultra resistere proposuerunt, sed quoad uixit, deuote in obedientia ipsius permanserunt. Ex inde uersus Nakel ad opprimendũ Swatopolkonẽ fidefragum, & fidelitatis uiolatorẽ, peruenit, & a festo natiuitatis Mariæ, usq; ad natalẽ domini, Nakel expugnare non ualuit, prouiderat siquidẽ Swatopolk uiris & uictualibus peroportunis ac sufficiẽtibus Nakel, nec ira qua Boleslaus in perfidiam eius exarserat, nec uulnus quod a sagitta de Nakel excœperat, effectum & uindictã sortiri potuit, propter hy

Boleslai postrema in pomeranos expedicio.

Boleslai victoria.

emis ergo aſperitatem & militũ intollerantiã, propter etiam inſtantiam quã ſæpenumero præcatus eſt Swatopolk, cum ipſo pacẽ confecit, pecunia pro demulctatione & filio pro obſide ab eodem receptis. Nec tamen perſtitit in fide Swatopolk, ſed ut prius rebellauit. Iuſte ergo Boleſlaus furore incẽſus in tertio anno cũ expedito milite Nakel obſedit, & primũ ingenııs & armis bellicis expugnabat, tãdem turribus ligneis altitudinẽ murorũ excedẽtibus per foſſata impleta uſq; ad murũ deductis, fortiori ui defenſores oppidi afficiebat. Sed Pomerani conſilio Swatopolkonis perſuaſi, turribus ligna pinatica ſubiecerũt, & deſuper proiicientes reſinã, lardum, butirum, cæteraq; inflãmabilia. Polonis ea amouere negligentibus, turres igne conſumpſerũt, ſecundoq; & tercio alias turres celeriter erectas & ad murum perductas, ſimili incendio depaſtas exuſſerũt, quarto uero admotas prohibentibus Polonis minime ualuerunt exurere, ex turribus identidẽ cominus per iacula & certamina afflicti, fracti tandẽ Naclenſes & uiribus deſtituti, telis ſimul & uictualibus deficientes, ſaluum diſceſſum cũ ſuis rebus a Boleſlao pecierunt, quo negato, treugas pacis in aliquot dies poſtularũt, & his non obtentis, iterum affectarunt ut ſolam uitam eis donaret & Swatopolkonẽ ei tradendũ uiuũ aſſumeret. Hoc acceptauit & caſtrum cũ oppido Nakel inuaſit atq; ſpoliauit. Swatopolkonẽ uero uiuum compræhendit, & perpetuis carceribus deputauit, nec amplius cuipiam de familia ipſius, munitiones tanq̃ hominibus doloſis tradidit. Tandem Volodorũ, Przemiſliæ ducem ex Polonia prædas ut ſæpe agentem, per milites & ſuos præfectos conflixit, & eum poſt conflictum fugientem, in loco qui Viſſoko dicitur cõpræhenſum, milites in Gracouiã duci Boleſlao adduxerunt, hunc uinculatũ Vaſilko dux Premiſlieñ uiginti milibus marcarum argẽti redemit, ſtatimq; datis duodecim milibus argenti pro reſiduo filiũ Iaroſlai pro obſide poſuit. Ex poſt uero quingenta uaſa argentea, uidelicet lances, picaria, ciphos, de opere græco, pro complemento ſolutionis impendit, ſicq; Volodorũ in toto eliberauit. In anno quoq; domini. M. cẽteſimo uigeſimo tercio. Boleſlaus Poloniæ dux, Iaroſlaum ducem Wladimirieñ affinem ſuum in Ruſſiã reducens, qui apud eum in Polonia per quadriennium moratus eſt, cõuenit circa Przemiſliã cum auxiliis & ducibus auxilia præfato Iaroſlão præbentibus. Colomãno fratre regis hungariæ, Volodoro & Vaſilkone Przemiſliẽſibus, & duce Wlodimir Wlodorouicz, acceptiſq; hungarorũ & Polonorũ ſeptem milibus Iaroſlaus exercitũ prænominatorũ ducum antecedebat, & expugnatis caſtris olim ſuis, e quibus ſpoliauerat eum Wlodimirus Kiouieñ dux, ſcilicet Bles Czirneow Wlodimiria præuenit caſtra Colomãni, & Boleſlai ducũ, & appropinquãs portæ Kiouieñ quæ polonica dicitur, congreſſus eſt cum peditibus ex Kiow contra eũ egreſſis, quibus obtritis & fugatis, alii noui in ſupplemẽtũ eorum ſuperueniẽtes, plures milites hungaros & Polonos, qui Iaroſlaum comitabãtur occiderunt, equũq; Iaroſlai ducis telis confoderũt, ſic q̃ uulnerũ impatiens, ſeſſorem ſuum Iaroſlaum ducem in terram deiecit, pugnaq; ingẽs facta eſt. Ruthenis illum capere adnitentibus: Hungaris uero & Polonis defenſionem ducis opponẽtibus: Rutheni in Kiow fugere coacti ſunt. Iaroſlaus aliquot

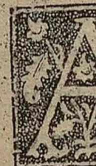
Nackel oppũgnatio.

Nakel ſedicio.

Swatopolk vinculis iniectus.

Volodor⁹ premiſliẹ dux victus.

Iaroſlai in ruſſiam reductio.

quot uulneribus cōfossus, paucis post diebus mortuus est. Colomānus itaq; & Boleslaus cum cæteris ducibus ad Kiow uenientes, cœptā obsidionem castri Kiouieñ continuauerūt. Sed Andreas præfectus castri, a Wlodimiro in tutelam relictus, exiēs supplex pacem orabat, & quoniā Iaroslaus gratia cuius bellum assumpserāt uita functus erat. Duces Boleslaus & Colomannus instātibus Volodoro & Vasilkone ducibus Przemislieñ suffragatoribus suis pacem concesserunt, singuliq; duces ad sua redierunt.

Iaroslai iterit⁹.

CAPVT XIII.

Nno domini. M. cētesimo uigesimo quarto, præparatis naucleris & nauibus circa Gedanū, dux Boleslaus accepto secum Petro de Dacia, qui postea dictus est Piotrek magnus comes de Skrzin, & tota militia bene armata, secūdis uētis in Daciam ꝑuenit. Erat autē causa nauigandi, quoniā pater Petri comitis de Skrzin, per litteras nūciauerat, Henricum regem Daciæ a fratre suo germano cuius nomen Abel, pluribus uulneribus interfectū, omnesq; thesauros præfati regis sibi occulte commissos, ne ergo in manus occisoris quouis modo deuenirent, hortatus est ut Petrus tales thesauros reciperet in Poloniam. Dux itaq; Boleslaus per totam Daciā publicat & insimulat sese uenisse ad ulciscēdum innocentem regē Henricum suum amicum, in Abel occupatore regni, germano prædicti occisi regis. Ex inde cuncti nobiles Daciæ, deficientes a truculento occisore, adheserunt Boleslao, & castra omnia in manus Boleslai contulerūt. Occupator uero regni, uidens se desertū exul de regno profugit, tū Boleslaus persuasit regnicolis Daciæ, ut legittimū regem eis eligerent. Ipse uero clam a parente Petri recepto aureo uellere, & plurimis thesauris a longo tpe cōgestis, totaq; cognatione Petri, bene ditatus prospere in poloniā renauigauit. Iste est Petrus, cui ob merita, dexteritatē, & fidem eius, contulit Boleslaus comitatum in Skrzin, cum aliis multis possessionibus, in uxorē eidē dando Mariam principē Russiæ, germanā Iaroslai ducis Wlodimirieñ. Iste qui in Polonia extruxit septuaginta septem ecclesias lapide secto & dolato. Iste est qui duo monasteria construxit & dotauit, unū sanctimonialium ordinis Præmōstrateñ in uilla Chalino Wladislauieñ diocesis, quod successu tēporis transtulit, propter uberius solum in oppidū Strzelno eiusdem dioce. Wladislauieñ. Aliud monasterium extra muros Wratislauiæ ad sanctum Vincentium, quod abunde dotauit, & fratres Præmōstratenses nouiter propagatos introduxit. Iste pro insigni gessit, in campo albo figurā similē litteræ capitali K. in parte anteriori tres tracturas, ad similitudinem trinæ crucis habentē hoc modo ꝶ, supra galeam uero cignū ferebat. Nūc aūt eiusce geneologiæ nobiles Poloni a præfato Petro propagati, cignum dumtaxat ꝑ armis ferūt, alia præclara facinora & exitus mortis huius comitis postea dicētur. Boleslaus dux Poloniæ q̄q̄ sospes gloriosus & multum ditatus in Poloniā ex Dacia rediit, tamen urbē Graccouieñ in toto conflagratam exinde turbatus reperit, reperit & eā oram, quæ est a Przemislia usq; ad Byecz deprædatā abs Wladimiro, filio Volodori ducis Przemisliæ, qui nacta opportunitate, absente Boleslao spoliata pecora & plurima suppellectili, nemi-

Nauigalis expedicio i daciā

Petrus comes De Skryn.

Monasteriū in strzelno.

Monasteriū .s. vincencij extra muros wratislauieñ.

Arma familie cum cigno.

Cracouia conflagrata.

ne repugnante, secũdis successibus in Przemisliam intulit. Ob hoc Boleslaus frendens, aduersus Przemisliam cũm omnibus suis militibus processit, & quæcq; obuia uastãdo prostrauit. Cui Volodor cum suo & aliorũ ducum exercitu, in loco qui dicitur Vilihew occurrens, pugnauit, sed a Polonorum exercitu frequentissimo tanq̃ sicci calami contritus & castris exutus est. Cœciderũtq; inter alios Ruthenos, duo Boyarii magis strennui, scilicet Nawrotnik & Zaszithnik. Volodor uero in fugã uersus, ad Halicz diuertit, ubi exercitum renouans uita fũctus est, & in ecclesia sancti Ioannis quam ipse fundauerat in Przemislia sepult⁹, relinquẽs duos filios Wlodimirum cui cessit Swinigrod & Roscziflaum cui Przemislia ꝑ sorte obuenit. Sequuta est eo anno hyems seua & frigida, in qua perierunt non solum pecora, sed & homines, fames quoq; in Polonia uiguit. Boleslaus autẽ dux beneficiorũ ꝑinsignes triumphos diuinina bonitate perceptorum memor, muros ecclesiæ cathedralis Graccouieñ ꝓfundos erexit, duas eidẽ turres adiũgẽdo, plura ecclesiastica ornamẽta, calices & cruces donauit, & uigiti canonicos seu præbẽdatos cũ Radoszchone Graccouieñ episcopo addidit. Boleslao certis uillis & possessionibus, Radoschone põtifice Graccouieñ decimas manipulares, contribuentibus. Collationẽ omniũ præbendarum circa antistitem Radoschonẽ & suos successores perpetuo manere iubens.

Boleslai victoria contra volodomirum.

Viginti canonici i ecclesia graccouieñ additi.

CAPUT XIIII.

Mortuo Stephano rege Hungariæ filio Colomãni, & genero ducis Boleslai, anno Christi. M. centesimo uigesimo primo, de uoto & unanimi uolũtate Hungarorꝫ, postergatis filiis præfati regis Stephani, suffectus & in regem Hungariæ coronatus est Bela cœcus filius Almi, quẽ olim Colomannus pene ab utero matris infantulũ ut ei spes regni rescinderetur cœcauerat, quod tamẽ omnium prouisor deus aliter disposuit, & eum regnare fecit. Filii ergo, iã dicti Stephani, una cũ matre Iuditha, ad auum suum ducem Boleslaum in Poloniã uenerũt, supplicãtes ut eorum conditioni pupillari misertus, eos in regnum Hungariæ restitueret. Is uero cum magna potentia suorum militũ, prænominatos nepotes secum ducens, Hungariam potẽter ingressus est, Et in Scepusio occurrente ei Alberto, Marchione Austriæ, qui sororem Belæ in coniugẽ acceperat, cum copiis Germanorũ, & regis Hungariæ duro cõmisso prælio, primos in acie cõtriuit & reliquos in fugã cõuertit, duxq; ipse Albert⁹ Austriæ ad regẽ Belam refugit. Boleslao aũt duce Poloniæ uersus Budam, cũ filiis Stephani & toto exercitu procedente, legati ex Polonia adueniunt, Sobieslaum ducem Bohemiæ orã Wratislauieñ cis Odram deuastasse, & prædã in Bohemiam abegisse nũciantes. Re infecta & consilio suorum inductus, reuersus est Boleslaus cũ exercitu in poloniã, tutius propria defensare, q̃ aliena oppugnare ratus. Composito exercitu, in Bohemiam transire uoluit, sed nepotes eius & hi qui cũ ipsis erant hungari, poposcerũt & cum maxima instantia obtinuerũt, ut relictis nobilibus prouinciæ Wratislauieñ ad opponendũ Sobieslao & Bohemis, iterũ Hũgariam repeteret & ingrederetur, quod illo agente, & uersus Budam sine resistentia procedente plurimis hungaris filiis Stephani

Boleslai in hungaria victoria.

Sobieslaus poloniam. vastauit apud odrã.

indies

indies adhærentibus: Belaq; rege in castra Vissegrad confugiēte, nuncii ex polonia consequentes ipsum, exposuerūt nobiles prouinciæ Wratislauieñ impetū Sobieslai non ferentes ex campo diffugisse, & Sobieslaum tricētas uillas cū monasteriis, ecclesiis & aliquot oppidis cōflagrasse, copiosamq; prædam in Bohemiā deportasse. Dux Boleslaus relicta hūgaria ad tuendū propria diuertit, & rectiori uia in Morauiā ueniēs, singula quæq; obuia exussit & strauit, prædam ingentem hominū & pecorum in Poloniā deferendo. Refert nouissimus chronicæ hungarorū scriptor, regē Stephanum filium Colomanni filios legitimos non habuisse, nec uxorem, sed pellices tenuisse, & icirco carens herede, post se regnaturū designauit Belam per suū parentē cœcatum, ad suscitandū stirpem regiā, filiam Vros de Seruia tradēdo ei in uxorem. Ob hoc quidam Polonorū historici aiunt, hunc Boleslaum ducē Poloniæ tradidisse filiā suam, ex Ruthena genitā, Colomāno altero filio Colomāni regis Hungariæ ad coronandū eum in regem Haliciēñ, & non Stephano maiori natu regis hungariæ, illiusq; Colomāni ducis Haliciēñ prolem iuuisse, ad assequendū regnum hungariæ. Addidit insuper dux Boleslaus in āno sequenti aliā expeditionem in Bohemiā cū omniū suarum terrarum potentiis, & Ruthenorū auxiliis, ad ulciscendum in Sobieslao suas iniurias, qui uiolato iure hospicii cōmorationis in Polonia, & fauēdo pactis cū Bela rege hūgariæ initis, Poloniam afflixit, & incipiens a finibus poloniæ, usq; ad flumē Albeam uillas, uicos, & oppida exussit, homines captiuauit, pecora & supellectilem abegit, Bohemis cū duce Sobieslao in certamen publicum prodire non audētibus, dumtaxat longius ab exercitu uagātes Polonos in locis iniquis rapientibus, assumpta præda absq; quauis resistentia, dux Boleslaus cū suis in Poloniā reuersus est. Dimissisq; & abeuntibus in sua loca Polonis, Sobieslaus a tergo cum Bohemis & Morauis in oram Poloniæ propinquiorē Bohemiæ, irrupit, & illatis aliquibus damnis, propere in Bohemiā reuersus est. Reparanti Boleslao in anno sequēti nouum exercitū, aduenerūt legati Lotharii regis Romanorum, hortātes & postulantes, ut ad ipsum personaliter accederet, offerens se inter eum, & ducem Sobieslaum, æquā pacem compositurū, super quo adhibito consilio, dum ab omnibus fuisset approbatum, Lotharium regem Romanorū in Bāberk cū notabili comitiua accessit, ubi aderat dux Sobieslaus, tentauit ergo Lotharius cū suis principibus pacificare Boleslaū poloniæ, & Sobieslaum Bohemiæ duces, ut in subsidiū acceptis gentibus ducis Bohemiæ progrederetur in Italiā, ad ordinandum res ecclesiæ turbatas, & accipiendum coronationem Romæ. Re uero infecta utroq; duce suas iniurias plurimum perpendente, cœpit postulare Lotharius a duce Poloniæ quietem & pacē Bohemis per trienniū, ne subsidio Bohemorum frustraretur. Cui acquieuit & per trienniū soliditatē pacis cum Bohemis seruare repromisit, & priusq̃ triennales treugæ inter duces expirarēt, per cōmunes barones bohemiæ & poloniæ, facta conuētione in Cleczko, in præsentia ducū Boleslai & Sobieslai, cōfecta est pax inter eos perpetua. Ex Italia autē Lothario reuerso accessit eū Boleslaus Poloniæ dux, & iussus homagia pendere ex terris Pomeranorū & Rugianorum, tanq̃ ad imperiū spe-

Sobeslaus iterū slesiā spoliauit

Boleslaus morauiam uastat.

Opinio hūgarici scriptoris.

Boleslai in bohemos expeditio.

Preda ex bohemia.

Sobieslaus poloniā ingressus hostiliter.

Boleslai cū lothario in bomberg cōuentio

Treugæ triennales.

Pax ppetua firmata.

ctantibus. Respondit terras proprias Polonorũ, nunq̃ imperatori tributari as fore. Dimissus igitur ab imperatore in poloniã rediit in pace, uerum dũ ta lia gessit cum Hungaris, Bohemis & Imperatore, Principes Russiæ defecti onem & rebellionem meditari cœperũt, quam prior persuasit, & aliis Ru thenis proposuit. Iaropolkus Wlodimirouicz, inquiens, quoniã turpe esset totiens ad aliena bella obeunda Ruthenos trahi, & sub principe alterius ri tus cum dedecore & scandalo eorum detineri. Nunc ergo excutiẽdum est in quit iugum seruitutis nostræ, non enim poterit polonus tribus hostibus im plicitus, Hũgaris, Bohemis & Ruthenis cũ omnibus satis pugnare. Hac de fectione ad Boleslaum perlata, dum in consilio sciscitaretur quid agendũ fo ret, inter alios iussus dicere consiliũ Petrus Wloſczouicz, comes de Xansz sic orsus est. Non potest compesci fluxus aquarum, nisi fons prius extirpe tur aut occludatur, nec frondes oriri prohibentur, nisi radice euulsa, sic neq; potest Ruthenorũ meditata defectio compesci, nisi is a quo processit Wlo dimiriæ princeps opprimatur. Ipseq; suscepit hanc prouinciam prouidendã & principes Russiæ in fide continẽdos, uafro itaq; usus ingenio, accepto ap paratu lugubri, cum paucis fidis comitibus facti ignaris, ad ducem Wlodi miriæ Iaropolkum peruenit, & causam sui aduentus, tyrãnidem Boleslai du cis Poloniæ, cum frequentibus iniuriis asseruit. Rogans ut ipsum tanq̃ prin ceps æquissimus, comitate & humanitate decor9, iure hospicii exciperet & confoueret. Gratus fuit Iaropolko aduentus Petri Wloſczouicz, gratus & principibus Russiæ, putabant eñ destinatam rebellionem ex hoc tempore oportuno maturaturos. Verũenimuero Petrus obseruabat ducem Iaropol cum, & quodam tempore cum paucis prandentẽ, iubens suos arma corripe re, hostem se protestatus, compræhendit, eũ prostrauit, atq; in uincula conie cit, celerrimoq; cursu in poloniam detulit, & Boleslao tãq̃ munus optatum præsentauit, laudatus & multis possessionibus remuneratus, eo q̃ unius ho minis captiuatione omnes Ruthenos in fide cõtinuit. Sed longe aliter q̃ spe rauit prouenit, nam Vasilko genitorem suum Iaropolkum redimendo, ad ar bitrium Boleslai grande præcium expendit & tribuit. Quendam quoq; hun garum, pari uafricia atq; dolo subordinauit, & ad Boleslaum decipiendũ mi sit. Is ne fraudator notaretur, exulẽ se finxit, omnibus reb9 exutũ per Belam regem Hungariæ, quoniã partem nepotũ Boleslai fuisset secutus. Boleslaus primum fauore hominem dolosum prosecutus, tandẽ Visliczam oppidum natura & aquis munitũ, Nide fluuii in modum coronæ circumfusum ei gu bernandũ commisit. Ille nacto tempore oportuno cũ Boleslaus pro reformã da pace ad Lothariũ regem Romanorũ se reciperet, sub confiscatione bono rum, camere ducali applicandorũ, cunctis uicinis cũ pignoribus & fortunis eorum in Visliczam confluere præcepit, quoniã ex certis litteris accepisset duces Russiæ rebellione publicata propere in poloniam accelerare. Singuli ergo territi cum omnibus fortunis in Visliczam sese receperũt. Hũgarus ue ro dudum meditatus dolum, intimat duci Wladimiriæ, ut cum multis genti bus ad Visliczam sexto idus Februarii ueniret, pro uoto suo populis & op pido potiturus. Anno ergo domini. M. cẽtesimo tricesimo quinto, sexto idus Februarii

Ruthenorũ defectio.

Dolus petri wloſczouicz.

Vicissitudo doli.

Februarii, noctis tempore sub silentio apertis portis ciuitatis infidelis hungarus Ruthenos omnia debachātes introduxit, senibus & impuberibus nō parcentes, in omnem sexum omnemq; conditionē hominum in ore gladii seuiētes, ad ultimū omnem substantiā extirpātes, cū hominibus & pecoribus exusta ciuitate in Russiā abduxerūt. Hoc tristi nūcio ad Boleslaū plato, fremens & exagitat9, collectis ingenuis una cū agrestibus, ad interiora Russiæ penetrauit, ducesq; non reperiēs (omēs siquidē in longinquas siluas & inuia Boleslaum tanq̄ fulmē metuētes ad delitescendum fugerāt) in plebē Ruthenam, & tecta innocua deseuiēs, ad ulciscendum mortem & damna suorū pro ruebat. Contritisq; omnibus, acceptis hominibus & spoliis in poloniā redit. Russiæ principes pro desolatione suarum terrarū, dura & graui tristicia afflicti, conuentiones circa Wladimiriā faciunt, & ultionē ex Boleslao sumendam concludunt, persuadente tamen Iaropolko duce Kiouieñ occultis dolis & non manifestis modis, circūueniendum ac opprimendum ipsum statuunt, quoniā Polonorū potentiam aperto bello frangere nequirent. Eiiciunt ergo & expellunt Hallicieñ ducem Boleslai affinem, quia consilia eorū polonis proderet, qui ad Boleslaū secessit in poloniam. Subordinat postea Iaropolkus Kiouieñ, primores Hallicieñ ut apud Boleslaum reditū & restitutionem sui ducis peteret, ut pro honestamēto ipsius personalem reductionem ei præberet. Adueniunt & hungari uicini regioni Hallicieñ, Ruthenis similia referentes, restitutioni ducis Hallicieñ se auxiliaturos promittentes. Constituto itaq; & præfinito die, dux Boleslaus Halliciēsem principem paruo exercitu reducebat, appropinquāti autē Halliciæ, occurrens exercitus hungarorum utrumq; ducem excœpit, & in extremā posterioreq; partem abiit, deinde turmæ Hallicieñ, similem salutationē & applausionem facientes, in terga exercitus polonici, quæ hungari iā occupauere diuerterūt. Quo inspecto dux Boleslaus ad Wsebòrium palatinū Graccouieñ principem militiæ dixit. Suspicaris ne Wsebori hostilitatē nobis parari, & a fronte aliis uenietibus, a tergo hungaros & Hallicieñ nos inuasuros, principiis obstandum est, nec eo sermone complente, copiosissimus exercitus Barbarorū & Ruthenorū cum duce Iaropolko aduenit. Paucis igitur suis adhortatis ut se uiros meminerint, & animam potius honeste funderet, q̄ miserabilem seruitutē subirēt, sic fatus cū esset circumclusus hostibus in aduenientes a fronte irruit, & contrita ala ei obuia, in alios insiluit, & magna cœde attriuit, fortunæq; confidens uictorem se euasurum sperabat, uerum quodam Palatino, cuius nomen scriptores subticent timore perculso, de pugna fugiente, pertracta est post eum magna pars exercitus Boleslai, ut certocertius posset uidere se uincendum q̄ uictorē, non destitit tamen bellicosissimus princeps omniquaq; hostes prosternere, donec ab omnibus, telis, lanceis, & gladiis impetitus, equo sub eo confosso & interiecto, pedes pugnādo, hostes reprimeret. Quo uiso quidam miles gregarius, de suo equo descendens, eū duci Boleslao præstitit. Cape, inquit, illustrissime princeps hunc equū, & te meliori fortunæ reserua, sicq; excessit & in Poloniā utcūq; mœrēs regressus est. Miles quoq; ille gregarius saluus redit, cui ob præstitum beneficiū, plures possessiones, magistratus, & dignitates Boleslaus tribuit. Palatino uero profugo, misit colum, pensum, & pelliceam

Vislida capta.

Boleslaf in ruthenos vindicta.

Boleslaf ex ruthenis clades.

dol.

palatino

ceam leporinam. In colo signans eum fœminam. In pellicea leporem & meticulosum. In penso chordā & suspensionē ipsius. Palatinus acceptis donis & signatione eoꝝ intellecta, mestissimus in nocte in campanili proprii oratorii se suspendit. Thesauri regni, pro redemptione captiuorum expositi sunt, nō tamen omnes captiui redempti sunt, plures eorū deficiēte publico ærario ue nūdati, in seruitute perpetua & fame uitam finierūt. Boleslaus uero semper ingeminans accusabat fortunam quod eum dereliquisset, accusabat & fugā Palatini suspensi, nihil consolationis accipiens, nec ex animo merorē ex conflictu perpessum dimittens, donec in ægritudinem lapsus est, & prope annū in lecto decubuit, sentiensq; se moriturum, diuisit regnū inter filios. Wladislao inter fratres seniori ex Ruthena genito, legauit terras Graccouieñ, Siradieñ, Lancicieñ, Slesiam, Pomeraniā, & primeuitatē principandi. Ex Adleyda uero sorore Henrici imperatoris genitis, legauit: Boleslao Crispo terras Mazouieñ, Dobrzineñ, Cuyauieñ & Culmeñ. Mieczslawo seni, a maturitate moꝝ nuncupato, Gnezneñ, Posnanieñ, & Calissieñ. Henrico primo Sandomirieñ & Lublineñ. Kazimiro autē infantulo nihil appropriauit, hortatusq; ut ei portionē æquam assignaret. Respōdit iā dudū assignasse, mirantibusq; astātibus dixit, nō intelligitis inter quattuor rotas currus, quintā sedē esse in medio. Sic & huic infantulo, intra quattuor Tetrarchas, mediam esse successionem. Suscepto aūt uiatico diuinissimæ eucharistiæ expirauit, anno domini: M. cētesimo tricesimo nono, ætatis quinquagesimo quarto, regni uero trigesimo sexto, sepultus in ecclesia Ploceñ, cum cineribus paternis. Fuit Boleslaus habitu corporis mediocris, colore fuscus, ad credendū facilis, faciliter ex credulitate ad leuitatē & picula incidens, uelut in profligatione Hallicieñ. Pluribusq; aliis euentibus ei obtigit, fuit in teneris unguiculis laboris, inediæ, & frigoris impatiēs, robust⁹ corpore, ab adolescētia martialibus deditissimus, nullus regū & principū Poloniæ usq; in hanc diem bellicosior eo fuit. Nā quadraginta septē uicibus, publica acie, signisq; collatis pugnauit, totidēq; uictoriis potit⁹, triūphauit, præter in ultima Hallicieñsi pugna, in q̄ fortuna pessum iuit, & eum deseruit tanq̄ alterum Hanibalem. De liberalitate ipsius monasteriū Szeczechouieñ, ordinis sancti Benedicti, pluribus possessionibus, in sui memoriam & mercedem sempiternam, post Szeczehonē magnificum fundatorem dotauit.

Regni diuisio in filios Boleslai.

Kazimirus

Boleslai mors et laudes.

Boleslai uictoriæ.

Monasterium Szeczechouieñ ditatum.

CAPVT XV.

RVthenorum duces Swatopolk, Wlodimir, Dauid, Olech, & Iaroslaus, facta cōuentione cū ducibus Polowczonū in Stachow, pacem conficiūt, & ad maiorem firmitatem obsides ex utraq; parte inuicem dant, non diu tamē Polowczi pacem seruabāt. Inuadebant nanq; Russiam excursionibus, & prædis assiduis, eapropter Swatopolk Kiouieñ, Dauid Swatoslauicz, Dauid Wseslauicz, Mscisla⁹ nepos Hreorii, Vieczeslaus Iaropolczicz, & Iaropolk Wlodimiriuicz, duces russiæ uocando Dauid, & Olech Dauid cōparente. Olech uero ægritudinem simulante, anno domini. M. centesimotercio, cum suis gentibus æstate non expectata in Schuten uenerūt, quos ut audiuere aduenisse Polowczi, in maxima multitudine

ma multitudine collecti sunt in superbissimo spiritu cū Ruthenis pugnatu/
ri. Immisit autē dominus terrorem Polowczis, ut tam ipsi, q̃ equi eorum cō/
tristati tremerent mœstiq; procederēt. Ruthenis (præces deo & elemosinas
ecclesiis porrigentibus) letis animis & equis eorū hinnientibus cum spe con
tra Polowczos gradientibus, quos ut uiderūt Polowczi, perculsi terrore ter
ga uerterūt. Ruthenis eos cœdentibus atq; persequētibus, uiginti duces Po/ Ruthenorū uictoria.
lowczonum eo prælio sunt occisi, scilicet Russoba, Kocza, Harslonopa, Kil
thanopa, Kumana, Azupa, Kurthaka, Czenyerepa, Surbor, & alii plures,
multa milia cœsa sunt, multaq; capta, castra direpta sunt, aurū gemmæ, pe/
cora, cameli, & captiui in Russiā deducti sunt. In illa die amplam salutē per
contritionē inimicorū suorum deus Ruthenis tribuit. Eodē tamen anno Pru
teni & Lithuani terras Russiæ uastarunt, Polowczi cladem suam ulcisci uo
lentes, clam in eam oram Russiæ, quæ Zarzeczko appellatur insiluerunt
Swatopolk uero, dux Kiouieñ suū exercitum, ei Ioannē & Iuankonem Za/
charzycz & Kosorina præficiens, misit aduersus eos, quos apud Danubiū
consequētes spolia excusserūt. Cum Polowczis tamē in dimicatione non ue
nerunt. Adhuc autē spirantes minas, magisq; ulturi clades suas, Polowczy,
in magna multitudine in Russiam cum Bonyak uenerunt, Sarnkan & aliis
principibus, statiua circa Lubnya locantes. Swatopolk uero Kiouieñ, Wlo
dimir, Olech, Swatoslaus, Mscislaus, Vyeczslaus, & Iaropolk, duces Rus/
siæ cum suis gentibus, transito flumine Sula anno domini. M. centesimo se/
ptimo duodecima Augusti, in Polowczos irruerunt improuisos. Qui gran/
di timore perculsi, non potuerunt in ordines ire, sed alii pedestres, alii raptim
conscensis equis, in proximas diffugerunt siluas: Ruthenis eos usq; ad Cho/
rela psequētibus, & q̃ plures occidentibus, occisus est est dux Tasza, germa/
nus ducis Bonyak cum aliis. Rutheni potiti castris, & omni suppellectili eo Ruthenorū uictoria.
rum, redierunt cum gloria & magno gaudio in sedes suas. Nec his contenti
duces Russiæ, instaurant exercitum & qui egre inuasionē Polowczonū pro/
pulsabāt, iamiā ultro bella eis inferre festinabant. Educūt itaq; copias eque
stres & pedestres, secunda dominica quadragesimæ, superatoq; flumine Su
la, ueniunt in Chorela. Ex inde ordinatis curribus & aciebus procedebant p
flumen Oltha & Vorzskla, usq; ad flumē Don qui est Tanais, illic arma in
duentes, & signa militaria extendentes, composito agmine incedebant ad ca
strū Rukanye, ubi refecti piscibus & uino, ad aliud castrum Szuuorow per
tingunt, quod exurunt, & Polowczos ad tuendum sua paratos excipiūt, ad/ Ruthenorū duplex uictoria.
hortātesq; seinuicem Rutheni, & mori deuouentes potius q̃ fugere, acies po-
lowczonū fuderunt, reliquos dispersērūt. Post paucos dies, nouo & fortiori
exercitu Polowczonū adueniente, ex pluribus legionibus adaucto, pari for/
tuna profligatus est p Ruthenos. Et per quattuor dies persequētes ipsos re
ceptis castris, uxoribus, paruulis, camelis, equis, pecoribus, aliaq; suppelle/
ctili eorum, in Russiam reuersi sunt cum maxima leticia, a pcessionibus suo
rum honorati atq; excepti. Post hoc in breui uidelicet anno domini. M. cen
tesimo duodecimo. sedecimo die Aprilis, mortuus est Swatopolk dux Kio/ Swatopolci mors.
uieñ, socer Boleslai Crziuousti, tumulatꝰ in ecclesia sācti Michaelis i Kiow
quam

quam construxerat, & uertice deaurato decorauerat. In locum eius suffectus
est Wladimirus germanus eiusdem Swatopolkonis. Orta autem seditione
militum in Kiow, curia Putate palatini Kiouieñ dirupta & iudei in Kiow cõ
morantes, & spoliati sunt. Celeriter ergo duce Wladimiro per nuncios ac/
cersito & suscepto, militum insultus conquieuit. Iaroslaus aũt filius Swato
polkonis Kiouieñ, cuius germanam Sbislauam, Boleslaus dux Poloniæ ha/
buit in uxorem, possedit Wladimirieñ ducatum. Perrexitq; contra Iaczwin
gos, quoniã frequentibus excursionibus terras Russiæ deprædabãt, & præ

Iaczwingi ui/cti.

lio inito eos uicit, parteq; regionis eorum uastata, abscessit. Dictum autẽ est
in præcedentibus Iaczwingos fuisse idolatras, conformes Lithuanis & Pru/

Iaczwingi qui populi fuerint.

tenis, in linguagio non parum cum eis dissonos, quorũ metropolis & arx fu/
it Drohiczin usq; in hodiernũ diẽ permanẽs, deinceps Wlodimir princeps
Kiouieñ, habens suspectũ Iaroslaũ ducẽ Wlodimirieñ, ne eũ de ducatu Kio
uieñ expelleret, ipsum in Wladimiria cum auxilio ducũ Dauid Vasilk onis
Roscislai, Volodorouicz & filiorũ Olech obsedit. Iaroslaus nihil sibi consci
us e castro inermis descendit, & uerbis modestis reconciliauit & sibi Wlo/
dimirum Kiouieñ placauit, præcãdo ne falsis assentatorum suggestionibus,
quibus plena est domus potentum, credat. Continuo ergo Wlodimirus obsi
dionem soluit, & in Kiow reuersus est. Scripsitq; denuo litteras præfato, du
ci Iaroslao, ꝙ machinaretur eum exturbare de sede Kiouieñ aut morte neca/
re, eapropter ipsum ad se in Kiow accersit. Qui præcauentibus eum Wladi
miri militibus de periculo, uenire negauit, persuasusq; uafro suorum militũ
consilio, commẽdato castro Wladimirieñ suis militibus, cum uxore, filiis &
omni suppellectili in poloniã ad ducem Boleslaum diuertit, & quadriennio
ꝑ ipsum benigne fotus est, donec eũ cũ duce Colomano filio regis hungariæ
reduceret. Castrũ aũt Wladimirieñ post discessũ Iaroslai deditum est Wla
dimiro duci Kiouieñ, in quod filium suum Romanũ transmisit, quo celeriter
obeunte, alterũ filium Andreã ad regendum Wladimiriã surrogauit. De re
cuperatione autem castri Wladimirieñ & interitu huius Iaroslai sub oppu
gnatiõe Kiow, patuit in actis Boleslai ducis polonie. Wladimirus uero dux

Vladimiri mors.

Kiouieñ Iaroslai patruus, ãno Christi. M. centesimo uigesimo sexto, decima
Maii mortem obiit, sepultus in ecclesia diuæ Sophiæ, cũ paternis cineribus
apud Kiouiam. Cui successit in sedem Kiouieñ, Mscislaus senior filius. Iaro/
polk uero alter frater in Pereaslaw ducatum possedit. Audientes Polowczi

Iaropolci ui/ctoria.

mortuũ fore Wlodimirum ducem Kiouieñ, irruperunt in Russiã. Iaropolk
uero Pereaslauieñ dux, non exspectato auxilio fratrũ, eos conflixit & supe/
rauit, multosq; in aquis suffocauit. Hæc in Russia ad partẽ orientalem acta
sunt. Ad occasum uero filii Volodori, olim ducis Premislieñ, Wlodimir, &
Roscislaus in dissensionẽ uersi, aliena comportarũt auxilia Roscislaus Ru/
thenorũ uidelicet Mscislai Kiouieñ, Gregorii ac Iuan Vasilkouicz. Wlodi/
mir uero hungarorũ, factoq; tractatu de pace per barones apud Scirzecz,
nec pace confecta Wlodimir in hungariã perrexit cũ uxore, filiis & tota fa/
milia, auxilia adducturus. Roscislaus autẽ oppugnauit castrum ipsius Swi/
nigrod, quo non expugnato (reliquerat eñ in eo Wlodimir tria milia arma

torum

torum castrum bene tutantium) discessit, aliquot militibus de suis desideratis & occisis. Repetita aũt oppugnatione, denuo obsedit castrũ Swimigrod sed strage frequenti accepta ab excurrentibus de castro, ab obsidione discessit. Mortuo Mscislao duce Kiouieñ, anno domini. M. cẽtesimo uigesimo nono, surrogatus est pro eo Iaropolkus frater suus dux Pereaslauieñ, obsidioneq; lacessitus dedit duci Andreæ Pereaslaw. Isaslao autẽ Swantoslauicz Wladimiriã, exurentibusq; filiis Olh cum auxiliis Polowczonũ oppida, & uillas circa flumen Sula, tandem in Pereaslaw Vscza & Szupon, præfatus Iaropolk9 dux Kiouieñ cũ filiis fratris Wladimiri egressus eos uicit & filii Olh cũ Polowczis fugierũt. Ruthenis eos lõge ꝑsequẽtibus, ipsis aũt in locũ certaminis redeũtibus, inuasi & cœsi sunt per Olhouiczos, captiuatusq; est Iaropolkus kiouiẽsis, & nepos eius Vasilko cum pluribus Boyariis. Sed dux Iaropolcus captiuitatem euadens fugit in kiow. Quem cum Olhouiczi obsidione cinxissent, habẽs copiam bellatorum resistere noluit, sed æquis cõditionibus cum ipsis composuit.

Mscislai mors.

CAPVT XVI.

wladislaus monarcha tercius.

MErore, nimioq; dolore Boleslao (in Russia bello haud ꝓspere gesto) tabefacto, & mortuo, regnicolæ Poloniæ, circa Graccouiã conuenerunt, anno domini. M. centesimo quadragesimo, & principibus præfati Boleslai filiis iuxta patris testamẽtalem præsignationẽ regnũ poloniæ diuiserũt. Wladislaumq;, eo q; natu maior esset, monarchã & primeuũ ducem, cui cæteri omnes subessent, decreuerũt, atq; elegerũt Non contentus aũt Wladislaus sorte sua, cœpit impulsu auariciæ ducatus fratrum expetere. Incitatus a coniuge sua Cristina, animũ ipsius affligente & quottidie perurgente, ut ni esset semiuir, non pateretur sortem regni possideri a fratribus. Cum Wladislaus tanq̃ patris successor totam hereditatẽ paternam, pro integritate & decore reip. deberet usurpare, turpis siquidem esset peritura regni mutilatio & diuisio, turpis & pluralitas principum. Adiiciebat non competere filiæ imperatoris, habere maritum, semiquartã partẽ regni tenẽtem, nec ad huiusmodi truncatã & tenuẽ possessionẽ, uerum ad totius regni successionem fuisse despõsatam, aliter plurimos locupletiores cõiuges ex parentibus consecutam fuisse. Wladislaus igitur Cristinæ suæ coniugis insultationibus & assiduis exagitatus suggestionibus, animum quo suos fratres exueret possessionibus assumpsit. Mãdauitq; tanq̃ monarcha omnibus contributionem & exactionem in regno poloniæ ei soluere, & subiectis fratrum ab eorum obedientia secedere, nec aliquis resistebat, dũtaxat Wseborius palatinus & militiæ princeps, qui tutando pupillos, fortuna aliquotiens tentata Wladislai gentes conflixit. Et Petrus Comes magnus de

Mulieris periculosum consilium.

Skrzin, ſæpenumero honeſtis abducens perſuaſionibus Wladiſlaum, ne in
propria uiſcera ageret. Neq; fratres ſuos exhereditaret, ꝓpter quod Wla-
diſlaus præcedentē indignationem in Petrum reſumpſit. Fuit autē indigna-
tio ex ioco, de coniugibus exorta, huiuſcemodi, Venationi intentis, Principe
Wladiſlao & Petro Comite de Skrzin, longeq; in abdita nemora feram in-
ſequentibus, contigit in nuda humo pernoctare. Et quia mutatione loci, &
ſtramentorū, uentriſq; rugitu ex inedia & ſiti præcedentis diei, ſomnus eis
non acceſſit. Iocans dux Wladiſlaus, inquit, mollius Petre hac nocte tua cō-
iūx cum Abbate Strelneñ. quieſcit, q̄ nos. Erat aūt uxor Petri comitis ma-
ria, conſanguinea matris ducis Wladiſlai. Petrus aūt comes pro deductiōe
cōtabulatiōis aliud ſimile adiecit reſpōſū. Quid ſcis illuſtriſſime princeps ſi

Ex ioco indignatio.

tua coniūx nō mollius cubat cū Dobyeſz. (Erat aūt Dobiieſz miles a Criſti-
na amatus, eiq; intantū & aſſiduus & familiariſſimus, ut pudicicia Criſtinæ
a pleriſq; propter frequentatiōnē Dobiieſz carperetur.) Mox ira concitus
dux Wladiſlaus, eum in corde furorem ſuppræſſum occultauit. Reuerſuſq;
ad uxorem, tum ex mœrore, tū ex interrogatione Criſtinæ iocoſū ſermonem
Petri comitis reuelauit, excāduit fœmina, ſuamq; tuendo famam, aſſidue in-
ſtitit ut de Petro comite uindicta ſumeretur. Expugnatus Wladiſlaus cōmi-
ſit militi Dobyeſz (quoniā is contumeliam pati uideretur) tanq̄ huic facino-
ri idoneo, ut Petrum Comitem, occulte ad pœnā raperet, uiſaq; oportunita-
te, q̄ filiā ſuā Petrus tradebat in matrimonium, Iaxæ duci Zerbiæ in Wra-
tiſlauia, & haſtarū ludos, præmio ꝓpoſito, uictoribus ꝓmiſerat, tanq̄ ad lu-

facin⁹ pessimū

dum haſtarū cum frequentibus complicibus Dobyeſz ſuperuenit, & raptū
Petrum duci Wladiſlao obtulit uinctum, qui inſtante truculenta & implaca-
bili muliere, lingua exciſa, & oculis effoſſis, uiſu priuatus eſt. Aiūt tamen hi-
ſtorici Polonorū, toto quinquennio quo ſuperuixit præfatus Petrus, miracu-

Mira loquutio

loſe, & loquelam, & uiſum rehabuiſſe. Mortuo Petro relatus eſt in Wratiſ-
lauiam, & in medio chori monaſterii ſancti Vincencii extra muros Wratiſ-
tiſlauieñ, ordinis Præmōſtrateñ, quod ipſe dum uiueret ſumptuoſe fundaue-

Petrus de ſkrin mortuus.

rat, & edificauerat, tumulatus. Poſtea coniūx eius, adiecta eſt cineribus ipſi-
us, de quibus huiuſmodi rithmi ad tumulum dictati uidētur. Hic ſitus eſt Pe-
trus, Maria coniuge fretus. Marmore ſplendente, patre Gwilhelmo peragē-
te. Is Petrus (ut fertur) ſalutari ſatiſfactione ſibi Romæ a pœnitentiario iniū-
cta. Eccleſias magnifice cōſtructas, ac ſumptuoſe erectas, in regno Poloniæ
ex pecunia olim regis Daciæ, auxit plurimum, e quibus nōnullæ ſub his no-

Eccleſiæ extructę per eundem ad. ſ. Ioannem. S. Andream In Swyerzyniecz. Saluatorem. S. Laurentium in kazimiria.

ſtris tempeſtatibus conſpectui apparent, atq; cernuntur, quædam uero, ædi-
ficioꝝ ſtructura pro temporū curriculo immutatæ. E quaꝝ numero ſūt hæ
Graccouiæ ad ſanctū Iohannem, & . ſ. Andream, extra menia item Graccoui-
ana in Zwierzyniecz ad ſanctū Saluatorem. In Kazimiria ad ſanctū Lau-
rentium, in Wratiſlauia ad ſanctum Vincentiū, & ad ſanctā Mariā in arena
cum earum Abbathiis. Item ad. ſ. Michaelem, & ad. ſ. Martinū in prædicta
Wratiſ. in Strzelno, in Chelino, in Lancicia, in Clobuczko in utraq; Skrzin
in Zarnow, in Payaczno, in Ruda, in antiqua Syewior, in Chelmycze, in
Wierczyczow, in Kigye, in Tyniecz, i Clewyſzka, in Opatow, in Pkanow

in Koſczelecz

in Koſzczelecz Wladiſlauieñ dioceſis, in Kalyſch ad ſanctum Laurentium in Czirwienſko cum earum Abbathiis, ad ſanctũ Swiradum, in Kazimierz maioris Poloniæ ad quinq; fratres, in Mſtow ad ſanctũ Petrum, in antiqua Konin, in Niſa. in Kothlow, in Numborgk ſãctimonialium prædicatorũ, in Rabino, in Czirwony Roſzczol, in Lawyn duæ, Cõuẽtualis & parrochialis in Thulcze, in Lezow, Ante Krobya ſancti Egidii in cimiterio aũt parrochialis eccleſiæ in Konin, ſaxeam collocauit columnã, in qua ſequentia metra p̄ ſtatuarium ſculpere iuſſit. De Kalyſch hic medium in Cruſzuicze fore punctum. Indicat iſta uiæ formula iuſticiæ. Quam fieri fecit Petrus Comes Palatinus. Gubernauit ſiquidem prouincias Kaliſſieñ & Cruſſwicieñ, ex Boleſlai Crzyuouſti donatione. Et dum ex una in aliã crebriter pergeret, mediam illius itineris & diſtãtiæ intercapedinẽ in Konin fore, experientia didicit, Sed redeũdum eſt ad Wladiſlaum. Mutilato Petro Comite, Wladiſlaus dux, ſuos fratres e regno exterminare cœpit. Collecto ſiquidẽ ex omnibus dominiis proprio exercitu, accerſiuit & auxiliaria ſubſidia Ruſſiæ ducum, Wſewoldi ducis Kiouieñ, qui ſibi Swantoſlaum ſuũ filium una cum ſuis gentibus miſit. Inſup Iſaſlai Dauidowicz ducis, Wſewoldimiri Hallicieñ. Depulit itaq; Henricũ de Sandomirieñ, & Boleſlaum Criſpum de Ploceñ, caſtris. Quibus ſeſe in caſtrum Poſnanieñ ad Meczlaum ſenẽ eoꝝ germanum recipientibus illico eos inſequutus uallauit, ſepibuſq; & turribus circumdedit, tormentis arietibuſq; quatiens, & multo alio apparatu bellico inſultans expugnabat. Rutheni autem barbarica immanitate conciti, cœdes hominum paſſim faciebãt, prædas multiplicabãt, uirgines & matronas ingenuas deflorabãt atq; proſtituebant. His itaq; probris, Reuerẽdus pater Iacobus, metropolitanæ Gnezneñ eccleſiæ Archipræſul laceſſitus, quadriga uectus, quia grãdeuus & ſenex, habitu Archiepiſcopali indutus, ſuaq; Tiara ſeu inſula ornatus, in Wladiſlai ducis tabernaculum ingreſſus eſt. Atq; e ſella, principi Wladiſlao, ne fraternas poſſeſſiones raperet perſuadebat, ne quoq; genitoris teſtamentum uiolaret, ac fratrum curatorem, pupillorũq; tutatorẽ ſeſe gereret: Barbaros Ruthenos compeſceret, abhominabiliaq; per exercitum patrata & patranda reſcinderet, Wladiſlaus autem huic prudenti perſuaſioni, & catholicæ correctioni, nullo pacto acquieſcere uoluit. Iccirco Iacobus Gnezneñ Arzhiepiſcopus, uir iam ſenio confectus, e ſella cui inſedebat ſeſe erigẽs inquit. Anctoritate omnipotẽtis dei, cuius ego miniſter indignus, officiũ gero, te monitum & rebellem excommunico, Pharaonicaq; obſtinatione induratũ anathematizo, ac ueluti incorrigibilem diuinæ ultioni, te puniendũ reſeruo. His effatis, quadriga uectus tabernaculum exibat. Vector autẽ in uehendi officio incautus exiſtens, ultimo axe, ſtatuam papilionis euertit, ita ut papilio totaliter in terram deciderit, in futuri mali præſagium. Wladiſlaus autẽ dux in hiſce omnibus, ſuas animi paſſiones contriuit, nec Archiepiſcopo, & aurigæ eius quopiam maledixit. Cũq; Boleſlaus, Henricus, & Mieczlaus, germani fame & fratris tyrannide obſeſſi angariarentur. Nec irruptionibus in hoſtes ex caſtro factis aliqua ex parte releuarentur. Vltima deſperatione acti, ſe complectentes mutuo, cum ſuis armatis quibus caſtrũ muni/

Alia multa tẽpla extruxit.

Wladiſlai in fratres ſeuicia.

Wladiſlaus excomunicatur.

erant: q̄ primum fortunā experiri statuerunt, & aduerso pectore, ex uulnere potius q̄ fame mori iudicabant. Quadam igitur die, hostes eos obsidentes, sparsos hincinde considerabant. Alios comessationi deditos, alios uoluptatibus & ludis, cæterisq; iocis aulicis intentos: alios post crapulā somno grauatos & sopitos, inermes ac inordinatos. Temporis oportunitate freti, extenso de cacumine turris signo rubeo, in hostem cum peritissimis suis militibus & reliquis infirmioris etiā ætatis ordinibus: cum ualido clamore irruperūt. Et iniecto igne: tabernacula culmis & straminibus tecta conflagrarunt: proper eq; uersus ducem Wladislaum accelerātes: quosq; occurrentes inermes trucidarunt, & trementes in omnem partem dispersos conflixerunt. Dux uero Wladislaus diffugiētes insequutus: cū paucis, equorū permutatione adhibita, fugit, & merens Graccouiam uenit. Duces uero Russiæ Swantoslaus: Isoslaus & Wseuoldimirus eorum fortunis priuati: per Graccouiā Russiam petūt. Duces uero utpote Boleslaus Crispus, Henricus & senex Mecz la9 ex manubiis utriusq; exercitus tū Polonici tūm Ruthenici ditati: plures ex forensibus milites armauerunt, propriosq; omnes asciuerūt: & Wladislaum insequētes Graccouiam peruenerūt. Ipse uero eis nō exspectatis in Germaniam ad Conradum Romanorum regem fugit. Boleslaus uero Crispus, Henricus primus, & Mieczlaus senex germani, Graccouiā ingressi arce potiti sūt uictoriaq; modesti usi, nō eñ seuierūt aduersus Cristinā glotē suā, nec filios ipsius. Ne autē quicpiam sinistri & deterioris, aliqua occasione oblata nonnunq̄ in eā attētaretur, persuasa in Germaniā cum filiis, Boleslao alto, Mieczlauo, & Conrado loripede discessit, ac in Conradi Romanorum regis curia Wladislao marito suo sese applicuit. Ecce qui alienos potētatus ardētius expecijt, iuste proprios amisit, Ecce superba Cristina, leuiros suos perosa, & exicium eoꝝ anhelans atq; procurans, absq; leuirorum machinatione humiliata abiit, dominiorum spe frustrata. Hæc est illa Cristina, quæ omnes Polonos habuit fastidio, consortia eorū, habitum & mores dedignans, eos incultos & fœtidos asserens, non ipsos ad officia nec mensæ admittēs seruicia solis Germanis contēta ipsisq; omnia distribuens officia. Hæc Cristina rusticos incitabat & pro sua industria alliciebat ut pro celebrioribus ãni festiuitatibus ad uberiorem regiæ mensæ apparatū offerrent, gallos, āseres, porcos, frumentū, auenam, & cætera esculentorū et poculentorū genera, quibus secundum locorum qualitatē ex aeris temperamento gubernatam regnicolæ abūdabāt, hoc (ut præsumitur) faciens, nimia habendi auiditate uel sua illiberalitate, quæ singula uoluptatibus, & luxuriei erāt subseruientia. Quom aūt semel ab eis quicquā oblatū erat, quottānis & ꝑpetue ad fiscū ut darent inscriptione ratificabat. Contumaces uero & negligentes uerbere, aut carcere percellebat. Ideoq; ex Polonia odiosa discessit.

Wladislaus ab obsidione pulsus.

Wladislai fuga in almaniam.

CAPVT XVII.

Casualia & incidentia hoc perpendūtur capite. Monasteriū eñ Andrzeouieñ Graccouieñ diocesis, ordinis Cistercieñ. Ioānes alias Ianick Wratisluiaeñ Episcop9 primū fūdauit. Expost uero Gnezneñ Archiepiscopus, cū Clemente, de domo Griffonū suo germano

Monasterij Andrzeow fundatio.

germano, in prædio suo Brzesnycza, anno domini. M. centesimo quadrage
simo eidem monasterio oppidum Andrzeow, cum prædio Brzesnicza & se
ptem uillis Potock scilicet, Lyszakow, Rakoszino, Rakowo, Lanczno, Tar
szawa, Chorzowa pro dote assignarunt, nec quicpiã iuris sibi in eisdem re/
seruarũt, excepto tributo sibi & eorum successoribus ex oppido Andrzeow
præstando, corda occisorum pecorum uidelicet, & de singulis allecũ uasis in
præfato oppido uendendis, aliquot alleca, quod Andrzeowieñ Abbates ex
post ab eorum nepotibus redimerũt. Fratres autẽ in prædictũ monasterium
introducti ex Morimũdo, monasterio in Burgũdia sito, accersiti sũt, ob hoc
monasterium Andrzeowieñ a plerisq; minor Morimundus uocitatur. Eodẽ
anno Sobieslaus dux Bohemiæ, sciens Boleslaum Krzyuousti uita functum
Slesiam uastauit, principibus Poloniæ quadrifariã diuisis nequitq̃ tamen re
pugnãtibus, & eam sibi totam appropriare cupiens, uicum Kosczan undiq;
paludibus septum, instãter munire cœpit, præsidium eidẽ imponere uolens,
sed acutis correptus febribus, in Pragãq; delatus, diẽ obiit 16 kalendas Mar
cii in Vissegradeñ ecclesia sepultus. Item anno domini 1105 Myeszko siue
Myeczlaus senex, dux maioris Poloniæ, post obtẽtam cũ fratribus uictoriã
de Wladislao eorum fratre, duo monasteria Cisterceñ ordinis fundauit, unũ
in Landa ducali uilla supra fluenta Warthæ, & aliud in Pagrowiecz, dota
uitq; ea uillis, prædiis & amplis introitibus, Introduxitq; in eadẽ fratres ex
monasterio Vetus mõs dicto, tribus miliaribus a Colonia Agrippina distã/
te, & priuilegiauit ut Colonieñ dumtaxat in præfatis monasteriis susciperen
tur & fouerentur nonq; alterius nationis homines. Quod eum fecisse cõstat
ob honorẽ a Colonieñ, in uisitatione ecclesiarũ Aquisgrani & Coloniensium
sibi exhibitum: Iaropolc⁹ Wlodimirouicz Kiouieñ dux moritur decima die
Februarii, anno Christi. M. centesimi quadragesimi, & in ecclesia sancti An
dreæ sepelitur. Et licet Vyeczislaus frater suus kiouiensem sedẽ accepisset,
Wseuoldo Olhowicz attamen in kiow cũ sua militia ueniente, ne secum di/
micare cogeretur per medium metropoliti pacificatur & de kiow excessit,
& Thurow acceptauit: Wseuoldus aũt principatũ kiouieñ in pace possedit

Minor Morimundus.

Sobieslaus bohem⁹ dux Slesiã vastat moriturq;.

Monasteriũ landa fũdatur.

Colonieñ soli suscipiuntur.

Iaropolci mors.

CAPVT XVIII.

Boleslaus Crispus·

ANno domini quadragesimo sexto su
pra millesimum centesimum pulso
duce Wladislao, pulsaq; Cristina
eius coniuge una cum filiis, Boleslа
us Crispus, fratrum consensu, prælatorum, Ba/
ronum, regni Poloniæ monarchiam sortit⁹ est,
suamq; hereditatem terras Mazouiæ & Cuya/
uiæ tenuit. Terra uero Graccouieñ, tũ propter
monarchiam, tum propter curã Kazimiri ger/
mani infantuli sibi adiecta est. Is Boleslaus fra/
tres magna affectione coluit, modestiã, liberali/
tatemq; in omnes exercuit, exindeq; cuncti alle/
cti, summa deuotione iussiones ipsius obibãt, en

quanta uirtutū efficatia, tyrannidi contraria. Conradus autē Romanorum rex, præcibus Wladislai ducis, atq; Cristinæ consortis suæ inductus, legati/one missa, poposcit, ut Boleslaus Crispus una cum fratrib9, duci Wladislao portionē eum contingentem redderet. Dumq; Conradus, anno Christi 1147 pro subsidio terræ sanctæ ferendo, iret per Poloniam cum frequentissima su orum principum & militū multitudine. Et Boleslaus Crispus cū germanis Myeczlao & Henrico, in metis ei personaliter occurrentes, cum magna ue/neratione, præfatum Romanorū regē & ipsius exercitū per Poloniam con ducentes, omnes sumptus & expēsas liberaliter tribuerunt, pontes & pessa gia refecerūt, ad extremumq; Constantinopolim uersus deduxerūt. Instabat sæpius pro Wladislao ut in poloniā reassumeretur. Boleslaus autē tam fre quētibus impatoris instātiis uictus, se nō abnuere respōdit, dū impator e ter ra sācta rediret. pluribus itaq; militibus perditis, ex calce, farine & panibus per Græcos & Thurcos admixta, reuersus tandem post mediū annum Con radus per Wladislaumq; sollicitatus p suos Oratores adhortatus est, ut Bo leslaus suæ promissionis memor Wladislaū in principatus, ad eum spectan tes recollectos reacceptaret. Boleslaus uero Conradū certiorem reddidit, fra tris Wladislai reassumptionē non abnuere, dummodo regni scissio, nouaq; bella exinde non orirentur, quod nō euenire haud esse uerisimile affirmabat Eo responso Conradus Romanorum rex furore cōcitus, cum omnibus Ger maniæ ducibus, & Wladislao duce Bohemiæ poloniā ingressus est, & trans meato flumine Odra, eam demoliebat & uastabat. Boleslaus uero cum suis fratribus, & tota regni Poloniæ militia, uidens se imparē tantæ multitudini exercitus imperatoris, id quod sibi foret expediens recte discutiēdo, cum im peratore decertare noluit, sed ex patris consuetudine diuiso exercitu, ex locis insidiosis & iniquis cæsareum exercitum lacessiuit, pabulantes rapiendo, lō giusq; ab exercitu exeuntes occidendo. Obtentaq; securitate, ut magis inge/nio q̄ acie confligeret, papilionem Cæsaris ingressus, se suosq; germanos ei strictiori affinitate iunctos, iustioremq; habere causam q̄ Wladislaum, nec unq̄ Wladislao nocuisse exposuit, sed rogātibus oppræssis fratribus dū eis misereri noluit, suo crudeli facinore in exiliū abiit. Exorabilem se præberet imperator, e Poloniaq; recederet, post recessum ipsius Wladislaū quādoq; reassumendum non cunctaretur, Et quia Boleslaus Crispus liberalis fuerat, principes Germaniæ, ut eorū persuasione Conradus discederet, quod & fe/cit, plurimis deuicit muneribus, Sic Boleslaus sua prudentia Conradum im peratorem e polonia abduxit. Wladislaus promissis Boleslai ludificat9, ac/ceptis ab imperatore militum subsidiis, & Slesiæ applicās, nec gratiam fra trum repperiēs, duo edificauit castra, Nyemcze & Grerdis, ex quibus spo/lia & incursiones agere cœpit. Boleslaus autē cū fratribus, & suis protūc ha bitis militibus castra occupauit. Wladislao uero pro auxilio ad Conradum redeunte, quod anteq̄ per eum adductum esset. Obsessi milites ex pacto cū principibus inito, ne quid hostile paterentur, in Germaniam abierunt. Conra dusq; Romanorū rex, quoniā a tempore Hierosolimitani pessagii indies lan guidior fieret, ex ipso languore uitam finiuit, in Haynbergk ciuitate imperi/ali sepultus.

Conradus ro/manorum rex p poloniam in terram sanctā.

Grecorum & Turchorum in Cōradum pes simū facinus.

Pro wladislao Con. in polo. expedicio.

Conradus po/lonia excessit.

ali sepultus. Duxq; Wladislaus spe frustratus permansit. Boleslaus autem Crispus, a cesariæ qua naturaliter adornatus fuerat Crispus cognominatus Animaduertēs solium suæ monarchiæ pacatum, accepit in consortem Anastasiam Wseuoldimiri ducis Hallicien̄ filiam, & circa Graccouiam nuptias solenniter peregit. Cuius exemplum sequutus Myeszko senior, dux maioris Poloniæ & Pomeraniæ Eudoxam altam Wseuoldimiri Russiæ ducis filiam in uxorem accepit, ex moreq; circa Posnaniam nuptias celebrauit, qua breui superuiuente, filiam Belæ cœci regis Hungariæ mortui, & sororē Geyszæ tunc regnantis regis Hungariæ, Gertrudim nomine, accepit in consortē Henricus uero eorum germanus dux Sandomirien̄ & Lublinen̄, refutatis nupciis, quoniam cœlibē uitam elegerat, cum uoluntariorū militum delectu, in pulchro apparatu, ad tuēdam terrā sanctam (quoniā illa tempestate a regibus christianis ipsius quærebatur recuperatio) profectus est. In profectiōis articulo, ecclesiam parrochialem in uilla Zagoscz ad fluuiū Nida cum bona dote fundando, & terras Sandomirien̄ ac Lublinen̄, Boleslao Crispo ad gubernandum cōmendando, postq; unius anni lapsum, sospes in patriam rediit, militibus suis nonnullis, morte & periculis absūptis. Ducibus Poloniæ aliquot annis tranquille & sine bellis uitam agentibus, aduenere legati imperatoris Friderici Barbarussa ex Herbipoli, requirentes prædictos duces Poloniæ, & Wladislao apud imperatorē exulanti redderēt hereditatem, & ut quingentas marcas argenti, singulis annis ad ærarium cæsaris inferrēt. Respondit dux Boleslaus cum suis germanis, ex restitutione fratris, bellum ciuile & exterminium patriæ futurū esse. Sub imperatore uero & tributis nūq̄ fuisse regnū Poloniæ, rogarēt pro inde cæsarem nuncii, ut contra duces indignatione non moueretur. Fridericus uero hac responsione irritatus, magnas concepit iras & cum amplissimo exercitu ex Germanis & Bohemis, adunato, undecimo kalendas Septembris Odram transuadando, Poloniam intrauit. Cui duces Boleslaus, Myeczlaus & Henricus, cum robore exercitatissimorum militū occurrentes, propter imparitatem & euidentissimū periculum noluerunt cōgredi, partitis itaq; militibus ex locis iniquis hostes lacessire nō cessarunt, singulaq; loca & uillagia, per quæ exercitus imperatoris erat trāsiturus exusserunt, ut tam milites q̄ equi eorum tabescerent & consumerentur inedia, sed & fluxus uentris disintericus exercitum imperatoris inuasit, ex qua peste plurimi cadebant & moriebantur. Cæteri metu perculsi reuersionem a cæsare præcabantur. Cæsar non habens pugnandi copiam quoniā nec hostis ad confligēdum apparebat, nec castra aut ciuitates munitæ ad expugnandum in Polonia reperiebantur, soli agri innocui exurebantur & uastabantur. Igitur turpe ratus cæsar absq; fructu discedere, per medium Wladislai ducis Bohemiæ, circa uillam Crisogwe, inter Wratislauiā & Posnaniam consistentem in hūc modū cum principibus Polonorum conuenit, ut fratrem eorum Wladislaum exulem in suos ducatus restituerēt, & imperatori tricentas lanceas aduersus Mediolanum pro æstate futura mitterent. Acceptata est utraq; conditio, a Boleslao, Myeczlao, & Henrico polonorū principibus, ad diuturnioremq; pacem conficiendam, Fridericus imperator affi-

Henricus Sandomirien̄ dux Hierusalem p̄git.

Friderici Barbarussæ postulatio.

Friderici in poloniam expeditio.

Pax & affinitas Friderici cū ducibus poloniæ.

nitatem cum ducibus Poloniæ dando in coniugem Myeczlao duci maioris poloniæ, & Pomeraniæ Adleydam neptem suam (iam enī Gertrudis altera coniūx Myeczlai uita functa excesserat. Post fœdus & huiusmodi promissa, de restituēdo Wladislao facta, Wladislaus de calamitoso exilio redire uolens parabat necessaria cōmeatui, sed grauissimo correptus morbo, quarto nonas Iunii, anno Christi. M. centesimo quinquagesimo nono, animā exalauit, & in Aldemburk sepulturam percœpit, ubi & sua consors Cristina cōmorās, postea fato ex humanis rapta marito est apposita. Refert alia polonorū historia Wladislaum in fines Poloniæ uenisse, & innouatis castris Grotecz, Velen, Nyemcze Poloniam continuis inuasionibus perturbasse, euocatusq; per fratres ad colloquiū in ploczko, ueneno sūpto occubuisse, & in eodē Ploczko sepulturam habuisse. Ecce qui fratrum bona rapere conabatur propriis priuatus misere occubuit. Post cuius e uita excessum tres filii ipsius, Boleslaus altus, Myeczlaus, & Conradus loripes. Ad promotionem imperatoris Friderici Barbarussæ p Boleslaum Crispū & eius fratres adolescētum patruos, Slesia præcariæ dotati sunt. Qui inter eos Slesiam diuidentes Boleslao alto oram Wratislauieñ cum eius appēdenciis tribuerunt. Myeczlao Rathiborieñ & Opauieñ. Cōrado loripedi, Glogouieñ & Crosznen, uerum Myeczlaus amore cuiusdam mulieris infascinatus, Opauiam ei perpetua donatione contulit.

wladislai mors.

Slesia in filios wladislai diuisa.

CAPVT XIX.

PAcata undiq; Polonia. Boleslaus Crispus accepta altera consorte Helena filia Roscislai, ducis Przemislieñ. Anastasia etenim prior coniunx iādudum a sæculo migrauerat, communicato cōsilio fratrum & nepotum, expeditionem cōtra Prussiam indixit, Et superato flumine Ossa, Poloniā & Pomeraniam a Prussia distermināte, constituendo tres exercitus secundū numerum trium ducum. Quorū primū Henricus dux Sandomirieñ & Lublineñ duxit. Alterū Myeczlaus dux maioris Poloniæ. Tercium Boleslaus Crispus monarcha Poloniæ gubernauit, populationem cū conflagrationibus & cœdibus, longe lateq; extenderunt, quū maiores Prutenorū aduenientes pacem supplices præcati, in hunc modum a duce Boleslao pacem obtinuerunt, ut tributa monarchæ Polonorum quotannis darent, & quilibet Prutenus unda baptismatis ablueretur, aliter sub hasta ueniret uenundādus. Vniuersa ergo Prussia, anno Christi. M. centesimo sexagesimo quarto, fidem Christi & baptisma suscepit, idola confregit, tributa Polonis soluenda iurauit. Sed callide & dolose omnia ægit, Boleslao siquidem cum suis gentibus in Poloniam redeunte, anno nondum elapso, nunciis ad Boleslaum missis, fidem Cristianam abiecerunt, tanq̄ onus eis importabile & insuescibile. Verū tributa ex more, singulis annis ad fiscum ducis ingerenda promiserunt. Et quia dux Wladislaus quæ dei sunt neglexit, Prutenis resistentiam non opponens, tributa quæ uidebantur ei sufficere amisit. Collecto siquidem exercitu Pruteni, repente & itineribus occultis oram Chelmeñ & Mazouieñ inuadentes homines abduxerunt, pecora, & plures uillas cum oppidis exusserunt, tum Boleslaus dolore & furore plenus, uolens

Boleslai in prussiam expeditio.

Pruteni ad fidē christi conuersi

pruteni a fide deficiunt.

nūs, uolens iniuriam dei, prophanationisq; fidei Christo & sibi fracte, ulcisci denuo cum fratribus & totius poloniæ gentibus Prussiā ingressus est, demoliendo quæq; obuia, Prutenis in siluis & stagna locaq; inaccessibilia diffugientibus. Erant quattuor Pruteni, ad ducem Boleslaum e Prussia profugi, fidelitate & sinceritate ex longa inter polonos conuersatione, ut uidebatur cōstantes, propter periciam locorum antecedentes, & exercitus polonorū deducentes, statiuaq; secūdum qualitatē locorum præsignantes. Hos Pruteni occulte corruperunt, ut saltem nūc patriæ, magis q̄ polonis fauerent. Ex cōpositione cum Prutenis, finxerunt præfati ductores, multam prædam hominum pecorūq;, trāsitis quibusdam densis & inuiis siluis, reperiēdam. Cumq; loca iniqua & angustia ingrederētur, a natura uoraginosa, & undiq; bituminosa limositate luti circumsita, in superficie uirescentia graminis tecta, Prutenorū cateruæ ex insidiis insiluerunt, inclusos polonos iaculis & sagittis urgentes & profligantes, intantum ut nec progredi, nec referre pedem retrorsum possent, undiq; uoraginosis & locis lutosis septi. Cadebāt strennui milites telis obruti, quorsumcūq; uero progrediebantur, iniquitate uoraginum absorbebātur. Aliiq; super alios calcātes & Prutenos adire conātes, in profundum scenose uoraginis mersi dehiscebantur & deuorabantur. Henricus uero dux Sandomirieñ & Lnblineñ celeberrimus in acie uiriliter dimicans, telis obrutus, in terram decidit, & per arma confossus, una cum reliquis interiit, & ab sceno cum eis deuoratus permansit. Pauci admodum cum ducibus Boleslao & Myeczlao de malignis locis euoluti, reuersi sunt & in poloniam peruenerūt, gemebundi & tristes, tū propter duciis Hērici interitum, tū propter stragem infortunatissime perpessam. Sed & Polonia tota deplanxit, lōgos in dies secūdum filios, uxores & cognatos, mortem suorū consanguineorum quoniam fere totum robur militiæ polonoꝝ Prutenoꝝ fraude occubuerat. Surrogato Kazimiro, quarto Boleslai Krziuousti filio, in principatus Sandomirieñ ac Lublineñ, cui pater inter quattuor rotas fratrū nullam assignauerat sortem, alius inopinatus euentus accidit. Duces etenim Slesiæ nepotes ducum Poloniæ, mouerunt eis bellum & uastabāt districtum Posnanieñ, præcipue uero ex Boleslao Crispo monarchiā, ducatusq; Sādomirieñ & Lublineñ, simul & Graccouiā cum quibusdam ciuitatibus Slesiæ repetebant, quas usq; in illud tempus Boleslaus Crispus tenuit. Facto ergo cōuentu ducum sub treugis pacis, satis prudenter & grauiter disseruit Boleslaus Crispus monarchiā & Graccouiā non pertinere ad nepotes eius, duces Slesiæ, q̄uis ipsorū genitor eisdem potitus fuisset, quoniā delectionem in monarchatum talia sequerentur, non geniturā nec hereditatem. Ducatus uero Sādomirieñ & Lublineñ, dumtaxat ad ducem Kazimirū pertinere, qui nōdum ullam portionem regni poloniæ adeptus esset. Duces autē Slesiæ Boleslaus altus, Myeczlaus, & Conradus loripes iamiam potirētur, & in hereditatem Slesiam assumpserūt. Ciuitates uero aliquas Slesiæ, se tenere declarauit ad obeūda onera monarchiæ & tutelam Slesiæ, propter bonū autē pacis, iuxta decretum mediatorū, resignauit Boleslaus castra & ciuitates, quas in Slesia tenuit, suis nepotibus, & facta est pax, ad extremum aūt infirmatus Boleslaus Crispus

Boleslai altera in prutenos expeditio.

Boleslai accepta in Prussia clades. Interit⁹ henrici

kazimirus surrogatus henrico.

us Crispus legauit testamētaliter ducat⁹ Mazouiæ & Cuyauiæ filio suo unico Lestkoni. Curatorē uero eius & uxoris suæ, adiecit Kazimirū germanum natu minorem ducem Sandomirieñ & Lublineñ, ꝙ si ex humanis prius Lestko raperetur, præfatus dux Kazimirus succederet in principatus Mazouieñ & Cuyauieñ, thesaurū autē quem habuit, uasa & clenodia aurea & argētea inter Lestkonem filium, Kazimirūq; ducem & suam cōsortem, ex æquo diuidere iussit. Obiit autē in arce Graccouieñ. pridie kalendas Octobris, anno domini. M. centesimo septuagesimo tercio. Monarchiæ uero regni poloniæ quam administrauit anno uigesimo nono. Sepultus in ecclesia Graccouieñ. in diebus Gedeonis pontificis Graccouieñ.

Boleslai testamētū & mors.

CAPVT. XX.

Mieczlaus seu Mieszko dux maioris poloniæ & Pomeraniæ, āno domini. M. centesimo quinquagesimo quinto, in Lubus monasterium a se cōstructū diocesis Wratislauieñ, introduxit fratres Cistercieñ ordinis, & eidem liberaliter dotauit, oppida, uillas & prædia pro introitibus, narrant ueterū relationes Lubus quondam tempore gentilitatis, polonorum famosum phanū idolorum fuisse. Insuper præfatus dux Mieszko, suasu Ioānis qui & Ianik Archiepiscopi Gneznen̄, ex dolatis lapidibus fabricauit ecclesiam collegiatam sancti Pauli in Kalisz, & dotem cōferēdo in ipsa instituit Prepositum & aliquot Canonicos. Eclipsis solis satis notabilis fuit anno Christi. M. centesimo quinquagesimo octauo. Quam secuta magna fames in polonia plures mortales absumpsit, & Hierusalē de manibus christianorꝝ capta est a Soldano Babiloniæ. Fridericus Barbarussa Romanorū imperator, pro laboribus & auxilio in expugnatione Mediolani, per Wladislaum ducē Bohemiæ personaliter impensis, anno Christi. M. centesimo quinquagesimo nono, eundem in regem Bohemiæ coronauit. Abrogatis ueteribus insigniis scilicet aquila nigra, quam in eam diē ferebāt Bohemorum duces, & leonem album noua insignia ei attribuit. Anno domini M. centesimo sexagesimo secundo Iaxa de domo Griffonum, fundauit conuentum in uilla sua Miechow, canonicorū regularium ordinis sacri sepulcri dominici Hierosolimitani, sub regula sancti Augustini militantium, geminā crucem rubram e regione cordis supra uestē gestantium. Dum etenim præfatus magnificus Iaxa pro defensione terræ sanctæ personaliter cum suis armigeris in Hierusalem strēnue decertaret, in reditu, peciit a patriarcha Hierosolimitano, cui nomen erat Monachus, ut secum adminus unum fratrē in Poloniam mitteret, ad plantandum Canonicos regulares præfati ordinis, quod cum obtinuisset, litteras concessionis eiusdem patriarchæ, quæ incipiunt. Monachus diuina pacientia &c. in Miechow detulit, & ecclesiā lateritiam, de consensu Mathei episcopi Graccouieñ construxit, quæ postea meis tempestatibus cessit in proram & partem priorem chori, addita & muro extructa denuo altera parte uersus orientem, cum eminenti totius chori desup alta muratione, ecclesiæ siquidem corpus iamdudum præcesserat & constructum, plumboq; tectum, a fratribus loci fuerat. Sed āno Christi domini. M. quingentesimo sexto in die assumptionis Mariæ noctis sequentis, cōflagrato toto

Monasterium lubus.

Tēplū .s. pauli in kalisch

Eclipsis.

Hierusalem capta.

wladislaus bohemie rex coronatur.

Monasterium in myechow fundatur.

to toto

to toto oppido Miechow, ob detestandam fratrũ incuriam non protegentiũ totus conuentus una cum ecclesia & amplitudine muroꝝ (tegulis latericiis & plumbo nequicq̃ releuantibus) consumptus & exustus est, nec est possibile ut in diebus nostris tam ornata structura cum ecclesiæ apparatibus & palacijs ambitus monasterii reedificaretur.

Myechow exuritur.

Contulit aũt antedictus Iaxa ꝓ dote conuentui Miechouieñ tres uillas, Komorow, Zegorzicze, & Miechow Quæ Miechow frequentia & multitudine populi dilatata in oppidũ notabile creuit. Aliud cenobium uirginibus ordinis Præmonstrateñ, de regula sancti Augustini, idẽ ipse magnificus Iaxa erexit & cõstruxit in Zwierzinyecz prope mænia famatæ urbis Graccouieñ.

Monasterium zwyerzyniecz extra Gracco.

Et ābob⁹ cenobiis libertates a Boleslao Crispo regni poloniæ monarcha expediuit, ut eorum subiecti non soluant poradlne & strozne. Castra non edificent, Pouosz & poduodi non dẽt Monetario non obediant, ad bella nõ uadant, & ut a tributis ac seruiciis cæterisq; oneribus ducalibus in perpetuum libertarẽtur, quod cernimus posteriores duces & reges Poloniæ abrogasse & uiolasse. Cæteros redditus, uillas & decimas, pro uberiori impinguatione utriusq; cenobii Episcopi, duces, & nobiles temporum successu addiderũt. Nonis Septembris, āno domini. M. cẽtesimo sexagesimo nono, tres soles in occidente apparuerũt. Et post duas horas, duobus disparentibus medius & unicus occidit.

Tres soles.

Sic & ānis proximis tres lunæ apparuerũt.

Tres lunæ.

Anno domini. M. centesimo septuagesimo, Vernerũ antistitem Plocensem, de domo rosarum, uirum deuotione & sanctitate mirificum, Byeniassius inductione Boleste fratris eius, Castellani Visneñ occasione uillæ Karszko, quam idẽ Bolesta nitebatur pro se, ab ecclesia Ploceñ abstrahere, occidit quarta die Februarii in Biskupicze, uilla episcopali.

Vernerus Episcopus Ploceñ. occisus claruit miraculis.

Terciaq; die post occisionem Byeniassius occisor nuſq̃ apparuit. Creditus omniũ estimatione pro carnificio facinore a terra absorptus. Ad relaxandũ autẽ interdictum, quod Petrus Archiepiscopus Gnezneñ in totam prouinciã poloniæ promulgauerat, Boleslaus Crispus dux & monarcha Poloniæ, Bolestã captum, tela noua, cera oblita circumuolutũ, iudicialiter cõdemnatũ, in medio ciuitatis Gnezneñ, tam episcopis q̃ proceribus poloniæ inspectantibus, ad abolendam diuinã iram pro illato parricidio, incendio grandi consumere & exurere præcepit.

Iusta compensatio.

Cœpitq; extũc beatus Vernerus in Ploceñ ecclesia sepultus, miraculis clarescere, & inuocantibus in cũctis necessitatibus succurrere. Gedeon Episcopus Graccouieñ, anno domini. M. centesimo septuagesimo primo, in oppido Kelcze suæ diocesis quadrato lapide ecclesiã edificauit, in honorem beatæ & gloriosæ uirginis Mariæ dicatam, & in ea quattuor prælaturas instituit, Præpositurã, Decanatũ, Custodiã, & Scolastriam præbendas uero sex, & uicarios decem, dotem eis de episcopali mensa in decimis largiẽdo, ordinauitq;, ut singulis diebus horæ Canonicæ deuote expleantur.

Ecclesia in oppido kelcze extructa.

Mieszko dux maioris poloniæ & Pomeraniæ, fũdauit hospitale pauperꝝ in ciuitate Posnanieñ ad ecclesiam sancti Michaelis, pridie nonas Maii anno domini. M. centesimo septuagesimo, & commisit gubernationem eius fratribus hospitalis sancti Ioannis Hierosolimitani.

Hospitale Posnaniæ.

Donauitq; ei dotem perpetuam, uillas istas, Nithcowi, Glinka, Goszthowo Szamoczirusſka, Iagodno,

godno, Gleyszouo, Czirnyelino, Iarognywy, cum uniuersis earundem uilla
rum appendentiis. Rodowanus uero episcopus Posnanień in præfatis uillis
decimas, necnõ decimas in uillis Myleszkowo. Andrzeowo, Vigenowo, Vi
elikye, Zuchilyecz, Oberzekye, Lipnycza de mensa sua episcopali dedit,
& præfato hospitali in perpetuum inscripsit.

CAPVT XXI.

wseuoldi mors

Nni domini. M. cētesimi quadragesimi septimi. Wseuold9 dux
Kiouiensis duodecima Iulii mortuus est, Et Ihor filius eius obti
nuit sedem eius. Kiouień uero accersiuerūt Isaslaum ducem Pe
reaslauień in Kiow, contra quem Ihor cum fratre suo Swantos
lao egressi, sine dimicatione ambo fugierūt. Isaslaus aūt in castrum Kiouień

Ihor captus.

introiuit, & post quattuor dies Ihor captus, ad Isaslaum adductus est, primū
in Pereaslaw incarceratus, expost, prout supplicauit, in sacerdotē est tōsus
Inuidia ergo ducti duces Russiæ, Georgius, Olech, Roscislaus, & Swātos
laus contra Isaslaum insurrexerunt, de sede Kiouień eum eiicere uolētes, &
instructis copiis congressi sunt, multisq; hinc inde cadentibus. Isaslaus ad ex

Isaslai clades. kiouia capta.

tremum succubuit, & capta uxore, cum filiis ex Kiow in Luczko confugit.
Dux uero Georgius in Kiow sede auita consedit, tandem Isaslaus erogauit
donatiuū Boleslao Graccouiæ & Mazouiæ. Hēricoq; Sādomiriæ ducibus
germanis & hungaris. Qui integra hyeme cum suis gentibus commorati a
pud eum, uidentes ipsum omnia cunctāter & pauide agere, tā poloni q̄ hun
gari ab eo discesserunt. Quo comperto dux Georgius Kiouień cum duob9
filiis Roscislao, & Andrea, dux Vieczeslaus, Georgii frater, & cæteri duces

Luczko obsessum.

auxiliares Isaslaum in Luczko obsederunt. Ipsoq; pacem petente per Wlo
dimirkonem ducem Andrea filio Georgii Kiouień pacem dari persuadente
pacem confecerunt, & eam iuramento firmātes, obsidionem soluerunt, tamē

Isaslai naualis uictoria.

mortuo Roscislao Georgii filio duce Pereaslauień, uoluit Isaslaus occupare
Pereaslaw, & prohibitus transire Dniepr per Georgium & eius auxiliares
duces & Polowczos, conflixit cū eis in nauibus fluminis Dniepr, uicitq; Isas

Georgij ducis fuga.

laus & reuersus cum Vyeczeslao patruo suo Kiow accepit. Dux uero Geor
gius cum filiis & Polowczis fugierunt, insecutusq; Georgium Isaslaus kio
uień dux in Pereaslaw eum coartauit & obsedit, donec necessitate coactus,
nouis conditionibus pacem iurando & de Pereaslaw cœdendo, effecit. Hun

Hungari trucidati.

garos autē præcio conductos, Mscislaus Isaslai filius, dum in auxilium Isas
lao duceret Wlodimirko dux Halicień, apud Szapuhoin in diluculo oēs
tāq̄ pecora trucidauit, q ea die inebriati iacebāt tanq̄ mortui, nec eos Mscis

Hungari uictionem ex wlodimirkone acceperunt.

laus præ ebrietate suscitare ualuit. Isasla9 ergo cōtra Wlodimirkonē misso
filio suo Mscislao hungaros conduxit, quibus uenientibus cum Stephano re
ge eorum, & cum Wlodimirkone pugnantibus, plures de suis occiderunt
alios uero captiuauerunt, & fugiens Wlodimirko recepit se in Przemisl.

Regis stephani pax.

Hunc insequutus rex Stephanus obsedit, & ipsū coangustiauit, intantū ut
pacem præcaretur. Venienteq; Isaslao duce kiouień cum suis copiis in exer
citum Stephani regis hungariæ, pacem abnuebat, quā illi concessit rex Ste
phanus & in hungariā discessit. Isaslaus uero in kiow abiit. Eodem āno dux

Georgius

Georgius cũ filiis suis cum Rosztowczis, cum Suszdalcis cũm Polowczis
& ducibus de Reszani, obsedit Czirnieow, sed ueniente Isaslao in auxiliũ
Czirnieouieñ, Polowczi territi diffugiunt, quos sequutus dux Georgius dis-
cessit in Nouogrod, illic relicto Vasilkone filio, iuit in Suszdal. Isaslaus autẽ
non inueniẽs Georgium apud Czirnieow, abiit in Nouogrod, ex inde Vasil
kone discedente ad patrem in Suszdal, data petentibus pace reuersus est in
Kiow, & misit filium suũ Mscislaum in Polowczos, qui eos uastauit, magnã
prædam pecorum abegit, & tabernacula eorũ recepit. Pluresq; christianos
soluit & a captiuitate eduxit, reuersusq; est cum gloria, eo tempore Wlodi-
mirko dux Halicieñ mortuus est. Isaslaus aũt dux Kiouieñ ueteres hostilita
tes ultũ iri cupiens, mouit bellum filio Wlodimirkonis ducis Halicieñ, mili Wlodomirko-nis mors.
tes uero rogauerũt filium Wlodimirkonis ut discederet in Halicz, unicus
eñ erat, factaq; est cœdes ingens circa flumen Sereth, & tanta inuolutio ut
seinuicem non agnoscerent, & utriq; pro uictis abirent. Veniente quoq; Isas
lao in Kiow, mortuus est tredecima Nouembris, ãno domini. M. centesimo Isaslai mors.
quinquagesimo octauo, sepultus in monasterio sãcti Theodori. Et sedẽ ipsi-
us Kiouieñ Roscislaus dux de Smolensko accepit, isq; assumpto secũ Swa
toslawkone, Wseuoldouicz, & Mscislao Isaslauicz trãsit uersus Czirnieow
contra Isaslaum Dauidouicz. Isaslaus uero Dauidouicz misit pro Hleb Ge
orgii qui uenit in eius subsidium cum Polowczis, quorũ multitudinem Ros-
cislaus conspicatus territus est, mittẽsq; ad Isaslaum Dauidouicz, sibi Kiow
pro se, & pro Mscislao nepote Pereaslaw cõtulit. Hoc audiens Mscislaus in
dignatus recessit e campo cum sua militia, quod uidẽtes alii omnes fugierũt
& persecuti sunt eos Polowczi, plures occidendo, alios captiuando. Patran
doq; plurima mala circa Pereaslaw, & ecclesias atq; uillas cõburendo, post
hæc Georgius uenit uersus Kiow, & interpositis colloquiis, cessit ei Isaslaus
de Kiow quam possederat, ex resignatione Roscislai. Sedit itaq; dux Geor- Georgius accepit kiow.
gius in Kiow sede auita, & diuisit regiones inter filios. Andreæ dedit Visse-
hrod, Borzisz Thurow, Hleb Pereaslaw, & Vasilkoni Porszy. Non conten
tusq; Georgius, quod Mscislaus Isaslai filius fuerit pulsus de Pereaslaw, misit
contra eum exercitum ualidum, in Przesopnycza se continentẽ. Qui terro-
re hostili actus, imparem se uidẽs futuræ dimicationi fugit in Luczko, & ex
inde in poloniã ad duces Boleslaum, Mieczlaũ, & Henricum, qui congrega-
tis dominiorũ suorum potentiis, hostiliter uersus Russiam procedebãt, uolẽ-
tes Mscislaum non tantum in Pereaslaw, sed & in sedem Kiouieñ restituere.
Dux autẽ Georgius kiouieñ, ueritus polonorum potẽtiam, per suffragiũ Ros-
cislai ducis Przemislieñ, pacificat' cũ duce Mscislao & suis germanis Wlo
dimiro & Iaroslao filiis Isaslai, & tã ducatum Pereaslauieñ quam cætera omnia
quæ ad eos pertinebant eis restituit, iureiurando se astringens, nunquam ad occu
pationẽ eorum dominiorũ aspirare. Sed postea non seruato iuramento ducẽ
Mscislaum in castro Wladimirieñ obsidione cinxit: Fiebatq; grãdis occisio
inter obsessos & obsidentes. Polonis qui in obsequio ducis Mscislai fuerunt,
uarias cœdes in nobilibus ducis Georgii edentibus, intantũ ut Georgius plu
ribus de suis ammissis, confusus in kiow rediit, Illicq; morbo correptus inte-

Georgij mors. riit, in ecclesia sancti Saluatoris apud Berestow tumulatus, ãno domini. M. centesimo sexagesimo quarto, qndecima mensis Maii. Cui successit dux Isaf Isaslaus dauidouicz. la9 Dauidouicz. Hũc in hyeme Msciſlaus Isaslauicz e kiow expulit, illicoq; sedẽ kiouieñ fastidiẽs, eã tẽpore Veris Rosciſlao patruo suo duci Smolneñ resignauit. Sed ille ducatum kiouieñ perosus, cessit duci Wlodimiro Msciſla Msciſlaus dux Andreas dux. uicz, quem (indignatione motus) iterũ Msciſlaus Isaslauicz dux Wlodimiri eñ eiecit & kiow possedit. Quod Andreas dux de Szuſzdala non ferens, mi sit filium suum Msciſlaum cum Rostowczis & Wlodimircis. Affuerũtq; ei Nouem duces Russie. auxiliares noue duces Russiæ. Hleb Pereaslauieñ, Romanus Smolneñ, Dauid Vissehrodeñ, Wlodimir Andreouicz, Demetrius Georgii, Georgius & Slauiecz germani, Olech & Gregorius Swantoslauiczy, hi obsederunt in kiow ducem Msciſlaum Isaslauicz, qui famem non ferens in Wlodimiriam effugit. Duces uero arce potiti, uxorem & filium Msciſlai captiuant, ciuitatem kiouieñ in prædam militibus dant, sed ciuitate non contenti, sacras ædes Kiouia militibus in predam data. & monasteria diripuerũt, locat tãdẽ Msciſlaus Andreouicz in kiow suũ patruũ Hleb, quo post lapsũ duoq; annoq; mortuo, Romanus Smolneñ dux, Romanus russie dux. in eius locũ substitutus est, processu attñ temporis, Iaroslaus Iaroslauicz eo exploso, ipsemet kiouiensem sedem possedit.

Mieczlaus monar. quintus

CAPVT XXII.

MIgrato autem ex hoc sæculo Boleslao Crispo. Principes, Myeczslaus maioris Poloniæ & pomeraniæ, Kazimirus Sandomiriæ. Boleslaus altus, Myeczlaus & Cõradus Slesiæ duces Graccouiam conuenere. Deq; omniũ prælatorum & Baronum consensu Myeczlaum, maioris Poloniæ & Pomeraniæ ducem, in monarchã delegerunt, atq; Graccouieñ arcem, cum tota prouincia suæ ditioni præstiterũt, quanq̃ Graccouieñ Kazimirum, ducem Sandomirieñ in monarchã euehere nitebantur, non tamẽ eorũ destinatui satisfacere poterãt. Moxq; post electionem, spei electorum regimen Mieczlai senis non respon- Mieczlai tyrannis. dit, nam tyrannide, exactionibus, & iniquis calumniis subditos opprimere, pro unaq; damula & dorca occisa, tam ingenuos q̃ agrestes pœnis afficere, eorumq; substantiã confiscare, aut per ducis ministeria distrahere cœpit. Ex magna quoq; opum affluentia, & copiosa prole in fastũ deductus est. Habuit siquidẽ filios quinq; Othonem scilicet & Stephanũ, ex filia regis Hungariæ, Boleslaum, Myeczlaũ & Wladislaum ex consobrina imperatoris Friderici. Ex filiarum quoq; locatione in matrimonia, & affinitate nacta, clarior euaserat, Sobeslao eñ duci Bohemiæ unam, duci Saxoniæ alterã. Friderico duci Lothoringiæ terciã, Boguslao duci maritimæ oræ, & eius filio Boguslao quartam & quintã, Othoni halicieñ ducis filio, Boleslao duci Pomeraniæ, & Wladislao duci Rugiæ filias, in cõsortes collocauerat. Cumq; op-

præssorum

præssorum uociferatio & gemit9 per singulos ordines indies augeretur Gedeon, qui & Getka antistes Graccouieñ, opprǽssorũ habẽs rationem & curam, exclusis arbitris humaniter & paterne hortari atq; præcari cœpit, quatinus princeps Myeſ ko a detestabili tyrannide desisteret, exactiones euectionesq; (in uulgari polonico podwody nũcupate) rescinderet, officialesq; & reliquos præsides a confiscatione & truculẽtia prohiberet. Quum autẽ eius benignis adhortationibus haud quaq̃ locum daret, quãdam matronam habitu lugubri, ac uultu mœsto, principe cõsilia cum primoribus regni tractãte summisit. Quæ lamentando alta uoce proposuit. Habui inquit illustrissime princeps copiosum balantum gregem, illumq; conductis istis mercenariis ad custodiendum & ad caulas reducendum tradidi. Et heu me miserã eorum incuria & negligentia, totus grex luporum morsibus deperiit. Itaq; nisi tu ancillæ tuæ suffragium tuleris tam præcipiti damno pessũdatæ, misera necesse est & orba consummar, tum mercenarii, Filius huius matronæ inquiunt suis rabidis canibus nostras uigilias o princeps serenissime pᵘicit, ut turba canum irruente & gregẽ lacerante nihil adiutorii præstare quiuimus. At filius, non inquit clarissime princeps oues sed lupos, canibus solutis diuerso itinere insectatus sum, & pars canum reuersa in oues insiliit. Nõ in me ergo culpa qui lupos abegi contorquenda est, sed in mercenarios crediti gregis desertores. Tulit itaq; sentenciam princeps Myeczlaus consiliariorum approbatione ut filius (q uerius priuignus dici poterat) qm̃ damni occasionẽ præbuisse uidebatur, damnũ lueret, ac genitrici solutionẽ refunderet. Tũ Gedeon Graccouieñ pontifex assurgẽs, Tu o princeps ille es filius, qui matri suæ Poloniæ prouinciæ ad instar priuigni, truculentos tuorum officialium canes immisisti, calamitosas regni Poloniæ ouiculas te nequitq̃ ꝓhibente, immaniter trucidantes, proprio igitur dampnatus iudicio consurge, & fœdam auariciã animo excutias, nimiãq; habendi auiditatẽ posthabeto, ac misero gregi iãiã perituro consule. Dux autẽ Poloniæ Myeſ ko senex, eã pontificis admonitionẽ iniquo ferens animo, prosilit ac e medio consiliariorum suorum præsentiã subtraxit, præsulem Gedeonẽ in exilium pulsurũ comminãdo. Reliquos aũt Barones & consiliarios ad necẽ, aut membrorũ mutilationẽ cum bonorum confiscatione destinaturum.

Iuridica actio.

Sentenci lata ad simile.

Kazimirus iustus.

CAPVT XXIII.

DEiecti autẽ animo ac territi, Gedeõ Episcopus & proceres Graccouieñ clam consilium capiunt, & Kazimirum ducem Sandomirieñ sine mora accedendũ, præcandum & adducendũ arbitrantur, ut sua liberalitate, iusticia, fortitudine, & tẽperãtia lapsæ reip. succurreret. Quem repugnãtem, ac aduersus fratrem Myeſ konem senẽ nil agere uolentẽ, amplissimis persuasionibus & præcibus deuicerunt, ad reip. quoq; tuitionẽ & sustẽ

tationem plus q̃ fraternam auſcultationẽ animarũt. Et e Sandomiria Grac/
kazimirus aſ/ſumptus.
couiam, nobilibus & agreſtibus cateruatim occurrentibus induxerunt, præ
animorum leticia uociferantes. Benedictus qui uenit in nomine domini libe/
rator. Myecziaus uero iiſdem tempeſtatibus a Graccouia in maiorẽ Poloni
am & Pomeraniã ſeceſſerat, hinc arx Graccouieñ, cæteraq; caſtra & muni/
tiones abſq; difficultate & ſponte in Kazimiri deditionẽ uenerunt. Audita
itaq; ſua eiectione Myeczlaus a monarchatu, arma ſumpſit mittẽſq; ad ge/
neros a quibus & militaria depoſcebat auxilia, Kazimirum de ſupplãtatio/
ne monarchiæ incuſabat. Sobeſlaus uero Bohemiæ dux, proprio bello cum
Friderico ſuo fratre ſeſe implicatum reſpondit. Saxoniæ autẽ & Lothorin/
giæ duces, imperatori ſuam in Italiam miſiſſe militiã, aliãq; imperatoris iuſ
ſu pro recuperatione terræ ſanctæ parãdam renunciarũt, cæteriſq; affinibus
ferme in eũdem modũ ſocero ſe excuſantibus. Myeczlao inſperatus accidit
Otto a patre defecit.
caſus. Otho nanq; eius filius ex primo coniugio natu maior, facta cum qui
buſdã maioris Poloniæ militibus conſpiratione, caſtra paterna in maiori po
lonia occupando, ſe cũ tota prouincia ditioni kazimiri ducis ſubiecit. A quo
Kazimirus præter caſtrum & ciuitatem Gnezneñ nil recepit, cauſa autẽ ſur
reptionis caſtrorum ab Ottone, deputatio melioris ſortis filiis ſecũdi matri/
monii fuit, ipſo prioris matrimonii filio obmiſſo. Defectionem maioris Po/
loniæ, ſequuta eſt Pomerania ulterior & citerior, ac in Kazimiri obedientiã
Pomerania ul/terior.
deuenere. Eſt aũt ulterior Pomerania, quã Slupſko poloni uocant. Cui dux
Kazimir9 Boguſlaum nobilem, de domo & genere griffonum, præfecit: Ci/
Pomerania ci/terior.
terior uero Pomerania eſt, cuius metropolis Gedanum nũcupatur, cui Sam
borium, Izironis Mazouiæ comitis filium præfecit. Hii temporis lapſu præ
dictarum prouinciarum principatum ſibi uſurparunt. Erat etiam ſub ditio/
ne & regimine ducis Kazimiri, Leſtko filius ducis Boleſlai Criſpi, quem cũ
ſuis Mazouia & Cuyauia prouinciis Izironi comiti grandeuo & prudẽti cõ
miſerat gubernandum. Inſuper Sleſiam ad ſuam obedientiam, concordatis
fratribus reduxit. Myeczla9 ſiquidẽ minor natu Boleſlaum altũ natu maio/
rem ex Wratiſlauieñ ducatu depulerat. De quo Myeczlaũ cedere iubens,
duos diſtrictus a Graccouieñ prouincia abſtractos eidẽ in recompenſam lar
gitus eſt, Bitomieñ ſcilicet & Oſwancimeñ. Ex tũc Boleſlai Krziuouſti ora/
culum uerificatum eſt, quo moriens prædixerat infanti Kazimiro, quadrigã
kazimirus pro uinciis Ruſſię potitus.
tetrarcharum concurſuram. Super hæc attamen dux Kazimirus anno do/
mini 1179. prouincias Ruſſiæ Breſteñ, Wladimirieñ, Droyceñ, & Przemiſ
lieñ adeptus eſt, quarum caſtris conquiſitis, ipſas prouincias per ſe admini/
ſtrabat. Factoq; apud Lanciciam conuentu, in quo, omnes exactiones, iniu/
kazimiri iuſti/cia.
ſta tributa per Myeſkonem, ſuum fratrẽ conſtituta, pro ſua induſtria & ma
gna ſolertia reſcidit. Calumniatores nonnullos proſcripſit, alios ignẽ & cau
terio notauit, deprauatas cõſuetudines in regno Poloniæ exortas abſtulit &
Decreta kazi/miri.
remouit, præſertim ne ãnonã & uictualia nobiles agreſtibus non ſolũ nõ ca/
perẽt, uerũetiã nec fenũ palcãq; uiolẽter afferrẽt, ne uillanorũ caballos rape
rẽt. Neue lõga itineꝝ intercapedine, p ſe aut ſuos ſatellites, ipſoꝝ equos defa
tigãdo eneruarẽt, uel in loca diſtãtiora abducerẽt Epiſcoporũ quoq; bona tã

bilia q̄ immobilia ne diriperent. Et ne tales consuetudines in posterum ab aliquo innouarentur, placuit omnes transgressores horrendo anathemate innodare. Sdzislaus itaq; Gnezneñ Archiepiscopus, cū cæteris Poloniæ Episcopis, omnibus pōtificalibus indutis, Gedeone Graccouieñ, Ziroslao Wratislauieñ, Onolpho Cuyauieñ, Cherubin Posnanieñ, Lupo Ploceñ, Cōrado Camieneñ, Gaudentio Lubucieñ, astante Kazimiro monarcha, & tribus principibus Ottone Posnanieñ, Boleslao Wratislauieñ, Leskone Mazouieñ, & Baronum multitudine in hunc modū pronunciauit. Qui agrestiū annonam, aut res quascūq; ui aut quouis alio pacto tulerit, aut auferri iusserit, anathema sit. Qui legationis aut necessitatis publicæ uel priuatæ occasione, præterq̄ ad denunciandū hostium in patriam imminentē insultū, cuiuspiam quadrupedem & iumentū, in angariam uulgo podwodaticam acceperit uel accipi iusserit, anathema sit. Qui bona pontificū aut ecclesiasticarum personarum decedentium rapuerit, occupauerit, distraxerit, etiā si persona sit illustris, & regali, ducali, aut quacumq; alia præfulgeat dignitate, anathema sit. Qui Episcopum spoliatores (restitutione non habita) acceptauerit, & raptorum aut distractorum relaxationem raptoribus (satisfactione legittima non præcedente) impenderit, ueluti sacrilegii particeps & consentaneus, & qui ambitioni suæ & commodis inhiando sacrilegio actionem præstiterit, anathema sit. Et responsum est a ducibus & uniuerso populo Amen. Ad confirmandū autem & perpetuandum præfatas constitutiones, simul & obtinendū relliquias alicuius sancti pro decorāda ecclesia Graccouieñ. Dux Kazimirus ex utroq; statu nuncios ad summū pontificem Alexandrum tercium misit, qui Kazimiri constitutiones tanq̄ iustas & approbatione dignas laudauit & cōfirmauit, legatos de dando sacro corpore bene sperare iubens. Confirmatiōis rescriptum in ecclesia Graccouieñ habetur, cuius exordium est. Alexander Episcopus, seruus seruorum dei, dilecto filio nobili uiro Kazimiro duci Poloniæ salutem & apostolicā benedictionē. Ex parte tuæ magnitudinis &c. Finis. Datum Thuscula. quinto kalendas Apriles. Corpus uero sancti cuiuspiam non præbuit, quoniam morte præuentus e uita sublatus est.

Sdzislaus Archiepiscopus gnezneñ.

Legati romam missi.

CAPVT XXIIII.

Legati alij romam.

Opinio aliorum.

SVmmisit itaq; Kazimirus Poloniæ monarcha legatos alios ad Lucium papam tercium, Alexandri tercii successorem pro corpore alicuius sācti ꝑmisso impetrādo, Habet alia historia, q̄ Gedeon Graccouieñ præsul, uulgariter Gedka nuncupatus a præfato Lucio papa tercio, ueteri sodalitate in studio Paduano motus, suæ ecclesiæ Graccouieñ quoduis corpus sanctū donādum poposcit. Cumq; papa annuisset, sacrarium quoddam (ut ueteres nostri referunt in ecclesia. s. Laurēcii extra muros Romanos situ) aperire iussit, tactoq; corpore & ossibus beati martyris Laurencii, percunctatus est an deo propiciāte Poloniā migrare uelit, illico aūt faciem auertit, sese Poloniā nequaq̄ abducēdum insinuās. Idē egit corpus sancti Stephani prothomartyris. Dubitāte igitur papa, & astātibus Polonis perturbatis. Sanctus Florianus in proximo hiis requiescens, manu extensa, proficiscendi in poloniam indicium dedit. Quo cum maximo

Ex miraculo diuus Florianus in poloniā uenit.

solatio & animi gratitudine secrete assūpto, dirigente Egidio Episcopo Mutinensi Commissario domini papæ, in Poloniam āno domini. M. centesimo octuagesimo quarto deuenerunt. Cumq; dux Kazimirus, præsul Gedeon, omniumq; aliarū cōditionum homines summis habitis honoribus, obuiam irent, sacrum corpus diui Floriani, in loco ubi nunc eiusdem beatissimi martyris, a parte septētrionis urbis Graccouieñ stat basilica, uulgariter Cleparz postea & nunc appellato, substitit. Et accepto respōso, q illic sanctus dei habitaculū, urbē & eius gentē a septētrionalibus inuasoribus ꝓtecturus deberet, a meridionali uero plaga, alterū patronum & protectorem uenturum quum prædixerit. Dux Kazimirus, & pontifex Gedeon, pulchram basilicā in eodem loco, in honorem sancti Floriani edificarūt. Et brachio ipsius sancti, præfatæ ecclesiæ relicto, totum corpus in ecclesiā cathedralem Graccouiensem intulerunt, ac in medio ecclesiæ, in tumba marmorea, pollita & alta collocarūt. Temporum uero lapsu, Kazimirus dux & Gedeon pontifex, in beati martyris ecclesia, collegium prælatorum & Canonicorū, condonatis certis uillis & decimis fundarūt, præposituram ex prouentibus parrochialis ecclesiæ in Skalka erigendo. Iste est beatissimus martyr Florianus, officio princeps militiæ, qui cum percepisset de suis quadraginta milites (quos Aquilino præfecto in Lauriacum Noricum, & est castrum in Bauaria, iussu Diocleciani Cæsaris miserat) pro fide Christi tētos & in carcerem missos, ad suos, se in Lauriacum iturū, & quæq; dura pro Christo passurū retulit. Excedens itaq; de ciuitate ubi commorabatur Ticia, Lauriacum Ripēse in Norico applicuit, & tanq̄ christianus, præsidi Aquilino per commilitones oblatus. Primum bis dure cæsus est fustibus, deinde præacutis sudibus, secūdum scapulas transfossus, tandē in carcerem deiectus, ad extremum sentencia cōdemnatus, de ponte, cū saxo ad collum alligato, in Anesum fluuium præcipitatus est quarto nonas Maii. Sursumq; aduersus aquæ fluxum, fluuio undis exuberante delatus, In quodam saxo expositus, & ab aquila alis in modum crucis expansis custoditus atq; protectus est, donec a Valeria matrona deo deuota, ipsomet beato Floriano reuelante & uolente occulte abductus, & sepultus est. Noricum dixerunt ueteres, quam recentiores Bauariā appellant, a Boys gentibus Insubriæ, seu Lombardiæ illic delatis, ut Eneæ Senensi de Picolominibus placet. Vel ab auaris. i. hungaris b. littera ad caput dictionis apposita, ut Blondus asserit, in eam oram delatis. Prius itaq; Noricū ex post Boiaria, nūc uero Bauaria uocitata, germaniæ prouincia. In qua sanctus Florianus martyrium pertulit.

S. Florianus Graccouiā allatus.
S. Floriani tēplum erectum.
Perfunctoria delibatio vitę S. Floriani.

CAPVT XXV.

Xclusus autē Myesko senex a suo principatu, dux maioris Poloniæ & Pomeraniæ, in Ratiboriam Slesiæ se cōtulit, illicq; cū uxore, & tribus filiis sub magna rerū penuria uitam peragēs, tū per nūcios, tū per epistolas præcatur & obsecrat, quatinus dux Kazimirus in ducatus ipsius eum restituat. Nonq; eam charitatem qua a teneris annis eum amplexatus fuerit, ac in uirum usq; fouerit obliteratione deperire permittat. Si quoq; capitis sui, canis respersi capillis, rationem habere noluerit

Myeszko restitutionem quęrit.

re noluerit

re noluerit, uxoris attamen, suæ glotis, & nepotũ, ob euitationem dedecoris
& grãdis ludibrii suæ toti prosapiæ eo facto iminẽtis obliuisci non dedigna/
ret. Motus itaq; Kazimirus misericordia, hereditatẽ illi reddere, & se prin
cipatu monarchiæ abdicare uoluit. Consiliarii autẽ eius & Barones animis
consternati, q̃primum in murmur & discrimen irruerunt, ꝙ si de Myeczlao
præconceptam non immutaret sentenciã, omnes de uita & rebus eorum ali
ter prospicere uelint, hac itaq; Baronum & consiliariorũ obiectione deterri/
tus, sup reuocatioue fratris Mieczlai sentẽciam se immutaturũ & abrogatu
rũ suis consiliariis est pollicitus Mieczlaus hiis cognitis, atq; a Friderico im
peratore ad quẽ se cõtulerat, nullis reportatis auxiliis, recepto a Msczugio
cui filiã locauerat, maritimæ oræ principe, auxilio, Kazimiro insup clã fauẽ
te & rei cõscio (qm̃ fraternitatis ardebat amore) castꝝ Gneznen̄ intercœpit — Mieszko reb9 suis potitus.
Ex quo facile omnes cæteras mnnitiones conquirit, filiusq; eius Otha, psua
sione cõmuniũ amicorũ recõciliatus, ad patris obedientiã rediit. Breui itaq;
tempore Mieszko suum ducatũ integre recuperauit, nec eo contentus ad re/
petẽdam monarchiã aspirare cœpit. Et Leszkonem Mazouiæ ac Cuyauiæ
ducem, suum nepotem, a Boleslao Crispo, Kazimiri ducis curæ commissum
quoniã egritudine indies debilior redderetur, ad se cũ ducatibus eius allexit
ac uafriciis attraxit, ut eo moriente, suis possessionibus potiretur. Qui cogni
ta sua culpa Graccouiã ad ducem Kazimirum ipsius patruum, una cũ Zi/
ra Comite, suo directore rediit, prostratus igitur & ualitudinarius, gratiã &
tutoriã quẽadmodũ supplicauerat, pmeruit ac reportauit. Nouissime autẽ
de uita migrãs Mazouiã & Cuyauiã Kazimiro cõmẽdauit. Dux aũt Kazi
mirus, defectione ciuitatis & prouinciæ Brzescze, supra flumẽ Bug sitæ, p
cœpta, celerrimo gradu cũ militum copiis perueniens, eam in duodecim die
rũ spacio cœpit, ac defectionis auctores interitu extinxit. Exinde ad Halicz
progressus Mscislaum affinem suũ, uel ut alia historia refert, suæ sororis fili
um, quem fratres Spurgii nomine ei imposito eiecerant reduxit. Contra quẽ
Wseuoldus Belzen̄ & Wladimirus Halicien̄ duces germani Mscislai, cum — kazimiri in russia victoria.
omnibus Russiæ principibus, & Boiarioꝝ multitudine superueniẽtes, signis
canere iussis conflixerũt, ac multi a paucis superati sũt, fugitq; Wseuoldus
in Belsz, & Wladimirus ad Belam regẽ Hungariæ. Castrũ igitur & oppi/ — Msciláus restitutus.
dum Halicz Kazimiro uictori illico deditũ est. Qui illud Mscislao affini suo
per prius sacramẽto adacto ꝙ nunq̃ polonos in aduersis desereret, restituit.
Ipse uero in poloniã reuersus est, triennio autẽ uix peracto Mscislaum ducẽ
Halicien̄ Rutheni ueneno extinxerunt, pro Wladimiro in hungariã celeri/
ter mittentes, ut ueniat & principatum repetat. Wladimirus eo nũcio letus
dum rẽ ad Belam hungariæ regem defert, & subsidia militũ, equorũ ac sum — wladimirus vinculis iniectus:
ptuum expostulans, quibus Kazimiro duci Poloniæ, & Romano duci Wla
dimiriæ ad Haliciam per eũ substituto repugnaret, capitur & in uincula cõ/ — Andreas Belę regis hungarię filius.
iicitur. Andreas uero Belæ filius, cum copiis ut Halicz occuparet q̃ celerri/
me mittitur, qui Wladimirũ se præcessisse fingẽs, in castrũ admissus, ipsum — Halicz occupat.
occupauit, & totam Halicien̄ prouinciam, in suam potestatem redegit. Wla
dimirus autẽ uinculorũ molestias, apud regem Belam prope biennium per/

64 i. 4 pessus

wladimirus solutus.

pessus, corruptis custodibus euasit, & collecta ad ipsum manu, raptu uiuere assueta, regiones Russorum perturbabat, ac Pre misliã quæ sub iugo Kazimiri ducis Poloniæ fuit. Anno Christi. M. centesimo octuagesimo septimo, messis tempore circa festum assumptiõis Mariæ afflixit, & multos ex ea captiuos educens uendidit. Verum quum non haberet ubi tute reclinaret frequentibus legationibus & nũciis ad Kazimirũ ducem missis sibi parsum iri de irrogatis iniuriis obtinuit, & ad Kazimiri principis præsentiam admissus humi prostratus meruit, ut præfatus dux poloniæ, abolita eius culpa, etiam Nicolaum Palatinum Graccouieñ militiæ principem, cũ frequenti exercitu mitteret, ipsum in Haliciẽñ ducatum restituẽdũ. Quanq̃ autẽ plerisq; minus credibile uidebatur, sub Bela rege hungariæ & Andrea eius filio recuperare

wladimirus kazimiro reconciliatus.

Haliciã, tulit tamen fortuna, ut Nicolao Palatino Graccouieñ obsessa Halicia uictualia deficerent. Petentibus itaq; castrẽsibus saluis rebus dimitti, cũ suis omnibus in hungariã excesserũt. Wladimirus autẽ in Halicz eo pacto

wladimiri restitucio in halicz

locatus est, ut principi Kazimiro & posteris eius sincerus semper & subiectus maneret. Orta est ex inde, inter Belam regẽ hungariæ, & Kazimirũ ducem Poloniæ, grandis procella & dissensionũ turbo, intulitq; rex hungariæ

Polonorum & hungarorum dissensio.

dãna Polonis hungariæ finitimis. Dux quoq; Kazimirus haud impiger hũgariam inuadens identidẽ quæq; reperire potuit abægit, locatisq; in plerisq; locis præsidiis, confinia hungariæ tutatus est. Egre tamen, & cum incusationibus (q pro homine indigno & nulli partiũ fido, Wladimiro principe bella cum hungaris agerent) militiã Poloni obibant. Tãdem per communes re

Treugæ.

gnorum Barones treugas pacis per trienniũ acceptarunt, donec hungari & Poloni temporis successu solidam firmarent pacem. Accidit autẽ Kazimiro duce & monarcha Poloniæ in Russia agente, & compositionem inter duces

Noua sedicio.

Romanũ Wladimiriæ, & Wseuoldum Belzeñ tractante, septuaginta principales Barones contra Kazimirum conspirarũt, & ut facilius rem aggrederentur diuulgarunt eũ Russiæ ueneno interiisse, mittentesq; aduocarũt Myeskonem senem, suapte cupiditate ad inuadendũ monarchiã procliuẽ. Quo

Miesko Graccouia potitus

aduentante urbs Graccouia, & omnia proximiora & circumiacentia castra ei sunt tradita, præter castrum Graccouieñ, quod Fulco Graccouieñ Episcopus, cũ suo germano Nicolao Palatino Graccouieñ de armis uulpium ꝑ kazimiro conseruauerat. Myesko uero ex blancatis asseribus, & durissimis roboribus munitionem in Graccouia cõtra arcem Graccouieñ erexit. Et audito q kazimirus cũ Russiæ ducibus Wseuoldo Belzeñ, & Romano Wladimirieñ, Graccouiam properaret, in erectum castrum, forti imposito præsidio & filio suo Boleslao, ac Henrico kethlicz milite, relicto, pro supplemẽto nouorũ militum colligendo, in maiorem Poloniã discessit. Verumenimuero kazimiro adueniẽte, Graccouieñ ei suam ciuitatem aperiunt, ad ipsumq; omnes redeunt, in breuiq; nouam munitionem die noctuq; expugnando adeptus est ac eam incendit, per pacta ut liberi & salui discederent. Non solum autẽ liberos, sed tam Boleslaum ducem qui se fidei Kazimiri patrui sui cõmiserat, q̃ Barones Myeskonis, plurimis donis onustãdo dimisit. Quo factum est ut Myesko senex cum fratre suo Kazimiro duce pacem per mediatorem

Petrum

Petrum Archiepiscopum Gnezneñ renouauit & sinceriter composuit. Hen/
ricus uero kethlicz omnis fratrũ dissensionis fons & occasio, ad ecclesiã ma/
iorem castri cõfugerat, Ruthenisq; ad diripiendam suppellectilem ecclesiæ
irrumpentibus. Et Kazimiro sacerdotum clamoribus pro defensione aduo/
cato, expilationẽq; compescente, ex Cripta in qua latuit in permixtum uul/
gus tanq̃ ignotus egressus, deq; castro fugere nitens, captus, ac alapis cœsus
& ad ducem Kazimirũ adductus est, Romano duci in perpetuã captiuitatem
traditus Russiã abducendus, ne inter fratres dissensionum foret seminariũ.

Henricus kethlicz vinctus.

Præterea Kazimirus Poloniæ monarcha, mortẽ Henrici sui germani ulcisci
uolens, & Prutenos in iugum mittere, anno domini. M. centesimo nonagesi/
mo secundo, Prussiã cum omniũ terrarum suarum copiis ingressus est. Cum
principibus, Boleslao Posnanieñ, quẽ loco sui Mieczla9 senex pater eius mi
sit, Boleslao alto Wratislauieñ, & Mieczlao Rathiborieñ filius olim Wla/
dislai, qui personaliter in Prussiam descenderũt. Et magna cautela adhibita
per Kazimirũ suosq; officiales, ne densissima opacitate siluarum, & limosa/
rum uoraginũ perpetua bituminositate gentes polonorũ uelut temporibus
superioribus circũuenirentur, longe lateq; uastationem extendendo, habita/
cula & domicilia cõflagrãdo, & utriusq; sexus homines puberes & impube/
res trucidando, quibus maiores Prutenorũ ad se uenire impulit, qui ad pedes
eius in terram prolapsi, ut eorum relliquias non anihilaret, misericordiam
depræcati sunt. Kazimir9 uero, acceptis retẽtis tributis, receptisq; captiuis,
receptis & centum obsidibus, cum Prutenorũ perpetuo homagio in Poloni
am fœlix remeauit.

Expedicio kazimiri in Prussiam.

Pruteni homagia & tributa soluere coacti.

Et anno sequenti pacem cœptam integram confecit, cũ
Bela rege Hungariæ personaliter in antiqua uilla conueniẽdo, quæ prius at
tentata, & præsignata fuit per medium Fulconis antistitis Graccouiensis
& germani ipsius Nicolai Palatini Graccouieñ. Ex hungaris uero per Ar/
chiepiscopum Strigonieñ, cum Episcopo Agrieñ, & palatino hungariæ. Cõ
clusumq; fuit ut rex Bela amplissimo regno hungariæ contẽtaretur, Russia
ad regnum Poloniæ spectante.

Pax cum Hungaris firmata.

Anno autẽ domini. M. cẽtesimo nonagesimo
quarto, in die sancti Floriani patroni ex more antiquo in urbe Graccouiensi
dux Kazimirus hostias obtulit, & miserabiles psonas munifice pauit. In cra/
stino uero quæ est dies. s. Gothardi pontificibus & regni proceribus mensam
opipare struxit. Omnibusq; epulãtibus & letantibus, dum quæstiones de im
mortalitate animæ Kazimirus dux põtificibus scrupulosas proponeret, mo
dico poculo hausto, subito relapsus corruit, & paulopost expirauit. Incertũ
morbo ne, an ueneno (quod mulier quædam ut fertur de Graccouia ad Ve/
nerem ipsum inflãmando propinauit) extinctus occubuerit. Depost quarto
die in latere chori ecclesiæ Graccouieñ in monumento murato iusto honore
tanq̃ desideratus instaurator patriæ tumulatus est.

kazimiri interitus.

CAPVT XXVI.

Oleslaus altus dux Wratislauieñ, anno domini septuagesimo
quinto prima die Maii. Exclusis de mõasterio Lubus monachis
ordinis sancti Benedicti per regem Kazimirum ex Cluniaco in/
tro ductis, locauit fratres Cistercieñ ordinis, ex monasterio Por/

Cisterciensis ordo in monasteriũ Lubeus introductus.

tuens,

tuensi sumptos, supra fluuium Szola situato, cum consensu Ziroslai Episcopi Wratislauiensis & Mieczlai senis monarchæ regni poloniæ sui patrui. Cum consensu quoq; germanorum suorũ Myeczlai & Conradi Rathiborieñsis & Glogouieñ ducum, & filiorũ suorũ. Ferunt hos fratres in poloniã importasse genus pomorum Daport nũcupatorum, quasi de porta albatorũ. Fuit autẽ primus Abbas Cisterciẽ ordinis in præfato monasterio translato Florẽtius. Anno domini. M. centesimo septuagesimo sexto quarto idus Augusti cenobium in Suleyow ordinis Cisterciẽ fundauit dux Kazimirus Sandomirieñ supra flumen Pilcza in prædio Ruslai comitis qui Christum reliquit heredem, quia liberis caruit. Donauitq; præfato monasterio dux Kazimirus uillas Suleyow, Strzelcze, Campa, Puczonow, Myanow, Dambrowa, Baldrzyczow, mõtem Bucinam, Sczepanow, Piotrow, Chennaz, Thanyow tredecim plaustratas salis ex Sandomiriensi teloneo. Et item alueum salis in Graccouia, nouem quoq; castores de camera ducali. Petrus uero Archiepiscopus Gneznensis ad peticionẽ ducis Kazimiri de mensa Archiepiscopi contulit eidem monasterio, manipulares decimas in Sulykow, Lanczno, Belam Mileow, Stapm, Subor, Domczelan. Incorporauit eidẽ cenobio ecclesiam in Budzykow cum decimis Standow, Chenna, & Pasturow. Samborius Pomeraniæ dux monasterium ordinis Cisterciẽ in Oliua ducali uilla sua Wladislauieñ diocesis anno domini. M. cẽtesimo septuagesimo octauo, quindecimo kalendas Aprilis fundauit. Et ei pro dote uillas septem Oliuam, Szalkowicze, Stanowe, Sterczow, Glambouy, Granczouy, & Szinczincze præstitit. Assignauit & decimã teloneorũ, piscationum, prædiorũ atq; pecorum. Anno salutis septuagesimo nono supra millesimũ cẽtesimũ Gedeon Episcopus Graccouieñ fundauit monasteriũ in Vanchoczko ordinis Cisterciẽ supra fluuium Camyona. Et donauit ei de bonis episcopatus Graccouieñ plures decimas. Ecclesiam quoq; construxit de quadro lapide, quam postea in honorem sancti Floriani consecrauit. Eodem anno. M. centesimo septuagesimonono Vitus de Chotel, ex districtu Sandomirieñ de domo Ianyna, episcopus Ploceñ creatus est. Qui tria monasteria ordinis Præmõstrateñ scilicet in Ploczko, in Vitow, & in Buszko fundauit. Anno Christi octuagesimo quinto supra millesimũ centesimum, Kazimirus dux poloniæ fundauit monasterium Coprziwniczeñ Graccouieñ diocesis. Et in eo locauit fratres Cisterciẽ ordinis ex Morimũdo sumptos. Cui oppidũ Coprziwnicza pro dote contulit, & libertates plures concessit. Ecclesiam quoq; de quadro lapide in honorem beatissimi Floriani martyris & patroni tãq; noui hospitis fabricauit. Post ducem Kazimirũ Comes Nicolaus Bogorius plures uillas dicto cenobio contulit. Cæteriq; nobiles de armis Bogoria & Habdãgk reliquas sortes & prædia deuote cõtulerũt. Eclipsis solis notabilis fuit anno domini. M. centesimo octuagesimo sexto. Quã secuta fuit pestis in polonia & in Russia. Anno domini. M. cẽtesimo octuagesimo nono Ioãnes cardinalis, cognominatus Malabranka a Clemente papa tercio missus, poloniam uenit. Et facta sinodo in Graccouia pro reformatione cleri, tã Episcopis, q̃ uniuerso clero pro recuperatione terræ sanctæ, decimã imposuit. Swatoslaus dux

Monasterium in suleyow fundatur.

Eiusdem monasterij dotatio.

Monasterium in Oliua fundatur.

Monasterium in Vanchoczko fundauit.

Monasteria fundãtur in plocz ko, in vitow in buszko.

Monasterium in Coprziwnicza fundatur.

Eclipsis.
Pestis magna.

Cardinalis in poloniam legatus decimas imposuit.

laũs dux Czirnieouieñ, congregato haud paruo exercitu, ex inuidia Iarosla/
um Isslauicz ducem Kiouieñ inuasit. Et ipsum in castro Kiouieñ nulla diffi
dentia præmissa obsedit, sic q; uix aufugit, spolia itaq; colligens, omnes the
sauros, uxorẽ cum filio iuniore, & militiam Iaroslai captam, in Czirnieow
(castro Kiouiensi relicto) inuexit. Quo audito Iaroslaus Isslauicz, cum du/
obus nepotibus Roscislai & copiis militaribꝰ in Kiow ueniens, omnes ditio
res Kiouieñ spoliauit, præcipue Abbates, sacerdotes, monachos, moniales,
& oẽs latinos, totam culpam facinoris per Swatoslaum Czirnieouieñ pa
trati in eos refundens. Pro liberationeq; compræhensorũ grauem cẽsum ex
egit, alios uero uendidit. Swatoslaum deniq; Czirnieouieñ in Czirnieow ob
sedit, sed cum nõ proficeret, pacem cum eo iniit. Mortuus est autẽ Iaroslaus
Isslauicz, ãno domini. M. centesimo octuagesimo quarto. Et successit ei in
ducatu Kiouieñ Swatoslaꝰ Czirnieouieñ. Wseuoldus uero dux Wladimi
riæ successit Michalkoni fratri suo quartadecima Iunii eiusdem ãni uita fũ/
cto. Superatoq; Mscislao Roscislauicz, qui cum Rothowczis uenerat, eum
de Wladimiria exturbaturus. Processit contra Hleb ducem Reszaneñ, ha/
bens secum binos filios Swatoslai ducis Kiouieñ Olham & Wladimirum
atq; nepotem suum Wladimirũ Hlebouicz ducem Pereaslauieñ. Hleb autẽ
dux Reszaneñ callido usus consilio, cum Polowczis terram Wladimiriæ in
gressꝰ eã crudelissime afflixit, ecclesiasq; & monasteria spoliauit, unde Wse
uoldus festine reuersus, cõflixit cum Hleb & Polowczis. Captiuauitq; pera/
cta uictoria Hleb, & in carcerem missum necauit. Duos uero nepotes ipsius
Mscislaum & Iaropolcum cœcauit. Polowczos autem trucidauit & deleuit
Cæteros liberos dimisit.

Res ruthenicæ.

Swatoslaus kiow cœpit.

Iaroslaꝰ kiow potitus morit.

Wseuoldus uicit Hleb & Polowczos.

Lestko Albus

CAPVT XXVII.

D substituendum nouum principẽ
Anno Christi. M. centesimo nona/
gesimo quarto. Conuenerunt pri/
mores minoris poloniæ in Gracco
uiam, & suasu Fulconis antistitis Graccouien/
sis elegerunt Lestkonẽ album, natu maiorẽ du/
cis Kazimiri in monarcham, adhuc ætatem pu
erilem agentẽ. Ob hoc quidam magnificus op
ponendo electionem infirmare cœpit. Non de/
cere pueros remp. gubernare. Qui enim nõ suf
ficit ut seipsum regat, multitudinem plebis nec
regere ualebit. Recurrẽdum fore ad Myeszko/
nẽ senẽ (cuius partẽ tuebatur) cẽsuit. Aut ad a
liũ quẽpiã ducẽ. Verũ ex aduerso Fulco Episco
pus Gracco. tutatus est nominationẽ Lestkonis albi procedere. Cessit ergo
successio Lestkoni albo. A cæsariæ alba, nuncupato. Et quia mẽtes hominũ
fluxibiles ac instabiles sũt, Nicolaus Palatinus Gracco. & princeps militiæ
ad ratificandum & perpetuãdum electionem Lestkonis cum ægisset gratias
omnibus proceribus. Ab uno quoq; eorum iuramentũ confirmationis exe/
git, moxq;

Delectus principum pro monarcha.

Lesko albus monarcha.

git, moxq; curatores & reipub. gubernatores creati sunt, Fulco Episcopus Graccouien, & Nicola9 Palatin9 germanus ei9, donec adolesceret princeps Lestko. Conradus uero alter Kazimiri filius, cui Mazouia & Cuyauia obtigerat, Cristino Plocensi Palatino educandus atq; dirigendus commissus est. Quo audito Myecziaus senex dux maioris poloniæ, mēte cōsternatus est & cōuocatis omnibus suis gētibus, & auxiliarib9 ducibus Myeczlao Rathiborien, Boleslao Wratislauien, nepotib9 suis, & Mscżugio Pomeraniæ duce genero suo Graccouiēsibus bellū indixit, eo q̄ se incōsulto, Lestkonē puerū immaturæ ætatis sublimassent, allegādo de iure ad ipsum pertinere, tam monarchiā regni, q̄ nepotum suoꝝ Lestkonis & Conradi gubernationē, tanq̄ ad unicum patruum & tutorem pupillorum. Iamq; uenerat, tectis flammas iniiciendo in diocesim Gracco., ad Mosgaua fluuium, a cenobio Andrzeouien quattuor miliaribus distātem. Cū Graccouien, Sandomirien, Lublinen, Bresten supra Bug. Mazouitæ & Romanus Mscislauicz princeps Wladimiriæ quæ Lucensis appellatur sororinus ducis Kazimiri nouissime mortui, ad Mosgauam applicuerunt, progressum Myeczlao seni impedituri. Ordinatisq; aciebus anno domini. M. centesimo nonagesimo quinto, Nicolao palatino Graccouien dextrum cornu, Romano duce Wladimiriæ sinistrum tenente, & Gouoricio Palatino Sandomirien in subsidiis relicto cum Myeszkone sene conflixerunt, mutua se cœde obtruncando, perinde ac si inter infensissimos & perpetuo dissidentes hostes bellum gereretur. Neutraq; p̄te gradum referente, strages horrēda cadaueꝝ utrimq; ædita est. Ad duces quoq; ipsos clades peruenit, Boleslaus siquidem filius Myeszkonis senis in conspectu patris lancea traiectus, ex equo lapsus occubuit. Myeszko senex a quodam milite gregario impetitus morti destinabatur frequenti ictuum ingeminatione. Ni clamore magno se ducem Myeczlaum asseruisset, & cassidis detractione ueneranda canicie militem terruisset, quapropter ille miles educēs ipsum ex acie, ne ab aliis uiolaretur, fugere consuluit. Dux uero Romanus pluribus uulneribus aduerso pectore sauciatus, & Ruthenis interfectis. Aliis uero disp̄sis Russiā reuertebatur, Omnibusq; pro uictis abeūtibus Mieczlaus princeps Rathiborien & Opposien cum nepote suo Iaroslao filio Boleslai Wratislauien superuenit. In quem Gouoricius Palatinus Sandomiriensis irruit, & facta cœde cum impar fuisset numero hostiū, captus est. Discedenteq; præfato duce Rathiborien ex prælii loco, quoniā audierat Myeczlaum senem uulneratum lectica in Posnaniam referri, abduxit in Slesiam secum Gouoricium palatinum, apud quē longo tempore captiuitatē cum aliis militibus perpessus est, polonis itaq; sic se inuicem occidentibus fœda strage cōmissa. Fulco Episcopus Graccouiēsis consequuto duce Romano Wladimirien nocte sequenti, præcabatur ut in Graccouiā diuerteret, ad defendēdum Lestkonis albi partem. Sed illo; uulneribus se debilitatū & militibus derelictū dicente. Consilium tamen ut Graccouiā tanq̄ caput regni tutaretur, dāte, tutatus est Fulco, cū Nicolao palatino & aliis nobilibus forti præsidio arcem Gracco. & reliqua pupillorum castra. Siluitq; utraq; pars militum maioris poloniæ & Graccouiensium. Et bellum propter ignominiā acceptā quasi

Myczlai senis bellum intestinum.

Maxima clades domestica.

Boleslа9 cœsus

Dux Roman9.

quasi ex cōposito diu distulerūt. Accidit interim, anno scilicet dñi. M. cētesi
mo nonagesimo octauo, ꝙ Wladimirus dux Haliciæ per ducem Kazimirū
olim reductus & in Halicz restitutus prole nō relicta moreretur. Miserunt
ergo consiliarii Lestkonis Nicolaum Palatinum Gracco. cum copiis equæ-
strium & pedestrium, ad occupandū & in prouinciā Poloniæ redigēdum du
catum Halicieñ. Puer autē Lestko albus minorennis cœpit complexibus &
instantiis suos postulare proceres, ut in illam expeditionem reciperetur. He
lena autē matre ipsius & nobilibus inquientibus, tutius esse in aula eum per
manere, q̄ in bellis nondum utilem uersari. Respondit, cur igitur signa muta
& inutilia uobiscum fertis, me uero ducem uestrum recipere & a grege muli
erum inter quas me commorari tedet liberare recusatis? Laudarūt indolem
pueri milites, & eo accepto cōtra Russiam processerunt. Quibus Halicieñ
occurrētes, Lestkonem tanq̄ dominū suū, uafre quidē & subdole salutarunt,
quoniā audito ꝙ Romanus dux Wladimiriæ esset eis præficiendus, rebellā
tes infestis signis cœperunt impugnare exercitum Lestkonis. Verum prima
acie repræssa Halicieñ, cæteri & postremi eiusdem exercitus per fugam dis-
persi sunt. Obsessoq; castro, missis caduceatoribus obedientiam repromise-
runt, & Lestkoni portas castri aperuerūt. Tunc diuersi Russiæ principes su
bstitutionē in Halicz postularūt. E quib9 Romanus Mscislauicz dux Wla
dimirieñ instātius postulauit, nunc blande nunc cōminatorie, recensendo co-
gnationē Wladimiri, quoniā patruus eius foret & affinis Lestkonis, recēsen
do labores stragem suorū & uulnera, quæ ad Mosgauam pro Lestkone sus-
cepit, ut de ducatu Halicieñ inuestiretur. Poloni uero attento ꝙ durum esset
ante & retro cū duce Romano & Myeszkone sene pugnare, ducem Roma-
num in Halicz non in titulum, nec proprietariū, sed tanq̄ præcarium & ho-
magiarium suffecerunt. Blandus primum, mox infestus. Ad extremū trucu
lentus Romanus Haliciēsibus esse cœpit, quosdam trucidando & gladio ne
cando, quosdam terræ uiuos infodiendo, quosdam excoriādo, & membratim
incidendo. Alios uero ad statuam ligatos sagittis conficiendo. Pluresq; tam
fœdam crudelitatem fugientes, blandis promissionibus euocatos, & parum-
per in honore habitos, uariis tormētis interfecit, solitus prouerbiū allegare
& inducere, melle non posse uesci secure, nisi prius examen apum opprima-
tur. In rebellionē tandem uersus dux Romanus, anno domini. M. ducentesi-
mo quarto tributa Lestkoni negauit, & terras sibi finitimas Lublineñ & San
domirieñ clandestinis & publicis incursionibus uexauit, in plerisq; locis præ
sidia militum locando, & terras ducis Lestkonis infestādo. Anno autē domi-
ni. M. ducentesimo quinto fere ex uniuersa Russia turmas equæstres & pe-
destres contrahens, ad sui ritus Episcopum Wladimirieñ dona misit, ut sibi
in Poloniam eunti, & eam triennio uastaturo, auctoritate Pontificali benedi
ceret. Qui donis spretis & benedictionem tanq̄ ad iniquum & execrabile ꝑ-
peranti denegauit, cōminationemq; concussionis a duce Romano ei inflictā
confutando elisit. Inquiens iniusta bella obeuntes, in patriam non redire ui-
uos. Ingressus itaq; Romanus cum copiis pugnatorū, primo æstatis tempo
re Lublin obsedit, & cum nō prosperaretur, probe etenim a Polonis defende

Wladimirus moritur.

Expeditio in Russiam.

Romanus præficitur Haliciensibus.

Romani tyrannis.

Romani ducis defectio.

Romani ducis in poloniam expeditio.

batur, in terras Sandomiriæ grassando descendit, & flumine Istula superato circa Zauichost consedit. Principes uero Lestko Albus & Côradus, ex omnibus terris suis Sandomirieñ, Lublineñ, Mazouia & Cuyauia bellatores ex nobilibus & plebeis circa Sandomiriam collegerunt, & eis Cristinum comitem Palatinū Ploceñ præfecerunt, qui industria & astu decimanona Iunii oriente sole appropinquauit Russorū exercitui. Romanus uero uix tumultuarie suos ordinauerat, sagittariis Polonorum eum perturbātibus. Cōmissoq; prælio & eo in longum protracto, milites Polonorū in necem ducis Romani fidefragi conspirarūt. Globoq; militū facto in ducē Romanū, & eum protegētes insiluerunt. Equo igitur sub ipso telis confosso & eum deiicere satagenti, ad ripam Istulæ per medias acies cucurrit. Dextrarioq; cadēte, ac fœta equa sibi administrata, Istulā tranauit. Et gratus equæ, de salutis ministerio, inter alios dispersos & fugientes pedes promiscuus cucurrit. Ab insequutoribus Polonis miles gregarius estimatus occisus est. In Sādomiriāq; relatus a duce Lestkone fuit sepultus, depost a Ruthenis & pceribus Wladimiriæ mille marcis argenti, & restitutione omnium captiuorū Polonorū redemptus, in Wladimiriam ductus est tumulādus.

Altera clades. Romani ducis interitus.

Somniauerat dux Romanus nocte præcedente conflictum, a parte Sādomiriæ paucos aduenisse carduellos (& sunt aues quantitatis passerum rubea capita habētes) & multitudinem passerū deuorasse, quod dū mane amicis retulisset, iuniores somnium laudarunt, seniores uero uituperarūt, & triste omen ac in malum cœdere prognosticarūt.

Somnium Romani.

Adepta uictoria duces Lestko & Cōradus altare sanctorum Geruasii & Prothasii in ecclesia Graccouieñ erexerunt, quod usq; nūc superest, quoniam in die prælibatorum sanctorum potiti sunt uictoria. Et ut fertur notabili atq; largissimo fundo dotauerunt, de quo, hactenus non superest, nisi parua domus in platea legatorum Graccouiæ, intitulata domus sanctorum Geruasii & Prothasii, & locus sterilis piscinæ post murum ciuitatis Graccouieñ, retro domos Canonicorum uersus solis occasum sitaq; prouideturq; nostris temporibus præfato altari notarius capituli Graccouiensis quotānis.

Altare Geruasij & Prothasij.

Sed redeamus ad Myeszkonem senem unde discessimus. Is dux Myeszko qui post cladem ad Mosgauam acceptam pacificus constiterat, ac controuersias gerendas animū inclinauit. Et anno dñi M. cētesimo nonagesimonono. Cuiauieñ. prouinciam, quæ fuit ducis Conradi occupauit. Præterea ad inuadendū ducatum Graccouieñ & monarchiā Polonorū, omnes conatus astu & dolis quæ omnibus armis potentiora existunt, intendit. Et qa animos Fulconis Episcopi, Nicolai Palatini Grac. cæterorūq; procerū expugnare non ualuit. Ad Helenam principē, matrē Lestkonis & Conradi, suas calliditates diuertit, suggessitq; ei & suasit ut non cunctaretur cum filio de ducatu Graccouieñ excedere, stabilitura ex hoc regnū filiis, quos ipse adoptando & balteo militari cingendo, post breuissimum tēpus, quo in ætate decrepita moribundus in proximo uideretur, heredes relinqueret. Cuyauieñ uero ducatum ex nunc resignaret, q; si ipse ad quē monarchia tanq̄ ad natu maiorem spectaret, eis regnum non stabiliret. Nunq̄ tutam ac diuturnam sedem regni habituri essēt. Credidit Helena princeps muliebri facilitate his

Myeskonis nouum bellum in testinum.

sermonibus

ſermonibus, & anno domini. M. ducenteſimo pro feſto Bartholomei apoſtoli habito in Graccouia conuentu. Ab utriſq; principibus & proceribus partis utriuſq; ſub præfatis cõditionibus iureiurãdo in manibus põtificalibus icta & ſancita promiſſa ſunt, ſub excommunicatiõis ſentencia per Archiepiſcopum Gnezneñ, & omnes pontifices regni in præuaricatorem ferienda. Sicq; princeps Helena cum Leſtkone in Sandomiriam ſeceſſit, Myecźlaus uero ſenex poſſeſſionẽ monarchiæ & Graccouiæ iã tercio accepit. Et ad cõtinendum milites Graccouieñ in fide, caſtrum forte in oppido Bitomieñ edificauit, & ei præſidiũ militum impoſuit. Audita mutatione principum Gouoricius Palatinus Sandomirieñ, qui metu Nicolai Palatini Graccouieñ, in Bohemia apud cognatos ſuos exulauerat, reuerſus eſt, diuiſis principatibus hoſtilitatem in terra Sandomirieñ non ueritus a Palatino Graccouienſi. At alter iã agebatur annus, nec Myeſzko ſenex hominũ uerſutiſſimus ex multiplicibus promiſſis duci Leſtkoni ſuæq; genitrici Helenæ aliquid impleuerat, quem glos ſua, primũ benignitate, poſtea muliebri importunitate cõuenit. At ille reſpondit proprios filios maturæ ætatis & prudentiæ, non debere nec poſſe, legittimo ſucceſſu priuare, & nepotes ephebos ãteferre. Abiret proinde & intelligeret, ius publicum priuato iure non conuelli nec eneruari. Neq; poſſe alios heredes q̃ qui ex lumbis ſuis proceſſerunt creare aut ſcribere. Eo reſponſo dux Helena perculſa, gemens, & triſtis, Sandomiriã reuerſa, Graccouieñ Barones obſecrando ſollicitauit, ut filios ſuos in principatum Graccouieñ reſtituerent. Promittẽs decætero nihil ſe niſi ex arbitrio eoꝝ in rebus publicis acturam. Myecźlao itaq; in terras maioris Poloniæ abeunte Nicolaus Palatinus Graccouieñ, arce Graccouieñ occupata, Leſtkonem album & matrẽ eius Helenam in Graccouieñ principatum introduxit, & officiales Myecźlai qui plures Graccouieñ proceres iãiam perturbauerat, poſt illum ex omnibus caſtris iuſſit trãſmigrare, ſolum caſtrũ Bitomieñ pro ipſo Myecźlao ſene tenebatur. De quo Graccouieñ prouinciam ſpoliis & rapinis uexabat. Ad repetendum quoq; Graccouieñ principatum trita & nota ingenia conuertit. Mittit ad Helenam, Leſtkonis & Conradi genitricẽ, & blãdioribus ſermonibus q̃ antea eam extenuando tũ reſponſa tum perfidiã priorem aggreditur. Chariſſima inquit glos non ex me fœdera & conditiones promiſſe, pro bono filiorum tuorum nepotum meorum, uiolate ſunt, ſed iniquitatẽ procerum Graccouieñ, qui me principatu Graccouienſi, quia contra eoꝝ conſilia tuis filiis iuxta pacta prodeſſe uolui, exuerũt. Ex nunc itaq; reſigno ducatum Cuyauienſem, & monarchiam cum principatu Graccouienſi mihi aſſignari opto, ut filios tuos ſucceſſores perpetuos ſubſtituam & relinquam, pacata dux Helena Myecźlai promiſſis, ſpopondit ſe cum filiis e principatu Graccouienſi ceſſuram, ad uota quoq; Myecźlai promiſit Nicolaum Palatinum Graccouieñ exulatum mittere, quoniã liuore inuidorum coram ipſa & filiis eius inculpabatur, cum ſincere fidei erga Leſtkonem & Conradum ſemper extiterat, cuius fidei ſinceritate, metuebat Myeſzko ſenex Graccouienſe dominium ſibi denegandũ. Accedit Nicolaus Palatinus Helenam, & ſupplicat ei, & filiis eius, ne hoſti communi caput ipſius deuouerẽt

Myecźlaus tercio monarchiã adeptus.

Graccouia pro Leſkone albo capta.

68

us deuouerent. Non consecutusq; gratiam, personaliter Posnaniam ad Myeczlaum senẽ contendit, sperans ex hoste facilius gratiam consequi, q̃ ex suis implacabilib⁹ dominis, quod & factũ est. Nam cum gaudio & magno honore eum dux Myeczlaus excepit, & omnem culpam liberaliter ei remisit, confidens Graccouiam per ordinationem Nicolai Palatini assequi, quemadmodum assequutus est, ad uota siquidẽ eiusdẽ Palatini omnes proceres inclinati, arcem Graccouieñ & cæteras munitiones omnes Myeczlao tradiderũt. Et iam quarto, anno domini. M. ducentesimo secũdo in principatum Graccouiensem reductus erat. Nec Cuyauiá resignauit nepotibus, neq; eis successionem prout promiserat in Graccouiá præbuit, quoniá ut aiebat non ex eorum cessione, sed Nicolai Palatini ordinatione optatã monarchiá fuerat assequutus, quinimo sub ipsis nepotibus occupauit, Vislicza oppidum districtus Sandomirieñ cum tribus castris, asserens ea ad ducatum Graccouieñ p tinere, paranti præterea alia nepotum occupare fortalicia, morte insperata in Kalisz absumptus est, In ecclesia collegiata sancti Pauli Kalissieñ, quam ipse construxerat & dotauerat, sepultus, translatoq; oppido Kalisz in locũ quem nunc tenet, & ecclesia sancti Pauli collegiata commutata in ecclesiam beatæ Mariæ collegiatã, relictum est sepulchrũ Myeskonis sub diuo, quod fuit & filii ipsius Myeczlai, & ab incolis in hanc demonstratur diem, quãq̃ uetera certificare sit difficile. Reliquit autẽ Myesko senex duos filios Wladislaum magnum, cognomento Laskonogy, a gracilitate pedũ nuncupatũ. dimicatorem peritissimum, & in ea arte dum in Germania ab ineunte ætate cõmoraretur eruditissimum, & Otthonem natu minorẽ. Eoq; breui obeunte superstes fuit filius eius Wladislaus minor Plwacz a multitudine sputi appellatus, cuius curam Wladislaus magnus patruus ipsius ægit.

Myeczlaus quarto in monarchiam restitutus:

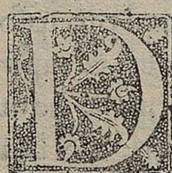
Myeczlai senis mors.

wladislaus magnus dimicator.

Otho. wladislaus minor.

CAPVT XXVIII.

Lesko albus tercio restituitur.

Efuncto Myeskone sene, proceres Graccouienses Lestkonẽ album ducem Sandomiriæ, sibi in dominũ, & monarcham elegerunt, prosapia & benignitate Kazimiri parentis eius delectati, Adiiciente Nicolao Palatino Graccouieñ conditionem, ut pri⁹ Gcuonicium Palatinum Sandomirieñ, uirum probum & strẽnuum, sed ipsius inimicum ammoueret, & in exilium pelleret, uelut ante pulsus erat. Non enim consilia ducis forent stabilia, ubi duo capitales inimici congrederentur At Lestko albus, maluit principatum Graccouieñ non suscipere, q̃ uirũ innocentẽ & utilem expellere. Celebrato igitur alio conuentu, Graccouienses miserunt oratores ad Wladislaum magnũ ducem maioris Poloniæ cognomento Laskonogy, ut iure hereditario ex patre quæsito & iure electiõis de ipso facte, principatũ Graccouieñ susciperet, & celeriter adueniret. Qui rem ad Lestkonẽ album per epistolam dedit, an ducatũ Graccouieñ susciperet necne. Et si ipse recusaret, an sibi suscipiendum censeret. Ne se & patriã ciuili bello inuolueret. Cum didicisset per rescriptũ, ipsum nõ suscepisse prælibatum Graccouieñ principatum. Captata beniuolentia, pro maiori cautela a Myeczlao Oppolieñ & Rathiborieñ, & ab Hẽrico Wratislauiensi ducibus, in Graccouiam profectus, honorifice susceptus est, atq; de dominio Graccouieñ &

wladislaus magn⁹ graccouia potitus.

eñ &

eñ & monarchia inuestitus, anno domini M. ducentesimo tercio, qui licet omnibus benignitatem, postulantibus facilé aditum, oppræssis defensioné, indigentibus & militibus muneꝝ profusionem, exhiberet, tamẽ paulopost, mortuo Nicolao Palatino Graccouieñ, qui ad uotum duces ammouebat. Fulco Episcopus cũ tota nobilitate Graccouiensi, contulerũt dominiũ Graccouiæ Lestkoni albo. Ille uero supplicationibus eorũ & persuasionibus Sandomirieñ annuens in magno exercitu Graccouiam uenit, & eius possessor extunc ab ãno domini. M. centesimo sexto, usq; ad finem uitæ permãsit. Wladislaus autẽ magnus Myeszkouicz dux Gnezneñ a monarchia reiectus in pace se continuit, quoniam uir mansuetus & pacificus fuit.

Lesko albus quarto principatu potitus.

CAPVT XXIX.

Nno domini. M. centesimo nonagesimo septimo, Petrus Cardinalis Diaconus Capuanus tituli sanctæ Mariæ in uia lata, legatus de latere a Celestino papa tercio missus, Graccouiã uenit & consequenter in alias Dioceses Polonicas uisitando descẽdit, & sacerdotes ne mulieribus & concubinis potirentur coercuit. Plures siqdẽ ea tempestate sacerdotes mulieribus uelut uxoribus legittimis utebãtur, laicis uero quacũq; dignitate pollentibus, iussit connubia in facie ecclesiæ contrahere. In Praga aũt sabbato Sicientes ordines celebraturus, uix præsbiteroꝝ castitatis uotũ spernẽtium manus euasit, per Henricũ Pragẽsem Episcopũ, ducalem tunc in Bohemia exercentẽ potestatẽ, repræssis sacerdotibus liberatus. Anno domini. M. centesimo nonagesimo octauo, Iaroslaus filius Boleslai alti ducis Wratislauieñ, dirigente patre ordinatus est Episcopus Wratislauieñ. Hic de consensu paterno ecclesiæ Wratis. terram Nissensem, perpetua donatione contulit & inscripsit, Vixq; triennio exacto, mortuus est, decimo kalendas Februarii anni domini. M. ducentesimi primi, in ecclesia Wratisla. tumulatus. Quem pater eius Boleslaus altus dux Wratisla. sequutus, eodem anno octauo idus Decembris uita functus est, in monasterio Lubeus sepultus. Is Boleslaus duas habuit uxores Venczslauã Ruthenã, ex qua Iarollaum præfatũ Episcopum Wratis. & Boleslaum atq; Algam uirginẽ genuit, Et alteram Adleydam sororẽ Conradi secũdi imperatoris, de qua genuit Henricũ cum barba, Conradũ, Ioannem, & filiã Adleydem, Dipoldo marchioni Morauiæ matrimonialiter copulatã, Omnibusq; filiis Boleslai alti immature obeũtibus, & in monasterio Lubeus sepultis, solus Henricus cum barba supstes, patri in ducatu Wratislauieñsi successit. Anno dñi. M. ducẽtesimo, die quinta Maii, tẽpore meridiei exortus est terræmotus in regione Polonorũ, & in uicinis regnis, & resumebatur aliquot diebus cum deiectione altiorũ edificiorum. Eodem anno capta Constantinopoli a Venetis & Frãcis, Ascarius imperator græcorũ transiit Tersonã, & ab inde in Gallaciam quæ est Hallicia Russiæ superioris prouincia, & illic aliquãto tempore a Romano duce Russiæ benigniter exceptus atq; fotus est. Monasteriũ sancti Iacobi fratrũ prædicatorum in Sandomiria, edificauit. Adleyda uirgo relligiosa filia Kazimiri ducis Graccouiæ & Sandomiriæ. Anno domini. M. ducentesimo. Hæc in uirginitate deo seruiens, mortua est anno domini. M. ducentesi

Legatꝰ de latere in poloniam uenit.

Nissa episcopatui wratis. data

Boleslai alti mors.

Hẽricus cum barba.

Cõstantinopolis a Venetis & Francis capta.

Monasterium S. Iacobi in Sandomiria.

mo undecimo, octaua die mēsis Decembris, & in præfato monasterio sepul/
ta. Trebnicz monasteriū sanctimonialiū ordinis Cistercieñ, tituli sancti Bar/

Monasterium trebnicz funda tur.

tholomei apostoli, tribus miliaribus a Wratislauia distās, fundauit dux Hē
ricus cum barba. Anno domini. M. ducentesimo tercio, frequentibus præci
bus deuotissimæ fœminæ sanctæ Heduigis consortis suæ inductus, quod in
quindecim annis perfectum, ad triginta milia marcarū Polonicaliū peruenis
se calculatū est, pro dote monasterii, idē dux Henricus donauit oppidū Treb
niceñ. Et uillas Lipniczā, Breitnow, Cothouicze, Comestam, Tuczmay/
dorff, Harthlipdorff, Strankawa, Iawork, Sadilno, & Rozothnycze. Plu/
resq; alias uillas introitus & census qui pro mille personis sufficerent, donati
one perpetua contulit & donauit. Beata Heduigi abdicante se iure dotalicii
quod in bonis monasterio largitis habebat inscriptum. Moniales ad incolēn
dū illū locū ex Bambergēsi monasterio accitæ sunt. Primaq; Abbatissa fuit
uirgo Petrussa almana. Secunda Gertrudis Hērici ducis & beatæ Heduigis
filia. Nomē loco adaptatū ferunt ex responso Petrussæ Abbatissæ & sancti
monialiū, quod duci Henrico interrogāti, an aliqua re ipse, uel monasterium
amplius indigeret, responderūt Trzeba nycz. Inde nomen indidit loco Trze
bnycza, quod in polonico sonat nullius indigens. Circa hæc tempora, nomen

Lituani

gētis Lithuanicæ auditum est, prius incognitū. Qui cum serui Ruthenorū fo
rent, pro solutione tributorū perizomata, suberes, & pelles, quotannis pen/
dentes. Circa ānum domini mil. ducen. quintum, in magna multitudine glo/
merati contra Russiam uenerunt. Duces aūt Olhouiczi cū ipsis campestra
liter congressi, fere ad ultimū eos conflixerunt, licet ex Ruthenis etiam multi
cecidissent. Principes Russiæ habito conuētu apud Kiow. Intrauerūt terras
Polowczonum, & uigesima die Iunii anni domini. M. centesimi nonagesimi
quarti, Polowczos de sua uirtute gloriātes, in maxima multitudine occurrē
tes, conflixerunt, & magna clade prostrauerunt, tabernaculisq; eorū potiti

Russi polowczos vicerunt.

& spoliis onusti, uictores cū gloria reuersi sunt. Ihor autē dux Russiæ uolens
parē assequi gloriam, cum duobus filiis & fratre suo Wseuoldo Olhouicz,

Ihor dux russiæ victus.

militibusq; de Czirniecow iuit contra Polowczos, & non contētus una uicto
ria, superauit fluuiū Don (qui est Tanais) omne genus Polowczonū deletu/
rus, superuenitq; ingens multitudo Polowczonū, & prope Don conflixit &
deleuit totum exercitū Ihor, ut nemo ex ea clade euaserit superstes, quapro/
pter terras Russiæ circa Pereaslaw irrūpentes, oīa castra in flumine Sula
comprehenderunt. Anno autē domini. M. centesimo nonagesimo octauo,
mortuo Swatoslao duce Kiouieñ, & in ecclesia Cirilli Czirnieouieñ sepulto
Dux Rurik Mscislauicz principatū Kiouieñ cœpit, sed processu temporis a
Kiouiensibus pulsus, ad Polowczos confugit. Nactusq; suffragia eorum ha

Rurick dux kiouia potitus.

bens in suo comitatu filios Olhæ, in numerosa multitudine secūda Ianuarii
castrum Kiouiense nemine repugnāte cœpit. Barbari igitur Polowczi eccle
siam metropolitanā sanctæ Sophiæ, & uniuersas alias ecclesias, atq; mona
steria deseuientes spoliarunt, senibusq; & infirmis partim trucidatis, partim
cæcatis, sacerdotes, monachos, monachas, boyaros, ciues, uulgus, cū uxori
bus, & paruulis, in regionē suam deduxerunt captiuatos. Captiuati fuerunt

eodem

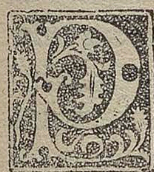
eodẽ tẽpore, Mſciſlaus Wladimirouicz, & Roſciſlaus duces cũ eorum mili
tia. Rurik in ſede Kiouieñ q̃q̃ deſertata reſidente. Dolentes Ruſſiæ princi/
pes, præfatã crudelem uaſtationẽ, poſt tres annos collectis ſuis copiis cõtra
Polowczos proceſſerunt, Rurik Kiouieñ, Iaroſlaus Wſeuoldouicz Pereaſ/
lauieñ, Romanus Mſciſlauicz Halicieñ & Wladimirieñ, & Roſciſlauicz,
Mſciſlauieñ, & inuadentes tabernacula eorum, quæ ipſi Vyeze uocant, ma
gnã hominũ copiã utriuſq; ſexus trucidarũt, & in Ruſſiã prædas camelorũ,
pecorum ſimul & nõnullos ruthenicæ gentis captiuos induxerunt. Et quia
Rurik dux Kiouieñ, ad uaſtandum terras Ruſſiæ Polowczos conduxerat, a
Romano Mſciſlauicz Halicieñ & Wladimirieñ duce, cæteris approbanti/
bus & rogãtibus, dũ ex Polowczis redirent, captiuatur. Qui illum in Kiow
deducens totondit in monachũ, & uxorem ipſius in monachã. Filias uero li/
beras dimiſit, filios autẽ ipſius, Roſciſlaum & Wladimirũ captiuauit, & in
Halicz deduxit. Cernens autẽ dux Swantoſlaus Mſciſlauicz, Kiouiẽſem ſe/
dem uacuã principe, appræhendit illam principaturus in ea. Sed Roman9
Mſciſlauicz Halicieñ dux, qui monarcha Ruthenorũ reputari uoluit, ueni/
ens in Kiow, Swantoſlaũ Mſciſlauicz cum ignominia ex Kiow deturbauit,
in ſedeq; Kiouieñ Roſciſlaum Rurikouicz, quem apud ſe tenebat captiuũ,
locauit, germanũ quoq; eius Wladimirũ de captiuitate dimiſit. Famam po
tentiæ & clementiæ ex inde aucturus, expeditionẽq; in Polonos, quã eo ãno
parabat liberius proſequuturus.

Mſciſlaus roſciſlaus duces capti.

Polowczy clade affecti.

Rurick captus cum filijs.

CAPVT XXX.

PRincipatũ Graccouieñ, & monarchiã Polonorum, Leſtko alb9
aſſequutus, conſtituit Capitaneũ Pomeraniæ, Swantopolkonẽ
olim Mſczugy præfecti Pomeraniæ filiũ, de armis Griffonũ,
recepto ab eo iuramẽto corporali, q; præfatã terram Pomera/
niæ, pro duce Leſtkone, pro filiis eius, & ſucceſſoribus ducibus Polonorum,
fideliter teneret, ſingulisq; annis mille marcas argẽti, in fiſcum ducalẽ Grac
couiam inferret. In ruthenorũ quoq; duces, & Lithuanos, excurſiones in Po
loniã facientes, miſit Suliſlaum Caſtellanum Sandomirieñ cũ expeditis mi
litibus. Ruthenorum autẽ duces pugnandi copiã facientes, fuſi ſunt & fuga
ti. Captiq; ſunt duces, Swantoſlaus Mſciſlauicz, Georgius, & Iaroſlaus, itẽ
Wladimirus. & Conſtãtinus, multitudoq; nobiliũ Ruſſiæ, quos Suliſlaus
in Poloniam uinctos deduxit, & duci Leſtkoni præſentauit. Anno do. M. du
centeſimo undecimo, quorum quidã redempti, alii liberalitate ducis Leſtko
nis manumiſſi ſunt. In anno autẽ domini, M. ducente. uigeſimo, Leſtko ha/
bens annos duo de triginta, accepit in uxorem Grzimſlauam, filiã Iaroſlai
ducis ruſſiæ. Ex qua ſucceſſiue genuit filium Boleſlaum, & filiam Salomeã
nomine. Conradus uero germanus, & minor natu Leſtkonis albi monarchæ
Polonorũ, terras Mazouiæ & Cuyauiæ quæ ei ſorte & æqua diuiſione obue
nerant, accepit. Et anno domini. M. ducenteſimo decimo ſeptimo tyrannidẽ
qua refertũ erat pectus ipſius, in Criſtinũ Plocẽſem Palatinũ zelatorem &
conſeruatorẽ adoleſcẽtiæ ipſius egregium, heredem in Goſdzowo, de domo
& familia Goſdzouitarũ, quæ pro inſigni liliũ defert. Cuius prudentia ſalu/

Swãtopolkus pomeranię preficitur.

Rutheni in polonia victi.

Cristinus

tem & uictoriã in bello Zauichosteñ, deus Polonis dederat, Pro eo q̄ ipsius mores deprauatos corrigẽdos persuasit, maligne effudit. Nam improbo cõsilio Ioannis Czapla, scolastici Ploceñ, & Cancellarii ducalis, cæterorumq̃ inuidiosa accusatione: In uilla Kouale, primũ captiuatus, & squalido carceri inclusus, tandẽ excœcatus & ad ultimũ iugulatus est, miles strenuissimus cuius strenuitate Pruteni, Lithuani, cæteriq̃ gentiles sub iugum coacti, ducibus Polonorũ tributarii fuerunt. Moxq̃ corpore eius in ecclesia Plocensi tumulato. Barbaræ nationes Prutenorũ, audita morte Cristini, iusto dei iudicio terras ducis Conradi depopulati sunt, & per frequentes incursiones impune deuastauerũt. Qui inuocato auxilio Henrici ducis Wratislauieñ, & repræssis Prutenis terram Chelmeñ & castrũ Dobrzin Cruciferis, quos in sui auxilium uocauerat assignauit. Nec tamen sic potuit suas prouincias defendere, tenuem siquidẽ resistentiã barbaris cruciferi opponebãt. Et terræ Culmeñ & Lubauieñ, penitus desertabantur, quinimo pestem & flãmas uexationis in sua uiscera Conradus immisit, quæ usq̃ in hanc diẽ de terris Prussorũ & Polonorũ non sunt extinctæ. In maiori polonia, Wladislaus filius Othonis, a multitudine sputi Plwacz appellatus, nondũ annos pubertatis egressus, nõ ferens disciplinam Wladislai sui patrui: Magni ob proceritatẽ dicti uel Laskonogy ob tenuitatẽ pedum cognominati, anno Christi. M. ducentesimo quartodecimo, occupauit castrũ Calisz. At Wladislaus Magnus, dux Gnezneñ, cum exercitu bellatorũ castrũ cinxit, & obsidione Wladislaum Plwacz circũsedit, missisq̃ caduceatoribus pacẽ cõposuerunt, uiri q cũ eo inclusi fuerunt. Ipse uero Wladislaus Plwacz, timens squalorẽ carceris cũ septem uiris tẽpore noctis oportune fugit, & peruenit ad Andreã regem hungariæ, illic fere nouem annis cõmoratus. Anno autẽ domini. M. ducẽtesimo uigesimo tercio, per internũcios contraxit sponsalia, cum Helinga germana Swatopelkonis præfecti Pomeraniæ, in spem suffragiorũ, quibus a patruo paternã sortem repeteret, qua occasione in habitu monachali adueniẽs, ope & ingenio Swatopolkonis septima die mẽsis Octobris eiusdẽ anni, occupauit castrũ Vscze, exindeq̃ uexabat regionem maioris Poloniæ. Ad reprimẽdum igitur insultus nepotis, Wladislaus Laskonogy primo Vere, anno domini. M. ducentesi. uigesimo sexto, uallauit castrũ Vscze, suumq̃ nepotem Wladislaum Othonis, in eo usq̃ in dies caniculares conclusit. In die uero diuisionis Apostolorũ, uidens superne ex arce Wladislaus Othonis, quosdam stationibus desertis, longius a castris progressos, quosdam somno stratos, alios ebrietate temulentos. Cum omnibus qui secũ obsidebãtur e castro prorupit, & tumultuario inermes aggressus, omes strauit & fugauit: Dobrogostiumq̃ palatinũ Posnaniensem obtruncauit. Donec clamore Wladislai Magni, milites facto globo in castrorũ ipsũ hostẽ retrocedere cõpulerũt Qua clade deterritus Wladislaus Laskonogy, altera die obsidionẽ soluit. Wladislaus aũt Othonis fretus potẽtia Swatopolconis sui affinis, & suæ partis fautorũ insequutus patruũ Posnanieñ & Calissieñ castra, & ciuitates quæ fortis ipsius erãt, dedentibus se castellanis & ciuibus compræhendit. Et omnia quæ suæ ditionis erant, recuperauit. Sed ad Lestkonem albũ redeamus. Hẽricus

Cristini palatini ploceñ mirabilis interit⁹.

Pruteni mazouiam vastarũt.

Prim⁹ Cruciferorũ in prussiã ingressus. 1213.

wladislai othonis bellum.

ricus cum barba dux Wratislauiensis, estimãs Lestkonem album sibi iniuriatum iri, q̄ minor natu existens ei seniori monarchiam Poloniæ præripuerit Super hæc amplius persuasus, ac animatus incitationibus Marci Palatini Graccouiensis, de domo griffonũ, & suæ partis [illegible]tiosis. Anno domini. M. ducen. uigesimo quinto, uenit prope Graccouiã ad fluuium Dlubnya, uolẽs Lestkonẽ album e monarchia depellere. Cuius propositi Lestko nõ ignarus ei cũ suarum gentiũ multitudine, & Cõrado duce Mazouiæ, quem in auxilium uocauerat, cũ omnibus militibus Mazouiæ & Cuyauiæ occurrit, a quorum multitudine Henricus cum barba territus, expeciit per nuncios colloquium. Conuenientibusq; ducibus in tabernaculũ, in meditullio utrorũq; castrorum defixum. Henricus cum barba ius monarchiæ, longo sermone sibi tanq̃ maiori natu, & non alteri competere astruebat. Lestkone ex aduerso inductiones & rationes eius refellente atq; dissoluente, per medium Iuonis Episcopi Gracco. & Baronum cõmuniũ, inter ipsos fœdus ictum est, ut Henricus cũ barba Lestkoni cœderet, de omni iure & titulo monarchiæ, inquantũ ei cõpeteret. Et ut cõfœderarẽtur aduersus quoslibet hostes, quodq; un⁹ alterius sortem non impeteret nec optaret. Oblatisq; Lestko albus magnificis donis principibus, Henrico cũ barba, & Conrado suo germano, ac militibus eorũ Inuitauit ipsos Graccouiã ad reficiendũ & solaciandum. Sed Cõrado abeunte in Mazouiã, Henricus Graccouiam ingressus, huamnissime cũ suis exceptus & octo diebus tractatus est. Post quos onustus amplis donis Wratislauiam remeauit. Anno autẽ domini. M. ducen. uigesimo septimo, Swatopelcone præfecto Pomeraniæ tributa Lestkoni albo solita non mittente, & ad defectionem spectante. Dux Lestko indixit conuentũ pro festo sancti Martini, apud Ganszauam prædium monasterii Trzemesznen̄, prope oppidum Zneinam tenendũ, iussitq; Swantopelconem personaliter interesse, ut rebus publicis consuleret, reuera autẽ, ut Swantopelcũ absq; suspitione uenientẽ, opprimeret. Aduenientibusq; ducibus Henrico cũ barba Wratislauien̄, Cõrado Mazouiæ & Cuyauiæ, Vincencio Archiepis. Gneznen̄, Iwone Graccouien̄, Laurẽtio Wratislauien̄, Michaele Wladislauien̄, Paulo Posnanien̄ Laurentio Lubucen̄, Episcopis, Gunthero electo Plocen̄, & q̄plurimis Baronibus. Swantopelcus calliditate edoctus, non cõtra alium, nisi se & suũ periculum conuentũ indictum ratus, aduenire distulit, aduentũ tamen suũ duci Lestkoni frequentibus nuuciis intimabat, explorandæ rei gratia quæ in Ganszawa gereretur. Quarta uero die iã plurima rerum expeditione p̄fecta, balneum ad curandũ corpora duces intrauerãt, cũ subito Swantopelcus Pomeraniæ capitaneus, oportunitatẽ temporis per exploratores ratus & nactus, cum gentium multitudine superuenit, & hostiliter irrumpens, hospicia & tabernacula ducalia & militaria singulos resistentes obtruncauit. Quo intellecto Lestko albus, de balneo exiliens, & equo conscenso cum paucis eum comitãtibus fugere cœpit, hunc Swantopelcus tanq̃ prædã concupitam omnibus præteritis insectatus, circa uillam Marczinkowo, cũ omnibus suis diu & strenue certantibus tanq̃ nepharius proditor interfecit. Henricus uero cũ barba, in balneo nudus aliquot uulneribus sauciatus, in pauimentũ cecidit, quẽ suus

Lestkonis albi miser interitus.

Lestko

Magna militis in principem fides.

qué suus miles nomine Peregrinus de Veszinburgk mira fide & deuotione protegens, & ipse multis uulneribus confossus, super corpus ducis Henrici procidit, & uterq; mortuus creditus, seuiciá carnificum remisit. Eadem die quæ fuit quartadecima Nouébris, magna strages in alios ædita est. Cadauer Lestkonis albi per suos relatum, in ecclesia Graccouień cũ maximo luctu sepulturæ mandatũ est. Dux Henric9 in Wratislauiá, lectica uectus, diuertit de uulneribus inflictis in breui curatus, Peregrinũ spectatæ fidei militẽ semper commendans, & prolem suam larga donatione exaltans. Swatopelcus quoq; præfat9, de domo griffonũ, ab ea die legittimũ se principem Pomeraniæ gerere cœpit. Et quod uiuente Lestkone albo sceleratus carnifex assequi non poterat, morte sui domini quam intulit assequutus est.

CAPVT XXXI.

Nno domini. M. ducente. septimo Magister Vincencius Kadlubkonis de Karuow uico prope Opathow, nobilis de domo Kosze Præpositus Sandomirień, propter ingenii excellentiam, per Capitulum Graccouień in Episcopũ Graccouień electus est, q̃uis in ecclesia Graccouień nullam obtineret præbendá, ab Innocentio tercio confirmatus, & ab Henrico Archipræsule Gneznen consecratus. Hic undecim manipulares decimas, & septẽ pecuniales, i uillis circa oppidũ Czchow sitis, ad mensam Episcopalem, uel quod alii astruunt ad ecclesiam in Brzeze pertinentes, ecclesiæ Graccouień perpetua donatione contulit. Ex quarum introitibus, in uino, oleo, luminaribus, cæterisq; necessitatibus. ecclesia Graccoui. & prælati, cũ canonicis eam frequentátibus quottidianis distributionibus prouidentur. Nomina uillarum manipulariũ decimarũ sunt hæc, Gnoynik, Gothprzidowa, Thymowa, Thworkowa, Iurkow, Vyasd, Opathkowicze, Luczslauice, Fasczessowa, Conczis ka, & Zdanya. Nomina uero pecunialiũ, Brzozowa, Olszowa, Slona, Byesznik, Polichta, Posznia, item de Kazimiria Graccoui. urbi uicina. Idem Vincencius Kadlubconis Episcopus Gracco. habitum & ordinem relligionis Cistercień, in monasterio Andrzeouień professus resignato episcopatu, assumpsit, & ex bono factus optim9, nudus, nudum Christũ, sequutus est, anno do. M. ducẽte. decimooctauo. Et post quinq; annos ergasculo carnis solutus, in domino qeuit, octaua die mensis marcii ãni domini. M. ducen. uigesimi tercii, in monasterio Andrzeouień in medio chori sepultus. Hic dũ cathedram Gracco. regeret, Chronicá Polonorũ (quæ incipit: Tres tribus ex causis teatrales odere solennitates) scripsit. Plura de exteris q̃ Polonorũ gestis, nodose & inuolute in primis tribus libris perstringens. Hic etiam decem præbendas in ecclesia Kyelceń fundasse & dotasse asseritur. Rutheni ad sedandũ ciuilia bella inter eos orta, anno domini. M. ducen octauo, A rege hũgariæ Andrea, ut filium suũ Colomannũ eis præficeret, intestinos motus bellorum cópræssurum, supplicarunt & obtinuerũt. Quo in Halicz ueniẽte, & in regẽ Gallaciæ, per Vincẽciũ Graccoui: & alios hungariæ Episcopos, coronato atq; inuncto, Rutheni in odiũ & alienationem uersi sunt. Veriti ne per hoc ritus, & genus eo in exterminium deduceretur. Mscislaus itaq; Mscislauicz Chrobri a Ruthenis ob præ

Vincẽcius episcop9 graccouiensis.

Vincencij chronica.

Colomannus Rex gallacie.

stantiam

stantiam appellatus, Polowczonū adiutus auxiliis, expugnauit arcem Halicieñ, rege Colomanno, Vincencio Epis: Gracco: & Iuone Cācellario Poloniæ, qui regi Colomāno Salonicā Lestkonis albi sororē in uxorem procabāt per turpem fugam elapsis, plurimisq; hūgaris & polonis occisis, aut captis & in seruitutē uenundatis. Ad ulciscendum ergo eiectionem Colomāni filii sui, Andreas rex hungariæ misit notabilem exercitum, misit & Lestko albus exercitum polonicū, quem rex hungariæ mitti ab eo præcatus fuit. Quattuor autē ducibus Russiæ cū suis & omnium principū Russiæ exercitibus, scilicet Mscislao Mscislauicz, Wladimiro Rurikouicz, Roscislao Dauidouicz & altero Roscislao Mscislauicz uenientibus, aduenit & Polowczonū exercitus, geminato numero hungaricū & Polonicum agmen excedens, incastellato itaq; Halicieñ castro, ordinatis aciebus processerunt hungari & poloni contra Ruthenorum turmas, superaruntq; poloni exercitum Wladimiri & Roscislai Dauidouicz. Roscislaiq; Mscislauicz, & fugientes, in multa miliaria plurimos trucidādo persequuti sunt. In terga uero hungaroꝝ & Haliciēsium Mscislaus cū Polowczis, qui in insidiis remotius latitabant, irruentes, facile eos prostrauerūt & passim trucidarūt, quoniā solutis ordinibus incedebāt. Attiliam Filnyam Palatinum hungariæ cœperunt. Polonos a cœde & persequutione Wladimiri redeuntes, captiuorū numerū ducentes, & carmen patriū canentes, dum locus euadendi nō esset, occiderunt. Extenso insuper signo Polonorū in alto, residui poloni, qui ex cœde diffugerāt, uel ex persequutione Wladimiri redierāt, illic confluentes, & suos cōsistere credentes, omnes trucidarunt. Iacebantq; cadauera interfectorū circa Halicz tanq̄ arena insepulta. Castrum Halicieñ Mscislaus accedēs primo, & secundo, & tercio repulsam passus, ipsum sepiuit. Colomanno autē & qui secū in arce erāt negligentius portam castri posteriorem obseruantibus, una noctium suffossione facta Rutheni in castrum irruperūt, & sub caligine noctis Hungaris & Polonis fugientibus, & sese de muro præcipitantibus, Mscislaus castro potitus, ecclesiā sanctæ Mariæ, in quam Colomannus cū potioribus militibus & fœminis se receperat, obsedit, & renitentes fame ac siti maceratos expugnauit. Nam uitam dumtaxat pacti, ostia aperuerūt, mandanteq; Mscislao Barones & fœminæ educebantur, quos omnes Polowczis aut suis aulicis donauit. Vltimus omnium Colomannus cum uxore sua eductus, a Mscislao acceptus est, & in Torczsko ad asseruandū missus, nec est de captiuitate solutus, nisi post plures tractatus, āno domini. M. ducen: decimo habitos. His conditionibus adiectis, ut Bela filius regis hungariæ, in coniugem Mariam filiam Mscislai reciperet, & q; Mscislaus post trienniū Colomāno de Halicz cederet. Et q; libere solueret e captiuitate Colomannum & uxorem eius, omnesq; captiuos suæ potestatis, quæ omnia fuere consūmata, quia Mscislaus dux in Thorczsko secessit. Annoq; sequēti mortuus, sepultus est in ecclesia sanctæ Crucis in Kiow, quam uiuens fabricauerat. Colomāno uero principatus Halicieñ non fuit diuturnus. Nam Daniel Romanouicz occupata arce Halicieñ, Colomānum exinde abegit & fugauit, quem Andreas rex hungariæ uix post binam expeditionem in ducatum Halicieñ restituit. Duce Daniele

Poloni & Hungari contra Ruthenos.

Poloni cū Hungaris fusi.

Halicia capta.

Colomannus captus.

Colomannus restitutus.

Colomannus iterum pulsus.

Colomannus tercio restitutus

niele Romanouicz non audente ſeſe potētiæ hungarorū opponere. Seditq;
Colomanni mors.
Colomānus tribus ānis in Halicz, & anno Chriſti. M. ducen: uigeſimo quin
to mortuus eſt, morbo, an ueneno, incertum eſt. Poſt quem Daniel Romano
uicz Halicz occupauit. Sed Iſaſlaus dux Halicieñ auxilio Polowczonū fre/
Michalko dux halicia potitus
tus eum expugnauit, & duci Michalkoni principatū Halicieñ cōceſſit. Sub
anno domini. M. ducenteſi: nono, prima die Auguſti, ſcribunt quidā Myecz
Monaſteriū in Coſczol. ſ. benedicti.
laum filiū Boleſlai uictorioſi, fūdaſſe monaſterium ſancti Benedicti in Koſ/
czol, āte Kaliſz & illud monaſterio Tinicieñ ſubieciſſe. Pro doteq; uillas cō
tuliſſe Coſczol, Gora, Roſzeyowo, Crankowo, Glogowa, Krzyuoſando/
uo, Kliſſouo, Pyotrkouo, Nadzerzouo. Cum molendino ante Kaliſz & Ly
ſzecz ante Konin, bona illius ab omnibus tributis & āgariis Polonicis liber
Cometes
tando. Cometes apparuit anno domini. M. ducente: undecimo, decemocto
diebus menſis Maii durans, & ſupra Polowczos Tanaim ac Ruſſiā girans
Tartarorū prima cognicio.
caudamq; in occaſum porrigens, & aduentū Thartarorū ſignificans. Nam
ſequenti anno gens Thartarorum in eā diē ignorata, conflictis pluribus ſep
Polowczy qui fuerint:
temtrionis, nationibus, ad Polowczos uenit. Polowczi ſiquidē fuerunt gen/
tes, ſecūdum latus ſeptētrionale Euxini maris commanentes, ultra paludes
Meotidis, quos alii Gothos appellant. Et linguagiū habuiſſe aſſerunt, qua/
le locuti ſunt diebus noſtris principes de Mankup, ultimo per Baiſſetum im
peratorē Thurcoꝝ, anno domini. M. quadringenteſimo octuageſimo ſexto
exterminati, in Cherſoneſo & inſula Thauricæ, quam uulgari noſtro Prze/
cop dicimus, a Thartaris Przecopenſibus occupata. Thartaris itaq; terras
Polowczonū ingredientibus, per legatū ipſos principes Ruthenorum, uni/
uerſis copiis & potētiis ſe adiuuari, poſtularūt, quoniam par exicium & diſ
crimē eos ſicut & Polowczos exſpectaret. Supuenerunt aūt & Thartaroꝝ
nūcii ducibus Ruſſiæ denūciātes. Ne immiſcerēt ſeſe Polowczonū bello &
Tartarorum nūcii ad duces Ruſſie occiſi.
adiutorio, ſed potius exterminiū eorū tanq̄ aduerſariorū procurarēt. Ruſſi
te uero immaturo uſi conſilio, nunciis Thartarorū compræhenſis & occiſis,
Polowczis terra mariq; auxilia dedere, uidelicet Mſciſlaus Romanouicz cū
militia Kiouieñ, Mſciſlaus Mſciſlauicz cū militia Halicieñ. Item cæteri du/
ces Ruſſiæ Wlodimir Rurikouicz, duces Czirnieouieñ & duces Smolneñ,
Tartari polowczos et Ruthenos vicerunt.
iūctiq; exercitui oim Polowczonū puenerūt in Protholcze. Et ab inde ſingu
li aſcenſis equis, duodecim ſtatiuis ad fluuium Kalcza uenerūt, ubi iā Thar
tari caſtra metati fuerāt. Et illico reſpirandi ſpacio nō dato, Thartari in eos
irruerunt. Et contritis ac diffugientibus Polowczis, acies ruthenoꝝ diſiiciun
tur: Plurimaq; cœde pacta, bini duces Mſciſlaus Kiouieñ, & Czirnieouieñ
captiuantur. Reliqui fugiētes (abhominabile dictu) a Polowczis ſociis per
quorum terrā fugā maturabāt, trucidabātur: Equites quoq; propter equos
pedites propter ueſtes, occidebantur, & in aquis ſuffocabantur. In illa ergo
die Rutheni in peſſimum horrendumq; inciderūt periculum, quale in terris
Ruſſiæ nunq̄ auditū eſt. Eaq; prima clades extitit, quam Rutheni a Thar/
taris pertulerūt. Mſciſlaus autē Mſciſlauicz Halicieñ dux, dum ad naues fu
giendo perueniſſet, ſuperatis fluuiis perſecutionē Thartarorum ueritus, na/
ues abrūpi præcepit, abindeq; fugax in Halicz pauore & trepidatione ple
nus peruenit

nus peruenit. Wladimirus autẽ Rurikouicz, fuga & ipse saluatus, in Kiow perueniẽs, sedem Kiouieñ accepit. Alia uero omnis multitudo Ruthenorũ, dum ad naues fugiẽdo peruenisset, & eas abruptas offendisset, in merorẽ uersa, dũ undas tranare non posset, fame contabescens, illic consumpta est. Præter paucos duces & aliquos eorũ milites, qui in lembis fluuios traiecerũt.

CAPVT XXXII.

Anno domini. M. ducente: undecimo, die sedecima mensis Maii, Myeczlaus dux Rathiborieñ & Oppolieñ, primus filius olim Wladislai exulis, & circa Posnaniã a fratribus conflictus, multũ agilis, procere staturæ, peritus artis gladiatoriæ, mortuus est. Cui successit unicus filius eius Kazimirus. Iste Myeczlaus fundauit monasterium sãctimonialium ordinis Præmonstrateñ in Ribniky, quod Kazimirus filius eius in Czarnowansz ad fluuiũ Malpadew, qui illic ad prope Odræ miscetur, transtulit. Anno domini. M. ducẽte: tredecimo, Wladislaus Othonis dux Kalissieñ, tredecimo kalendas Nouembris monasterium sanctimonialiũ in Olobok ordinis Cisterencieñ diocesis Gnezneñ fundauit. Pro dote assignans ei uillas Olobok, Tikadlowo, Zidowo, Pole, Wrosle, Rablauy. Et cõtulit eidem uillam Staw, a filiis Laurẽcii Dobrogostio & Czeslacha, pro tribus uillis Chotinino, Golikowo & Pyenyaszkowo commutatam. Item Virzbyatha filius Clementis militis, eidẽ monasterio contulit quattuor uillas. uidelicet Conarowo, Grzibowo, Myslakowo, & Druskowo. Henricus autẽ Archiepiscopus Gnezneñ cõsecrans basilicam in Olobok, ad petitionem ducis Wladislai contulit præfato monasterio decimas Archiepiscopales de consensu sui Capituli in uillis inter flumina Olobok, & Baricz inclusis. Resignante Episcopatũ Gracco: Vincẽtio Kadlubkonis, ãno domini. M. ducentesimo decimooctauo suffectus est Iwo, filius Saulis comitis de Conskie, nobilis de domo Odrouansz Cãtor Gnezneñ, Canonicus Gracco: & ducis Lestkonis albi Cancellarius. Qui dum pro confirmatione ad Honoriũ papam tercium se contulisset. Et per Hugolinum Cardinalem, Episcopum Hostieñ propter familiaritatẽ quam cũ eo in studio Parisieñ cõtraxerat, omnia ad nutum expediuisset. Visis prodigiis sanctitate relligione & prædicatione beati Dominici, in Poloniã deducendos fratres sui ordinis peciit. Et alios obtinere non ualens, quattuor familiares & comites suos, scilicet Iaczkonẽ Canonicũ Graccouieñ nobilem de domo Odrouansz de prouincia Oppolieñ, & uilla Lanka ortum. Item Ceslaum Polonum Hẽricum morauum, & Hermannum Theutonicũ, per beatum Dominicũ ad ordinem assumi obtinuit, & illos in Poloniã deducens, sancto Dominico superstite, in Polonia ordinẽ prædicatorum plantauit. Anno autẽ domini. M. ducẽtesimo uigesimo secũdo, cõmunicato consilio cum duce Lestkone albo. Cum capitulo & consulatu Grac: ecclesiã sanctæ Trinitatis quæ matrix & origo fuit parrochiarum & locum spaciosum pro monasterio prædictis fratribus sãcti Dominici assignauit, & ornamẽtis, calicib9, libris, & cæteris necessariis dotauit & puidit. Et eodem ãno in circulo Graccouieñ nouam ecclesiam parrochialem in honorem dei genitricis uirginis Mariæ præfatus Iwo Episcopus Gracco: erigi

Myeczla9 dux Rathiborieñ mortuus.

Monasterium Czarnowans.

Monasterium Olobok

Iwo episcopus Graccouiensis

Iatzko.

Ceszlaus. Henricus Moratus. Hermãnus Theuthonicus. or. Pre. susceperunt.

Ecclesia. S. trinitatis.

Ecclesia. S. Mariæ in circulo Graccouieñ

l curauit

curauit, & in eam ius parrochiæ quod in eccleſia ſanctæ trinitatis fuit, tranſ
tulit. Anno domini. M. ducen: uigeſimo primo. A feſto paſchæ uſq; ad au-
tumpnũ, cõtinuus imbriũ deſcenſus inundationẽ cauſauit, & uernales ſege
tes ſeminare impediuit. Per autumpnũq; ſeminata deſtruxit, exinde pabulis
deficientibus mors animaliũ obtigit, homines uero plurimos præcipue agre
ſtes fames ualida per trienniũ cõtinuata abſumpſit, ut plures uillæ & oppi
da habitatoribus conſumptis remanerent deſerta. Iwo Epiſcopus Gracco:
anno domini. M. ducen: uigeſimo ſecũdo, fundauit monaſteriũ Ciſterciẽ or
dinis in uilla patrimonii ſui Kaczicze prope oppidum Slumniki. Pro dote
eidẽ aſſignando Kaczicze, Prandoczin. Monikouicze, Choleuicze, necnon
decimas manipulares menſæ epiſcopalis, de eiſdem quattuor uillis proueni
entes. Verum cum intelligeret locum pro monaſterio parũ idoneũ. Anno do
mini. M. ducente: uigeſimo ſexto, ad Mogilã locum paternæ ſortis uberem
prope Iſtulam illud tranſtulit. Eccleſiã quoq; ex dolata petra, & partim ex
cocto latere in titulum ſancti Pauli apoſtoli (quod nunc ſancti Bernardi uo-
cant) extruxit & dedicauit. Decimiſq; manipularibus de mẽſa epiſcopali in
oppido Dobſchycze in uilla Vinari & circumiacentibus uilllis dotauit. An
no domini. M. ducen: uigeſimo ſecũdo, Nicolaus de Henrichow. ducis Hen-
rici cũ barba notarius, genere & actione nobilis, de conſenſu & annuẽtia eiuſ
dem ducis, fundauit monaſterium ordinis Ciſterciẽ in prædicta uilla Henri
chow, ſui patrimonii Wratiſ: dioceſis prope Niſſam. Et tã uilla, q̃ aliis ad
illum locũ ſpectãtibus dotauit. Nec ſua omnia deo donaſſe contẽtus, aſſum
pto habitu in eodem loco, uſq; ad mortem fœlix fundator militauit. Eodem
anno domini. M. ducen: uigeſimo ſecũdo, Ciuitas Plocẽ, & tota Mazouia
per Prutenos & Pomeranos uaſtatur & cõburitur. Anno Chriſti. M. ducen
uigeſimo tercio, Iwo epiſcopus Grac: hoſpitale pro perſonis utriuſq; ſexus
in Prandnik fundauit, quod Fulco epiſcopus Gracco:, niſi morte præuẽtus
fuiſſet, fundare & dotare decreuerat. Et in præfato hoſpitali fratres hoſpita
larios de Saxia cõſtituit, geminam crucem albã in nigro pallio deferẽtes, ſub
regula beati Auguſtini militãtes. Donãs eidẽ hoſpitali uillam Krowodrza
Item utraq; Wronii, item nonnullas decimas manipulares de mẽſa ſua Epiſ
copali. Verum perpendens huiuſmodi hoſpitale, a frequẽtia hominũ longe
diſtare, de Prandnik in Graccouiã ipſum trãſtulit. Et eccleſiã in honorẽ ſan
cti ſpiritus, monaſteriũ, & monaſterii officinas pro fratribus, habitacula ue
ro pro miſerabilibus & infirmis perſonis conſtruxit: In tranſlatione autẽ hu
iuſmodi, anno domini. M. ducen: quadrageſimo quarto, ſexta die Aprilis fa
cta. Præfatus Iwo epiſcopus duas eccleſias parrochiales, unã ſanctæ Crucis
in Graccouia, alteram ſancti Martini in uilla epiſcopali Biſkupicze ſupra
Vyeliczkam ſita, cũ earum decimis & prouẽtibus, pro eiuſdẽ hoſpitalis ſub
ſiſtentia uniuit. Barbari Pruteni, anno domini. M. ducente: uigeſimo quarto
facta irruptione in monaſterio Oliua, Abbatem cũ fratribus & uniuerſo cõ
uentu captiuant. Et uerſus Gedanum deductos, crudeli morte omnes interi-
munt. Et ex tunc terras Culmẽ & Lubauiẽ, per inſultus & clandeſtinas in
curſiones uaſtare cœperunt. Nec dux Cõradus Mazouiæ, neq; Cruciferi ru
beo enſe

Aquarũ inũda cio.

Fames magna.

Monaſterium in kaczycze fũ datur tranſlatũ in Mogilam.

Monaſterium in Henrichow fundatur:

Mazouia vaſtata per Prutenos barbaros.

Hoſpitale Sancti ſpirit⁹ Graccouiæ fundatur prius in Prandnick, 1223.

Monaſterium Oliua a Prutenis Barbaris vaſtatur.

beo ense & cruce signati, per ipsum uocati: Desertationi prædictarum terra/
rum subuenire potuerunt. Eodem āno Lanthgrauius Poloniā inuasit, & ca/
strum ac ciuitatem Lubusz expugnādo occupauit. Swantopolcus Pomera

Lubusz occupata.

niæ dux, de consensu & consilio Michaelis Wladislauieñ episcopi, anno do/
mini M. ducen: uigesimo septimo, die uigesima tercia Ianuarii, fundauit mo
nasterium prædicatorū sancti Nicolai in ciuitate Gedaneñ. Duces Russiæ

Monasterium or. pre. gedano. A 1225 fundatur.

Georgius Wladimirieñ, & Iaroslaus Pereaslauieñ ab una. Itē Wladimirus
Constantinus, & Mscislaus duces Smolnēses, & Nouogrodenses fratres ger
mani parte ab altera. Anno domini. M. ducentesimo sexto, die Aprilis duo/
decima confligunt. Et cœsis Ruthenorū decem milibus, cessit uictoria Con/
stantino, Wlodimiro, & Mscislao. Qui Georgium Wladimiriā diffugientē

Ruthenica intestina clades

obsidentes pacem ei petenti concesserunt, & ad eos exeūnti, ea conditione ut
de castro excederet. Quo excedente datum est Constantino, deinde uictores
contra Iaroslaum in Pereaslaw exercitum duxerunt. Qui illico ab eis pa/
cem petiuit & obtinuit, castrumq; Pereaslaw retinuit, tamen plurima mune
ra reconciliatis ducibus transmisit. In æstate aūt sequētis anni duces Ruthe/
norum Wlodimir Rurikouicz Kiouieñ, habens in comitatu Smolensiū mi
litiam, Romanus Borziszouicz, Constātinus, Mscislaus & Rostislaus filii

Lithuani a Ruthenis cęsi.

Dauid Lithuanos Russiā uastantes, magna cœde conflixerunt, Lithuanorū
duces occidendo, fugientes persequendo, in siluis & abditis plurimos interfi
ciēdo. Eadem tempestate Hleb dux Reszanorū, auaricia ductus, sex germa
nos & plures Boyaros, crudeliter peremit, ut integrum principatum Resza
norū occuparet. In hyeme autē anni domini. M. ducen: sedecimi, Lithuanos
rapta præda de Russia fugiētes, dux Iaroslaus Wsewoldouicz, & Nouogro
denses consequutos prostrauerunt. Plures tamen milites Russiæ desiderabā
tur: Et dux Dauid Toropeczki occisus iacuit. Iterum sequenti tempore alio
exercitu Lithuanorum uastante regionē Poloczko, dux Mscislaus Dauido/
uicz, cū militia Smolnensium celeriter superueniēs, incautos absq; numero
in Poloczko occidit. Alios in lacubus, paucis admodū euadentibus, mersit.
Anno autē domini. M. ducen: decimooctauo, duces Czirniecouieñ cum suis
gentibus cum Mscislao Smolnensi, & Polowczis Kamyenyecensem regio/
nem, nemine repugnante, uastauerunt.

kamyenyecensem regionem uastāt

CAPVT XXXIII.

POst funestam Lestkonis albi necem per Swantopelcū Pomera/
niæ præfectum, de ānuentia & scientia Wladislai Othonis ma
ioris Poloniæ ducis & sceleris socii, actam. Anno domini. M. du
cente: uigesimooctauo inter Henricū cum barba ducem Slesiæ
& Conradum ducem Mazouiæ, super monarchia & Lestkonis albi puerorū
cura, dissensio orta est. Aggressusq; dux Cōrad9 Mazouiæ munitiōes, quas

Henrici cū barba & Conradi mazouie ducum super monarchia dissensio.

dux Henricus cum barba erexerat, aliam supra collem fluuii Prandnik, pro
pe oppidum Skala: Alterā in Medzboze prope uillam Wroczirzisz: Cū
clade & captiuitate suorum, ac occisione filii sui Premislai, per ducem Henri
cum conflictus, inexpugnatas reliquit, & in Mazouiā diuertit. Cumq; Hen
ricus Slesiæ, filium suum Henricū cū copiis in Slesiā remisisset, & in Grac

 couieñ/

74

couieñ ducatũ securus uersaretur, dux Conradus ab exploratoribus certior factus, in terram Graccouieñ adueniens, Henricũ ducem Slesiæ, in Spitzouicza auditioni missæ deditũ offendit, & eũ captiuatũ in Mazouiã deduxit. Ad quem liberandum, dum filius eius Henricus pararet exercitum, Beata Heduigis plurima mala auersura, ad ducem Conradum personaliter in Mazouiam se contulit. Et prudentia qua pollebat, inter duces pacem cõposuit, ut dux Henricus de iure monarchiæ & tutoriæ Cõrado cœderet, captiuosq; Conradi libertati restitueret, renunciationem corporali iuramento firmando. Duas insuper neptes, filii sui Henrici filias, filiis Conradi in uxores desponsauit. Kazimiro Constãtiam, & Boleslao Gertrudim. Cœpitq; extunc Conradus Mazouiæ se monarchã & Lestkonis puerorũ tutorem gerere. Rursum in anno sequẽti ortum est aliud bellum, inter duces maioris Poloniæ. Wladislaus siquidẽ Laskonogy, ad propulsandũ iniuriam sibi illatam, cũ Wladislao Othonis nepote suo congressus est, & eum fudit, captiuatũq; in uincula coniecit, qui suffragio fauentiũ euadens, ad Swantopelcũ uxoris suæ fratrem peruenit. A quo nedum gẽtes ipsius Pomeranicas in subsidium sibi obtinuit, sed & personaliter cũ eo aduersus Wladislaũ Laskonogy uenit. Wladislaus autẽ Laskonogy eorum aduentu territus, relictis castris maioris Poloniæ, ad Rathiborz fugit, & a Kazimiro Myeszkouicz, duce Rathiborieñ amice susceptus est. Wladislao Othonis omnia castra propria, & sui patrui occupante, Anno uero domini. M. ducen: tricesimo primo, Wladislaus Laskonogy ex Rathiborz cũ exercitu egrediens, Gneznã castrum, quod sortis ipsius erat obsidione uallauit, & cũ duobus mensibus obsidio continuaretur & nemo ex subditis suis (propter fœdos & lasciuos mores eius) ad eum deficeret. Vulgatumq; foret Wladislaum Othonis cũ socero suo Swantopelcone & ualidis copiis aduentare, tristis & gemens inexpugnato castro Gnezneñ, in solitum sui exilii locum Rathiboriam remeauit. Et quintodecimo kalendas Septembris, eiusdem anni in oppido Sroda fato subtractus est, apud Rathiboriã, uel ut alii uolũt in monasterio Lubeus, nulla prole relicta, sepultus. Wladislaus ergo Othonis, tota maiori Polonia possessa, diuinã miserationem, & sui sublimationem recolẽdo, libertates & priuilegia binis cathedralibus ecclesiis sui principatꝰ, Gnezneñ & Posnanieñ cõtulit, uillas ecclesiarum & earum incolas, ab omni seruitute & cõtributione, quæ olim cameræ ducis soluebatur, absoluẽdo. Et ab omni iurisditione ordinaria & extraordinaria Palatinorũ, Castellanorum, & cæterorũ officialiũ. Donauitq; utriq; Pontifici auctoritatem in bonis ecclesiæ uenandi, & monetam fabricandi. Præterea donauit Paulo Posnaniensi Episcopo & suis successoribus uillam Sulkowa, Krobya, ratione suæ, & patrum suorum sepulturæ. Occasione itaq; harũ libertatum, edax liuor corda nobilium maioris Poloniæ persuasit, & clandestinis, contra Wladislaum Othonis, qui & Plwacz dictus est machinari cœperunt insidiis. Verum ubi solertissimas ipsius cognouerunt deuitationes & cautelas, ad defectionem uersi sunt, & uocauerunt Henricũ cũ barba ducem Slesiæ & Wratislauiæ inimicum Wladislai, propter uulnera ipsi olim inflicta, de annuentia Wladislai Plwacz, & occisionẽ Lestkonis albi

Beata Heduigis.

Conradus tutoriam monarchia gessit.

wladislaus altus pulsus.

wladislaus altꝰ in exilio morit

wladislai Othonis libertas in diuinam relligionem.

nis albi in Ganszaua. Quo cum forti exercitu ueniente, præfatus Wladislaus Othonis a suis desertus, exussit castra Bnin & Srem. Ne hostis his potiretur, & refecto castro Gnezna, fortiq; præsidio eidem imposito, ad Swãtopelcum præfectum Pomeraniæ perrexit. Henrico autẽ oblata sunt per Barones maioris Poloniæ castra, Posnanieñ, Calissieñ, Pisdreñ, Sredeñ & castr: Byechow. Castra uero demolita, Bnin & Srem recuperauit, & Borziuoyo ex sorore nepoti, filio Dipoldi marchionis Morauiæ in administrationem tradidit.

Hẽrici cum barba contra wladislaum Othonem expedicio

CAPVT XXXIIII.

INterea Conradus Mazouiæ dux, feritate & frequẽtibus incursionibus Prussorum plurimũ attritus. De consilio Cristini Episcopi Culmẽsis, relligiosi de ordine Cistercieñ. Vocauit de domo theutonica, septem fratres ordinis sepulchri dominici Hierosolimitani, nigram crucem in albo pallio ferentes, quorum magister & primicerius erat Hermãnus Balke de Salcza, & ipsos in castro Dobrzin locauit. Hermannus uero magister ordinis, post se reliquit fratrem Conradũ de Landisbergk, qui cum auxilio ducis Cõradi Mazouiæ, in littore Istulæ, anno domini mille: ducen: trigesimo primo locauit castellum Vogilgsang, in arbore quoq; quercus aliud castrum edificauit, locauit & ciuitatẽ Thorun, eãq; postmodum in priorem locũ transtulit, cœpitq; ex his locis Prutenos impetere & eorum incursiones prohibere. Fabricarunt etiam Pruteni duo castra, unũ supra Istulã ultra Thorun, quod uocarũt Rogow, Aliud iuxta Thorun, in loco ubi nunc stat antiqua Culmensis Cathedra, & Pipinus Prutenus, christianis infestissimus terciam munitionẽ in lacu posuit, quæ in hãc diem lacus Pipini dicitur. Hæc tamen Prutenorũ castra, per fratres Cruciferos & milites Polonorũ sub paucis diebus fuerunt expugnata. Pipinus uero captus, aperto uentre ad arborem agitatus in circuitum euisceratus est. Edificauit insuper magister Cruciferorũ castr: Qwiedzin, in territorio Culmeñ, & ex eo Vilna castrum propinquũ Prutenorum expugnauit & cõquisiuit. Anno domini. M. du: trigesimo quarto, Gregorio papa nono incitãte: Collegerũt ualidũ exercitum principes Conradus Mazouiæ, Henricus Wratislauieñ sanctæ Heduigis maritus, Wladislaus Othonis maioris poloniæ, Swãtopelk & Sambor germani, Pomeraniæ, una cum Hermãno & fratribus theutonicis sanctæ Mariæ. Et tempore hyemis in Prussiã duobus agminibus descenderunt, ac totam terram Prussiæ in girũ, ferro & ignibus uastauerunt. Prutenisq; copiam pugnandi non facientibus, occisis quinq; milibus Barbarorum & castro Radzin expugnato atq; locato, in propria remearunt. Instantibus aũt, Duce Hẽrico cum barba Wratislauiensi, Agasia consorte ducis Conradi, & filiis suis Boleslao, Kazimiro & Semouito. Item Guntero Ploceñ, Michaele Wladislauiensi, Cristino Culmensi, Episcopis, Pacoslao comite Derszouiensi, Cõradus dux Mazouiæ fratribus Cruciferis præfatis, terras Culmeñ & Lubauieñ, sitas infra fluuios Ossam, Drwanczam, & Wrokam, donauit & de facto inscripsit, ut postq̃ fratres Cruciferi terras Prussiæ cõquirerent, donatione terrarũ Culmeñ & Lubauiæ irritata, & ad ducem Mazouiæ

Rogow. Lacus Pipini. Pipinus Prutenus.

Qwyedzin.

Prima expedicio i Prutenos per fratres.

At, fratribus donata & quibus conditionibus.

Conradum suosq; successores reducta atq; deuoluta. Possessio terrarū Prussiæ conquisita, ex æquo inter Conradum ducem Mazouiæ, suamq; progeniem & Cruciferos, partiretur. Huius ordinationis apices & instrumēta (ut aiunt) apud duces Mazouiæ conseruata repeniuntur. Quantum uero discidii quātumue cruētarū occisionum, per fratres Cruciferos in regno Poloniæ de post factarū, talis cruciferorū introductio intulerit, historiæ satis patefaciūt Et q̄uis sub Kazimiro tercio, adextremū subiugata uideretur Cruciferorū potētia, manent tamen usq; in hanc diem prisci uestigia mali, magistro cruciferorū Alberto de familia Brandeburgeñ principum cum recalcitratione, p homagio in obedientiam opponente. Sed hæc hactenus.

CAPVT XXXV.

Boleslaus pudicus.

Boleslaus pudicus cum matre captus.

DVce Cōrado Mazouiæ, bello Prutenorū occupato. Boleslaus pudicus dux Graccouiæ & Sādomiriæ cum genitrice ipsius Grzimislaua, beneficio & auxilio Nicolai Abbatis Szeczechouieñ ordinis sancti Benedicti captiuitatem euasit, siquidē Boleslao pudico regimen terrarū suarū, & e tutoria patrui sui Conradi in ætate pubertatis liberam dimissionē optante. Conradus dux Mazouiæ, captū cū matre eius Grzymislaua primum in castro Czirsko, deinde in Szeczechow arctauit, & stricte custodiæ deputauit, Quā intēpeste noctis silētio, post unū annum captiuationis & paulopost euadens, in castra propria Sandomiriæ & Zauichost peruenit, & tanq̄ heres susceptus est. Hisq; militibus munitis, nouā captiuitatē metuens, ad ducem Henricum cum barba tercio gradu affinitatis eum contingentē concessit, & principatuum suorū optatam defensionē ab eo obtinuit. Dux eñ Henricus Wratislauieñ, cum omnibus suis potentiis una cū duce Boleslao pudico, in terram Grac: aduenit, & a singulis nobilibus Graccouieñ & Sandomirieñ exceptus est. Arxq; Graccouieñ & cætere munitiones (deferentibus eas præfectis ducis Conradi) duci Boleslao pudico tradite sunt Anno autē sequenti scilicet. M. ducen: trigesimo quinto. Conradus Mazouiæ cū copiis tā propriis q̄ auxiliaribus, in terrā Gracco: uenit & eam exustionibus affecit. Henrico uero cum barba in publicam dimicacionē non ueniente, sed per insidias ex iniquis locis gentes Conradi plurimum lacessente. Dux Cōradus Mazouiæ, incastellatis quatuor ecclesiis, sancti Andreæ, sub castro Gracco: nondū muro Graccouieñ inclusa, Itē ecclesia in Prandoczin ecclesia collegiata Scarbimirieñ, & monasterio Andrzeouieñ, pluribus difficultatibus inuolutus merens in Mazouiā discessit. Post cuius discessum Hēricus cum barba, & Boleslaus pudicus, aliis castellis de lignis e regione & in proximo erectis, aliquot mensibus angustatos milites Conradi expugnarūt Exinde Hēricus cū barba in maiorem poloniā perrexit, & castrum Gnezna quod

Boleslaus pudicus sua recuperat.

Conradus repugnat.

Munitiōes Cōradi expugnatę.

quod unicũ restabat expugnãdum, obsedit. Adhibitisq; omnibus uiribus &
conatibus, expugnare non ualuit, & a castro quod pro maiori parte ligneum
erat inexpugnato, multis damnis acceptis, & tribus machinis potioribus
ex cõtinua proiectione fractis, in Slesiam discessit. Wladislaus uero Otho/
nis post discessũ ipsius, cum suis militibus superueniẽs, oppida & uillas ma/
ioris poloniæ spoliauit, & exussit. Castrumq; Srem, corruptis uigilibus, no/
cte inuasit, & Borziuogium Dipoldi marchionis Morauiæ filiũ, Henriciq;
cum barba ex sorore nepotẽ, a Paulo Posnanieñ præsule excõmunicatũ, pro
eo q; in quodam colloquio, in Srem habito, eum captiuauerãt, cæteris diffu
gientibus, occidit. Castroq; Srem spoliato & incenso, ad castra Nakel & Vs
cze, quæ in sua fide manebãt, diuertit. Henrici tñ cũ barba auctoritas, ex tu/
toria Boleslai pudici plurimũ creuit. Nam eo tẽpore, monarcham poloniæ
& ducem Grac: Sandomiriæ maioris poloniæ & Slesiæ se titulauit, & præ
dictos ducatus in pace gubernauit. Exclusisq; templariis de Opathow, ubi
eorum monasteriũ notabile erat, tam oppidum Opathow, q̃ decimas mani
pulares, & sedecim uillas Boleslao pudico annuente. Item in maiori polonia
oppidum Kazimirz, cum quattuordecim uillis & totidem decimis. Item in
Slesia oppidum Borek, cum uillis, decimis, & lacubus ecclesiæ Lubuceñ, sui
dominii donauit & appropriauit, quod in hanc diem inuiolatũ obseruatur,
paucos tamen ante ãnos Christofferus de Schidlouicz palatinus Graccoui:
ab Episcopo Lubuceñ Opathow cũ omnibus uillis hereditarie coemit. An
no autẽ domini. M. ducen: tricesimo octauo, dum in Crosnã prope terminos
Bohemiæ sitam, dux Henricus cum barba, sese recepisset, grauiter languẽs,
sacramẽtis ecclesiasticis deuote percœptis, quartodecimo kalendas Aprilis
animã exalauit. Beata Heduigis consors sua, q̃uis per nunciũ certior de egri
tudine mariti facta fuisset, uisitare illum intermisit, dũq; in monasterio Trze
bnicz adductus sepeliretur, cæteris funus & sepulturã cohonestantibus, illa
sola beata fœmina in monasterio Trzebniciensi substitit, nec lachrymas ad
misit. Et ad moniales lamentantes, ac inconcinna eiulatione uociferãtes, incõ
cussa dixit. Iniquũ esse tanto mœrore diuinæ contrauenire uoluntati. Iste Hẽ
ricus appellatus est cũ barba, quoniã sex lustris (quæ triginta annos cõstitu/
unt) sua coniuge beata Heduigi in sororẽ commutata in celibatu uiuẽs, bar
bam more conuersorũ produxit & tulit, uestibusq; auro ac ostro nitentibus
abiectis, lineo & simplici habitu utebatur. Iste quoq; Henricus cum barba,
rempu. Poloniæ prouide rexit, audaces cohercuit, maleficos & calumniato/
res exterminauit, leges cõcussionis Pomoczne uirginale & uiduale elisit, &
libertatem ecclesiæ confirmauit.

Wladislaus Othonis:

Templarij ex Opatow exclusi.

Henricus cum barba moritur

Henrici cũ barba laudes.

CAPVT XXXVI.

IWo Episcopus Graccouieñ, dum Gregorium papam nonum (
olim in studio Parisiensi familiaritate sibi obstrictum) apud Pe/
rusium reperisset, dignitate metropolitica suæ Graccoui: eccle/
siæ expedita & reobtenta, redeũdo e Roma (propter indulgen/
tias aggressa) febribus correptus, anno domini. M. ducente: uigesimo nono,
die uigesima prima mensis Iulii, duodecim annis in poncificatu exactis, in iti

Iwo episcopus Graccouiensis moritur.

nere mortuus. Et a familiaribus suis in ecclesia Mutineñ maiori, iusto hono
re sepultus est. Ossa autẽ ipsius, frater Martinus de Sandomiria cũ aliis fra
tribus monasterii sanctæ Trinitatis Graccouieñ in Italiam missis, de licentia
Episcopi Mutineñsis in Graccouiam rettulerũt. Et anno domini .M. ducen:
trigesimo septimo in medio chori præfati monasterii, ob beneficium funda/
tionis recondiderũt. Iste ãt istes digne recolendus, fundauit monasteria in Ka

Monasteria in kaczicze, Mogyla, Dlubnya, Mstow.

czicze, in Mogila, in Dlubnya, in Mstow. Itẽ ecclesias parrochiales in Vaw
rzinczicze, in Dzerzasżna, in Daleszicze: Et sancti Pauli in Sandomiria,
item hospitale pauperũ in Graccouia. Circa annum domini. M. ducente: tri
gesimum, dum turris ecclesiæ cathedralis Gracouieñ, sumptibus testamẽti
Iwonis, olim præsulis Gracco:, plumbo tegeretur. Ex negligentia operarii
carbo ignitus fortuitu decidens, uniuersam ecclesiam nocte incendit & con/

Ecclesia Graccouieñ conflagrata.

flagrauit. Huius etiã ecclesiæ Gracco: ãtea deceocto annorũ spacio, ærariũ
seu totus thesaurus & præciosa ornamẽta cum scriniis & cistis, tactu fulmi/
nis, tempore ducis Lestkonis albi, & Vincencii Cadlubkonis episcopi Grac/
couieñ, ãno domini. M. ducen: duodecimo in mẽse Iulio, hominibus nequiq̃
contingere ualentibus, ignibus consumpta fuerũt. Paulus Episcopus Posna/
nieñ, cum consensu sui capituli, monasterium fratrũ prædicatorũ in Srodka

Monasterium prædicatorum in Srodka.

prope ecclesiam sanctæ Margarethæ, anno domi: mil: ducen: trigesimo pri
mo, undecimo kalendas Nouembris, fundauit. Anno domini. M. ducen: tri/
gesimoquarto, Theodorus Palatinus Gracco: de domo & familia Griffonũ
quẽ poloni appellarunt Cedronem, monasteriũ ordinis Cistercieñ, sub titulo
sanctæ Mariæ in uilla sua Ludzimirz, prope oppidũ Nouytarg, de sub mõ
tibus sarmaticis fũdauit, & fratres ex Italia accersitos, locauit, pro dote præ
fatam uillam Ludzimirz cum pluribus aliis assignando. Vislaus autẽ Epis
copus Gracco: eidẽ monasterio manipulares decimas omnium uillarũ mo/
nasterio prædicto attributarum, & locandarũ, adiecit. Cumq; a uiris belli/

Monasterium Sczirzicz.

cis, fratres prædicti persæpe deprædarentur, post decenniũ in Sczirzicz, uil
lam a Sulislao Canonico Gracco: filio Ioannis militis, pro centũ marcis ar/
gẽnti comparatã, transtulit, ubi in hãc diem permanet. Prãdotha uero Epis
copus Graccouieñ, Visleslai episcopi immediatus successor, de consensu ca/
pituli, decimas manipulares mensæ suæ, in uillis Posnanouicze, Gostachow
Dlichow, & in nigra silua, præfato Cenobio, inscripsit & perpetuo dona
uit. Eiusdem anni kalendis Februarii, Bronisius de Gosczikow, Comes &
palatin9 diocesis Posnanieñ, de domo & familia Vyenyewa, caput Zubro
nis pro insigniis deferente. In prænominata uilla Gosczikow, quæ extũc pa
radisus uocari cœpit, monasteriũ ordinis Cistercieñ, sub honore & titulo do/

Monasterium Gosczykow.

minæ nostræ Mariæ fundauit, pro dote præfatam Gosczikow, & uillas ui/
delicet Linam, Clodawam, Gorzikã, & Polencz, assignando. Fratres in hoc
Cenobium de mon asterio Lemneñ, de annuẽtia Hermãni Abbatis Lemneñ
monasterii, introdu xit. Primus autem Abbas in huiumodi nouiter fundato
monasterio, fuit frater Menszo. Anno domini. M. ducen: trigesimo quarto,

Pruteni fidem Christi suscepe runt.

fratres Cruciferi cũ auxilio marchionis Miszneñ, uictis Prutenis de territo/
rio Pomeraniæ, fidẽ Christi illos assumere coegerunt. Et post hoc Henricus
Marchio

Marchio Misneñ, cœpit castrum Ploczko, quod Conradus dux Mazouiæ cũ filiis suis Boleslao & Kazimiro reacquisiuit, & Misneñ trucidauit. Alios cum ecclesia cathedrali comburendo, alios per pedes suspendendo, alios uariis tormentis afficiendo. Eodem anno, dux Conradus Mazouiæ, monasterium fratrum prædicatorum in Ploczko fundauit. Anno domini. M. ducentesimo trigesimo sexto, die Iulii secunda, Cõradus dux Mazouiæ principatus suos inter duos filios diuisit. Boleslao ducatũ Mazouiæ, Kazimiro uero ducatum Lanciciæ & Cuyauiæ assignando. Et ambo iureiurando in præsentia Episcoporũ Wladislauieñ, & Poloceñ, ac plurimorum Baronũ se huiusmodi diuisioné seruaturos, promiserunt. Eodem ãno, sexta die mensis Maii, in Oppol Kazimirus, dux Oppolieñ & Rathiborieñ mortuus est: Filius Myeszkonis, Hẽrici cum barba frater patruelis. Et in monasterio Czarnouąnsz ordinis Præmonstrateñ, a se illic ex Ribniki translato, sepultus, qui duos filios Myeczlaum natu maioré, & Wladislaum minorem, reliquit. Anno dñi. M. ducen: trigesimo septimo, Dux Myeszko ob deformitaté capillorũ Coszisz ko appellatus, ex concessione patris sui Conradi ducis Mazouiæ ducatũ Cuyauieñ sortitus. Quia uiduarũ & orphanarum uaccas occiderat, & substãtias spoliarat, intercõuiuandũ iustissimo dei iudicio, fluminibus & aquis nequitq̃ suffragãtibus, a muribus miserabiliter deuoratus est. Ecce saluos fecit deus filios pauperum, & humiliauit oppræssorem. Ecce iniuriæ pauperũ & uiduarũ uindice Christo ultæ sunt. Eodem anno. M. ducen: trige: septimo Fratres minores, ordinis sancti Francisci: Boleslaus pudicus in ãnis puericiæ constitutus persuasione genitricis suæ Grzimislawæ inductus, ex Praga in Graccouiã uocauit. Pro monasterioq; & ecclesia locum amplũ donando, tã ecclesiã q̃ monasterium coctis lateribus edificauit & consumauit. Item ãno quo supra, scilicet. M. ducen: trige: septimo, Magister Cruciferorũ Hermannus, auxilio ducũ Conradi Mazouiæ, Swãtopelci & Samborii Pomeraniæ castrum & oppidũ Elbyang in districtu Pogoszono edificauit, dato nomine ciuitati, a flumine Elbing illic decurrẽti, & magno stagno quod Hab dicitur se miscenti. Anno domini: M. ducẽ: trigesimooctauo, monasterium fratrum prædicatorum apud Halicz fundatur, & fratres e Polonia illic domum acceperunt. Anno domini. M. ducẽ: uigesimooctauo, in maxima multitudine Thartari Russiã ingredientes, uniuersam terrã Rzeszanska uastauerũt, ducem occiderunt, senes & impuberes necauerunt, certam multitudinem in captiuitaté abduxerunt, castra incenderunt. Iterum hyeme eiusdé anni Thartari in terram Szusdalorũ uenerunt, & ea uniuersa uastata, ducem Georgiũ & filios eius, pluresq; alios Szusdalorũ principes interfecerunt. Castrũ Rostow incenderunt, captiuos & prædã pro libito abduxerunt. Sequẽti quoq; anno in Smolneñ & Czirnieouieñ regiones uenietes, eas crudelissima cœde nullæ ætati parcẽtes, peruastarunt. Castra & fortalicia, ex quibus duces & milites præ timore fugerant, incenderunt, & onusti captiuorũ multitudine, in terras suas redierunt.

Monasterium in Ploczko.

kazimir9 dux Oppolieñ & Rathibo: mortuus.

Myesko dux Mazouię a muribus deuorat9

Fratres minores Graccouiã inducti.

Elbyang edificatur.

Monasterium fratrũ Predicatorũ in Halicz

Tartarorum vastatio.

CAPVT XXXVII.

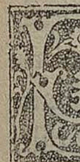
DEfuncto Henrico cum barba, successit ei in omnibus principatibus unicus

Henricus secundus.

bus unicus filius eius (alii namq; omnes morte absumpti erant) Henricus secūdus, q & pius dictus est, ex beata Heduigi progenitus. Et quū Wladislaus Othonis maiores polonos frequētissimis pollicitationibus sollicitasset, φ in dominiū maioris Polonię tanq heres proprius reassumeretur, nō tamē exauditus est, nec reassumptus. Eapropter tristiciis tabefactus, in proximo uitam cū gemitibus, anno domini. M. ducen: trigesimo nono in Pomerania exulans, finiuit. Verum sepulturā cum auis & patribus suis in medio maioris ecclesiæ Posnanieñ, mādante Hērico secundo, & matre eius beata Heduigi persuadente, habere meruit. Reliquit aūt præfatus Wladislaus Othonis binos filios, ex Helinga Swatopelconis filia genitos, scilicet Premislaum & Boleslaū. At Conradus dux Mazouiæ oportunitatem temporis nactus, fœdera irritando, pluribus incursionibus clandestinis & publicis, nepotē suum Boleslaum pudicum ducem Graccouiæ & Sādomiriæ persequi cœpit, quia tutor ipsius Hēricus cum barba morte extinctus esset. Quapropter accepto consilio idē Boleslaus pudicus Clementē de Clemyanthow, & Ianussium Palatinum Gracco: ad Belam regem Hungariæ confœderandū & procandum filiam eius Kunegundim, quæ in hungarico Kinga dicta est, misit, & facta dispensatione, adducta est in Graccouiā, anno domini. M. ducente: trigesimo nono, cū dote quadraginta miliū marcarum. Quo audito territus Conradus dux Mazouiæ, lacessere nepotē suum Boleslaum pudicū destitit. Ista est fœlix Kinga, quæ matris aluo fusa, nō fletum ut cæteri pueri, sed statim in lingua hūgarica articulato sermone protulit. Aue regina cælorū. Ista in infantia feriis quartis & sextis, uelut beatus Nicolaus pontifex miræ semel sugebat ubera. Ista maritum suū Boleslaum pudicū, ut cœlibatū & perpetuā uirginitatem una cum ipsa teneret, induxit. Ob quam continentiā pudicus appellatus est. Ista est Kunegundis, quæ per pietatis opera, non secus q̄ beata Heduigis, cuius ipsa neptis ex sorore germana fuerat, in polonia refulsit. Et licet Conradus Mazouiæ dux, externa bella non attentaret, Boleslaumq; pudicū minime inquietaret, intestina tamen lite haud carere potuit. Ioannē siquidē Czapla scolasticum Wladislauieñ & Ploceñ ecclesiarum, & Cancellariū suū, uirū doctū & iuris bene peritum, in æculeo prius tortum, in patibulum ægit, & ipsum ignominiose suspendit, quē fratribus prædicatorū ad tumulandū ducentibus, Agasia ducis Conradi uxor, tanq altera Iezabel eripi iussit, & denuo in altero patibulo supra Istulam, iuxta sancti Benedicti ecclesiā, e regione & incōspectu maioris ecclesiæ Ploceñ, alligauit & suspendit. Sed Martinus Prior ordinis prædicatorum, missis fratribus, secūdo depositū, in Ecclesia Cathedrali sepeliri ordinauit. Causa huius mali inspecti suspitio ducis Conradi fuit, quoniam Kazimirus filius eius cum noua sponsa filia ducis Henrici secundi, Constātia nomine, nepte beatæ Heduigis Wratislauiæ diutius cōmoratus, repetitisq; uicibus, per Conradum patrē ipsius euocatus, amore sponsæ uinctus, nō aduolauit, suspicabatur dux Conradus φ consilio præfati Ioannis Scolastici Pedagogi filii sui, cum duce Hērico Wratislauieñ de proditione patris sui, ad ulciscendum captiuationem olim Henrici cum barba, per Conradum factam, tentaret, Sicq; dux furore actus sine

Beata kunegūdis.

Mulieris crudelitas.

actus, ſine ſufficienti examinatione, Ioannẽ Scolaſticũ ſacerdotio decoratũ,
ſuſpẽdio turpiter dedecorauit, & terribili morte extinxit. In cui9 ultionẽ Põ
tifices ducem Conradũ cenſuris innodarunt. Primum etem̃ Andreas Epiſco
pus Plocen̄ eum excõmunicauit. Deinde Petrus Archipræſul Gnezneñ, to/
tam dioceſim Plocen̄, una cum duce Cõrado & uxore eius, interdicto ſuppo
ſuit. Donec ipſe dux humiliatus, anno domini. M. ducente: quadrageſimo in
conuentione Lancicieñ pœnitentiã ægit, & pro ſatiſfactione ſceleris, in ſacer
dotem patrati, uillagium Louicz, cum ſiluis & pertinentiis, Archiepiſcopo
Gnezneñ perpetuo inſcripſit. Et ut Archiepiſcopus Gnezneñ ſit Canonic9
natus & præbendatus in eccleſia Plocen̄, ducem tamen Mazouiæ unã mar/
cam auri ſoluendo recognoſcat. Eccleſiis uero Wladiſlauieñ & Plocen̄, eui/
terne certas libertates donauit, quod Apoſtolici cõmiſſarii, Thomas Epiſco
pus Wratiſlauieñ, & Gerardus Scolaſticus Gracco: per Gregorium papã
nonum deputati confirmarunt: Et beneficiũ abſolutionis ab Archiepiſcopo
Gnezneñ promulgatũ & caſſatum, denuo auctoritate Apoſtolica impende
rũt. Quæ omnia in inſtrumento originali conceſſionis præfati ducis Conra/
di (quod in eccleſia Wladiſlauieñ cõſeruat) cuius inicium eſt. Cum piarum
ſit mentium &c. manifeſte continentur.

CAPVT XXXVIII.

POſt hæc Thartarorũ horrenda uaſtatio ex ordine ſubnectenda
eſt. Anno domini. M. ducẽ: quadrageſimo primo, Thartari per
Ruſſiam, trucidatis tyrannis & principibus Ruthenoꝝ, in polo
niã uenerũt, receptaq; præda in oppidis Lublin & Zauichoſt,
uiciniſq; eorum, eam in Ruſſiã reduxerunt, feſtinanterq; redeuntes, Sando/
miriã cum caſtro expugnauerunt. Illicq; Abbatẽ Coprziwnicieñ cum fratri
bus eius, & magnũ numerum utriuſq; ſexus, nobilium & ignobiliũ, uirorũ
ac matronarũ, ad conſeruandũ uitam Sandomiriæ collectorũ, occiderunt. In
de exeuntes per Viſliczam, in Skarbimiriã uenerunt, & prædã deducturi in
Ruſſiã reuertebantur, dumq; ſtatiua ad fluuium Czarua, apud uillam, quæ
maior Thurſko uocatur, tenerent. Irruit in eos Wladimirus Gracco: Pala/
tinus cũ militibus Graccouiẽſibus: Vbi inter pugnandũ omnis captiuorum
multitudo diffugiens, in propinquas ſiluas ſe recepit, ſuperati tamẽ ſunt pau
cia multis: Wlodimirus palatinus Gracco: cum ſuis a Thartaris, uerũ ſtra
ge ſuorum Thartari perculſi, per ſiluã Stremech in Ruſſiã receſſerunt. Et
in ſupplementum accerſitis plurimis Thartaris, cũ fremitu & ira in poloniã
redierunt. Et quia maximũ habuerunt exercitum, ad Sandomiriã peruenie/
tes, bifariã eum diuiſerunt. Minorẽq; exercitum in Lanciciã, Siradiã, & Cu/
yauiã, cũ principe Kaydano, deſtinarunt, qui nullo obice apparente, crudeliſ
ſime illos diſtrictus cœdibus atq; igne uaſtarunt. Et ſanctmoniales monaſte
rii Vithouieñ, præter tres, quæ in ſiluas fugerant, rabie barbarica occiderũt
propter quod proceſſu tẽporis, moniales illius loci, in locũ tutiorem, Grac/
couieñ dioceſis tranſlatæ ſunt. Abbacia Buſzeñ de Buſzko in Vithow tranſ
lata. Maior autẽ Thartarorum exercitus, cuius ductor Bathi rex, & primus
imperator Thartarorũ fuit, uerſus Graccouiã, omnem tranſitui propinquã
cœde &

Tartarorũ crudelitas in Polonia.

Poloni a Tartaris cœſi.

Abacia Buſzeñ in withow tranſlata.

cœde & incendio peruastans,iuit. Occurrunt ergo ei in uilla Chmyelik prope oppidū Szidlow, Wlodimirus Palatinus,Clemēs Castellanus,Graccoš Pacosslaus palatinus,Iacobus Racziborouicz Castellanus Sandomirieñ,cū nobilibus & militibus Graccoui: & Sandomirieñ. Et facto conflictu cū una Thartarorū turma:Ipsaq; attrita,pedem referente,& ad alterā præstantiorem turmā sese diuertete. Poloni certamine priori fessi,pauci a plurimis,aduerso pectore confossi ceciderunt, reliqui uero in fugam conuersi,per itinera nota euaserunt. Ceciderūt in eo conflictu desiderati Cristinus Sulkouicz de Myeduiedz,Nicolaus Vithouicz,Albertus Stampocicz, Zementa, Granibina,Sulislaus,milites strennui,& alii plures ualidi. Ex quorum strage,tā tus pauor irrepsit,ut alii in alias regiones fugerent, agrestes uero cū pignoribus & pecoribus,in paludes & siluas & inuia se conderent. Sed & Boleslaus pudicus,dux Graccouiæ & Sandomiriæ cū Grzimislawa matre, & Kinga coniuge sua, primum uersus Hungariā in castrū Pienini de prope oppidum Sādecz. Postea uero in Morauiā ad monasterium ordinis Cistercieñ effugit.

Polonorum altera clades.

Thartari autē post cladem apud Chmyelik peractā,Graccouiā in die cinerū uenerunt. Et eam uacuam hominibus inuenientes (omnes siquidē in abdita diffugerant)in ecclesias & domos incendio seuierunt. Ecclesiam uero sancti Andreæ,tunc extra muros Graccoš extātem,uallantes,oppugnabāt, expugnare tamen non ualuerunt,quoniā pluribus polonis magua ui & fortitudine,se & sua illic defendentibus,custodiebatur,cœpto irrito, recesserūt. Et in Wratislauiā perrexerunt,quā similiter ut Graccouiā desertatam habitatoribus,sed & conflagratā habitationibus reperientes(Ciues etem Wratislaš pauore cōsternati,fere omnibus relictis,præciosioribus dumtaxat festine raptis)fugam inierunt, quod gentes ducis Henrici uidentes. Descenderunt & opes cū uictualibus in arcem inducentes,urbē cum tectis eius flāmis exusserunt,Thartari in urbe nil reperientes,castrum uallarunt,& post aliquot dies obsidionē soluentes(ut aiunt orationibus & lachrymis Cessai, Prioris ordinis prædicatorum,& fratrū eius in castrum admissorū depulsi) recesserūt.

Thartari Graccouiam acceperunt.

Tarthari wratislauiam acceperunt.

Interim feria secunda paschæ Thartaris qui Cuyauiā uastauerūt superuenientibus, simul iuncti in Legniczam profecti sūnt. Dux etem Henricus secūdus,sanctæ Heduigis filius, per illud tempus, ibi tā nobiles q̄ agrestes maioris poloniæ & Slesiæ collegerat. Aduenerant & principes cum suis militibus,Myeczlaus Kazimirides dux Oppolieñ,Boleslaus filius Dipoldi marchionis Morauiæ expulsi, qui Szepiolka cognominatus est. Et Pompo de Hosterno magister Cruciferorum de Prussia cū fratribus sui ordinis. Insuper & cruce signati plures. Cūq; ex oppido Legniceñ agmina duceret, & ea obequitaret,lapis de summitate ecclesiæ beatæ Mariæ decidit,parumq; absuit, quin caput ducis Henrici non dirupit,quod reuera infaustum omen fuit. Suburbana itaq; oppidi Legniceñ prætergressus,quattuor acies instruxit & ordinauit. Primum de cruce signatis uoluntariis, & de aurifossoribus oppidi Goltberk,aliisq; peregrinis militibus. Hāc Boleslaus Szepiolka filius marchionis Morauiæ ducebat. Altera acies militum Graccoui:,& maioris Poloniæ fuit. Huic Sulislaū fratrē Wlodimiri olim Palatini Graccoui: circa

Chmielik

Chmielik occisi præfecit: Terciam aciem, in qua erãt milites Oppolieñ, &
Pompo magister Prussiæ cũ fratribus & militia sua, Myeczlaus dux Oppo
lieñ gubernauit. Quartã, ex præstãtioribus militibus Slesiæ & maioris Po/
loniæ, ac præcio conductis mi litibus, Henricus dux regebat. Totidem erãt
Thartarorũ agmina, sed robore & frequentia pugnatorum præstantiora, Ita — *Horrenda clades Polonorũ & Theutonum ex Thartaris accepta.*
ut unũ agmen eorum, omnia polonorũ agmina excederet. In campo igitur
q bonus cãpus dicitur, porrecto & in omẽs ptes lato, uterq; exercit9 5 idus
Apri: alias feria secũda post octauas paschæ cõuenit. Primũq; crucesigna
torum & aurifossorũ exercitus cũ Thartaris magno impetu congressus, ue/
lut teneræ aristæ a grãdine percussæ, a sagittis Thartaricis obtritus est. De/
inde duo agmina sub gubernatione Sulislai militis, & Myeczlai ducis Op/
polieñ consistentia, pugnam cum tribus Thartarorũ agminibus ingressi, ua
lidam in Thartaros stragẽ ædiderũt, ita ut pedem referrent, & fugam inirẽt
Quidam autẽ celerrimo cursu, circa utrumq; exercitum discurrens, terribili
uoce clamauit, Byegaycze Byegaycze, quod sonat currite currite. Polonis
terrorẽ incutiens, quam uocem Myeczlaus dux Oppolieñ audiens, deserto
prælio fugit, & secũ magnam partem militũ traxit. Quod uidens dux Hen/
ricus ingemiscẽs dixit. Gorze sze nam stalo. i. peius & moleste nobis accidit
Indicansq; suam quartã aciẽ fortissimorũ militum, tres acies Thartarorum — *Bathi Thartarorũ impator.*
a duabus aciebus Polonorũ disiectas, prostrauit, & in fugã conuertit. Quar
ta autẽ acies Thartarorũ, & maior omniũ cum suo rege Bathi, superueniẽs
horribili impetu bellum instaurauit, quod acerrimum inter utrosq; durauit.
Magnaq; ex parte, Thartaris cæsis, & in fugam spectantibus, quidã Thar/
tarorũ uexillifer, ualde magnũ uexillum ferens, in quo chi littera græca de/
picta erat talis X, & in summitate hastilis, imago teterrimi & nigerrimi colo — *Vexilliferi fascinatio.*
ris cum barba prolixa, cœpit incantãdo, fortiter caput imaginis quatere. Ex
quo illico fumus & nebula horrẽdi & intollerabilis fœtoris in Polonos diffu
sa est, ut pene exanimati, & inualidi ad bellandũ redderentur. Clamore itaq;
horrendo eleuato, in Polonos Thartaricus exercitus cõuersus, acies eorum
quæ interim integre erãt, dirupit, & eas magna strage affecit. In qua dux Bo
leslaus filius marchionis Morauiæ Szepiolka dict9, & Põpo magister Cru/
ciferorum de Prussia, cum multis insignibus militibus occisi sunt. Dux uero
Henricus corona a Thartaris circũfusus est, ut a tergo & fronte cœderetur.
Iamq; ad extremum circa eũ, non nisi quattuor milites uersabantur, Sulisla
us frater olim Wlodimiri palatini Gracco:, Clemens palatinus Glogouieñ
Conradus Cwirathouicz, & Ioannes Iwanouicz, quãta potuerunt, ui & co/
natu principem Henricũ ex prælio educentes, ad fugiendũ disponebant, sed
ducis equus sauciatus subsistebat. Thartari igitur ueloci cursu cõsequutum
cũ tribus præfatis militibus, quarto Ioanne Iwanouicz, ab eis segregato, ual
lauerunt, cũ quibus aliquãto tempore decertabat. Ioannes uero Iwanouicz
equũ recẽtem a Roscislao aulico ducali receptum, penetratis hostiũ cuneis,
duci administrauit, quo ascenso dux, Ioannem Iwanouicz, uiam per medios
hostes ei parantem, sequebatur. Ipsoq; in cursu uulnerato & euadente, dux
Hẽricus intercipitur, & tercio circũuallatur, dumq; audacissime cõtra Thar

Henricus dux a Tartaris occisus.

taros dimicaret, & manu sinistra eleuata Thartarum sibi obuium feriret, ab altero Thartaro, lancea sub ascella transfixus, ex equo demisso brachio, moribundus defluxit, quem Thartari ingenti strepitu inconditarum uocum facto, capiunt, & extra locum certaminis, quantum esset geminatus balistæ iactus pertractum, framea caput absciderunt, corpusque insignibus omnibus despoliatum, nudum reliquerunt. Occisa est in eo prælio multitudo nobilium Poloniæ, Inter quos clari & insignes fuerunt Sulislaus, frater Wlodimiri Palatini Gracco: Clemens palatinus Glogouien, Conradus Cunrathouicz, Stephanus de Virbna, & Andreas filius eius, Clemens filius Andreæ de Pelcznicza, Thomas Piotrkouicz, Petrus Kuscza, & plerique alii. Hanc cladem uniuersam beata Heduigis quæ cum sororibus ex Trzebnicza in Crosna fugerat, per spiritum hora qua acciderat cognoscens. Adleydi sanctimoniali reuelauit. Ioannes Iwanouicz, fugiens cum duobus suis armigeris, iunctus est Luczmano militi duos simili ter familiares habenti. Et dum in quodam rure, uno miliari a loco prælii distante, a nouem Thartaris consequeretur, quis duodecim uulneribus esset confossus, octo ex illis occidit, & nonum pro captiuo reseruauit. Postea ordinem prædicatorum ingressus, deuote domino cœli, a quo protectus erat, famulabatur. Corpus ducis Henrici, post cladem ex sexto digito sinistri pedis uix cognitum & repertum. Per Annam coniugem ipsius, in medio chori ecclesiæ sancti Iacobi apud fratres minores Wratislauiæ sepultum est. Pomponis uero magistri Prussiæ, & militum insigniorum supra expræssorum, in eodem monasterio sancti Iacobi Wratislauiæ, corpora tumulata sunt. Boleslai autem filii marchionis Morauiæ funus, in Lubeusz in choro conuersorum humatum est. Super cætera corpora fidelium in loco prælii sepulta, ecclesia in hanc diem durans constructa est. Maxima uictoria de duce Henrico & Polonis, Thartari potiti, lectis spoliis, unicuique interemptorum unam auriculam absciderunt, & nouem saccos grandes, ad sciendum numerum occisorum, repleuerunt. Ducis autem Henrici capite in longiori hasta erecto ad castrum Legnicza, Oppidum enim metu Thartarorum exustum fuerat, applicuerunt. Mandantes ut duce eorum occiso: castrum eis aperirent. Castrensibus conuenienter respondentibus, quod pro uno duce occiso, plures duces filios occisi haberent. Illi uero circa Legnicz uillis uastatis & incensis, In Othmuchow se receperunt, ubi quindecim diebus statiua continuando, omnem regionem per circuitum uastauerunt. Exinde Rathiborien oram adeuntes in Bolesiszko, octo diebus commorati in Morauiam secesserunt, & Vencesłao rege Bohemiæ, in castris se continente eam plusquam uno mense incendiis & cœdibus uastauerunt. Ab Olomuncz septimis castris in hungariam peruenerunt, eamque crudelissime prope duos annos afflixerunt, regem Hungariæ Belam quartum, cum fratre eius Colomano prope fluuium Czisczam miserabiliter fuderunt, & persequuti sunt, totum uero regnum Hungariæ ex utraque parte Danubii, simul Slaunnio, Bosnam, Rasciam, & Bulgariam, miserabilius, quia usque ad internitionem deuastarunt, finaliterque in Scithiam sedes patrias redierunt. Refert alia Polonorum historia. Et concordat cum Rogerio in tractatu de destructione Hungariæ per Thartaros quod Bathi rex Thartarorum, non in Polonia fuit, ut præmissa asserit Chronica.

Pompo sextus Magister prussiæ occisus.

Boleslaus marchio Morauiæ occisus.

Copia auricularum.

Tartarorum in Hungaria crudelitas.

Sed cum

Sed cũm in Hungariam contenderet, & ex Russia intrare Hungariã prope raret, partem sui exercitus cum principe nomine Peta, ad uastãdum Poloniam misit, qui ut prædictum crudeliter afflixit, & eam desertauit: Principéq; ipsius Henricum nomine suo exercitu deleuit, quod ex tempore lucidius claret. Nam Bathi per montanam portã ex Russiã in hungariam fracta, potẽtia comitis regni hungariæ, ad custodiendũ eandem portã per regem locati, duodecima Marcii intrauit, & ãte dominicam Palmarum exurendo usq; ad Pest aduersus regẽ uenit, retrocedensq;, & rege Bela eum insequente, hungaricum exercitum circumdando, interfecit & dispersit. Hoc autẽ tempore ante dominicã palmarũ, Peta de Graccouia in Wratislauiã perrexit. Bathi autẽ in duobus regnis sub eodẽ tẽpore esse non potuit. Item narrante eadem historia Bathi (fugiente rege Bela faciem eius) suis principibus regnũ Hungariæ diuisit, uocans ex Morauia Petam, ad sortiendũ portionem Hungariæ, quod post expulsionem regis Belæ quarti fuit. Item Cadan alter princeps Thartarorũ, quem poloni Kaydanũ uocant, per siluas & Comauiã ac p fluuium Sereth, eodem tempore cũ Bathi partem orientalem Hungariæ quã Almani inhabitabãt, introiuit, & eam destruxit. Non ergo in quadragesima poloniã ipse, aut Bathi uastauit, sed princeps Peta. Ne autẽ rei ueritatẽ nescisse uideamur, utrãq; historiã tetigimus, & legentibus obiecimus, ut eam a sibi ex integro si uoluerint, legant. Potentia Thartarorũ cum qua Hungariam ingressi sunt, fuit quinquies centum milia pugnatorum.

Peta Thartarorum princeps.

Cadan Tartarorũ princeps.

CAPVT XXXIX.

Anno domini. M. ducen: trigesimo nono. Conradus dux Mazouiæ castrũ Bydgostieñ sub Swatopelcone duce Pomeraniæ recuperat. In cuius ultionẽ præfatus Swatopelk cũ exercitu terrã Cuyauiæ ingressus, tumultuarie eam deuastauit, oppidũ Iuniwladislauieñ cum pluribus uillis exussit. Item castrũ Sãthok per polonos negligenter custoditũ, per Saxones interceptum est. Item Villebrandus Archiepiscopus Maydenburgeñ castrũ Lubusz obsedit. Asserensq; suæ ecclesiæ perpetuo, per Henricũ quartũ imperatorẽ donatũ esse, olim per eũ acquisitũ & sub Boleslao Crziuousti expugnatum. Hẽricus uero dux maioris poloniæ & Slesiæ sanctæ Heduigis filius, cum forti exercitu super eum ueniens, gentes ipsius dispersit, & cum plurimorũ occisione in turpem fugã conuertit. Pompo magister Cruciferorũ Prussiæ, post deletionẽ suarum copiaꝝ a Prutenis, noua manu collecta, castrum Balgam sub Prutenis conquisiuit. Barbari uero Pruteni reaquirendo castrum. In circuitu duo castra uidelicet, Portegal & Shrandin erexerunt, & intantum gentes magistri afflixerunt, ut se cum castro potestati Barbarorum subiicere cogitarent, nisi Otho dux de Brunsuik, cum noua militia superueniẽs Barbaros repulisset, & castra in circuitu edificata expugnasset. Monasteriũ fratrũ minorum in Thorun, sub titulo sanctæ Mariæ uirginis, eodem anno domini. M. ducen: trigesimo nono, erexit, & areã ad inhabitãdũ fratribus, Pompo magister Prussiæ assignauit. Anno dñi. M. ducen: quadragesimo, monasteriũ fratrum minorũ sancti Iacobi apostoli in Wratisla: dux Hẽricus secũdus erexit, quod Anna relicta eius

Henricus contra archiepiscopum maydburgensem.

Monasterium fratrũ minorũ in Thorun, aliud in wratislauia.

80

(ipso pro fidei defensione per Thartaros occiso) ad plenum consumauit, & in eius ecclesia ducem & maritū suum sepulturæ cōmendauit. Sub eodē tēpore frater Wolquinus ordinem suū, qui dicebatur ordo militū Christi, cū ordine Cruciferorū Prussiæ nigræ crucis uniuit. Et eodem anno in congressu cum Lithuanis habito, cum quinquaginta fratribus & multis aliis pugnatoribus interficitur. Post commendabilem ac strennuum Henrici secūdi Graccouieñ maioris Poloniæ & Slesiæ ducis, per Thartaros occisi, obitum. Barones minoris poloniæ qui cladi superfuerūt, Boleslao caluo filio primogenito præfati ducis Henrici se subiecerunt, quod egre ferens Conradus dux Mazouiæ, cum filiis suis Boleslao, Kazimiro, & Semouito, ac gentibus eorum & cum pluribus aliis auxiliaribus uenit, ut cū militibus Pomeraniæ p Swātopelcone missis, cū Prutenis quoq; & Lithuanis, mercede conductis. Et terras Gracco: Sādomirieñ, ac Lublineñ, omnesq; arces & munitiones earum occupauit. Boleslaus uero caluus, dum cū gētibus suis & Theutonicis Graccouiā accederet, iniuriam rescissurus. Conrado Mazouiæ cum ualidiori exercitu superueniente, pugnæ se non cōmittens, recessit. Clemēs ergo de Ruscza, palatinus Gracco: nullum auxilium a Boleslao caluo habens, Cōrado duci Mazouiæ, ipsum in Skala oppugnanti, se subiecit. Incēsoq; castro Skala, Conradus dux, castrum per eum Graccouiæ iuxta ecclesiā cathedralem erectum, funditus disiici præcepit. Statimq; plenā possessionem nactus, graues uniuersis exactiones imposuit. Nedum agrestibus, aut ciuibus, uerum & militibus, atq; sacerdotibus, ad edificationē quoq; nouorū castrorum atq; antiquorū instaurationē, passim omnes compulit. Quapropter clamor & uox tribulatorū ascendit, q̄ post miseras Thartarorū clades, miserabilius & grauius a propriis opprimerentur. Missisq; extemplo in hungariā & Morauiā crebris nunciis, Boleslaum pudicum quærebant, & ut afflictæ patriæ subueniret, tanq̄ heredem reducere satagebāt, qui non est reuersus, nisi anno domini. M. ducen: quadragesimo tercio. In maiori autē polonia Barones & nobiles, specialiter Bogumilus, Dirszicraius, Palatinus Posnaniensis, Cecundus Gnezneñ, Thomas Posnanieñ, Castellani. Domaradus iudex Posnanieñ, ptesi principatum ducis Boleslai calui filii Henrici per Thartaros occisi, propter oppræssiones maiorū Polonorū, & exaltationes Theutonicorū, Przemislaum & Boleslaum filios ducis Wladislai Othonis, in dominos & heredes naturales acciuerunt, qui unicū castrum Vscze possidebāt. Nam sub eis alterꝝ castrꝝ Nakel Swātopelk auūculus eoꝝ dux Pomeraniæ interceperat, omniaq; castra & munitiones præfatis suis principibus Przemislao & Boleslao, necnō castrum Przemanth post eius expugnationem, maiores poloni præsentarunt & obtulerunt. Quibus Boleslaus caluus non restitit, sed affinitatē iungens, germanā suam Elizabeth nomine Boleslao duci Kalissieñ copulauit. In Prussia uero Swātopelcus princeps Pomeraniæ, uir callidus & uafer, cernens Cruciferos per Conradū ducem Mazouiæ uocatos, in immēsum creuisse, & castra ac munitiones plurimas locasse, Prutenosq; sibi subiectos ad baptisma coegisse. Cœpit uehemēter expauescere. Ne sicut ipse dolo Pomeraniā sub Lesꝁone albo acquisiuit, eadem mensura metiendo, a Cruciferis

Boleslaus caluus.

Poloni a Boleslao caluo defecerunt.

ciferis quādoq; exueretur & e Pomerania expelleretur. Hac itaq; occasione omnes Prutenos tam neophitas q̄ gentiles sibi conciliat, & idolatrie ritus ne pharios reassumere psuadet, Edictoq; certo tpe, omnes christianos in Prussia tā Polonos q̄ Almanos interemit. Castraq; singula Cruciferoꝝ, ui & expugnatione Prutenorum, præter Balgam & Elbing conquirit. Nec ea per Gwilhelmū Mutinensem Episcopū, Innocēcii pape quarti legatum, auctoritate sedis apostolicœ monitus resignauit, quinimo collecta manu Pomeranorum & Prutenorum, totā terram Chelmeñ. uehementer attriuit & uastauit, præter tria castra Thorun, Chelm, & Radzin, quæ acqrere non potuit. In uniusq; anni spacio, quod Thartarorum rabies non attigit, Prutenorum barbaries deleuit.

Pruteni idolatriā reassumūt

CAPVT XL.

SEd redeamus ad Boleslaū pudicū. Anno dñi. M. ducentesimo quadragesimotercio, Intelligens Conradus dux Mazouiæ, Boleslaum pudicum, cum nonnullis militibus reuersurū. Indicit cōuētionem Baronibus Graccouieñ & Sandomirieñ, apud Scarbimirieñ oppidum, quasi ad prouidendū rebuspublicis tercio kalendas Iulii celebrandā. Vbi omnibus conueniētibus, ex occulta maliuolētia prius cōcepta, dat signū suis militibus. Et captiuati sunt Przibislaus Vawszriczouicz, Vitek Byenyouicz, Andreas Sulconis de Myedzuiedz, Nicolaus Iaszko, Sadek de Chodcza, & alii plures, uinctiq; & in Mazouiā ducti, ergastulis inclusi sūt, & q̄si post duos mēses, prima die Augusti q̄ est sancti Petri ad uincula, diuina cōmiseratione, fractis compedibus, sub intempeste noctis caligine, omnes euaserunt. Clemens uero palatinus Graccouit de domo & familia Griffonū, qui cū fratribus suis, Sulcone, Theodoro & aliis de medio captiuantium in Hungariā fugerat, audita solutione captiuorū reuersus est, & simul iuncti, tam arcem q̄ ciuitatē Gracco: eiectis ducis Conradi præsidibus obtinuerunt. Aduenienteq; Boleslaū pudicum cum sorte sua Kinga, tanq̄ heredem & dominum cōnaturalem cum magno plausu, Prandotha episcopo Graccouieñ persuadente, in ducē assumpserunt. Quo rumore Cōradus dux Mazouiæ excitus, cum multis gentibus uersus Graccouiā uenit, Boleslaoq; pudico copiā pugnādi non faciente, & sola mænia defendente. Dux Cohradus Mazouiæ incastellatis ecclesiis, sancti Andreæ extra muros Gracco: & sancti Georgii in arce Gracco:, fossatisq; factis, cū exercitu in Mazouiā discessit. Post cuius discessū Bogutha præses incastellatiōis ecclesiæ. s. Andreæ (miles hic Gracco: erat) ipsam ecclesiā Boleslao pudico reddidit, & omnis hostilitas circa Graccouiā āmota est. Itaq; Cōradus dux Mazouiæ, Myecz laū ducem Oppolieñ desertorē, Hērici ducis Wratislauiæ per Thartaros occisi, in sui præsidiū uocauit, uocauit & Przemislaū ducē Posnanieñ, Lithuanosq; & Iaczuingos. Et cum ipsis filioq; suo duce Kazimiro, terram Sandomirieñ ingressus est. Quibus Boleslaus pudicus, cū militibus Graccouienbus & Sandomirieñ, cum Clemente palatino Gracco: & Floriano palatino Sandomirieñ, & quibusdam Hungarorū militibus in Suchdol occurrit, propicianteq; deo, exercitū Conradi numero & robore superiorē, confregit & dispersit

Conradi dolus

Mira vinctorū liberatio.

Boleslaus pudicus reacceptus.

Conradus auxilia petit.

Conradus a Boleslao vict⁹

81

& dispersit. Ducesq; præfatos in turpem fugã ægit. Ex qua pugna exercit9 ducis Boleslai, præda uariarũ nationũ ditatus est. Duxq; Boleslaus pudicus cæteras munitiones, quæ pro Conrado principe Mazouiæ tenebãtur, ui accepit. Post hunc triumphũ milites Gracco: iterũ Boleslaum pudicũ Prandotha Episcopo Gracco: diuina solenniter in ecclesia Gracco: agente, in suum dominum assumpserũt & intronisarunt. Conradus autẽ dux Mazouiæ cladem in Suchdol acceptam ultum iri cupiens, Lithuanos, Prutenos & Iaczuingos ordinauit, qui in copiosa multitudine ingressi, terram Lublineñ uastauerũt, eam more barbarico usq; ad fluuium Islulam, cũ districtu Szeczechouieñ, & Lukouieñ infestãdo, hoies utriusq; sexus cũ numerosis pecoribus abegerũt. In Prandothã uero Episcopum Gracco: quia Boleslao pudico adherebat, præfatus Conradus dux Mazouiæ suos armigeros misit, & curias episcopales Tharseñ, quæ nunc Bodzancineñ appellatur, Kelceñ & Cuneouieñ primum expilatas, cum uillis ipsarũ incendit, & prædam in Mazouiã intulit, propter quod Prandotha Episcopus Gracco: eum auctoritate propria anathematisauit. Cuius ꝑcessus Fulco Archiepis: Gnezneñ in sinodo Lancicieñ confirmauit, & in singulis ecclesiis denũciare mandauit. Verũ Cõradus eodem anno, M. ducen: quadragesimo quarto, mala additura malis, terram Graccouię: cum exercitu ingressus, nouas munitiones erexit, quas eo discedente, milites Gracco: expugnauerũt, sed Conradus rediens, iterum eas expugnauit, & aliquas diruit, tot & tantis malis non saciatus Conradus dux Mazouiæ, contra Boleslaum pudicũ nepotẽ suum, ulceratum gerẽs animũ.

Furor Conradi in Prandotã episcopũ Craccouiensem.

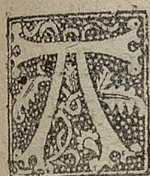
Anno domini. M. ducen: quadrage: sexto, cũ Lithuanis & gentibus propriis terras eius inuasit. Cui Boleslaus pudicus, cum militibus Gracco: & Sãdomirieñ in Zarzissow, alias in Iaroszin occurrens, diro marte conflixit. Et a multitudine superatus, pluribusq; militibus Gracco: aut occisis aut captis, Boleslaus pudicus fuga elapsus est. Conrado prædam acceptã in Mazouiã referente, Et sine mora in terrã Graccouię: cũ filio suo Kazimiro Cuyauiæ & Lanciciæ duce. Item cũ Myeczlao Opolieñ duce genero suo, redeunte, castra tria, unũ in faucibus Rudaue, ubi Istula ingreditur. Aliud supra ripam prope monasterium Thinyecz, extruxit. Et hæc duo suis militibus commisit. Tercium in Lelow, & illud Myeczlao Oppolieñ duci genero suo in administrationẽ dedit, Sed Conrado in Mazouiã diuertẽte, Boleslaus pudicus castra prope Thinyecz, & in ora Rudawe expugnauit. Terciũ uero in Lelow paulopost Myeczlao duce Oppoliensi mortuo, illico Boleslao pudico redditũ est. O q̃ misera condicio minoris poloniæ sub illo tempore fuit, Sub eoq; tempore Pruteni Mazouiã irrumpentes, eam circa Czechanow uastauerunt, festine autẽ occurrentibus Mazouitis & Lancicien sibus, noningẽtos Prutenos occiderũt, alios uero aut captiuarunt, aut disperserũt. Lithuaniq; procurante Conrado Mazouiæ duce, silenti agmine in Oppatow oppidum Sandomirieñ uenientes, ipsum & uicinia eius spoliarunt. Mortuus est tandẽ deo uolente Cõradus dux Mazouiæ ætate maturus, nepotis sui Boleslai pudici iniustus oppræssor. Et in ecclesia Ploceñ maiori sepultus, ãno dñi quadragesimo septimo supra millesimum ducentesimum. Et reliquit duos filios, Kazimirum

os Kazimirum & Semouitum. Boleslaus siquidem tercius filius, breui patrem sequutus, morte absumptus est.

CAPVT XLI.

Castrum zartawicza capitur.

Nno dñi. M. ducē: quadrage: tercio, Castrū Zartauicza Theodricus Marsalcus Cruciferoꝝ de Prussia, cum uiginti uiris dumtaxat, in uigilia sanctæ Barbaræ, nocte scalis appositis, intercepit, & quinquaginta uiros in eodē castro reptos (cum eis a medio noctis usq; ad ortum solis certando) partim occidit, partim in deditionē accepit. Accepit & thesauꝝ cum reliquo deposito. Sed & caput sanctæ Barbaræ uirginis asportauit, quod Kazimirus tercius rex poloniæ, de Thorun in Gedanum transferri concessit, ubi in hanc diem cōseruatur, & a multis deuotis atq; peregrinis ueneratur. Swatopelcus intellecta castri sui Zarthauicza occupatione, fultus Prussorum suffragio, ipsum obsidione cinxit, & cū reliq medietate exercit9, in Chelmeñ terrā descēdit. Et per Theodricū Marsalcum, ac per Kazimirum ducem Cuyauiæ filium Cōradi ducis Mazouiæ uictus, utrisq; castris est exutus. Vocatoq; in auxilium Przemislao duce maioris poloniæ, idem Theodricus marsalcus, & Kazimirus dux Cuyauiæ, potentiis unitis, castrum Vissegrad in Pomerania situm expugnauerunt, & terrā Pomeraniæ flammis & uastatione afflixerunt. Ex inde ad castrū Nakel processerunt, quod illico Pomerani, dumtaxat uitam cum paucis rebus pacti, Przemislao & Boleslao ducib9 maioris poloniæ tradiderūt, qm̄ sub his ducibus Swatopelk, ipsum interceperat. Eodē anno a præfatis ducibus poloniæ Przemislao & Boleslao castrꝝ Zbassin cōstructum est. Veritus Swatopelk, ne unita potentia polonoꝝ & Cruciferoꝝ, de Pomerania expelleretur, concordiam cum Cruciferis iniit, & in obsides filium suum Mestwinum alias Mscezugium, & Veyat comitem Vimarumq; Burgrabiū dedit. Cruciferi autē omnes captiuos Swatopelconi reddiderūt. Castrum uero Zartauicza nequaq̄ reddere uoluerūt, propterquod in āno sequēti Swatopelcus iuramenta temerādo, & pacta uiolando, cū Lithuanis, Prutenis, ac Iaczwingis uenit, & terrā Culmensem horribili cœde & incendio affecit. Quos Cruciferis insequētibus, cum essent impares uiribus, placuit Theodrico āntiquo Marsalco, ultimam medietatem exercitus ex iniquis locis inuadere. Prima medietate lacum trāsgressa, at Berlwinus nouus Marsalcus, a fronte inuadendos censuit & inuasit. Swatopelcus uero paucitate Cruciferorum conspecta, ad paludem quæ Renszin dicitur, cum eis conflixit, & omnes trucidando, una cum Marsalco deleuit, uix uiginti uiris effugientibus. Similiter exercitum anxiliarem ex Thorun uenientem, uicit & prostrauit, uictoresq; spoliis interfectorū ouantes potiti snnt. Exhilaratus Swatopelcus de suorū uictoria, clandestine ad Remkam aduocatū & ciues Culmenses misit, ut irrumpentes castrū Culmēse, quod licebat eis quottidie ingredi, filium ipsius Mscezugium cum cæteris obsidibus soluerent, præmiis potituri promissis, quod Ioannes seruus Cruciferorū in prælio uulneratus intelligens, traditionem prodidit. Quare Capitaneus Chelmeñ, Remkam aduocatum cum ciuibus castrum ingredi prohibuit. Obsides quoq; nocte uinctos in castrū Zar

Swatopelkus victus.

thauiczā misit. Furens ergo Swatopelcus dolos suos detectos esse, clādestine ꝑ appræciatos pecunia, Culmeñ ciuitatē & Zarthauiczā cōflagrare ꝑ curauit. Ipse uero cum Lithuanorū, Prutenorū, & Iaczuingorū multitudine terram Cuyauiæ uniuersam miserabiliter per incendia & stragē barbaricā uastauit. Eo ꝙ Kazimirus dux Cuyauiæ omnes expeditiones cum Cruciferis obibat. Dum autē Swatopelcus sæpenumero castri Zarthauicza & filii recuperationē requireret, Cruciferi denegarunt, & filium eius per triginta armigeros, quos illis dux Austriæ miserat, in Austriam transmiserunt. Hoc cognito Swatopelcus, ad ripam Istulæ in terra Culmeñ castrū Zantir edificauit, nullam nauem inspoliatā relinquens. Aliud castrū Swyecze appellatum, ad fluenta Istulæ in terra Pomeraniæ edificare cœpit. Kazimirus uero dux Cuyauiæ, & Pompo magister Cruciferorū uenientes in nauibus, castrum Putirburk e regione Swyecze construxerunt, & multa in destructionē nouorum castroꝝ Swatopelconis machinantes irrito discesserunt. Swatopelcus ergo occasione præbita, Swyecze consumauit, & Zantir militibus roborando, utrumq; uictualibus impleuit. Anno autem domini. M. ducentesi: quadragesimo quinto, Kazimirus dux Cuyauiæ & Lanciciæ, Magister Pompo & Cruciferi cum eo, Hēricus Lichterstein, & Druseliff pincerna Friderici ducis Austriæ, nonnulliq; & pauci cruce signati, qui ex Austria uenerant, ordinatis aciebus Pomeraniā ingressi, rependendo uicissitudinē uastationis terrarum Chelmeñ & Cuyauieñ, Pomeraniā ipsam nouem diebus exurentes, prædam, Swatopelcone nō resistēte, sed auxilia prussoꝝ præstolante dedu cebant. Quibus uenientibus insequutus est, & eos a fronte & tergo inuasit, facileq; Henricū Lichterstein, & Druseliff fudit & fugauit, Nec Druseliff fugam sistere uoluit (tanq̄ miles Australis) nisi in Thorun, tamē duce Kazimiro & Cruciferis acerrime cum Swatopelcone pugnantibus, & neutra parte pedem referente. Henricus Lichterstein cū suis reuenit, & exercitum Swatopelconis a tergo inuasit. Moxq; exercitus Swatopelconis contritus est, mille quingentis occisis, cæteris captis, aut fuga dilapsis.

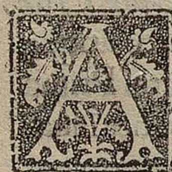
Terrę Cuyauieñ strages maxima.

Swatopelci filius austriā ducitur

Castrū Putirburgk erigitur

Pomeranię uastatio.

CAPVT LXII.

Nno domini. M. ducente: quadragesimo tercio, Przemislaus & Boleslaus germani, duces maioris poloniæ, cum Helinga matre ipsorū, de consensu Fulconis Archiepiscopi Gnezneñ & sui Capituli, contulerunt ordini & conuentui sepulchri dominici Hierosolimitani Miechouieñ hospitale sancti Ioānis in Gnezna, statuendo ut in eo singulæ miserabiles & languidæ personæ, & aliqui scolares, expensis magistri seu præpositi præfatæ domus, fouerentur. Eodem anno. M. ducentesi: quadragesimo tercio, septimo idus Octobris. Beata Heduigis ducis Henrici cum barba, sanctitate & prosapia illustris, relicta, uita functa est. Et in monasterio Trzebniceñ humata. Hæc per ānos uiginti octo omnem illecebrā carnis uitando, cœlibem uitam duxit. Anno domini. M. ducē: quadra: quarto, Cōradus dux Mazouiæ, monasterium & ecclesiā sanctæ trinitatis in suburbio ciuitatis Ploceñ fūdauit: Illicq; fratres prædicatores de domo sanctæ trinitatis Graccouieñ locauit & introduxit. Item eodem āno quadragesimo quarto

S. Heduigis mors.

quarto, supra millesimũ ducentesimum, Fratres prædicatores Przemislaus
dux maioris poloniæ cũ fratre Boleslao & consensu Boguphali ãtistitis Pos
nanieñ, de Srodka in ciuitatem Posnanieñ, ad ecclesiam parrochialem sãcti
Gothardi transtulit. In cuius recompensam præfatus dux, iuspatronatus ec
clesiæ sancti Adalberti Episcopo Posnanieñ contulit. Daniel dux Kiouieñ,
sciens terram Lublineñ uastatione Lithuanorũ & Iaczwingorũ nequitia Cõ
radi ducis Mazouiæ desertatam, contra Boleslaum pudicum subordinato
rum, uenit exercitualiter, & tã ciuitatẽ q̃ arcem Lublineñ accepit, turrimq;
rotũdam ex coctis lateribus cũ circuitu in summitate in medio castri, & pro
pugnacula cũ fossis & uallis profundis mira celeritate edificauit, uniuersam
terram sibi appropriãdo & parere cogendo, anno Christi domini. M. ducen:
quadrage: quarto. Pruteni Ploceñ ciuitatem cũ territorio Mazouiæ in pro/ — Pruteni Mazo
ximo ei adiacente, uastauerunt. Anno domini. M. ducente: quadrage: tercio. — uiam ingressi.
Item anno sequẽti Pruteni equæstri exercitu, terras Mazouiæ, Swatopelco
ne Pomeraniæ ad hoc illos pellicente, intrauerunt (quoniam Conradus dux
Mazouiæ cum suis militibus in expugnatione terræ Gracco: tunc uersaba
tur) spoliisq; cœdibus, & incẽdiis oppida & rura replentes, discesserũt. An
no dñi. M. du: qua: quarto, Boleslaus caluus, & Henricus, filii Henrici ducis
Wratisla: a Thartaris occisi, paternum ducatũ diuidentes. Boleslaus Wra
tislauieñ, Henricus Legniceñ sortem accepit. Verũ Boleslaus caluus pœnitẽ
tia ductus, putans Legniceñ portionem fore pinguiorẽ, per cõmutationẽ Le
gniceñ portionem accepit. De Wratislauieñ Henrico fratri cedens. Supere
rãt bini fratres eorũ Conradus & Wladislaus litteris operam dantes. Et eq
dem Wladislaus Archiepiscopus Zalczburgeñ factus, ducatũ Wratisla/
uieñ qui eũ contingebat, Henrico fratri integrũ reliquit. Cõradus uero cum
fuisset subdiaconus, & in Bambergeñ Episcopum breui promouendus, fasti
diens Episcopatũ & studium deserens, sortem Legniceñ quæ ipsum contin/
gebat, a Boleslao caluo expetebat. A qua exclusus, ad Henricum alterum
fratrem se contulit. Ob hoc Boleslaus sortem Wratisla: pacificam repete/
bat. Conductisq; præcio Saxonibus & cæteris Theuthonicis, terram uasta
uit, & ciuitatem Wratis: prima & altera obsidione obsedit. Cumq; nil pros
pere gessisset, in Legniczam redeuntem, proprii Barones ipsum captiuarũt
Postea sponsione de nõ nocendo recepta, dimissus, captiuationem ultum iri
uolens, castra Theutonis locauit, & Archiepiscopo Maydenburgeñ castrũ
Lubulh donauit, propterea Przemislaus dux Posnaniẽsis suam germanã in
uxorẽ habẽs, ipsũ tanq̃ delirãtẽ captiuauit, & honeste seruauit. Anno Chri
sti. M. ducen: quadragesi: quinto, Barones maioris poloniæ, liuore acti, prin — Polonorum pe
cipes suos Przemislaum & Boleslaum rogarunt, ut libertates ecclesiarum — ticio:
Gnezneñ & Posnanieñ, iura ducalia & specialiter de moneta cudenda, per
Wladislaum Othonis parentẽ eorũ concessa, rescinderent & cassarẽt. Qui
nullis præcibus aut instãtiis fracti. Priuilegia in honorẽ dei & ecclesiarum li — Principum cõ
bertatem emanata, non uiolarunt, sed confirmarunt & innouarũt, in forisq; — stantia.
ciuitatũ & castellorum præconũ uoce obseruanda publicauerunt.

Frater Asceli nus legatus wratislauiam venit.

Nno domini quadragesimo sexto, supra mille: ducente: per Bo
hemiã in Wratislauiã, frater Ascelinus ordinis prædicatorũ, cũ
pluribus fratribus eiusdem & aliorꝫ ordinum, uenit. Exceptusqꝫ
& ueneratus est a Boleslao Slesiæ & Wratislauiæ duce. Exin/
de transiens, ad Lanciciam peruenit, a Conrado duce Mazouiæ cum suis re/
collectus & hospitatus. De hinc ad Graccouiam deductus, a Boleslao pudi
co, a genitriceqꝫ eius Grzimislawa, & a Prandotha ordinario loci, benigne
suscepti & habiti sunt, pluribus pellibus subtilibus ꝓuisi, supra id quod pro
prio ære emere potuerunt, qm̃ principes Thartarorũ sine munere adire ne/

Graccouię a Boleslao & Prandotha sus cipitur.

phas est. Tulit aũt fortuna ut esset apud Boleslaum pudicũ principẽ Grac
couiæ atqꝫ Sandomiriæ, Vasilco princeps Russiæ, nepos matris suæ, huic
itaqꝫ cõmendati, in Russiã per ipsum deducti sunt. Ad Kiouiam uero adue/
nientes equos pro cõdicione terrarũ Thartarorũ ualentes acquisierunt, qui
pedibus aquã & pabulum sub niuibus sibi quærerẽt, tandem ex Kiow proce
dentes, plures duces Thartarorum per transierunt. Donec ad Cham seu im

Legationẽ Tar tarorum impe/ ratori exponit.

peratorẽ Thartarorũ applicuerunt. Cui legatione domini papæ Innocencii
quarti, qui ex Lugdunensi cõsilio eos illuc miserat, exposita, ut deum uniuer
sorum agnosceret atqꝫ coleret, & eum quẽ misit Iesum Christũ, utqꝫ gentem
christianam crudeli nece, queadmodum in Polonia, Hungaria, & Morauia
fecit, nõ perderet, postulauerũt. Et accepto responso, ꝙ Cham per quinquẽ/

Reditus Asceli ni ad papã In/ nocentium.

nium gentem christianã non inuaderet, per eandem uiam ad dominum Apo
stolicũ cũ litteris imperatoris Thartarorũ redierunt, Habes in speculo histo
riali Vincencii libro trigesimo secundo hãc historiã, quam caute legas neces
se est, quoniã in aliquibus supersticiosa est. Anno quo supra, scilicet. M. du/
cen: quadragesimo sexto, per Graccouiã in Prussiã & Pomeraniam, Opizo

Opizo papele gatus Swãto pelconem ana themate libe/ rat.

Abbas de Meszano, sedis apostolicæ legatus, ex Lugduneñ concilio per In/
nocencium quartum missus, trãsiit. Qui Swatopelconẽ Pomeraniæ ducem
per Episcopũ Madeñ sedis apostolicæ nũcium anathematizatum, sumpto
ab eo iuramẽto, ꝙ de cætero cũ Prutenis & Barbaris, consortia contra chri
stianos nõ ageret, absoluit. Danielem aũt Drohicieñ & Kiouieñ principem
inter principes Russiæ potentiorẽ, rogantem & pollicentẽ se cum omnibus

Daniel iñ regẽ Russię coronat

Russorũ terris, græco ritu derelicto, in obedientiã & cõmunionem ecclesiæ
Romanæ trãsiturum. præfatus legatus Opizo anno eodẽ. M. ducẽ: quadra
gesimo sexto, in regem super Russiã in castro coronauit & inũxit, quod om
nes pontifices poloniæ dissuadebãt, scientes ducis Danielis fidem uafram &
fluxã, ueluti postea compertũ est. Anno domini. M. ducen: quadrage: septi/
mo, Przemislaus & Boleslaus maioris poloniæ duces, terrarũ maioris Polo
niæ inter se talẽ diuisionẽ celebrarũt. Przemislaus natu maior, terras Gnez/
neñ & Posnanieñ, cum eorũ castris & appenditiis accepit. Boleslaus uero

Diuisio terrarꝫ Polonię maio ris.

ducatũ Calissieñ a fluuio Przosna usqꝫ ad Przemant, castro Przemant etiã
incluso, ab inde usqꝫ ad fluuiũ Vartam & Moszinã. Item ad paludẽ Sepno,
& fluuium Obra. Appositũqꝫ est anathema, per Boguphalum Posnanieñ
episcopum in uiolatorẽ huiusmodi diuisionis, quæ tam ẽ depost fuit uiolata.
Et quiã in sorte Boleslai ducis Kalissieñ monasteriũ Lødense ad fluuiũ Var/
ta situm,

ta situm, Kazimirus dux Cuyauien̄ & Lancicien̄ occupa͞uerat. Filius Conradi ducis Mazouiæ, præfatus dux Boleslaus eodē anno depulso præsidio ducis Kazimiri, & uniuersis propugnaculis disiectis, locum monachis restituit. Eodem anno. M. ducen: quadragesimo septimo, super Odrā uouum castrū Copaniczam Boleslaus dux Legnicen̄ edificauit, repetens maioris Poloniæ ducatum, quem pater suus tenuerat. Sed Przemislaus & Boleslaus maioris poloniæ duces, exercitualiter egressi, cū eo ante pugnam composuerunt, & castro Copanicza demolito, castra Santok, Myedzirzecz & Dzbassin pro bono pacis ei assignauerūt. Vnum autē castrum ex prædictis Santok, Barwin dux Kassubitarum obsedit, prætendens ipsum sui iuris esse. Przemislaus autē dux Gneznen̄ & Posnanien̄ festinus cum gentibus suis accurrēs, castrensibus obsidione fatigatis, succurrit. Accelerante autē & Boleslao Legnicen̄ cuius castrum erat, Barwin eorum potētiam ueritus, nocte discessit, nec amplius redire statuit, pro quo beneficio Boleslaus Legnicen̄ commendata ducis Przemislai probitate, castrum Santok perpetua largitione sibi reddidit. Anno præexpræsso 1247. mortuo Popone altero magistro Cruciferoꝝ Prussiæ, tercius magister Henricus de Vita electus est. Is castrum Cristburg in terra Pomeraniæ extruxit, uolens frenare temerarios ausus Swatopelconis. Verū Swatopelk explorato tēpore oportuno, castrum Cristburg nocte intercepit, & occiso Cruciferorum præsidio, suum illi imposuit. Insuper cōpositiōe pacis uiolata, Swatopelk plures ex Cruciferis circa Golub, partim extinxit, partim captiuauit. Et cum manu Barbarorū, terrā Cuyauiæ irrumpens, eam ferro & igni uastauit, non parcens etiam fœminis & pueris. Eo autem Cuyauiam uastāte, Henricus magister Cruciferoꝝ, aliud castrū e regione Cristburg erexerat. Ad quod expugnādum, Swatopelk exercitum cum curribus & propugnaculis misit. Quem Cruciferi superarunt, & in fugā conuerterunt, potiti spoliis rebusq; plurimis, eam cladem Swatopelk ulturus, nouo exercitu comparato, partem eius ad lacessendū uersus Cristburg misit qui a Cruciferis uicti, fugientes ad statiua Swatopelconis tam incōditas uoces æddiderūt, ꝙ exercitum Swatopelconis terruerunt, ut statiuis ac tabernaculis derelictis, præcipitanter trās ripam Istulæ fugerent, nōnullis ab undis Istulæ absorptis. Quo facto, exercitus Cruciferoꝝ in Pomeraniā descendēs grauem uastationem per ignes ac cœdes intulit. Sub hoc tempore monasterium de Oliua in horreis, equis, & pecoribus, extreme damnatum est.

Castrū Copanicza erigitur.

Secundus magister Cruciferorum morit. Electio tercij Magistri Cruciferorum. Castrum cristburgk edificat.

Monasterium Oliua destructum.

CAPVT XLIIII.

Onrado Mazouiæ duce morte sublato, pax est reddita terris maioris poloniæ Gracccouien̄, Sādomirien̄, & Lublinen̄. Thronus uero Boleslai pudici extunc polonorū monarchæ firmatus est, hoste & infestissimo ipsius aduersario e uita cadēte. Cœpitq; dux Boleslaus pudicꝰ una cum beatæ uitæ, Prandotha Gracco: antistite, ꝓ canonisatione beatissimi Stanislai Episcopi Gracco: laborare, & eam prout inferius dicetur adiuuit. Ad peticionem autē Belæ regis Hūgariæ soceri sui cum gentibus pedestrium & equæstrium in suo comitatu habens. Danielem ducem Russiæ cum auxiliis Ruthenorū, anno domini. M. ducente: quinquagesimo

Boleslai pudici thronus firmatus.

gesimo tercio, Morauiã & districtum Oppauieñ intrauit. Factisq; incendiis ac spoliis, cum multitudine captiuorum in poloniam rediit, & Rutheni in Russiam. In sequenti quoq; anno præfatus Boleslaus pudicus dux Graccouię & Sandomirieñ, cum Wladislao Oppolieñ & Rathiborieñ duce, & cum Ruthenorũ exercitu, terrã Oppauieñ, pro eo q; a Premislao cognominato Otocarus, postea rege Bohemiæ, esset occupata, hostiliter ingressus, totã flammis & cœdibus uastauit, & cum præda hominum atq; pecorũ fœlix remeauit: Et cum terræ Graccouię & Sandomirieñ, inter alias terras poloniæ desiderata pace gauderent. Ecce ingens Thartarorum exercitus, ex multis legionibus conflatus, & per gentes Ruthenorum ac Lithuanorum adauctus cum ducibus Thartarorum, Nogay, & Thelebuga, post festum sancti Andreæ anno domini. M. ducen: quinquagesimo nono, in terrã Sandomirieñ aduenit, trãsiensq; per glacies concretas fluuii Istulæ, ciuitatem Sandomirieñ incendit, & eam cum ecclesiis conflagrauit. Castrum quoq; in quod uniuersa Sãdomiriensium regio cum uxoribus, pignoribus, & fortunis confugerat, cinxit, & illud nocte ac interdiu oppugnauit, sed cum nõ præualuisset. Vasilko dux, germanus Danielis, insup Leo & Romanus filii Danielis regis Russiæ ad Petrum de Crampa Sandomiri: Capitaneum miserunt, ut potius humiliatus tributum imponendũ, securus pendat, q̃ arcem & qui in eam confluxerunt omnes perdat. Credidit Petrus de Crampa, dolositatis & fraudis Ruthenorum expers atq; ignarus. Factaq; treuga pacis cum Sbigneo germano suo & insignioribus militibus, e castro descendit, & in statiua Thartarorũ per duces Ruthenorum deductus est, ubi tametsi Thartarorum duces adorasset, & tributum pensurũ se promitteret, tamẽ Thartari fide uiolata, eum cũ omnibus suis captiuarunt, spoliatosq; & uerberatos, ad ultimum capite cœsos obtruncarunt: Cum ualido deinde concursu & clamore ad castrum inuecti, omnes crudeli supplicio (uirginibus dumtaxat ac ingenuis mulieribus p explenda libidine seruatis) truculentissime enecarunt. Fluxitq; sanguis occisorum de colle arcis, tanq̃ quidã riuulus in Istulam. Alios uero homines occidere fastidientes, tanq̃ gregẽ cumulatos in Istulam ad submergendũ impulerunt, rebus deinde castri omnibus potiti, ipsum incenderunt. Effusiq; e Sãdomiria Thartari, ducatum præbentibus Ruthenis, in Graccouiam aduenerunt, & eam uacuam habitatoribus reperientes (omnes siquidẽ in arcẽ Graccouiensem confugerãt) in tecta & ualitudinarios seuierũt, tribusq; mensibus grassati, nullam resistentiam passi (dux etenĩ Boleslaus pudicus cum Kinga coniuge in Hungariam, tantæ multitudini resistere nequiens, fugerat) cũ ingẽti præda & maiori cœde, q̃ priori ingressu & strage, apud Chmielik & Legniczam factam, onusti in Thartariã reuersi sunt. Quod malum dum Boleslaus pudicus, & Prandotha, ecclesiæ Graccouiensis pontifex, Alexandro papæ quarto, per nũcios Bodzantham Decanũ, & Albertum Canonicum Graccouiẽsem ad illum missos, declarassent, uisitantibus ecclesiam sanctæ Mariæ Sãdomirieñ (quoniã illic in ecclesia & cimiterio corpora occisorum per Thartaros sepulta sunt) parem indulgentiam, quã habet ecclesia sanctæ Mariæ ad matres de urbe, concessit. Hanc indulgentiã merentur & pro

sequentur

Oppauieñ terrę duplex inuasio.

Polonia minor a Tartaris uastata.

Ruthenorum fraus.

Magna sanguinis effusio.

Tartharorũ ingressus usq; ad Legnitz factus

Nunciatur clades pape.

sequentũr poloni & peregrini quotannis ecclesiam Sandomirieñ, secũda Iunii uisitantes, & eam, magnas indulgentias appellantes. Deinceps anno sequenti ualidus exercitus Thartarorum subito ueniẽs, Sandomiria conquisita, magnam multitudinem hominũ, utriusq; sexus barbarica seuicia trucidauit. Aliosq; more pecorũ in Istulam pulsos, undis suffocauit, & per Graccouiã usq; in Bithom prædam ægit, monasterium Zauichosteñ & Calui montis uastauit, & duobus mensibus integris in polonia debachatus, factis multis incẽdiis, cũ maxima præda ad propria reuersus est. Duce Boleslao Graccoꝫ in Hungariã secedente, Prandotha Episcopo Graccouiensi in castro Rathboriensi cõmorante, cæteris magnificis & nobilibus in arcibus, aut siluis degentibus. Hãc Thartarorũ uastationem induxisse culpatus est dux Kazimirus Cuyauiæ. Quem propterea duces poloniæ multis cõtumeliis ut infra dicetur affecerunt. Ne autem barbari, tam frequenti incursu, terras Boleslai pudici inuaderent. Cũ omnibus copiis suis circa Zauichost contractis, ipse dux Boleslaus pudicus, anno domini. M. ducenꝫ sexagesimo quarto, composito agmine incedens, Iaczwingis bellum intulit, quibus decimo kalendas Iulii cum principe eorũ Comath, propere & lete occurrẽtibus. Pugna conserta est, & alteris in alteros cœca & obstinata mente ruẽtibus, æquis uiribus aliquot horis præliatum est, tandem acie Iaczwingorum succumbẽte, & Comath principe eorũ a polonis pugionibus confosso, ad extremũ cœsi & obtriti sunt. Omnisq; natio Iaczwingorũ eo bello (quoniam pedem referre necunq̃ pugnam etiã iniquam detrectare uoluit) deleta est, ut pauci agrestes superstites essẽt. Extunc & in tẽporibus nostris Lithuanis cõiuncti, sic q nomen Iaczwingorꝫ perrarum & paucis notum extet. Horum reliquias Boleslaus pudicus fidem Christi profiteri iussit, detractãtes uero capite multari. Supplicauit etiam dux Boleslaus pudicus, Alexãdro papæ quarto, ut pro Neophitis, gẽtis illius. Episcopum institueret, quod & concessit, & Archiepiscopo Gnezneñ sup ea re scripsit. In effectũ tamẽ nõ cernimus fuisse deductũ.

Boleslaus pudic⁹ Iaczwingꝫ bellum paratꝫ

Iaczwingi uicti.

CAPVT XLV.

Repræssis autẽ & extinctis Iaczwingis, Ruthenorũ bellum surrexit. Rutheni siquidẽ anno domini. M. ducenꝫ sexagesimo quinto, frequenti & magno exercitu duce Swarnone collecti, Sandomirieñ districtum depopulantes, rapinis & incendiis afflixerunt quos Barones Sandomirieñ, duce Boleslao nõ cõsulto acialiter cõgregati, p agros sparsim palantes & uastãtes fuderunt & interimerunt. Et omnes rapinas recuperãtes, castro eorum potiti sunt. Hanc iniuriam, & alias dux Boleslaus pudicus rescissurus, anno sequẽti scilicet. M. ducenꝫ sexagesimo sexto Petrũ palatinum Gracco, cum copiis circa Ropczycze collectis, in terram Swarnonis misit, quo secundas statiuas agente, feria sexta quæ fuit decimaoctaua mensis Iunii, in loco Pyetha appellato, dux Swarno cum magno Ruthenorum & Thartarorum exercitu aduenit, haud lõge a Polonis locato. In crastino autẽ quæ fuit dies sabbati sanctorum Geruasii & Prothasii martyrum (in quo die superioribus ãnis Romanus dux Russiæ potentia polonorũ circa Zauichost contritus fuit) infestis animis occurrerunt, acies Ruthenorꝫ

Rutheni bellũ repetunt.

Swarno eorũ dux.

Polonorum in Ruthenis & Thartaris victoria.

& polonorum, maximaq; strages in Ruthenis ædita est. Ita ũt ad ultimũm
Swarno ad fugam prosiliret, deinde Rutheni eum sequuti passim in fugam
uersi sunt. Et poloni adepta uictoria, duobus diebus in loco certaminis com/
morati. Post hoc totam terram Swarnonis depopulati sunt, multiplicemq;
uariæ suppellectilis prædam referentes, in poloniam ouantes redierũt. Hæc
clades Ruthenos adeo domuit, ut terras polonorũ pluribus ãnis contingere
non auderent. Anno antẽ domini. M. ducen: septuagesimo tercio, Conueniẽ
tib9 in Oppauia, Przemislao rege Bohemiæ ex una, & Boleslao pudico du
ce Gracco: & Sãdomiriæ ex altera partibus. Quum Przemislans districtũ
Oppauiæ, legittime ad se deuolutũ per Myeczlai Oppolieñ ducis mortem,
testamento sibi legatum assereret. Et Boleslaus pudicus portionem terra/
rum regni Poloniæ ab origine tẽtam & appropriatam esse affirmaret. Nol
letq; alter alteri cœdere, Barones cõmunes & consiliarii eorum per sufferen
tias pacis, in ãnos uiginti huiusmodi quæstionẽ suspenderũt decidendam. In
terim dum hæc fierent, Paulus Episcopus Gracco: cum nonnullis militibus,
Boleslao pudico rebellaturi, ad Wladislaum Oppolieñ ducem, præcantes
ut ipsum potius in dominum, q̃ Boleslaũ, & quẽ designauit successorem Le/
sikonẽ nigrum haberent. Nec abnuit dux Wladislaus suscipiendos. Occur/
rente autẽ exercitu Boleslai pudici ex aulicis & nobilibus, qui ipsum seque/
bantur. In Bogehim uilla monachorum, die Veneris, quarto nonas Iunii, du
ro certamine, cum potentia Pauli Episcopi Gracco: & nobilibus eum sequẽ
tibus, conflixerunt, pluribusq; interfectis, militibus Boleslai uictoria cessit,
licet non incruẽta. Bona ergo rebellium singula dux Boleslaus, aut usibus su
is, aut uictoribus distribuendo confiscauit. Prima autẽ die mensis Iulii eiusdẽ
anni, subito in graui exercitu Lithuani, Pruteni, & Samagittæ, in terrã Lub
linensem descenderunt, & maiorem partẽ eius incẽdiis & strage uastauerũt
spoliaq; abduxerunt. Insimulatus est Paulus episcopus Gracco: hãc misera
bilem cladem in ultionẽ eorum, qui in Bogehim ceciderũt duci Boleslao pu
dico subordinasse. Hic namq; Paulus grauitate pontificali obmissa, pro con
cubina moniali de lapide Mariæ, alias de claustro Skala uiolenter abstracta
abutebatur, uenationes per se tractauit. Cum Lithuanis polonorũ hostibus
ut a Boleslao pudico securior esset, affinitates & connubia iũxit. Ecclesiã su
am Grac: perraro ad diuina peragenda uisitauit, cũ assuetis rapto aut furto
uiuere, conuentus habuit. Quare cũ in monasterio sanctæ trinitatis in Grac
couia esset, uox de aere lapsa insonuit. Ve tibi Paule Episcope, melius esset,
si natus non fuisses. Quidam autẽ relligiosus per quietẽ, lupum anterioribus
pedibus erectis, humana uoce exclamasse uidit. Ve tibi Paule episcope, quo
niã cœpisti & occidisti. Qua relatione plurimum contritus, in cubiculo soli/
tarius planxit, donec audiuit. Ne timeas, inquit, Paule Episcope, age quod
bonum est, septimo ãno moriturus. Sed hæc hactenus. Boleslaus pudicus ci
uili bello attritus, Lithuanis resistere nõ ualuit. Lestko uero, & Cõradus Cu
yauiæ & Mazouiæ duces, pro terræ Lublineñ uastatione, terras Polessitarũ
& Prutenorũ igne & spoliis & cœdibus, nullam resistentiã passi, depopulati
sũt. Dux uero Boleslaus pudicus cum omnium suarum terrarum copiis, &
cũ Boleslao

Boleſlao pio Kaliſſien̄, & Leſtkone nigro Siradien̄ ducibus, terrã Oppoli/
enſẽ in feſto ſanctorũ Simonis & Iude ingreſſus, uicos, oppida, & ſuburbia
ciuitatis Oppolien̄ exuſſit, uaſtationẽ uſq; ad Koſzlye & Rathiboriam ex
tendendo. Wladiſlao Oppolien̄ copiã pugnandi non faciẽte, ſed ex inſidiis
per agros palantes inuadente & obtruncante. In anno quoq; ſequẽti, qui fu
it milleſimus ducente: ſeptuageſimus quartus, utroq; duce Boleſlao pudico
Gracco: & Wladiſlao Opolien̄ minas ſpirãte, et armaturã contrahẽte. Bo
leſlaus pius dux Kaliſſien̄ per plures tractatus, redditis hinc inde captiuis &
damnis compenſatis, pacem inter eos cõpoſuit. Cumq; ſeptẽ & triginta an/
nis Boleſlaus pudic9 regnaſſet, mortuus eſt, ſatis deuotus in Graccouia, die
Solis ſeptima Decembris, alias quarto idus Decembris, anni domini. M. du
cen: ſeptuageſimi noni, in monaſterio ſancti Franciſci, quod ipſe fundauit, in
choro ad aquilonarẽ partem ſub lapidib9 ſectis, in altum eleuatis, ſepultus
Hic, princeps bonus, ſimplicis non fucati ingenii, ſobrius & pius moribus,
ſed in deciſione cauſarum uarius, & a corruptela munerum, parum abſtinẽs
uenationum ſectator, a contactu fœminæ alienus, cœlebs & uirgo fuit. Ob
quod mactæ uirtutis meritum, Boleſlaus Pudicus, quod nulli principum
Poloniæ in hanc diem contigit, cognomen ſortitus eſt. Nõnullas eccleſias &
monaſteria fundauit, prout in incidentibus claruit & patebit. Kinga autem
uirgo & relicta Boleſlai pudici humato funere mariti, cum Ioheleth ſeu He
lena Boleſlai pii Kaliſſien̄ ducis relicta, In eccleſia ſãcti Frãciſci Graccouiæ
ordinem ſanctæ Claræ profeſſæ, caput uelarũt, & in Cenobiũ ſanctimonia/
liũ Sandecen̄ abeuntes, reſiduam illic in bonis operibus ætatẽ contriuerũt.

Boleſlaus pu/dicus terram Oppolien̄ va/ſtat.

Boleſlaı pudi/ci mors.

Vnde pudicus dictus eſt.

kinga & Hele/na mũdo abre nuncciãt.

CAPVT XLVI.

DIcamus nunc euentus & cõtingentias ducum maioris Poloniæ,
Sleſiæ, Mazouiæ, & Pomeraniæ. Ab inicio monarchiæ Boleſ/
lai pudici uſq; in finem eius, anno domini. M. ducen: quad: nono
Przemiſlaus dux Poſnanien̄ irritata priori diuiſione terrarum
cũ Boleſlao duce Kaliſſien̄ germano ſuo facta. Proprio motu & ſenſu ab eo
ducatum Kaliſſien̄ recepit, & ei quæq; peiora & ſterilia conſignauit, ſcilicet,
Gneznã, Bnin, Gredecz ſeu Gedcz, Nakel, Oſtrow, Burchow, Czarnkow
Vſcze, & Srem. Adiecit inſuper captiuationẽ ipſius, tanq̃ uitæ & principa
tui eius inſidiaretur. Ob hoc merito a Fulcone Archiepiſcopo Gneznen̄ ar
gutus eſt, donec in feſto paſchæ anni domini. M. ducen: quinquageſimi tercii
eum a captiuitate abſoluiſſet. Et reconciliatione facta, per medium eiuſdem
Archiepiſcopi & Baronum, nouã principatuũ diuiſionẽ fecit, tribuẽdo du/
ci Boleſlao Gneznam, Kaliſz, Vielun, Sroda, Piſdri, Gedcz, Pobiedziſzka,
Bnin, & Biechow. Poſſidente duce Przemiſlao Poſnaniam cum omnibus a/
liis pertinentiis maioris poloniæ. Ab eo tempore in fraterna dilectione con/
cordes permanſerunt. Captiuauerat & anno ſequẽti Semouitũ ducem Ma/
zouiæ, & Gertrudim uxorẽ eius. Kazimirus germanus ipſius dux Cuyauiæ
Lanciciæ, & Siradiæ, & captiuos in Siradia detinuit. In Sleſia autẽ Boleſla/
us caluus, dux Legnicen̄, poſt duas expeditiones ſuperioribus annis contra
Henricum germanum ſuũ ducem Wratiſlauien̄ factas. Adiecit terciam in

Semouitus cũ uxore captiuat.

86

æstate anno Christi. M. ducente: quinquagesimo. Et a Wratislauia repulsus in Legniczam rediens, singula in ducatu Wratislauień igne uastauit. Theutonici uero & prædones quibus stipendia nō soluit, in territoriis Legniceń & Wratislauień plura loca incastellauerant. Ipse quoq; Boleslaus caluus de omnibus equis & fortunis se exuit. Nec soluenda stipendia soluere potuit. Castrum Lubuceń, Ioanni & Othoni Brandenburgeń Marchionibus obligauit. Et ab eo tempore anno scilicet. M. ducente: quinquagesimo, districtus Lubuceń cum castro, ad marchionatum Brādenburgeń, a regno poloniæ iniuste alienatus transiit (Illic in ecclesia sācti Petri sub castro Lubusz quiescit tumulatus Myeszko dux Polonus, cui9 fuit castrum Lubusz dum uiueret)

Boleslai infortunium.

Ad tantāq; ægestatē Boleslaus peruenit, ut frequentius pedibus iret, q̄ equo ueheretur, & iccirco faciliter a militibus Henrici fratris sui compræhensus, in uincula Wratislauiæ coniectus erat. Sed ad iussa Hērici fratris sui dimissus fuit. Oppida sortis suæ Zithawiam & Gerliczā subditis suis in grauibus summis obligauit. Hinkonem filium Mirzonis Castellani Crosneń, spe exigende pecuniæ captiuauit, ac Germanis quorū consortio delectabatur, pecunia mulctādum dedit. Qua dere nobiles Poloni, Crosnense castrum, & oppidum Crosna, cum cæteris munitionibus, Conrado frarri & aduersario suo tradiderunt. Quod Boleslaus caluus dolens, Conradi fratri suo insidias ut captiuaretur & occideretur, tetendit. Conradus autem declinans insidias Boleslai, ad Przemislaum Posnanień & Kalissień ducem diuertit. Qui comiter eū excipiens & pascens, Boleslaum caluum Legniceń, in Henricū Wratislauień duces requisiuit, ut Conrado sortem paternam assignarent, & stipe aliena cum ludibrio suo & suorum eum uiuere non sinerent. Ipsis autē nolentibus & sese excusantibus, Przemislaus dux præfatus Posnanień & Kalissiensis cum equæstri & pedestri exercitu, habēs secum ducem Conradū, in ducatum Legniceń intrauit, & castrum Bithom prope Glogouiam supra flumen Odram construxit, fossatisq; uallis & militibus muniens, ac duci Cōrado tradens mandauit, ut nō prius a uexatione ducatus Legniceń cessaret, donec æqua per Boleslaum ei portio redderetur. Contigit eo tempore ut Boleslaus caluus incautius speculans exercitum Przemislai, ab eius militibus excubias agentibus caperetur, & in uincula per Przemislaum coniectus, custodibus pecunia corruptis, euasit. Dux aūt Przemislaus Posnanień, Posnaniam reuersus, Salomeam sororē suam præfato duci Conrado desponsauit, & magnificas nuptias sub præsentia Fulconis Archiepiscopi Gnezneń, Boguphali Episcopi Posnanień, & Baronum terrarum suarum celebrauit. Ibidem Thomā Castellanum Posnanień, Thomislaum pincernā, filiumq; eius Sandiuogium, nobiles, de domo Nalancz, accepta cautione, q; sibi & Boleslao duci Gnezneń fratri suo fideles & sinceros se præstarent, a uinculis absoluit. Captiuati siquidē ante tres annos fuerunt, quoniā accusati erāt Przemislaum & Boleslaū fratres de ducatibus maioris poloniæ eiiciendos conspirasse, & ad Boleslaum Legniceń defecisse, ipsi ducatum maioris poloniæ tradituri. Barwin item dux inferioris Pomeraniæ, interim Przemislao bello Slesiæ implicato, castrum Drdzen compræhendit, quod post unius mensis

Boleslaus Caluus captus & pecunia liberatus.

Barwin dux Pomeraniȩ castr: Drdzen occupat.

spacium

spacium Przemislaus expugnans, milites pro eius defensione relictos, capti
uauit, & bona eorum militibus suis in prædam dedit. Anno uero domini. M
ducē: quinquagesimo quarto, Przemislaus Posnanieñ, Boleslaus Kalissieñ
germani, & Conradus gener eorum, in districtū Wratislauieñ dominii Hen/
rici ingressi, spolia plurima circa Wratislauiā, Oleszniczam, Trzebnicząā,
Siczow, Cyrequiczam, & alia loca intulerūt, eo q̄ dux Henricus fratri suo
Conrado, neq; portionē suam dabat, neq; apud Boleslaum Legniceñ, ut da/
retur, instabat. Insuper & pro summa quinquaginta marcarum argēti duci
Przemislao debitarū. Ecclesiis tamē & monasteriis honos & debita libertas
seruata est. Opizo aūt Abbas de Meszano sedis apostolicæ legat9, in Wra
tislauia cōmorans, Przemislaū ducem & terram ipsius Posnanieñ interdicto
supposuit, lesum se & Apostolicam sedem asserens, quia eo præsente Wra/
tislauieñ districtus uastaretur, nūciis tamen Przemislai requisitus, & allega
tionibus cōuictus post appellationē ei intimatam, alias post uiginti sex dies
interdicti, a die Veneris post dominicam Reminiscere, usq; ad diem Martis
post dominicam Iudica computatis interdictum relaxauit. Eodem anno dux
Conradus de castro Bithom Henricum ducem Wratis: germanum suum ca
ptiuauit, nec dimisit, donec obsides posuit, q̄ portionē suam a duce Boleslao
Legniceñ repeteret, aut portionem ducatus Wratis: bona fide sibi præstaret
propter quod duce Henrico Wratislauiensi instāte, in anno sequenti uideli/
cet. M. ducen: quinquagesimo quinto. Cōuentione ducis Boleslai Legniceñ
& Henrici Wratis: apud Glogouiā habita. Ex sentencia Thomæ episcopi
Wratis: & cōmunium Baronū, Boleslaus Legniceñ multipliciter detrectās
atq; resistens duci Conrado portionē suæ sortis Glogouiam, cum attinentiis
fere cōuictus tribuit, & dux Cōradus obsides duci Hērico Wratis: restituit.

Opizo legat9 Papę iterdictū ponit.

Conradus Hē ricum germa/ num captiuat.

Concordia eo rum ex restitu/ tione:

CAPVT XLVII.

IN Pomerania quoq; anno domini. M. ducente: quinquagesimo
quinto, Swatopelcus Pomeraniæ dux Msczugium filium suū
olim apud Cruciferos Prussiæ obsidē, cū exercitu & nocte præ/
cedēti in diem sancti Michaelis misit, castrum Nakel intercepit
Quod cum Przemislao duci Posnaniensi, cuius castrum erat, nunciatū esset,
obsidione castrum cinxit, habens secum Boleslaū Kalissieñ, & Kazimirum
Cuyauieñ, Lancicieñ, & Siradieñ duces, habēs in auxilium mille milites Bo
leslai pudici Gracco: & Sandomirieñ. Semouiti uero Mazouiæ ducis octin
gentos. Non tamē cum tanto exercitu profecit, sed nouo castro e regione an
tiqui castri uersus occiduum locato. Ad prohibendū ingressum & egressum
Pomeranorū de castro antiquo, soluta obsidione, discessit. Etiam & auxilia
principum remisit. Vt autē expugnationem castri Nakel maturaret, Prze/
mislaus cum ducibus Boleslao Kalissieñ, & Kazimiro Cuyauieñ, nocturnis
temporibus ad castrum Raczansz, quod a Swatopelcone tenebatur, āte lu
cem diei ueniens, oppugnauit, & uociferationibus præmissis, ignem iniecit,
Castellani autē maximo pauore concussi, alii per medias flammas exiliētes
in potestatem ducum uenerunt. Alii ab igne miserabiliter deuorati sunt. Ca
strum autē totū, præter cellaria & foueas conflagratione periit. Swatopel/

cus irritatus, ad Nakel in medio quadragesimæ cum omni sua potẽtia uenit & fossato castri noui, lignis aridis ac pinosis implens, cõflagrare nitebatur, Milites uero Przemislai igne adhibito, anteq̃ alia cõducerentur, omnes stru es iniectas exusserunt. Tandem castrum nouum expugnare cœpit, ubi occi/ sis uiginti, & pluribus uulneratis expugnationem Swatopelk intermisit, & ad Pomeraniã tristis rediit.

Swatopelkus sine victoria Pomeraniã re/gressus.

Et congregato nouo exercitu, usus arte & astu, Dominica Rogationum, in montanis exercitũ in insidiis collocauit, maneq; milites Swatopelconis ex castro Nakel iuxta præsignationem ipsius erum/ pentes, in certamen prouocarunt, milites polonorum de nouo castro & fuge re se simulantes abduxerũt, & ipsos ad insidias perduxerunt.

Stratagema.

Swatopelcus etenĩ cum suis a tergo consurgẽs, & ex fuga a fronte conuersi, uelut quasdã uictimas in medio conclusas occiderunt, castrũ tamen non obtinuerunt. Ad ultimum Swatopelcus ad reconciliandum duci Przemislao, Poponem frã/ trem ordinis Cruciferorum submisit, Polonus hic erat, genere nobilis, natio/ ne Graccouita, per maternã lineam Przemislao sanguine iunctus, & contiẽ tũ in uigilia sancti Iacobi, apud uillã Eczinã agẽtes, auctoritate cõpromissi Popo sic sentenciam pronunciauit.

Popo senten/ciã concordię profert.

Swatopelcus crastina die sancti Iacobi, castrum Nakel iniuste interceptum, nepoti suo duci Przemislao restituat, & omnes captiuos liberos dimittat. Przemislaus uero, pro expensis & demoli tione castri Raczansz, Swatopelconi quingentas marcas argenti, in certis terminis soluat, & interim obsides ponat. Qua ꝓnunciatione ab utroq; prin cipe acceptata, reconciliatio facta est, castrum Nakel duci Przemislao resi/ gnatum. Nouum uero demolitum, & nouem adolescentes nobiles pro obsi dibus scilicet Dirsieraius & Dobrogostius filii Vincẽcii, Wlodimirus Pran dothæ, Iacobus Boguphali de Czirnelin, Ianussius Dobiessouicz de Pnyew Samson Gnyeuomirouicz, Derslaus Iareczeuicz, Mroczko Przecslauicz & Sandwogius Sbiluthouicz, Swatopelconi dati sunt, quousq; quingẽtæ marcæ argenti effectualiter ei soluerẽtur.

Obsides dati nomine.

Redeamus nũc ad Slesiam, Boles/ laus dux Legniceñ seuus appellatus, Thomam Episcopum Wratis: uirum ætate & uite laudabilẽ, in Gorka prædio Abbatis de arena, dum illic eccle/ siam consecraturus aduenisset, in nocte effractis hostiis, die sexta Octobris: anni Christi, M. ducen: quinquagesimi sexti captiuauit, & Theutonici com/ plices ducis Boleslai quos in Slesiam induxerat, consilio eorum utens, cogni to q̃ Thomas Episcopus usum equitandi non haberet, cum in equum tro/ tantem unica camisiola in qua dormierat tectũ, transposuerũt, latrunculus aũt quidam ex Theutonicis, uisa nuditate Episcopi, & stridore dentium præ frigore, misertus illius, cum ueste sua uirgulata & ocreis antiquis induit.

Thomas epis/copus wratisl: captiuatus.

A Theutonis in Vlay ducit.

De ductum aũt Pontificem in Vlay castrũ, cum Boguphalo Preposito, & He/ cardo Canonico Wratis: quibuscum captus erat, in carcerẽ & uincula idem Boleslaus seuus coniecit. Donec decimas manipulares in fertones cõmuta/ ret, ac decem milia marcarum solueret. Dissimulauit & silencio hãc rem trã siit. A Capitulo Wratis: requisitus dux Henricus dux Wratis: Sed nõ dissi mulauit Fulco Archiepiscopus Gnezneñ, qui celerrime Episcopis prouinci alibus Lanciciæ conuocatis, Boleslaum ducem Legnicẽsem cũ diocesi Wra tislauiensi

tislauiensi interdicto supposuit. Mittensq; ad Alexādrum papam quartū, in mandatis accepit, ut Boleslaus seuus cum complicibus facinoris interdicere tur, quoadusq; Christos domini relaxaret. Superuenit & aliud mandatum a postolicū, post accusatione proteruiæ ducis Boleslai calui (qui interdictum tanq̄ stipulam reputans ex Vlay castro in Legniczam pontificem cum soda libus ipsius Preposito Boguphalo, & Canonico Hecardo transferens, sepa ratim queq; squaloribus carceris afflictis addens afflictionem deputauit & coniecit) ut Archiepiscopus Gneznen̄ & Maydenburgen̄ cum eorū suffra ganeis, in Germania & Polonia crucem contra seuum Boleslaum & eius su biectos prædicarent, quod nō cernitur cōtinuatū, q a iā in festo Paschæ anni dn̄i. M. ducen: quinquagesi: septimi pacificatus, a uinculis solutus erat. In uniuersa diocesi Wratislauien̄, capitulo suo Wratislauien̄, & metropolita no suo Archiepiscopo Gnezneñ irrequisitis, cōmutationem decimarū mani pularium in fertones, & duorum miliū marcarū argenti solutionē, ultra pā nos sarlaticos a Boguphalo Preposito. & Hecardo Canonico exactos, polli citus, medietateq; pecuniæ soluta de residua medietate soluēda, transmuta tione decimarū manipulariū in fertones non reuocanda, obsides filios nobili um & sculretorum suorū posuerat, cum consortibus captiuitatis Preposito & Canonico, ut præmissum est in festo Paschæ liberatos. Originale autē lit terarū Apostolicarū ad prædicandū crucem contra Boleslaum seuū Legni cen̄, apud ecclesiam beatæ Mariæ Sandomiriæ habetur, quarū iniciū est ta le. Alexander Episcopus seruus seruorū dei, Venerabilibus fratribus Achie piscopis Gneznen̄ & Maydenburgen̄ eorumq; suffraganeis salutem & apo stolib: be: Non absq; multa cordis amaritudine iamdudum accepimus. Finis earundē, Datū Laterani tercio kal: Aprilis, pontificatus nostri āno tercio.

Fulconis interdictum cui sup additū aposto licum.

Cruce signati a papa contra Boleslaum decreti.

Liberatio eorū

Originale pro cruce signatis.

CAPVT XLVIII.

Nno uero natiuitatis domini. M. ducen: quinquagesimo sexto. Adiecit & aliud facinus malignum Boleslaus dux Legnicen̄ eo dem āno, in germano suo Cōrado duce Glogouien̄ patrandum Inuitauit siquidem ipsum ad conuiuandū, reuera autē ad capti uandum, quod persentiens dux Conradus, plures pro numero secū in Legni czam transiens assumpsit, & maiori parte eorū in silua proxima Legniczæ relicta, cum expedita aliorum manu in castrū Legnicense peruenit. A Boles lao ut uidebatur benigne exceptus. Et anteq̄ ad superna per gradus ascēde ret, uidens Theutonicos Boleslai milites turres & menia occupasse, Bolesla um seuum captiuauit, ac extra portam castri, anteq̄ milites Boleslai descen dissent, ad eos qui in silua operiebātur, deportauit, & abinde in Glogouiam deductum, arctæ custodiæ deputauit. Nec dimisit donec qui Thomam Epis copum Wratis: deprædatus fuerat, de omni pecunia ab eo data & dāda de prædaretur, exegit namq; ab eo totam prædictam pecuniarū summam. Su btracto item ex humanis Przemislao duce Posnaniensi (de cuius obitu infra dicetur) Boleslaus germanus eius, dux Gnezneñ & Kalissien̄ cum gentibus suis, & præfati Przemislai ducis ut præfertur mortui. Habens secum Var cislaum Boguphali Slauiæ & Kassubiæ ducem, quo cum cōfœderatus erat

Conradus fra tris dolū suo uicit.

88

contra Kazimirum ducem Kuyauień, Lancicień, & Siradień, anno domini M. ducent. quinquagesimo octauo Cuyauiam inuasit, & Iunislauiam obsedit & oppugnauit. Causa erat quia prælibatus Kazimirus dux Cuyauiēsis Castellaniam Landeń in hereditate ducis Boleslai aliquot annis iniuste occupauerat. Kazimirus autē cernens se haud parem Boleslao missis caduceatoribus, sub certis condicionibus reddere Castellaniam Landeń promisit. Boleslao autē credente & obsidionem soluēte, nil eorum quæ promiserat adimpleuit, quinimo sequenti anno cum exercitu quasi duorum milium militum, terram Kalissień clandestine ingressus, in ea deseuit. Boleslaus autē dux Kalissień cum de hoc certior factus fuisset, de itinere quod in Posnaniam continuabat reuersus, cum suis dumtaxat curiēsibus, & triginta militibus in transitu collectis, ac agrestibus quibus pecus ereptum fuit, ipsum ducem Kazimirū pecus agentem in nemore pinoso dicto Solecz inter Opatow Archiepiscopalem & Kalinam, alias Clamā militarem, uillas situato, consequutus est. Postremisq; aciebus disturbatis, primi quum fortem & numerosum exercitum Boleslai existimarent, terga uerterūt, referebant enī se tāto pauore correptos, ut circa singulas nemoris arbores, ingentes hostiles copias arbitrarētur consistere. Excussa est ergo & reddita agrestibus præda, milites q; ducis Boleslai tricētis equis & spoliis sunt potiti. Non quieuit Kazimirus dux Cuyauiēsis hac clade perturbatus, sed cum adiutorio ducis Swatopelci Pomeraniæ, erecto nouo castro in oppido Pakoscz, ad ducem Boleslaum pertinēte, uicinam oram spoliis infestauit, tot & tantis iniuriis Boleslaus dux Kalissiensis prouocatus, uenit sexta die Octobris in terram Lancicień cum Boleslao pudico Gracco. & Sandomirień, Ruthenorum ac Cumanorum habente præsidia. Cum Semouito Mazouiæ germano eiusdē Kazimiri, Cuyauień ducis, habente secum Romanum filium Danielis regis Russiæ cum exercitu Ruthenorum, ducibus & patruis suis Kazimirū ducem Cuyauień uelut publicam pestem persequentibus, & tam incēdiis q̄ spoliis ac cœdibus in miserabilem solitudinem eam uastauerunt. Castroq; in illa edificato atq; munito, illud in fidem & potestatem Semouiti Mazouiæ ducis ad uastandum ulteriora tradiderunt. Humiliatus dux Kazimirus sufferētias pacis ad diem sancti Andreæ peciit. Et in præfato festo iuxta arbitrium communiū Baronum de castris & finibus occupatis se cessurum iureiurādo spopondit. Nec tamen cessit, sed iam alterum contractum & iuramētum perfregit, propter quod denuo Boleslaus dux Kalissień circa festum sancti Bartholomei anno domini. M. ducent. sexagesimo primo, terram Cuyauiæ uastauit, nec copias ex Cuyauia deduxit, donec castrū Lādense, & castrum quod Kazimirus edificauerat, suis officialibus fuere reddita. Relicto Boleslao Kalissień, repente eodem anno sibi Kazimirus dux Cuyauiēsis & Lanciciensis districtum Lelouiēsem usurpauit, castrumq; in colle, oppido Lelouiensi proximum edificauit, quod eo discedente, Boleslaus pudicus dux Graccouiæ & Sandomiriæ, conquisiuit & suæ iurisditiōis fecit. Accidit & aliud infaustum duci Kazimiro malum facinus. Nam duo filii ex priori uxore suscepti, insurgentes, Zemotnisl Lancicień, Lestko Siradień castra & districtus, sub patre militibus

kazimiri ducis fraus promissionis.

kazimiri exercitus meticulositas.

kazimiri periurium.

Boleslai ducis kalissień bellica instantia.

uniuersis tyrannidem patris perosis,sibi adherentibus,& in eorum subiectionem concedentibus,occupauerunt.Item Semouito duce Mazouiæ in curia sua Iasowsko,alias Iasdow cōmorante,anno domini.M. ducen: sexagesimo secundo Rutheni & Lithuani inter se liga confœderati,per siluas & nemora silenter in uigilia Ioannis Baptistæ aduenientes,incautum cū filio eius Conrado & militibus præsentibus occupauerūt.Suamirus aūt seu Suarno, nepos Danielis regis Russiæ,quia in sortem eius cesserat,ducem Mazouiæ Semouitū truculenter decollauit. Conradū uero filium ipsius Mendog & Lithuani conseruarunt,& eodem āno ab eis redemtpus est,tūc Rutheni cum Lithuanis ex Iasowsko egressi,Mazouiam prædabātur, quibus Barones Mazouiæ cū agrestibus in arma coactis in rure cui nomē Dlugosyedle occurrerūt & fortiter præliādo,a multitudine hostili superati sunt. Victores autem Rutheni & Lithuani,uniuersa Mazouiæ ora & maiori pte Cuyauiæ peruastata,cū immensa præda hominū & pecorū,succensis oppidis & uillis, in suas terras redierūt. Superuenit tādem Boleslaus pius dux Kalissieñ in festo sancti Michaelis,præcibus frequētibus Gertrudis relictæ ducis Semouiti peruictus,& ciuitatem Ploceñ a Barbaris exustā, cum castro refecit: Fossatisq; & uallis comuniuit,& Boleslao ac Conrado filiis ducis Semouiti de sua liberalitate præsentauit. Non contēti autē Rutheni cum Lithuanis de præda & clade Mazouiæ illata,sequenti anno in Mazouiam remearunt,& in ea propter desolationē nil reperientes, in castellaniā Louiceñ ad Archiepiscopum Gnezneñ pertinentē, concito gradu peruenietes, igne & multiplicibus prædis eam consumpserunt. Nemineq; defensionem opponente, in terras suas superbiendo discesserunt.

Mazouię clades.

Castellania Louiceñ Archiepiscopi Gnezneñ vastatur.

CAPVT XLIX.

ROpiciaturus dominus Polonis specialiter Mazouitis,dissensiones ciuilesq; discordias inter Lithuanos & Ruthenos imisit, nā Mendolphum alias Mendog regem Lithuanorum, nepos eius Stroynath principatū apud Lithuanos nacturus, quiescentem obtruncat,& omnes filios eius præsentes,& principatum rapit,anno domini.M.ducen: sexagesimo tercio. Voysalk autē filius & Theophilus cōsobrinus Mendog,anno sequenti uidelicet.M.ducen: sexa: quarto, Stroynath uenationes tractātem,exprobrata ei cœde patris interimerunt. Fuit autē Voysalk monachus Russiæ tonsus,qui occidens Stroynath, ducem Lithuanorū se gerere cœpit. Anno autē dñi.M.ducē: sexagesimo septimo propter simultates & odia pro terris Russiæ,quas Voysalk sibi appropriare nitebatur,in quodam rure circumuentus,a Leone duce Russiæ, filio Danielis olim regis Russiæ occisus est,sed de Lithuanis hactenus. Castrum Santhok per Saxones anno Christi.M.ducente: sexagesimo quinto compræhēsum, Conrado marchioni Brādenburgeñ tanq̄ munus dotale consortis suæ est præsentatū, Sed Boleslao pio duce Kalissieñ ad expugnationē illius contendente, per cōmunes Barones conclusum & acceptatum est,ut Boleslaus pius suum castrū Santhok,Conradus uero Marchio Brandenburgeñ alterum suum castrum Drdzen tanq̄ iacturas generantia, demoliat, quod tandem uterq; exercitus exequutus est

Mendolphus Lithuanorum rex occiditur.

Voysalk occiditur.

Santhok & Drdzen castra demoliuntur.

exequutus eſt. Sed ãno ſequẽti Boleſlaus pius dux Kaliſſieñ, contrã ueniẽdo pactis & ordinationi, cum equæſtribus & pedeſtribus copiis ꝓfectus, caſtrũ Santhok ex roboribus infra unius mẽſis ſpacium affatim edificauit, præſidioq; & uictualibus impoſito, diſceſſit. Quo abeunte Conradus Brãdenburgeñ marchio, caſtrum Sãthok obſidione uallauit & expugnabat. Boleſlaus autẽ pius dux Kaliſſieñ, pugnam & diſcidiũ cum uicino ac genero ſuo horrens, miſſis nunciis deducto præſidio Polonorũ, caſtrum Santhok Conrado marchione & exercitu ipſius inſpectãte exuſſit. Otho tamẽ Othonis Marchio Brandenbürgeñ, ſibi appropriare Caſtellaniã Santoceñ cupiens, anno

Caſtrum Sulencz edificat.

domini. M. ducen: ſexageſimo nono, caſtrũ Sulencz de roboribus lignorum propere, inter oppidum Poloniæ Myedzirzecz & Lubuſz edificauit, tandẽ in oppidum Myedzirzecz quod foſſis & propugnaculis ligneis eo tempore muniebatur, irruit, & ipſum ſpoliauit, caſtrum tamẽ non cõpræhẽdit. Quẽ Boleſlaus dux Kaliſſieñ cũ ſuis gẽtibus ſequutus, terram præfati Marchionis Lubuceñ in girum uaſtauit. Eaq; uaſtata, caſtrum Sulencz ſuccendit & conquiſiuit. Saxonibus fere omnibus pro præſidio illic relictis igne conſumptis.

Sabel captus.

Solo Sabel Capitaneo uiuo in manus & captiuitatem Polonorũ ueniente. Verum ãno ſequẽti Boleſlao pio duce Kaliſſieñ, uiſitãte Boleſlaum pudicũ apud Graccouiã, Otho Marchio Brandenbürgeñ caſtrũ Sãthok de lignis edificauit, quod ubi Boleſlaus pius cognouit, e Graccouia reuerſus, forti agmine militum ſtipatus, caſtrum Drdzen in octo diebus incipiendo in feſto ſancti Georgii conſtruxit, & præſidiũ militum ei impoſuit.

Caſtrũ Drdzẽ reedificatũ intercipitur.

Sed dum negligẽtius ſeruaretur, a Saxonibus decima ſeptima Decembris nocte interceptum eſt, & utroq; caſtro Otho Brandenburgeñ potitus eſt. Quod Boleſlaus pius dolens, cũ omnibus equæſtribus & peditibus maioris Poloniæ, tam ſuis q̃ nepotis ſui Przemiſlai & Cuyauiæ, quia tunc Zemomiſlaus dux Cuyauiæ in eius deditionẽ cõceſſerat, tribus aciebus ſeu exercitibus caſtellaniã Sãdoceñ, ãno Chriſti. M. ducen: ſeptuage: primo ingreſſus, oppida & uillas, ſpoliis & incendiis uaſtauit. Hoſtibus in munitionibus ſeſe conſeruantibus & pugnam ſubterfugientibus,

Oppidũ Soldin captum.

ad oppidumq; Soldin ueniens, ſcalis appoſitis ipſum cœpit; & in milites ſpoliis diuiſis incendit, ac cum frequẽtibus gregibus & ſpoliis in ſua rediit.

Primores Cuyauię & Lancicię deficiunt.

Interim primores & omnes nobiles terrarũ Cuyauiæ & Lanciciæ, uidentes ꝙ dux eorũ Semouitus alias Zemomiſl, fratrũ Cruciferorum Pruſſiæ, apud quos nutritus erat, Barones ſuos cõtemnendo, ſequeretur conſilia, Anno Chriſti. M. ducen: ſexageſimo nono Boleſlao pio duci Kaliſſieñ adheſerant. Zemomiſl uero cernens ſe ſpretum & derelictum Boleſlao duci poloniæ notabile caſtrum Cruſuicieñ donauerat, qui tali munere præuentus deditionem militum Cuyauieñ & Lancicieñ abnuens, Zemomiſlao duci eorum, ita ut ipſorũ conſilia tanq̃ probatiora ſectaretur reconciliauerat. Et poſt bienniũ eidẽ duci Zemomiſl caſtro Cruſuicza reſtituto, ne a quopiã hoſtium interciperetur, deleri iuſſit.

Boleſla9 kaliſſieñ tria caſtra erigit.

Sub eodem tempore Boleſlaus pius Kaliſſieñ tria caſtra erexerat. Vnum in uilla comitis Sczedrici quod appellauit Dupin. Aliud in uillagio Gnieuomiri filii Trzebeſlai, quod uocauit Nyeſlutz. Terciũ in terra Vyeluneñ ſuper fluuium Proſzna, quod

quod ex nomine suo Boleslauicz nominauit, & id solum de tribus prædictis
usq; nunc manet. A rege Kazimiro secundo muro roboratum.

CAPVT L.

TRanseamus nunc ad Pomeraniã. Anno domini. M. ducen: sep/
tua: Msczugius dux Pomeraniæ auxiliis Prutenorum infideliũ
fretus, terram Culmeñ uniuersam Cruciferorũ, & episcopatum
Pomesanieñ spoliis & cœdibus uastauit. Insuper quindecim na/
ues oneratas uictualibus, Cruciferis abstulit. In cui9 ultionẽ Lodouicus ma
gister Prussiæ collecto exercitu, Pomeraniã circa oppidum Noue, in die A/
postolorũ Petri & Pauli ingressus, eam igne & spoliis afflixit. Nec ea uasta
tione contẽtus, aliam in die sancti Bartholomei ægit, & Pomeraniam circa
oppidum Tsczow ignib9 & spoliis desolauit. Post hoc Msczugius dux Po/
meraniæ, cum Lodouico Prussiæ magistro damnis hinc inde cõpensatis, pa/
cem inter se custodiendam concluserunt. Sed magistro Lodouico mortẽ obe
unte, Mestwinus seu Msczugius dux Pomeraniæ præfatus, terrã Culmeñ,
& episcopatũ Pomesaniẽsem, ferro, spoliis, & flãmis deuastauit. Quẽ The/
odricus magister Prussiæ, nouiter electus, insequutus, magnam partem Po/
meraniæ armis & igne depopulat9 est. Orta est deinde de principatu Pome
raniæ discordia, anno domini. M. ducen: septuagesimo primo, inter Msczu/
gium natu maiorẽ, & Varcislaum natu minorẽ, germanos filios Swatopel/
ci, olim ducis Pomeraniæ. Veritusq; seditionem Msczugius, Varcislaum ca
ptiuauit, & aliquãto tempore apud Redzk in uinculis tenuit. Qui euadens
bellum Msczugio intulit, facileq; a Msczugio fusus, in siluas refugit. Stra/
gem autẽ mutuam omnibus Pomeranis excitantibus, fratres in concordiam
& æqualem Pomeraniæ diuisionẽ compulerunt, tamẽ Varcislaus minor na
tu, ulceratum erga fratrem gerens animum, suæ captiuitatis dedecus prose/
quuturus, Cõradum marchionẽ Brandenburgeñ, filiam Przemislai olim du
cis Posnanieñ matrimonio habentẽ, enixius sollicitauit, ut ei præsidia aduer
sus fratrẽ præstaret. Qui non abnuit, dummodo præmia offerret. At ille pe
cuniæ & donatiui inops, castrum & ciuitatem Gedanum, quæ sibi in sortem
cesserat, ei obligauit & tradidit. Secedensq; in Vissegrod, morbo correptus
interiit, a militibus in Iuniwladislauiã delatus, in monasterio fratrum mino/
rum sepultus. Msczugius ergo munitiones & omnes possessiones, quas Var
cislaus obtinuerat, possedit, præter castrũ & oppidum Gedanũ, quod mili/
tes Conradi Marchionis Brandenburgeñ cõpleuerant & possederãt, nec di/
mittere uolebant. Et quia expugnatio eius difficilis erat, cũ sit locus natura
& arte satis munitus, ad Boleslaum pium ducem Kalissieñ animo & militia
illa ætate pollentem, ex matertera Msczugii genitum, consilio suorum Ba/
ronum confugit. Qui ad obeũdum huiuscemodi negocium, tempus hyemis
sequẽtis consignauit. Et quintadecima Ianuarii in Pomeraniã uenit, simulq;
cum Msczugio & Pomeranis Gedanum tam terra q̃ aqua, graui obsidione
strinxit. Et quum tormẽtis & apparatu bellico non ꝓficeret, nona die expu
gnationẽ per admissionẽ militum ægit. Pugnaq; utrimq; in longum feruente
Saxonibus missilia tela & saxa defecerunt, & iccirco defensionem remissius
prosequuti

Terrę Culmeñ Pomesanieñ uastantur.

Dissensio diuidendæ Pomeranię.

Varcislai interitus.

Gedanum obsessum.

prosequuti sunt. Propter quod Poloni & Pomerani, castra in aliquot locis p
forantes, clamore in altum eleuato, uictores in castrū irruperunt, & Saxões
quosq; obuios obtruncarunt & trucidarunt, spoliis & rebus Saxonū potiti,
Boleslao itaq; duce Kalissiensi discedente, Msczugius dux Pomeraniæ in
quosdam Gedaneñ animaduertit, Arnoldūq; & Iacobum cū cognatis eorū
capite damnauit, & bona eorum confiscauit, quoniā hi in mortem suam, &
suorum Baronum conspirassent, & Marchioni Brandenburgeñ tenatius adhe
sissent. Duas quoq; uillas, quæ ad illos pertinebant, Scrobothow, & Vitho
mino. Episcopo Albero & suæ ecclesiæ Wladislauiensi perpetuo donauit.

Msczugij i Gedaneñ seuicia.

Boleslaus aūt dux Kalissieñ eodē anno. M. ducen: septuagesimo secūdo, sex
to kalendas Iunii, Przemislaum ducē Posnanieñ, nepotem suum sextūdeci
mū agentem ānum, misit cū copiis equæstrium & pedestrium occasione ca
stri Santhok occupati cōtra Marchiones Brādenburgeñ curā traducēdi &
regendi exercitus Przethpelconi palatino Posnanieñ, & Ioanni q & Ianek
appellatus est, castellano Kalissieñ demādando. Qui Marchiā ingressus, ca
strū Strzelcze a Conrado Marchione Brandenburgeñ nouiter extructū, ex
pugnauit & recepit. Deinde tota ora circa Odram uastata, & hostiliter exu
sta, cum exercitu & spoliis redeunti, iuxta castrum Vyelen nunciatum est, ca
strū Drdzen paruo militum præsidio teneri, a Kassubitis quoq; qui cum po
lonis erant, primā portam igne apposito, incensam esse. Mouit ergo exerci
tum, & Saxonibus uitam dumtaxat paciscentibus, castrū Drdzen conquisi
uit. Fœlixq; ad penates rediit, duorum castrorum conquisitione insignitus atq;
laudatus. Et quia Marchiones Brandenburgēses occupato castro Sāthok,
ex eo sæpenumero Poloniæ fines lacessebant. Ideo dux Boleslaus pius Ka
lissieñ, āno domini. M. ducen: septuagesimo octauo, coadunato exercitu ex
gentibus suis & nepotis sui Przemislai ducis Posnanieñ, Msczugio fratre
suo duce Pomeraniæ, personaliter cum gentibus suis ei adherente, in terras
Marchionum Brandenburgeñ descendit, & occurrentem sibi circa Soldinū
Othonem longū, filium Othonis tercii, quum multo inferior esset uiribus,
prælio cōmisso, eum uicit & fugauit. Ac omnem terram circa Odrā perua
stando, spoliādo, & exurendo. De spoliis, diuisione cum Msczugio ex æquo
facta, in sua remeauit.

Brandenburgeñ terra vastatur.

Ipseq; āno sequenti uidelicet. M. ducen: septuagesimo
no, in castro Kalissiensi febribus correptus, die Veneris septimo idus Apri
lis, sacramentis procuratus, mortuus est, in Posnaniamq; relatus, in ecclesia
cathedrali in sepulchro patrū suorū tumulatus. Przemislao duce Posnani
eñ nepote eius in ducatum Kalissieñ succedente.

Boleslaus kalissieñ moritur.

Is Ioheleth, alias Helenam
Boleslai pii relictam, dote abundanti emācipauit. Et ipsa paulopost, ad Kin
gam sororem eius, germanā Boleslai pudici, Graccouiæ & Sandomirieñ du
cis consortem, cōcessit, deo peramplius famulatura.

Helena uxor Boleslai ad kingam sororem pergit.

Expediuit & filias præ
fati Boleslai pii Kalissiēsis neptes suas, Heduigim priorem Wladislao Lok
tek duci Brestensi, filio Kazimiri ducis Cuyauiæ tradidit. Alterā Elizabeth
Henrico uentroso duci Legniceñ, filio Boleslai calui, qui & Rogathka ap
pellatus est, locauit. Tercia Anna in uirginitate diem clausit extremam. An
no domini. M. ducen: quadragesimo octauo, Iacobus Leodiensis Archidia

conus

conũs Innocencii papæ quarti ex concilio Lugduneñ legatũs, in poloniã ue/
nit. Et ſinodum apud Wratiſlauiã ægit. Ad quam, Fulco Gnezneñ Archie
piſcopus, Prandotha Graccouieñ, Boguphalus Poſnanieñ, Thomas Wra
tiſla: Michael Wladiſlauieñ, Andreas Ploceñ, Nankerus Lubuceñ, Henri/
cus Culmenſis, Epiſcopi, uenerũt, Et nomine apoſtolicæ ſedis expoſitis plu/
ribus anguſtiis eiuſdem ſedis, medietatem fructuũ per tres annos continuos
pro releuamine popoſcit. Pontifices uero eccleſiæ Polonicæ, quintã partem
fructuum ſuorũ beneficiorum, & ſui cleri obtulerunt. Et ſummo Pontifici, p
Gothfridum pœnitentiarium cito tranſmiſerunt. Et quia uetus obſeruantia
in regno poloniæ ab inicio fidei ſuſcepte, in illam diẽ tenta cuſtodiebatur, ut
ieiunium quadrageſimale, a dominica ſeptuageſimæ in diem paſchæ conti/
nuaretur, cum frequẽti præuaricatione & graui diſcordia inter clerum & lai
cos. Ideo inter præfatum Iacobũ Leodiẽſem Archidiaconũ, legatum papæ
ac Pontifices eccleſiæ Polonorũ, huiuſmodi cõſuetudine a Romana eccleſia
& aliis regnis catholicæ relligionis diſcrepante, uentilata. Auctoritate apo/
ſtolica & conſenſu præſentium Pontificum, prædictus Iacobus legatus, tam
eccleſiaſticis q̃ ſæcularibus perſonis eſum carniũ, ad diem cinerum excluſiue
conceſſit, ab eoq; tempore Dominica ſeptuageſimæ a polonis uetus carniſ/
priuium nominari cœpit, & in hactenus nominatur. Anno domini. M. ducẽ:
quadrageſimo nono, Bruno Olomucẽſis Epiſcopus, dignitate ſacerdocii ne/
glecta, ob quaſdam cum Wladiſlao duce Rathiborieñ inimicitias, oppidũ
Rathibo: obſidione cingens, expugnauit. Et tam oppidũ q̃ eccleſias & mo/
naſteria incendio conflagrauit. Ad caſtrum autẽ Rathibo: quum machinas
admouiſſet, turpiter repulſus abiit, tãdem habitis hinc inde pro pace tracta
tibus, Wladiſlaus dux oppidum Rathibo: a Brunone Epiſcopo tribus mili/
bus marcarũ redemit. Eodem anno Albertus olim Epiſcopus Armacanus,
tunc uero, ab Innocentio papa quarto in Epiſcopum Pruſſiæ promotus, ad
Danielem Ruſſiæ miſſus, obedientiam Romanæ eccleſiæ ab eo præſtari, re
quiſiuit. Qui requiſitioni apoſtolicæ minime paruit, & legatum apoſtolicũ
ſine honore dimiſit. Anno quo ſupra. M. ducen: quadrage: nono, Cruciferi, q
Balgam & Elbing caſtra in Pruſſia cuſtodiebãt, non mediocri exercitu coa
dunato, Prutenorum regionem Nactaga hoſtiliter ingreſſi, & flãmis & cœ/
dibus grauiſſime uexarunt. Dum autẽ redirent, a Prutenis iniquitate locorũ
circumſepti, cum euadere non poſſent, ſe hoſtibus dederũt. A quibus ad unũ
circa uillam Vitke appellatam, trucidati ſunt.

Bruno Epiſcopus Olomuceñ Ratiboriã expugnat.

Cruciferi Nactagam inuadunt.

CAPVT LI.

BOleſlaus pudicus dux Gracco: & Sandomirieñ. Et Prandotha
Epiſcopus Gracco: ambo deuotionis uiri, anno domini. M. du/
cen: quinquageſimo. Miſerunt in Lugdunum ad Innocentiũ pa
pam quartum, magiſtrũ Iacobum de Skarzeſſow, decretorũ do
ctorem, Decanum Gracco: humilis quidem ſortis & ſtaturæ exiguæ, ſed p/
rare doctrinæ, & magnæ factiuitatis uirum. Et magiſtrũ Gerardũ Canoni/
cum Gracco: atq; Boguſlaum, fratrem ordinis prædicatorum Subpriorem
domus Gracco: nuncios. Qui per organum Iacobi de Skarzeſſow, ſummo

Legati ad Papam pro. ſ. Stariſlai canoniſatione.

Pontifici, crebrescentia ac stupenda miracula, per beatum Stanislaum multimode facta, exposuerūt. Sūmus aūt Pontifex grauitate solita in huiusmodi rebus custodita. Per speciales litteras, examen miraculorum beati Stanislai Episcopi Gracco: Archiepiscopo Gnezneñ, Episcopo Wratislauiensi & Abbati de Lubeus commisit. Præcipue examen cuiusdam militis Cētenarii (Gethko hic erat) qui etsi sanctum Stanislaum non nouerit, eos tamē qui illum nouerāt, ferebatur nouisse, & ex eis puritatem, conuersationem, causam martyrii, & miracula beati uiri Stanislai didicisse.

Secunda legatorū ad papā expedicio.

Anno autē sequenti, acceptis codicibus examinationis a cōmissariis apostolicis, Nuncii priores ad p curādum canonisationem beati Stanislai, ad Innocentium quartū, iterum p Prandotham Episcopum & Capitulum Gracco: adiunctis nonnullis fratribus de ordine prædicatorum maiorū & minorum, de domibus & monasteriis Gracco: propter faciliorē expeditionē, missi sunt. Hi dū papam super consumatione canonisationis sollicitarent. Et Ioannē Gaiethani tituli sancti Nicolai in carcere Tulliano Cardinalem Diaconum, ad uidendū examen testiū obtinerēt. Propter uetustatem temporis Cardinales hesitātes, infecto negocio papæ persuaserunt, ut nuncii ad cōmissarios apostolicos redirent. Et merita ac miracula beati Stanislai, scrupulosius examinata, p noua scripta reportarēt. Itaq; secundario examine de uita, martyrio, & magnificis miraculis beati Stanislai accepto.

Tercia legatorū expedicio.

Nuncii magister Iacobus de Skarzessow, & magister Gostwinus Canonicus, impēsis Prandothæ Episco: & Capituli Graccouieñ, & totius cleri diocesis Gracco: qui in id opus gratuite quotiēs requirebātur, contribuebāt. Ad Innocentium papam quartū, e Gallis in Italiam egressum, in Perusio residentem. Vbi beatum Petrum, nouum martyrē canonisauit, tercio reuertuntur, noua scripta & testimonia, nouos ac præsentes testes, in quos miraculosa beneficia beati Stanislai fuere collata, exponētes

Resistentia Cardinalium.

Pluribus diebus sollicitādo prope diem semotis omnibus difficultatibus, canonisationem expectabāt. Cum subito quidam Cardinales, præsertim Rainoldus, Cardinalis & Episcopus Hostieñ, ob diuturnitatē temporis canonisationi beati uiri Stanislai obstantes repugnarūt, propter quod nūciis Grac co: ecclesiæ percunctantibus, quid facto opus esset.

Petitur miraculum concordię

Ioannes Cardinalis Gaietanus inspiratus dixit. Necessū habet sanctus uester Stanislaus unū finale miraculum operari, ut discordes & obstātes Cardinales, in unā & concordē impellat sentenciā. Quo audito nūcii ecclesiæ Gracco: negociū huiusce rei, Christo & beato Stanis: nil hesitātes supplices cōmiserūt.

Rainoldus canonisationi aduersarius miraculose sanatur

Rainoldus itaq; Cardinalis canonisationis sancti uiri hostis & aduersarius, graui correptus est egritudine, ut suo suorumq; phisicorum iudicio, mortem timeret & expectaret. Vigilanti ergo & soli in grabato iacenti, Sanctus uir Stanislaus apparēs dixit. Agnoscis ne me? Qui stupens, non agnosco inquit, quæso tamē quis sis? Ego sum ait Stanislaus Episcopus Graccoui: a Boleslao rege Polonorum sectus & occisus, cui te aduersarium, non recte opponis. Ad quē Rainoldus Cardinalis. Ignosce inquit mihi Præsul sanctissime, & errori meo ueniam præstare digneris. Fortiorem promotorē q̄ impeditorem Canonisationis habiturus. Cui beatus Stanislaus, Vt inquit me martyrio sanctificatum

cognoscas

cognoscas, ab ægritudine illico incolumis surge. Caueq; ne de cætero canonisationi meæ aduerseris. Qui accersitis seruis, surrexit, & equum sibi sterni iubens conscendit, ac Innocentium papam accessit, & obuiam eunti occurrit. Modumq; repētinæ sanationis retulit, & pro canonisatione sancti martyris exorauit supplex. Papa ergo Innocentius quartus, cum cœtu Cardinaliū tali prodigio permoti, Stanislaum sanctitate gloriosum, in die natiuitatis Mariæ canonisandum decernunt, In Assisio quoniam illic Innocentius papa exercitum uersus Apuliam ducens, uenturus erat. Anno itaq; domini. M. ducēte: quinquagesi: tercio, die natalis beatissimæ uirginis, in basilica sancti Frācisci Assisii, Summus Pontifex missarum solenniis expletis, & sermone longo de uita, martyrio, & miraculis beati Stanislai recitato. Ambone conscenso, beatissimū Stanislaum Graccouiē: Pontificem canonisauit, & sanctorū cathalago adcripsit. Festum eius octauo idus Maii statuens, ab uniuersis debita celebratione uenerari. Et ut deuotius tam festum q̃ sepultura eius ueneretur, unum annum & quadraginta dies indulgentiarū largitus est. Edidit etiā idē summus Pontifex Innocentius quartus, collectā de sancto Stanislao. Populum tuū quæsumus domine intercedente beato Stanislāo &c. Luminaria ardētia & uexillum cum titulo & imagine sancti, tempore canonisationis fuerunt adaptata, more canonisationis aliorum sanctorū. Bulla autē canonisationis in ecclesia Grac: habet̄, q̃ incipit. Innocētius Episcopus seruus seruoꝝ dei, Venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, ac dilectis filiis, Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, Archipræsbiteris & aliis ecclesiarum Prælatis. Ad quos litteræ istæ peruenerūt, Salutem & Apostolicam benedictionē. Olim a gentilium oculis tenebrarū detersa caligine, ac ab eorum cordibus infidelitatis gelida hyeme secedente, uernalis ex eo successit amenitas &c. Finis autē bullæ est istæ. Omnibus uere pœnitentibus & cōfessis, qui ad dictam sepulturam in memorato festo, & usq; ad octauas ipsius causa deuotionis accesserint, annuatim ipsius suffragia petituri, de omnipotentis dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, unum ānum & quadraginta dies. Accedentibus ueto annis singulis ad prædictam sepulturam infra eiudem festi quindenā, quadraginta dies de iniuncta sibi pœnitentia, misericorditer relaxamus. Datum Assisii quindecimo kalendas Octobris, Pontificatus nostri anno undecimo, Præfatas litteras canonisationis beati Stanislai nunciis prænominatis Iacobo Skarzessow Decano, Gostwino Canonico Gracco: Fratribus prædicatorum maioribus & minoribus Graccouiam inferentibus. Prandotha Episcopus Gracco: & uniuersus clerus, uniuersaq; plebs, obuiā processerūt effusi, magno honore illos excipiendo & deum de eorū reditu glorificando. Prandotha insuper episcopus Gracco: indixit, & per uniuersam ecclesiā Polonicam prædicari ordinauit, diem octauam Maii, anni Christi. M. ducen: quinquagesimi quarti, leuationis ossium beati Stanislai e tumulo. Ad quam cōuenit in Graccouiā multitudo plebis utriusq; sexus, ex Polonia, Hungaria, locisq; aliis, tanta, ut nedum in urbe, uerum & in campis iuxta Graccouiam persisterent. Ex spiritualibus autē aderāt, Opizo Abbas de Meszano, sedis

Suplex petit Innocencium.

In die natiuitatis mariæ Assisij. S. Stanislaus canonisatur.

Plaudet Craccouia ex patroni cōsequutiōe

apostolicæ legatus, Fulco Archiepis: Gneznen̄, Prandotha Gracco: Thomas Wratislauien̄, Volimirus Wladislauien̄, Andreas Plocen̄, Gerardus Ruthenorū, primus ordinis Cistercien̄ quondam Abbas de Oppatow, Vitus Lithuanorū primus, ordinis prædicatorum, Episcopi. Et cæteri Abbates Prepositi, Sacerdotes, atq; Religiosi. Aduenerāt & principes Polonorum, Boleslaus pudicus, Graccouien̄ & Sandomirien̄, monarcha regni poloniæ, Przemislaus Posnanien̄, Kazimirus Cuyauien̄ & Lancicien̄, Semouit9 Mazouiæ, & Wladislaus Oppolien̄. Sub horum præsentia & populi multitudine, ossa beati Stanislai, uino abluta, in ecclesia cathedrali Grac: leuata sūt Et in ecclesias Cathedrales, & alias principaliores sunt distributa. Facta itaq; cōputatione annorū est reperire, septuaginta quinq; & cētum annis, canonisationem beati martyris Stanislai neglectam fuisse.

Prandothæ Episcopi deuotio & aliorum

Relliquiæ S. Stanislai distribuūtur.

CAPVT LII.

Nno domini. M. ducē: quinquagesimo primo, Wladislaus Oppolien̄ dux, uolens glotem suam Juditham Coradi ducis Mazouiæ filiam. Et Myecziai ducis Rathiborien̄ fratris sui relictam pro dote quingentarum marcarū argenti, in possessionibus Rathiborien̄ inscriptarum redimere, terram Ruden̄, quæ nūc Vielunen̄ dicitur de consensu Kazimiri ducis Cuyauiæ & Lanciciæ germani ipsius Iudithæ, ei assignauit. Sed anteq̄ gentes Kazimiri præfati Cuyauiæ & Lanciciæ ducis, ex condicto castrum Vielun acceptare uenissent, Przemislaus dux Posnanensis tanq̄ heres legittimus præuenit, & castrū Rudense compræhēdit, nobilibus Rudensibus sponte & unanimiter ei adherentibus. Quo cognito Kazimiri ducis gentes, retrorsum abierunt. Wladislaus etiam Oppoliēsis æquo tulit animo, sciens districtum Rudense, uiolenter de consensu Henrici ducis cum barba, sub Wladislao Othonis patre Przemislai ducis maioris Poloniæ, occupasse. In signūq; & fœdus maioris amicitiæ, Wladislaus dux Oppoliēsis, Euphemiam sororem Przemislai ducis Posnaniēsis & Kalissiensis in coniugem desponsauit. Et Iudithæ gloti suæ summam argento parato exoluit. Quæ Henrico Wratislauien̄ duci nubens, Henricū filiū & Hedwigim filiam ei peperit. Anno domini, M. ducente: quinquagesimo primo, in Bochnya uillagio a Graccouia quinq; miliaribus distāte, sal minerale in Bācis & peciis magnis repertum est, quod meritis beatæ Kunegundis Boleslai pudicis consortis est adscriptū. Ita ut uulgus in Poloniā ex Hungaria sal trāstulisse, & secum adduxisse affirmaret. Moxq; oppidum locatum & ecclesia parrochialis in honorem sancti Nicolai erecta est, & a Boleslao pudico liberaliter dotata. Eodē anno Hēricus, qui & Heydenricus, alias Albertus olim Episcopus Armacanus, tūc uero Culmensis. In die beatæ Mariæ Magdalenæ, ecclesiam suam de seculari, cum esset frater ordinis prædicatorum, in regularem trāstulit. Et collegium Canonicorum regularium, in illa, mensam, domicilium, & bona temporalia in cōmuni habētium, constituit. Eodem anno: M. ducen: quinquagesimo primo, Marchio Brandenburgen̄ cum Episcopo Morsburgen̄, & Herico Comite de Swarczburgk, cum gentibus armatis in præsidium Cruciferis Prussiæ uenerunt. Et Prutenos frequenti strage

Wladisla9 dux Oppolien̄ Eufemiam despōsauit.

Sal minerale in Bochnya repertum.

attriuerunt

attriuerũt. Ita ut etiam quinq; districtus, Pomezanum, Erminium, Pogeza
num, Nactaginum. & Bartinum, idola relinquere, & Christũ colere coege/
runt. Sub quo tempore Hermãno de Zalcza, quarto magistro Prussiæ obe
unte, Frater Cõradus Thuringiæ Lantgrauius in quintum magistrum suffe
ctus est. Anno domini. M. ducen: quinquagesimo secundo. Fratres Cruciferi
Pomeraniã uastauerũt, & exercitum Swatopelci depopulationes prohibẽ/
tem, superauerunt. Monasterio Oliua grauem spoliationem paciente, Swa/
topelcus itaq; dominus Pomeraniæ, sufferentias pacis postulare, & per me/
dium Iacobi Leodieñ Archidiaconi, apostolici nũcii, pacem cum Cruciferis
Prussiæ firmare, coactus est. Eodem anno. M. ducen: quinqua: secũdo, Men/
dog, qui Mẽdolphus & Mindale princeps Lithuanorũ, a Cruciferis Prussiæ
inductus, fidem christianã cum nonnullis Lithuanis & Prutenis suscepit, de/
ditq; litteras Cruciferis Prussiæ, quibus astruit & recognoscit se ab illis mul
tipliciter honoratum & adiutũ. Et ideo terras suæ ditionis uidelicet Samagi
tarũ, Iaczwingorũ, Curouieñ, Veyzeñ, & totam terrã Lithuaniæ perpetua
& irreuocabili donatione ipsis donasse & inscripsisse. Consilioq; fratrũ Cru/
ciferorũ Prussiæ, nuncios suos, nunciis magistri & Cruciferorũ adiunctos, ad
Innocentium papam quartum misit. Profitens se puritatem christianã susce/
pisse, & coronam super Lithuanos regnãdi petens. In cuius fauorem Innocẽ
tius papa fratrem Heydenricũ, olim prouincialem Poloniæ, & Episcopum
Armacanũ, tunc uero Culmeñ Episcopum, cum aliis Episcopis de Riga mi
sit, qui Mendegonem in regem inunxerunt. Sub eodem tamen ãno, cum om
nibus baptisatis ad uomitũ & idolatriam, siue pœnitẽtia & dolore ammissi/
onis terrarũ, siue alia causa motus, rediit. Anno domini. M. ducen: quinqua/
gesimo tercio, monasterium Stugnyadki sanctimonialiũ ordinis sancti Bene
dicti, diocesis Graccoui: Innocentius papa quartus confirmauit. Quod Cle
mens de Clemyonthow de familia Griffonum, Comes & Castellanus Grac
co: de propriis facultatibus fundauerat, erexerat, & dotauerat. Huius Cle
mẽtis Comitis & suæ coniugis Raczslawæ corpa, in sacrario dicti monaste
rii sepulta quiescunt. Et filia eorũ Visanega prima Abbatissa eiusdem clau/
stri fuit. Annus Christi. M. ducẽte: quinquagesimus tercius, adeo pluuiosus
erat, ut frumẽta & agros in quibusuis bassis & humilibus locis aqua coope
riret: Et campi perinde acsi fluuii nauigabiles fuerunt. Nocte siquidem & in
terdiu a festo Paschæ usq; ad diem uigesimamquintã Iulii, imbres & cõtinu
as pluuias in regno poloniæ cœlum effuderat.

Quintus magister Prussiæ digitur.

Mendog christianam fidem suscepit.

Mendog in regẽ vnctus mõdico post fidei preuaricator factus.

Imbrifera tempora Poloniæ.

CAPVT LIII.

DE mandato Innocencii papæ quarti, anno domini. M. ducentesimo
quinquagesimo tercio, Opizo de Meszano sedis apostolicæ le/
gatus, assumpto secum Prandotha episcopo Gracco:, & nõnul
lis aliis Episcopis, Danielem ducem Russiæ, altera uice priorẽ
coronationem innouando, in castro Drohicieñ in regem Russiæ inunxit, ac/
cepto ab eo iuramento, q; ritu græco deserto, tã ipse q̃ natio Ruthenica, ritũ
Romanũ fideliter sectaret. Premislaus q & Ottocarus Vẽceslai regis Bo/
he: filius, Margarethã Leupoldi ducis Austriæ filiã, Hẽrici filii Friderici im/

peratoris relictam, accepit in uxorem. Quæ cum ſterilis eſſet, unã de uirgini
bus ſequacibus eius, filiã Baronis de Kunring in concubinã recepit, & ex ea
filium Nicolaum genuit. Huic Nicolao in ſortem aſſignauit ducatũ Oppa/
uienſem, quem Myeczlao duce Rathiborieñ mortuo uioléter occupauerat
Ex hoc Nicolao, duces olim Oppauieñ, & moderni Rathiborieñ, ſuã traxe
runt originẽ. Boleſlaus pudicus Gracco: & Sandomirieñ dux, quarto kalen
das Iunii, anno domini. M. ducen: quinquageſimo quarto, monaſterium ſan
ctimonialiũ ordinis Premonſtrateñ, dioceſis Gracco: in uilla ſua Krziſano/
uicze, ſupra Nida fluuium ſita, fundauit, Eccleſiam de petra alba fabricãs.
Contulitq; eidẽ monaſterio uillas, Krziſanouicze, Sarbkow, Kliczanowo,
Conari, Leſnieza, Kouale, Kobilniki, Solnyk, Volya, Grochouiſka, Swie/
borouicze, Coſtrz, Biernathouicze, & Iunouidz. Libertando præfatas here/
ditates ab omnibus oblationibus, expeditionibus & tributis. Anno domini
M. ducen: quinquageſimo quinto, Mendog dux Lithuaniæ, in regem Lithua
niæ ut premiſſum eſt ſublimatus, oppido Lublin exuſto, prædas & ſpolia in
circuitu eius plurima fecit, & plurimos captiuos in Lithuaniam abduxit. Eo
dẽ anno. M. ducẽ: quinqu: quinto, Premiſlaus qui & Othocarus Bohemiæ
dux, cõparato exercitu de Bohemis & Morauis, habẽs in comitatu ſuo Bru
nonem Prageñ, Item Henricum Culmeñ, & Anſelmũ Ermelieñ & Olomu/
ceñ, Epiſcopos, Item Marchionẽ Brãdenburgeñ, Item Marchionem de Me/
rano, Item ducem Auſtriæ. Contra Barbaros militiam acturus in Pruſſiam
cum aliis cruce ſignatis deſcendit, & in regione Samenſi uaſtãdo, Prutenos
konigſbergk & Brunſbergk eriguntur. deditionẽ facientes baptiſauit, per Brunonem Prageñ Epiſcopum ſuum illis
nomen imponens. Cruciferi ergo in honorẽ Premiſlai Bohemiæ ducis, nouã
ciuitatẽ prope mare balteũ in flumine Pregor Konigſbergk, quod regiũ mõ
tẽ ſonat, quis Premiſlaus tunc non rex, ſed filius regis exiſteret, appellatam
conſtituerũt. Et aliam Brunſ berg in memoriam Brunonis Epiſcopi Prageñ
in qua eccleſia Cathedralis Varmieñ ſita eſt, edificarũt. Premiſlao autẽ du
ce Bohemiæ, cum ſua comitiua ex Pruſſia diſcedente. Aliarũ regionum Pru
teni in Samienſes irruerũt & ualido agmine, cũcta furore ſpoliis & cœdibus
fœdarunt, eo q iniuſſu eorũ hoſtibus ſe dediderunt. Nouãq; munitionẽ quã
Cruciferi Vilow uocauerũt, e regiõe caſtri Konigſbergk erexerũt & Konigſ
Sextus Pruſſię magiſter. bergk oppugnarũt, Tũc quoq; Cõrado magiſtro Pruſſiæ. 9. kalẽdas Augu
ſti morte ſublato. Herardus de Herdzburg, ſecundum alios uero Popo de
Oſterna in ſextum magiſtrum Pruſſiæ ſucceſſit. Anno domini. M. ducente:
quinquageſimo ſexto. Boleſlaus Gnezneñ & Kaliſſieñ dux, Iolentã quã po
loni Helenam uocãt, Belæ regis Hũgariæ, fratris germani beatæ Elizabeth
filiam, & Kingæ ducis Boleſlai pudici cõſortis ſororẽ germanã, in curia ipſi/
us Graccouiæ nutritã, in coniugem accepit. Anno domini 1 2 5 7. pridie ka/
lendas Februarii hora terciarum, grãdis terræ motus in regno Poloniæ fuit
Anno eodẽ 1 2 5 7 Boleſlaus pudicus dux Graccouiæ & Sandomiriæ, Grac/
couiã in meliorẽ conditionẽ ordinare, excreſcere, & perducere, cupiẽs, Ius il
li Theutonicũ tribuit. Et aduocatũ in ea cõſtituit, qui Circo in medio urbis
primũ ordinato, plateas ſine ordine conſiſtentes tranſlocauit, & proportio/
naliter diſtinxit

naliter distinxit. Eodem anno 1257, Noua relligio mẽdicantiũ Canonicorũ regularium sanctæ Mariæ de metro. de urbe, de pœnitentia beatorum martyrũ, sub regula sancti Augustini militantiũ, per Alexandrũ papam quartũ instituta: Graccouiã aduenit. Cuius fratribus Boleslaus pudicus Gracco: & Sandomiri: dux, ecclesiam sancti Marci euangelistæ Gracco: fundauit, sumptusq; simul cum loco pro edificatione ecclesiæ & monasterii dari iussit. Anno quo supra, Illustris princeps Przemislaus Posnanieñ dux Wladislai Othonis filius trigesimum sextum annũ agens, ægritudine quindecim dierum præssus, pridie nonas Iunii, in castro Posnaniensi mortuus est, & in ecclesia maiori Posnanieñ cum patribus suis tumulatꝰ. Hic inter principes poloniæ mitissimus, & supra ætatem prudens fuisse dicitur. Hic in quadragesima cilicio uestiebatur, & ceruisia parum sapida, aut uino aqua diluto utebatur. In pronunciando sentenciã, aut dirimendo litẽ adeo iustus, ut nulla pars decretũ eius imꝓbaret. Hic die sãcto Cenæ domini, duodecim pauperũ ablutis & deosculatis pedibus, quẽlibet nouo panno uestiebat. Media nocte quasi ex necessitate consuetudinariũ ei fuit, cursum beatæ uirginis & postea, aliquot psalmos & oratiões orare. Hic Ecclesiæ Gneznieñ uillã Czirnilin, Ecclesiæ uero Posnanieñ Bugk, cum ciuitate & moneta, cũ theloneo & tabernis cõtulit, & pluribus libertatibus extulit. Hic ex uxore sua Elizabeth quattuor filias, uidelicet Constantiã, Veronicam, Eufemiã & Eufrosinam reliquit. Et filium posthumum, in die dominico in festo sãcti Calixti natũ. Cui Boguphalus Posnanieñ episcopus Przemisl, nomen paternum, Bascone custode Posnanieñ baptisante, adaptauit. Processu autẽ temporis Boleslaus pius Kalissieñ, patruus & puerorũ curator, primã filiã Constantiam Cõrado Marchioni Brãdenburgeñ seu de Sgorzelecz, in castro Santhok matrimonialiter copulauit, pro doteq; Castellaniã Santhoceñ & non castrum, insano usus cõsilio, donauit & inscripsit. Pro cuiꝰ proprietate multa dispendia & certamina inter Polonos & Saxones sequuta sunt. Reliquæ tres Przemislai filiæ, monasteria ingressæ sunt. Veronica & Eufrosina Trzebniceñ ordinis Cistercieñ, postea Abbatissæ. Eufemia Gnezneñ sãctæ Claræ, a Boleslao pio patruo & duce Kalissieñ, prout infra dicẽ fundato. Iaczko frater ordinis prædi: Polonus ex districtu Oppol: & uilla Lãka, ãno Christi 1257, die 15 mẽsis Aug: hora. 9. in cenobio. s. Trini: Gracco: deuotissime uita excessit. A matre misericordiæ, Ibo mihi ad montẽ mirræ cantãte, & ãgelico cœtu ꝓsequente, quẽadmodũ deuotæ sanctimoniali Sronislawe in Zwierzineñ mouasterio professæ, per uisum est monstratũ. Hic quinq; monasteria sui ordinis scilicet in Graccouia cui solus præerat, in Frisak, cui fratrem Hermannũ Theutonicũ præfecerat. In Praga quod fratri Hieronymo, in Wratislauia quod fratri Czeslao & fratri Godino, in Gedano quod fratri Benedicto cõmendauerat, fundauit. Hic inter alia miracula quæ extant plurima. Deficiente nauigio apud Vissegradeñ oppidum, strata cappa super aquã, cum tribus fratribus sui ordinis, Floriano, Godino, & Benedicto ascendit, Et Istulam populo Vissegradeñ inspectãte sicce trãsnatauit. Anno domini 1258. De consensu Kazimiri Cuyauieñ, Lancicieñ, & Siradieñ, & Semouiti Mazouiæ, ducum

Ecclesia Sãcti Marci Gracco: fundatur.

Przemislaus Posnanieñ moritur.

Vite sue cõmẽdatio.

Iaczkonis fratris predicatorũ fœlix obitꝰ

Transnaturalis nauigacio in veste monachali.

necnon Prandothæ episcopi Gracco: procerũq; & consiliariorũm suorũm, in conuentione apud Corczin sexto nonas Marcii habita & tenta. Boleslaus pudicus Gracco: & Sandomiri: dux, ad instãtiam Kingæ consortis, & Salomeæ olim Gallaciæ reginæ sororis suæ, fundauit monasterium sanctimonialium in Zauichost, tã Ecclesiam q̃ monasterium cũ habitationib9 propriis sumptibus edificando. Et illic uirgines sancti Damiani de regula sancti Frãcisci, quæ nũnc sanctæ Claræ uocitatur, introduxit. In hoc prouidens cõditioni pannose, uel connubia aspernaturæ filiaꝝ Baronum & nobilium suorũ. Largitusq; est & inscripsit pro dote præfato monasterio oppidũ Zauichost & uillas uigintiquinq;, prædia, lacus, & thelonea, donationẽ huiusmodi ab omni regum, ducum, & dominorũ exactione & tributis perpetuãdo & libertando. Sub hoc tempore Grzimislawa Boleslai pudici pia mater defuncta est, in monasterio fratrum minoꝝ in Zauichost sepulta. Hæc duos & triginta annos in uiduitate uiuẽdo pegit. Anno quo supra, In regnis Poloniæ, Hungariæ, Bohemiæ, & Russiæ, motus terræ uniuersaliter apparuit & fuit. Eodem anno Stroynath Lithuaniæ dux, partẽ Mazouiæ circa Czirnin deprædatus est. Et castrum Orzimow diripiens, in ore gladii mares & puberes occidit, impuberes uero igne cõcremauit, Fœminas aũt in captiuitatẽ abduxit.

Monasteriũ in zauichost erigitur.

Grzimislawa Boleslai mater moritur.

CAPVT LIIII.

ANno domini 1259 Varcislaus Kassubitarũm dux, cũ suo & Polonorũ exercitu, quem Boleslaus dux Kalissieñ in subsidium ei miserat. Cum Episcopo Camieneñ cõtra Swatopelcum Pomeraniam ingressus est, Et procedẽs cum electioribus militibus, in Sluppi quæ alio nomine Scolp appellatur. Episcopum Camieneñ cũ exercitu ipsius, & nonnullis suis militibus, ad sarcinas in stationibus custodiendas dimisit. Swatopelcus autẽ potentiæ Varcislai resistere non ualens, cognito per exploratores, quæ circa Episcopum Camieneñ in stationibus gererẽtur, Irruit in statiões & Episcopũ Camieneñ cum suo exercitu deuictum dissipauit & fugauit, plurimos occidendo, & nõnullos captiuando, & acceptis multis spoliis, illesus discessit. Anno quo supra, quinquagesimo nono supra mille ducentos. Boleslaus pius Kalissieñ dux: Cenobium minorissarũ & monialiũ sanctæ Claræ in ciuitate Gnezneñ fundauit, & uillis, prædiis, ac introitibus dotauit atq; libertauit. Non contentus Kazimirũs Cuyauieñ & Lancicieñ dux de suis principatibus. Anno domini. 1259. castꝝ Raczansz sub Volimiro Episcopo Wladislauieñ occupauit. Quo excommunicato & cum terris eius ecclesiastico interdicto subiecto, præfatus Episco: in Diocesim Gracouieñ discessit, & apud Lagow commoratus est. Dux autẽ Kazimirus cum nõ posset seuire in Episcopum, plures episcopi curias cum horreis & frumẽtis tẽpore quadragesimæ exussit. Anno uero domini. 1261. S. abbas sanctæ Mariæ Wratislauieñ Canonicorũ regulariũ sancti Augustini. Et P. custos Wratisla: huiusce causæ iudices, per Gwidonẽ tituli sancti Laurencii in Lucina præsbiterũ, Cardinalem, Clementis papæ quarti in Polonia legatũ, designati. Apud antiquã Wladislauiam tribunali posito, quartadecima die Aprilis, castrum Raczãsz cum suo districtu episcopo Volimiro, & suæ ecclesiæ Wladislauieñ

Cenobiũ sanctæ Claræ Gnezneñ fundatur

ſiæ Wladiſlauieñ adiudicarunt, & compoſitione facta, duce Kazimiro abſo
luto, interdictum relaxarunt. Anno domini. 1 2 6 0. Mendolphus qui & Men
dog princeps Lithuanorũ, ordinatione Cruciferorũ Pruſſiæ, regem ſe gerẽs,
Valido exercitu ex Lithuanis, Prutenis, Iaczwingis, & Samagitis ad trigin/
ta milia pugnatorũ collecto, Mazouiæ oram crudeliſſime depopulatus eſt, *Mendog Mazouiam depopulatur.*
Caſtrũq; Plöceñ & ciuitatem a defenſoribus deſerta reperiẽs, ſuccendit, cæ/
tera oppida & uillas totius Mazouiæ incẽdiis & cœdibus uaſtauit. Deinde
Pruſſiam inuadens, Cruciferis tãtummodo caſtra tuẽntibus: Ciuitates quas
Cruciferi extruxerãt, flamma & euerſione deleuit, omneſq; chriſtianos illic
repertos, cœde permiſcua ac horribili lacerauit. Demõſtraturus inſuper fu/
rorem ſuum, aſpernabatur captiuitatẽ hominum, pecus dũtaxat cum ſpoli/
is in Lithuaniam deportando. Item ãno eodem Magiſtro & Cruciferis Pruſ
ſiæ, erigentibus caſtrũ Karſzouin, in monte ſancti Georgii Barbari Pruteni *karſzouin caſtrum erigitur.*
& Lithuani, pro exterminio eius cum magnis copiis aduenerunt: Duobuſq;
exercitibus ſcilicet Pruſſiæ & Liuoniæ pro defenſione caſtri aduolantibus.
In die ſanctæ Margarethæ iuxta fluuium Durom, in Curlandia conflixerũt
& magna ſtrage ædita, Henricus de Hornſhuſzen magiſter Liuoniæ, & Hẽ/
ricus Marſalcus Pruſſiæ, pluresq; alii Cruciferi occiſi ſunt. Barbari autem ui
ctoria potiti, tã caſtrũ Karſzouin, q̃ Heiſzburgk maceratis fame defenſori/
bus conquiſiuerũt. Ad caſtrũ deinde Konigſbergk obſidione ꝑmota, in pon
te quẽ ſuper flumen Progor conſtruxerãt, plures numero a Cruciferis inter/
fecti, obſidionẽ reſidui ſoluere coacti ſunt. Deinde Pruteni Neophite ad ido
latriam uerſi, in uigilia ſancti Mathei conſtituto ſibi Glappino pro duce, cor
reptis armis, omnes chriſtianos & ſacerdotes crudeliſſime ſeuientes obtrun/ *Prutenorũ in Chriſtianos ſeuicia.*
carunt. Eccleſias igne cõſumpſerunt, ſacramenta contaminarunt, ſacra uaſa
diripuerunt, & ſacras ueſtes prophanarunt. Anno domini. 1 2 6 1. Exercitus
catholicus de regno poloniæ, de Cruciferis, Almanis & aliis fidelium natio/
nibus collectus, ad terras Pruſſiæ in diſtrictum Nactangorũ in die purifica
tionis ſanctæ Mariæ deſcendit, paganos delere cupiens. Et cũ in interiora ꝑ/
uerſarũ nationum penetrarẽt, reliquum exercitum ad ſarcinas dereliquerũt
Barbari aũt ab exploratoribus certificati, chriſtianos ad ſarcinas relictos in
uadentes, paruo negocio fuderunt. Et de ſua potentia confidentes, reditum
aliorũ chriſtianorũ expectarũt, reuenientibuſq; chriſtianis, durũ certamen
inter utroſq; pluribus horis, æquo marte continuabatur. Et q̃uis multi Bar
bari cœcidiſſent, deo tamen permittẽte, uictoriam Barbari obtinuerũt. Cœ/
cidit autẽ in hoc prælio inſignis miles Schinkol de Bithen, genere Veſtfalus *Strennuorum militum caſus*
qui Barbarorũ cuneos trãſuerberãs, anteq̃ medietatem attigiſſet, Barbaricis
frameis obtritus eſt. Cœcidit & Comes de Reiderer, & plures alii equeſtris
ordinis uiri. Ex quibus dum iuxta ſuas nepharias ſuperſtitiones, diis ſuis pro
conſequuta uictoria oblaturi libamina unũ ſorte depoſcerent flãmis cremã
dũ, & ſors in Hirczhaſz ciuem Maydenburgeñ cœcidiſſet. Beneficio quoq;
aliquorũ Barbarorũ illum noſcentium, bis liberatus foret. Tercia demũ uice
dum illum ſors depoſceret, ſponte ſe obtulit, & ſacrilego ritu cum equo cui
inſederat, flãmis eſt cremat9. Poſtea Comes de Barboyge in pruſſiam cum

ſua militia

sua militia ad succurrendum christianis afflictis, & descedens in terrã Sambieñ, spoliis & cœdibus eam afficiebat. Quem Sabieñ aggressi in die Agnetis, pluribus de suis occisis, ipsum captiuarunt. Post hæc castrũ Heidlsbergk obsidentes Cruciferis ex eo discedentibus, conquisierunt. Deinceps tria castra uidelicet Cruczeborg, Konigsbergk, & Bartenstein circũdederũt, & obsessi extrema fame macerati, castra Barbaris dederũt. Quartum uero castrũ Keyszil ãteq̃ obsideretur, uerĩti Cruciferi periculum, quod in aliis castris obtigit, exurentes ipsum deseruerunt. Eodẽ ãno quædam secta flagellatorum rusticorum, ex Galliis ut ferebatur emanans in Poloniam aduenit. Bis in die hora prima & hora nona processionatim incedentes, secundũ caput uelati, corpore ad umbilicum nudati, duobus cũ uexillis præcedẽtibus & candelis, quãdam cantilenã inconditam & dissonã, cum ex uariis linguis & nationib9 ipsa colluuies esset cõcreta cantando, flagellis quaterno corrigio nodatis alter alterũ sequẽdo, alteri9 dorsũ acriter cœdebat. Ianussius aũt Archiepiscop9 Gnezneñ cũ suæ ꝓuinciæ Suffraganeis sub magnis pœnis & carceribus talia ꝓhibuit. Et principes poloniæ psuasi, ne quispiã huiusmodi errores sectaretur, sub confiscatione bonorũ & grauibus pœnis, propter scandala ex eis pullulantia inhibuerũt. Nam quũ fuissent laici, de quantũcumq̃ enormibus peccatis confessos absoluebãt, & pœnitẽtes solenniter introducebãt &c. Apud alia regna hic error igne & gladio exterminatus est. De consensu Prãdothæ Episcopi Gracco: & procerũ poloniæ, Boleslaus pudicus Gracco: & Sandomiriæ dux anno domini. 1261. Ne ãcillis Christi sanctimonialibus ab infidelibus Lithuanis, Ruthenis, & Thartaris ludibriũ castitatis cõtingeret. De monasterio Zauichosteñ in lapidem sanctæ Mariæ qui Skala dicitur, locum tutiorẽ eas transtulit. Et oppidum Skala in loco qui Stankoy appellabatur erexit. Prioreq̃ donationẽ sexto nonas Marcii apud Corczin factã, de oppido, uillis, & cæteris libertatibus, nouis priuilegiis confirmauit. Et incrassando priorem dotem, uillam Zarnouicz & tria thelonea, ecclesiamq̃ bene dotatam cum decimis in Zarnouiecz, addidit.

Insignium9 castrorum occupatio.

Inaudita flagellatorũ rusticorum secta.

CAPVT LV.

Canonisationem sãctæ Heduigis, principes Slesiæ, Wladislaus Salczburgeñ Archiepiscopus, Conradus Glogouieñ, Hẽricus Wratislauieñ nepotes eius, Thomas episcopus Wratis: cũ clero & ecclesia sua expedituri. Salomonẽ archidiaconũ Gracco: magistrũ Nicolaum Scolasticũ Gracco: & Aherẽgebertũ Decanum Visseg radeñ, Canonicos Wratisla: ad Vrbanum papam quartum transmiserũt Qui solita grauitate seruata Volimirũ episcopũ Wladislauieñ, & fratrẽ Simonẽ ordinis prædicatorum Prouincialem poloniæ, cõmissarios pro examinatione uitæ, meritorũ, ac prodigiorum beatæ Heduigis deputauit. Huiuscemodi autẽ examen continuabatur per præfatos cõmissarios, Volimirum Episcopũ, & Simonem prouincialem Poloniæ, usq̃ ad ãnum domini. 1264. cum ãno domini. 1262. septimo kalendas Nouembris incepissent. Accepto autẽ registro examinis, & litteris cõmissariorum, nũcii priores in fine Augusti anni. 1264. egressi, Perusium contenderunt. Et Vrbanum quartum uita functum

Expedicio pro canonisatione S. Heduigis.

functum inuenientes, turbati, alterius papæ Clemẽtis quarti electionẽ præ
stolabatur. Dumq; ob uarias difficultates interpositas desperarent. Beata
Heduigis Salomoni Archidiaconi Gracco: per quietem apparuit, & cōso/
lans, diem, quo canonisanda esset, prænunciauit. Ex inde confortati, dum fre
quentius Clemẽtem papam & cœtū Cardinalium pro canonisatione fatiga/
rent, Clemens papa pro filia sua pluribus ānis cœca, quam ex legittima con
iuge, cum ad huc sortis laicalis esset, susceperat, ut beatæ Heduigis meritis

Dies canonisationis prędicta

uisum reciperet, in missa præcabatur. Et cū filia uisum percepisset, Decimo
octauo kalendas Decembris, die, quam ipsa sancta Heduigis Salomoni Ar
chidiacono prædixerat. Anno domini. 1266. in ecclesia fratrum prædicato
rum Viterbii, eam sanctorū cathalogo adscripsit. Ad leuandum aūt ossa be
nedictæ fœminæ sanctæ Heduigis, cū indiceretur dies, quintodecimo kalen/
das Septem: anni. M. ducen: sexa: sep: frequentia populi utriusq; sexus ad
Trzebniceñ monasteriū ubi sacrū corpus conditū erat, confluxit, Nicolaus
itaq; Abbas de Lubeus, & Mauricius abbas de Camyencz, cum Prælatis &
Canonicis ecclesiæ Wratislauieñ, ossa sacra beatæ Heduigis e tumulo leua
ta & uino abluta, in thecam specialem in monasterio Trzebniceñ reposue/

S. Heduigis sublimatio.

runt, cætera in Wratisla: & Polonicas ecclesias distribuerunt: Caput cū ce/
rebro integro nulla putredine tabefactū: Item tres digiti dextere, quib9 par
uulam ex ebore imaginẽ uirginis Mariæ cōprimendo gestabat. Sicq; cū di/
uelli non poterat sepulta erat, salui a corruptione reperti sunt. Huic leuatio
ni sacrorū ossium, unicus dumtaxat nepos eius Cōradus Glogouieñ dux cū
tribus suis filiis Conrado, Henrico, & Premislao aderat. Duo alii Wladisla
us Archiepiscopus Salczburgeñ, & Boleslaus seuus Legniceñ dux, cum es/
sent superstites & in uicinatu, non honestarunt auiæ suæ sublimationis cele
britatem. Anno domini. 1263. Eclipsis solis in die sancti Dominici fuit, quā
siccitas, caristia, & fames, maxime in Bohemia sequuta est. Eodem āno Fra
ter Hāno de Saygerhausen, septimus magister Prussiæ, quarto nonas Apri

Septimus Prussiæ magister.

lis, monasterium sancti Nicolai ordinis predicatorū in noua Thorun, super
fluuium Maka fundauit, pro dote conferens fratribus libertatem piscandi
in omnibus fluuiis, lacubus, & stagnis. Anno domini. 1265. Fundata est ec/
clesia parrochialis in honorem beatæ mariæ Magdalenæ in ciuitate Posna/

Ecclesia. S. Mariæ Magdalenę Posnanieñ erigi t.

nieñ nomine Capituli Posnanieñ, sic q; diebus dominicis, clerici ciuitatis &
suburbii, ad processionem ecclesiæ Cathedralis deberent cōuenire. Et q; sco
lam non haberent, sed pueros ad erudiẽdum in scola cathedralis ecclesiæ te/
nerẽt. Quod postea in meliorem conditionẽ uersum est. Anno domini. 1264
monasterium in Brzescze Cuyauieñ, Kazimirus Cuyauieñ, Lanciceñ &
Siradieñ dux fūdauit, & in eo fratres ordinis predicatorū, ex conuẽtu Grac
co: locauit, casulisq;, calicibus, & aliis apparamentis adordinauit. Non con/
tentus Henricus frater ordinis predicatorū Culmeñ Episcopus, q; suā Cul/
mensem ecclesiam in regularem Canonicorum regulariū sancti Augustini,
ut supra præmissum est, transtulerat. Iterū illam in Cruciferoꝝ ordinem, ad
instātiam Magistri, & Cruciferorū transmutauit. Consentiente & gratificā
te Anselmo Episcopo Varmieñ, Apostolicæ sedis in Prussia legato. Metro
politano

politano uero Gneznen̄ super ea re non interrogato, neqꝫ consulto. Hospitale infirmorū, sub titulo sancti spiritus, extra portas ciuitatis Posnanien̄ āno prædicto. 1264. iuxta fluuiū Varta, fundauit, & aliquā dotē de mensa Episcopali donauit. Boguphalus Episcopus Posnanien̄ constituens, ut Præpositus prædicti hospitalis stallū in choro, & uocem in Capitulo ecclesiæ Posnan: haberet. Anno domini. 1264. Obsidentibus Barbaris Prutenis castrum Berfrid, Irruit in eos, somno præssos, Cruciferoꝝ exercitus, & ex eis mille tricentos occidit, reliquos uero dispersit. Castrumqꝫ Berfrid ne in manus Barbaroꝝ ueniret, exussit. Prutēni aūt nouo exercitu reparato, terram Culmen̄ uastauerunt. Quibus resistens Helmericus magister Prussiæ cum Theodrico Marsalco, & quadraginta fratribus Cruciferis occisus est. In locū Helmerici Prussiæ Magistri occisi per electionē Lodouicus de Baldēstein successit. Anno eodē Sidus ignitū seu Cometes maximus, ab oriēte usqꝫ ad mediū cœli, comam in occasum porrigens apparuit, & citra tres menses durauit. Eodē parente Vrbanus papa quartus, qui festiuitatem corporis Christi instituit, in Perusio mortuus est. Et in Polonia mortalitas quadrupedum subsequuta est. Anno domini. 1265. Boleslaus pudicus, princeps Gracco: & Sādomiriæ, castrum Gracco: totum montē complectēdo, nouis edificiis instaurauit. Et Lestkonem nigrum Siradien̄ ducem Kazimiri Cuyauien̄ & Lancicien̄ ducis filium, tanq̄ patruus, cœlebs & filius orbus, in filium adoptauit. Ac omnium principatuum suorum heredem instituit, utqꝫ terræ suæ quietiores essent, in matrimonium Griffinam Rosciflai Ruthenorū ducis filiam ei coniunxit. Anno domini. 1266. Exercitus Prutenorū & Lithuanorū in Mazouiā ueniens, quod reperit uastauit & abrasit. Insultu etiam in Ploczkā facto, Boleslao & Conrado Mazouiæ ducibus nullam resistentiā opponentibus. Eodem anno. 1266. die uigesima prima mēsis Septembris, Prandotha Graccouiē Episcopus, canonisationis sancti Stanislai promotor præcipuus. Cum in episcopatu decemocto annos exegisset, circa principium noctis mortuus est, Apud ecclesiā Cathedralem Gracco: in medio capellæ apostolorū Petri & Pauli sepultus. Eodem anno nonis Decembris, Henricus Slesiæ & Wratisla: dux, filius Henrici a Thartaris occisi, morte absumptus est. A nō nullis militibus, ut inculpati sunt, intoxicatus, & in monasterio sāctæ Claræ tumulatus. Is binā prolem ex Iuditha filia Conradi ducis Mazouiæ Hēricum filium & Heduigim filiam reliquit, quos moriens Wladislao germano suo Archiepiscopo Salczburgen̄, una cum secūda coniuge filia ducis Saxoniæ, in tutelam & curam cōmendauit. Anno prædicto. 1266. Daniel rex Russiæ scismaticus, & ecclesiæ Romanæ apostata, uitam finiuit, duos filios Leonem & Romanum relinquens.

Festiuitas corporis Christi ab Vrbano instituta.

Prandotha Episcopus Graccouien̄ morit.

Daniel Russiæ Rex moritur.

CAPVT LVI.

Nno domini. 1267. Gwido frater Cistercien̄ ordinis, sanctæ Romanæ ecclesiæ præsbiter, Cardinalis, & sancti Laurencii in Lucina legatus de latere: A Clemente papa quarto in Poloniā missus. Primum in Graccouiā quarto kalendas Iulii peruenit, a Boleslao pudico, & Paulo Episcopo Gracco: processionatim ueneratus & exceptus.

ceptus. De hinc Wratislaniã diuertens. In festo purificationis Mariæ gene/
ralem sinodũ, in quo erant Episcopi ecclesiæ Polonicæ, Ianussius Archiepis
copus Gnezneñ, Paulus Gracco: Thomas Wratisla: Volimirus Wladisla:
Nicolaus Posnanieñ, Thomas Ploceñ, Vilhelmus Lubuceñ, Henricus Cul
mensis, Episcopi, tenuit. Pro subueniendo terræ sanctæ anni iubilei gratiam,
& crucem contra Sarracenos prædicauit. Constituteq; in maioribus ecclesi
is capse fuerunt, pro pecunia a merentibus iubileum colligenda. Anno quo
supra quinta Decembris, castrum Mazouiæ Czechanow, p Prutenos Bar/
baros captum & cõbustum. Anno domini. 1 2 6 8. die decima mensis Nouem
bris, Illustris uirgo Salomea Gallaciæ seu Haliciensis regina, Boleslai pudi/
ci Gracco: ducis germana. In cuius fauorem monasterium Zauichosteñ fũ/
dauerat & dotauerat, in lapide Mariæ mortua est. Hæc cum sponso suo re/
ge Gallaciæ seu Haliciæ, absq; oĩ illecebra carnis cœlebs uixit. Mortuo
uero spõso relligionem sãctæ Claræ professa. Primum in Zauichosteñ mo
nasterio, deinde facta translatione, in lapide sanctæ Mariæ ut nunc uulgo di
citur in Skala cõmorata, utrobiq; Abbatissæ officium gessit. Hæc ãnis duo
de triginta seruiens, nunq̃ a carne cilicium ammouit. Hæc quarto idus Nouẽ
bris in monasterio de lapide Mariæ sepulta, sequenti anno quarto kalendas
Iulii Graccouiam transuecta, in medio chori sancti Francisci fratrum mino/
rũ Gracco: sub lapidibus sectis in altum leuatis, humata est. Et sicut septem
di bus anteq̃ sepeliretur in Skala, Sic & in translatione in Graccouiam, fra
grantia & suauis odor de corpore ipsius emanabat. Sed & quædam monia/
lis prefati Cenobii Martha nomine grãdeua & relligiosa asseruit, de corpo/
re eius, nedum suauitatem odoris, uerũ & oleum redolens, manasse, quo plu
res egri inuncti, perfectam recepisse sanitatem testati sunt. Frater autẽ Bo/
guslaus ordinis minorũ uir relligiosus & deuotus, in uisione eam cœlum as/
cendentẽ uidit, & cœtũ angelicum canẽtem. Fronduit, floruit, Aaron uirgu
la. Anno præfato. 1 2 6 8. Kazimirus Conradi filius Cuyauieñ, Lancicieñ, &
Siradieñ dux, diem clausit extremum. In Wladisla: ecclesia sepultus, & sta
tim sequuta est defectio castri Bugoscza. Præfectus siquidem illius Theodri
cus genere Prutenus, post idolatriam fidem Christi professus, nulla necessi/
tate coactus, præfatum castrũ Bugoscza Boleslao pio duci Kalissieñ tradi/
dit. Sero tandem perfidiam admisisse cognoscens, accito familiari ut se inter
ficeret imperauit, qui iussa temeraria, ceruicẽ ipsius extensam mucrone præ
scindẽs, exequutus est. Reliquit autẽ Kazimirus dux prædictus, duos filios,
Lestkonem nigrum ducem Siradiæ, & Semouitum ducem Cuyauieñ & Lan
cicieñ. Et huic Semouito seu Zemomislao, pater adhuc uiuens Salomeam
uirginem Swatopelci Pomeraniæ ducis filiam in uxorem desponsauerat. Ex
qua tres filios Lestkonem, Przemislaum, & Kazimirum genuit: Et duas fili
as fenuennã, quæ Stephano regi Hungariæ nupserat, & Constantiã Trzeb
niceñ monasterii Abbatissam. Swatopelcus dux Pomeraniæ quartadecima
die mensis Iulii anno domini. 1 2 6 8. humanis exemptus est, in monasterio O
liueñ sepultus, reliquit quattuor filios Mestwinũ, alias Msczugium. Varcis
laum, Samborium, & Ratiborium. Circa Msczugium natu maiorem impe

Castrum Czechanow exustũ

Beata Salomea moritur.

kazimirus Cõradi filius mortuus.

Swatopelci mors.

rio & regiminē manēre. Anno domini .1269. Discordante Zemomislao du-
Lithuani Cuyauiam vastarūt.
ce Cuyauiæ & Lanciciæ cum suis militibus. Lithuani quarto nonas Septē-
bris Cuyauiam inuaserunt, & raptam prædam hominum & quadrupedū in
Miraculum.
Lithuaniam abduxerunt. Eodem āno duo exercitus equestres in nubibus cō
currere & durum certamē gerere, uisi sunt. Wladislaus dux Wratislauieñ
& Archiepiscopus Salczburgeñ, Henrici a Thartaris occisi filius, longa e-
gritudine laborans uitam finiuit, in ecclesia Salczburgeñ sepultus, anno do
mini .1270. uigesima quarta Aprilis, quæ est in crastino sancti Adalberti: A
quibusdā Slesitis ut aiunt toxico uenenatus, quia tā ducatū q̄ Episcopatum
Wratisla: solus administrabat. Et Hēricus quartus pubertatē egrediēs, he-
reditarie in bona patris & patrui successit. Thomas uero secundus, a Capi-
tulo Wratislauieñ diu electus in Episcopatū Wratislauieñ successit, fertur
de hoc Wladislao Archiepiscopo Salczburgeñ, dum studiis Paduæ daret
operā, Ciuis Paduanus depauperatus, ei filiā suā decorā turpis quæstus gra
tia adduxit. At ille utriusq; miseratus, egēti patri subuenit, & uirgini seruato
pudore dotem contulit. Eodem anno domini .1270. Quædam matrona no-
Ecce 36 pueri viui vno partu ꝯduntur.
bilis nomine Margaretha, Comitis Virobosłai coniunx in terra Gracco: in
uilla Nakel, trigintasex pueros uiuos, uno partu, sed eodē die mortuos, ædi
dit. Simile dicetur infra de Czechna quæ sexaginta pueros uno partu pepe-
rit. Et si placet uide Auicennam de animalibus asserentē, unam mulierem se
ptuagintaocto formatos uno partu effudisse. Et Albertus magnus in nono,
de historiis animalium refert se a fideli medico in Germania audiuisse, q̄ una
Prolis fœcūditas.
mulier abortiuit, centum quinquaginta inuolutos quātitatis digiti auricula-
ris. Pluresq; habuisse motum constrictionis & dilatationis. Anno quo supra
Vitulus duorū capitum & 7 pedum.
apud oppidū Kalisz, intra octauas Natiuitatis Christi, natus est uitulus, pel
le uitulina contectus, habens dentes caninos, & duo capita quorū unum ma
ius in suo loco, aliud minus ad caudā sitū erat. Pedes aūt septē habuit uituli
Pluuia sanguinis.
nos. Cadauer eius nec canes nec alites sanguipetē contingere uolebāt. Eodē
anno tribus diebus aqua sanguinea in fluuiis Slesiæ Odra & Nissa fluxit, a-
pud uillam autē Michalow eiusdem regionis æstiuo tēpore cœlum sangui-
nem pluit. Itē à uigesima die Iunii usq; prope medium Augusti die noctuq;
Aquarū vbertas.
continue pluebat, & fluuii aquis aucti adeo exuberauerāt, ut agros, prata,
segetes, & bassarum uillarū tastigia, operirēt. Insuper Istula plures domos,
pecora, reptilia, molendina absorpsit, & agris exterminiū atq; sterilitatē in
duxit. Anno supra dicto scilicet .1270. septimo kalendas Septēbris, Stepha
Rex Hungariæ Gracc: venit.
nus rex Hungariæ, filius Belæ, & germanus Kingæ consortis Boleslai pudi
ci Graccouiā uenit, limina sancti Stanislai uisitando. Et debito honore a Bo
leslao pudico exceptus est. Factoq; fœdere super pace inter regna Hūgariæ
& Poloniæ inuiolabiliter tenenda, muneribus munifice dotatus, in Pannoni
am discessit. Anno domini .1271. Conradus Glogouieñ dux, obeunte Salo-
mea uxore prima, filia Wladislai Ottonis maioris Poloniæ ducis, Alteram
superduxit Brigittam filiam Theodrici Marchionis Misznen̄, relictā, Cōra
di nepotis Romanorū imperatoris Friderici. Et pro dote Crosznam, Grey-
fenstein & Przin, castra ac oppida ei inscripsit. Illa uero in breui fato absum

pta, præfatus

pta, præfatus Theodricus Marchio Miszneñ prædicta bona occupauit, & Conrado Archiepiscopo Maydeburgeñ, pro decem milibus florenorũ uendidit. Eodem ãno Griffina Lestkonis nigri Siradieñ ducis consors, impotentiam & frigiditatẽ marito suo obiecit. Nec ab eo fuisse cognitã, cũ prope sex ãnis ei cõmãsisset fassa est. Et cũ esset Graccouiæ in monasterio fratrũ minorũ detraxit peplũ, & uirginẽ se deinceps intecto capite gerere cœpit. Quod dedecus & ignominiam fratris sui Lestkonis nigri, Boleslaus pudicus Graco: & Sandomiriæ dux, moleste ferens. Postea scilicet ãno domini. 1275. sexta die Augusti in Siradiam personaliter descẽdens, rescidit, & mutuã charitatem inter utrosq; ordinauit, quæ extũc in diem mortis seruata est.

Griffina a sexennio marito cohabitãs virginem se gessit.

CAPUT LVII.

Anno Christi. 1271. Paulum Episcopum Gracco: in Cunow suo prædio cõmorantem, & tanq̃ salutaria monita ducis sui Boleslai pudici & Prælatorũ, Canonicorumq; Gracco: contẽnentem Duo militares de domo bipennium, Otho, & Zegotha, captiuarũt, & per siluas in castrũ Siradiẽse deduxerũt, ubi a Lestkone nigro duce Siradieñ sub honesta custodia detinebat̃. Hac occasiõe Ianussius Archiepiscopus Gnezneñ, totam prouinciam Gnezneñ interdicto supposuit, quo Boleslaus pudicus affectus, Paulum Episcopum a captiuitate soluit. Et in quadragesima per arbitros Magistrũ Dersicrayum Prepositũ, & Valterũ Canonicũ Gracco: sub his condicionibus cũm ipso cõcordauit, ut Othã & Zegotham captiuatores puniret, & a sua cõmunione sequestraret, ut ducentas marcas argẽti illi solueret. Et ut sortem ducalem in Dzerzasna illi donaret. Quæ singula dux Boleslaus adimplens, Otham & Zegothã per unum mẽsem uinctos tenuit: Qui soluti hereditatibus, quas in Gracco: & Sandomirieñ districtibus obtinebant, uenditis, ad Wladislaum ducem Oppolieñ commigrauere, & illic incolatum acceperunt. Anno domini. 1272. In die sancti Vincencii in Prussiam duo Comites de Iulich & de Marcha, cum suis gentibus in auxilium Cruciferis uenerũt, & ordinatis aciebus in terrã Sambieñ descenderũt, & Sambienses cum eis acerrime pugnantes, ad extremum uicti sunt. Fugierũtq; ad uillam Sklumen, ubi certamine innouato, Cruciferis uictoria cessit, & Barbari superati sunt. Anno domini. 1273. Przemislaus Posnanieñ dux, annum decimum septimũ agens: Ad habendum heredẽ masculũ, persuasus a Boleslao pio duce Kalissieñ patruo suo, accepit in cõiugem Luberdem neptem Barwin ducis Slauorũ apud oppidũ Stetin, quæ fuit filia Hẽrici ducis de Visczimirz, uel ut alii uolunt, filiam Nicolai ducis Kassubitarum. Hanc die septima Iulii in Posnaniam adduxit. Anno domini 1274. Msczugius dux Pomeraniæ quarto nonas Ianuarii, monasterium Cistercieñ ordinis nouum Dobrany appellatum, & per Samboriũ ducem Pomeraniæ patruum Msczugii fundatum & dotatum, in Polplin in territorio Thimauieñ terræ Pomerãniæ, tituli beatæ Mariæ uirginis transtulit. Et illud multis libertatibus & ampla dote adornauit. Eodẽ anno Henricus magister Prussiæ, cũ omni sua potentia, Barbaros Prutenos, Culmẽsem terrã uariis spoliis uastãtes, apud Lubauiam consequutus inuasit. Barbari autẽ fuga simulata

Paulus Episcopus Graccouieñ captus.

Captiuatores puniti Oppol migrant.

Dux Iuliceñ.

simulata, in nemus fugierunt, & ex eo Cruciferorũ exercitum dispersum inuadentes, magistro Henrico & Marsalco Theodrico, pluribusq; aliis occisis prostrauerunt & uicerunt. Prædamq; quã tulerunt, in suã regionem abduxerũt. Et quis consequenter in auxilium Cruciferis dux Brunsuicieñ, Lantgrauius Thuringiæ, Rex Bohemiæ, Marchio Brandenburgeñ cum filio, & alii christiani aduenissent, tamen propter hyemis tum molliciẽ, tũ intemperiem nulla re memorabili ædita, ad propria redierunt. Verũ Marchio Brandenburgeñ, castrũ & oppidum cõstituit, quod a sua regione Brandenburgk appellauit. Anno domini. 1275. apud Graccouiã puer natus, uix semestris articulata uoce, Thartaros uenturos & Polonorũ capita præcisuros prædixit. Cunctis trementibus interrogatus, an ipse etiã Thartarorum aduentũ timeret? Respõdit plurimum sese timere, cum inter alios suum caput essent præcisuri. Anno dñi. 1276. Ne a regno Poloniæ castra & oppida Crosnæ, Greyfenstein & Przin alienarentur. Henrico quarto, Probo cognominato, delegata est prouincia, exemendi ea tam a ducib9 Conrado Glogouieñ & Boleslao Legniceñ, q̃ a Baronibus & militaribus Slesiæ. Qui decem milibus aureorũ ab Archiepiscopo Maydenburgeñ ipsa exemẽs, sui iuris & proprietatis ea fecit, statimq; inuidia ducũ Conradi Glogouieñ, & Boleslai Legniceñ sequuta est, incrementis rerum Henrici Probi uehementer inuidentibus. Visoq; tẽpore oportuno Boleslaus Legniceñ, Henricum quartũ Probũ ducem Wratisla: nepotẽ suũ nullas insidias patrui uerentẽ. In curia & uilla sua Ielcze q/escentem, missis satellitibus & latrũculis feria quinta ãte dominicam Reminiscere, duodecimo kalendas Marcii, in nocte soporatũ capit, & in castrũ suum Lethen deductum, in dira uincula conicit. Pro causa obiciens, q̧ portionem Wratisla: ducatus ex morte Wladislai Archiepiscopi Salczburgeñ, æque ad se, & ad Conradũ Glogouieñ spectãtem, teneret. Mouent itaq; graue bellum Boleslao duci Legniceñ, nobiles & milites Wratisla: Et obtentis auxiliis a quinq; ducibus Poloniæ. Boleslao pudico Gracco: & Sando: Boleslao pio Kalissieñ, Przemislao Posna: & Gnezne: Cõrado Glogo: & Wladislao Oppoli: Cum præfato Boleslao Legniceñ uarias gentes ære conductas ex Misneñ, Saxonibus, Sueuis, & cæteris habente, conflixerunt. Neutraq; parte pedem referente, cœde ingenti suorum Boleslaus Legnicẽ: cõspecta, cum uno tantum comite fugit. Filius autẽ eius maior natu Henricus, pugnam labentẽ restituit, & animo pertinaci, aduersarios debellauit. Captusq; est in eo prælio Przemislaus dux Posnani: & plures milites auxiliares. Wratislauieñ autẽ ea clade territi, ad Premislaum, qui & Ottocarus dicebatur regem Bohemiæ confugiunt. Et ut fidior esset, parti eorum castrũ & oppidũ Cloczko ei tradunt. Cuius interpositione & opera inter Boleslaum Legni: & Henricum Probum Wratisla:, pax est composita sub his condicionibus, ut Boleslaus Legnicẽ: nepotem suum Henricum Wratisla: a captiuitate soluat, ut Przemislaum Posnaniẽ: & milites in prælio captos dimittat. Vt Hẽricus Probus Boleslao Legniceñ de castris & oppidis Strzegom, Strosza, Nouoforo, Greyfenbergk, Przin, & Geswindorff perpetuo cœdat. Quibus ab utraq; parte acceptatis, Hẽricus Probus dimissus est. Ex eo tempore arx & oppidum

Fratres Cruciferi clade a barbaris affecti.

Omen futuri mali.

Henricus Probus captus.

Bellum intestinum Slesianorum.

Przemislaus dux Posnanieñ captus.

& oppidum Cloczko in potestatem regis Bohemiæ deuenit, quo ad tempo/rale. Quo ad diocesim uero ad Wratis: in diocesim Prageñ per nephas & uiolentiam concessit. Thoma secundo Wratisla: Episcopo huiuscemodi notabilem mutilationẽ non rescindente. Crosnam uero a Baronibus Wratislauiẽsibus, Ioanni Brandenburgeñ Marchioni, ne arma contra eos pro Boleslao Legnicẽ: ferret, obligatam. Henricus Probus redimens, præfato Ioãni Marchioni, damna, sumptus, & expensas iniustas computanti, sex milia marcaꝝ persoluere, cũ tantum in quattuor milibus extiterat pignorata, coactus est. Anno domini. 1277. Lithuani gentiles terram Lancicieñ, quæ tũc a duce Kazimiro germano Lestkonis nigri, ducis Siradieñ tenebatur: In festo sãcti Lucæ subito ingredientes, cœde, spoliis, & tectorum exustione uastauerunt, se/nes & impuberes occiderunt. Et quasi quadraginta milia animatorum, si/mul cum pecoribus estimando, nemine resistente, in miserabilem seruitutem abduxerunt.

Lancicieñ terra uastatur.

Eodem anno septuagesimo supra mille ducentos: Nonus magister Prussiæ Conradus de Tirborg electus est, absumpto Theodrico de Gatirslewe octauo magistro.

Nonus Prussiæ magister.

Tunc duo duces Prutenorum, Hẽricus de Noctaga, & Cappe de Sczenawa, a Cruciferis capti fuerunt: & in patibulum acti Diwan autẽ tercius dux Prutenorũ de Barthena, duorũ necem miserabilem ulciscendo, terrã Culmensem cum copiis subintrans, graui exterminio eã af/flixit. Conradumq; magistrum Prussiæ, qui eum inuaserat, & cum Crucife/ris pro triumpho obtinendo fortiter pugnãtem, in fugam uertit, quingentis christianis & duodecim Cruciferis occisis. Pauloq; post Barbari Pruteni, ca/strum nouum quod inter Culmeñ & Pomezanieñ oppida, a magistro Cõra/do magnis sumptibus erectũ: Item castrũ Radzin: Itẽ castrũ Vartembergk fortissima impugnatione cõquisierunt. Et omnes Cruciferos & christianos in præfatis castris repertos, rabie barbarica interfecerunt: Castra uero igne cõsumpserunt. Boleslaus caluus Legniceñ dux, parum uoluptatis & utilitatis ex uictoria & possessionibus Hẽrici Probi, nepotis sui ducis Wratis: nactus ex senio & languore mortuus est, anno domini. 1278. Et in monasterio fratrũ prædicatorum, a se fundato sepultus.

Boleslaus caluus moritur

Homo uiolentus in proprios & exte/ros: Adeo uelocis & corrupti sermonis, ut plerũq; audiẽtes in cachinnum & risum solueret. In factis & moribus tortuosus: in iudicio & causis sanguinis præceps & iniustus: Merito seuus & Rogatka (quod in latino cornutus so/nat) uocatus: Fœdo pellicis amore usq; ad mortem uinctus. Ob quam pellicem & graues molestias, altera coniunx eius Adleyda, filia Samborii ducis Pomeraniæ, deserto Boleslao Rogatka marito suo adhuc in uita ipsius, dũ aliter nequiret, in domum paternam pedes remeauit. Reliquit autem Boleslaus tres filios superstites, ex prima coniuge Heduigi, filia Comitis Henrici de Hanhalt, uidelicet Henricum Legniceñ, qui crassus & uetrosus est appellatus. Boleslaũ Sweidniceñ, & Bernardum agilẽ, tanta siquidem illi agilitas inerat, ut quattuordecim robora in aliquo edificio supne ordinatim erecta, prepeti cursu ascenderet, & resiliens in pedibus fixus staret. Reliquit & quatuor filias ex eadem Heduigi consorte sua, Agnetem, quã Comiti de Vartẽ/berg tradiderat. Alterã Heduigim, quã Cõrado duci Mazouiæ filio Semo/

Proles eius derelicta sexus utriusq;.

uiti despõsauerat. Terciam Annã in monasterio Trzebniceñ professam, & tandem Abbatissam. Quartã Katharinã in iuuentute defunctam. Anno domini. 1278. Boleslaus Mazouiæ dux, intulit bellum in æstate, Conrado duci Glogouiæ, & circa castrũ Cziruin cum ipso confligens, omnem potentiam eius prostrauit. Martino autẽ Abbati Lubensi & lesżouieñ cum suis monasteriis pro denunciatione clandestine hostium irruptionis (beneficii memor) multas libertates & priuilegia, etiã de consensu Semouiti & Troideni, idem dux Boleslaus concessit. Eodem anno 1278. Trinote filius ducis Lithuaniæ

Culmensis regio vastatur.

coadunatis Lithuanorũ & Prutenorũ copiis, quæ ad triginta milia pugnatorum explebãt, eas trifarie diuidens, unã partẽ in Mazouiã: Duas uero in terram Culmeñ transmisit, & omni terra Culmeñ peruastata. Castroq; Bergelow sub Cruciferis conquisito & incenso, multas gentes in seruitutem abduxerunt. Eodem anno Skomand dux cũ Prutenis Sandouitis repetendo, in terram Culmeñ aduenit, & duo oppida Lubaw & Chelm obsessa, & machinis expugnata cõquisiuit. Et terram Cuyauieñ circa oppidũ Kouale prædatus est. Eodem ãno ciuitas Lancicieñ a Lithuanis subita incursione spoliata est.

CAPVT LVIII.

Lestko niger.

Lestko niger, sublato & tumulato Boleslao pudico. Successit ei in terris Graccoui: Sãdomirieñ & Lublineñ, anno domini 1279. Per cõcordem omnium Baronũ & Pauli Episcopi Graccouieñ electionem. Quoniam ducem Boleslaũ pudicum strictiori consanguinitate contingeret Ab eoq; adoptatus & designatus successor foret. Et q; princeps Frugi & Comis, principatu q; dignus uideretur. Statimq; nouam successionem ducis Lestkonis nigri, noui motus, nouiq; stridores bellorum insectati sunt. Nã Leo princeps Russorũ, filius Danielis regis Russiæ, uolẽs sibi ap ppriare terras Lestkõis nigri. Primũ terra Lublinẽ: puastata, in terrã Sãdomi: descẽdit, & a castro simul & oppido Sando: cũ ignominia repul⁹. Ad uillã Gollezẽ duobus a Sandomiria miliaribus posita ueniens, statiua tenuit, ubi ordinatione ducis Lestkonis nigri. Occurrerunt ei Varsius Castellanus Gracco: Petrus filius Alberti Gracco: & Ianussius Sandomirieñ Palatini, certami neq; inito die Veneris, tercia Februarii, ãno Christi 1280 conflixerũt, & Ru

Rutheni a Polonis victi.

theni plurimi numero, a paucis polonis uicti sunt. Primis siquidẽ ductorib⁹ & ordinibus cœsis, reliqui trepidãtes, armis proiectis tanq̃ limphatici fugã inierunt. Thartari uero qui cũ Ruthenis aduenerãt, breui oppositione facta mox & ipsi fugierunt, Leoq; principalis dux cũ paucis confusus euasit. Occisa sunt eo prælio octo milia, duo capta: Signa militaria septem intercepta.

Lestko in Russiam grassat.

Lestko niger parum ratus bellum repellere, nisi iniuriantibus bella inferret. Post quindecim dies cum exercitibus quasi triginta milibus equitum, & du

obus milibus

obus milibus peditum, terras Leonis inuadens, multa castra occupat, expugnat, & euertit. Et usq; ad Leopolim terra depopulata, prædã frequentem hominum & pecor; in Poloniam intulit. In ea uastatione quinq; milia cæsa, quattuor uero milia in captiuitatẽ abducta, scribuntur. Sequenti quoq; anno 1281. Lestko niger cum omnibus terrarũ suarũ copiis in terrã Wratisla: descendit. Et aduenientibus ei in præsidium Mscugio Pomeraniæ duce: Itẽ omnibus maioris Poloniæ militibus, triplici agmine terram Wratislauieñ spoliis & incendiis confecit. Causa erat quia Henricus quartus Probus, potius uero facinoribus attestãtibus, improbus, dux Wratislauieñ corrogando principes, ad tractandum pro bono pacis & ordinis principatuũ: Dominica Septuagesimæ in uilla Baricz, nullam fraudẽ suspicantes, Przemislaũ maioris Poloniæ, Henricum Legniceñ, & Henricum Glogouieñ duces, iure diuino & humano prophanato captiuauit, & in Wratislauiã deductos, uinculis singillatim inclusit. Præcantibusq; Wratislauiensibus ut dux eorum Henricus quartus aut captiuos dimitteret, aut cũ duce Lestkone nigro componeret. Saxeum pectus ducis Henrici Wratislauieñ lachrymis, contumeliis, & increpationibus ad compassionem flecti non potuit, quin uniuerso ducatu Wratis: in fauillam redacto, & præda ingenti in Poloniã abacta: Nec cũ hostibus decerneret, neq; captiuatos duces a uinculis emanciparet. Duces itaq; captiui, molestias diuturnæ captiuationis euasuri, cũ illo per pacta conuenerũt, ut Przemislaus dux Posnanieñ frater ipsius amitalis, terrã Rudeñ, quæ nunc Vieluneñ dicitur (asserens illam sui iuris esse) ei resignaret. Ab Henrico uero Legniceñ, & Hẽrico Glogouieñ fratribus patruelibus, quum nullas terrarum sortes ab eis exigere posset, seruituros se sibi per quinquennium cum triginta lanceis, contra quẽlibet hostem obligauit. Sicq; a captiuitate laxatos in suos principatus remisit. Anno aũt dñi 1282. Irruentibus Lithuanis & Iaczwingis uigesima quarta die Septẽbris in terrã Lublineñ, & quindecim diebus eam uastãtibus, magnũ numerũ prædarum in Lithuaniã referebãt. Lestko aũt niger illico accepto nũcio, de Craccouia se recepit, & celeri cursu in itinere milites colligens, in terram Lublineñ deuenit, hostesq; abiisse reperiẽs, turbatus, cogitabat, an persequi Barbaros deberet, cum essent plures numero, quia quattuordecim milia. Ipse uero ultra sex milia militum haud cõtemnendor; non collegisset. Inter cogitandum uisio angelica, quæ se archangelum Michaelem profitebatur, per soporem monstrata, monuit, ut omni cũctatione abiecta, hostes persequeretur, certam illi futurã uictoriam promittens, uocat Lestko in contionem milites, & ea uisione narrata, meticulosos militum animos exhilarat. Et insequuti Barbaros repererũt, & eos tredecima die mẽsis Octobris, præda onustos, inter flumina Narew & Niemy en consequũti sunt. Et dux Lestko niger, adhortatus suos, ut pro fide christiana, & pro patria uiriliter pugnarent: Insiliit in Barbaros, cõspectu Polonorum & latratu canum captiuos sequentium, attonitos, & cum primi & secũdi ordines obtriti sunt, reliqui uersi sunt in fugam, cædesq; in omnes fugientes ædebatur, quã captiui ex terra Lublineñ operose promouebant. Canesq; diris morsibus quasi nossent quos insectari deberent, lacessebãt: Mirabile

Wratislauiensibus merito bellum infligitur.

Lestkoni nigro uisio diuinitus facta.

Prodigiũ perrarum.

dictu, recensito excicitu polonorũ nemo repertus est in eo prælio cecidisse, ut oraculum Lestkoni duci per quietem factũ, non fantasticum, sed diuinum uerificaretur. Ab eoq; tempore Lestko niger beatũ Michaelem singulari ueneratione prosequebatur. Et in Lublin reuersus, Basilicam parrochialem in hãc diẽ permanentem, tituli sancti Michaelis fundauit. Quæ beneficia Archãgeli & cladem Barbarorũ Polonis demonstrat. Redeũte Lestkone nigro ex Lithuanica expeditione in Graccouiã, Conradus dux Mazouiæ, patruus Lestkonis, in terram Sandomiriæ per rebelles Ianussiũ Palatinũ, Cristinum Castellanũ Sãdomirieñ inductus est, quibuscũ Paulus Episcopus Graccouieñ astruebatur sensisse, qui Sãdomirieñ, Zauichosteñ, & cætera castra in realem possessionẽ ei tradiderunt. Lestko autẽ niger, nil territus, cum curiensibus & armigeris terræ Gracco: propere uersus Sãdomiriam processit. Conradus autẽ de Sandomiriẽsibus ambiguus, non exspectato duce Lestkone nigro, in Mazouiam discessit, copias ampliores ut aiebat comparaturus. Superueniens autem Lestko, singula castra recuperauit, & auctores defectionis Ianussiũ Palatinum, Cristinũ Castellanum, cæterosq; milites sibi reconciliauit ac omnem rebellionẽ extinxit. Sãdomirieñ rebellione suppræssa, Lithuanicum nouũ bellum surrexit, qui anno domini 1283, quarta Octobris maioribus copiis q̃ ante, per districtum Lukouieñ, & siluas in eo consistentes, in terram Sandomirieñ improuise irruperunt, & multa cœde patrata, senibusq;, & impuberibus interfectis, sex milia Polonorũ & iumenta abducebãt. Dux autem Lestko niger armis correptis, de Graccouia tristis exiliit, & tam die q̃ noctu celeri gressu iter conficiens, per nuncios nobiles & agrestes occurrere iussit, qbuscũ i Lukouieñ ꝓuincia Lithuanos graues præda, cõsequut⁹ est, q̃ ne cũ Lestkone & captiuis pugnare cogerẽtur, ad siluas ꝓximiores densas & limosas secesserunt: Vbi a Polonis obsessi, alligatis captiuis, & sarcinis sub custodia imbecillium relictis, e silua glomerati, aciebus ordinatis processerunt, & uoces inconditas emittentes, ad stationes Polonorũ in loco qui Rovvne appellatur, peruenerunt. Dux Lestko niger animatis suis, exercitum in duas alas diuisit, quarũ unã Zegothe Palatino Gracco: Alterã Ianussio palatino Sãdomirieñ commisit, & in hostes insiliit: Primaq; ala Zegothe palatini Gracco: in qua Curienses ducis erãt, cœpit uincere. A qua tandem ad aliam eadẽ sors peruenit, fusiq; sunt Lithuani, & eorum plura milia occisa, quis & de Polonis aliquot insignes milites ceciderint, uictoria obtẽta, captiui in silua soluti sũt, sarcinæ Lithuanorum in milites diuisæ, & præda erepta in terrã Sandomirieñ reducta est. Paulus Episcopus Gracco: hãc Lithuanorum inuasionẽ procurasse insimulatus est, quapropter dux Lestko niger per milites eum in oppido Lagow captiuauit, & altera uice in castrum Siradieñ deportatus fuit. Vnde post aliquãtum tempus honeste dimissus est.

Ianussi⁹ & Cristinus deficiũt.

Auctores defectionis pœnas pendunt.

Lithuanorum strages.

Paul⁹ Graccouieñ Episcop⁹ captus.

CAPVT LIX.

Post bella Barbarica contra Lestkonem nigrũ, magna procella, magnaq; insurrexit rebellio. Nam anno domini 1285. Paulus Episcopus Graccoui: Varsius Castellanus, Zegotha palatinus Gracco: Ianussius Palatinus, Cristinus Castellanus Sandomirieñ, cæteriq;

Bellum grãde indicitur Lestkoni.

eñ, cæteriq;

eñ, cæteriq; Barones terrarum Gracco: Sandomirieñ, & Lublineñ. Vno uo
to Conradum Mazouiæ & Czirneñ ducem, in Sandomiriam inducentes, &
conuentũ generalem celebrãtes, ei obedientiã iurauerunt, & omnia castra, ci
uitates & munitiones ei subiecerũt, præter arcem & urbem Gracco: in qua
se Lestko niger continebat. Ad eamq; expugnandam Conrado Mazouiæ &
Czirneñ duce procedẽte. Lestko mœstus & consilii inops, quum militũ præ
sidio careret, Graccouiensibus ciuibus Theutonicis arcem, & Griffinam suã
consortem commisit, pollicitus fidem eorũ abunde se præmiaturum. Ipse ue
ro celeri cursu, quartadecima die Iulii e Graccouia egressus, in Hungariam
auxilia quæsiturus diuertit. Ciues autẽ Graccoui: ciuitatem & arcem eodem
tempore tueri non ualentes, deserta Graccouia, cum uxoribus & pignoribꝰ
in arcem se receperunt. Veniente autẽ duce Conrado, & urbem uacuã inue-
niente, in eam intrauit, & Barones ad ciues Gracco: familiares & eis notos
misit, ut a communi uoluntate militariũ non desiperent, sed arcem traderent
habituri Conradum plusq̃ Lestkonẽ nigrum propiciũ. Qui post paruam de
liberationem responderunt. Non licere illis Lestkone nigro uiuente, iuramẽ-
tum quod cum omnibus Baronibus Graccouiensibus & Sandomirieñ præ
stiterunt, etiam si extrema sors ipsos impeteret, uiolare. Exacerbatus Conra
dus dux Mazouiæ & Czirneñ, una cũ omnibus Baronibus respõsione Grac
couiensium, urbem Gracco: igne conflagrauit. Interimq; Lestko niger cum
Hungaris & Cumanis, quos Ladislaus rex Hungariæ in præsidium ei dede-
rat, ex Hungaria redibat. Cui Conradus dux cum multitudine militũ occur-
rit, & in campis uillæ Boguczicze haud procul a flumine Raba secũda Au
gusti cum eo conflixit. Et Conradus dux Mazouiæ strage magna superatꝰ
quoniã iniusta arma induerat, in Mazouiam fugit. Nec amplius in minorem
Poloniam redire ausus fuit. Dux uero Lestko niger Graccouiã ingressus, Hũ
garos & Cumanos pro opera conductionis & prælii munifice remuneratos
in Pannoniam remisit. Captos Barones in libertatem restituit, alios ueniam
depræcantes in gratiam & priorẽ statum admisit, Graccouiẽsibus qui ab il-
lius fidelitate nullo modo euelli potuerunt, multas libertates concessit. Et ci
uitatem eorum muris, fossatis, ac uallis muniuit. Gubernationẽq; illius loci,
solis Theutonicis cõmisit. Et Theutonicos Graccouieñ intimẽ coluit & extu
lit, ut in moribus, habitu & coma (indignantibus nobilibus) eis se conforma
ret. Post aliquantũ tempus, concesse quietis, Lestko niger simulans se transa
ctas iniurias & inuasiones Lithuanorũ ultum iri. Anno Christi 1287. genera
lem expeditionẽ omnium suorũ principatuũ indixit, & cruce ab Apostolica
sede, cõtra Lithuanos & Prutenos tunc concessa & prædicata, se & suos mi
lites signauit. Omissisq; Barbaris, in Mazouiã, terram Cõradi sui aduersarii
triplici agmine intrauit, & crudeli ferocitate, cædibus, igne, & spoliis eã ue-
hementer uastauit. Conrado duce Mazouiæ nullam resistentiam faciente.
Eiusdem anni undecima die Decembris, sub intensissimis frigoribus & densis
simis niuibus, ferocissima gens Thartarorũ famẽ sedatura, ducibus Nogay,
& Thelebuga: Primũ in Lublineñ & Mazouiæ, expost in Sandomirieñ: Si-
radieñ, & Graccouieñ oras, in numero locustarum uenit. A castro & ciuita-
te Sandomirieñ, cum ignominia & strage, militibus qui in præsidio erãt strẽ-
nue tutantibus,

Lestkonis fuga in Hungariam.

Lestkonis spes in Theutones.

Constantia fidei ciuiũ Grac. in suum principem

Lestkoꝰ Conradum vicit.

Lestkõis remuneratio Grac.

Magistratus & libertates Theutonicis Gracco. datę.

Lestkõis in Mazouiam expedicio.

Thartari Poloniam vastarũt.

nue tutantibus, repulsi: Plures ecclesias, monasteria, & munitiones obtinuerũt & incenderunt, tamen a monasterio sanctæ Crucis, Calui montis, suasu Ruthenorũ abstinuerunt, ad Graccouiam in uigilia Natiuitatis Christi applicantes, & eam expugnare adorsi, aliquot insignes eorum amiserunt, ululatuq; ædito, ab ea discesserunt, & depopulationẽ cum spoliis longius extenderunt. Dux Lestko niger, de uiribus suorum militũ diffidens, in Hungariã cum Griffina sua coniuge secessit. Et Thartari grassantes ad Alpes pannonicas peruenerunt. Sub quo tempore Kinga Boleslai pudici olim relicta, cũ septuaginta sãctimonialibus & duabus germanis suis: Iolentha Boleslai pii Kalissieñ: & Constãtia Danielis Russiæ regis relictis, multisq; sacerdotibus & militibus, in castrũ Pienini, quod supra Dunaiecz prope oppidum Crosczenko situm habet, natura & arte munitissimum: Vno tantũ angusto trãsitu adibile, se contulit, & illic per tempus uastationis Thartaricæ permansit Monasterio quod dereliquerũt Sãdeceñ, a Barbaris illeso permanẽte, prece & meritis fœlicis Kingæ restringẽtibus, terris itaq; prædictis spoliatis, sacerdotibus, lactantibus, & senibus trucidatis, cum ingenti præda hominũ ac pecorum abscesserunt, quã apud Wladimiriam parciẽtes, uiginti unum milia de uirginibus nondum nuptis computarunt. Ex quo multitudo cæterorũ uirorum & fœminarũ poterat estimari. Anno immediate succedente 1288: Dux Lestko niger, Matheum Palatinum Siradieñ, cũ militibus terræ Siradieñ tantum (Gracco: em & Sandomirieñ clade Thartarorũ plurimũ attriti, munus expeditionis obire se excusarunt) contra Conradum Mazouiæ ducem, fratrem patruelem altera uice destinauit, qui uniuersam fere Mazouiã incendiis & spoliis peruastauit. Conrado duce Mazouiæ, nullam repræssionem faciente. Et cum confinia Mazouiæ Matheus Palatinus Siradieñ cum suo exercitu, tum præda onusto, tũ incomposito agmine incedente, redeũdo attigisset. Dux Conradus Mazouiæ, cũ militibus & agrestibus per inuia & abdita loca accurrens, securos & quiescentes in diluculo, septimo kalendas Iulii inuasit, & territos ac uelut limphaticos discurrentes dispersit. Matheꝰ uero dux exercitus cum paucis militibus constãter pugnãs, occisus est. Hãc cladem & præcedentẽ Thartarorũ, cũ peste & fame, quæ his annis in regno Poloniæ acciderãt, aliq scriptorum uindice Christo euenisse ꝓtulerũt. Ex eo ꝙ Lestko niger, arma, cruce signatoꝝ, a Barbaris in fideles cõuerterat, quod deus melius nouit & iudicat. Sensim etiã post præfata mala Lestko niger in uiribus defluere cœpit, & acerbiori morbo correptus, ultima Septẽbris anno domini 1289 in castro Gracco: sacro percepto uiatico animam exalauit. In monasterio sanctæ Trinitatis ordinis prædicatorũ Graccoui: in parte sinistra chori, quem locum uiuens delegerat, ducali honore sepultus.

Beata kunegũdis.

xx. millia uirginum innuptarum abacta.

Altera in Mazouiam expeditio.

Lesko niger moritur.

CAPVT LX.

Lithuani gentiles, anno domini 1279. In quodam particulari prælio Cruciferos de Prussia superãtes: Duos ex eis captos, horribiliori morte affecerunt. Vnum equo insidentẽ igne ingenti extructo cremarunt. Equus qdem illico igne cõsumptus, super Cruciferũ autẽ aperto cœlo splendor cœlestis demissus est, ignem in partes disiecit, tandem

Grande miraculum.

cit, tãdem splendor in cœlum cum corpore Cruciferi (sic q nullum illius uestigium relinqueretur) in similitudinem pulcherrimæ uirginis, mirantibus & stupentibus Barbaris conscendit. Lithuani incantatione procuratũ fuisse asserentes. Alterum Cruciferũ superstitem in rimã arboris, cuneis, & clauis elisis uiolenter inclusum & compræssum exurebãt. Hunc auis quædam candida, nunq̃ alias cõspecta, de flammæ medio ereptum, Barbaris supra modũ attonitis & mirãtibus, in cœlum detulit. Eodem anno Prutenis Barbaris ad expugnandum castrũ & oppidum Elbing uenientibus. Molendinũ quod principaliores ciues Elbingeñ defendebant, obsederunt. Dumq; Cruciferi præsidium quod promiserãt non attulerũt. Ex pacto uigintiquinq; obsides, ut cæteri essent liberi, dederũt. At Barbari quorum fides fluxa est ac modica: Obsidibus crudeliter enecatis uniuersos in molendino, etiam uario carnificio extinxerunt. In quorum ultionẽ Conradus magister Prussiæ regiones Prutenorũ, aliquot hebdomadis ferro, & igne uastauit, & castrũ Heidlsbergk cõquisiuit.

Barbarorum Prutenorũ facinus pessimum

Anno domini 1280. Cõrado de Tirberg e uita secedente: Decimus magister Prussiæ Popo de Ostiria successit. Quo breui moriente Haymo substituitur. Sed quum is quoq; absumptus esset, Herthmannus de Hederũge duodecimus in officiũ assumptus. Conradum de Vuchtewãge successorem habuit. Quo libere cedente Manegolde Konigsbergeñ cõmẽdator quartusdecimus magister suffectus est. Sub cuius regimine in loco castri & oppidi Czãthir ueteri nomine abrogato, castrum Mariemburg erectum est.

Decimus Prussiæ magister & sequaces.

Anno domini 1281. Quidam animosiores Prutenorũ milites, castrum Ploceñ expugnare, & terrã Mazouiæ affligere nitebãtur, quos Boleslaus dux Mazouiæ cũ gentibus suis inuadens, paucis fugientibus conflixit. Eodem ãno, exercitus Prutenorum terrã Culmeñ ingressus, tantis flammis & spoliis in ea grassatus est, Magistro & Cruciferis decernere non audentibus, ut quinq; castris, uidelicet Grudzancz, Marieuerder, Czanthir, Cristburg, & Clementh expugnatis & conquisitis, singulos homines quos in eis repererant, miserabiliter trucidarunt.

Castrum Mariemburgk erigitur.

Ab anno domini 1282. Per biennium horrẽda fames in Polonia, Bohemia, & Germania uiguit. Poloni perniciẽ famis uitaturi, relictis laribus, uxoribus, & pignoribus, aliqui in Hungariam diffugerũt, & ab Hũgaris Cumanis tunc gentilibus uenundabãtur. Alii in Russiã, & hi a Ruthenis pro tributo Thartaris tradebãtur. In Bohemia uero seuior fames uigebat, adeo ut matres oblitę pietatis, fœtus suos famem exclusuræ manderent. Post horrendam famem, seuissima pestis ex perniciosis & nociuis herbis & cibis emersit. Cuius simile Romanis Galienus accidisse in principio libri, de Euchimia & Cacochimia meminit.

Fames Poloniæ, Bohemiæ, Germaniæ.

Pestis valida.

Philippus Episcopus Firmanus, apostolicæ sedis legatus, a Ladislao Kunlaczlo cognominato, rege Hungariæ, ignominiose tractatus, & de regno hungariæ turpiter eductus, cum interminatione ne in Hũngariã rediret, quoniã relicta legittima uxore, mulieres Cumanorũ, Ayduam, Cupchek, Mandulam. & alias plures sectabatur, & pro cõcubinis tenuit. Pro quibus ipsũ corripuit & excõmunicauit. Binos quoq; Episcopos Ladislao regi Hungariæ blandientes, deposuerat, & Episcopatu priuauerat. Is ergo Episcopus Firmanus, anno domini octuagesimo secũdo supra mille ducẽtos, in Poloniam uenit, & magno honore exceptus est ab

Legatus apostolicus Hungaria pulsus.

uniuersis ecclesiis & procuratus. Ob quod Romam reuersus, Polonicã nationem maximis laudibus celebrauit & extulit. Anno domini octuagesimo secundo supra mille ducentos, duodecima mensis Augusti, Thomas Abbas Thinicen, ad instãtiam ducis Lestkonis nigri, monasterium fratrũ prædicatorum in oppido Opatouyecz fundauit, & nonnullos agros, fratribus pro prædio & cultura dedit. Anno quo supra 1283, pridie kalen: Ianuarii, Przemislaus secundus dux maioris Poloniæ, hospitale infirmorum ante portam ciuitatis Kalissien fundauit, regimenq; illius fratribus Ioannitis tradidit, & ipsum cũ dote ei collata libertauit. Idem Przemislaus secũdus, dux maioris Poloniæ, sexto kalendas Ianuarii, claustrum monialiũ ordinis prædicatorũ in Posnania fundauit. Cui in dotem tres uillas, uidelicet Pyanthkow, Rudnicze, & Zaparczicze dedit, Item lacus Bostinyno. Coronatus autẽ in regem Poloniæ, confirmauit donationem Vincencii Vicecancellarii, & fratrũ eius Nicolai palatini, & Miroslai de uillis Donathowo & Grzmislawe. Item Nicolai palatini Kalissien de uillis Roscznino, Bialekozi, Sokolniki, & molẽdino ãte Posnaniam. Item Ioannis Scolastici de uilla Popowo, prædictas hęreditates libertando. Anno domini octuagesimo tercio supra mille ducẽtos die quartadecima Decembris, Lukerdis Przemislai secũdi ducis maioris Poloniæ coniunx, in castro Posnanien diem clausit extremum, ut fertur iugulata a familiaribus & ancillis propriis, ordinatione uel insimulatione præfati ducis Przemislai secundi, quoniã sterilis erat, duciq; desideratam prolem uirilem non produxerat. Auxit quoq; suspicionẽ, dissimulata ultio, & indigne necis præstita impunitas. Sed & carmina, atq; cantilenæ prope & quasi ad ætatem nostram decantatæ, flebiles Lukerdis præces depromebant, quibus se a marito in unius camisiæ tegumento, ad lares patrios deduci exorabat, dummodo uita non eriperetur ei postulata. Et quis sterilitatem præfatæ cõsortis Lukerdis, dux Przemislaus una cum uita, ut est insimulatus, abstulerit tamen altera consorte, uirgine Richsza, filia regis Sweciæ superaccepta, & anno domini 1285, undecima Octobris in Posnaniam adducta, prolem uirilem habere non potuit, sed fœmineam dumtaxat obtinuit.

Polonia ex hospitalitate cõmendabilis.

Duo claustra a Przemislao erecta.

Lukerdis moritur.

Suspectio cœdis eius.

CAPVT LXI.

Nno præfato 1283. Varczislaus germanus Mscziugii ducis Pomeraniæ ordinem Cruciferorum de Prussia assumpsit, & sortẽ sui principatus, licet tenuem, eis contulit. Similiter alii duo fratres, Sãborius, & Rathibor sortes suas donauerunt, ut eis in habitu laicali permanentibus, & seruitoribus ipsorũ, ordo Cruciferorũ expensas & sumptus decentes procuraret. Mscziugius aũt maior natu, omnes sortes trium germanorum in suam ditionẽ redigens, apud Martinum quartum summũ Pontificem, de ambitione Cruciferorũ quæstus. Philippum Firmanum Episcopũ, ad rẽ introspiciendã obtinuit. Qui utriusq; partis auditis ppositionibus & respõsis, donationem Varczislai, Samborii, & Ratiborii ordini factã, tanq inualidã & iniustã infirmauit & rescidit. Ducẽ uero Mscziugium, ad donãdum, donatione perpetua Magistro & ordini, oppidum & districtum Gnyew, cum quindecim tantũmodo uillis induxit. Quo facto, Ma

Tres fratres Cruciferorũ ordinẽ assumũt.

gister & ordo castro Puterberg demolito, castrum & oppidum Gnyew muro cinxerunt. Anno domini 1284, ultima Septembris, castrũ Kalisieñ (ciuitas namq; ante puta septimo kalendas Septembris proprio incendio conflagrauerat) tradidit Henrico quarto duci Wratislauieñ, Sandiwogius, Ioãnis Posnanieñ palatini filius, ab ipso duce inescatus & corruptus. Przemislaus autẽ dux maioris poloniæ, ad recuperandũ suum castrum Kalisz: cum omnium suorum principatuũ militibus adueniens, ordinatis propius castris, magno conatu & impetu, expugnationi toto die, cassos labores impendit: Interpositisq; per communes Barones tractatibus, sub his condicionibus pax cõposita est. Vt Hẽricus dux Wratisla: de castro Kalisz occupato, duci Przemislao cedat. Przemislaus uero in oppido Olobok, propriis sumptibus castrum edificet, & illud cum toto districtu Oloboceñ, Henrico Wratisla: consignet, & per hunc modũ obsidio soluta est. Anno aũt domini 1287. Milites maioris poloniæ absq; iussu ducis sui Przemislai, coaduunati prexerũt, & castrũ Olobok (aliquot de suis desideratis) cõquisierunt, milites Slesiæ in præsidio castri repertos, aliquos trucidantes, alios uero in uincula conicientes, tam castrũ Olobok, q̃ districtum eius, principatui maioris Poloniæ restituerũt. Et quis dux Henricus Wratisla: missis nunciis ad Przemislaum, castrũ & districtum Olobok repetebat, restitutionẽ tamen non est assequutus. Anno præexpræsso 1284. Henricus quartus dux Wratis: non cõsequutus prout imperauerat, contributionem & notabiles summas pecuniarũ, a Thoma Episcopo, & clero Wratislauieñ, cum magna furia castrum episcopale Othmuchow, & oppidũ Nissa occupauit. Deinde omnes possessiones tam Episcopi q̃ cleri, oppidorum & uillarum: Castrũq; Eldenstein ecclesiæ Wratislauiensi, in certa summa pecuniarum obligatũ, per suos satellites appræhẽdit decimas insuper uniuersas in suo ducatu, sibi præstari iussit, rogatusq; tam submisse q̃ humiliter, iterum & iterũ per nũcios & prælatos, ad extremũq; per Thomã Episcopum Wratis: non remisit spiritum furoris & superbiæ, nec bona ecclesiæ reddidit, tãdem Archiepiscopus Gneznen, Iacobus Swinka, ad supplicationem & instãtiam præfati Thomæ Episcopi Wratisl: in sinodo generali Lancicieñ, de consilio & assensu omnium Episcoporũ ac Prælatorum, Henricum quartũ ducem Wratisla: & omnes satellites, familiares & adherentes, præbentes ei auxilium aut consilium excõmunicauit. Diocesim autẽ Wratisla: interdicto supposuit, quod uniuersæ ecclesiæ Wratislauieñ sæculares & regulares obseruarunt, præter fratres minores ordinis sancti Francisci, in monasterio sancti Iacobi Wratisla: Qui coram duce Henrico & Wratislauiensibus, ad ignominiam eorum, nepharie & publice diuina officia celebrauerunt. Cæteri ergo clerici omnes, Episcopus, Prælati, & fratres prædicatorũ expulsi sunt, & in exilium acti. Abiitq; personaliter Thomas Episcopus Wratis: in Lugdunum, & quum reperisset Hẽricum ducem Wratisla: per suos nũcios obtinuisse absolutionem a censuris Metropolitani Gneznen, absq; satisfactione damnorum ei illatorum, in Poloniam redit, & per Kazimirum ducem Oppolieñ recollectus, in Rathiborz fere p quinquennium commoratus est. Hẽrico quarto duce Wratislaui: terroribus &

q cõminationibus

Castrũ kalisz Henrico wratisla: traditur.

Olobock edificatur.

Bona Episcopi ab Henrico occupantur.

Henricus cum suis complicibus excomunicatur.

Clerici omnes explosi.

cominationibus Kazimirũ ducem Oppolieñ afficiente & sollicitante, ne hostem suum Episcopum Wratisla: una cum clero eius seruaret, quo irridete cominationes ip sius, uenit cum exercitu dux Henricus quartus Wratis: anno dñi 1287, & Rathiborieñ obsedit atq; coartauit, ut præ fame & maceratione, Thomam ãtistitem Wratisla: execrationibus & improperiis impeterent. Quibus compatiens Episcopus, melius est inquit, me in manus tyranni incidere, q̃ hos fame perire. Et indutus uestibus sacris & thiara pontificali, cum clero suo, ex quibus nõnulli similiter uestibus sacris induti fuerunt, in castra ducis extra ciuitatem processit. Quo a longe uiso dux Henricus diuinitus territus, ocius de tabernaculo suo exiliit, & accurrens pronus in terrã ante Præsulem procidit, ueniam præcatus. Quem Thomas Episcopus subleuans, ueniã contrito promisit. Et secedentes ambo in proximã ædem sancti Nicolai absq; arbitris pacem inter se in hunc modum concluserũt, ut castra oppida, uillas, decimas, & pcepta, redderet dux Episcopo & clero. Pro culpa uero expiãda, plures libertates ecclesiæ Wratislauieñ ut donaret. Ea reconciliatione sequuta, interdictum Archiepiscopi Gnezneñ, Iacobi Swinka sublatum est. In memoriam uero beneficii ac hospitalitatis, Thomas Episcopus Wratisla: postulante Kazimiro duce Oppolieñ, ecclesiam sancti Thomæ Cantuarieñ in castro Rathiborieñ fundauit, & de mensa Episcopali dotauit. Postea translatione ecclesiæ ex arce in oppidum Rathiborz facta, plures præbendæ largitione ducũ Rathiborieñ addite sunt. Anno domini 1284 Przemislaus Sprotauieñ dux in oppido suo Zegano, ad instantiam Alberti plebani Zeganeñ. quartodecimo kalendas Iunii, fundauit monasteriũ N. & dotem de bonis ducalibus illi largitus est. Eodem ãno Manegoldus magister Cruciferorum Prussiæ mortuus est, & Burgardus de Swaden pro ipso suffectus, qui ciuitatem Accon in terra sancta ab obsidione Sarracenorum liberauerat, sed breui cessit officio magisterii, fratribus reclamantibus, & ne resignaret flexis genibus rogantibus. Cum autem in ordine Ioannitarum quem assumpserat parum reputaretur, officium magisterii in Prussia repetebat, in quo repulsam passus est, & in locũ eius Momor de Querinworth Saxo genere electus est.

Episcopus ultro hostes accessit.

Fœdus ineunt.

Manegoldus magister Prus: Burgardus magister Prussiæ.

CAPVT LXII.

Anno autem sequenti uidelicet 1285. In Prussia circa finem Iunii nociui uermes, caudas uelut cancri habentes, multiplicati sunt, & quoscũq; pupugerunt, altero, aut tercio die extinguebantur. Eodẽ anno 1285. Boleslaus dux Mazouiæ Semouiti filius Russiam cum potentiis & gentibus suis ingressus, eam uastauit, & spolia multa in Mazouiam intulit. Quem Rutheni insequuti, Mazouiã repente irrumpentes, uicissim illam uastauerunt, & frequẽtia spolia in Russiam, duce Boleslao nequicq; prohibente, retulerũt. Eodem anno Thartari, per Cumanos inducti, Hungariam cœdibus & spoliis usq; ad Pest uastauerũt. Et in ea ab octaua Epiphaniarũ, usq; ad festũ Paschæ cõmorati sunt, tandem subsequuta fuit grandis mortalitas. Item eodem anno Thartari, imperium Constatinopolitanum inuaserũt, & plurimis hominibus trucidatis, multa loca occupauerunt

Prodigiũ uermium.

Mutua spolia Mazouitarum & Ruthenorũ.

Thartari Hungariam vastauerunt.

Thartari Greciam inuaserunt

pauerunt: Anno domini 1286. Conradus dux Mazouiæ & Czirneñ adeptus castrū & districtum Gostinin, subordinauit traditores in castro Gostineñ & Lithuanos cum Ruthenis cōcitauit, quibus uenie̅tibus & castrum oppugnātibus, ut erat condictatū castrum Lithuanis & Ruthenis per traditores datum est, & homines q̄si sexcēti, partim necati, partim in seruitutē abducti sūt, castro ergo Gostineñ per ducem Conradū occupato. Wladislaus tandē Lokethek, dux Bresteñ & Cuyauiæ cuius erat castrū & districtus Gostinin, iustam iram ut par erat contra Conradum ducem Mazouiæ & Czirneñ cōcipiēs, collecto exercitu silenti agmine ueniēs sub intempeste noctis quiete, castrū Ploceñ, trucidatis uigilibus, comprǣhendit & conquisiuit, Nec prius duci Conrado restituit, donec per cōmunes Barones concordia interposita, & dāna illata, & castrū Gostinin, sibi sūt reddita. Deo autē uindice, Lithuani & Rutheni qui Conradū ad conquirendum castrū Gostinin adiuuerāt, eodē anno Mazouiam ingressi, castrum Szochaczow, & castrum Ploczko interceperunt & exusserunt, trucidatis hominibus utriusq; sexus, & quibusdā in seruitutem abductis. Anno prædicto 1286. Pelusza dux Lithuaniæ, suas iniurias ulturus, ad Albertum de Myszen cōmendatorem in Konigsbergk secreto ueniēs, uiginti uiros militares sibi dari peciit, quorum principales erāt Martinus de Golin, & Conradus Tuuil, & cum complicibus suis ad locum ubi principes Lithuaniæ nuptias celebrabāt perueniens, irruit in eos nocte, in soporatos & dormiētes, & septuaginta duces seu principales, plurimāq; multitudinem utriusq; sexus occidit. Spōsum uero & sponsam cū matronis & uirginibus, cū spoliis & clenodiis insignibus in Konigsbergk deduxit. Anno domini 1287. Lithuani, Pruteni, & Samagittæ, furtiuo & silenti agmine in terrā Dobrzineñ ueniētes, principalem ciuitatē Dobrzin, die dominico ciuibus diuinis officiis occupatis comprǣhenderūt, & trucidatis senibus atq; lactātibus, cæteros in ciuitate & rure comprǣhensos, spoliata & incensa ciuitate, in miserabilem seruitutē abduxerunt. Occisorū numerus, ad tria milia hominum utriusq; sexus computatus est. Zemomisl Cuyauiæ, alias Wladislauieñ dux, filius Kazimiri ducis Cuyauiæ, Lanciciæ, & Siradiæ: In exilio quod duodecim annis passus est (quia Polonos eliminare, & externos fouere nitebatur) prima die Octobris: anno domini 1287 mortuus est. Et q̄a nullos liberos reliquerat, ducatus eius ad fratres peruenit. Anno doimni 1288. Ingens pestis & seua mortalitas in partibus Russiæ inualuit, & plurimos extinxit, ex infectione ut aiunt aquarum, quas Thartari plusq̄ centum corda Polonorū occisorum, fortissimis uenenis inebriantes, in ueribus & longis cōtis in aquis positis, infecerunt, ut omnes illas contingentes intoxicarentur. Anno quo supra octuagesimo octauo supra mille ducētos, quarto kalendas Maii, alias in die sancti Vitalis martyris, Vislaus Episcopus Wladislauieñ monasterium Bischouieñ de Bischouia, in uillam Smeysze transtulit, quam uocauit fœlicem uallem, hodie autē Coronow dicitur. Hoc monasteriū primum locū in hospitali uilla supra Istulam, e regione ciuitatis antiquæ Wladislauieñ habuit. Inde Bischouiam, ubi septuaginta annis durauit. Postea in Coronow uelut locum magis oportunū ob fluuium Brda, qui præterfluit, translatum

Ob castrū Gostinin altercatiō

Pelusza sponsum & sponsā capit.

Dux wladislaus mortuus.

104

translatum est. Anno domini 1288. Henricus quartus dux Wratisla: ecclesiam collegiatam sanctæ Crucis in summo Wratislauieñ fũdauit & erexit, certum Prælatorũ, Canonicorum, & Vicariorũ numerum instituens, & unicuiq; munifice de suis introitibus largiens. Per hoc diuinæ maiestatis iram placaturus, quam exiliãdo Thomam Episcopum, & clerum Wratislauieñ incurrerat, & uehemẽter offenderat. In crastino uero huiusce fundationis fratres suos patrueles, Henricum Legniceñ uocitatum Crassum, & Boleslaum Sweidniceñ, balteo militari cinxit.

Ecclesia sanctæ Crucis wratisl: fundata.

CAPVT LXIII.

Henricus Probus.

Post mortem Lestkonis nigri, Ducatus Siradieñ, in ditionem Wladislai Loketek ducis Cuyauiæ tanq̃ germani, ac legittimi Lestkonis nigri successoris, concessit. Paulus autẽ Episcopus Gracco: cum nobilibus terrarum Gracco: Sandomirieñ, & Lublineñ conuentionẽ generalem circa Sandomiriã agẽtes, pro principe Boleslaum ducem Mazoniæ elegerunt & assumpserunt. Et tam arcis q̃ ciuitatis Graccoui: assignarunt ei possessionem. Ciues uero Graccouienses metuentes, ne suasu Baronum nouus princeps Boleslaus, pro Conradi fratris sui repulsa aliquicpiam durius contra eos animaduerteret Ad Henricum quartũ Wratislauieñ ducem miserunt, tam castrum q̃ ciuitatem Gracco: ei tradere promittentes, aliasq; munitiones si aduenire, conqrere. Cui confestim cum exercitu uenienti, ciues Gracco: magis tamen lanii portis apertis, quas dux Boleslaus clauserat, ciuitatem tradiderũt. Boleslaus itaq; dux Mazouiæ ex castro Graccoui: prorumpens, & militibus acies instruentibus, ac ne sese desereret præcantibus. Furore plenus & increpationibus, ꝙ ad bellum & non ad principatum eum euocassent, in Mazouiã discessit. Et Henricus quartus Wratislauieñ, accepto castro Gracco: a Sulcone milite de Miedzirzecz, huius siquidem custodiæ Boleslaus dux Mazouiæ castrum consignauerat, & proceres ac nobiles Graco: Sandomirieñ, & Lublineñ ad eum uenientes, & homagia præstantes, acceptauit; rebusq; apud Graccouiam compositis, in Wratislauiã abiit. Cuius præsidia exclusurus Wladislaus Loketek, corpe exiguus, natura uero ferox, & manu promptus, legitimusq; Lestkonis nigri successor, quia propinquior ipsius ac germanus. Primo Veris tempore anno domini 1290 cum exercitu notabili uersus Graccouiam processit, Kazimiro Lancicieñ, Boleslao & Cõrado Mazouiæ ducib9 in ꝓpriis personis: Przemislao uero maioris Poloniæ, & Msczugio Pomeraniæ, per milites illi suffragia ferẽtibus. De hac hostilitate Henricus quartus Wratis: certior factus, cum esset ualitudinarius, Henricũ Legniceñ, & Przemislaum Sprotauieñ duces, cũ suarum gentium copiis, ad tuendum Graccouiã transmisit. Quos rebus apud Graccouiam bene ordinatis,

Henricus quartus Graccouię: principatũ acceptat.

in Slesiam reuertentes. Wladislaus Loketek dux Cuyauieñ cum ducibus si-
bi adherentibus apud oppidum Szieuyor statiua agentes, quarto kalendas
Marcii inuasit, & utrimq; magna strage facta, cessit uictoria, licet non incru
enta Wladislao Loketek, milites Slesiani plurimi capti fuerunt. Przemisla

wladislaus Loketek victor.

us autẽ dux Sprottauieñ, filius Conradi ducis Glogouieñ, uix adolescentiã
attingens, occisus est, & in Slesiã relatus, in monasterio Lubeñ sepultus. Cui
ad hoc bellum iturus duas uillas uidelicet Liszoszkouicze, & Zirkow testa
mento donauerat. Boleslaus Oppolieñ dux uulneratus, captus est. Duo in-
super certamina & duas strages in Slesitanis, milites Loketkonis effecerũt
unã apud Skalam, alterã apud Swetnicz. Itaq; Wladislao Loketek Grac
couiam uenienti tanq̃ uictori, arx & ciuitas tradita est, & princeps Graccoꝝ

Princeps Graccoꝝ declaratus.

declaratus est. Nihil clade suorum Henricus dux Wratis: perfractus, nouas
copias fiduciã illi ciuibus Graccoꝝ afferẽtibus, sub ducatu Hẽrici Legniceñ
transmisit, & nocte exercitu deueniente Graccouiã (a ciuibus partes Henri-
ci sectantibus) exceptus est, parũq; abfuit, ut Wladislaũ Loketek inter præ
sidia militum obuersantem uiuum non caperet. Qui tarde persentiẽs hostes
pedester in monasterium sãcti Francisci fugit, & depost in habitu monacha-
li per murum demissus, egre manus hostium euasit. Pluresq; ex militib9 qui
aut cœsi, aut capti, a Slesitis fuerunt ãmisit. Sed & Paulus Episcopus Grac
coꝝ tanq̃ præcipuus Henrici Wratis: aduersarius, omnibus rebus exutus, ca
ptus est. Et iam tercio captiuitatẽ sustinuit. Bona deinde militum rebellium,
ædes & agri uastati sunt, & curiæ incensæ, ut his malis cõfecti militares rur
sum Henrico Wratis: se subiicerẽt. Qui forti præsidio militum in Graccouia
posito, Paulum Episcopũ, & militares a captiuitate relaxauit. Ipseq; Henri-
cus quartus, Probus cognomento, sentiens ægritudinẽ ex ueneno per Slesi-
tas subministrato indies augeri, Thoma Wratis: præsule & Baronibus ac-
cersitis, cum nullum superstitem relinqueret, Wratislauieñ ducatum Conra
do Glogouieñ patruo suo, Graccouiꝫ uero & Sandomirieñ, Premislao maio
ris poloniæ ducibus testamentaliter consignauit. Et undecimo kalendas Au
gusti, anno domini 1290 in castro Wratis: decedẽs, in ecclesia sanctæ Crucis

Henricus moritur.

per eum nouiter erecta, sepulturam accepit. Conradus Glogouiæ dux, sciẽs
Wratislauieñ ducatum sibi ab Henrico quarto consignatũ, Wratislauiã ue-
nit, & possessionem illius, una cum ducatu requisiuit. Wratis: autem tã pro-
ceres q̃ ciues pro ludibrio Conradum ducem habẽtes, eo q, in sermone pa rũ
fidus, ad rixasq; pronus esset, Henricum quintum Legniceñ ducem, filium
Boleslai seui qui & Rogatka in principatum Wratis: accersiuerũt. Et ipso
per unam portam Wratislauiam ingrediente, Cõradus Glogouieñ dux per
alteram discessit & abiit, totoq; conamine & uigilantia principatum Wra-
tis: repetendo, Henricum quintum impetebat. In bona eius insultum faciẽdo
& prædas abigendo. Fecitq; cũ Boleslao Sweidniceñ duce, germano Henri
ci quinti Wratis: ac Legniceñ ducis, ligam & cõspirationẽ, ut quibusuis mo-
dis Henricum quintum opprimerent. Sed Henricus quintus conspirasse fra
trem suum Boleslaum aduersum se ignorans, facta conuentione cum eo, de
sorte sua duas ciuitates Iawor & Strzegom ei assignauit. Pro quorum dona

Bolesla9 Schweidniceñ in fratrem conspirat

tione astrinxit se iureiurando, contra Conradū Glogouieñ assistentiam præstiturum, Non tamen præstitit, sed nunc intemperiē aeris, nunc ægritudinē, nonnunq̄ militum renitentiā, pro excusatione opposuit. Ideo altera conuentione cū eo facta, & excusatione q̄ ei tenuem sortem largitus esset, audita. Ad priora Henricus quintus adiecit præfato Boleslao Sweidniceñ duci, tria oppida, uidelicet Reichenbach, Frākenstein, & Strzelin, nouumq̄ iuramentū appositum est, omnibus potentiis auxilia aduersus Conradū ducem Glogouiæ, Boleslaum Sweidniceñ præstiturū. Parem tamē priori iuramento præuaricationē fecit, & auxilia non præstitit. Cernens autē Conradus Boleslaū Sweidniceñ bona sua impinguare, oppidaq̄ pro se callide acceptare, & secum contra Henricum quintum bella non agitare, deserto eo Luthkonem aggressus est, & eum in necem aut captiuitatem sui principis Henrici quinti pellexit. Fuit autē Luthko adolescens quasi annorū uiginti, cuius patrē Pacoslaum nomine de stirpe Habdank, primum quidem Henrico quinto benemeritum, ac industria & factiuitate charum. Postea uero cum per homicidium, quēdam militem occidisset, amicisq̄ & consanguineis instātibus, Henrico quinto in throno sedente, iudicialiter cum superbia & in fauore principis confidens, homicidium patrasse recognouisset, monitusq̄ per ducem Henricum secundo & tercio, ut secedens deliberaret & melius responderet, ipse iterum & iterū reueniens, ampullose, gloriabūdus, fatebatur se occidisse cognatum accusātium. Iusticiaq̄ efflagitante, ex propria confessione condēnatus est, & per scalas deductus in castro Legniceñ capite truncatus est. Plures ergo consiliarii fideliter duci Henrico quinto consuluerunt, ut Luthkonē filiū Pacoslai a se & seruicio suo ammoueret. Quem cum Henricus quintus in cōspectu consiliariorū aduocasset, & super his interrogaret, fidelissimum se famulum profitebatur, parentemq̄ suum iuste pœnam capitis sumpsisse confirmabat, & hanc dudū a se obliteratam respondit. Itaq̄ hunc Luthkonem fauore ꝓsequēs, multis beneficiis & possessionibus liberaliter donauit. Sed dura pectora, donaria non reconciliant.

Henricus quintus in balneo captus.

Luthko siquidem Henricum quintū ducem Wratis: & Legniceñ dominum suum in balneo ad fluenta Odræ prope castrum Wratis: repertum, die nona Octobris, anno domini 1293 captiuauit, & ex balneo ignominiose nudo corꝑe tractū, equo imposuit. Cunctis familiaribus nudis fugiētibus, unico q̄ ducē corꝑe suo tutabat', uariis uulneribus confosso & interfecto. Captum itaq̄ ducē Henricū superiecto palliolo, uehemēti cursu in Santhwoth abduxit, & Conrado duci Glogouieñ præsentauit. Conradus uero in Glogouiā perductū, in carcere tetro in uas ferreū angustum inclusit, ubi non sedendi, nō iacēdi, sed ægre herendi facultas erat Duo foramina & hæc parua & breuia. Vnum ad inspirandū & cibum capiendum. Aliud ad egerendum in uase erāt, hinc per tempus semestre quo detinebatur inclusus, scapule & fœmora eius sanie & uermibus scaturientia defluebāt.

Magnis bonis redemptus.

Mortem ergo & crudeles passiones euasurus, triginta milia marcarum in medio pontis supra flumen Czarna, qui Legniczam circumfluit ex cōposito primum soluit, deinde subscriptos districtus castra & oppida Namillouiam, Berolthow, Cruczbork, Biczinam, Cunczestad, Rosembergk,

Haynouiam, & Boleslauiã, cum finibus & terminis suis Conrado duci Glogouieñ donauit perpetuoq; inscripsit. Dimissus autẽ nunq̃ ad pristinam sanitatẽ usq; ad mortem restaurari potuit, Et ipse tercius ex ducibus Poloniæ fuit, Alii autẽ duo Lestko albus, & Henricus cũ barba, quibus balnea cum pernicie & iactura obuenerũt. Reuertamur nunc ad alios duces Poloniæ.

CAPVT LXIIII.

MOrtuo Henrico quarto Wratislauieñ, ducatus Gracco: a Premislao maioris Poloniæ duce, cedentibus sibi de illo militibus Henrici quarti Wratis: obtentus est. Sandomirieñ uero Wladislaus Loketek, fauore militum Sandomirieñ assequutus est. Et Przemislaum maioris Poloniæ ducem, multipharie pro Graccoui: ducatus cessione armis, & bello lacessiuit. Accessit autem his grandius malum. Nam Griffina Lestkonis nigri relicta, Venceslao Bohemiæ duci litteris demandauit & cõmisit Gracco: & Sandomirieñ ducatus accipere, quoniã ius prædictarum terrarũ, quod sibi Lestko niger maritus ipsius hereditarie cõmisit, & litteris publicis inscripsit, in Venceslaum ducẽ Bohemiæ tanq̃ Consobrinũ & nepotẽ suum ex sorore germana Kunegunde progenitum transfunderet. Hanc donationẽ cachinno & ludidrio similem, a muliere nihil iuris in regno Poloniæ habente Venceslaus acceptauit. Et instructum exercitũ cum Thobia Prageñ Episcopo Graccouiã misit. Potuisset Premislaus maioris Poloniæ dux Thobia n Episcopũ & exercitum Bohemicũ, cũ esset superior & instructior copiis, milite & apparatu bellico a Gracco: ducatu excludere, liuore tamẽ quo in Wladislaum Loketek agebatur, Thobiæ Episcopo Prageñ de arce & urbe Gracco: cessit, & possessionẽ ipsius tradidit. Pro consequendo autẽ principatu Sandomirieñ, exercitus Bohemicus de Graccouia egressus, Visliczam oppidũ natura munitũ cœpit, & castrũ Oblekom prope Istulam situm expugnauit, a Sandomirieñ autẽ castro & oppido per Wladislaum Loketek turpi strage & repulsa in Graccouiã, & deinde in Bohemiã, relicto præsidio in Graccouia discessit, Griffinã Lestkonis nigri relictã secum ducens, quæ apud Bohemos Prage aliquot annis cõtemptui ac ludibrio habita, mortua est. Et in monasterio minorum sancti Iacobi iuxta sororẽ suam Kunegundim, matrem Venceslai ducis Bohemiæ, sepulta. Wladislaus Loketek discedẽte Thobia cum exercitu, ex ora Graccoui: Visliczam oppidum & omnes munitiones in suam potestatẽ redegit, & usq; ad suburbana Gracco: ciuitatis cuncta uastãdo, sibi tributis seruire coegit, propter quod militibus & ciuibus Gracco: Venceslaum Bohemiæ ducem, pro subsidio fatigantibus, Thobiam Prageñ Episcopũ, cum nouo exercitu misit, & re infecta, in Pragam reuersus, maioribus copiis opus fore ad resistendum potẽtiis ducis Wladislai Loketek denũciauit. Anno ergo dñi 1292 maiorib9 copiis ex Bohemis & Morauis acceptis. Et Othone longo Brandenburgeñ Marchione in puericia suo curatore, in subsidium uocato & conducto, bipartito exercitu, p Oppolieñ ducatũ, Graccouiã, post festum assumptiõis Mariæ uenit Et a Graccouiensibus, militibus, & ciuibus, iusto honore exceptus, aliquot heddomadis illic de ordine belli contra Wladislaum Loketek gerendi consultando

Griffina Venceslao Bohemiæ duci ducatus cõmisit.

Visliczca capta a Bohemis.

Griffina mortua.

sultando peregit, tandem contra Siradiā exercitum mouit, agros dumtaxat oppidorū & uillarum depopulando & exurēdo. Wladislao Loketek in uniuersam dimicationē non ueniente, sed pabulantes & ab exercitu oberrantes lacessente. Et de nocte in statiuas Bohemorū ac Almanorū irruēte, ad oppidum aūt Siradieñ nec natura, nec arte munitum, Venceslaus dux Bohemiæ cum Othone longo Brandenburgeñ Marchione perueniens, obsidione ipsū cinxit, & in die sancti Venceslai conquisiuit. Arce uero Siradieñ quæ paludibus est septa, non conquisita, in Bohemiam re parū prospere gesta discessit. Et Wladislaus Loketek post eius discessum, & occupationes quas in Miszna cum Adulpho rege Romanorū affinitatē iungendo, gerebat, pertinatius & acerrime in Bohemos & rebelles grassādo, plures ex Bohemis referebat triūphos. Superueniēte autē ingenti Thartarorū agmine, anno domini 1293 & circa Sandomiriā magnam multitudinem hominū utriusqꝫ sexus captiuante & abducente, uires ducis Wladislai Loketkonis, circa oram Sādomirieñ plurimum debilitate sunt.

Thartarorum incursio.

CAPVT LXV.

Anno domini 1289. Kazimirus Oppolieñ & Bithomieñ dux, filius ducis Wladislai Oppolieñ, nō bello uictus, nec aliqua necessitate prostratus. Prosapiæ nobilissimæ quam a regibus Polonorū ducebat, oblitus, dominio & ditioni Venceslai ducis Bohemiæ nodū in regem euecti & coronati, temerarie se subiecit, & Vasallum se Bohemorum effecit. Eodem āno 1289 octaua Maii, Mscziugius dux Pomeraniæ, agens in suo castro Swyecze, monasterium ordinis prædicatorū, in Tsczow alias in Dersow, in honorem gloriosissimæ uirginis Mariæ fūdauit. Concedens fratribus in toto suo principatu licētiam ligna recipiendi, & lapides scindendi. In Istula quoqꝫ & qbusuis aqs circū circa Tsczow piscandi, & Naulum per Istulam eundo non soluēdi. Anno quo supra. Exercitus Lithuanorum in numero octo milium armatorū, in terram Sambieñ descēdens, flammis, spoliis, & cœdibus eam uastauit. Et spoliis onustus in propria rediit. Cruciferi decernere cū hostibus non audentes, quinquaginta dūtaxat Lithuanos interceperunt. Anno domini 1290. Mscziugius dux Pomeraniæ, Przemislao secūdo duci maioris Poloniæ, de ducatu Pomeraniæ cessit, & eum successorem designauit. Iubēdo milites iuramentum fidelitatis & homagii sibi præstare. Hic Mscziugius caruit prole, lubrice eñ & incontinēter uixit. Et pro cōcubina monialem Sulkam nomine de cenobio Stolpiczēsi tenuit. Anno eodē Andreas germanus Ladislai regis hungariæ, metu præfati Ladislai regis fugit, & in Poloniam uenit, a Premislao maioris Poloniæ, ac Graccouiæ duce recollectus. De cuius prouisione accepit Chroberz, pro mansione & introitibus. Accepit & quosdam Hungaros aduenas, in necem ipsius a germano suo rege Ladislao corruptos. Qui fugientes se propter fidelitatem & assistentiam, Andreæ a Ladislao rege pulsos, benigne suscepti, cum eo permāserunt, uisoqꝫ tempore oportuno, in flumine Nida qui Chroberz circumfluit. Ducē Andream submerserūt, & de regno Poloniæ propere excesserunt. Funus aūt Andreæ de flumine extractum, Primū in Corczin in monasterio

Dux Oppolieñ ad Bohem9 desciuit.

Monasterium in Tsczow fundatur.

Lithuanorum incursio.

Andreas Ladislai Hūgariæ regis german9 interemptus.

in monasterio minorū. Postea ordinatione Kunegundis materteræ eius Boleslai pudici relictæ in Cenobio Sandeceñ professæ, ducta est, decimaoctaua die Nouembris, in prædictū monasterium Sandeceñ, & illic sepultum. Anno autē sequenti scilicet 1291. Frater eius Ladislaus rex Hungariæ, a Cumanis in tabernaculo quiescēs, nona die Iulii occisus est. Et Andreas alter de Venecis, ex prosapia regū Hūgariæ, in regem substitutus & coronatus est. Anno domini 1291. Cruciferi de Prussia, duce fratre Bertoldo de Brunhauim, Cōmendatore Konigsbergeñ usi, castrum Koleyn in Lithuania conquirunt, & exurunt, multisq; Lithuanis peremptis, & septingentis captis, in Prussiæ oram reuertuntur. Inuasionē autē Cruciferorum Lithuani in terras suas prohibituri, castrū Mingedin extruere cœperunt. Cuius erectionem Cōmendator Konigsbergeñ Bertoldus auersurus, nouo comparato exercitu, illuc pergit. Sed multitudine Lithuanorū, quæ edificantes obseruabat, deterritus, in alia loca diuertens, castrū Lithuanicum Mederabe conquisiuit. Vbi omnes catholicorū captiuos soluit, Barbaros obtruncauit, aut captiuitati reseruauit. Vixq; Bertoldus Cōmendator Konigsbergeñ ex Lithuania redierat. Et magister Prussiæ Memer, continuo cum forti exercitu Lithuaniā aggressus, duos districtus Pastonow & Gerszow in cinerem redegit, & cū multa præda captiuorū & pecorū reuersus est. Egit & terciam, magistro reuerso, Henricus Cōmendator de Balga in Lithuanos expeditionē, & mille quingētis ac uiginti militibus assūptis, duos district⁹, Onkaim, & Menegedin igne & cœdibus uastauit. Post paucos deinde dies, Vithenen Lithuanoꝶ dux, terrā Cuyauiæ hostiliter ingressus, cœdib⁹ & spoliis circa oppidum Brzescze patratis, hominum & rerū prædam non paruam secū abduxit. Et licet Wladisla⁹ Loktek, & Kazimirus Cuyauiæ & Lanciciæ duces cum militibus suis, Magister quoq; Prussiæ Mēhardus, tempestiue eos fuissent insequuti. Re tamē nulla memorabili ædita, omnes abiere retrorsum. Mire deuotionis & sanctitatis beata fœmina & uirgo Kunegundis, Belæ regis Hungariæ filia, & Boleslai pudici Graccouieñ & Sandomirieñ ducis relicta, quū tredecim annos suæ professionis in Cenobio Sandeceñ peregit, & uno fere anno graui ægritudine uexaretur, deuotissime uigesima quarta mēsis Iulii, āno domini 1292 mortua est, & in monasterio Sandeceñ sepulta, horam mortis suæ dudū ante nutu diuino præsciens. Cristānus Canonicus Vislicieñ, uir deuotus in oratione positus, eam in cœlum niueo candore progredientem, uidit, agminibus angelicis canentibus, Regnum mundi &c. quod quum admiraretur, dictum est illi. Beatam Kunegūdim, in illa hora ab ergastulo corporis solutam. Ab anno autē suprascripto in quo mortua est, ad annum domini millesimum tricentesimum uigesimum nonum, octuaginta mortui, meritis ipsius, uitæ pristinæ sunt restituti. Sexaginta cœci illuminati, quindecim captiui a uinculis soluti. Septingenti autē homines utriusq; sexus a uariis egritudinibus curati. Et tū principes & prælati illius ætatis Canonisationē eius prochdolor nō procurauerūt. Anno eodem Mēhardus magister Prussiæ, cū exercitu ad fines Lithuaniæ perueniēs, celerrime die noctuq; ad Konigsbergk reuersus, cōiurationem ad eum perlatam oppræssit, & ingens periculum euasit, quoniam per

Andreas Ladislai regis Hūgariæ germanus submergitur.

Ladisla⁹ a Cumanis occidit.

Lithuanorum clades.

Kunegūdis moritur.

Miraculis claret.

107

niam per Lithuanos à fronte, & per Prutenos proprios qui ad gentilitatis errorem relabi statuerant, a tergo inuadi debebat. Anno domini 1293. Conradus Stāge Cōmendator de Ragneta, circa festum sancti Iacobi, castrū Mingede in Lithuania expugnauit & comprӕhēdit. Et magnam multitudinem Lithuanorū occidit, alios uero cœpit. Quorum uestigia sequutus Vithenen, Lithuaniæ dux, cum multitudine Lithuanorū & Ruthenorum, Prutenicam oram octuaginta diebus uastauit. A Cruciferis aūt inuasus, & uictus, uix cū paucis fugit. Anno domini 1294. Vithenen Lithuaniæ dux cum mille octingētis equitibus, per siluas & nemora silenti agmine in terram Lācicieñ post festum Pēthecostes ingressus. Primum in ecclesiam Collegiatam Lancicieñ impetum fecit, & frequentiam populi quæ illuc cōfluxerat, trucidauit, alios captiuauit. Prælatos, Canonicos & sacerdotes in seruitutē accepit, uestes sacras & uasa diripuit. Et qui supra ecclesiam confugerāt, & se uiriliter defendebāt, domibus ecclesiā circumstantibus accensis, suffocauit. Ad rura deinde & uicos discurrendo, præda plurima ex hominibus & pecore accepta, citato cursu redibat. Quem Kazimirus Lancicieñ dux, cum suis militibus in uilla Zuchow, prope oppidum Szochaczow, supra fluuium Bsura sita, secundum alios in uilla Troyanow consequens, hostili multitudine minime pēsata, in Barbaros irruēs, inter cōfertissimos hostes audacissime pugnās nobilem effudit animā, multis captiuis feruente prælio fuga elapsis, multis ex bello fugiētibus in flumine Bsura submersis. Peracta pugna cuilibet Barbaro uiginti christiani Poloni in sortē cesserūt. Ex tunc aūt Wladislaus Loktek Cuyauieñ dux, germanus Kazimiri terram Lancicieñ cœpit, quoniā Kazimirus dux Lancicieñ aliquem superstitē de lumbis suis non reliquit. Eodē anno duodecimo kalendas Nouembris. Conradus Mazouiæ dux, & dominus Czirneñ filius Semouiti in Iasdow a Lithuanis occisi, mortu9 est, In monasterio Canonicorū regulariū in Czirwieñsko, & in eodem monasterio sepultus. Hic construxit & dotauit monasteriū in Blonye. In fine hyemis eiusdem anni domini 1294. Menhardus Prussiæ magister, binos districtus Lithuanorum, Pastow & Gerschow uastauit. Duobusq; castris conquisitis & exustis, dum tercii expugnatio difficilior uideretur, remissis captiuis Lithuanorum in castra Prussiæ, ad castrum Viszen Boleslai ducis Mazouiæ diuertit & illud conquirens exussit. Pro eo quia in ipso Lithuani comorantes, frequentius ex illo terras Poloniæ & Prussiæ infestabant. Ideo nec Boleslaus dux Mazouiæ obsessis succurrere curauit. Eodem tēpore Ludouicus Commendator de Ragneta Lithuanorum castrum Kymel conquisiuit & succendit.

Castrum Mingede Lith: expugnatur.

Lithuani Poloniam vastant.

Kazimirus Lācicienſis bello moritur.

Monasterium in Blonye.

Lithuanorum districtus duo capti.

CAPVT I. Przemiſlaus ſecundus.

CVm Proceres & Prælati regni Poloniæ, præclaras ſuorum regum imagines, tũ res a ſe pace belloqꝫ geſtas, tum deniqꝫ ſciſſionẽ, & in plures ducatus regni diſtractionẽ contemplati ſunt. Deo propiciante par uiſũ eſt, cunctis unũ ſibi ex multis Poloniæ deligere principibus, & in regem cõſtituere, qui in unum corpus diſtracta regni colligeret, ſalutem & pacem ſubditorum procuraret, & a ſingulis coleretur atqꝫ ueneraretur. Anno itaqꝫ ſaluatoris 1295, die Solis uigeſima ſexta menſis Iunii, in feſto Ioannis & Pauli martyrum: Principẽ præclariſſimũ, moribus & inſtitutis Heroicũ, Przemiſlaum ſecundum maioris Poloniæ & Pomeraniæ ducem (iam ſiquidẽ poſt mortem Mſczugii, & ipſius in monaſterio Oliua ſepulturã, Pomeraniæ receperat plenam & pacificam poſſeſſionẽ) in regem. Cõſortem uero ſuã Richſzam in reginam poloniæ, inunxit, & diademate regio, quod diligenti ſtudio uirorum eccleſiaſticorũ in illum diem cuſtoditũ, cõſeruatumqꝫ erat, coronauit, Reuerẽdiſſimus pater Iacobus Swinka de familia porcaria, Gnezneñ Archiepiſcopus, in eccleſia Gnezneñ Metropolitana, Aſſiſtentibus Ioanne Gerbilz Poſnanieñ, Ioãne Romka Wratiſla: Gõſlao Ploceñ, Conrado Lubuceñ, Epiſcopis, Palatinis & Baronibus, ac plebis multitudine copioſa.

Przemiſlaus in regem vnctus.

Cœpitqꝫ rex Przemiſlaus cogitare, & cũ ſuis ſatrapis curare, quomodo molle corpus regni Poloniæ coaleſceret, & in uirile robur perueniret, utqꝫ maieſtas regia reluceret, in ſigillo litteris capitalibus in girũ circũcirca aquilam, hunc textum in una parte inſcribi iuſſit. Reddidit ipſe ſolus uictricia ſigna polonis. In altera autem parte ſedebat in throno regio, imago regalis, tenens in manu dextra ſceptrum: In ſiniſtra uero pomum cruce ſignatum tenebat, cum titulo litteris capitalibus inſcripto. Sigillum Przemiſlai Polonorũ regis & Pomeraniæ ducis. Verũ ipſius in regale ſoliũ ſublimatio, inuiſa ac moleſta, & ad reſcindendũ parata fuit ducibus poloniæ, qui fremebant regali gloria Przemiſlaum ſe anteire. Finitimis uero tyrannis & nationibus terribilis & ſuſpecta eſſe cœpit. Præcipue Marchionibus Brandenburgeñ, alias de Sgorzelecz, in necem itaqꝫ Premiſlai, Otho longus, & alter Otho ac Ioãnes Marchiones Brandenburgeñ conſpirarunt, & rege in carniſpriuio abſqꝫ cuſtodia in Rogoſzno ſolaciis dedito, per noctium tenebras & ſiluarum abdita, feria quarta cinerum ſexto idus Februarii, quæ fuit dies ſanctæ Dorotheæ, præfati Marchiones uenerunt, & nullis nunciis aut litteris diffidẽtes, in Przemiſlaum & ſuos milites uariis hoſpiciis diſiũctos, ac heſterna crapula grauatos & ſoporatos, inſiluerunt. Rex autẽ Przemiſlaus ſuos animãdo, in hoſtes inſiliit, & multos ſternendo, alios uero uulnerãdo, ad extremum multitudine ſagittarum & iaculorum obrutus dimicãs cecidit.

Przemiſlaus a Marchionibus necatur.

108

cidit. Quem rapientes in iumentũ imponebāt, satagentes uiuum abducere, sed præ debilitate moribundus in terram defluebat. Nec spes erat eum uno die uiuere, pugionibus ergo confossum crudelissima morte extinxerunt & abierunt. Corpus eius exanime ex Rogoszno, in Posnaniam ductũ, in ecclesia cathedrali Posnanieñ in sepulcro patrum suorũ regum Poloniæ, debita cum magnificentia sepultum est. Vixit autẽ Przemislaus ãnis triginta octo mensibus tribus, diebus uero uigintiquattuor. Regnauit uero mẽsibus septẽ diebus undecim. Ecce qui Lukerdam consortem suam, ut nonnulli estimant occidi procurauit, crudeliter occisus est. Asserũt quidam, ꝙ adiutores & participes occisionis regis Przemislai, fuerunt Barones & nobiles de armis Nalancz, & Zarabi, & pro signo adducunt, ꝙ ob eam causam nobiles prædictarum familiarum, usq; ad tempora Kazimiri secũdi, prohibiti fuerunt inter uiros equestris ordinis numerari & assumi, rubeoq; colore prohibiti fuerunt uti & uestiri, quod tandem rege Kazimiro secundo cũ ducibus Russiæ pugnante, sublatum & abolitum erat. Et quis rex Przemislaus reliquisset filiam Octennem Richszam nomine tanq̃ heredem, tamẽ periculorum ingẽs moles ne regnum pessundaretur, coegit Prælatos & Barones regni poloniæ & ducatus Pomeraniæ, in conuentione generali pro festo sancti Adalberti Posnaniæ, anno domini 1296 congregatos, matura deliberatione & consilio Wladislaum Loktek cognomento, ducem Cuyauiæ, Kazimiri ducis Cuyauieñ filiũ, cuius auus erat, Conradus Mazouiæ & Cuyauiæ princeps. & Cõradus frater erat Lestkonis albi, sextum a Boleslao Poloniæ rege sancti Stanislai interfectore, consanguineitatis ducentẽ gradum. Inter fratres suos Lestkonẽ nigrum Graccouieñ Sandomirieñ, & Siradieñ Zemomisl, Kazimirũ & Semouitum, Lanciciæ, Cuyauiæ, & Dobrznieñ, duces, tercio natum, In regẽ poloniæ, eligere & assumere, quia princeps magnæ prudẽtiæ, & singularis animositatis esset, tũ ꝙ illi post mortem germani sui Lestkonis nigri Gracco: Sandomirieñ, & Siradieñ, & ratione consortis suæ Heduigis filiæ olim Boleslai pii Kalissieñ & Posnani: ducis dictorum Posnanieñ ac Kalissieñ, ducatuum iusta & legittima debebatur successio. Hic quoq; unus credebatur, qui distractum regnũ Poloniæ, ad unius corporis reduceret compaginem. Auctoritatẽ igitur electionis omnes ducatus, castra & ciuitates in ipsius obedientiam & ditionẽ concesserunt, præter quædam castra Graccouieñ & Sandomi: districtuum, quæ Vecesslaus Bohemiæ rex occupauerat. Et ratione illorum non solum Bohemiæ, regem, & Gracco: & Sandomirieñ ducem, ac Morauiæ Marchionem se titulabat. Ob quorum districtuum inassequutionem diademate regio Wladislaus Loktek distulit coronari. Nec se regem, sed ducem & heredem Poloniæ scribebat, Præfectosq; Bohemos, & q partes Venceslai Bohemiæ regis sectabantur, Polonos continuis inuasionibus per se & gentes suas lacessebat. Slesiæq; principes de eius in regem poloniæ electione iocantes & deridentes inuasit. Et illic maiorem partem æstatis anni dñi 1297 consũpsit. Oras tunc Slesiæ igne & spoliis, magis tñ ducatum Wratis: Henrici mortui uastauit, iniuriam ulciscens, quam sibi Henricus Wratisla: dux, Graccouiẽsem ducatum & ciuitatem occupando irrogauerat. Inde

Wladislaus Loktek censetur reassũmendus.

Distulit coronationem ducẽ non regem se appellando.

uerat. Inde in maiorem Poloniã ueniens, cum exercitu quieuit. Milites autẽ sui, spolio & rapto uiuere soliti, externis deficiẽtibus, in proprios manus cõuerterunt. Pauperes, & locupletes opprimentes, & bona ecclesiastica diripientes, Saxones, & uicini hostes in Pomerania grassati, spoliis & prædiis eã ad uastitatem fere redegerant. Sed & ipse Wladislaus Loktek, in uicia militum prolapsus, uirginum & ingenuarũ matronarũ pudicitiã uiolenter prostituebat. Nec reformationem promissam, hortatus per Pontifices & Magnificos exequi curauit. Quapropter Andreas Episcopus Posnanieñ ecclesiæ suæ, clero que, & populi suæ diocesis iniurias amplius non tollerãs. Diocesim suam Posnanieñ in qua dux Wladislaus cũ suis cõmorabatur, generali supposuit interdicto. Quæ res Wladislaum Loktek in penitudinem & satisfactionẽ induxit. Vnde per certas ecclesiasticas & sæculares personas reconciliari ecclesiæ, & Andreæ Episcopo Posnanieñ, ecclesiasticũ q; tolli interdictũ obtinuit, & pro hyemis tempore in oras Graccouiẽ transiuit. Quo discedente, Prælati & Barones contra ipsum frementes, quum maioribus trãsgressionibus & tyrannide præsumebatur usurus. wladislai vicia

Venceslaus.

CAPVT II.

ANno domini M. tricentesimo circa Posnaniam facta conuentione electionẽ de Wladislao Loktek nondũ coronato, tanq̃ perniciosam, abrogarunt. Et Venceslaum regẽ Bohemiæ, qui se Graccouiẽ & Sandomirieñ ducem gerebat, in regem poloniæ elegerunt. Qui per solennes nũcios ad Pragam missos, rogatus est, ut regnũ susciperet. Et Richszam quæ & Elizabeth, filiam olim Przemislai regis poloniæ unicam heredem desponsaret. Iam etenĩ Gutta cõiunx eius regina Bohemiæ, Rudolphi regis Romanorũ filia, & Alberti ducis Austriæ soror, uita fũcta obierat. Is Venceslaus electioni de se factæ consentiens, per Kalisſ in apparatu regio Gneznã uenit, & per Iacobũ Swinkam Archiepiscopũ Gneznen̄, in ecclesia Gneznen̄, assistẽtibus sibi Voyslao Wladislauien̄, Andrea Posnanien̄, Ioanne Romka Wratis: Episcopis, Palatinorũq; Baronum, & nobiliũ multitudine copiosa in regem Poloniæ inunctus & coronatus est. Exinde in Posnaniã diuertens, uirginem excellentis formæ Richszam, quæ & Elizabeth, unicã regni Poloniæ heredem, in facie ecclesiæ in uxorẽ accepit, & matrimonium consumauit. Nupciis q; more regio celebratis, omnium terrarũ Poloniæ & Pomeraniæ plenam adeptus est possessionẽ. Collecto q; notabili Polonorũ exercitu, ducem Wladislaum Loktek omnibus ca-

Loktek repulso Venceslaus Bohemus suffectus est.

Venceslaus coronatus in regem.

109

ſtris & præſidiis, quæ pro ipſo tenebãtur priuauit. Sed & de ducãtu Cuya/
uiæ atq; Lãciciæ patrimonio eius ipſum exuit, & exutum de regno Poloniæ
expulit. Et ut ſolidius regnum ipſius permaneret, Barones Bohemorũ loca/
uit, Hinkonem de Duba in capitaneum regni poloniæ. Quo deſtituto Nico
laum Oppauiæ ducem Capitaneum regni poloniæ in terris Graccouienſi/
bus adiecit. Friczonẽ uero Sleſitam genere, in terris maioris poloniæ & Po/
meraniæ. Thaſſam de Viſſemburg in terris Cuyauiæ. Sicq; rex Vẽceſlaus
ordinato regno poloniæ, quod ſibi de cætero uidere non contigit, cum Ri/
chſza alias Elizabeth noua ſponſa in Bohemiã tranſiuit. Dux uero Wladiſ
laus Loketek ab eo tempore, quo rex Venceſlaus in regem poloniæ corona
tus eſt, nũq̃ in uno loco permãſit, ſed per ãnuia & abdita uagus diſcurrebat,
& in ſiluis denſis aut paludibus inacceſſibilibus pernoctabat, rariſſime ſub
tecto quieſcens, Bohemos ſimul & Polonos perhorreſcens & ſuſpectos ha/
bẽs. Et ne in manus eorũ quãdoq;, præſertim in manus Vlrici de Boſkouicz
Bohemi, Graccoũ & Sandomirieñ Capitanei, cui ſingularis captiuatio eius
fuit commiſſa, incideret, in Hungariã perrexit. Ex inde autẽ Romã in priua/
to habitu, q̃ m̃ eo tempore Iubileus ſub Bonifacio octauo uiguit, adiit. Re/
uertenſq;, & ſuarum erumnarũ uiciſſitudines deplorãs, ad Amadeũ Hũnga
riæ palatinum ſupplex & calamitoſus aduenit. Qui eũ hoſpicio recolligens
benigne proſequutus eſt, fouit, & tractauit, liberalem ſe in eũ & munificum
gerens. Anno uero domini M. tricenteſimo primo. Andrea Hungariæ rege
Budæ mortuo, quidam Prælatorũ & procerum elegerunt ad coronam Hun
gariæ Karolum Marcelli regis Siciliæ in Hungaria præſentẽ, alii uero Ven
ceſlaum regem Bohemiæ & Poloniæ. Et hi Pragam ingreſſi, regem Venceſ
laum de acceptanda corona Hungariæ ſollicitarũt. Qui ſenectuti ſuæ indul
gens, filium eius unicũ Venceſlaum nomine, ex Gutta priore uxore genitũ
annum duodecimũ agentem, inſigni militum robore ſtipatum cum eis miſit.
Et coronatus eſt in alba regali. Verum quũ rixæ & diſcidia quottidie inter
Hungaros creſceret. Plureſq; ad Karolum propter uenuſtatẽ morum defice
rẽt, & Venceſlaum deſidẽ atq; ſuperbũ peroſi relinquerẽt. Pater ipſius Ven
ceſlaus rex Bohemiæ & Poloniæ, numeroſo comparato exercitu, Hungariã
ingreſſus, filium ſuum de faucibus mortis eripuit, & certa loca in Pannonia
diripiendo, in Bohemiã reduxit. Rege autẽ Venceſlao & filio ſuo bello hun
garico implicato, Wladiſlaus Loketek, Amadei hoſpitis ſui fretus ſuffragi
is, in poloniã peruenit. Et caſtrũ eccleſiæ Graccoũ Pelczifka oppido Viſlici
eñ imminens occupauit, & ex inde præſidium Bohemorũ de Villicza diſtur
bauit & expulit. Caſtrum quoq; & oppidũ Lelow, in ſuam deditionem & tri
butum redegit. Tempore autẽ quo Albertus Romanorũ rex, cum filio ſuo
Rudolpho Morauiã & Bohemiam hoſtiliter depopulatus eſt, uſq; ad mon
tes Cuthnos, ubi in diebus præfati Venceſlai primum fodinæ argenti reper/
tæ ſũt, rex Venceſlaus in egritudinẽ aduerſam Prage incidit, morboq; graſ/
ſante, nono kalendas Iulii anno domini 1305 ut aiunt ex ptiſi, Prage mortu/
us eſt. Et in monaſterio Aulæ regiæ Ciſtercieñ ordinis, quod ipſe uiuens ere/
xerat & dotauerat, magnifice ſepultus. Anno coronationis regni Bohemiæ
ſexto

Regno ordinato in Bohemiam migrat.

Loketek fugit in Hungariã.

Andreas rex Hungariæ moritur.

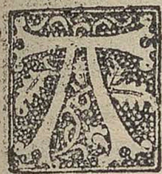
Venceſlaus iunior in regem Hũgariæ coronatur.

Venceſlai regis mors.

sexto, Poloniæ uero quinto, in solium eius filius ipsius unicus Vēceslaus suc-
cessit coronatus.

CAPVT III.

AT Wladislaus Loktek audita morte Vencesłai secundi, cum ex-
ercitu plus agrestium q̃ militariū in terram Sandomirieñ contē-
dit, & eam sine resistentia cœpit. Sic & Graccouieñ in obedien-
tiam & regimen eius, iam eñ illos Bohemorū sacietas & fastidi-
um oppleuerat, cōcesserunt, in urbemq; Gracco: prima Septembris admis-
sus, castrum Graccouiē: quod per Bohemos tenebatur, Bohemis nequicq̃ re-
sistentibus accepit. Rex itaq; Bohemiæ Venceslaus tercius, qui se regē Bo-
hemiæ & Poloniæ titulabat, q̃q̃ de regno poloniæ non foret inuestitus, audi-
tis continuis quærelis ab his, qui de castris Poloniæ turpiter eiecti fuerunt,
expeditionē in poloniam parauit, sed fatum ineuitabile quod incidit, insanas
eius mentes illusit. Nam dum in Olomuncz in domo Decani Olomuceñ cō-
sisteret, propter aeris cauma in camisia dumtaxat uelatus, in meridie sopori
deditus, a quodam milite, tercia die Augusti confossus & obtrūcatus est, cu-
stodibus regiis minime sentientibus, & quis auctor necis extiterit, ignoranti-
bus. Miles tamen quidā Conradus de Potenstein natione Duringus, q; a qui-
busdam de domo Decani Olomuceñ currere, & gladiū cruore aspersum fer-
re, uisus est, correptus repentina rabie, causa non digesta nec audita, trucida-
tus est. Cadauerq; suū canibus proiectum est, asseruerunt nonnulli Albertū
Romanorū regē, tres milites Sueuos ad curiā regis Venceslai misisse, & hu-
iusmodi necē procurasse. Asseruerūt & alii quosdam Bohemos ipsum pro-
pter facinora eius occidisse occulte. Vno autē anno plus minusue parumper
regnauit. In quo soboles masculina regū Bohemiæ prorsus extincta est. Et
Bohemia ab externis & alienigenis principib9 in hodiernum diem subiecta
regitur. Anno domini 1295. Premislaus Rathiborieñ dux, in uigilia natali-
cii sancti Stanislai moritur. Et in die festo sancti Stanislai, in monasterio san-
ctimonialiū ordinis prædicatorū in Rathibor, quod ipse uiuens fundauerat
& dotauerat, sepelitur, q̃uis fratres sui & Barones, in aliū diē sepeliendum as-
seruari uoluissent. Is ut fertur deuotissimus in beatū Stanislaum episcopum
Gracco:. Cui in extremis laboranti apparuit, monēs ipsum ut se ad festum
eius celebrandum, & cereum altum, excedentem staturā eius, prout quottā-
nis consueuerat, a castro in monasterium deferret. Et illo interrogante, quo-
modo id faciā quū sim ualitudinarius. Sanctus dei respōdit. Ego te inquit ad-
iuuabo, & mortuus in profesto eius creditur apud altissimū adiutus. Anno
quo supra Boleslao Mazouiæ duce castrū suū Viszna, per magistrum Cru-
ciferorum destructū restaurāti. Expeditionē cōtra eum Menhardi magistri
Prussiæ prædicti, deficientes a fide Prutenorū Zambieñ & Noctageñ, ac
occisionē per eos fratrū Cruciferorū in Barthenstein & aliis locis auertit. Cō-
mendator eñ Konigsbergeñ obmisso duce Boleslao, in Prussiam reuersus,
sediciosos oppræssit atq; puniuit. In Lithuaniam deinde traducto exercitu,
quādam munitionē exussit, & castrum Kymel occisis multis Lithuanis con-
quisiuit. Anno domini 1296. Prepositurā sancti Andreæ Santhoceñ, ha-

Venceslai tercij interfectio truculenta.

Regnū Bohemiæ ab aliis gubernatur.

Przemislaus Ratiboriensis dux moritur.

Sancti Stanislai miraculum

Castrum kymel captum

bentem iurisditionē in singulis ecclesiis, clero & populo, infra fluuios Odrā, Iuam, Drawam, Vartham, & Nothesz. Ad ordinariam dispositionē Episcopi Posnanieñ pertinentem, Marchiones Brandenburgeñ abstraxerunt, Capitulo ecclesiæ Soldineñ attribuendo. Pro qua rehabēdā, Andreas Szimonouicz, & Domacus Posnanieñ Antistites, in cōsistorio apostolico litigarūt Sed Ioannes Lodza in Episcopatū succedens, rem multis fatigis prope finē uictoriæ perductam prosequi destitit, quod in negligentiā eius & iacturā ecclesiæ Posnanieñ cessit. Similis, & maior iactura eodem anno in ecclesia metropolitana Gnezneñ accidit. Nam magister & Cruciferi sanctæ Mariæ de Prussia, Culmeñ ecclesiam sub Gnezneñ ditione plusq̄ tricentis annis consistentem auulserūt, & ecclesiæ Rigeñ, eiusq; Archiepiscopo in Liuonia, adulterino more subiecerunt. Eam iniuriam Iacobus Swinka Archiepiscopus Gnezneñ molestius ferēs, Episcopo Culmeñ litem auctoritate rescripti apostolici nil proficiēdo mouit. Tenor rescripti apostolici sic incipit. Bonifacius Episcopus seruus seruorū dei, Dilectis filiis Decano & Preposito, ac Scolastico ecclesiæ Wladislauieñ, salutem & apostolicam bene: Sua nobis uenerabilis frater noster Iacobus Archiepisco: Gnezneñ petitione mōstrauit &c.

Ecclesie Gnezneñ iactura.

Culmeñ ecclesię alienatio.

Anno prædicto 1296, decimoseptimo kalendas Nouēbris. Ioannes Gerbisz episcopus Posnanieñ, de ecclesia parrochiali in Glusz in suæ diocesis fundauit ecclesiam collegiatā, Prepositum & tres Canonicos in eam instituendo, & certas decimas, redditus, & prouentus eisdem assignando. Anno præfato 1296. Vithenē dux Lithua: ingressꝰ terrā Culmeñ & districtum Golubieñ spoliis & cœdibꝰ ea afflixit. Deinde in Liuoniā suas duxit copias. Siffridus autē Cōmendator de Balga, & alius Cōmendator de Konigsbergk Lithuaniam ingressi, castrum Garthin obsederūt, quo dimisso & comperto, ꝙ dux Lithuaniæ Liuonia non uastata rediret, q̄ celerrime mille psonas secum ferētes, in propria redierunt. Eodem anno Henricus dux Wratis: & Legniceñ: filius Boleslai, intelligens se tormētis transactæ captiuitatis debilitatum ac cōfractum, propeq; moriturum. Accersito germano suo Boleslao Sweidniceñ, curam & tutelam filiorum suoꝝ ei commendauit. Qui tutoriā subire detrectabat, nisi sibi de castro Sobotha ppetuo cœderet. Henrico aūt duce uehementius excandescente, & maledicente, ꝙ non contētus prioribus, residua auferre conaretur. Dux Boleslaus Sweidniceñ discedebat. Astātes autē duci Henrico persuaserūt, ut de castro Sobotha etiā ratione tutoriæ cœderet, ne ex orphanitate plura filii ammittere cogerentur. Quo reuocato & castrum Sobotha ei resignando filios, nobiles, atq; Vasallos, ei in tutoriam tradidit. Et dux Henricus post triduum octauo uidelicet kalendas Marcii mortuus est. Ac in monasterio monialium sanctæ Claræ sepultus, tres filios, Boleslaum, Henricum, & Wladislaum relinquens. Et quinq; filias, Heduigim, quæ Marchioni Brandenburgeñ desponsata fuit, quo mortuo, relligionem sanctæ Claræ Wratis: intrauit. Annam in uirginitate mortuā. Helenam & Elizabeth ordinem sanctæ Claræ in Gnezna professas, & Eufemiam alias Offkam Othoni Marchioni Carinthiæ desponsatam.

Henricus dux wratislauiensis mortuus.

Proles relicta.

Nno domini 1297. Boleslaus Sweidniceñ, moleste ferēs germanum suum Hēricum Wratis: & Legniceñ ducem captiuitatem passum, & notabili portione ducatus Wratis: exutū fuisse, contra Conradum Glogouien bellum cœpit, interpositisq; tractatibus pacis, duo oppida illum restituere compulit, uidelicet Boleslaw, quod pro se & filiis suis, & in districtu eius castrum Cliczdorff erexit. Et Haynow quod pueris ducis Henrici Wratis: fratris sui reseruauit. In cuius limitib9 castrum Kroczonow construxit. Idem Boleslaus castra & ciuitates Bregam, Nyēpcz, Grotkow muris cinxit. Duciq; Bohemiæ Vēceslao uastationē eiminitāti, cum exercitu occurrit & decernere paratus fuit. Ad ciuitatē quoq; Wratislauień tanq̄ puerorum tutor, nō admissus, obsidione eam strinxit, & supplicibus ignoscere, ac ciuitatē Wratis: ingredi noluit, donec altitudo murorum ciuitatis quattuor cubitis fuit detruncata. Eodem āno, quarto nonas Iunii, dominico die in festo Penthecostes. Venceslaus Bohemiæ dux, se in regem & Gutham coniugem suam in reginam, in ecclesia Prageñ per Archiepiscopum Maydēburgeñ coronari procurauit, & post triduum Gutha noua regina, sed uetus cōiunx mortua est. Anno domini 1208. Venceslaus rex Bohemiæ, & dux Gracco: atq; Sandomirień. Graccouiā ex integro muro cinxit, deducēdo muros, a conuentu sancti Francisci iuxta domos Canonicorum in castrū Graccoui: Et ex altera parte depost ecclesiam sancti Andreæ usq; ad Stradomya. Item castrum Graccoui: āterius muris arcuatis, & turribus altis obduxit & cinxit. Sub regimine huius Venceslai regis Bohemiæ, grossi Bohemicales & denarii argentei in Poloniam inducti sunt. Prius siquidem argento nigro, & pelliculis capitū aut extremitatū asperiolorum fœnerabanur, & mercantias poloni exercebant. Anno domini 1298. Conradus dux Glogouień, gradu diaconatus spe consequendæ ecclesiæ Bambergeñ insignitus, a nōnullis suis militibus ueneatus, mortuus est. Et in ecclesia Glogouień collegiata, quam cū Thoma Episcopo Wratis: cōmuniter fundauerat, sepult9, reliquit ex Salomea filia Wladislai Othonis ducis maioris Poloniæ, duos filios superstites, Henricum Glogouień, & Conradū Stinauień, qui & Krokeleñ dux, ob gibbositatem corporis appellatus est, postea in Prepositum Wratis: promotus. Tercius filius Przemislaus Sprotauień dux, in bello āte Sieuyor occiderat. Reliqt & tres filias, Annam, Eufemiā, & Heduigim. Eodē anno, 16. kalendas Marcii, monasterium minorū in Radzeyow Wladislauień diocesis, Wladislaus Loketek, Poloniæ & Pomeraniæ dux fundauit. Anno præfato Lithuani oppidū Strasburg nouæ fundationis in terra Chelmeñ uastauerunt, & uasa sacra contaminarunt. Quos Conradus de Szak cōmendator, cum militibus Culmensibus, in nemoribus consequutus, prostrauit, & omnem prædā hominum, pecorꝝ, & aliarum rerū reduxit. Anno domini 1299. Vastantibus terram Prussiæ sexingentis Lithuanis, Cōmendator de Brandenburg cum multitudine suorū, apud Noctageñ regionem eos expectabat, Lithuanisq; illuc uenire tardantibus, gētes Crucifericæ ad propria dilapse sunt. Et Lithuani interim superuenientes, Noctageñ districtum prædabātur. Ducentos & quinquaginta captiuando, alios uero

Castrum kroczonow: Brega, Nyempcz, Grotkaw muro cinguntur.

wenceslaus dux Bohemiæ in regē coronatus.

Prima argenteæ monetæ inductio Polo: Conrad9 Glogouień intoxicatus.

Noctageñ districtus a Lithuanis vastatus.

Ioannes Querin captiuatus.

occidendo. Eodem anno Ioannes Querin Archiepiscopus Rigeñ, per magi/strum Liuoniæ & fratres Cruciferos domus Theutonicorũ sanctæ Mariæ, captiuatus est, quia subiciendam aut penitus delendam ciuitatẽ Rigeñ, ipsis fratribus consentire noluit, quod aliis duobus Archiepis: ãtecessoribus suis, Ioãni Vochta, & Alberto, terribili mẽte intulerant. Superioribus quoq; an/nis, Fridericũ de Hazeldappe episcopum Dabatzeñ a suo episcopatu pro/iectum excluserãt. Anno domini 1300. Principes Russiæ scientes digladiati/ones & discidia in regno Poloniæ, inter Venceslaum regem Bohemiæ & poloniæ, ac inter Wladislanm Loketek exclusum, uigere, Cũ robore suo terrã Sandomirieñ repente & torrenter percurrentes, plurimis damnis illatis, predã ex hominibus & pecorib9 agẽtes, in suã regionẽ redierũt. Eodẽ ãno absũpto Lodouico de Szippen magistro Prussiæ, Elwigus de Goltbach natione Duringus substitutus est, qui parũ uiuens, Conradum de Szak habuit suc/cessorem. Item Lithuani spolia ex Prussia ducentes, in redeundo a Cõmendatore de Brãdenburgk, in angustiis siluarũ quas præterire non poterant, occisi sunt, tribus dumtaxat ex illa cohorte euadentibus. Item Draycolitus prodito castro Onkaym in Lithuania Cruciferis, cum omnibus Lithuanis qui in illo erant fidem Christi suscepit. Anno domini 1301. Stella crinita quæ Cometes dicitur tempore autumni in signo Scorpiõis apparuit, uirgam seu radios, aliquando ad orientem, aliquãdo in meridiem mittendo, durauitq; per unum mensem. Eodem anno Boleslaus dux Sweidniceñ, filius Boleslai Le/gniceñ ducis mortuus est. Et in monasterio Griszow ordinis Cistercieñ quod fundauit & dotauit, sepultus. Hic primus exactiones principatibus suis, & nepotum suorũ imposuit. Nobiliumq; seruicia, & numerũ armatorũ ad bel/lum expediendorũ per respectũ ad bona hereditaria descripsit. Hic reliquit tres filios Bernhardum Sweidnicensem, Hẽricum Iauoriensem, & Boleslaũ Sambicensem, alias Monsterbergensem.

Russiæ principes Sandomiriam irruunt.

Elwigus Goltbach magister Prussiæ. Conradus de Szak ma: pru: Victoria Cruciferorum.

Cometes.

Boleslaus Sweidniceñ moritur. Seruicium bellicum primum institutum.

CAPVT V.

Nno supra expræsso. Exercitus Lithuanorum, ad sex milia estimatus, terram Dobrzineñ uastauit, quẽ poloni persequuti sunt, ta/men predam in abdita siluarũ conditam nõ excusserũt. Idem exercitus Lithuanorum auiditate maioris predæ stimulatus, terrã Culmen depredare cœpit, quem fratres Cruciferi inuadentes fuderunt, & septuaginta occisis, alios fugauerunt, uirginesq; & matronas Dobrzineñ eri/pientes, soluerunt. Ruthenis castrum & terram Lublineñ aliquot ãnis occupantibus, Proceres & nobiles terrarum Gracco: & Sandomi: ãno dñi 1302 cõgregato exercitu, ad Lublin peruenerũt. Quibus Rutheni cum robore Lithuanorũ & Thartarorum occurrentes conflixerũt. Iustoq; dei iudicio, Rutheni numero & multitudine superiores, uicti succubuerunt, & in fugã uersi sũt Qui autẽ in castrum Lublineñ sese receperant, obsessi tabe & fame consum/pti, castrum & se ipsos Polonis tradiderunt. Anno domini 1303 Ciuitatẽ no/uam Sandecz Venceslaus rex Bohemiæ & poloniæ erexit, inter duos fluuios, in confiniis Hungariæ sitam, in loco uillæ Kamyenycza, ad episcopatum Gracco: pertinentis, loco cuius castrũ & ciuitatem Biecz per cambiũ, Ioãni

Poloni in Ruthenis victores

Noua Sãdecz erigitur.

Muſcatã epiſcopo Gracco: donauit, iure patronatus ſancti Adalberti eccleſiæ martyris, & ſanctæ Margarethæ tanq̃ filiæ epiſcopo Gracco: reſeruato Eodem anno Venceſlaus rex Poloniæ & Bohemiæ, illuſtriſſimam conſorté ſuam Richſzam, quæ & Elizabeth Przemiſlai regis Poloniæ filiã. De ſpeciali cõſenſu Maguntineñ & Gnezneñ Archiepiſcoporũ, in eccleſia Prageñ per Henricum de Virbna Wratiſ: epiſcopum coronari & inungi in reginam procurauit. Anno quo ſupra. Cõradus dux Stinauieñ, qui & Korkerleñ, ob gibboſitatem appellatus eſt, Prepoſitus Wratiſ: in Archiepiſcopũ Salczburgeñ electus, poſſeſſioné eiuſdem accepturus, dum ad Viennam ueniens, Salczburgam uinum tantummodo, & nõ ceruiſiã triticeã habere cognouiſſet. Ex Vienna in ſuum ducatũ Stinauieñ, iam a fratre ſuo Henrico occupatum, reuerſus eſt. Quem quum armis repeteret, a duce Henrico captus, in Glogouiáq; deportatus, in turrim proiectus eſt. Vaſallorũq; & nobiliũ ſuorum cura, de ergaſtulo noctis tempore ereptus, ducatum ſuũ plene repetens anno ſequenti, quinto idus Octobris mortuus. In Lubenſi monaſterio ſepultus, & uniuerſus Glogouieñ ducatus ad Henricum deuolutus eſt. Potuiſſet iſte Conradus, ſi fuiſſet rationis compos, ex frumento cuius copia ubiq; reperitur, ceruiſiam ſibi ordinare, & decus pontificale non contemnere. Sub anno domini 1304. Leſtko Michalouieñ & Gnyewkouieñ dux, filius Zemomiſl ducis Cuyauiæ Wladiſlai Loketek nepos germanus, ſectatus ptes Karoli Marcelli in Hungaria, captiuitaté apud Venceſlaum regé Bohemiæ & Poloniæ incidit. Pro liberatione igitur ſua ducatũ Michalouieñ, reclamantibus fratribus Premiſlao & Kazimiro, obligauit. Conrado Szak, magiſtro Pruſſiæ in centum & octuaginta marcis Thoruneñ, ſub hac cõditione, q̃ infra biennũ reddito mutuo haberet, poteſtaté terrã ſuam eliberandi, alias ipſo biennio & pecunia non ſoluta, apud magiſtꝶ & ordinem eius remaneret ducatus, amplius non redimendus. Quãuis auté ante decurſum prædictorũ annoꝶ, dux Leſtko & fratres eius Michalouieñ, per Ioannem de Plomikow palatinum Wladiſlauieñ integrã mutuatæ pecuniæ magiſtro & ordini obtuliſſent ſolutionem. Nullatenus tamen mutuũ recipere, & terram Michalouieñ reddere uoluit. Nam carior erat ꝓuincia Michalo: q̃ pecuniæ. Chirographus magiſtri Pruſſiæ, de hac obligatione ſic incipit. Vniuerſis præſentium litteris inſpecturis. Nos frater Cõradus Szalkus magiſter domus Theutonicorũ per Pruſſiã, notum eſſe uolumus &c. Eodem ãno Vernerus Comes de Hohenberg, Adolphus cum germano ſuo de Vinthimel, & Theodricus Elner, pluresq; alii Rineñ milites, in Pruſſiam: Cruciferis contra Lithuanos auxiliaturi aduenerunt. Magiſter auté Pruſſiæ Conradus Szak exercitu bipartito Lithuaniã hyemis tépore ingreſſus, illam circa territorium Garthin cœdibus & flammis uaſtauit, ſpoliaq; in hominibus & pecoribus ſecum retulit Deinde ſub tempore quadrageſimæ, Cõmédator de Konigſberk in ampliori gentium turma, uenit in Onkaym, ubi Lithuanus uocatus Swirtil, iuxta clandeſtinã pollicitationé Cruciferis factam, caſtꝶ præfatũ, cuius erat Burgrabius Cruciferis apperuit. Qui illud nocte ingreſſi, omnes paſſim matres & fœminas, ſenes & paruulos interimerunt. Caſtrũ flammis tradiderunt, &

Richſza Venceſlai conſors in reginam corõnata.

Conrad⁹ Steynaueñ mortuus.

Cõrad⁹ Szak Pruſſię magiſter cũ cõplicibus Lithuaniã vaſtat.

discurrēdo in uicinas regiones, congesta præda, eam in Prussiā deduxerūnt. Anno prædicto scilicet 1304 Lithuanorū exercitus terram Lanciciēn, in die sancto Penthecostes furtiue ingressus, eam cœdibus & spoliis deuastauit. Ciuitatem quoq; Lanciciēn sine resistentia capiēs, succendit. Cui reuertenti & præda grauato, Kazimirus Dobrzineñ dux, Wladislai Loktek germanus, occurrēs, durum certamen in uilla Troyanow commisit. Et licet fugiētibus Lithuanis, Polonis cessisset uictoria, omnisq; præda fuisset erepta, tamē dux Kazimirus in ala quæ debilitari cœperat fortiter pugnans, multitudine telorum & lancearum confossus, generosum spiritum fudit.

kazimiri generosus interitus

CAPVT VI.

Wladisla: Loktek.

Enceslao rege utroq;, patre & filio mortis debitum soluente Poloni bipartiti, quidam, ut maioris poloniæ nobiles Posnanieñ & Kalissieñ, exacerbati contra Wladislaū Loktek, sibi in principem Henricum ducem Glogouieñ, Cōradi ducis Glogoui: filium elegerūt. Eo q̄ ex Salomea sorore germana Premislai regis poloniæ esset natus, qui q̄diu uixit, heredem & dominū poloniæ ducemq; Slesiæ Posnanieñ & Kalissieñ se titulabat. Reliqui uero poloni, ut Gracco: Sandomirieñ, Siradieñ, Lanciciēn, Cuyauieñ, Dobrzineñ, & Pomerani, Wladislao Loktek regnū innouauerunt. Non enim pro ea tempestate, uir in armis melior, & regnum poloniæ adunaturus reperiri credebatur. Qui anno Christi 1306 collecto exercitu ex omnibus suis terris, Henricum ducem Glogouiē: inuasit, & longum æstatis tempus depopulando, ipsius dominia consumpsit. Henrico prædicto duce nullam opponente resistentiam. Peracta expeditione dux Wladislaus Loktek, in terram Pomeraniæ descendit, & publica negocia tractādo, uniuerso tempore hyemis in ea permansit. Quumq; discessisset, Petrus Swancza, Cācellarius Pomeraniæ, Swancze Gedaneñ palatini filius, dolens se negligētius tractari, dolensq; se a solutione pecuniaꝝ, quas in tuenda Pomerania expendisse asserebat repulsum iri, nouare res cœpit, Marchionibusq; Brandenburgēsibus adherēs, tradere illis Pomeraniam, quum esset administrator eius, & nouem castrorum possessor spopondit. Wladislaus autē Loktek, hac nouitate ad se perlata, celerrime in frequēti exercitu Pomeraniam ueniēs, præfatum Petrū Cancellarium compræhendens, in castro Graccoui: captiuitati inclusit. Duobusq; germanis dicti Petri Cancellarii, Nicolao & Ioāne cum aliis Baronibus pro liberatione ipsius laborantibus, & loco fratris captiuitatem subeuntibus, Petrum Cancellarium a uinculis liberauerunt. Sed captiuitatem corruptis custodibus euadentes, & in Pomeraniam ouanter peruenientes, cum Petro Cancellario mox in rebellionē uersi, Voldemarū & Ioannem nepotem eius Marchiones Brādenburgē: in Pomeraniā exercitualiter induxerunt, &

Dissensio electionis:

Petrus Szwancza Cancellarius Pomeraię captus:

Liberat⁹ rebellauit.

xerūt, & certa municipia expugnarunt. Ad Gedanū quoq; applicantes, &
ipsam uallantes, ciuibus Gedaneñ, quorum maior pars ex Almanis erat, assen
tientibus, in obedientiã Marchionū uenerūt, castrūq; expugnare conati sunt
Bogusza aūt iudex Pomeraniæ, & Capitane⁹ Gedaneñ, cõmisso castro fide
libus Baronibus, cum uno Barone præstantis conditionis, Niemyerza uoca
to, ad Wladislaū Loketek in Sandomiria agẽtem, celeriori quo potuit cur/
su peruenit. Et facta narratione de castri impugnatione, ciuitatis Gedaneñ am
missione, & cæteris ex ordine anxietatibus, Wladislaum Loketek celerrime
auxilium ferre (quū esset uir ad singula agẽda, animo & manu impiger) p/
mittentẽ. Bogussius & Niemyerza salubriori eum consilio usurum deduce/
bãt, ut magistrum Prussiæ & ordinem Cruciferorū, tanq̃ suos elemosinarios
& pluribus beneficiis obligatos, pro suffragio ac repulsa hostiū, postularet,
quod acceptatū est, & ordinatio huius negocii Boguszę ad plenum cõmissa
Is magistrum Prussiæ Henricū de Ploczko, natione Saxonem conueniẽs, &
pluribus beneficiis per Conradum ducem Mazouiæ, auum ducis Wladislai
Loketek, ordini Cruciferorū impensis cõmemorans, suffragium per gentes
& uictualia obtinuit. Nõ ipsi⁹ ducis Wladislai, sed propriis magister Prus/
siæ consulturus profectibus, quẽadmodum processu temporis liquidissime
apparuit. Ex composito ergo unã partem castri Gedaneñ, gẽtes magistri tu
tate sunt. Alteram Bogusza cum Pomeranis defensabãt, & coiunctim Brã/
denburgeñ a castro repellebãt, quãdoq; trucidabant, & crebrius in eorū ca/
stra incursus faciebant. Intantum ut Marchiones Brandenburgẽs omni spe
acquisitionis castri destituti, ad propria remearunt. Post quorū excessum ci/
uitas Gedaneñ, p Polonos & Cruciferos expugnata est. Et milites præsidii,
a Marchionibus constituti, plurimi occisi, quorū corpora Budgerus Abbas
de Oliua, ad monasterium suū deducta, in cimiterio sancti Iacobi ante clau/
strum sepeliuit. Ciues quoq; Gedaneñ defectiõis auctores, capite sunt cœsi.
Dux autẽ Wladislaus, Petrum Swanczam & fratres eius castris Trczel &
Sbassin, ac duobus oppidis Babimost & Sbassin exuit, ducali fisco applicã
do. Gẽtes autem Henrici magistri Prussiæ, adhoc studiose directe, cum Bo
gusza Iudice Pomeraniæ in castro Gedaneñ, ad lites & controuersias super/
be factæ, intantum creuerunt & uersæ sunt, ut præfatum Boguszam, & Ba
rones Pomeraniæ principales in captiuitatẽ coniicerẽt. Bogusza autẽ suæ
& suorum libertati cõsulturus, facto fœdere cū magistro & ordine, ut castrum
Gedaneñ ad requisitionẽ Wladislai Loketek pure resignarẽt & restituerẽt.
Habita expensarū de media castri custodia, plena solutione. Excessit de alte
ra castri medietate, magis tamen eiectus abiit, q̃ libere cessit.

Brandeburgeñ Marchio a Gedano repulsus

CAPVT VII.

QVo comperto Wladislaus Loketek, magna cœpit cum suis con
siliariis anxietate torqueri. Intelligens Cruciferorū fidem dolis
uelatam in perfidiam uersam fore, uehementiq; tunc primū cœ
pit pœnitudine urgeri, q Marchionū Brandenburg impetus, nõ
suis repulisset armis, requirensq; magistrū Prussiæ per nūcios. In Kray, alias
Kroyouicze uilla, ppe Radziejow in terra Cuyauieñ, psonaliter dux Wla/
dislaus &

Conuentus ob concordiam in Cuyauia celebratus.

dislaus & magister cum aliquot Cōmendatoribus, conuenerunt, Vbi in præsentia Gerwardi Episcopi Wladislauieñ, & Baronum poloniæ dux Wladislaus quærimoniā electionis militum suorum de castro Gedaneñ lōga oratione disseruit. Petēs & requirens eam rescindi, & castrum Gedaneñ restitui, iniquum & acerbum nimis contestans. Si ex auxiliatoribus hostes, ex elemosinariis persequutores, ex amicis & sociis infestos suos, & suarum terrarū impugnatores debeat experiri. Magister autē Prussiæ Henricus, uerbis competentibus usus, exclusionē Bogusze & militum Pomeraniæ, ut sedicio rixantium euitaretur, egisse, respōdit, offerēs se de castro Gedaneñ excedere, dum impensæ ei refunderentur. Et quum dux Wladislaus, quotta esset huiusmodi impensarū de uno anno quātitas requireret. Magister Hēricus latens uirus euomuit, centum inquit milia marcarum latorum grossorū, sine quorū solutione castrū Gedaneñ, nullo colore, nullaq; diminutione taxe resignare uellet, re itaq; infecta & animis irritatis discessum est. Magister ergo & Cruciferi ualido exercitu ex partib9 Almaniæ coadunato, in die sancti Dominici, & est dies nundinarū, quādo frequentior concursus populi adesse consueuit, anno domini 1310 ciuitatem Gdanensem obsidione cinxit. Et post aliquot

Gedanū obsessum & dolo captum.

dies quibusdam ciuibus Gedanensibus, tempore noctis per tradimentum portam ciuitatis aperientibus, hostes ciuitatem comprǽhenderunt, & omnes quos inuenerunt, nobiles & plebeios uario genere mortis occiderunt. Et quod his crudelius est, puberes & impuberes infantes & lactātes, more barbarico extinxerunt, ut fama tātæ crudelitatis diffusa, cæteræ ciuitates metu perculse sine resistentia occuparentur. Exinde ad castrū Tsczow, Karolus de Luczemburgk magister Prussiæ exercitum promouit. Ad quem nō longe statiua tenentem, Kazimirus dux Michalouieñ & Gnyewkouieñ, e castro Tsczow descendens, cum Vincentio Decano Gnezneñ, & aliis Baronibus processit, præcatus humiliter, etiā genu flexo, ut arma deponeret, & terram Pomeraniæ non uastaret, suæ, germaniq; sui ducis Przemislai a Wladislao Loketek gubernationi cōmissæ. Sed nō est exauditus, in tabernaculo em̄ cū magistro Prussiæ prædicto duce Kazimiro prandente, exercit9 Crucifericus Tsczow obsedit. Vixq; dux Kazimirus obtinuit, ut salus personis & rebus

Tsczow captum.

e Tsczow excederet. Eoq; abscedente, & ad germanum suum ducem Przemislaum in castrū Swyecze tendente, Magister Prussiæ castrum Tsczow incinerauit. Et uersus Swyecze procedens, quæq; obuia aut diripuit, aut igne conflagrauit, Choynicza Nowæ & alios ignobiles uicos. Ad castrū tandem Swiecze perueniēs, quod bini fratres principes, Przemislaus & Kazimirus

Swyecze obsessum.

Gnyewkouiē: Pro duce Wladislao Loktek tenebāt q̄ttuor ualidis tormētis bellicis castri structuras humiles interdiu & nocte ualidissime quatiendo cōcutiebāt. Duobusq; patibulis cōtra faciem castri erectis, Przemislao & Kazimiro ducibus, aliisq; castri defensoribus denunciabat, nisi castrū dederent, castro expugnato, patibulo suspenderentur. Et ut maiori percellerentur terrore, singulis dieb9 duos tres ue aut plures hoies agrestes in rure captos suspendebāt. Ziffridus quoq;, quē Cōmendatorē oppidi Gnyew uocabant, po

ziffrid9 Polonis infestus.

lonis infestissimus, mane e castris exiens, & funibus equo cui insidebat alligatis, deuouebat

gatis, deuouebat se ea die non pransurũ, donec omnes cordas in suspendẽdis polonis cõsumeret, quod & faciebat. Cumq; una dierũ ad focũ staret corpus calefaciẽs, & sua flagicia efferret, subito a demone correptus, iugulatus est, & tandem in ignem proiectus, ut qui alios suspensione iugulabat, ipse iugulatus, in igne, non in terra, incendio absumeretur. Sed cõtinuemus narrationem de Magistro Prussiæ. Qui uidẽs oppugnationem castri Swiecze ultra spem protrahi, ad dolos animũ conuertit, & quẽdam ex militibus castri Andream Cedrouicz, de armis Griffonũ auro corrupit. Qui sub intempeste noctis silentio, omnia instrumenta bellica fregit & præcidit. Ad magistrũq; fugiẽs, quod præstitit ministeriũ patefecit. Castrẽses ergo solis oppositus corporibus repugnabãt. Et ne in periculum extremũ incideret, cũ Magistro & Cruciferis paciscuntur, ut dominũ suũ Wladislaũ Loktek, pro subsidio requirerent, quod si infra mẽsem non proueniret, saluis omnibus rebus & personis excederent. Cumq; nullum subsidium & repulsam cernerent (Andreas eñ Castellanus Rospergeñ iussus ad Swiecze cũ gentibus suis accedere, retrorsum etiam non uiso hoste abiit) Castrum Swiecza post decẽ hebdomadas, ex quo obsideri cœpit, Magistro & ordini deditum est. Et ambo duces germani, Przemislaus & Kazimirus, Bogumil Capitaneus castri. Otho Lexik inter Barones præcipuus, aliaq; multitudo Baronũ Pomeraniæ, fortunã suã increpantes, & fraudem Andreæ Cedrouicz detestantes, cũ rebus omnibus excesserunt. Sic tota Pomerania, a regno poloniæ abstracta, & a Cruciferis per iniuriã usq; in annũ dñi millesimũ quadringentẽ: sexage: sextum tẽta est Donec Kazimiro rege tercio Poloniæ, assistẽtibus ei militibus & ciuibus Pomeraniæ, quindecim annis assidue ordinẽ bello præmẽte, regno Poloniæ reunita est. Eodem anno 1310. Henricus maioris Poloniæ & Glogouiæ dux, ad comprimendũ seditionem maiorum polonum, misit Ianussium Comitem Bebersczin cum forti exercitu, qui quum castrũ Kloczko obsidere cœpisset, Dobrogostius de Szamotuli cognominatus paruus, de domo Nalancz, filius olim Thomislai palatini Posnanieñ, congregato notabili exercitu ex polonis, præfatum Ianussium Berbeszeyn conflixit, & omnibus spoliis priuauit. Et idem Hẽricus maioris Poloniæ & Glogouiæ dux, quinto idus Decẽbris, anni præfati 1310 Glogouiæ mortuus, & in monasterio Lubẽsi sepultus est. Hic in administranda iusticia nimis seuerus fuit, Polonis infestus, mores & conditiones illorũ plurimum fastidiebat, furum, prædonum, & maleficorum maximus persequutor. Propter quod sub regimine suo terra maioris poloniæ securitate & pace abundabat. Mechildim filiã Alberti ducis Brunswicieñ acceperat in uxorem, & ex ea quattuor filios, Henricum cui Zegan Conradum cui Olsna, Ioãnem cui Stinauia & Gora, & Przemislaũ cui Glogouia in diuisione cessit, reliquit. Prælati ergo & Barones maioris poloniæ, morte ducis Henrici audita, Cõuentione generali Gneznæ facta, duci Wladislao Loktek adheserunt, principatum filiorũ Henrici in toto abrogantes. Quidam tamẽ ciuis Posnanieñ, Przemek nomine, decreto dominorũ cõtrauenıẽdo, ciuitatem Posnanieñ ducibus Glogouieñ tradidit, & ecclesiam maiorem Posnanieñ præsidio militum incastellauit, quoq; domus prælatorũ & Canonicorum

Mors ziffridi turpissima.

Castrum Swyecze occupatũ

Pomerania recuperata.

Henric⁹ poloniæ & Glogouiæ dux mortuus.

114

Canonicorum exussit. Et Nicolaum Archidiaconū Posnanień dictum Szamotula interfecit. Præsidio autē huiusmodi per milites poloniæ depulso, in pœnam Przemkonis ciuis Posnanień factum est, q̧ nemo ex filiis ciuiū Posnanień ad dignitates & præbendas ecclesiarū Cathedralium regni poloniæ promoueretur. Et de Henrico hactenus.

CAPVT VIII.

Magister deinde Prussiæ Karolus & ordo eius, Pomerania dolo & armis expugnata, per nuncios & litteras præcatus est, anno domini 1311, ut secum Wladislaus Loketek in loco competenti conueniret, super terra Pomeraniæ & eius occupatione tractaturus. Et conuenientibus duce Wladislao cum Magistro & ordine in Brzescze oppido Cuyauień, cœpit Magister Karolus supplicare duci Wladislao & Baronibus poloniæ, ut terram Pomeraniæ, circa eum & ordinem consistere sinerent. Vtq; refusione in auro & argento accepta per patentes litteras se in perpetuum terram Pomeraniæ uendidisse profiterentur. Ad hæc offerebat se magister & ordo constructurū cenobiū cuiuscūq; ordinis, cum dote sufficiēti, p q̄draginta psonis, p salute ducis & suorꝫ progenitorū, Castrūq; Nyeszow, cum uillis Orlow & Murzinow restituturum. Et in qualibet necessitate regni poloniæ in q̄draginta lanceis, expensis suis & dānis ppetuo seruiturū. Hæc supplicatio & oblatio ducē Wladislaū in bilem & indignationem mouit, q̧ pro terra Pomeraniæ, quædā indigna & leuia offerrentur. Datoq; responso, q̧ nulla oblatione ad uendendum Pomeraniā peruinceretur, tristis & furibundus discessit. Magister aūt Prussiæ Karolus, uidens se in petitione sua spretum, ad Voldemarum Brandenburgeń Marchionē & nepotem eius Ioannē nuncios misit, ut sibi terram Pomeraniæ pro decem marcarū milibus latorū grossorū uenderet, inscriberet & resignaret. Non ueritus ab eo terram Pomeraniæ petere, quem non longo tempore suis & polonorꝫ armis fugauerat. Voldemarus autē Brandenburgeń pecuniā oblatam, pro lucro insperato, per Pleczkonē de Lessow, & Luthkonē de Voel in Slupsk ut autē alii asserunt in Nowa Kaliss accipiens, litteras fantasticas de re non sui iuris (q̧ uidelicet uendiderit terram Pomeraniæ, pro decem milibus marcarum latorum grossorum) tradidit, quarū tenor sic incipit. In nomine domini amen. Quoniā iuxta uerbum uiri sapientis generatio præterit, & generatio aduenit. Nihil stabile, nihilq; permanēs est sub sole, sed uanitati atq; mutabilitati subiacent uniuersa, & ne cum labentibus annis, rerū magnifice gestarum & perutiliter, labatur & aboleatur memoria: Munificentias & libertates, præsertim in pias causas & loca relligiosa collatas, scriptura conuenit perpetuari. Nos igitur Voldemarus dei gratia Brandenburgeń & Lusacień Marchio, tutorq; illustris Ioannis Brandenburgeń Marchionis. Ad uniuersorum noticiam, præsentium & futurorum cupimus deuenire. Finis earundem. Actū & Datū in curia Breden. Anno domini 1311. in uigilia beati Iacobi apostoli, quæ uenditio quātæ fuit ualoris, uel ab imperitis facile cognoscitur. Sequenti anno uidelicet āno Christi 1312. Albertus aduocatus Graccouiensis, cum magistratibus Graccouień, moleste ferens q̧ oneribus exactionibusq;

Decernitur cōuentus in Brzescze super terram Pomeraniæ.

Magistri oblatæ conditiōes p wladislaum reiciuntur.

Pomerania falso vendita.

Venditionis litteræ.

onibusꝫ grauibus pro administrãdis bellis quibus imperebatur Wladisla/ *Aduocati*
us Loktek Gracco: præerat, furumꝫ & prædonũ flagicia nõ cõherceret, *Craco: in wla/*
cum Boleslao Opolieñ. duce de Gracouieñ ciuitate illi dedenda componit. *disla. Loktek resistentia.*
Qui Opolieñ. congesto exercitu apertas ciuitatis portas ingreditur, arce lo
ci eiusdem in fide Regia manente. Ad cuius presidia & ciuitatis recuperati/
onẽ Vladislaus assurgit, obsidioneꝫ urbẽ premendam decreuit. Sed legatis
mediantibus, Boleslaus Alberto aduocato, & ceteris qui se nouerãt, ciuibus
parũ fidens motus cõminationibus Cubitalinis adhortationibusꝫ legatorũ
eius, presertim uero prospiciens Kazimirũ Cubitalis filiũ, uerum atqꝫ iustũ
eius successorem, causas aduentus sui coram legatis in Aduocatũ retorquet
sic sub cõditionibus regreditur Opoliã, Aduocato & ceteris factiõis aucto/
ribus secũ receptis, Vladislaus hoste per conditiões uicto, Cracouiã uictor
ingreditur. Amplissimas aduocaciæ possessiões, & suppellectilem ciuiũ sce/
leris consciorũ confiscat, plures uero obtruncat, nonnullos aliis pœnis uitæ
damnat. Ex domo uero Aduocati, arcẽ erigit, & in ualua sancti Nicolai tur *Wladislaus ad/*
rim extollit in quibus presidia locat, sic feliciter regnat. Sic quoqꝫ Ius eligẽ/ *uocaciam con*
dorum Cõsulum quondam in cõmunitate perhenne in Palatinũ loci mittit. *fiscat.*
aliquid tamen restrictionis & limitationis, per priuilegium regis Sigismundi *Palatio electio*
moderni patiens, ut cum consensu aliquorum de consulatu seniorũ, & ex his *ingratus data.*
qui ius publicum dicunt, quos Scabinos appellant, & non ex se Palatinus
Gracco: electionẽ consulum prosequeretur. Ne passim inualidi reip: ad ma
gistratum eueherentur. Villam optimã Lanthkouicze, non longe a flumine
Srenyawa sitam, per uxorem Gnyeuomiri, & filium eius monasterio Mie/
chouieñ in primordio fundationis donatam, non interueniẽte aliquo deme/
rito. Nisi quia Albertus aduocatus Gracco: a Præposito Miechouieñ ger/
mano suo, donatiõe eius ad tẽpus utebatur, uiolenti & iniusto brachio a mo/
nasterio Miechouieñ abstulit, & suo fisco ducali appropriauit. Ioãnem Mus *Ioannes Mus/*
catam Episcopum Gracco: insimulatum licet false, eo ꝙ Slesita esset, tra/ *cata Episcop⁹*
dimẽti prædicti conscium fuisse, odio & intentatione captiuitatis persequu/ *Gracc: captus.*
tus est. Nec eum ad possessionem castri & districtus Biecz, ab Hungaris iã
resignati, admisit. Interceptum eñ fuit olim castrum Biecz per Hungaros,
regẽte illud Abbate Thiniceñ, & eius possessio per regẽ Venceslaum, pro
loco ciuitatis nouæ Sandecz Episcopo Gracco: inscripta. Accessit tandem
pax in regno Poloniæ domesticis & externis sedatis bellis, uerum fames *Fames ualida.*
omni bello atrotior, regiones Poloniæ & Bohemiæ inuasit. Et di/
etim augmentata, tribus annis durauit, & plures mortales
absumpsit, parentes filios, & filii parentes pro exclu/
denda fame occiderũt. Nonnulli cadauera in pa
tibulum actorũ rapuerunt, ut rugientẽ im
plerẽt uẽtrẽ. Lupi in obuios quosqꝫ,
etiã tensas balistas portantes,
insiluerunt, & peruictos
edacissime deuorarũt.

wladislaus Loketek coronari cupit;

INterim maiori polonia in unam Monarchiã & dominiũ Wladislai Loktek per mortem Hẽrici Slesiæ & Glogouiæ ducis redeũte. Cœpit dux Wladisla9 Loktek de coronatione sua, simul & recuperatione terræ Pomeraniæ cogitare. Ad quæ cõsequenda, Gerwardum Wladislauieñ Pontificem, uirum singularis prudentiæ, & patriæ feruentissimũ amatorem. Ad summum Pontificem Ioannem uigesimũ secundum, in Auinione tunc sedem tenentem, ãno domini 1316 misit, Cũ instructionibus & litteris tã a duce Wladislao, q̃ a Prælatis regni poloniæ, ad summum pontificem & Cardinales datis, Quo cognito Magister Prussiæ, & ordo Cruciferorũ, nuncios in Auinionem qui propositiones & quærelas regni Poloniæ sinistris responsis eliderent, miserunt. Alios quoq; nuncios ad Ioannem Bohemiæ regem transmiserunt, donis & precibus eum sollicitantes, ut Wladislaum Loktek suum & illorum hostem, in regẽ erigi non pateretur. Quum ipsũ ius regni poloniæ iustius ratione suæ cõsortis Elizabeth filiæ Venceslai regis Bohemiæ & poloniæ cõtingeret. Quemadmodũ ex instigatione Bohemorum, regem poloniæ idem Ioannes rex, nulla possessione in Polonia habita, se titulabat. Summus igitur pontifex Ioannes 22. ex Gerwardi Episcopi Wladislauieñ & aliorum multorũ instructione, graue odiũ in Crucifericũ ordinem concepit, & causam super occupatione terræ Pomeraniæ Ianislao Archiepiscopo Gnezneñ, Damaratho Episcopo Posnanieñ & fratri Nicolao de Mogilno, per rescriptum cõmisit audiendam, & fine debito decidendam. Super iure uero & titulo regni poloniæ, Ioanne rege Bohemorum impediẽte, qui cũ Philippo Francorũ rege, affinitatem illo tempore iunxerat, filiã eius suo filio Vẽceslao, qui mutato nomine, Karolus nomen sortitus est iungendo, decretũ nõ dedit. Prelatis tñ & Baronibus regni poloniæ, subtilibus celaturis quid agendũ esset scripsit. Super quo Gerwardus Episcopus Wladislauieñ schemate largiori & expresso, Apostolicã habẽs exploratam uoluntatem, Prelatos & Barones cõmonefecit, quatinus sine aliqua cunctatione coronationẽ regiã prosequerẽtur. Anno itaq; domini .M. tricentesi: uigesimo, die dominico sanctorũ Fabiani & Sebastiani, dux Wladislaus Loketek in regem, Heduigis uero consors sua, ducis Boleslai Kalissieñ filia in reginam Poloniæ, in ecclesia Gracco: per Ianislaum Gnezneñ Archiepiscopum, assistentibus sibi Ioanne Muscata Gracco: Damaratho Posnanieñ Episcopis. Et Thiniceñ, Mogilneñ, Andrzeowieñ, Breszeñ, Abbatibus infulatis: Et multitudine procerũ & nobilium copiosa, inũcti, & coronati sunt, diadematibus regiis ex Gnezna cum pomo & sceptro in Graccouiã translatis. Ab eoq; tempore Gracco: ecclesia iure coronandi Poloniæ reges primum dotata & priuilegiata est, perpetuis temporibus eo fruitura. Communiq; edicto sancitum est, ut in castro Gracco: uelut arce firmissima, corona aliaq; deponantur, & obseruentur regalia, quæ in Gneznensi rure hostilem inuasionẽ nequicq̃ prohibere ualente, tutẽ seruari nõ poterant. Peractis coronationis solenniis, Wladislaus rex poloniæ rebusp: præsertim de uiarũ pacificatione, furum exterminio, & Pomeraniæ recuperatione. De cui9 amissione uehementer angebatur, prouidebat, & iuxta cõmissionẽ Apostolicam Archiepiscopo

Cruciferi coronationẽ impedire conantur.

wladisla: Loketek coronatur vna cũ cõiuge

Gracco: ecclesia, regum poloniæ coronandi locus.

tam Archiepiscopo Gneznen̄, Episcopo Posnanien̄, & Abbati Mogilnen̄,
rescriptum exhiberi iussit. In procuratores huiusce causæ Philippū Cancel
larium, Sbigneū Vicecancellariū regni poloniæ, & Ioannē Canonicum Ru
den̄, capellanos suos constituens, quæ integro āno cum obseruatione termi/
norū essentialium, testiumq; notabiliū inductione, usq; ad sentenciæ diffiniti *Actio sup terra Pomeraniæ.*
uē prolationem, pro reddēda terra Pomeraniæ, pro solutione triginta miliū
marcarum monetæ polonicalis, ratione fructuum perceptorū, & pro soluen
dis centū quinq̄ginta marcis grossorꝫ latorꝫ Pragen̄ ratione expensarū, perfe
cta & deducta est. Primus aūt terminus in Brzescze, alii uero translata sede
iudicum in Iuniwladislauia continuabantur. Pro Magistro Friderico & ordi
ne Cruciferorum citatis per Ziffridum de Papow presbiterū, mandatū suf
ficiens ad causam producentem, contra iurisditionem iudicum exceptum est
& appellatum a grauamine in primo & ultimo termino, tamen iudices apo
stolici, processus exequutoriales cū censurarū fulminatione tradiderunt. In/
terdicto etiā ecclesiastico, in terras, & loca, in quibus Magister & Cōmenda
tores demorarentur adiecto. Et licet uigore appellationis a sentencia diffini
tiua, multis uariisq; fatigis, apud sedem Apostolicam etiam promotionibus
principum pro absolutione Cruciferi desudassent. Nullatenus tamen regiis
procuratoribus impedientibus, donec in totum parerent rei iudicate, eam
impetrare potuerūt. Præterea perpendens rex Wladislaus, terras regni po
loniæ clandestinis & furtiuis Lithuanorū inuasionibus desertatas, crebra de
liberatione ac consiliis, cum prelatis & suis Baronibus habitis. A Gedimino
Lithuanorum supremo principe, missis procis, filiam in coniugium filio suo *Filia Gedimini*
Kazimiro, anno domini 1 3 2 5 accepit. Et quum Lithuania aurꝫ & argentum *kazimiro de*
non haberet, omnium captiuorū annis superioribus ex polonia abductorū, *sponsata.*
cuiuscūq; sexus, status, & conditionis fuerunt, restitutionē pro dotalibus ac/ *Optima dos*
cepit. Sponsa ad Graccouiā perueniens, a Nankero Episcopo Gracco: de fi
de instructa, in uigilia sanctorum Petri & Pauli apostolorū, in ecclesia Grac
co: baptisata est, & Anna nominata, Kazimiroq; filio regis sedecimū ānum
attingēti, solenniter desponsata. Pax quoq; per huiusmodi affinitatem inter
polonos & Lithuanos composita est. Et hi qui ex Lithuanica captiuitate re/
laxati redierant, terram colere adorsi, non ueteres solum, sed & nouas uillas
in cruda radice locatas, habitabiles, arabiles, & frugiferas fecerūt. Deinceps
reuocatis pluribus iniuriis rex poloniæ Wladislaus quib9 regnum Poloniæ
per Marchiōes Brādenburgen̄ superiori tēpore, in interfectione regis Prze/
mislai, in uastatione Pomeraniæ, & eiusdem iniusta uenditione, lacessitū fuit
cum copiis suarum gētium, & auxiliis Lithuanorum, Ruthenorum, atq; Va
lachorū, anno domini 1 3 2 6 Marchiā Brandenburgen̄ & Voldemarum eius
Marchionē, tempore æstatis, post festum sancti Ioannis Baptistæ inuasit, & *wladislaus Pomeraniã ingre*
citra & ultra Odram, a Brādenburgk usq; ad Frākfordiam quāto latius po *ditur & vincit.*
tuit, depopulationē, per predas, exustionesq;, expugnationi castrorꝫ & urbi
um nō intēdens extēdit. Vniuersaq; Marchia prædata, & omni genere spo
liorū ditatus, absq; aliqua resistentia Brādenburgensiū, cum uniuerso exerci
tu sanus & incolumis in poloniam rediit. Multa fœda ea expeditione in Ec/
f 2 clesias dei

clesias dei, & matronas, a Barbaris cum polonis militantibus, Wladislao re ge poloniæ nequicq̃ inhibente, cōmissa sunt. Cētum quadraginta uillæ, & to tidem ecclesiæ, igne consumpte, duo monasteria Griseorꝫ, & duo monialium exusta sunt. Impuberes & senes cœsi, & plusq̃ sex milia animarū in miserabi lem captiuitatem abducta sunt. Quædam sanctimonialis ne stupraretur a Barbaro, spopondit se instructurā illū, quo pacto nunq̃ ferro uiolaretur, ex perimentū primū, ceruic ē eius fortiter feriendo, sumpturus. Id dū Barbarus exequitur, uirgine occisa, ludificatus, magis pudicitiam illi curæ fuisse q̃ ui tā didicit. Quidā miles polonus Andreas ex Mazouia, iniurias suas & suæ gētis a Dauid Lithuano Capitaneo i Garthin illatas ultū iri estuās. In Lith uanicum exercitum iam tunc a rege poloniæ destitutum uenit. Et præfatū Dauid, in omniū conspectu obtrūcans, persequentium illum manus Lithua norum effugit. Sequenti anno scilicet 1327. Princeps Lithuanorū collecto exercitu, secretis & inuiis itineribus, nona die Marcii Marchiam ingressus, Et circa Frankfordiam supra Odram statiua ponēs, residuitates & relliqui as uniuersæ terræ, more barbarico abradēs, incolas trucidando, aut captiuā do, nemine aduerlāte, festina fuga cū rapta preda in Lithuaniā reuersus est.

Religiosa calliditas. — *Lithuani Marchiam depopulati.*

CAPVT X.

DEinde perpendens Wladislaus rex Poloniæ Magistrū & ordinē Crucifericum de Prussia obstinatos, & censuras apostolicas cō temnētes, patrimoniumq; suum, terrā Pomeraniæ, occupatū, muris fortissimis cingentes, anno domini 1328 cum propriis gē tibus, & auxiliis Karoli Hungariæ regis generi sui, aliorumq; auxiliatorum in grandi numero terram Chelmeñ ingressus, eam uastauit, uillas omnes & curias exurendo. Vrbes tamen & castra non expugnando, nullamq; resistē tiam passus, cum omni preda & uniuersis illic quesitis, in Poloniam, postea in Graccouiam sanus redit. In ducem autē Mazouiæ, Vankonē alias Ven cesslaum, q; Cruciferos clandestine & publice gentibus suis & uictualibus in eo bello iuuerat, misit exercitum, & omnem ducatum ipsius spoliis & igne uastauit. Et Vanko dux Mazouiæ cum Cruciferis & gentibus suis uicissitu dinaria ultione, terram Cuyauiæ grassabat. Militibus autē poloniæ accurrē tibus, duro certamine commisso, acies Crucifera & Mazouica fracta est. Vankone aūt duce Mazouiæ fuga sibi consulente, Cōmendator Thoruneñ cum omnibus suis occisus est. Ioannes tandē rex Bohemiæ, & Comes de Lu czemburgk, multis largitionibus & promissis Cruciferorū euocatus, cū ex ercitu suo & Vernero de Orzela magistro Prussiæ, ordineq; Cruciferorum terram Dobrzineñ in quadragesima anno domini 1329 ingressus, castrꝫ Do brzineñ machinarum proiectionibus contriuit. Et per deditionem Pauli de Spiczmir dicti Ogon, palatini Lanciciēn, qui in illo erat Capitaneus, defen sionē castri āplius tueri non ualentis, castrum Dobrzineñ accepit. Exinde to tam terram Dobrzineñ in Magistri possessionem redigendo. Kerstrānus au tem Crucifer, qui castrum Dobrzineñ tenebat, cū multitudine exercitus ec clesiam Cathedralem & ciuitatem Wladislaueñ cum domibus Canonicorꝫ & uillis proximis spoliauit, & igne supposito, cum relliquiis sanctorum & ornatu earum

Vanko dux Mazouiæ suspectus molestatur. — *Victoria Polonorum.* — *Rex Bohemiæ cum ordine.* — *Vernerus magister Prussiæ.* — *Castrum Dobrzineñ capit.*

ornatu earum consumpsit. Mathiaeq; Episcopo Wladislauiensi, Canonicis, clericis, laicis, & ciuibus, sub poena capitis, ne quouismodo edificare praesumerent inhibuit. Districtum insuper Czechoczin, ad mensam Episcopi pertinentem occupans. Nulli alteri nisi Magistro & ordini oblationes ac tributa persolui mandauit. Post haec Ioanes Bohemiae rex, cum Vernero Magistro Prussiae ciuitatem Plocensem obsedit, Mazouiamq; spoliis & incendiis affecit, Sed duce Mazouiae obedientiam ei prestante, obsidio soluta est. Magister auté & ordo, sciens uenditioné & inscriptionem Voldemari Marchionis Brandenburgensis super terra Pomeraniae factam, esse manem & nihil iuris habentem, sacra auri oblatione porrecta, a Ioanne rege Bohe: inscriptionem & resignationem eius obtinuit. Ioannes enim rex Bohemiae (apud posteros merito ridendus, quod aliena iniuste uenderet. Et nostris diebus deus iudex aequitate perspecta eam immutauit) litteras resignationis & inscriptionis dedit tales. Nos Ioannes dei gratia Bohemiae & Poloniae rex, ac Luczemburgensis Comes, & Elizabeth per eandem gratiam eorum regnorum regina, ac Comitissa Luczemburgeñ, cóthoralis sua. Ad uniuersorum noticiam, tam presentium q̃ futurorum, uolumus tenore praesentium in perpetuum peruenire. Quod quũ inter singula pietatis opera, quibus ad aeterni regis peruenitur solium &c. Finis. Datum & actũ Thoruniae, anno domini 1329, dominica Inuocauit. Presentibus spectabilibus & nobilibus uiris fidelibus nostris &c. Ex assistentia itaq; & instigatione Ioannis Bohemiae regis, Vernerus Magister Prussiae, conducto numeroso exercitu in aestate anni sequentis, castra Nakel & Vissegrod intercepit, & ea exussit. Castrum auté Radzieyow, praesidium regium adhibito igne consumpsit. Ne Magister eo potiretur, ad castrũ quoq; Raczansz Episcopi Wladisl. applicãs, crebra machinarũ proiectione ipsum confregit. Cumq; puteum aquae, ex quo multitudo defendentium cum coniugibus & pignoribus reficiebãtur, ademisset castrũ conquisiuit, multis thesauris hominum & spoliis potitus, multos nobiles & plebeios illic captiuando, quos Mathias Episcopus Wladisla: compassus eorũ calamitatibus, quadringentis marcis polonicalibus a Magistro redemit, & in pristinam libertatem restituit, tandem quintadecima Septembris castrum Gnyewkowieñ, per eosdem Cruciferos conquisitũ, flammis cõsumptum est. Mathias etiam Presul Wladisla: siue id pusillanimitate, siue alio affectu egit, habito conuentu cum Vernero Magistro Prussiae, in Thorun in die sancti Bartholomei, absq; consilio regis ac Metropolitani, & sui Capituli, omnes decimas terrae Pomeraniae manipulares, in sex tantummodo grossos cõmutauit. Obligando se primum metropoliticã, deinde apostolicam confirmationé infra unũ annum, super hoc expedire. Diuertẽtibus tãdem Cruciferis in Prussiam, Wladislaus rex Poloniae, qui toto illo tempore cum magna diligentia exercitum comparabat, cum suis gentibus, cum auxilio Hungarorum, a Karolo rege Hungariae misso: Cui Vilhelmus dux Austriae preerat. Cum exercitu Lithuanorũ & Samagittarũ, cui princeps Gedimin personaliter praeerat, terram Culmẽsem ingressus, singula quaeq; passim uastauit & exussit. Ad fluuiũ auté Drwancza perueniés, aliquot diebus

Ioannis Bo: regis inscriptio.

Nakel & Vissegrod castra exusta.

Raczansz expugnatum.

Castrũ Gnyewkowieñ exustũ.

wladislaus rex restitit.

117

illic consistere coactus est. Magister enim Prussiæ cum Magistro Liuoniæ, ripas fluminis per aliquot miliaria, truncis Oxigonis & compaginibus lignorum precluserant, proiectione machinarum transitum regis prohibentes. Rex uero ab uno agresti, uado fluminis monstrato & cognito, relictis aliquot militibus armatorum in siluis occultatis, qui primum hostes secederent fluuium superare, fumoque signum præstare iussit. Ipse autem cum exercitu retrorsum uersus Brodniczam iter per tria miliaria conficiebat. Et quum omnis exercitus Cruciferorum ad Brodniczam diuertisset. Milites regii ex statione prodeuntes, fluuium Drwancza absque impedimento superarunt, & signum fumo ostenderunt. Quo rex uiso, concito gradu ad hesterna statiua reflexo itinere perueniens, circa molendinum Lubicz fluuium facile superauit, & acies ordinauit. Cruciferi autem, preter opinionem suam, exercitum regium, suo multo superiorem uidentes, dissoluto campestri exercitu, in munitiones se receperunt. Rex autem desiderio pugnæ fraudatus, latius uastationem iussit extendi, prædas coactas in poloniam aliquotiens mittendo. Dumque ad ulteriora exercitum promoueret, Caduceatores a Magistro & Cruciferis circa Grudzancz aduenientes, pacem cum rege ad festum sanctæ trinitatis, sequentis anni composuerunt. Ea condicione, ut super occupatione terræ Pomeraniæ, & damnis inde sequutis, Karolus rex Hungariæ, pro parte Wladislai regis Poloniæ, & Ioannes rex Bohe: pro parte Cruciferorum induciis durantibus, iustum pronunciarent decretum, & potestatem compellendi utramque partem ad suæ sententiæ obseruationem haberent. Verum Cruciferis Ioannem regem Bohe: ad concordiam non adducentibus, pacis conditio neglecta, & bellum periculosissimum denuo ortum est. Wladislao etenim rege Poloniæ anno domini 1331 in die sanctæ Trinitatis quæ fuit quartadecima mensis Iunii, agente conuentum omnium suarum terrarum generalem in oppido Chaczini, abrogato & destituto Vincentio, de Pomorzani palatino Posnanien, de familia Nalancz, a Capitaneatu maioris Poloniæ: Filium suum ducem Kazimirum uiginti & unum annum natum prefecit, ut eo administrante longinqora regni, ipse rex Wladislaus quietior Graccouiæ consisteret.

Pacis pactum neglectum.

Vincencius Palatinus de Capitaneatu deponitur.

CAPVT XI.

Ad Magistrum Prussiæ defecit.

Vincentius autem de Pomorzani, ademptum sibi maioris poloniæ capitaneatum dolens, ad Magistrum Prussiæ Lutherum, spe nouandarum rerum transiuit, & pluribus promissionibus, ut inuaderet maiorem Poloniam eum pellexit & induxit. Magister autem & ordo oportunitatem benegerendi belli non negligens, cum potenti exercitu, cui Theodricum de Aldemborg Marsalcum, & Othonem de Luterberg præfecit, Vincentium palatinum in Poloniam transmisit. Qui pertransiens Brzescze & Iuniwladislauiam, occultis itineribus perueniens, Slupczam oppidum episcopi Posnanien cœpit & incendit. Exinde ad Pisdri, ubi Kazimirus filius regis commorabatur, propere aduenit. Sed duce Kazimiro præmonito, & cum suis militibus in loca siluestria tempestiue se recipiente, spesque hostes fallente, Cruciferi furore repleti, in oppidanos Pisdrenses debachati sunt, & succenso oppido cum ecclesiis, omnem oram citra & ultra Vartham, spoliis & incendiis

is & incendiis complentes. In Thorun ad Magistrũ Prussiæ, cum preda Vincentio palatino Posnanieñ comitãte, reuersi sunt. Luderus aũt de Brunswig magister Prussiæ, cõmendato Vincentio de Szamotuli palatino Posnanieñ, ꝙ fidem promissam sincere custodiret: multo maiorẽ exercitum ex Almania conductum, tum ex propriis gentibus, & magistri Liuoniæ militibus copiosa multitudine refertum. Cum comendatoribus singulaꝝ terrarum ad uastãdum uniuersum regnũ poloniæ, ducente Vincentio palatino Posnanieñ trãsmisit. Qui terra Cuyauiæ absq; uastatione pertransita, in ciuitatem Lancicieñ peruenientes, ipsam in girum succenderunt. Castro Lancicieñ per milites regios strennue defenso, uillis autẽ & oppidis omnibus in girum discurrendo succensis. Exinde in Kalisz ducente Vincentio palatino iter uerterunt, & castro cõquisito, ab oppido cum strage eorũ repulsi sunt. Illicq; statiua quinq; diebus, Ioannem regem Bohe: expectantes, qui se in auxilium eorũ cum exercitu uenturum spoponderat, tenuerũt, Sed rege Bohemiæ non aduenientemoto exercitu, Zneynam, Gneznã, Nakel, Pobiedziska, Sroda, Kostrzin Kleczow, & uillas in girum exusserunt. De ecclesia Gnezneñ haud secus ꝙ Barbari uasa sacra & ornamenta diripuerunt, corpus tamen sancti Adalberti non reperiẽtes. A Gnezna eorum exercitũ dirigente Vincẽtio palatino, ad Vnyeow mouerunt, & castra Vnyeouieñ atq; Siradieñ, cum oppidis eorum Item Vartham, Staw, Szadek, igne demoliti sunt. In monasterio Siradieñ, Nicolaus Prior ordinis predicatorũ prouolutis genibus, Hermannum Commendatorẽ Elbingeñ præcatus est. Cuius noticiam bonam, quũ esset in conuentu Elbingeñ, contraxerat, ut a spolio & incendio monasterii eorum abstineret, qui superbe respondens in uulgari Prutenico, se non intelligere ait, cum aliis in monasterium irruit, & calices, cruces, ornamenta fortunas diuersorum hominum illic cum bonis suis causa conseruationis fugientium abstulerunt, Monachos cappis, hoĩes uero utriusq; sexus induuiis, usq; ad extremam denudationẽ exuẽtes. Et quum per oppidũ Konin uersus Prussiam redirẽt, tria milia equestriũ, ad lacũ Niszamisl miserunt. Illic eñ nobiles & agrestes cũ pecoribus cõgregati, iuxta præfatũ lacũ aggerẽ & fossata, septẽ miliaribus in longũ, a Zuola & Kampa uillis usq; ad oppidũ Glussino extruxerunt, & sese abdiderũt, certioresq; facti de hostiũ aduentu, Wladislao regi poloniæ, qui haud longe distabat, pro subsidio supplicarunt. Quiilis Marsalcum cũ aliquot centenis suoꝝ aulicorum transmisit, quibuscũ aduenientes, hostes tanta cœde cõflixerunt, ut pauci admodũ mortẽ euaderẽt, quod ossa occisorum in eodem loco monstrãt. Wladislaus autẽ rex poloniæ quis stridores bellicos refugeret, & in ætate pene decrepita deficeret, tamen iusta ira uiuacitatem subministrante. In altero Cruciferoꝝ ingressu, exercitu ex suis dumtaxat terris collecto, in discrimen uniuersæ dimicationis non uenit, quum hostiles copias, multo supiores cerneret, ex abditis tamen & insidiosis locis, data oportunitate, crebra strage ipsas afficiebat. Anxiusq; & dolens de sui regni uastatione quũ uires deficerent, ad dolos se conuertit. Nunciosq; secreto ad Vincentium palatinum Posnanieñ misit, ut patriam hosti ꝓditam, post tot fauillas & cineres cõmiseratus releuaret. Habiturus perpetuam

Luderus de Brunswig magister Prussiæ.

Vincenci⁹ dux Prutenorum factus.

Grande sacrilegium.

wladislaus suis auxilia mittit.

tuam impunitatē si scelus scelere cōpensaret. Vincēti9 ergo palatinus ad om nia pro salute patriæ sufferēda sese obtulit. Et nocte tanq̄ exploratū iret, ad secreta colloquia regis uenit. Primumq́ obtenta uenia de male perpetratis, hostilem exercitum magnum numero fore docuit, onere uero sarcinarum ac spoliorū, & sibiipsi grauem & ad fugam magis q̄ ad pugnam procliuem, & ut fidelior cognosceretur, ad inuadendum hostem a fronte pollicetur, regres soq́ Vincētio palatino ad Cruciferos, rex in magnos ausus erectus, filio suo duce Kazimiro ad tutiora loca cum Gregorio Nekanda (miles hic de genere bipennium erat) secedere iusso, aciebus ordinatis, uigesima septima Septembris, quæ est dies translationis sancti Stanislai patroni Polonorum, in uillagio Plowcze, quod alio nomine Blewo dicitur, prope oppidū Radzieyow sito, sole oriente, ad pugnam paratum se ostendit. Cruciferisq́ tantā turbationem iniecit, ut abiectis cathenis ferreis, tumultuarie acies constituerent, & obuiam regi pcederēt. Wladislaus uero rex, ut interim nebula resolueretur, quæ adeo densa erat, ut uir uirum uix cerneret. Milites adhortatus est, ut ferotiore quo possent animo pugnarēt, & pœnas debitas ex hoste exigerent. Iubensq́ signa canere, primam cohortem ex curiēsibus & ueteranis, in medios hostes induxit. Vincentiusq́ de Szamotuli palatinus Posnanieñ, ad purgandum suæ infidelitatis infamiam, inspectāte rege & uniuerso exercitu, in hostes cum suis armigeris irruit. Sic & cæteri exercitus polonorū in præliū gradum promouebāt. Donec Cruciferi fugientes terga darent, plenamq́ uictoriam rege Wladislao se consequutū fuisse autumante. Nouus exercitus quem magnus Cōmendator & Russer de Plawen ducebāt, superuenit. Prælium ex integro resumptū est, obstinatius autē utrisq́ pugnantibus, Cōmendator magnus Otho de Brunsdorff (qui quasi certam in suis manibus teneret uictoriam, mandauerat suis ne quempiā polonum seruarent uiuum) Hermannus in Elbing, Albertus in Gedano Cōmendatores, & plurimi alii occisi sunt. Cruciferisq́ in fugam conuersis, maxima cœdes fugiētium ædita est, rege Wladislao magna uoce hortante, ut fugientes cœdere milites non desisterent. Durauit hæc pugna ad horam diei nonam cū in ortu solis incepisset In ea quadraginta milia hostium cœsa feruntur. Polonis (suffragiis ut creditur sancti Stanislai, cui illa dies fuit dicata) nō admodū cruenta uictoria, insignioribus paucis occisis cessit. Inter quos hi præcipui fuerūt. Zegotha de Morauicza uexillifer Gracco: Cristinus de Ostrow uexillifer Sandomirieñ, filius Prandothæ Castellani Gracco: & Iacobus de Szumsko Castellanus Zarnouieñ. Castris hostium exercitus Polonicus potitus uehemēter ditatus est. Captiui insigniores in Graccouiam cum signis perducti sunt.

Vincencius dolum machinat.

Insignis cōflictus vtrimq́.

Polonorum victoria.

CAPVT XII.

Ostero die rex in certaminis locum descendens, & suorum cœsa cadauera recognoscens. Vnum ex suis militibus, Florianum Szari dictum multis spiculis confossum, inter mortuos supino corpore iacentem, utraq́ manu uentrem & intestina attrectantem, offendit. Quem diligentius intuitus ad comitantes, q̄ acerba, inquit, est huius nostri militis pœna, tū ille resumpto spiritu, acerbior est respondit, si quis

Vienut malut

si quis durum uicinum, in una uilla consistentem, qualem ego sum expertus,
tulerit. Tũ rex, bono animo inquit esto, si incolumis euaseris, scito te liberali-
tate mea duri uicini societate cariturum. Sublatus inde & curatus regia largi
tione in fœliciorem gradum euectus est. Et stirpi suæ, quæ tres lanceas pro
insigni defert ab euentu rei: Nouum insigne Ielita, abrogato uetusto Kos-

Familia Ielitarum.

lirogy indidit, acerui ossium humanorum in uilla Plowcze, magnitudinem
cladis testantur. Quæ Mathias Episcopus Wladislauiensis erecto illic ora-
torio contexit. Nec profecerunt hostibus longæ cathenæ, quibus per balthē
os connexi, ut fertur, dimicabāt; quin iusta polonorum ira dissoluerentur, &
prostrati in Polowcze cernuntur. Ioannes rex Bohemiæ tunc Wratislauiæ
commorans, audita strage Prutenorum, ueritus ne rex poloniæ quicquam
durius de recuperādis terris, & de euertendo ordine Cruciferorũ nouaret, ce-
leritate nimia cum copiis undecũq; contractis, ciuitatem Posnanieñ obsidiōe

Ioãnes rex Bohemię Posnaniã obsedit.

cinxit. Qua nouitate rex Wladislaus accepta, Prussia in quã uastādam pro-
cesserat obmissa, uersus Posnaniam diuertit. Quem rex Bohemiæ & copias
eius, suis multo fortiores pertimescens, citato cursu in Wratislauiam rediit,

Fuga eius.

De suis quingentos milites ammittens, & machinas relinquens, contentus a
uertisse Prussiæ uastationem quam intendebat. Hæc facta sunt anno præex
presso 1331. Anno uero sequenti 1332. Cruciferi ne eorũ potentia diminuta
uideretur, missis in inferiorē Almaniam & Bohemiam nũciis, nouos milites
cōduxerunt, & totam terram Cuyauiæ & Dobrzineñ, castris expugnatis oc
cupauerunt. Oppidumq; Brzescze demolientes, in alio loco aptiori, arcem

Brzescze translatum

& ciuitatem muris coctilibus cōmunierũt. Wladislaus autē rex poloniæ, ad
recuperandum terras occupatas, cũ propriis gentibus & auxiliaribus, a Ka
rolo rege Hungariæ illi missis, circa festum assumptionis Mariæ, habens se-
cum filiũ suum ducem Kazimirum per terras Mazouiæ descendit, & terrā

Ordo Cuyauiam vastat. Rex vltionem parat.

Chelmeñ uastauit, ac exussit. Magistroq; & ordine per legatos pacem petē
te, & occupata reddere promittente, induciæ pacis ad festum sanctæ trinita
tatis alterius ãni datæ sunt. Exinde rex cum uniuersis copiis, ad maiorē po-
loniam remeans, Duces qui ad Ioannem regē Bohemiæ defecerant, terrasq;
regni sui inuasionibus lacessebāt, expugnauit, & munitiones eorũ succendit
ad castrũq; & oppidum Kosczan, quod pro rege Bohemiæ tenebatur, pue-
niens, illud obsidione cinxit. Bohemis autē & Slesitis qui castrum tuebātur,
obsidentes polonos irridentibus. Dux Kazimirus filius regis cohortatus mi

kazimirus castrum korsczã capit.

lites suos ad impugnandum castrũ, iniussũ patris processit, quo uiso uniuer-
sus exercitus mira celeritate accurrēs, castrum per uiolentiā conscensis mœ-
nibus recepit, oppidumq; capto castro, absq; mora in potestatē regis inspe-
rato uenit. Kazimirus tādem parētando mortem suorũ, in expugnatione ca
stri occisorum, hostes qui castrum defendebant, omnes gladio percuti iussit.
Hoc ultimũ bellum Wladislai regis fuit, post quod Craccouiam remeando
languescere cœpit, & in grabatũ decidens, deficiētibus uiribus, fratre Helia
ordinis prædicatorũ doctrina perspicuo uocato, confessione facta, singula-
ri auctoritate Apostolica pro mortis articulo ei cōcessa absolutus est, sacra-
mentoq; eucharistiæ procuratus. Commendato filio suo Kazimiro Baroni-
bus, in

bus, in castro Gracco: secũda die Marcii, quæ in dominicam Reminiscere cadebat, uel ut aliæ historiæ tradunt, quarto idus Marcii, & est dies sancti Gregorii, ãno dñi 1333 in domino obdormiuit, in maiori ecclesia Graccouieñ, in parte sinistra chori uersus sacrariũ, ante aram sancti Wladislai regis, quam ipse erexerat, dotaueratq;, sepultus. Sepulchrũ eius alba petra, per sculpturas & testudinem adornatum est. Fuit autẽ iste rex Wladislaus, fortis manu, animo ferox, & usq; ad decrepitam ætatem robustus. Habitu uero corporis exiguus, & iccirco Loktek quasi cubitalis ob breuiorẽ staturam cognominatus. Regnauit autem post coronationem duodecim annis, mense uno, diebus sedecim, tempore regiminis sui, ante coronationem non computato.

Wladislaus Graccouii mortuus.

CAPVT XIII.

ANno domini 1306. Audientes Lithuani gentiles, scissiones in regno Poloniæ, per nemora & inuia in terras maioris Poloniæ irruperunt. Et oppida Kalisz & Stauissino, uillasq; in uiciniis eorũ depredati sũt, senes & impuberes trucidarũt, pluraq; milia permixti sexus, absq; ulla resistentia, in seruitutem abduxerunt. Eodem tempore Henricus de Pleczko genere Saxo, eo anno in Magistrum Prussiæ assumptus, misso exercitu in Lithuaniam, castrũ Garthin, forti præsidio Lithuanorum munitum, tempore nebulæ apertũ reperiens, omnes Lithuanos aut trucidauit, aut captiuauit, spoliatoq; castro & incẽso ad ꝓpria regressus est. Cõmendator autẽ de Konigsbergk, castrum Garthin nõ fuisse locatum molestẽ ferẽs, cum eodem exercitu illuc perrexit, sed præoccupatum a Lithuanis offendẽs, nouis irrogatis spoliis discessit. Multis deinde militibus peregrinis Prussiam aduenientibus nouũ bellum Lithuanis illatũ est, & districtu Karszowin spoliis & igne uastato, in Prussiam redierunt. Anno quo supra 1306 Ciuitate Graccouieñ prope ecclesiam parrochialẽ omnium sanctorũ ardente. Carbo ignitus flatu uenti supra tectum ecclesiæ Cathedralis laminibus plũbeis coopertũ ꝓiect⁹, octaua die Mai, tectũ consũpsit, & muros cũ parietibus ecclesiæ debilitauit. Vniuerso castro Gracco: cũ turribus & domibus ex lignis fabrefactis totaliter exusto. Graccouia uero huiuscemodi iacturã incendii, in pluribus domibus & in hospitali perpessa est. Anno domini 1307 in die sancti Galli. Lithuani terras Siradiæ & Kalissieñ subito irrumpentes plurimã rapientes predã, cœdeq; & igne plurima loca uastãtes, concito gressu in Lithuaniã redierunt. Eodem anno Henrico duce Bauariæ cum suis gentibus adueniente, Theodricus de Aldemburg magister Prussiæ, facta expeditione in Lithuanos. In uicinio castri Lithuanorũ Vyelunya appellati, duo castra noua erexit. Nomen uni imponens Fridburg, id est mõs pacificus. Alteri Beyer, id est Bauariæ. In eisq; frequẽti præsidio uictualibus & machinis ducis Henrici Bauariæ derelictis, ut castrũ Vyelunya in deditionẽ cogeretur discessit. Gediminus autem supræmus dux Lithuaniæ imminens periculum depulsurus, noua castra forti exercitu circũdedit, & cum uiginti duobus diebus ad eorũ conquisitionẽ intẽderet, quidam Crucifer sagittandi peritus, ob id sagittariorũ magister uocatus, præfatum ducem Gediminũ ignea sagitta per dorsum trãsfixit, q illico animã exalauit. Cuius morte sequuta exercit⁹

Lithuani Poloniã depredati.

Henricus de Pleczko magister Prussię.

Castrum Garthin deprædatum.

Cruciferorum in Lithuanos uictoria.

Ignis Gracco:

Lithuanorum incursio.

Theodricus de Aldemburgk.

Fridburg, Beyer castra erecta

Dux Lithuaniæ sagitta ignea intereptus

Lithuanorum

Lithuanorum obſidionē ſoluit. Magiſter uero Pruſſiæ Theodricus eodē anno, miſſo Henrico Pruſſiæ Marſalco cū exercitu, diſtrictum Lithuaniæ Viedulki cœdibus & flammis uaſtauit, & plures captiuos in Pruſſiam induxit. Sequenti autē anno Olgerth Lithuanorꝝ dux, necem Gedimini patris ſui & patriæ uaſtationem ulturus, in forti exercitu Pruſſiam ingreſſus, eā cœdibꝰ & ignibus uaſtauit, depopulatione latius extenſa, prædā hominū & pecorū in Lithuaniam ducebat. Quem Henricus Pruſſiæ Marſalcus quartadecima die Auguſti, apud nemus quod Galebonke nominatur cōſequutus, quis hoſti impar uidebatur, conflixit, & utriſq; acriter pugnantibus tāta cœdes ædita eſt, ut utraq; ps pro uicta diſceſſerat. Maior tamē clades in Lithuanis uidebatur, qui mille ducentos & uiginti ex ſuis perdiderunt. Captiuoſq; & pecus relinquere coacti ſunt. Anno domini 1310 pridie kalendas Maii, in oppido Kowale terræ Cuyauieñ, natus eſt Kazimirus filius Wladiſlai Loketek, & Heduigis conſortis eius, qui regnum Poloniæ prudentia, fabrica murorū, & legibus decorauit & adornauit. Eo anno maxime tempeſtates & aq̄rum inūdationes in Italia, Almania, Bohemia & Polonia fuerūt. Sol quoq; ultima Ianuarii eclipſim paſſus eſt. Ex his magna ſterilitas ſubſequuta, qualem nemo meminerat, nec a prædeceſſoribus audierat. Deficiēteq; pane, herbas homines manducarunt. Eodem anno Boleſlaus dux Wratiſlauieñ, filius Henrici quinti, ulturus iniurias patris, terram Henrici filii Conradi Glogouieñ uaſtauit, factoq; conflictu, Henricus Glogouieñ ſuccubuit. Et Boleſlaus dux Wratiſ: in ſuperbiā elatus, multa bona procaciter conſumpſit, ut poſtea ære alieno uiueret. Inter filios autē huius Henrici Glogoui: Przemiſlaus quum eſſet uegetioris ingenii, nunq̄ Ioanni regi Bohemiæ ſubici uoluit. Hic ueneno a propriis uaſallis intoxicatꝰ interiit, & apud monaſterium Lubenſe ſepultus quieſcit. Et quia nullam prolē reliquerat, Hērico Zeganeñ & Ioanni Stinauieñ fratribus eius Glogouia ceſſit in commune, Conrado ꝑ Stinauiā contētato. Sed poſtea Ioannes Stinauieñ, mediam partem Glogouiæ, Ioanni regi Bohemiæ uendidit, qui rex exercitualiter in Glogouiam ueniens, alteram partem Glogouiæ in ſuam redegit ditionē. Et ob hoc grauamen, Henricus Zeganeñ mortuus eſt, in monaſterio Lubeñ ſepultus. Filius autē eius unicus, eiuſdem nominis Henricus, adeo Ioānem regem Bohemiæ & filiū eius in regno ſucceſſorē Karolum inuaſionibus turbauerat, ut Karolus rex Bohemiæ, alteram partē Glogouiæ quæ fuit patris eius, ipſi reſtitueret, ſuam ditionē tamen & ſubiectionem ex cōpoſito profitenti. Anno Chriſti 1311. Victenen ſupræmus dux Lithuaniæ, cū omnibus ſuis copiis terras Pruſſiæ ſub carniſpriuio ingreſſus, per cœdes & flāmas, magnam partē terræ in fauillam & deſolationem redegit. In Lithuaniamq; cum quingentis captiuis reuerſus, diis ſuis libamina obtulit. Commendator interim de Konigſbergk, uno agmine, & quinq; alii Commendatores altero agmine, diuerſoq; itinere Lithuaniam furentes ingreſſi, ſingula quæ occurrebant, aut captiuarunt, aut occiderunt. Et Lithuanorū ducem Victenen epulantē perturbauerunt, in Pruſſiamq; magno cum captiuorum numero regreſſi ſunt. Eam uaſtationē dux Victenē ulturꝰ, quattuor milibus ex cæteris delectis, in uigilia

Magiſter Pruſſię Lithuaniā uaſtat.

kazimirus filiꝰ Loketek natus in kowale.

Eclipſis.

Fames.

Henricus zeganeñ mortuus.

Victenen Lithuanię dux Pruſſiam uaſtat.

Cōmendator konigſbergeñ Lithuaniam regreditur.

Ramiſpalmarū

Ramiſpalmaꝝ in Pruſſiam intrans, cuncta ferro & igne uſq; ad Brūſberg
uaſtauit. Eccleſias uaſis & clenodiis ſpoliauit, & eas incendit. Diuiniſſimum
euchariſtiæ ſacramentū, in terram cū ignominia proiectum, ore conſpuit, &
pedibus conculcauit. In Lithuaniaq; magnam captiuorū multitudinem pel/
lens, dum in limitibus in una ſiluarū captiuos inter ſuos diuiſurus ſtaret, &
coram uirginibus (quæ abſq; uiris & cæteris mulieribus mille quadringēta
numerū explebebāt) ſacramentum euchariſtiæ ex terris Pruſſiæ in ſacrario
allatum, prophana manu exertum, ante pedes uirginū proiciens, ſpurciciſſi
mo ore conſpuēs, & pedibus conculcans. Interrogabat, ubi eſſet deus earū,
qui ei reſiſtere non ualeret, neq; ſuis cultoribus auxiliari. Non autem diui/
na maieſtas blaſphemiam tulit. Altera ſiqdem die in diluculo, quæ fuit dies
Martis, octauo idus Aprilis, Henricus de Ploczk magiſter Pruſſiæ, cū octu
aginta fratribus Cruciferis, & forti aliarum gentium exercitu, ducem & ex/
ercitum Lithuanicū in eiſdem ſtatiuis conſequutū, conflixit, & ad extremū
uicit, ſingulos uictos in patibulum agens, aut undis ſuffocans. Ex tanto autē
Lithuanorū exercitu, nemo præter ducē, & duos eius comites, qui & ipſe in
capite uulneratus aufugit. In memoriam tam famoſi triumphi, Cruciferi in
domū reuerſi, monaſterium ſanctimonialiū in Thorun fabricarunt & dota/
runt. Alteram expeditionem Commendator de Brandenburg in Lithuanos
ægit, & uaſtato diſtrictu Pōgrodne, citato agmine diſceſſit. Terciam expedi
tionem eo anno magiſter Henricus de Ploczk ægit in Lithuanos, & ſecunda
Iulii Lithuaniā ingreſſus, diſtrictum Salſemken ferro & igne uaſtauit. Etiā
tria caſtra illic conquirēs incendit, multiſq; militibus Lithuanorū occiſis, ſe/
ptingentos in captiuitatem duxit. Anno domini 1312 Hērico de Ploczk, de
officio magiſterii cedente, Henricus de Trir, qui & Karolus appellatus eſt,
ſucceſſit. Eo anno due expeditiones in Lithuaniam actæ ſunt. Vna per magi
ſtrū contra caſtrum Biſen itinere terreſtri. Altera per Vernerū Cōmendato/
rē de Ragneta, nauali claſſe per fluuiū Memel, cōtra caſtrū Mergiſt, ābe pa
rum profect9, præter paucos captiuos attulere. Terciam expeditionē ægit
Henricus Marſalcus, cum ingenti ſui exercitus pernicie. Nam caſtro Biſen
incōquiſito, in tres diſtrictus, uidelicet Miedniki, Crinuiczin, & Trziuicza/
ny deſcendit. In quibus nuſq̄ uictualia reperiens, fame indies inualeſcente, p
ſpacium centū & amplius miliarium rediens, multos de ſuis inedia conſum/
ptos ammiſit. Miſerat & dux Lithuaniæ ſuū præfectum Surminum, uirum
callidum cum claſſe centū nauium, cōtra caſtrū Triſtmemel, qui naues Cru
ciferorū in flumine Memel reperiens, incēdit, tandem a Cruciferis uictus, tri
centis quadraginta de ſuis ammiſſis, cum reliquis eadem claſſe in Lithuaniā
refugit. Anno dñi 1313. Boleſlaus dux Mazouiæ, filius Semouiti filii Cōra
di Mazouiæ, frater patruelis ducis Wladiſlai Loktek, in Viſſegrod octauo
kalendas Maii mortuus eſt, in eccleſia Plocēn ſepultus. Hic ſeuiſſimus per/
ſequutor furū & malefactorum fuit. Hic tres filios ſuperſtites, Semouitum
Troydenum ex prima coniuge Lithuana multū honeſta, & Venceſlaum ſeu
Vankonē ex altera cōiuge Bohema, & unicam filiam ex eadem Bohema re
liquit. Anno domini 1314. Magiſter Pruſſiæ Karolus, & ordo Cruciferorū,

Victenen Pruſſiam repetit.

Dehoneſtatio ſacramenti Euchariſtiæ.

Cruciferorū de Lithuanis uictoria.

Cōmendator Brādenburgēn ſecundam expedicionē in Lithuanos peregit.

Hēricus de Treuiri magiſter Pruſſiæ.

Boleſlaus dux Mazouiæ moritur.

a quolibet manso culto in Pomerania, & terris occupatis de quibus decima manipularis reddebatur, duos scotos usuales colonis soluere iussit. Sua uero & omnium Cōmendatorū atq; terrigenarū prædia, a solutione cuiuslibet decimæ penitus libera esse decreuit. Propter hoc Episcopus Wladislauieñ, in cuius diocesi fere tota Pomerania cōsistit, cū assistētia Archiepiscopi Gnezneñ, & Episcopi Posnanieñ, monasteriorū quoq; & aliorū beneficiatorum, Magistrū & ordinem, ac uillarū rusticos censuris ecclesiasticis percelluit, & loca eorum interdicto supposuit. Verum Magister & ordo appellationibus ad sedem apostolicam se tuebātur, & rigorem censurarū eludebant. Eodem anno circa Natale domini. Cometes cum longa coma circa polum apparuit durauitq; usq; ad finem mensis Februarii. Et paulopost, alter Cometes in parte orientali apparuit, qui sicut quantitate minor erat priore, ita & minor duratione. Tres etiam lunæ simul eo anno apparuerunt

Cometes duorum mensium.

Tres lunę.

CAPVT XIIII.

ANno dñi 1315. Hēricus & Wladislaus filii ducis Hērici quinti Wratislauieñ, ānos pubertatis trāngressi, fratrem suum seniorē Boleslaum magna importunitate ad partiendū patrimonium coegerunt. Ne ipsius prodigalitate partes hereditatis illorū cōsumeret, & Boleslaus qdem Bregā accepit, aspirans ad pecunias a fratrib9 addendas. Henricus uero Wratislauiā sorte accipiens, quadraginta octo milia marcarū Boleslao exsoluit. Wladislaus autē iunior fratrū Legniczā sortitus, in subdiaconi gradum promotus, in triginta duobus milibus marcarū quæ non potuit pro additamento soluere, Legniceñ ciuitatem Boleslao Bregeñ fratri suo obligauit. Sed idem dux Wladislaus ægestate ductus, contra Boleslaum ducem Bregeñ bellare cœpit, ut sibi de Legniceñ ducatu cœderet, quem sæpius fusum & fugatum tandē compræhendit, & in Legnicēs castro in carcere dimidio āno alligauit, quo reconciliatibus amicis, ut singulis annis quingentas marcas quibus statum suum ducere possit, dux Boleslaus sibi daret, dimisso, ꝓpter graues molestias frenesim incidit, & delirās cuidā militi qui castrū Hornsberg in montibus habebat, se adiunxit, & prædas in Bregeñ ac Legniceñ ducatibus agere cœpit. Dūq; in uillas Iankow, & Virbin in terra Bregeñ impetum fecisset, a rusticis qui pro sua securitate centū armatos conduxerant, cum uiginti complicibus captus est, & Boleslao Bregeñ duci præsentatus, in uincula trusus, in castro Legnicē: integro anno detinebatur, ubi tantam frenesim incidit, ut singulos sibi ministrantes conaretur occidere. Mitigata tandem frenesi, a uinculis dimissus, nunq̄ stabilem tenuit gradum, sed in modum delirantis ambulabat. Anno quo supra 1315 Samagittæ numeroso exercitu Ragnetam cinxerunt, & quū longum tēpus in obsidendo castro non expugnato consumpserunt, conculcatis segetibus, & omnibus in circuitū uastatis atq; exustis, in Samagittiam reuersi sunt. Vitenen autē dux Lithuaniæ ceptum Samagitticū continuās, cum frequenti exercitu castrū Tristmemel obsidione uallauit, proiectioneq; machinarū decemseptem diebus expugnabat. Ducentos milites ab Henrico magistro Prussiæ missos, ad obsessos ingredi contendentes, ad unum omnes contriuit. Magi/

Patrimonij inter fratres diuisio.

Wladislaus natu minor, freneticus.

Ragneta a Samagittis cincta.

strumq; Prussiæ cũ sex milibus armatorũ uenientem, quum ab exploratoribus cognouit, in Lithuaniã se recepit. Quem magister Henricus non ualens consequi, terras hostiles nihilominus intrauit, & plures ex Lithuanis aut occidit, aut captiuauit. Eodem anno Henricus de Ploczk Saxo genere, & Marsalcus Prussiæ, cum proprio milite Lithuaniã ingressus. Districtum Pastow uastauit & exussit, & quingẽtis Lithuanis captis, Prussiam reuersus. Plures milites ex Rheno in Konigsbergk gratia exercende militiæ offendens, alteram illico expeditionẽ in Lithuanos ægit. Castroq; Bisen conquisito, octuaginta Lithuanis, qui illic reperti erant, necatis, districtum Medniceñ cõtinua uastatione in fauillã redegit. Magister deinde Prussiæ Henricus cum maioribus copiis Lithuaniã repetens, exercitu quadrifariã diuiso, & populatione latius extensa, plures districtus Lithuanorũ ad eã diem intactos, deuastauit, & magnũ captiuorũ ordinem ex Lithuania duxit. Frugibus autẽ ad maturitatem pertingentibus, iterũ Marsalcus in Lithuaniã ingressus, & duobus castris Ingedin & Pistin expugnatis & exustis, sata omnia conculcauit, aut exussit. Eam molestiam Dauid Præfectus castri Lithuanorũ Garthin ulturus, cum octingẽtis armatis Prussiam inuadẽs, districtum Vunsdorff deuastauit. Quem Comendator de Capyow dum rediret consequutus, certamine inito, captiuos liberauit, & quinquagintaquinq; occisis, cæteros in fugam uertit. Ab exordio institutionis denarii sancti Petri pro lampadibus, de qualibet domo & familia tres tantummodo obuli usuales, & auenæ cribrũ soluebatur. Hac autẽ prisca consuetudine anno domini 1318 per collectores apostolicos abrogata, sancitum est ut de quolibet capite rusticani hominis, unum obulũ usualem annuatim soluãt, quod usq; in hanc nostrã ætatem cõtinuatur. Anno domini 1319 Boleslaus Bregeñ & Legniceñ dux, Conrado filio ducis Hẽrici Glogouieñ cui Olszna obtigerat, propter Hẽrici quinti patris sui captiuitatem & depactationem bellũ mouit. Olim per auum eius Conradũ Glogouieñ factam, & aliquot certaminibus superatũ, ad tantã ægestatẽ ipsum ducem Cõradum redegit, ut unũ tantũmodo equum, & pallium lineum quo amiciebatur possideret. Ictoq; fœdere, ex sentẽcia Baronum cõmunium, Cõradus Oleszneñ, Namislauiã, Beroltow, Cruczbork, Piczczen, & Cunczestad duci Boleslao Bregeñ restituere coactus est. Volauiam uero & Lubeus compassus ægestati Conradi Oleszneñ ei dimisit. Accessione autẽ tot bonorum Boleslaus sumptus prodigos iterũ facere cœpit, intantũ ut debitis uariis inuolutus, oppidum Nyempcz cum suo districtu, duci Bernardo Sweidniceñ, Item Haynouiã & aureũ montẽ creditoribus ciuib9 Wratis: obligaret.

Districtus Pastow vastatur.

Cruciferorum victoria

Ingedin & Pistin castra expugnata.

Institutio denarij sancti Petri immutatur.

Restitutio Boleslao Bregeñ facta.

CAPVT XV.

Anno domini 1320 Wladislaus Loketek rex poloniæ, filiam suam Elizabeth nomine, die dominica infra octauas Petri & Pauli apostolorũ, Karolo regi Hungariæ matrimonialiter copulauit. Hæc fœlicius duabus morte absumptis coniugibus regi Karolo nupsit & cõmansit, filiosq; insignes ei genuit. Eodem anno 1320 Nankerus nobilis de domo Oxa, ex prouincia Oppolieñ ortus, in Episcopũ Craccouiẽ: electus, ecclesia Craccoꝝ ueterẽ, angustũ situm habentẽ, & humilibus structuris

Elizabeth regi Hungariæ nupta.

structuris edificatam, recentiq; incendio deformatā, deiecit, & nouam opere
sumptuoso ex alba & quadrata petra iniciauit, latitudinē atq; lōgitudinem
eius quātum spacia loci patiebantur extendens, quæ & qualis in hanc diem
cernitur & permanet, hinc factum est ut multa insignia sepulchra Principū
& Pontificum, noua edificatione superueniente, obruta perierint. In edifica
tionē autē tam sumptuosam ecclesiæ Cathedralis Gracco: Nankerus Epis/
copus Gracco: duas partes, Capitulares uero terciam, & clerus totius dioce
sis Gracco: subuentionē caritatiuam contulit. Cuiuslibet etiam beneficii &
parrochialis ecclesiæ decollatione, siue spirituali, siue regia & laicali, uacan/
tis, primi anni fructus pro fabrica ecclesiæ exigebātur & reddebātur. Eodē
anno Henricus de Ploczk Marsalcus Prussiæ, habens secum quadraginta
fratres ordinis cum exercitu bene instructo, Lithuaniā ingrediēs, districtum
Mednicen̄ q̄ latius potuit uastauit. Interim Lithuani & Samagittæ, nihil ea
uastatione deterriti, angustias unius saltus, quem Cruciferi in redeundo tran
situri erāt, occupant, & maioribus arboribus circumquaq; succisis, insidias
parant, dumq; Marsalcus Prussiæ & exercitus eius insidiarum ignarus sal/
tum esset ingressus, a Lithuanis circumuentus, imprimis ipse, deinde alii ad
unū omnes aut deleti, aut capti sunt. Lithuani pro uictoria & spoliis hostiū,
diis thura litātes, unum ex Cruciferis uocatum Gerardum Rudde de Sam/
lenth, cū equo & armis in pira extructa incenderunt, & conflagrarūt. Anno
quo supra, in festo exaltationis sanctæ Crucis, Lithuani terram Dobrzinen̄
quæ tunc a relicta ducis Semouiti tenebatur, improuise uastauerūt & oppi/
do Dobrzinen̄ exusto, cum captiuis utriusq; sexus, ueloci fuga regressi sunt.
Ioānes rex Bohemiæ, & Comes de Luczemburgk, sciens duces Slesiæ uiros
simplices, calliditate sua eos ad se trahere cœpit. Primum itaq; anno domi/
ni 1322 Boleslaum ducem Zambicen̄ alias Monsterbergen̄, Bernardi ducis
Sweidnicē: germanum, amplissimis promissionibus inescatū, induxit, q̄ ca/
strū & oppidum Cloczko pro tenui pecunia ei uēdidit & resignauit. In quo
homines & præda & rapinis uiuentes locauit, ut cæteros duces Slesiæ spoli
is uexarēt & discordiarum semen iacerent. Wratislauiensis insuper ciuitatis
ambiens possessionem, Boleslaum Bregen̄ & Legni: ducem, profusis donati
onibus contra germanum eius Henricum sextum ducem Wratisla: subordi
nauit, qui dum bellis præmeretur, quum esset princeps pacificus, ad Wla/
dislaum Loktek regem poloniæ se conuertit, & Wratislauien̄ ciuitatem sibi
cum ducatu perpetuo resignauit. Wladislaus autē rex appræhensa posses/
sione ciuitatis & ducatus Wratis: aliquāto tēpore ipsam gubernās, compas/
sus paupertati ducis Henrici, Wratislauiā sibi restituit. Quo audito Ioānes
rex Bohemiæ exhilaratus, callidis blandiciis & iam non bello, sed liberalita
te & astucia. Ad resignandum sibi ducatum & ciuitatem Wratislauiensem
ducem Henricū induxit, receptoq; oppido Cloczko in administrationē solū
ad tempora uitæ Wratislauiam perpetuo resignauit, cum graui iactura re/
gni poloniæ, de cuius corpore ducatus Wratisla: erat, & cum iniuria fratrū
Boleslai Bregen̄ & Wladislai Legnicen̄ ducum, filiarumq; eius trium nubili
um Offcze, Grithe, & Elizabeth, ad quos & ad quas spectabat successiō

Ecclesia Gracouien̄ extruit.

Marsalc⁹ Prussię Lithuaniā uastaturus ingreditur.

Ordinis milites uicti.

Varię altercationes p̄ ducatu wratislauien̄.

wratislauia ad Bohemos cessit.

hereditaria. Ab eo ergo tempore ducum Wratisla: cessauit successio, ciuitate Wratislauiensi obedientiam regis Bohemiæ profitēte. Tandem Wladislao duce Legniceñ ducatum suum Legniceñ, quē Boleslao Bregeñ in triginta duobus milibus marcarum obligauerat, uenalem exhibente. Ioannes rex Bohemiæ solita uafricia usus, comminatus est auferre ducatū Legniceñ Boleslao, nisi in suam & regni Bohemiæ ditionem concederet, qua denunciatione Boleslaus Bregeñ territus, se & sua Ioanni regi Bohemiæ subiecit. Eodē anno domini 1322. Bernardus dux Sweidniceñ cum sua gente. Item dominus de Sueuia, Item duo Comites de Rheno, Item aliorum christianorum exercit9 Cruciferis de Prussia illum dirigentibus, in terras Samagittiæ & Lithuaniæ descendens, tres districtus Varken, Russigē, & Klogen uastauit, & castrum Pisten conquisiuit. Barbarisq; prædictorum districtuum, callide obedientiā promittentibus, a cœde & captiuitate temperatū est. Sub idem tēpus Lithuaniæ dux, in Liuonia uastato episcopatu Darbatensi & aliis districtibus, quinq; milia captiuorū & multitudinem spoliorum in Lithuaniam deduxit. Eam uastationem christianorū exercitus uindicaturus, iam instante hyeme in Lithuaniam expeditionē ægit, nullo tamen opere memorabili, asperitate hyemis præmente, ædito, in Prussiam remeauit. Dauid uero Capitaneus castri Lithuanorū Garthin frigore non torpens, cū freqnentibus copiis, districtum Reuel in Liuonia uastauit, ecclesias incendit, sacra uasa recepit, sacerdotes aut occidit, aut cœpit. Et quinq; milia captiuorū cum ingenti præda in Lithuaniā intulit. Deinde sub eadem hyeme Lithuani & Samagittæ ciuitatem Memel, & tria castra in eius uicinio expuguauerunt, & cōquisierunt. multisq; christianis illic aut cœsis aut captis, tam ciuitatem q̄ castra exusserunt. Post hæc districtum Vilow adeuntes, strage magna ædita, Commendatorem de Capyow, cum suo exercitu occiderunt. Et in multitudine captiuorum atq; spoliorū Lithuaniam reuersi sunt. Mazouiæ etiam ducatum uastauit. Dauid Capitaneus Lithuanorum de Garthin, & pluribus uillagiis ac ecclesiis spoliatis & incensis, plures agrestes in Lithuaniā captiuos duxit. Sub eo tēpore Karolus magister Prussiæ mortuus est, & pro eo Vernerus de Orzele substitutus est

Dauid Capitaneus Rewel vastat.

Karolus magister Prussię mortuus. Vernerus de Orzele magister Prussię.

CAPVT XVI.

Nno domini 1323 Lithuani clandestinis itineribūs subito insiliētes, oppidū Dobrzineñ ipsum deprædati sunt, & conflagrarūt. Interramq; Dobrzineñ senes & impuberes occidēdo, festine cū captiuis ad nouem milia estimatis, in Lithuaniam redierunt. Ea ꝑpter Wladislaus Dobrzineñ dux, & Wladislai Loktek regis Poloniæ germanus nepos, personaliter ad eundem regē Wladislaum Craccouiā ueniēs terram Dobrzineñ cum suis municipiis ei perpetuo resignauit, quia ad ipsius defensionē & incursionem, tam a Cruciferis q̄ Lithuanis factam & futurā intendere non potuit. Præcibusq; porrectis pro se & sua genitrice Anastasia relicta olim Semouiti ducis Dobrzineñ, terrā Lancicieñ obtinuit, terra Dobrzineñ gleba & introitibus multo superiorem, dumtaxat ad tempora uitæ, quia orbus & sine prole fuit. Anno domini 1324 Dauid Capitaneus in Garthin, iussu

Lithuanorum excursio.

thin, iussu Gedimini ducis Lithuaniæ oppidũ Poltowsko episcopi Ploceñ, & centum triginta uillas in circuitu, in die sanctæ Elizabeth inuadens, cœdibus, flammis, & spoliis uastauit, & triginta ecclesias parrochiales igne deleuit, ac quattuor milia animarũ in captiuitatem duxit. Alius quoq; exercitus Lithuanorum in Liuoniã descendẽs, in aliquot locis eam uastauit, & prædã cum captiuis reduxit. Sequenti autẽ anno uidelicet 1325 Anna filia Gedimini principis Lithuanorum in coniugem duci Kazimiro filio Wladislai regis Poloniæ, cum omnium captiuorũ ex regionibus Polonorum per Lithuanos receptorũ redditione pro dotalibus, adducta est. Et pax desiderabilis, ex hac affinitate inter Polonos & Lithuanos sequuta est. Anno præexpresso 1325 Iussu Wladislai regis Poloniæ, milites Graccoũ & Sãdomirieñ Mazouiam hostiliter depopulati sunt, & ciuitate Ploceñ conquisita, flammis ipsam exusserunt. Venceslaus em̃ alias Vanyek dux Mazouiæ, conditionis suæ oblitus, hostilitatem infestam cum Cruciferis Prussiæ regno Poloniæ inferebat: Anno domini 1327. Principes Slesiæ, Oppolieñ, Tessneñ, Glogouieñ, Zeganeñ, Olesznıceñ, Stinauieñ, & Falkembergeñ, suæ illustrissimæ conditionis ex regibus Poloniæ tracte obliti. Obliti libertatis, qua in illam diem perfuncti sunt, ad Ioannem regem Bohemiæ infestum hostem regis Wladislai Poloniæ, defecerunt, iugo & feudo Bohemico sese supponẽtes. Causa nõ alia extitit, nisi liuor & acerba inuidia, ꝙ Wladislaus Loktek sibi imposuerit regni Poloniæ diadema, ipsis inconsultis, unde illum non Poloniæ, sed Graccouieñ regem uocitabant, & a suis subditis uocitari mandabant. In quorum ignominiã, quia absq; legittima causa a regno secesserũt, factũ est laudum in regno Poloniæ, ꝙ nullus illorum principum, q̃diu alienum iugũ non excusserit, in regem, gubernatorem, aut Capitaneũ in Polonia assumatur. Hinc factũ est, sathana zizania superseminante, ꝙ principes & nobiles Slesiæ, adeo Polonos exosos & contemptos habere cœperunt, ut in casibus & infortuniis eorum, detractionibus & morsibus magnopere piclitentur. Ex hoc egritudinẽ suã declarãtes, quæ uterum suum a quo excidit, corrodit. Licet Polonia pietatis maternæ ubera, in eorum necessitatibus nõ auertit, sed solatur & reficit. Hinc etiã factum est, ut aquilam cãdidam uniuersale signum principũ Poloniæ, duces Slesiæ, hi quidem in nigram, alii in glaucam, nõnulli in camporum uariationem & colorũ permixtionẽ permutarunt. Ne quid cõmune cum regno poloniæ habere uiderentur. Census tamen & denarius sancti Petri, qui ex uniuersa Slesia summo Põtifici præstatur. Sic & ecclesiæ Cathedralis Wratislauieñ per Boleslaum primũ regem Poloniæ & patrem suum Myeszkonẽ fundatio & dotatio. Cæteraq; insignia clamant & demonstrant Slesiam & Wratislauiã regni Poloniæ prouinciam fuisse. Propiciatione diuina ad corpus & unitatem regni Poloniæ postea reuersuram. Anno domini 1330 æstas nimium calida erat, ex nimioq; feruore solis, ultra solitum cursũ in polonia segetes in debitam maturitatem ante festum sancti Ioannis baptistæ perducte erant, & undis desiccatis, flumina suos alueos deseruerant. Anno eodem. Ciuitatem Rigeñ cum omni dominio ad Rigeñ ecclesiam pertinentem, expugnauerunt & occupauerũt, fratres Theutonici sanctæ Mariæ

Poltowsko oppidum vastatur.

Pax cum Lithuanis.

Principes Slesiæ ad Bohemiæ regem deficiũt

Estas calida.

de nigra cruce, In Archiepiſcopum Rigeñ fundatorē ſuum uſi officio. Quo
Cruciferi de Pruſſia in reges & principes Poloniæ in occupanda Pomerania
& aliis terris uſi ſunt. Anno quo ſupra ſedecimo kalendas Iunii, Venceſlaus
alias Vonyek filius iunior Boleſlai ducis Mazouiæ crudelis & ſeuer9 in mi
lites & ſubiectos, in Viſſegrod mortuus eſt, & in eccleſia Ploceñ ſepultus, re
liquit unicum filiū Boleſlaum ex filia Gedimini ducis Lithuaniæ. Anno pr̨e
fato die decimanona Octobris, Vernerus de Orzela magiſter Pruſſiæ mul/
tis uulneribus, in caſtro Mariemburg, ab uno fratre Crucifero Ioāne de Gin
dorff confoſſus occubuit, in locum eius Lutherus de Brunſuigk ſucceſſit.
Anno prædicto poſtulante rege Wladiſlao Loktek a ſummo Pontifice peſ
ſagium cruce ſignatorū & aliquot milia florenorū, contra Barbaros, Thar/
taros, ac Lithuanos, accepit ratiōes & excuſationes ſummi Pontificis, & nō
ea quæ poſtulauit, tamen ne nuncii regii uacui redirent, gratiam anni Iubilei
cōceſſit, ea cōditione, ut quilibet illam meriturus, duos aureos in capſam im/
poneret. Agebatur itaq; Graccouiæ annus Iubileus, pro feſto ſancti Staniſ/
lai in Maiio tribus diebus, & in autumno feſti eiuſdē ſancti Staniſlai aliis tri
bus diebus, magna multitudine ex uniuerſo regno Poloniæ, ſed & ex Hūga
ria atq; Sleſia concurrente. Exinde non mediocris ſumma auri collecta fuit.
Anno domini 1332 in feſto natalis ſancti Ioannis baptiſtæ. Vincētius de Po/
morzani palatinus Poſnanieñ, cuius ductu & proditione Polonia fere perie
rat, q̄uis regio ædicto in patria tutus conſiſteret, tamen eorum qui uaſtati &
incommodis confecti erant conſpiratione, telis confoſſus & obtritus, teterri
mæ proditionis pœnas ſoluit.

[Margin: wenceſlaus filius Boleſlai Mazouię ducis moritur. — Verneri mors. — Lutherus magiſter Pruſſię. — Vincencius de Pomorzani mortuus.]

Kazimirus ſecundus

CAPVT XVII.

D ſurrogandum nouum regē in locum regis Wladiſlai nuper abſūpti. Prælati & Barones Poloniæ conuentu omnium terrarū apud Graccoꝛ agētes unanimi uoto ac uocatiōe ducem Kazimirū, filiū præfati regis Wladiſlai in regem Poloniæ elegerunt. Diemq; ſācti Marci pro coronatione eius deſignarūt, regina autē Heduigis regis Wladiſlai relicta, & ducis Kazimiri mater, quæſtionem iniecit. Ne ipſa uiuente, Anna conſors Kazimiri in reginam coronaret, affirmāſq; ꝙ unius regni una regina diamate ſit inſigniēda. Expugnata tandem

ta tandem præcibus ducis Kazimiri, quē tenerrime diligebat, in coronationē
Annæ coniugis Kazimiri consensit. Ipsa autē in cenobium sanctimonialium
monasterii in antiqua Sandecz se recepit, & professa regulam sancti Fracis
ci, ieiuniis, orationibus reliquū ætatis suæ expleuit. Anno itaq; domini 1333
in festo sancti Marci, quod in diem dominicū cadebat, Dux Kazimirus in re

kazimirus coronatus.

gem, Anna uero cōsors ipsius in reginā Poloniæ, in ecclesia cathedrali Grac
couieñ, per Ianislaum Archiepiscopū Gnezneñ, assistētibus ei Ioanne Grac
co: Ioāne Posnanieñ, Mathia Wladislauieñ, Stephano Lubuceñ, Episcopis
& Baronum ac nobiliū Poloniæ magna copia, inuncti & coronati sunt. Ad
iūctusq; est regi Kazimiro in gubernatorē (quoniā nondū ad maturā æta
tē peruenerat) Iaszko de Melstein Castellanus Gracco: uir industrius, & in
temp: magni zeli. Cœpit autē rex Kazimirus post coronationē, pacē regno
ordinare, & bellum cum Cruciferis de Prussia, p ulteriores inducias ad festū
Ioānis baptistæ anni sequentis suspendit. Cœpit & prædonum atq; furū fre

Pacem regno afferre nititur.

quentiam exterminare, & publicas stratas purgare. Multosq; nobiles & uul
gares furtis ac rapinis uiuere consuetos, neminem reueritus, suspendere, mu
tilare, partire, aut exilio damnare iussit. Anno uero domini 1335 ex compro
misso occasione terrarū regni Poloniæ, per Cruciferos occupatarum, Karo
lus rex Hungariæ, pro parte regis Kazimiri, & Ioannes rex Bohemiæ pro
Cruciferis, in die sanctæ Elizabeth in Hungaria, in castro Vissegrad conue
nerunt. Rex etiam Poloniæ Kazimirus ad sollicitandū in sua causa. A magi
stro & ordine Cruciferorū, Henricus Ruthenus Prouincialis Culmeñ, Mar
quardus de Spanebergk Thoruneñ, & Conradus de Brunestein Swieczeñ,
Cōmendatores, aduenerunt. Habita autē deliberatione regum arbitrantiū,
terras Cuyauiæ & Dobrzineñ regi poloniæ Kazimiro adiudicarunt. Terrā
autē Pomeraniæ, quæ feratior est predictis, Magistro & ordini Cruciferorū
appropriarunt, quod rex Poloniæ Kazimirus, præuaricando paternū man
datū, quo moriturus interminando præcepit. Ne unq̄ super patrimonio suo
terra Pomeraniæ cum Cruciferis pacisceretur, amaro corde, ne recrudescen
te bello ampliora perderet suscepit. Castro nihilominus Nyeszkow, q̄uis de
sorte terræ Cuyauiæ esset, circa Magistrum & ordinem manēte, ut facultas
utriusq; ripæ fluminis Istulæ apud eos remaneret. Sentencia regum Hunga
riæ & Bohemiæ sic incipit. In nomine domini amen. Nos Karolus & Ioānes
dei gratia, Hūgariæ & Bohe: reges, ppetuæ momoriæ tenore presentiū no

Sentencia Hungarię & Bohemię regum.

tum facimus quibus expedit uniuersis. Cum magnificus princeps dominus
Kazimirus eadem rex Poloniæ ex una, & relligiosi uiri generales precepto
res & fratres uniuersi ordinis Cruciferorū de domo Theutonica parte ab al
tera, super terris & districtibus Culmeñ, Dobrzineñ, Cuyauiæ, Pomeraniæ
& Thoruneñ &c. Finis. Actum & datum in Vissegrad in Hungaria, presen
tibus &c. Anno domini 1335 dominica proxima post festum sanctæ Eliza
beth. Legitur in chronica Hungarorū, q̄ rex poloniæ eo tempore homagia
rius & subiugalis regi Bohe: fuisset, q̄ qa nusq̄ alibi uel a pud Bohe: uel Po
lonos reperitur, errori historici ascribendum est. Post sentenciam pronuncia
tam, requirente rege Kazimiro Magistrū & ordinem Cruciferorū, super re

signatione terrarum Cuyauieñ & Dobrzineñ, non aliter decisioni arbitrali sese parituros responderunt. Nisi rex cum Prelatis, Baronibus, nobilibus, ac ciuibus regni poloniæ, per patentes litteras terris Pomeraniæ, Chelmeñ, & Michalouieñ, corporali etiam prestito iuramento, renuncient & se obligent. Quo responso in deliberationē & conuentum omnium Prelatorū ac Baronum uniuersi regni poloniæ perducto. Noluerunt ullo pacto in ipsas conditiones consentire, sed si bellum inferretur repellere consultabāt, & sedi apostolice quæstum iri, eiusq; suffragium implorari. Ad quod opus prosequendum Ioannes Grothonis de Slupcza Gracco: Episcopus, uir prestātis ingenii & experientiæ, in Auinionem ad sedem apostolicam missus est. Summus uero Pontifex Benedictus duodecimus, regni poloniæ querela audita, & ueritate comperta, Sedis apostolice nuncios uidelicet Galhardum de carceribus, Tituleñ Prepositum, Coloceñ diocesis, & Petrum Geruasii Canonicū Aniceñ, in Poloniam cum cōmissionibus & largis prerogatiuis misit. Qui apostolici nuncii tribunali in Varszouia posito, Theodricū de Aldembergk, Magistrū Prussiæ & ordinem Cruciferorū, ad quartā Februarii diē, per Nicolaū Prepositum sanctæ Crucis Oppolieñ. diocesis Wratislauieñ, per ædictū citauerunt. Et quarta die Februarii, magistro Bartholdo, Alberti de Rathibor sindico Kazimiri regis Poloniæ, petitionem regis inscripto Iudicibus offerente, Magister Iacobus, Plebanus de Arnoldi uilla, Culmeñ diocesis, pro pte Magistri & Cruciferorū, appellationē a iurisditione iudicum interponens, eaq; relinquens discessit. Iudices autē datis refutatoriis pronunciauerunt se iudices cōpetentes, & causam fere per unū ānum cum dimidio cōtinuantes. Anno Christi 1339, quintadecima Septembris, in ecclesia sancti Ioannis baptistæ Varszouiæ, regi Kazimiro terras Pomeraniæ, Culmeñ, Michalouieñ, Cuyauieñ, & Dobrzineñ adiudicauerunt. Copia sententiæ sic incipit. In nomine dñi amē. Nouerint uniuersi, q̄ nos Galhardus de Carceribus, Prepositus Tituleñ, Coloceñ diocesis, & Petr⁹ Geruasii Canonicus Aniceñ ecclesiæ, Apostolicæ sedis nūcii & exequutores ac iudices. In causa q̄ uertit̄ &c.

Episcop⁹ Gracouieñ ad sedē apostolicam.

Legati in Poloniam.

Sententia legatorū Sedis apostolice.

CAPVT XVIII.

Nno 1339 rex Kazimirus facto generali conuentu omnium terrarum regni, in Graccouia pro festo sācti Stanislai in Maio, eo q; filium successorem non haberet, Ludouicū Karoli regis Hungariæ filium, & nepotem suum ex sorore germana regnaturum post se nominauit. Quum em̄ militum auxilia pro subsidio regni poloniæ a Karolo rege Hūgariæ, rex Kazimirus postularet. Interrogauit quid præmii pro talibus beneficiis rex Karolus habiturus esset. Kazimirus rex poloniæ, Lodouicum filium eius tanq̄ nepotem suum post se regnaturum renūciauit. Ob hoc Karolus rex Hungariæ filios suos, Andreā in Sicilia, Stephanū in Hungaria, & Lodouicū in Polonia regnare in aīo destinauit, quod sic euenerat sed aliis morte præoccupatis, Lodouic⁹ in Hūgaria & Polonia regnauit. Anna autē regina consorte sua, & filia Gedimini principis Lithuaniæ, eiusdē anni decimaoctaua mēsis Iunii in castro Graccouiæ mortua atq; sepulta, & unicam filiam Elizabeth relinquente. Kazimirus rex cum certis Episcopis

Lodouic⁹ Hūgariæ designatur in regē Poloniæ.

& magnificis

et magnificis personaliter septima mensis Iulii in Vissegrod Hungariæ per/
ueniens, præfatum Lodouicum regem poloniæ se absumpto, sub certis foe/
deribus ac conditionibus successurum oretenus designauit. Et nõ duces Ma
zouiæ nec Oppolieñ. Anno uero domini 1340. Boleslao filio Troideni du/
cis Mazouiæ (qui Leopolieñ ducatũ, & cæteras terras Russiæ iure propinq
tatis ex morte ducis Leopoliẽ: & Wladimiriẽ: nactus fuerat) nono kalẽdas
Aprilis, alias in die anunciationis Mariæ, ueneno per Ruthenos extincto,
quoniã sectã eorum immutare conabatur, rex Kazimirus contractis copiis,
concito cursu post octauas Paschæ, Leopolim obsedit, & per deditionẽ acce
pit. Clenodiaq; magni ualoris illic reperiẽs, scilicet duas cruces aureas, nota/
bili portione ligni dominici insignes, duo diademata, uniones, & lapides præ
ciosos habẽtia, tunicam, & sellam auro & gemmis superba, in suum redegit
ærarium, tandem Wladimiriã, tam arcem q̃ oppidum in suam ditionẽ rede/
git. Castrisq; Leopolieñ & Wladimirieñ ligneis exustis, ne ad rebellionẽ spe
ctarẽt, in Graccouiam rediit, & thesauro deposito ac spoliis, cum maiori po
tentia & exercitu ex omnibus terris contracto, in Russiam reuersus, terras
Przemislieñ, Halicieñ, Luceñ, Wladimirieñ, Sanoceñ, Lubaczow, Trebo/
wla, Custan, aliaq; castra & ciuitates Russiæ, per uim aut ultro se dedẽtibus
sub una expeditione, unaq; æstate accepit. Nec ab illo tempore a regis & re
gni Poloniæ obedientia Russia desciuit. Missisq; nunciis rex Kazimirus, ad
Henricũ Hassiæ Lantgrauiũ, filiã eius Adleydã uirginẽ in coniugem, anno
Christi 1341 pro festo sancti Michaelis accepit. Henricus autẽ Hassiæ Lãt/
grauius, qui sua præsentia personali Adleydam in Graccouiam adduxerat,
duo milia marcarũ tantũmõ grossorũ Pragensiũ pro dote se daturũ inscripsit.
Breuiq; rex Kazimirus Adleydam a facie sua, habens eam despectam rele/
gauit. Et in curia regia oppidi Zarnouicz tanq̃ uiduam eam abunde in om/
nibus necessariis prouidebat. Ipse uero concubinis secundam pestiferam cõ/
suetudinem, aut incantationem utebatur. Propterea Henricus Lantgrauius
Hassiæ, precibus suæ filiæ uictus, anno domini 1356, decimoctauo kalendas
Octobris, Adleydam reginam cum omni suppellectili ad eam pertinẽte, ex
curia Zarnouieñ, per regem Kazimirum latere cocto murata, accepit, & in
Hassiam rege Kazimiro & suis Capitaneis non prohibẽtibus deduxit. Vbi
predicta regina non post longum tẽpus diem obiit extremum. Magistro au
tem Prussiæ & ordine Cruciferorũ censuras ecclesiasticas per Galhardũ, &
Petrum iudices Apostolicos, usq; ad sentenciam interdicti inclusiue latas nõ
curantibus, & sola appellatione illudentibus, rex Kazimirus cum Magistro
& ordine in Iuniwladislauia in die Mariæ Magdalenæ, anno domini 1343 p
utramq; partem prestito iuramento, exceptis Episcopis Poloniæ qui iurare
noluerunt, sub iniquis conditionibus pacem composuit, cessitq; de iure pro/
prietate & titulo terrarum Pomeraniæ, Culmeñ & Michalouieñ, & de sigil
lo Maiestatis illum eradere se obligauit. Et terras Cuyauieñ, & Dobrzineñ,
cum plenaria possessione accepit. Et pace cum Magistro cõfecta, eadẽ æsta/
te contra ducem Henricum Zeganeñ, & fratres eius expeditionẽ cum pluri
mo apparatu ægit, Primumq; oppidũ Wschowa obsidione cingens, demo/
litis ruptisq;

Boleslaus ueneno a Ruthenis extinctus.

kazimirus Leopolĩ obsedit.

Expedicio kazimiri in Russiam.

Russię vltima dedicio.

kazimirus Adleydam Lantgrauij Thoringię duxit vxorem.

Adleyda regina moritur.

Pax cũ ordine.

litis ruptisq; muris conquisiuit, & ipsam cum territorio regno Poloniæ resti/tuit, prerogatiuam cudendi monetam eidem non abrogando. Deinde in du/catum Zeganeñ copias producens, castrum & oppidum Stinauiam in po/lonico Stzyinawa appellatū, satis munitū expugnauit, & muros solo æqua/uit. Insuper populationem in agros & uicos latius extendens, ad ciuitatē & castrum Zeganeñ exercitum promouit. Seroq; dux Zeganeñ Henricus te/meritatem suam perpendens, pacem per caduceatores petiuit, rex autē hu/miliatione hostiū pacem fecit, & eam litteris confirmauit. Sequenti antē an/no imperator Thartarorū secretis nunciis Daszkonis, quem rex Kazimirus capitaneum Przemislieñ fecerat, & Danielis de Ostrow inuitatus, ualidum exercitū ad uastādum Russiam & Poloniā, & ad rescindēdum imperium re/gis Kazimiri misit. Rex autē raptim collectis copiis, in una fluminis Istulæ ripa, alteram Thartaris tenētibus, ne hostis fluuium superaret locauit. Ali/quot igitur diebus hinc inde proiectiones ex arcubus & balistis facientes dis/cesserunt Thartari, unico Alberto Czeleyo de Wrzaui & Sepnicza, palati/no Sandomirieñ de domo Habdangk Thartarico telo percusso occumbēte. Predasq; agentes, ad castrū Lublin uenerunt, quod tunc ligneū erat, non ta/men expugnare ipsum ualuerunt. Ioannes cœcus rex Bohemiæ senio confe/ctus, etiam duodecima mensis Iulii, anno domini 1345 in Czirzin āte Grac/couiā uenit, & post duos dies repulsus. Alia historia habet post octo dies, a Graccouia uersus Bohemiā cum paucis discedens, reliquū exercitum suum bifarie diuisit, unūq; uersus Lelow, alterum uersus Ilkusz uastatum ire Polo/niam misit, quos milites regis Kazimiri, qui uersus Lelow in uilla Biala, & q/uersus Ilkusz in uilla Pogonya consequentes, disiecerunt & prostrauerunt. Pluresq; ex eis captiuantes, inter quos erat Hinek de Damb, Zaiecz, Pta/czek, Alszo de Strambergk & cæteros uinctos regi Kazimiro presentarunt. Causa aūt ingressionis Ioānis regis Bohe: uersus Graccouiā, ablatio territo/rii Wschowa, & incineratio ducatus Zeganeñ fuit. Bohemi autē referūt nō discessisse regem eorum Ioānem cœcū, nisi manu tacta porta ciuitatis Grac/couieñ secundum compactata.

Stinauiā expugnatur. — *Thartarorum incursio.* — *Ioanni ceci Bohemię regis expeditio in poloniam.*

CAPVT XIX.

POstea factiones pragmaticas, seu iura regni mūnicipialia, quæ in hāc diem Poloni colunt & obseruant, cōfecta & ordinata rex Kazimirus in conuentione generali, apud Visliczam oppidum Sandomi: p dominica Letare tenta, anno domini 1347 pronun/ciauit, publicauit, & teneri precepit, quantū autē sint uiciata, quantumue in certis passibus legi diuinæ & humanæ contraueniāt, rectores polonorū rati/one & intellectui uigentes, uideant, iudicent, & corrigāt. Anno item domini 1349. Comparato numeroso exercitu rex Kazimirus, terras Russiæ, castra & ciuitates, quæ nondum suo imperio parebāt, expugnauit, & subiugauit. Luczko, Brzescze, Chelm, & eorum uicinia in suam ditionē redegit. Hisq; secūdis successibus elatus, ad incōtinentiæ impacientiæq; pestes diuertit. Et regina Adleyda cōsorte sua, moribus honesta, spreta cōcubinarū āplexibus publice utebatur, quarum greges in Opoczno, in Czchoyy, in Crzeczow & alius locis

Kazimirus iura dedit. — *Kazimir⁹ Russiā expugnat & imperio subiugat.*

alijs locis quaſi quaſdam turpitudinis officinas locauerat. Pontificumq; &
Baronum ſuorum monita negligebat. Summi ergo Pontificis Clementis ſe
xti pape, ſeuero proceſſu, ſuggeſtione eccleſiæ polonicę Preſulum, moni/
tus eſt, ut omnibus concubinis relictis, in thoro continentiaq; coniugali per/
maneret. Sed & uillas Epiſcopales, Zloteñ poteſtatis prope Sãdomiriam,
uiolando libertates eccleſiaſticas per Ottonem de Pilcza, Palatinum & Ca
pitaneum Sandomiriẽ: de domo bipennium, tributis & laboribus ſeruire co
gebat. Quam iniuriam Bodzantha Epiſcopus Graccoui: reſcindẽs, primũ
Ottam de Pilcza, deinde regem Kazimirũ cenſuris eccleſiaſticis percelluit.
Ad quas exequendas Martinus Bariczka Vicarius eccleſiæ Graccouiẽ: per
Bodzantham Epiſcopum Gracco: miſſus erat. Tametſi rex Kazimirus ira
tus manus tunc a Bariczka contineret, expoſt tamen ſatellitum ſuorũ ſug/
geſtione inflammatus, prefatum Martinum Bariczka in die ſanctæ Luciæ
comprehendi, & ſequenti nocte in flumine Iſtula per Cochanum familiarẽ Delictum Kazimiri.
ſuum ſuffocari mandauit. Poſt hoc deo puniente omnis proſperitas a rege
Kazimiro & populo ſuo abſceſſit, & ſtirpem eius uindex iuſtus de regno po
loniæ eiecit. Lithuani etẽm in terram Lukouieñ & Radomieñ, poſtea quoq;
in Sandomiriẽ: impetum fecerunt, & eas affligentes, raptam predam homi Lithuanorum incurſio in Poloniam.
num & pecorũ abduxerunt. Deinde uidentes ſibi impune Poloniæ uaſtatio
nem prouenire, Lithuani cum Ruthenis & Thartaris ãno Chriſti 1351 om
nes uillas in circuitu Leopoli, ſpoliarunt, ac incendiis conſumpſerunt. Et q̃t
tuor terras notabiles uidelicet Belzeñ, Wladimirieñ, Chelmeñ, & Breſteñ,
a regno poloniæ abſtraxerũt. Ob hoc rex Kazimirus habẽs auxiliũ & copi/
as Lodouici regis Hũgariæ, grãdem in Lithuanos ægit expeditionẽ, & Wla
dimiriẽ: terram, caſtrũq; conquirẽs, etiã Keyſtutonem ducem Lithuaniæ in Keyſtut dux Lithuanię.
quodam particulari certamine, cœſis Lithuanis, cœpit. Qui cum omnibus
fratribus Lithuaniæ ducib9 & ſuis terris fidem ſe Chriſti ſuſcepturum iure/
iurando promittens, a regibus comiter & honeſte detẽtus eſt, ſed reges delu
dens, nocte effugit. Fraterq; eius ſenior Olgerdus dux Lithuaniæ ſequẽti an Olgerd9 Lithuanię dux pater Iagellonis.
no promiſſionibus Thartaros euocauit, qui magna multitudine glomerati,
terram Podoliæ regno poloniæ ſubiectam, uaria cœde & ſpoliis uaſtauerũt
Fuit autẽ Olgerdus pater & genitor Iagellonis, q factus rex Poloniæ, Wla
diſlaus ſecundus fuit nuncupatus. Inſuper Lubardus dux Lithuaniæ ſecrete
ad ciuitatem Haliciẽſem, quæ per Kazimirum tenebatur, ſeptima die Iulii,
anno domini 1353 perueniẽs, induciis, inter regem Kazimirum & Lithuanos
iureiurando firmatis, inique uiolatis, eam impugnauit, & magna multitu/
dine ciuium atq; mercatorum occiſa, ciuitatẽ ſuccendens, cum ſpoliis ueloci
fuga in Lithuaniam rediit. Predaq; in tuguriis depoſita, cũ maioribus copi/
is uerſus Zauichoſt, nona die Septembris uenit, & uillas atq; rura in quat/
tuor miliaribus a ſingulis partibus conſiſtentes, ſpoliis, cœde, & igne uaſta/
uit. Et anteq̃ milites Polonorum arma ſumerent, raptam predam in latibu/
la Lithuanorum deduxit. Hæc mala propter ſcelera regis Kazimiri eſtimã/
tur prouenire, maxime propter culpã in chriſtos domini Bodzãtham Epiſ/
copum Gracco: & Martinum Bariczkam patratã, ad quam delendam ãno
præcedenti

præcedenti scilicet 1352 Albricum Cancellarium Dobrzineñ, & Plebanum Bochneñ, rex Kazimirus ad Clemētem sextū in Auinionē misit, simulq; ne Wratislaviẽ ecclesia a suo Gnezneñ metropolitano alienaretur. Karolus eñ Romanoꝝ & Bohemiæ rex, missis solennibus nūciis ad papam, Prageñ Archiepiscopo eam subici deposcebat, Suscepitq;, sustulit, ac deuote rex Kazimirus omnes conditiones pœnitentiæ iniunctas peregit. Primum eñ ius libertatis uniuersis uillis ecclesiæ Graccouiẽ: reddidit. Ecclesiamq; Vislicieñ quadra & pollita petra sumptuoso opere, priori ecclesia humiles muros habente, demolita. Item ecclesiam sanctæ Mariæ Sandomiriẽ: Item Stobnicẽ: Szidlouieñ, in Zagoscz, & in Gargow ecclesias, in satisfactionem sceleris, & supplementū pœnitentiæ pulchris muris formauit. Obtinuit etiā prefatus Albricus a summo Pontifice, ut per decimam quadriennalem uniuersus poloniæ clerus, contra subitos Lithuanorū insultus subueniret. Obtinuit etiam ne ecclesia Wratis: a corpe Gnezneñ metropolitico scinderetur. Deducendo in consistorio Apostolico euidentibus probationibus a regibus & ducibus poloniæ eam fundatam & dotatam prout superius dictum est. Sub eo quoq; tempore Kazimirus rex Poloniæ certo priuilegio, ecclesiæ & diocesi Gracco: concesso, omnes colonos & rusticos ad ducendum manipularem decimam, ad loca per dominos decimarū electa, perpetuo esse astrictos decreuit. Considerās quoq; rex Kazimirus perniciosas in Maydenburg ex regno poloniæ appellationes, fortunas atq; substātias subditorum deuorantes. Ius supremum theutonicale in castro Gracco: anno domini 1356 constituit, aduocatum per solum regem eligendum. Septem uero Scabinos ex certis ciuitatibus Gracco: urbi uicinis, per procuratorem generalem Gracco: legēdos cōmisit, & prouocationes ad Maydenburg peramplius fieri per patentes literas prohibuit, quarū tenor sic incipit. In nomine domini amen. Quoniā humana conditio &c. Et quia eo anno 1356 regina Adleyda (per Henricū Hassiæ Lantgrauium genitorem ipsius ex Zarnouiecz in Hassiam reducta) rebus humanis excesserat. Ideo anno sequēti uidelicet 1357 rex Kazimirus tertiam uxorem Heduigim uirginem, Henrici Glogouiensis ducis filiam, moribus & forma spectabilem sibi matrimonio collocauit.

Pœnitencia kazimiri.

Ius Theutonicum in castro Graccouieñ institutum.

Appellatiōes in Maydeburg prohibire.

CAPVT XX.

PRæterea orta contētione de principatu & successione in locum Stephani Moldauie Voyeuode, inter duos fratres Stephanum & Petrū prefati Voyeuode filios. Petrus minor natu eo q; liberalioris esset ingenii, fauore maioris partis Valachorū & subsidio Hungarorum, Stephanū maiorem natu expulit. Is ad Kazimirū regem poloniæ confugiens, se per illum in principatum restitui petiuit. Rex autem Kazimirus anno domini 1359 post diem apostolorū Petri & Pauli cū eo exercitum militum ex terris Gracco: Sandomiriẽ: Lublineñ, & Russiæ misit. Hi post aliquot fœlices particulares triūphos, siluā uastam, Plonini, a solitudi ne (eo q; profectum nō ferat) dictam, in terra Sepeniceñ sitā, ingressi, arboribus succisis & subserratis ordinatiōe Petri minoris natu obruti sunt. Valachi siquidē arbores succisas impellentes, alia in aliā cadente, atq; uiciniorē

Poloni a Valachia cœsi.

præcipitante

præcipitāte, uiros, equos, armaq; sine bello attriuerūt & deuicerūt. Pluribꝰ
exanimatis aliis in manibus pedibus ue aut alia pte corpis mutilatis. Cæte/
ra multitudo inopinato casu perculsa, in deditionem & captiuationē uenit.
Ea clade Kazimiro nunciata, illico misit, qui omnes captiuos milites & uul/
gares redimerent, & facili ære redimerunt. Captus fuit in ea clade Sbigneꝰ — Clades Polonorum.
de Olesznicza de domo Dębno, Sbignei Cardinalis & Episcopi Graccouię
auus, qui in diem mortis propter tibiarum uiolationem claudicauit. Nauogi
us de Tanczin, filius Andreæ de Tanczin palatini Gracco:, quum inter tu/
multus manus Valachorum effugisset, ex loco cladis Romam adiit, & se pres
biterum ordinari disposuit. Et post in patriā reuersus, in decanum Graccoui:
fuit promotus. Ea quoq; clade undecim signa capta fuere, regia seu terre/
stria tria Gracco: Sandomirieñ, & Leopolieñ. Militaria nouem uidelicet Bi
pennium, quod prefatus Nauogius erexerat. Alterum de Leliua. Tercium
Vulpium, quartum Rauitarū, quintum Griffonū, sextum Srenieuitarū, se/
ptimum Habdankonū, octauum Volukossarum, nonum Streparum, tandem
caristia & atroci fame in regno Poloniæ & uiciniis eius exorta. Anno domi/ — Fames ualida.
ni 1362 rex Kazimirus horrea sua in singulis terris regni sui frugibus abun/ — Liberalitas regis.
dantia aperiri, & moderato precio uendi iussit. Proprii autē homines pecuni
as ad emendum non habentes, rerum cōmutatione aut labore, prestitum fru
mentum merebātur. Castrorum & ciuitatum fabricas & muros, piscinarum
& fossatorum aggeres & alueos, tum aquæ ductus & edificiorū uariorū stru
cturas extendendo. Ex quibus illud memorabile fossatū, quod a Graccouia
uersus Bochnyā tendit, & flumine Istula in id immisso, ligna per id & sal trā
duci destinabat, adhuc eminet & apparet. Anno autē domini 1363 bella pa/
rantes, Karolum imperatorem Romanorū & regem Bohemorū Lodouicū
Hungariæ, Kazimirū Poloniæ, & Sigismundum Daciæ, reges. Eo q; impe/ — Pax Heroum suscepta.
rator Karolus coram nunciis Lodouici regis Hūgariæ dixerat eius matrem
parum pudicam. Vrbanus papa quintus, per relligiosum fratrē Ioānem or/
dinis minorum, prudentia ac eloquentia pollentem composuit. Is namq; pro
stabiliēda inter reges pacē psuasit & induxit, ut illustrē uirginem Elizabeth
Boguslai ducis Stolpeñ filiā, Kazimiri uero regis Poloni: ex filia Elizabeth
neptem, ac Lodouici regis Hungariæ consobrinā, ex amitali sorore susceptā
Karolo regi Romanorum & Bohemorum, cui tres coniuges Blanka, & An
na, atq; Mecellina breui discesserant, in uxorē despōsarent. Ad quod apostō — Nuptię in signes Graccouię
licus nūcius (ita em̄ per Karolum imperatorē rogatus erat) pro carnispriuii
diebus nuptias constituit. Ad futuram itaq; nuptiarum solennitatem, auus — Hospites. Imperator.
uirginis Kazimirus rex Poloniæ, uicinos reges & principes uidelicet Lodoui — Rex Hungarię
cum Hungariæ nepotem suum Sigismūdum Daciæ & Petrum Cipri reges — Rex Dacię. Rex Cipri.
Othonem Bauariæ, Semouitum Mazouiæ, Boleslaum Sweidniceñ, filium
sororis suæ, Wladislaum Oppolieñ, & cæteros principes corrogauit ac in/
uitauit. Rex Cipri per mare in Valachiam uectus, tandem in terras Russiæ
Sigismūdus uero rex Daciæ in Stolpeñ ducatū mari adueniēs, cū duce Stol
peñ affine suo & uirgine Elizabeth, sumptibus regis Kazimiri. Lodouicꝰ au
tem rex Hungariæ per Sandecz in Gracconiā aduenerunt. Tandem Karo/

rolo regi Bohemiæ & imperatori, quattuor reges, Hungariæ, Poloniæ, Daciæ, Cipri, cum principibus & multitudine copiosa ad unū miliare egredientes, accurrerunt, ipsum cum omni honore benigne excipientes. Dumq; urbi appropinquaret, uirgo Elizabeth cum patre duce Stolpensi in regio apparatu multis comitata uirginibus, Karolum futurum maritum excepit. Processiões deinde omnium ecclesiarum & statuum Gracco: ciuitatis subsequute, exceptione sua diem in uesperum prorogarunt. Regibus omnibus speciales thalami & habitationes purpuris & cortinis, auro, gemmis, & ostro, superbe in castro Gracco: decoratæ. Cæterisq; principibus & Baronibus honesta hospicia, omnib9 necessariis ad usum, uoluptatemq; hominum plenæ distributa, singulis nō solum uictualia largissima, sed etiā quæ cuiusq; postulasset priuata necessitas, in abundantia ultro largita sunt, & ultra necessaria omnium rerum in hospicia importata. In circo ciuitatis Gracco: in certis locis, dolia, uasaq; plēna uino, & alia grano auenæ locata fuere. Ex quibus singuli hospites & inuitati pro libidine hauriebant. Tercia die aduentus Karoli imperatoris in Graccouiam, uirgo Elizabeth ducis Boguslai filia, in ecclesia maiori Gracco: præsentibus regibus, Iaroslao Archiepiscopo Gneznen̄ uerba dicente, Karolo imperatori desponsata, & in matrimonium tradita est Cui Kazimirus rex Poloniæ centum milia florenorū in dotem dedit. Instaurati sunt postea chorearum, hastarum, & plausuum ludi, reges principesq; rex Kazimirus delicatis cibis, opipare tractās, reficiebat, & post singula fercula omnibus diebus singulis regibus & hospitibus magni præcii munera misit. Vierzinek cōsul Gracco: genere nobilis, & natiōe Renen̄ de domo & armis Lyagoda, omnium officiorum in curia regis gubernator. Introituūq; & pecuniarum regalium receptor ac dispēsator, quinq; regibus & uniuersis principibus, in domum suam ad prandium inuitatis. Impetrata a regibus licentia, ut iuxta proprium arbitrium, loca regibus distribueret. Kazimirū regem poloniæ primum, secundum Karolum Romanoꝝ & Bohemiæ regem, tercium Hungariæ, quartum Cipri, & ultimum Daciæ, reges locauit, ratione reddita, ꝙ nulli magis q̄ domino suo Kazimiro pro immēsis beneficiis, ad fauēdum amplissimum honorē obligaretur, quos cibariis delicatis reficiēs etiam unicuiq; excellentia munera inter prandendum obtulit. Verum Kazimiro regi poloniæ, aliis regibus inspectantibus quæ obtulit, tanta fuisse perhibentur, ut summam centum milium florenorū excederent. Diebus conuiuii (qui usq; in uigesimum diem differebātur) peractis. Firmata inter reges & principes amicitia, & icto perpetuæ pacis fœdere, sacramenti iuramento firmato, missis inter se muneribus, in regna principatus & dominia sua, Kazimiro per præfectos & prouisores suos, usq; quo proprias regiones contingerent necessaria administrante, disgressi sunt

Virzineck theutonici magnificencia & liberalitas.

CAPVT XXI.

kazimiri in Lithuania bellum.

Einde rex Kazimir9 ualido exercitu ex uniuerso regno Poloniæ generali expeditione contracto, anno domini 1366 post festum Ioannis baptistæ, terras per Lithuanos quindecim annis occupatas, recupauit, Bresten̄, Lucen̄, Chelmen̄, & Belsen̄. Sed dux Georgius

Georgius qui Belſeñ terram occupabat, eam blandiciis, non hoſtem, ſed feu
dalem ſe aſſeuerando, ementitus & ſub fraude obtinuit. Et eidẽ rex Kazimi
rus terram Chelmẽ: cum caſtro in adminiſtrationem dedit. Portionem uero
terræ Wladimirieñ Alexãdro duci Lithuaniæ, filio Keyſtutonis, & Olger/
di nepoti uiro expertæ ſinceræq; fidei, in gubernationẽ commiſit, & in Polo
niã exercitum reduxit. Dum autẽ altera die poſt feſtum Natiuitatis Mariæ
anno domini 137o ceruum fugientem circa Przedborz uenando, auidius ſe/
queretur colliſus, adeo uehementer concuſſus, in tibia ſiniſtra ũulneratus, &
febre correptus eſt, ut nõ niſi in curru ueheretur, ſed cura medicorum a febre
liberatus, in Sãdomiriam tranſiuit, & ſpretis medicorum, præſertim magi/ Egritudo kazimiri.
ſtri Henrici de Colonia uiri conſcientioſiſſimi conſiliis, inordinate utendo fru
ctibus, crapula, & balneo, in grauem recidiuam (iuxta quod præfatus Henri
cus medicus prænunciauerat) incidit. Sentiẽſq; morbum inualeſcere, uerſus
Graccouiam proceſſit, dum quoq; in Oſſek perueniret, magiſtri Mathei al
terius medici aſſenſu, cæteris medicis improbãtibus, medonem bibẽs, in for/
tiores febres deuenit. Cumq; penultima Octobris in Graccouiã adductus,
ualidius ab ægritudine premeretur, medicis lõgam uitam dilatatis ſermoni/
bus portendentibus, rex ſe debiliorem intelligens, tercia die Nouembris ac/
cerſitis in cubiculum Floriano Epiſcopo Gracco: & Wladiſlao duce Oppo
lieñ nepote ſuo, ex Elizabeth filia ſororis ſuæ, per Lodouicum Hungariæ re Teſtamentum
gem ad uiſitandum regem Kazimirum miſſo, teſtamentũ condidit. Duabus pro ſua prole
filiabus ſuis uirginibus Annæ & Heduigi, ex Heduigi filia Henrici Glogo/
uieñ ſuſceptis, omnia ornamenta lectorum, cortinas, & uelamenta de biſſo,
purpura, gemmis, margaritis, & lapidibus precioſis. Item omnes ſcultellas
ex puro auro fabricatas. Item omnium uaſorũ iocaliũ & clenodiorum de ar
gento medietatem, reliquam uero medietatem Heduigi conſorti ſuæ. Itẽ ne
poti ex filia Elizabeth primi matrimonii Kazimiro filio Boguſlai ducis Ste
tineñ, Siradieñ, Lancicieñ, & Dobrzineñ ducatus, & quattuor caſtra Cruſui
ciã, Bidgoſtiã, Balathow, & Valcz. Item eccleſiæ Gracco: crucem magnã
aureã, pluribꝰ gẽmis & lapidibus ornatã, q̃ decẽ milibus florenoꝝ penſaba/
tur. Item eccleſiæ Gnezneñ delatorium ſacramenti uulgo monſtrantiam di
ctũ argenteũ, deauratũ, reliqiis ſanctoꝝ refertũ, & bibliã decorã. Itẽ brachiũ
ſancti Coſme in reſeruaculo argenteo deaurato, eccleſiæ Poſnaniẽ: Item Sbi
gneo Przedborio & Paccoſſio filiis, Sbignei de Brzeze, oppidum regium
Wlodziſlaw cum aliquot uillis. Item duobus filiis ſuis naturalibus, Niemy
erze quem ex iudea ſuſceperat, & Ioãni Bogucze uillas Cuthaw, Iurznicz,
& Drugnia, & alias uillas. Item Ioãni Zaclika caſtrum Miedzigorze in ter
ra Sandomirieñ, Iaſzkoni Zarowſki Podgaye, Paulo Zlodzey Nyeklay,
Et pluribus aliis aulicis & ſeruitoribus uilllas, aduocatias, pecunias dedit &
legauit. Exequutorẽ huiuſmodi teſtamenti Ioannem de Strzelcze, Szuchi/
uilk cognominatum, Grzimalitam Decanum Gracco: & Cancellarium re/
gni Poloniæ cõſtituens. His itaq; cõpoſitis, ſacramẽtis euchariſtiæ & ſacræ
unctionis perceptis. In palacio inferiori amplo caſtri Graccoui: ad meridiẽ
ſito, feria tertia proxima ante feſtum ſãcti Leonardi, quæ fuit qnta Nouem/

 bris, anno

Kazimiri mors.

bris, ano ætatis suæ sexagesimo completo, circa ortũ solis, spiritum deo reddidit, tercia autẽ die mortis suæ quæ fuit septima Nouembris, a tribus Pontificibus Iaroslao Gneznen̄, Floriano Gracco: & Petro Lubucen̄, a Wladislao duce Oppolien̄, & Baronum ac popularium frequẽti numero, in latere dextro prope maius altare in ecclesia Gracco: sepultus. Sepulchrũ successu temporis tabulis imaginibusq; marmoreis postea extructum ornatumq; est. At Semouitus Mazouiæ dux, morte Kazimiri audita, castra illico Ploczko, Rawa, Gostinin, Vissegrad, & Szochaczow accepit, & ea sibi appropriauit. Fuit autẽ rex Kazimirus, crassus & medius corpore, fronte uenerabilis, crine plurimo & crispo, barba promissa, uoce aliquãtulum balba, sed sonora. In comessatiões & uenerẽ, cæterasq; uoluptates præceps, in patriã clemens, in subditos modestus, in mulieres intemperatus. Regnauit annis quadraginta, hic ex omnibus regibus & principibus, quos unq̃ Polonia habuit, regnum Poloniæ magnificauit, templorum, castrorũ, ciuitatum, & curiatũ uaria structura. Castrum Gracco: palaciis, turribus, tectis, & picturis ornauit. Item ciuitatem Kazimiriam, Graccouiæ iunctam erexit, muro cinxit, & de suo nomine Kaziminiriã uocauit. Item Vieliczkam, Skauinam, Ilkuss, Badzin, Lelow, Sandomiriã, Visliczam, Opoczno, Szidlow, Radom, Vauelnicza, Lublin, Stauissin, Caliss, Pisdri, Vielun, Konin, Lanciciã, Piotrkow, Ploczko, Iuniwlodz, Leopolim, Sanok, Crosnam, Czchow muris cinxit. Itẽ castra & curias Posnanien̄, Kalissien̄, Sãdomiriẽ: Lubliñe: Leopolien̄ altius & inferius, Pisdren̄, Vielunen̄, Siradiẽ: Lanciciẽ: Plocen̄, quod murum habuit ipse aliũ addidit. In Kolo, Nyepolomicze, Szidlow, Boleszauicz, Ostrzessow, Przemislien̄ Lanczkoronã, Lelow, Bandzin, Ocecz, Crzepicze, Czorsten, Szeczechow, Solecz, Zauichost, nouæ ciuitatis dictũ Korcin, Konin, Nakel, Vielen, Miedzirzecz, Cruswicza, Zlothoria, Przedecz, Bidgostia Lubaczow, Trebowla, Halicz, Custan, Opoczno, Przisow, Rauense, Vissegrad, Przedborz, Brzesnicza. Item sacras ædes & templa, duas ecclesias in castro Gracco: uidelicet sancti Michaelis & sancti Georgii. Item hospitale in Stradomya. Item Sandomiriẽ: & Vislicien̄ collegiatas. In Stobnicza, Szidlow, Lapszicze, Kargow, Niepolomicze, Solecz, Opoczno, Korczin, sancti Stanislai in rupella. Item testudinem ecclesiæ Graccoui: Cathedralis stellis deauratis decorauit, & chorum eius plumbo texit. In eadẽ cathedrali sacellũ assũptionis beatæ Mariæ, & alid' apd' prædicatores cõstruxit & exornauit. Item monasteria in Piotrkow, Lancicia, Noua ciuitate Korczin & alia construxit, picturis tectisq; decorauit. Ac eisdem ecclesiis & monasteriis, calices, cruces, & libros, iuxta magnificẽtiam regiam donauit. Item in circo Gracco: palacium cum officinis ad uendendum pannos & mercantias, uulgariter pannicidiũ nũcupatũ. Et hortũ ferarum uulgo ferale alias terithrophium appellatum hodie demolitum, cuius ruinas & portiones cum altissimis arboribus ante ingressum adolescentiæ meæ præueni & perspexi, nunc indiciis eorum non apparentibus, cõdidit ac muro extruxit. Et quicquid polonia in castris, ciuitatibus, ecclesiis, curiis, muratum continet, id pro maiori parte ab ipso Kazimiro, & suis sumptibus est perfectum. Et licet ipse incontinens fuerit

Benegesta eius memoratu digna;

Extructiones Ciuitatum, castrorum, templorum, hospitalium.

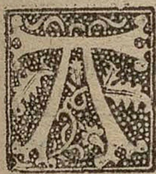
Emporium.

Ferale.

tinens fuerit. Clericos tamen bonæ conuersationis & castos plurimũ dilexit. Eisq; prælaturas ac beneficia ecclesiarũ, de infima plebe existentibus, ultra nobiles & seruitores suos conferebat. Omnes peculiari cura spirituales ad/hortando, ut circa suas ecclesias residentiam faceret personalem. Colonis & subditis agrestibus, a nobilibus & militaribus ne fierent oppræssiones & in/iuriæ, summe prouidebat. Fures & prædones etiam quātumcūq; fuissent nobiles, suspendi, decollari, uel alia nece interimere iubebat, humanas minitati/ones non metuens. Calumniatores uero si quospiam reperit, ferro ignito in facie aduri mandauit. Exempto quādoq; maiori nummo, homini uillano de suo heroa querenti monuit, ut ignili comparato & silice in campo reperto, si aliter non daretur, incēdio se ultum iret, tradidit. Eaq; licentia multorum militariũ, substātias suorũ subiectorũ per iniuriā expilantiũ, refrenauit.

Canonica Prælatorũ electio.

CAPVT XXII.

Nno domini 1335 ingens multitudo locustarum per turmas & turmas diuisa, in Poloniam spicis luxuriantibus uenit. In ea fre/quentia & spissitudine, ut radios solis obumbraret, & tanta altitudine, ut ungulas equorum excederet. Abraserunt ubicumq; descenderunt suo morsũ, frumenta, herbas & gramina. Post locustas, ualidis/simus uentus, uniuersum poloniæ regnũ concutiens, domus & arbores euer/tēs, incepit & superuenit, uigesimanona Septembris, & pluribus diebus du/rauit. Eodem anno tredecima mensis Iulii. Boleslaus dux Bregeñ, monasteri/um ordinis fratrum minorum in oppido suo Brega fūdauit, quod Nankerus Episcopus Wratisla: auctoritate Ioannis papæ uigesimi secundi, in anno se/quenti uigesimanona mensis Iulii confirmauit. Eodem anno mortuo Luthe/ro de Brūswigk magistro Prussiæ, Theodricus de Aldemburgk Marsalcus, Saxo genere, a captiuitate polonica liberat9, in Magistrum successit. Anno domini 1336. Przemislaus Rathiborieñ & Oppauieñ dux, monasteriũ san/ctimonialium ordinis prædicatorum in ecclesia sanctispiritus in Rathibor fundauit, deditq; illi pro dote uillas ducales, molendina, & plures libertates. Processu autem tēporis Eufemia alias Ofka princeps Mazouiæ pro eodē monasterio oppidum Iauorow cum septem uillis coemit, quod & quas Ni/colaus dux Rathiborieñ filius Ianussii uiolenter occupauit, & sibi appropri/auit. Filiiq; sui Venceslaus & Ianussius haud secus q̄ hereditaria spretis a/postolicis censuris inter se diuiserunt. Boleslaus Bregeñ & Legniceñ dux ꝓ/dige uiuendo fere omnia consumpsit, ut decætero unde se aleret nō haberet. Mortua interim sua consorte Margaretha, filia Venceslai regis Bohemiæ, a/liam de Graccouia Katherinam anno domini 1336 superduxit. Doteq; per eam allata, Bregam & Olauiam redemit, & in Brega suũ domicilium cōsti/tuit, terram autē Legniceñ uariis pecuniarum summis grauatā, filiis suis Vē/ceslao & Lodouico dedit, ut sibi quantum scirēt consulerent. Qui suffragio a militaribus & agrestibus petito & obtēto, Legniceñ terram a creditoribus liberauerunt. Nonnullis creditoribus conditionem eorũ miserantibus, suarũ pecuniarum portionē remittentibus. Anno quo supra tricesimosexto supra mille tricentos, sedecimo kalendas Nouembris duces Lithuaniæ, filii Gedi/

Locustę in Polonia.

Monasterium Bregeñ erigit.

Theodricus de Aldemburgk magister Prussię. Monasterium in Ratibor fundatur.

mini, Olgerth, Keystüt, Koributh, Patrikyg, Lubardus, Szuriwil, Büthaw
Mazouiam ingressi (quis affinitatem & pacem cum ducibus Mazouiæ iu/
xerant & firmauerant) eam hostiliter prædati sunt, & exusserunt. Et plusq̃

Lithuania vastata.

mille ducentos christianos & pecora in Lithuaniã abduxerunt. Eodem anno
adueniente exercitu ex Almania in Prussiam, in quo erant Margrabius Brã
denburgeñ, Comes de Namẽ, & Comes de Hennẽbergk, in terras Lithuano
rum ingressi sunt, & castꝝ Pullen oppugnauerũt, in quod Lithuani ad quat
tuor milia hominum, cũ coniugibus, pignoribus, & fortunis confluxerãt. Et
q̃q̃ Lithuani probe restitissent, tamen castrũ ex frequenti proiectione ma/

Cruciferorum victoria.

chinarũ dirutũ & expugnatũ iri uidentes, in castri medio rogo extructo, om
nes fortunas suas & substantias incenderunt. Coniugibusq; & paruulis truci
datis, iugulum præfecto castri omnes præbuerũt, ne uiui in hostium manus
uenirent. Et christiani castrum irrumpentes, paucos ex tanto numero su/
perstites reperierunt, & hos aut necarunt aut captiuarunt. Castro incenso &
funditus demolito, regioneq; in circuitu uastata, in Prussiam redierunt. An/

Castrum Milicz obsidione cingitur.

no domini 1337. Ioannes rex Bohemiæ, castrum Mielicz sibi dari mandauit
quod Nankerus Episcopus Wratisl: tanq̃ uir Heroicus denegauit. Ob hoc
Ioãnes rex Bohemiæ misso exercitu, castꝝ Mielicz obsidione cinxit, & quũ
eius expugnatio difficilior uideretur, uafricie solita usus, ad Hẽricũ de Virb
na Archidiaconũ & Canonicũ Wratisla: administratorem castri, familiares
& notos cum lagenis uini meri, sciens eum ad potationes uinorũ auidum &
inclinatum, misit. Quũq; inebriatum tum blandiciis, tum terroribus, de resi
gnatione castri requirerent, Hẽricus Archidiaconus uir pauidus nulla eum
necessitate stringente, castrum Mielicz resignauit, & de ipso excessit. Nanke
rus ergo per litteras, ablatum castrum restitui ecclesiæ apud Ioãnem regem
laborauit. Quo abnuente totam diocesim Wratisla: interdicto supposuit.
At ubi Ioannes rex Bohemiæ Wratislauiam aduenisset, plures super castri
Mielicz restitutione interponebãtur tractatus, quos dum uideret Nankerus
in irritum cedere. Cum quattuor tantummodo Prælatis & Canonicis, cæte
ris metu se subtrahẽtibus, uidelicet Apeczkone Scolastico, qui postea in Lu
buceñ Episcopum fuit promotus, Othone de Domy, Cunczkone de Szal/
kow, & Petro de Bitkow, in monasterio minorũ sancti Iacobi regem in par/
ua stubella refectorio proxima se continentem, gestans in collo stolam, & in
pectore crucem, intrepide accessit. Inquiẽs, moneo te domine rex primo, itẽ
secundo, item tercio & peremptorie, ut castrum Mielicz a te uiolenter occu
patum, mihi & ecclesiæ meæ Wratisla: reddas. Denegãte autẽ rege restitu/

Nancker9 Episcopus Castrũ repetit.

tionem, tum Nankerus cruce in manu cum ligno dominico accepta. Aucto/
ritate inquit omnipotentis dei, te uelut ecclesiasticorum bonoꝝ inuasorẽ ex/
cõmunico, excõmunicatumq; denũcio, in nomine patris & filii & spiritussan
cti amen. Ioannes rex in furorem uersus, q̃ temerarius est inquit iste Pop, id
est sacerdos, querit sui interfectorem. At ego a sanguine suo me continebo.
Egredientem a conspectu regis Episcopum, Consules Wratislauiẽses carpe
bant, ꝙ aliis uiis neglectis regem excõmunicauerit. At ille ego uos consilia/
rios & adiutores suos, eadẽ auctoritate dei omnipotentis qua & regẽ uestrũ

excomunnico

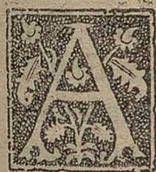

excommunico, & excommunicatos decerno. Sed neq; rex ueſter glorietur ſe
fore regem, quũ magis regulus q̃ rex ſit extimãdus. His uerbis rex, durius q̃
cenſuris ſe læſum exiſtimãs, nuncios ad Epiſcopũ Nankerũ miſit, utqua ex
cauſa regem Bohemiæ putaret regulum, non regẽ appellandum ediſſereret.
Quibus Epiſcopus, qui in ſuo regno Metropolitano caret, & in coronatione
ſua, prece & precio aliarum nationũ Archiepiſcopos cõducit, regulus eſt,
& inter omnes Catholicos reges minimus. Sugillatio huiuſmodi Ioãnem re
gem Bohemiæ adeo mouit irritauitq;, ut ex Prageñ eccleſia metropolitanã
creari temporis proceſſu procurauit. Poſt triduum diſcedens Nankerus in
Niſſam cum omni clero ſæculari & regulari, quem rex quia appellationi a
ſe factæ non adherebat eiciendum mandauit, Et omnes eccleſias obſerari
iuſſit. Rege autem mandante & ciuibus Wratiſlauien: eccleſiis per uio
lentiã patefactis, officia diuina præſbiteri uagi & diſcoli cœperunt, populo
autẽ cõmuni faſtidiente eccleſias ingredi, compellebatur a lictoribus & recu
ſantibus ueſtes detrahebãtur. Poſt alias tandem maiores cenſuras, tam in re
gem Ioãnem q̃ conſiliarios eius & ciues Wratiſla: latas, rex furore plenus,
bona temporalia Epiſcopi, ac omnium eccleſiarũ & monaſteriorũ ducibus
Sleſiæ occupare iuſſit, ſed omnibus aliis iuſſionem deteſtantibus. Boleſlaus
Bregenſis dux, inopiæ ſuæ ſuccurſurus, oppida, uillas, decimas & introitus
omnium eccleſiarum in ſuo ducatu Bregeñ inuaſit & diripuit. Pro quo ipſe
& terra ſua, quod longo tempore pertulit, ſuppoſita interdicto fuit. Sũmus
Pontifex Benedictus duodecimus etiã confirmauit & aggrauauit ſentẽcias
Nankeri Epiſcopi. Nec prius reſpondit ſe Ioanni regi requirẽti & petenti ab
ſolutionem impẽſurum, donec de caſtro Mielicz cœderet, & bonorum eccle
ſiæ plenam faceret reſtitutionẽ. Sed rege aliquot annis cum ciuibus Wrati
ſlauieñ anathema tollerante, eccleſia Wratiſla: direptionẽ eccleſiaſticorum
introituum pertulit.

Eccleſia Pragẽ. Metropolitana facta.

Bona Epiſcopi occupata.

CAPVT XXIII.

Nnõ quo ſupra in feſto ſanctæ Heduigis. Lithuani furtiuis itinẽ
ribus Mazouiã ingreſſi, Polthowſk & Czechanow oppida cũ
uiciniis eorum uaſtauerunt. Et plures mortales in Lithuaniã ab
ducebãt, quos milites Mazouiæ inſequentes, prædam & capti
uos excuſſerũt, & Lithuani fugierunt, pluribus ex eis in flumine Narew, pre
ſertim qui ſarcinas non abiecerant, ſuffocatis. Anno Chriſti 1337. Thartari
cum Ruthenis caſtrũ Lublin, duodecim diebus obſidẽtes impugnabãt. Sed
principe Thartarorum ſagitta ex caſtro miſſa, occiſo, ſtatim cũ magno cla
more receſſerũt. Anno domini 1339. Monaſterium fratrũ minorum ſub titu
lo ſancti Staniſlai Kazimirus rex Poloniæ in ſuo regio oppido Kaliſz funda
uit, & muro coctili erexit. Eodem anno Theodricus de Aldemburgk magi
ſter Pruſſiæ habens in ſuo comitatu Comitẽ Palatinum Rheni, & forte ex
ercitum ex Almanis congregatum, Lithuaniam hyeme ingreſſus, caſtrũ Vi
elunya cinxit. Verum quum omnes ſuos conatus in irritum recidere uideret,
in Pruſſiam redire coactus eſt. Et in æſtate cum multis forenſibus Lithuaniã
ingrediẽs, eam uaſtauit, & multos captiuos duxit. Tres quoq; aggeres & to

Ingreſſus Lithuanorum in Mazouiam.

Caſtrum Lublin impugnat.

Monaſterium in kaliſz fundatur.

Lithuania vaſtatur.

tidem alueos seu aquæ ductus, quibus Barbarorũ clandestina in terras Prussiæ arceretur inuasio disposuit. Anno domini 1340 die uigesimaquinta Marcii. In antiqua Wladislauia in monte, nouus chorus per Mathiã episcopum Wladislauieñ iactus & iniciatus est. Cui processu tẽporis & corpus superaddidit pulchro opere. Anno quo supra octaua die Septẽbris. Lithuani cũ suis ducibus in magna multitudine terras Mazouiæ uastarunt, nulloq; resistentiam opponente, captiuos abduxerunt. Eodem anno relicta Wladislai Loktek, Heduigis & genitrix Kazimiri secundi in Sandeceñ monasterio tumulatur, Kazimiro rege iusta funeri magnifico sumptu persoluente. Anno domini 1341 decima mensis Aprilis, quæ in parasceue cadebat, mortuus est in oppido Nissa Nankerus Episcopus Wratisla: plenus bonis operibus, & in ecclesia Wratis: sepultus. In morte eius quædam relligiosa fœmina suauissimũ audiuit cantum. Cui reuelatum est, animam Nãkeri Episcopi Wratislauieñ ab ãgelis in cœlum deferri, fertur sub ordinatione Ioãnis regis & Comitis de Luczembergk ueneno propinato mortem uiolentã incidisse. Fertur quoq; hic Episcopus miræ deuotionis ac magnæ abstinentiæ fuisse. Et missas quotquot legi poterant, in ecclesia in qua aderat audiuisse, & ad quamlibet eaꝝ specialẽ oblationẽ obtulisse. Fertur etiã singulis ãnis, certam sũmã pecuniæ uicariis ecclesiæ Gracco: pro annua strena (uulgo colũbatione) de Wratisla: misisse. Eodẽ anno qndecima mensis Iunii, Theodricus de Aldẽburg Magister Prussiæ in Thorun, in præsentia Karoli Marchionis Morauiæ filii Ioannis regis Bohemiæ mortuus est. Cui Lutherus Commendator maior alias Ludolfus Konigk natiõe Saxo successit. Anno domini 1342 decimoseptimo kalendas Augusti, alias feria tercia post Margarethæ. Karolo rege Hũgariæ in castro Vissegrod rebus humanis exempto, & in alba regali condito. Lodouicus filius eius, ætatis agens ãnum decimumseptimũ, in regem Hungariæ, dominico die ante festũ sancti Iacobi, alias duodecimo kalendas Augusti per Chanadinum Archiepiscopum Strigonieñ, assistentibus ei Wladislao Quinqꝫecclesieñ, Nicolao Agrieñ, Mieczlauo Vespimeñ, Colomãno Iaurieñ, Petro Sermieñ, Vito Nitrieñ, & Laurentio Bosneñ, Episcopis, & Baronum ac nobiliũ multitudine copiosa coronatus est. Eodem anno Przeczlaus de Pogorzelecz successor Nãkeri in episcopatu Wratisla: per Benedictũ papam 12. confirmatus & cõsecratus, ex curia Romana reuersus in Nissam uenit, ubi ad illum Karolo Marchione Morauiæ, filio Ioannis de Luczemburgk regis Bohemiæ ueniente, reconciliationẽ cum eo æquis cõditionibus super interdicto composuit. Eoq; ex Nissa in Wratislauiã diuertente & Karolo Marchione eũ cõcomitante, consules ac iurati Wratisla: pedibus nudati ac capitibus, palliis quoq; & cingulis ammotis, ex prætorio usq; ad monasterium sancti Adalberti uenerunt, & prostrati, culpaq; simpliciter recognita, ueniã suppliciter deposcebãt, ꝑ plures execrationes astringẽtes se nunq̃ simili rebellione ecclesiam Wratisla: molestaturos, unde & interdictũ sustulit. Verum digna plaga, indignam expulsionẽ Episcopi ac cleri & cœdem Ioãnis inquisitoris Wratis: ultura, repente superuenit. Casuali em̃ igne octaua die Maii alias in octaua sancti Stanislai in Wratislauia exorto, tota

Nankerus Episcopus Nisse mortuus.

Mors Theodrici de Aldenburgk.

Ludolfus konig mag: Prus:

karolus rex Hungarię mortuus.

Ludouicus in Regem coronatus.

wratislauia cõflagrata.

ciuitas

ciuitas conflagrata est. Visusq; est tempore incendii a quadā relligiosa fœmina, apud sanctum Mauricium extra muros Wratislaz inclusa, angelus contra ciuitatem exertū gestās gladium, & ardentibus carbonibus ciuitatem feriens & incendens. Eodem anno Lithuani in numeroso exercitu Prussiam ingressi, fere uniuersam spoliis, cœdibusq; & captiuitatibus impleuerunt. Magistro Luthero in expeditione contra nouam Marchiā, quā sibi gestiebat subiicere occupato, & suis defensionē non ferente, Qui reuersus tantā cōsternatione de suorum cœde & captiuitate āgustiatus est, ut sensu ammisso, delirus & amens fieret. In cuius locum Henricus Dusemer suffectus est. Anno domini 1343 in festo sancti Mathiæ quod in carnisprivium cadebat, nuptiæ per Kazimirū regē Poloniæ in ciuitate Posnanieñ cum magna solennitate celebratæ sunt. Boguslao duci Stetineñ filiā suam uirginem Elizabeth, ex Anna prima cōiuge, Gedimini ducis Lithuaniæ filia, desponsando. Eidē uiginti milia marcarum latorū grossorum Prageñ, & supellectilē in uasis aureis & argenteis, equis & uestibus pro dotalibus assignando. Et uicissim contra quoscūq; hostes & signanter contra fratres Cruciferos de Prussia, quadringentis galeis armatorum regi & regno poloniæ personali auxilio Boguslaum & germanos eius Baruin & Varcislaum obligando. Eodem anno Lodouicus Hungariæ, Ioannes Luczemburgeñ Bohemiæ reges, Karolus filius eius Marchio Morauiæ. Item Comes de Halles, & alii q̄plures illustres uiri, in Prussiam cū eorū potentiis aduenerunt, Atq; cū Magistro Prussiæ in Lithuaniā descēderunt. Lithuani autē interim quo eorꝫ terra uastabatur, cum omni potentia in terrā Zambiēsem & in Liuoniā perrexerūt, & eas grassabant. Magistro Liuoniæ absente et Samagittas oppugnante, Quæ uarietas adeo reges afflixit, ut Magistrū conuiciarentur tanq̄ huius pessimi euentus auctorem. Anno domini 1344. Hactenꝰ ecclesiam Prageñ Episcopalem & suffraganeam Maguntineñ Archiepiscopo, in Archiepiscopalem & metropoliticā Luthomislieñ uero quæ Abbacialis seu conuentualis sancti Benedicti fuerat, exclusis monachis in Cathedralem Ioānes cœcus Bohemiæ rex Philippo Frāciæ rege enixius factum adiuuante, per Clementem papam sextum, ultima die Aprilis in Auinione permutari procurauit. Et Arnestum Prageñ tunc Episcopū Archiepiscopali & pallii honore insigniri, Olomunceñq; in suffraganeam adiici obtinuit. Sed Wratislaz quam successu temporis Karolus Romanorū & Bohemiæ rex, Prageñ Archiepiscopo subiici deposcebat, Impediente uero Kazimiro rege Poloniæ, tanq̄ a regibus Poloniæ fundatam & dotatam obtinere non potuit.

Lithuani Prussiam vastant.

Henricus Dusemer magister Prussię.

Nuptię Boguslai ducis Stetinensis.

Vicissitudo spoliorum.

CAPVT XXIIII.

ANno domini 1345. Hēricus Dusemer magister Prussiæ, habēs in suo comitatu milites Hungariæ & Bohemiæ, item Marchionem Holandiæ, kalendis Marciis expeditionem in Lithuanos ægit, sed parum proficiens, tū quia Lithuani in castris & nemoribus delitescebāt, tum quia lubricitas terræ ex resolutione & glaciebus acciderat, in Prussiā redire coactus est. Anno domini 1346 Ioannes Lodza Episcopus Posnanieñ uita excessit mortali, in ecclesia Posnanieñ sepultus. Is cōposuit

Ioannes Lodza Episcopꝰ Posnanieñ mortuus.

poſuit antiphonam Lux clareſcit in uia. Sequentiã de aſſumptione quæ inci
pit, Salue ſalutis ianua. Item ſequentiam de ſancto Adalberto, in laudem ſa
cri Præſulis, Item ſequentiã de ſancto Petro, Tu es petrus, Item ſequentiam
de ſancto Paulo, hæ ſequentiæ in eccleſia Poſnanieñ decantantur. Eodẽ an

Ioannes rex Bohemię mortuus.

no Ioannes cœcus Bohemiæ rex, Philippo Francorũ regi affini ſuo. Contra
Eduardum Anglorũ regem Franciæ regnum oppugnantẽ, forti congeſto ex
ercitu auxilia ferens, in hoſtes denſiores inductus & inſiliens, occiſus eſt, Phi
lippo rege Franciæ cum filio & rege Nauarre terga uertentibus. Relatuſq;
Ioannes rex Bohemiæ in Luczẽburgk in eccleſia maiori ſepultus eſt. Et Ka

Lithuania vaſtata.

rolus filius eius in regem Bohemiæ eſt ſuffectus. Eodem anno in hyeme Hẽ
ricus Duſemer magiſter Pruſſiæ Lithuaniam ingreſſus, cum agmine ad qua
draginta milia eſtimato, eam crudeliter uaſtauit. Olgerdus autẽ Lithuaniæ
dux, habẽs ſecum copias Smolnenſiũ, Polocenſium, & Ruthenorum, in die
Purificatiõis cũ magiſtro & exercitu eius cõflixit. Et maxima cœde utrimq;

Cruciferorum victoria.

ædita, Lithuani & Rutheni ſuccubuerunt. Duo de uiginti milia Lithuanorũ
& Ruthenorum cœſa referuntut. Magiſter & Cruciferi ſpoliis potiti, in pro
pria reuerſi, in ſignũ obtẽtæ uictoriæ monaſterium uirginũ in Konigſbergk
dotarunt. Eſtate uero adueniente, nouo inſtaurato exercitu, alteram in Lith-
uanos Henricus Duſemer expeditionẽ ægit, & caſtrum Vielunya obſidione
cingẽns & conquirẽs conflagrauit. Populatiſq; uicis & uillis incenſis, ſpolia
ſetens & captiuos, in Pruſſiam rediit. Olgerdus uero dux Lithuaniæ, ualido
cõgregato exercitu, in terram Zambieñ ex improuiſo irruit, & aliquot mi-
lia chriſtianorũ promiſcui ſexus captiua abduxit. Quidam nequã & fameli-
ci latrunculi, ſub octauis corporis Chriſti, anno domini 1347 de eccleſia par
rochiali omniũ ſanctorũ in Graccouia delatoriũ diuiniſſimi ſacramẽti (uul
go monſtrantiã) furati ſũt. Compertoq; ꝙ eſſet ærea, illam in paludem Mo
the arbuſtis plenam, ab eccleſia ſancti Laurencii nunc in Kazimiria extan-
tẽ proiecerunt, tunc aũt eccleſia parrochiali in uilla Bauol, ad proprietatẽ
Capituli Gracco: pertinente nec longe diſtãtem. Et quum plures mortales
luminaria die noctuq; in palude relucentia uiderent, ad Pontificem Gracco:
eiuſq; uenerabilẽ Capitulum, ac deinde ad regẽ Kazimirũ, rem tanq̃ prodigi
oſam pertulere. Qui proceſſionibus totius urbis ordinatis, triduano prius ie
iunio indicto & exacto. Cum hymnis & uexillis paludem adeũtes, delatori-
um cum ſacramento diuiniſſimo acceperunt, & illud ad eccleſiam omnium
ſanctorũ unde erat ablatũ retulerunt. Excellentiſſimus autẽ rex Kazimirus
in loco inuentionis tam ineffabilis ſacramẽti, q̃uis ſcenoſo & paludinoſo, ec-

Fũdatio Eccleſię corpis Chriſti in kazimiria.

cleſiam in honorem & titulum corporis Chriſti ſe fundaturũ uouit. Nec mo
ra ãno altero nobilẽ chorum & ſacrarium cocto latere iniciauit & conſuma
uit. Parrochia quam ex antiquo eccleſia ſancti Laurencii habebat ei adiun-
cta, calicibuſq; ac apparatibꝰ, crucibꝰ, cæteriſq; clenodiis munificẽtia regia
adornauit. Et titulum corporis Chriſti, quo eccleſia ſancti Frãciſci a prime-
ua ſui fundatione illuſtrata fuerat, fratribus minoribus præcio præcibuſq;
contentatis, ut ſolidior ſua fundatio permaneret, abrogari & extingui procu
rauit. Villa quoq; Bauol in ſuam ditionẽ & proprietatem traducta. Oppi-
dum de ſuo

dum de ſuo nomine Kazimiria nuncupatũ, proceſſu temporis muris cõmuniuit. Amplius monaſterium inſigne, in decus ſanctaꝝ Margarhæ & Catharinæ, in quo ſunt fratres heremitæ ordinis ſancti Auguſtini conſtituit. Chorũ eccleſiæ eiuſdem monaſterii magnifico & liberali ſumptu uſq; ad integrum cum ſacrario muro coctili & excelſo locauit. Et profũdato annulos quos ferebat, in iactu fundationis & primi lapidis poſuit. Expoſt autẽ deuotio fidelium corpus eccleſiæ cum ſacellis adiecit. Anno domini 1348 Henricus Duſemer, uno luſtro in magiſterio Pruſſiæ exacto, mortu9 eſt. Et in die Epiphaniarũ Venrich de Kniprode, Cõmendator generalis in magiſtrũ ſubſtituitur Qui in Lithuaniã cum exercitu copioſo ingreſſus, diſtrictum Paſtrim cœde, ſpoliis, ac flamma uaſtauit, & cum captiuis ac ſpoliis in Pruſſiã rediit. Cui9 ueſtigia Lithuaniæ dux Olgerdus, cum fratribus Keyſtut, Patrikyg, & aliis ſequut9, exercitu catholico diſperſo, in Pruſſiam irrupit. Et crudeli cœde in chriſtianos, nullo ferente ſubſidium, debachatus, ſpoliis onuſtus, & ſeptingẽtos homines ducens, in Lithuaniã reuerſus eſt. Nec multopoſt, dux de Smolenſ ko cum nouis Ruthenorũ & Lithuanoꝝ copiis Pruſſiam circa Labiow ingreſſus, ſingula in circuitu igne, ferro, & uaſtitate compleuit. Cõmendator autẽ de Labiow, copiis ſuis longe imparibus cum ipſo conflixit, & uictoria Cruciferis ceſſit. Lithuani autẽ & Rutheni cum ſuo duce in fugam acti, dum flumen ad quod pugnabatur more tumultuario ſuperare contenderunt, plures illic ab undis q̃ ab hoſtibus ſuffocati ſunt. Sed & ipſe Smolnenſis dux in eodẽ flumine ſubmerſus, celebriorem uictoriam apud chriſtianos effecit.

Eccleſia. ſ. Catherinę.

Henricus Duſemer mortu9.

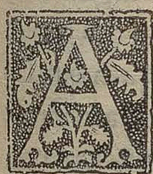
Venrich de kniprode magiſter Pruſſię.

Lithuania uaſtatur.

Pruſſia uaſtat.

Cruciferorum uictoria.

CAPVT XXV.

Anno domini 1349 Venrich magiſter Pruſſiæ cum quadraginta milibus armatorũ, qui de Francia & Anglia uenerant, Lithuaniam ingreſſus, omnem ſexũ paſſim occidẽs uaſtauit. Et dum ſpoliis onuſtus rediret, dux Lithuanicus Keyſtut, uigeſimaquarta Ianuarii pugnam cũ eo conſeruit. In qua de Lithuanis & Ruthenis decemocto milia ceciderunt. De Cruciferis Gerardus de Stegin Cõmendator Gedaneñ. Item Cõmendator Gobienſis, item ſex fratres de ordine, quinquaginta milites & plures alii equeſtris & pedeſtris ordinis pugnatores. Eiuſdem anni æſtate Kazmirus rex monaſterium Mogila a ſuo fundatore Iwone de Konſke, Epiſcopo Gracco: inconſumatũ conſumauit. Murum meridiem uerſus conſumãs, tectum ſuperimponens, & teſtudines a turri uſq; in occidentẽ, & tranſuerſales perficiens. Hic annus peſtifer apud Polonos erat. Anno domini 1353 Kazimirus rex Poloniæ, propter furtiuas incurſiones Lithuanorũ, ciuitatẽ Plocen̄ coctili muro & caſtrũ altero ſuperaddito eo anno muro muniuit. Eodem anno Olgerd, Keyſtut, & Patrikyg duces Lithuaniæ, congeſto exercitu, cladem circa Labiow acceptam ulturi, terram Pruſſiæ circa Reſil ingredientes feritate barbarica ſeuiẽdo, ſingula uaſtauerunt, populationeq; latius extenſa, multis trucidatis mortalibus & plurimis captis, nullam reſiſtentiam paſſi, Lithuaniam redierunt. Anno quo ſupra uigeſima die menſis Iunii, uirginem Elizabeth filiam Stephani regis Boſnæ, quem Huſupuſ ban uocabant, ſummo Pontifice permittente, Lodouicus rex Hungariæ, matrimonialiter

Cruciferorum uictoria.

Monaſterium Mogila conſũmatum eſt.

Peſtis.

Pruſſia uaſtat.

132

monialiter accepit. Genuerat ſiquidẽ præfatã Ludouici nũptam, Elizabeth filia Kazimiri ducis Gniewkouieñ, ſoror patruelis germana Elizabeth antiquioris reginæ Hungariæ, Karoli relictæ, unde Lodouicũ regem quarta cõſanguineitatis linea contingebat. Eodem anno ſabbato in uigilia Penthecoſtes,

Nix in vigilia Penthecoſtes.

ſubito immenſis frigoribus coortis, nix ualida duorũ cubitorum inſperate decidit & deſcendit, uſq; in diem ſextam ſine reſolutione durans, pauentibus agricolis frumentorũ deſtructionẽ ſexta die niuoſus imber reſolutus, terram rore ſuauiſſimo rigauit & fœcũdauit. Anno domini 1354 Lithuaniæ duces Olgerd, Keyſtut, Patrikyg, & Skigello, in Pruſſiam circa Vartemberk

Pruſſia vaſtat.

ingreſſi, tectis & uicis incenſis, ſenibus & impuberibus necatis. Vinricho de Kniprode magiſtro Pruſſiæ, cum multitudine Barbarorũ, decernere non audente, in Lithuaniã cũ captiuis & pecoribus reuerſi ſunt. Anno domini 1355 in die Ioannis apoſtoli & euangeliſtæ, tercio die poſt natiuitatis Chriſti, dux Mazouiæ Semouitus, homagium & obligationem feudi in oppido Kaliſſz

Semouit9 Mazouię dux kazimiro prebet homagium.

perſonaliter præſtitit. Cũ Nicolao Epiſcopo Ploceñ & omnibus Baronibus Mazouiæ, regi Kazimiro regalibus ueſtito & diademate ornato. Litteræ homagii habentur in theſauro Gracco: quæ incipiũt. Nos Semouitus dei gratia dux Mazouiæ &c. Eodẽ anno in uigilia purificationis Mariæ, Vinricus de Kniprode magiſter Pruſſiæ, diſtrictum Miedniki & uniuerſam Samagitiam depopulatus eſt & deuaſtauit. Incẽſiſq; uillis & tectis, ac impuberibus & ſenibus cœſis, cum multitudine captiuorum, & ſpoliis Ragnetam rediit, ubi caſtrũ Ragnetha fortuito igne cõflagrauit. Et magiſter Vinricus equo prolapſus in dextra manu confractus eſt. Anno domini 1356 In uigilia ſanctæ Agnetis Lithuanorum duces Olgerd, Keyſtut, & Patrikyg in magno & forti exercitu terram Pruſſiæ ingreſſi, pluribus diebus tam in lõgum q̃ in latum eam cœdibus & ſpoliis depopulati ſunt. Adeo ut fere uniuerſam Pruſ

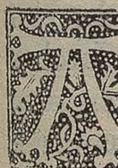
Pruſſia vaſtatur.

ſiam hoſtiliter peruagaſſe crediti ſunt. Magiſtro & Cruciferis in aciem non prodeuntibus, & cum plurimis & pene innumerabilibus tam captiuis q̃ ſpoliis in Lithuaniam rediere. Anno domini 1357 turrim & manſiunculas rex Kazimirus in uillagio Lobzow iuxta Graccouiã ad occidentẽ conſtruxit. In

Lobzow caſtrum erigitur.

ea ut fertur cum omnium rerũ abundantia tenuit Bohemã quandam nobilẽ Rokiczianã nomine, forma pulchra & præſtãti. Ex Praga in quã ſæpe deſcendere cõſueuerat adductam, quam, per deſponſationẽ Abbatis Thiniceñ pontificalibus induti, mulier Epiſcopum Gracco: exiſtimans, in ſuos amplexus tranſire pellexerat, & ardẽti amore dilexit. Relatione tãdem unius ſui cubicularii edoct9, quod & oculis propriis poſtea comperit, quia in capite calua & ſcabioſa foret, eam illico repudiauit. Et Iudaici generis fœminã Heſter nomine propter formæ elegantiam in concubinam aſciuit. Ex qua duos filios Nyemyerzam & Pelkam ſuſcepit. Et Pelka quidẽ immatura morte obiit Niemyerza uero poſtea in obſequiis Wladiſlai regis Poloniæ, Lithuani obuerſatus, orta contentione propter Podwodorũ exactionem, in Coprziwnicza occiſus eſt. Filiæ autẽ ex eadẽ iudea Heſter ſuſcepte, in ritum Iudaicũ ut aſſeritur tranſierunt, quoniã cum matre permanſerant. Eodem ãno Almanorũ principes & milites de Franconia, Sueuia, & Anglia cõtra Lithuanos

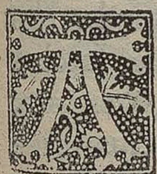
gentiles

gentiles laturi auxilium aduenerunt. Et Vinricus magister Prussiæ expeditionẽ suis contra Lithuaniã indicens Ziffridum de Dauelth Prussiæ Marsalcum cõstituit ductorem. Qui, Barbaris Lithuanis dimicationis copiã non facientibus, in agrestes, tecta & rura omne genus seuiciæ iussit depromi. Cum captiuorũ & spoliorũ magno numero, nullam resistentiã expertus, Prussiã rediens. Anno domini 1358 rex Kazimirus Maczkonẽ Borkouicz Palatinũ Posnanieñ captiuatũ, in castro Holstein fame extinxit. Et castra eius ac fratris ipsius Koszmin, Czacz, & uniuersa quæ habebãt, abstulit. Causa erat, quia furũ & latronum in illis oris fuerat conseruator. Eiusdem anni feria tercia infra octauas apostolorũ Petri & Pauli, Kazimirus rex Poloniæ, monasterium uel potius cellam fratrũ Canonicorũ regularium sancti Augustini, in uilla Manka medio miliari a Siradieñ oppido fundatam, de consensu Cõradi Abbatis sanctæ Mariæ Wratisla: in arena, sub cuius obedientia consistebat, Ad ecclesiã parrochialem sancti Nicolai in Kalisz trãstulit. quæ tũc per fugã sui rectoris immediati Martini uacabat, præfatus eñ plebanus parum modeste iniuriam suæ cocæ, quã nonnulli adolescẽtes filii ciuitatis in dolium aqua sordida plenum, iocãdo proiecerãt, uindicans, Vnũ ex illis gladio transfossum occidit, & ex Kalisz fugerat. Tulit autẽ rex Kazimirus a præfato monasterio quattuor uillas, uidelicet Mankam, Polkowo, Vanglowo, & Luboradzice, & eas mẽsæ regiæ applicuit. In quarum recõpensam monasterio Kalissieñ, uillam bonam Kuchari cum prædio. Item duas uineas circa Kalisz contulit. Huius quoq; monasterii sic translati primus Prepositus frater Mathias fuit. Priuilegiũ & mandatũ Bodzãthæ episcopi Gracco: ad instãtiã regis Kazimiri de decimis & colũbatione ut præsbiteri cito post messem, sine aliq̃ tẽpoꝝ prolongatione decimarent, strenãq; (uulgo colandã) quæ datur reciperent, non extorquerent neq; extraherent. Habetur in ecclesia Graccouieñ de data anno domini 1359. Cuius inicium est. In nomine domini amen. Nouerint uniuersi præsentium noticiam habituri &c.

Maczko Borkouicz fame ex tinctus.

CAPVT XXVI.

Nno domini 1360 Vinricus de Kniprode magister Prussiæ, aduentu Marchionis Brãdenburgeñ animatus, in Lithuanos expeditionẽ ægit, & exercitui Schindekop Marsalcum Prussiæ præficiens, terras Lithuaniæ uastauit, spoliaq; & captiuos in Prussiam reduxit. Alteram expeditionẽ hyeme instãte in Lithuanos resumpsit, & terciam eadem hyeme perægit. Quibus quidem tribus expeditionibus Lithuaniam adeo uehementer afflixit, ut pro maiori parte desertam reliquerit. Expeditio tercia reliquis duabus, ducis Keystut captiuitate uisa insignior. Qui datis pluribus catholicorũ captiuis apud Prussiam captis, eodem anno a captiuitate solutus fuit. Anno domini 1361. Quidam lector ordinis predicatorũ in Graccouia, frater Paulus nomine, coram clero & populo in maiori ecclesia Gracco: beatam Mariam uirginem non absq; originali peccato fuisse, in Polonico declamans & prædicans, cecidit & expirauit. Eodem ãno uniuersitatem Prageñ Karolus Romanorũ & Bohemiæ rex instituit & dotauit, quam Innocentius papa sextus ad instãtiam eiusdem Karoli regis confirmauit,

Triplex expedicio in Lithuanos.

Subita mors in contaminatorem cõceptionis beatę virginis.

firmauit, hæc uix quinquaginta annis durauit. Cũ heresi infecta extermina ri cæpit, tamen reliquiæ suppositorũ, heretica peste deprauatorũ, præfatæ uniuersitatis exigue numero in hãc diẽ Pragæ cernũt & suspuat. Anno præ

kazimiri fundatio uniuersitatis in kazimiria.

dicto 1361 Kazimirus rex Poloniæ, in uilla Bawol alias in oppido Kazimirieñ, secus murũ & ecclesiã sancti Laurencii, domos, cameras, lectoria, lapideo muro pro habitatione & lectionibus Doctorũ atq; Magistrorum nouæ uniuersitatis, pro decore regni Poloniæ erigende, edificauit. Missisq; notabilibus nunciis in Auinionem ad Vrbanũ papam quintum, huiusmodi fundationem a sede apostolica admitti obtinuit. Iacobus eñ secundus, Swinka cognominatus Archiepiscopus Gneznẽ, per litteras apostolicas Cõmissari⁹

Studiũ Graccouiense confirmatum.

& exequutor designatus, præfatum studiũ Kazimirieñ seu Gracco: confirmauit. Quod tamen morte Kazimiri intereueniẽte, non fuit sortitum effectũ nec ipsa fundatio atq; dotatio progressum habuit. Priuilegiũ Vrbani papæ sic incipit. Vrbanus episcopus seruus seruorum dei Charissimo in Christo filio Kazimiro regi Poloniæ illustri, salutem & apostolicam benedictionẽ. Decet regiam celsitudinem &c. ut in dicta ciuitate huiusmodi studium existeret generale. Illudq; perpetuis temporib⁹ inibi uigeret, tam in iuris Canonici & Ciuilis, q̃ alia quacũq; licita, præterq̃ in theologica facultate. Et q; legentes & studentes ibidem omnibus priuilegiis gaudeãt &c. Datũ Auinione kalendis Septembris, Pontificatus nostri anno secũdo. Priuilegium autẽ regis Ka

Priuilegia pro uniuersitate Graccouieñ.

zimiri de libertatibus studii Gracco: postea concessum, sic incipit. In nomine domini amen. Ea quæ ex regalis magnificentiæ beneplacito &c. Actum Graccouiæ in die Penthecostes anno domini 1364. Consulum uero Gracco: qui ad uota regis Kazimiri omnes libertates per regem cõcessas, se custodire & obseruare submiserũt, priuilegium sic incipit. In nomine domini amen. Expedit reipublicæ perpetuo &c. Actum Gracco: in die Penthecostes, sub anno domini 1364. Prædicta priuilegia habentur in maiori Collegio artistarum uniuersitatis Gracco: Item rex Kazimirus per eosdem oratores in Aui

Ecclesia metropolitana Leopoli fundatur.

nionem missos, ecclesiã metropolitanam in ciuitate Leopolieñ, per Vrbanũ quintum octauo idus Aprilis, ad dotationẽ sufficientem erigi & fundari obtinuit, quod & factum est. Præfatus enim Archiepiscopus Gnezneñ Iacobus Swinka litteris sibi præsentatis, personaliter Leopolim transiit, & ex parrochiali ecclesia Leopolieñ, inspectãte Kazimiro rege & uniuersa eius militia Archiepiscopatum erexit. Primumq; Archiepiscopũ dictæ sedis Cristinum uirum nobilem instituit & consecrauit. Anno quo supra 1361 uigesimaquin

Wratislauia cõflagrata.

ta die mensis Iulii Wratislauia est conflagrata, & iudei expulsi sunt. Eodem anno domini 1361. Vinricus magister Prussiæ, præficiẽs suo exercitui Henricum Cramfelt generalem Cõmendatorem in ducem, ad uastandum terras Russiæ misit. Sed propositum suum assiduus imbriũ descensus impediuit. Ne ergo frustra arma induisset, in Lithuaniam descendit, & eam uastare cœpit. Lithuanorũ autẽ principes Olgerd, Keystut, & Patrikyg clandestine cũ copiis suis aduenientes, Prutenicum exercitum nihil aduersi suspicantem inuaserunt, duroq; marte cõmisso, Cruciferis uictoria cessit, eo quidem gratior

Cruciferorum uictoria.

quo insperatior. Auxit autẽ triumphi gratitudinem Keystuthi ducis captiuitas, qui

uitas, qui ab Henrico de Eckersberg Crucifero equo deiectus, uiuus in manus hostiles uenerat. Alter uero ducum Lithuaniæ Patrikyg, ex equo & ipse a Cōrado de Hoberk præcipitatus, a suis defensus, periculum euaserat. Cruciferorū uero exercitus cum uictoria & spoliis in propria redit.

Cruciferorum victoria.

Dux autem Keystut in castrū Mariemburk delatus, illic in testudine forti uinctus, catenatus & cōclusus, molestias captiuitatis biduo tantūmodo perferens, unius Lithuani Neophiti, apud Mariemburk demorātis adiutus suffragio euasit.

keystuth capt9

pallio siquidem albo cum cruce nigra se amiciēs, omnes Cruciferos & ciues equo uectus fefellit. In siluam deinde densiorē & uastiorem perueniēs, equo relicto in palude, diebus aliquot, persequutores euasurus, latuit. Noctibus tandem pedestri itinere gradum promouens, dum se uersus Lithuaniam ire credidit, in Mazouiā peruenit, ubi a filia germana Anna alias Danuta principe, consorte Ianussii Mazouiæ ducis cognitus, & ab ea cum magno gaudio exceptus.

keystuth vincu lis exutus.

In Lithuaniam datis equis & armigeris deductus, magno solatio tam fratribus q̄ genti fuit. Congesto autē exercitu, captiuitatem suam ulturus, in Prussiā irrupit, & castrū sancti Ioannis primum oppugnans conquisiuit & incendit. Ab inde ad castrū Danczik uenit, & id quoq; conquirens, & Cōmendatorem Ioānem Collin cum multis aliis capiens, exussit. Applicauit post hæc ad castr; Eckersberg, & conquisitum incendit, multisq; spoliis oneratus redibat. Quem duo Commēdatores de Rostemberg & Barthenstein cum exercitu persequuti conflixerunt, spoliaq; & captiuos excusserūt. Dux ipse Keystut, equo a Vernero de Vindeken deiectus, pedibus audacissime pugnans, deiectoris sui equo interfecto, per Cōmendatorem de Nieszowa uulneratus, a Commendatore de Barthēstein capitur, sed parū prouide asseruatus. Iterū Cruciferos fallens, de quo apud eos magni morsus habebātur, captiuitatem euadens, & in Lithuaniā peruenit.

keystuth iterū captus.

CAPVT XXVII.

ANno domini 1 5 2 Vinricus de Kniprode magister Prussiæ, congesto numeroso exercitu ex domesticis & peregrinis primo Veris tempore castrum Kowno obsidione cinxit.

Castrum kowno obsessum expugnatur.

Duces antē Lithuaniæ Olgerd, Keystut, & Patrikyg, obsidionem huiusmodi repulsuri, cum suis copiis aduenientes, feria quinta ante dominicam Reminiscere cum magistro Prussiæ certamine inito, uicti refugerūt. Quibus fugatis magister Vinricus strictiori obsidione castr; Kowno coartauit, machinarūq; crebra contusione & telorum ignitorū proiectione debilitauit, tandē sabato in uigilia Paschæ, muro suffosso & castro accenso, ipsum cœpit, tamen murus suffossus ruens, plures mortalium de Cruciferorū exercitu opprællit, & in castro succenso magna multitudo Lithuanorū ab incēdio periit. Tria milia Lithuanorum in ea obsidione cœsa & mortua referuntur, Voydath Keystuthi filius, cum trigintasex potioribus captiuitati reseruatus fuit. Dies resurrectionis dominice celebratus est, & missa per Bartholomeum Sambiēsem Episcopum expleta fuit. Subsequenti uero die murorū parietibus dirutis, & omnibus fossatis solo æquatis, ad castum Pisten exercitum Magister applicauit, quod a Lithuanis desertum reperiens, incendit. Et ad castrum Vie-

lunya ueniens, quarta die per impugnationẽ illud conquisiuit, euersoq; funditus castro Vielunya, cum multitudine captiuorum & spoliorũ in Mariemburgk rediit. Anno præfato undecima die Marcii & post, plurib9 dieb9 apparuit Cometes in fine Aquarii prope Venerem. Caudam in piscibus uersus orientem in locum Mercurii retorquens. Durauit ad quinq; hebdomadas.

Apparicio Cometes.

Lithuania per Vinricum grassata:

Vinricus magister Prussiæ, adueniente Comite Bauariæ Volffgango, anno domini 1363 in die Agnetis motis castris, Lithuaniã grauissime in multis locis, præsertim in districtibus Parnrey, Eroglem, Labima, cœdibus, flammis, & spoliis afflixit. Cui magister de Liuonia cum altero exercitu, in duo agmina, quorũ alterum magister, alterũ Marsalcus regebat, dispartito, in auxiliũ aduenit, iunctisq; potentiis simul. In uniuersam Lithuaniæ regionẽ, Lithuanis decernere non audentibus grassabatur. Et multis captiuis onusti, in Prussiam alter, alter in Liuoniã, nulla hostilitate lacessiti, redierũt. Resumpsit & alterã in Lithuanos Marsalcus Prussiæ Hemyk Schindekop expeditionem Et a castro Garthin per ducem Lithuanorũ Patrikyg, qui illud probe tuebatur repulsus, spoliato districtu Garthin, Prussiam cũ captiuis remeauit.

Oppidũ Crzepicze extructũ

Anno domini 1364. Kazimirus rex Poloniæ, in terra & diocesi Gracco: nouum oppidum Crzepicze iuxta fluuium Isthwarta fundauit. Castrũq; forte in loco palustri ac limoso ex muro coctili, non longe ab oppido fabricauit. Cuius quidẽ oppidi ecclesiam parrochialem Iaroslaus Gneznẽ Archiepiscopus de domo Bogoria, interpellationibus regiis acquiescens (hoc enĩ Bodzatha Episcopus Gracco: petitus facere noluit) duas decimas manipulares mensæ suæ in uillis regiis Zayanczki, & in Crzepicze in dotem contulit. Et Kazimiro rege Poloniæ consentiente, limites diocesum confundens, præfati oppidi iurisditionẽ occupauit, quum Isthwarta fluui9 utriusq; diocesis limes perpetuus erat. Mathias episcopus Wladisla: dum annos duos & quadraginta pontificatus sui exegisset, senio confectus, Episcopatũ Wladislauiẽ nepoti suo Sbilutho de Golancza, Præposito Wladislauiẽ: anno domini 1364 resignauit. Is Mathias Episcopus ecclesiam in loco ciuitatis, quoniam prima ecclesia ante castrũ sita angusta, parum celebris habebatur, a fundamentis ad consumationem. Item castrũ Wladislauiẽ. Item castrũ Raczansz. Item ecclesiã sancti Vitalis in Wladislauia, pulchro opere & muro coctili cõstruxit & muro cinxit.

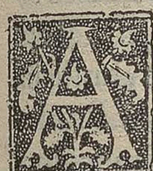
Castrum kowno dirutum reedificatur.

Eodem anno principes Lithuaniæ castrũ Kowno demolitũ, lignis & roboribus reficiebãt. Et pontem maximũ in flumine Niemyen pro tuendo castro constituerãt. Quam edificationẽ Cõmendator de Ragneta cũ exercitu ueniens, Lithuanis castrũ reficientibus diffugiẽtibus, exussit & funditus euertit. Interim Vinricus magister Prussiæ, cum maiori exercitu ad castrũ Pistow aduenit, quod uacuum Lithuanis fugientibus reperiens, incẽdit Deinde ad castrũ Vielunya admoto exercitu, inter pugnandum congesta lignorũ strue & incensa, ualidissimo uento adiuuante incendium, castrũ Vielunya conquisiuit, multis Lithuanis in eo flamma pereuntibus, Capitaneus castri Gastawdus captus, inter ducentium manus ad tabernaculum Marsalci, ab Almanis occisus est. Cruciferorũ autẽ exercitu ad propria redeunte. Dux Lithuaniæ Keystut, clandestinis itineribus cũ exercitu ingressus, omnẽ regionem circa

onem circa Iurgembork uaſtauit, & multa præda capta, in Lithuaniã reuerſus eſt. Cõmendatore de Iurgembork, paucos quoſdam ex Lithuanis, qui tardius agmẽ ſequebantur in deſerto captiuante. Deinde Marſalco Pruſſiæ Samagittiã uaſtante, Keyſtut dux Lithuaniæ occurrens, extremum ſui exercitus inuaſit & proſtrauit, prædaq; recuperata & ſtrage aliquãta ædita, Marſalcum cũ reliqua parte in fugam ægit. Hyems huius ãni. M. tricẽteſimi ſexageſimi quarti intenſione frigoris in Polonia animalia domeſtica, & ſilueſtria, aues, & frugiferas arbores occauerat.

CAPVT XXVIII.

Anno domini 1365 Zemomiſlao duce Gnyewkouieñ, fratre germano Wladiſlai Loktek obeũte. Ducatus ſuus Gnyewkowieñ inter tres filios quos reliquerat Przemiſlaum, Leſtkonẽ, & Kazimirum in hunc modum partitus eſt. Przemiſlao ſiquidẽ ceſſit Bidgoſtia, Leſtkoni Iuniwladiſlauia, & Kazimiro Gnyewkow. Verũ Przemiſlao & Leſtkone non relinquentibus heredes, quum ſolus Kazimirus natu minor, in ſortes fratrum ſucceſſiſſet, & plures filios ac filias procreaſſet, fere ſingulis morte abſumptis, unicus tantummodo ſuus filius Wladiſlaus a cãdida ceſarie albus cognominatus, & unica filia Elizabeth, ſuperſtites relicti ſũt. Et filiam quidem Elizabeth præfati Kazimiri ducis, quum formæ præcellentis eſſet, Elizabeth regina Hungariæ, conſors Karoli regis Hũgariæ, uelut cõſobrinam tercio affinitatis gradu ſibi iunctam, in regiã aſſumẽs Eam regi Boſzne Stephano Hiſubuſ ban deſponſauit. A qua pulcherrima filia Elizabeth ædita. A Lodouico rege Hungariæ & Poloniæ in cõiugium acceptata eſt, prima uxore eius filia Karoli regis Bohemiæ & Romanorum obeũte. Ex qua Lodouicus rex duas filias Mariam & Heduigim ſuſceperat Wladiſlaus uero albus inconſtantia laborans, & uaria fortuna iactatus, ad ultimũ monachus factus eſt. Primum in Ciſtercio, poſtea alteram profeſſionẽ faciens in Dwione ciuitate Burgundiæ, annis quattuordecim pro monacho & profeſſo illic manſit. Anno præfato Iaroſlaus de Bogoria Gneznẽ Eccleſiæ Archiepiſ: caſtro Vnyeiow ad flumen Varta coctili muro pfecto, Eccleſiam collegiatã ſãctæ Mariæ in oppido Vnyeiow ſimili muro fundauit & cõſumauit. Duoſq; Prælatos uidelicet Præpoſitum & Archidiaconũ Item quinq; Canonicos, ſeptem quoq; Vicarios in ea creãs, dotem ſufficientem cuilibet adiunxit. In eodem etiã oppido Vnyeiow monaſterium & eccleſiam ſub titulo ſancti Nicolai, ordinis ſancti Benedicti, ſubiciens illud Thinicẽ monaſterio, Cracco: dioceſis edificauit. Cui in dotẽ cõtulit, uillam Byeldrzikow cum omni iure ſupra fluuium Noteſz ſitam, ubi Ownya fluuius ſibi commiſcetur. Anno quo ſupra Keyſtut dux Lithuaniæ, copiis Lithuanorum & Samagittarum collectis, per ſiluarũ inuia & latebras Pruſſiã ingreſſus, caſtrũ Angerbork per uim expugnauit, uaſtataq; uicina regione, in Lithuaniã prædam duxit. Sequutus illum Aduocatus Samẽ, & aliqui ex Commendatoribus dum prædam raptam excutere nequiuerunt, diſtrictum Eroglen uaſtarunt, ſpoliaq; in Pruſſiam retulerũt. Deinde quattuor duces Lithuaniæ uidelicet Olgerd, Keyſtut, Patrikyg, & Alexander, magnis potentiis

Zemomiſlaus Gnyewkouieñ mortuus.

Ducatus diuiſio.

Proles kazimiri.

Proles Lodouici regis.

Eccleſia in Vnyeiow fundata.

Caſtrum Angerborgk expugnatum.

collectis, quadripartito agmine Prussiam ingressi sunt, eamq; crudeli & barbarica uastatione afflixerunt. Expugnatoq; castro Ragnetha, & aliis multis quoq; uicis incensis, illic diis suis patrio ritu, uictimas de pecorū sanguine immolarunt. Nulla tandem resistentia reperta, octingētos captiuos ex christianis, Itē septuaginta equos maiores quos spadones uocāt referentes, Lithuaniam remearunt. Præterea magister Prussiæ Vinricus, barbaricam uastationē ulturus, proprio milite contentus, Lithuaniā in multis locis prædatus est, & multis damnis patratis, Lithuanis in siluis & munitionibus se continētibus, ducens non paruum numerū captiuorum, in Prussiā redit. Sub eo tēpore Szuriuil & Buthaw germani Olgerdi & Keysthuthi ducum, cū nonnullis Lithuanorum Boyariis & nobilibus Prussiam uenientes, fidem christianā baptismo apud Konigsbergk suscepto, professi sunt. Magister autē Prussiæ Vinricus alteram expeditionē in Lithuanos agens, aliquot eorū munitiōes cœpit ac incendit, & cum præda in Prussiam regressus est. Quo regrediente Lithuani per itinera occulta, Prussiam circa Nordembork ingressi, maxima damna hominibus incautius se gerentibus intulerunt, & cœde multa ædita, cum spoliis & captiuis euaserunt. Keysthuth quoq; Lithuaniæ dux, etiam expeditionem contra Prussiam resumens, castrum sancti Ioānis impugnauit & cōquisiuit, ac spoliatū incendit, necatisq; plurimis fidelibus, cæteros ligatos in Lithuaniam traxit. Anno domini 1362 Vinricus magister Prussiæ, peregrinorū & forensium militum motus aduentu, binam eo anno in Lithuanos expeditionē ægit. Et magna uastatione facta, captiuatis pluribus Lithuanorum, in Prussiā rediit. Quem dux Lithuaniæ Keysthuth insequutus, tam secreto & silenti agmine Prussiam ingressus est, ut parū abfuit, quin castrū Insterbork interciperet, & Cōmendatorem prādio se reficientem captiuaret. Egre itaq; & castrum defensum, & Cōmēdator saluatus est. Omnibus tamē equis & rebus quæ ad Cōmendatorē pertinebāt receptis, duobus districtibus spoliatis & incensis, cum præda pecorū & captiuorum, in Lithuaniā euasit. Propter quod magister Prussiæ Vinricus terciam in Lithuanos expeditionē mouit, & longius progressus uastauit singula. Ac supra fluuium Memen castrū & pontem edificauit, clandestinas Lithuanorū irruptiones restricturus. Eam edificationem Keysthuth impedire bina uice conat⁹ est, sed abinde fugatus & repulsus est. Eodem anno Bodzantha de Iankowo nobilis de domo Rosarū Episcopus Gracc. uisu perdito, obiit, hic oppido Bodzanczin, situm & nomen indidit. Anno domini 1367 Bithomien ciues furore acti, Plebanum & Prædicatorem submerserunt. Et ex hoc uenæ argenti & plumbi cessauerūt. Eodem āno ex propriis militibus Prussiæ magister Vinricus cōparato exercitu, & tradito Hērico Schindekop Marsalco generali, in terras Lithuaniæ misit. Qui nullam resistentiam reperiens, ferociter & gradu concito quinq; districtus uastauit, usq; ad Kowno grassatus. Octingētosq; captiuos & plures equorū & pecorum greges abduxit. Anno domini 1368 Lithuani cū duce Keysthuth ad Poltowsko castrum & oppidum Episcopi Plocen̄ insperate peruenerunt. Et oppido quia munitum non fuerat illico potiti, Castrū, quum crebris lignorū pinnatorum struibus defenderetur, menibus in propinquo ap

positis

Prussia vastat̄.

Lithuania vastatur.

Lithuania vastatur.

Prussia uastat̄.

Bodzantha Episcop⁹ Gracouien̄ mortuus.

Lithuania uastatur.

positis incenderunt. Ex quo incendio serpente flamma castrũ & homines in eo conclusi cõburebãtur. In uicinas deinde uillas populatione extensa, cum multa præda celeri cursu diffugerunt. Anno dñi 1369 Lodouicus dux Bregeñ ad honorem sancti Ioannis baptistæ & sanctæ Heduigis, Collegiatã ecclesiam & certum Canonicorũ numerum in Brega instituit. Impetrato a sede apostolica priuilegio, ut Decanus illius, solẽnibus diebus mitra utatur Põtificali & baculo. Item fundauit Mansionarios qui horas beatæ uirgini psallerent. Reliquit duos filios Venceslaum & Henricũ. Venceslao autẽ immatura morte obeunte, Henricus solus paternam sortem possedit. Eodem ãno Vinricus magister Prussiæ in Lithuaniam lapides, cementum, & lateres, castrum constructurus secum uehens. Ad fluuiũq; Niemyen perueniens, multam materiam pro erigendo muro a Lithuanis reperiens, castrum a fundamentis nomen ei Gotisuerder. i. insula dei imponens iniciauit, & infra tẽpus semestre consumauit, præsidioq; militum forti ei imposito, pro die Pẽtheco stes terram Lithuaniæ circum circa depopulatam exussit. Lithuanorum autẽ duces Olgerd & Keystuth super extructione castri furore & indignatione pleni, magistro Prussiæ discedente, contra castrum Gotisuerder aduenerunt Et quinq; heddomadis illud assidue nocte & interdiu expugnando conquisierunt. Maioriq; parte præsidii trucidata, cæteros in uincula coniecerunt. Deinde Henricus Marsalcus Prussiæ in magno exercitu Lithuaniã intrauit. Et castrum Beyery circumdedit, ac uehementi impetu expugnatum conquisiuit. Requisitus autẽ per nuncios ducis Keysthuthi, ut castrum exquisitum, anteq̃ in eum grassetur, redderet. In in dignationẽ uersus, & castrum cũ noningentis Lithuanis simul conflagrauit, cæteros uinciit. Dux Keystuth mansuetiori usus animo, colloquium petiuit, ubi captiuorũ permutatio hinc inde sequuta est. Sed tunc dux Keystuth cõminatus est Prussiã se pro ãno futuro aduenturũ. Ea cõminatione Vinricus magister Prussiæ motus, duplicem iterum eo anno in hyeme, in Lithuanos expeditionẽ per Marsalcum Henricũ Schindekop ægit. Et in utraq; feroci cœde & flamma in Lithuanos debachatus est. Anno domini 1370. Cõminationes suas cõtra Cruciferos de Prussia, ãno superiore prolatas Keystuth Lithuaniæ dux impleturus, Thartarorum, Ruthenorum, & cæterorũ Barbarorum quæsitis præsidiis, ingenti equitatu peditatuq;, una cum Olgerdo germano suo aduenit. Et districtum Sãbieñ bipartito exercitu uastauit, & incendit. Deinde ad castrũ Ortelsbergk duxit exercitum, & illud conquirens incendit. Ab inde uersus Rudow alias Rowdin castra metatus est, ubi Prussiæ magister Vinricus cũ omnibus potentiis etiam ultra peregrinos milites, ciues, & agrestes armãdo aduenit. Et Barbaros in dominica Exurge quare obdormis, inuasit. Et atroci pugna cõmissa, Henrico Schindekop Marsalco Prussiæ, & uiginti fratribus de ordine. Centumq; armigeris de parte Cruciferorum, mille uero Barbaris, cadentibus, Duces Lithuaniæ dato signo receptui, pro uictis abierũt, & proximis siluis se commiserũt. Aduenit post hæc Lupoldus Austriæ dux, ordini in auxilium. Cuius suffragio Magister & ordo freti, in Samagittiã quadripartito agmine descendens, fere uniuersam Samagittiam incendiis subiecit. Cœsisq;

Ecclesia Collegiata Bregeñ instituta.

Gotisuerder. castrũ erectum

Lithuania uastatur.

Prussia uastat.

Cruciferorum uictoria.

senibus & impuberibus, puberes in magno numero captiuos Prussiam reduxit. Quem abeuntẽ dux Lithuaniæ Keystuth sequutus, castrum & districtũ Gogelanken inuasit & expugnauit. Et multis utriusq; sexus hominibus cæsis aut captis, propere in Lithuaniam refugit. Commendator uero de Iusterbork Vigandus de Beldersheim eo discedente, in Lithuaniã ingressus, uillas nondũ uastatas inuasit. Et multis captiuis atq; spoliis potitus, in Iusterbork regressus est.

Lodouicus

CAPVT XXIX.

keystuth cum Lithuaniç ducibus castrũ wladimiriense obsider.

Vdita morte Kazimiri regis Poloniæ, dux Lithuaniæ Keystuth cũ Lubardo cæterisq; Lithuaniæ ducibus, castrũ Wladimirieñ obsidione strinxerunt. Petrassius uero Turski lancicita, Capitaneus castri, comminationibus eorũ territus, saluis rebus ipsius quas secum eduxit, castrum utrũq; Lithuanis tradidit. Illi autẽ castro ligneo contenti, castrum nobile muratũ iam prope perfectũ, quod impensis præfati regis Kazimiri tricenti homines, & multa iuga boũ atq; equoꝝ integro biẽnio cõsũmauerãt, euerterũt, Et usq; ad fundamenta in perpetuã ruinam redegerũt. Amplius per terram Lublineñ Olgerth & Keystuth duces Lithuaniæ ingredientes, terram Sandomirieñ uastauerunt, & prædam citato agmine abegerunt Inter alias prædas lignum Crucis uiuificũ, ex Caluo monte receptum abducebant. Et quũ essent in finibus Poloniæ, currus in quo uehebatur lignũ crucis, repente substitit, nec ullo modo moueri potuit. Flamẽ autẽ Lithuanicus dixit, currum moueri non posse, nisi crux in locum suum redderetur. Moxq; in Caluum montẽ per unum nobilem captiuũ, Polonum, Karabolam dictũ ob id libertate donatum, remissa est. Insuper Hasso miles de Huchtenhayn, filius Hassonis de Vedel, Capitaneus Othonis Marchiõis Brandenburgeñ filii Lodouici olim regis Romanorũ, castrũ Santhok cũ paucis & fere agrestibus obsidione cinxit, & per deditionẽ accepit. Lodouicus autẽ rex Hungariæ, per oratores Polonorum, Florianũ Episcopum Gracco: & Ianussium regni Poloniæ Cancellariũ, ut regnum Poloniæ susciperet, sollicitatus. Impugnantibus aliquibus Hungarorũ consiliariis recusauit, ad extremum tamen petitione uictus, suscepit. Cui Sandecz adueniente, multitudo Prælatorũ &

Miraculum.

Lodouicus regnum Poloniç suscipit.

Baronum

Baronum Poloniæ occurrit, & Graccouiam perduxit. Processiones autẽ ecclesiarum & omnes ordines ciuitatis Lodouico ad montẽ Lassotinum obuiã exiuerunt. Et uexillo urbis Graccoui: in quo arma ciuitatis cum clauibus picta erant, præcedente, omnium artificum cũ eorũ picturis uexilla subsequebãtur. Quibus ordinatim regi oblatis, ipse cum maxima pompa Graccouiam ingressus, & castrum ascendit. Altera autẽ die perquirente Ianussio Szuchiuilik Decano Graccouieñ, & Cãcellario regni Poloniæ. An testamẽtum regis Kazimiri, rite & ex integro exequẽdum foret. Lodouicus rex legitime & integro exequendũ respõdit. Reiecta tandem ad cõsiliarios huiuscemodi percunctatione. Decreuerunt Prælati & Barones Poloniæ, omnes donationes regis Kazimiri robur habere, præter donata duci Kazimiro Stetineñ, & Niemyerza ac Ioanni filiis naturalibus regis Kazimiri. Kazimiro eñ duci Stetineñ, propter unitatem regni, terras Siradieñ, Lancicieñ cum earũ castris detrahendas censuerunt, & in solo ducatu Dobrzineñ & castris ac oppidis Bidgostieñ, Velathow, & Valcz contentari debere. Sic & Niemyerze, atq; Ioanni filiis naturalibus regis Kazimiri in toto donata rescissa sunt. Cæteræ uero omnes donationes secundũ testamentum effectum sortitæ sunt. Iniecta tãdem per Iaroslaum Archiepiscopum Gnezneñ & Barones maioris Poloniæ difficultate, ut in Gnezna coronaretur. Floriano præsule & Baronibus Graccouiensibus refellentibus, Lodouicus rex secundũ reges immediate sese antecedentes, Auum & Auũculum uidelicet Wladislaũ Loketkonẽ, & Kazimirũ secundũ, coronatus est in ecclesia Graccoꝛ dominica post Martini, quæ fuit decimaseptima mensis Nouembris, per præfatum Iaroslaum Gnezneñ Archiepiscopũ, assistentibus ei Floriano Graccoꝛ & Petro Lubuceñ episcopis. Præsentibus & inspectãtibus Elizabeth Hungariæ regina antiquiore, genitrice regis cum Heduigi regina Kazimiri regis Poloniæ relicta. Et duabus filiabus regis Kazimiri Anna & Heduigi, præsentibus Kazimiro Stetineñ & Dobrzineñ, ac Wladislao Oppolieñ ducibus. In ipsis autem primiciis regni, mox Wladislao Oppolieñ duci terram Vieluneñ cũ uniuersis castris. Item castris & oppidis Holstein, Crzepicze, Bobolicze in terra Graccouiẽ: Item castro & oppido Brzesnicza in terra Siradieñ, Prælatis & Baronibus Poloniæ improbãtibus, rex Lodouicus contulit. Et feudum tam a duce Stetineñ Kazimiro, q̃ a duce Wladislao duce Oppolieñ accepit. Exequiis deinde regis Kazimiri in eam diem obmissis, die Martis decimanona Nouembris, per regẽ Lodouicum & officiales regis Kazimiri per ecclesias solitas, cum cerimoniis ac oblationibus pompose celebratis ac peractis, rex Lodouicus in maiorem Poloniã processit, & in ecclesia Gnezneñ solium & thronum regium præparatum, conscendere negauit. Ne ad sui ludibriũ uerteretur, sed cito euoluens se de Gnezna in Posnaniam transiuit, postea Graccouiã redeunte. Elizabeth regina genitrice sua instante, Heduigis regina Kazimiri regis relicta põrtionẽ suam accepit, quæ solum ad tricentas triginta tres marcas & dimidiam argenti, & mille marcas latorũ grossorum tendebatur. Ad paternamq; domũ reuersa, Ruperto ducis Legniceñ Venceslai filio nupsit. Filiæ uero regiæ, Anna & Heduigis cum omni thesauro, auro argento, unionibus

Kazimiri testamentum confirmat.

Lodouicus coronatus.

to, unionibus, cortinis, & ſuppellectili a patre eis largita, per Elizabeth regi
nam in Hungariã tranſlatæ ſunt. Vbi a Lodouico rege locato iudicio, quaſi
non de legittimo thoro natæ forent, abiudicatum eſt illis ius, ſucceſſio, & he
reditas regni Poloniæ. Ne potentes maritos ſortitæ, nouarent res pro regno
Poloniæ conſequendo. Ha ſcelus abhominabile propter regnũ quod & tede
ſocios habere nolunt, filiæ regis Kazimiri, nedũ regno ſpoliatæ, ſed & tanq̃
de thoro ſpurciſſimo ac illegittimo inhoneſtatæ & infames redditæ ſunt. De
ſponſatæ tandem fuerunt, maior natu Anna Comiti Ciliæ Vilhelmo. Alte
ra Heduigis Romero duci. Rex inſuper Lodouicus genitrice ſua ut fertur E
lizabeth inſtigante. Ne alius rex a Polonis ſubſtitueretur, coronam regni po
loniæ materialem, ſceptrum, pomum, gladium, & cætera inſignia regia in
Hungariam accepit.

CAPVT XXX.

ANno autem domini 1373 pcepta Kazimiri regis Poloniæ mor
te Wladiſlaus alb9 dux Gniewkouieñ, ut erat præceps & inſta
bilis de relligione ex Diuione Burgundiæ monaſterio ſancti Be
nigni, ubi prope quattuordecim annis moratus eſt, exceſſit. Et — *wladiſlaus Albus monaſterium egreditur*
ſpe diſpenſationis apud papam in Auinione fruſtratus, Lodouicũ Hũga: &
Poloniæ regem in Buda adiit, inſtãdo ut regis promotione diſpenſationẽ cõ
ſequeretur, ſed uix aſſiduis obſecrationibus reginæ Hungariæ Elizabeth iu
nioris Wladiſlai albi neptis, rex Lodouicus expugnatus (minus ſiquidẽ gra
te ducem Wladiſlaum albũ intuebatur) ſecum oratores ſuos in Auinionem
ad Gregorium papam undecimũ miſit, ut diſpenſatus ducatũ phas illi eſſet
repetere, repulſam autẽ paſſus, in Poloniam diuertit. Et die Veneris in craſti
no natiuitatis Mariæ, tria caſtra Wladiſlauieñ, Gniewkouieñ, & Zlotho
rieñ, uno eodem die ſine armis inuaſit & conquiſiuit. Altera autẽ die, & erat — *Vna die tria caſtra occupat.*
ſabbati, caſtrũ Sarlen oppugnauit, & in craſtino die dominico per deditionẽ
accepit. Sãditiogius autem de Subino, Capitaneus maioris Poloniæ, ueloci
nuncio in Hungariã miſſo, regi Lodouico caſtrorum occupationem ſignificauit
exercituq; maioris Poloniæ propere collecto, Wladiſlauiam uallauit, regiis
autẽ litteris aduenietibus. Dux Wladiſlaus albus, metu regis a nobilibus de
ſertatus, caſtra ſingula quæ occupauerat, Sãdiuogio de Subino Capitaneo
maioris Poloniæ reſignauit. Et gratiam regis quæſiturus in Hungariã perre
xit, ubi nullam gratiam conſequutus. Caſtra Zlothoriã & Gniewkow an
no domini 1375 per quoſdam exploratores intercepit, & aſſiduis oppugna
tionibus ac captiuitatibus maiorẽ Poloniam moleſtauit. Sandiuogio autem
de Subino inuaſiones prohibere nequeunte Iaſzko Kmitha, de domo Sreni — *Iaſzko kmitha.*
euitarum, Capitaneus Siradieñ cum gentibus Siradieſibus uerſus Zlotho
riam proceſſit. Curruſq; ſui ab exercitu ſemoti, per gentes Wladiſlai albi ca
pti ſũt, Iaſzko uero cum Barthoſſio de Viſſemburk. Capitaneo Breſteñ po
tentiis coniunctis, prope Gniewkow ducem Wladiſlaum albũ cõflixerunt
& fugarũt, & gẽtes eius ſtrage deletæ aut captæ, cæteræ diſpſæ ſunt. Ipſo
duce uix per nauem in alteram partem Iſtulæ euadente. In ſequenti autẽ ãno
præfatũ Wladiſlaum albũ Gniewkouieñ ducem, Sandiuogius de Subino, — *Sandiuogius de Subino.*
Capitaneus

Capitaneus maioris Poloniæ, dux Kazimirus Stetineñ & Dobrzineñ, Barthossius de Visseburk Capitaneus Cuyauiæ, & Barthossius de Szokolow in castro Zlothoria obsederunt, castriq; proditioné quodam Hankone Bresteñ molendinatore pollicente, dux Wladislaus albus præsciens ex cruciatu & candelarũ incendio Hankoni inflicto, subordinauit generũ Hankonis molendinatoris, ut milites Sandiuogii castrũ quasi per traditioné accepturi ingrederétur. Et quum nocte uigintisex ingressi fuerunt per demissioné cratis supra portam compræhensi ac interfecti fuerũt. Eiectoq; Hankone molendinatore cum genero ipsius extra portam castri, iussu ducis Wladislai albi conflagrati & incensi sunt. A mane autẽ incipiendo per totam diem castrum ab uniuerso exercitu obpugnatũ est, ubi Kazimirus dux Stetineñ & Dobrzineñ iactu lapidis uehementer lesus, in breui uita functus est, uidelicet ãno Christi 1377 in mense Ianuario. Hic dux Kazimirus fuit prodigus & instabilis, corpore debilis, sed uehemens & animosus, in curiis plurium regum enutritus. Facta autem compositione inter ducem Wladislaum albũ & obsidentes, deditoq; castro, & omnibus captiuis manumissis. In expensis Barthossii de Vissemburk, & Barthossii de Sokolow ad regem Lodouicũ in Hungariã dux Wladislaus deductus, post plures tractatus regi Lodouico ducatu Gniewkouieñ pro decem milibus florenorũ uendito, & Abbacia insigni in Hungaria ordinis Cisterciensis, in qua uitam degeret, accepta, reconciliatus illic constitit, habitationé deinde Pannonioꝝ pertesus, relicta Abbacia, in Diuione monasterium transiit, ibi moriendum salubrius ratus. Eodem anno 1376 Elizabeth regina Hũgariæ antiquior regnũ Poloniæ, quod anno præcedenti filio suo regi Lodouico resignauerat, denuo regendum cum importuna instantia extorquendo reassumpsit. Et ingredieñti per Sandecz Poloniã, occurrentes nobiles Sandomirieñ & Gracco: retulerunt ei in Bochnya totam potentiam Lithuanorũ parasse arma contra Poloniã. Quæ respondit non eos debere curare, quoniã filius suus rex Lodouicus tam longã ualidamq; haberet manum, ut Lithuani, & omnes in circuitu nationes tremerẽt ad ipsius nominationem. Duces autẽ Lithuanorũ Keystuth, Iagello, Vithowdus, quem Vitoldum uulgariter appellãt ex Troki, ex Vilno, & Grodno. Item Lubardus ex Luczko, & Georgiꝰ ex Belsz, per uastas solitudines terræ Lublineñ silenti & citato agmine usq; ad fluuium Szan, secũda die Nouembris peruenerunt, uniuersamq; orã inter Istulam & Szan, usq; ad Tarnow uastauerũt Homines utriusq; sexus in seruitutem abduxerũt, sacerdotes, impuberes, & senes trucidarunt, ecclesiasq; exusserunt. Quorũ concursus Petrassius filius Cztani, germani Ianussii Archiepiscopi Gnezneñ, arrepta coniuge & infante nouiter ædito, nondum baptisato, de uilla Baranow, per medios hostes in equo exiliẽs, uix per fluuiũ Istulæ euasit. Relicta domini Michaelis de Tarnow Castellani Vislicieñ eodem die, cum grandi apparatu ad reginalem maiestaté Graccouiam ibat, sentiens Lithuanorũ aduentum, relictis curribus, equis, & omni apparatu, per famulos citissime in nauigium Istulæ inducta, uix manus Lithuanorum euasit. Elizabeth uero regina Hũgariæ, molestias ex uastatione Lithuanorum lenitura. Coreas dominica in crastino sancti Nicolai, quis

Proditionis merces.

kazimirus iactu lapidis lesus tandẽ mortuus.

Lodouici aduentus in Poloniam.

Polonia a Lithuanis vastata.

Elizabeth regina Hungariæ.

colai, quis octuagenaria foret, instaurãdo aspiciebat, uiditq; ex castro Gracouieñ Hungaros cum familia Przedbory de Brzeze propter fœnũ contendere (plerosq; nam currus in forum Gracco: cum blado & fœno uenientes, Hungari ex animi maliuolentia occupabant. Ad quorũ repræssionẽ præfatus Przedborius miles de Brzeze, ne suis curribus rapinam intulissent, familiam iuxta domũ suam ad portam Bochnensem quæ in Kazimiriã ducit, posuit) missoq; Iaszkone Kmitha de domo Srenieuitarũ, Capitaneo Gracco: ut litem dirimeret, illico equo uectus superuenit, seditionẽq; molitus iussu reginæ extinguere. A b uno Hũgaro, cuius sors ignota erat, telo Hungarico in collum percussus, ex equo defluens expirauit. Cui9 morte uulgata, fratres, cognati, & familiares sui in magna multitudine cõcurrerũt, in furiãq; uersi, uniuersos Hungaros, parentando morti sui affinis, nemini parcendo occiderũt. Quidam miles Slauus Michael Pogan, de uestibulo, seu de cellario sui hospicii extractus, miserabiliter occisus est. Duo adolescentes ingenui Hungari, a Przedborio ad cuius domũ cõfugerãt, cameræ potiore inclusi, Przedborio in castrum discedente, fracto ostio, argenteis cingulis & uestibus nudatos, familiares Przedborii perimerunt, & peremptorũ corpora intra muros proiecerunt. Centum sexaginta Hũgari eo die cœsi sunt. In sacello ambitus ecclesiæ sancti Frãcisci sepulti, quod ex bonis Hungarorum dotatum, ab eo die sacellum Hungarorum nuncupationem accepit.

Iaszko kmitha interẽptus

Hungari cœsi 160 numero.

CAPVT XXXI.

Regina post paucos dies e Graccouia in Hungariam tristis rediẽs filio suo regnum Poloniæ iterũ gubernandũ resignauit. Lodouicus autẽ Hungariæ & Poloniæ rex, uastationem terræ Sãdomirieñ ulturus in Lithuanis, anno sequenti per alpes Sanoceñ cũ copiis Hungarorum uersus Sãdomiriã uenit, & confluentibus ad illum Baronibus Poloniæ, uidens copias ualidas, Gracco: & Sãdomirieñ milites sub ducatu Sandiuogii de Subino, tunc Gracco: Capitanei, ad expugnãdum castrũ Chelmeñ transmisit. Ipse uero cũ residuis uersus Belz perrexit. Et Gracouieñ quidem ac Sandomirieñ exercitus, expugnato infra octo dies castro Chelmeñ, insup & aliis castris uidelicet Grabouiecz, Hrodlo, Seuolosz expugnatis, ad regem Lodouicum in obsidione castri Belz cõmorantis peruenerunt. Vbi Keystuth dux Lithuaniæ, sub saluo conductu introductus, pacem his conditionibus composuit. Vt captiuis quos Lithuani cœperãt restitutis, Georgius dux castrũ Belz regi daret, & gratiæ illius se deuoueret. Deditione itaq; castri facta, Lodouicus rex duci Georgio, castrum Belz obligauit. Aliudq; castrum Lubaczow adiecit, & centum marcas ãnui census in Bochnya ad tempora uitæ inscripsit, ut regi regnoq; Poloniæ fideliter inseruiret. Orta autẽ inter Hungaros & Polonos contẽtione, Petrus Zaffraniecz miles de Luczicze, in facie uulnerat9 fuit, & ne res in grandem procederet seditionẽ, rex Lodouicus Petro Zaffraniecz castrũ regium Piesʃkoua, ſ kala, ꝑpetua donatione dedit, crescentem seditionẽ extinxit. Et quia Wladislao duci Opolieñ rex Lodouicus plures districtus & castra in terris Russiæ ꝑpetua largitione donauerat. Ideo ut eorum accessio ad regnum Hungariæ facilior foret, ducatum

Seditio Hũgarorum & Polonorum.

pieskowa skala

ret, ducatum Dobrzineſem cum caſtris & oppidis Bidgoſtia, Wlathow, &
Valcz, ex morte Kazimiri ducis Stetineñ deuoluti. Item ducatum Gniew/
kouieñ decem milibus florenorũ, a duce Wladiſlao albo comparatũ, illi per
petuo donauit. Diſtrictus uero caſtra, oppida, & uillas Ruſſiæ, Hungaris (
Polonis nequicq̃ improbãtibus) partitus eſt. Horrentibus autẽ Polonicã au
ram, rege Lodouico & regina Elizabeth antiquiore, rex Lodouicus Wladiſ
lao duci Oppolieñ regnum Poloniæ gubernandum cõmiſit. Anno tandẽ do
mini 1381. Elizabeth regina Hungariæ, regis Karoli relicta, filia Wladiſlai
Loktek, & ſoror Kazimiri Poloniæ, genitrix uero Lodouici Hũgariæ & Po
loniæ regum, uigeſimanona Decembris in ætate grandeua, in caſtro Budeñ
mortua. Et in monaſterio in inſula Budenſi ſepulta, rex Lodouicus in medio
quadrageſimæ uocatis Prælatis, & Baronibus Poloniæ in Budam. Guber/
natores regni Poloniæ, Zauiſſium epiſcopum Gracco: Dobeſlaum de Cu/
roſwanki patrem eius Caſtellanum Gracco: & Sandiuogiũ de Subino Pala
tinum Kaliſſieñ, & Capitaneũ Gracco: conſtituit, qui regnum Poloniæ per/
tranſeũntes, largas expenſas fecerunt, bona pauperum diminuentes. Iudicia
& terminos proclamarunt, & cauſas non audierunt, nec ullam iuſticiam ad/
miniſtrarunt. Sentienſq; rex Lodouicus uiribus ſe deſtitui, ãno domini 1382
filiam ſuam natu maiorẽ Mariam. Sigiſmundo Marchioni Brandenburgeñ
quartumdecimũ ætatis ãnum agẽti, filio Karoli olim imperatoris Romano/
rum & regis Bohemorũ ex Elizabeth Boguſlai ducis Stolpeñ ꝓgenito, co
pulauit, uocatiſq; pro die ſancti Iacobi Polonis ad Solium alias Swolen, op
pidum & caſtrum Hungariæ prope Cremniciam, Prælatos & Barones Po
loniæ ad ſuſcipiendum in regem Poloniæ Sigiſmundum Marchionẽ præfa/
tum Brandenburgeñ, & præſtandum ei homagium per iuramentũ fidelita/
tis, compulit. Miſſoq; Sigiſmundo ad ſuſcipiendum regni Poloniæ poſſeſſi/
onem, pleraſq; in regno Poloniæ inſolentias amputare & exterminare præ/
cepit. Qui caſtrum & oppidum Koſzmin. Item duo fortalicia Nabiſzicze,
& Koſzminiecz, breui expugnauit. Caſtrũ uero Nodolanow, Barthoſſio pa
cta ſecum inita nõ ſeruante, circũſedit. Sed quũ illius expugnatio difficilior
cenſeretur, copias Polonicas & Hungaricas in Mazouiã traducens, ducatũ
tantummodo Semouiti, præſtare Lodouico ut poloniæ regi homagium de/
tractanti. Ianuſſius eñ alter dux Mazouiæ, dudum in ditionẽ regiam cõceſ/
ſerat, uaſtare ſpoliis & incendiis cœperat. Interim uero Lodouicus rex Hun
gariæ & Poloniæ apud oppidũ Hungariæ Tirnaua tredecima Septembris
fatis interceptus eſt, ad Albamq; regalem relatus, in ſacello ab eo dotato,
ſepultus. Quum apud Polonos annis duodecim, apud Hungaros uero an/
nis quadraginta regnaſſet. Cuius exceſſu Sigiſmundus Marchio per feſtinũ
nuncium ſibi denunciato, de agro Mazouico exceſſit, uerſuſq; Poſnaniã per
rexit. Et a Poſnanienſibus ciuibus congruo honore ſuſceptus, fidelitatis iu/
ramenta exegit. Temporibus iſtius regis Lodouici, nulla ſtabilitas, nullaue
iuſticia in regno Poloniæ fuit, bona pauperũ rapiebãtur, negociatores ac ui
atores deprædabantur. Prælati ac nobiles cum eorum rebus, equis, & ſup/
pellectili de regno captiuati educebãtur. Exactiones ſæpenumero, cõtra pa

Wladiſla⁹ dux Oppolieñ regni Poloniȩ gubernator.

Mors Elizabet

Sigiſmundus Marchio Brandenburgeñ.

Lodouicus rex Hũgariȩ & Poloniȩ mortuus.

139

cta & promissa regis, tempore coronationis facta, exigebantur. Sed prælatis resistentibus raro soluebantur. Iniuriam passi pro complemento iusticiæ in Hungariam currebāt, quos rex ad reginam genitricem suam, & uiceuersa regina ad filium regem Lodouicum remittebat. Litteris apportatis, quæ ex Cancellaria regis graui pecunia redimebantur. Capitanei minime parebant propriis duntaxat commodis incumbendo.

CAPVT XXXII.

Ost mortē regis castra Russiæ Crzemienyecz, Oleszko, Hrodlo, Lopatiń, Snyatin, duci Lubardo tunc castrum Luczko obtinenti, Hūgarorum milites quibus Lodouicus rex castra commiserat, prodiderunt & uendiderūt. Et regina Hūgariæ Elizabeth plerosq; eorū in carceres coniecit, alios capite mulctauit. Eodem anno apud Radomske oppidum, pro die sanctæ Katharinæ conuentu habito, regnicolæ Poloniæ alteri ex filiabus regis Lodouici præstare homagium conclusērūt. Prudentem principem personalem residentiam facturū eidē iungēdum & Sigismundum abiciendū, clandestina decoctione includendo, scripto & sigillorum appensione roborarunt. Bodzantha Archiepiscopo Gnezneń, & Damaratho Castellano Posnanień ac Capitaneo maioris Poloniæ contrauenientibus, sancti Nicolai uero lucescente die magnus Visliciæ conuentus haberi cœptus est. Cui Sigismundus Marchio interfuit. Duo etiā Episcopi Stephanus Agrień, & Ioannes Cenadień, totidemq; Barones ab Elisabeth Hungariæ regina uenerunt, præcati sunt, ne cui alteri, sed nec Sigismundo Marchioni, fidem & subiectionem præstaret, donec per reginā de utraq; filia certior ordinatio fieret. Quapropter conclusio apud Radomske habita ratificata est. Cui Archiepiscopus Gnezneń Bodzātha, & Capitaneus maioris Poloniæ Damarathus, assētire coacti sunt. Ex Visliciең dieta Sigismūdus Marchio Graccouiā uenire desiderauit, sed Dobeslao de Curoswanki, Castellano Graccoꝛ dissuadente, non est admissus. Sed in Niepolomicze exinde in Bochnya & in nouam Sandecz deductus, & sumptu Polonico procuratus, in Hungariam rediit. Deinde Elizabeth regina Hungariæ fatigata & sæpenumero adhortata est per proceres Poloniæ, ut unam ex filiabus suis ad Poloniam regnaturam mitteret, quos in conuētione Siradień ante penultima Februarii, 1385 celebrata per Nicolaum Vesperimeń Episcopum, & duos Barones Hungariæ patentibus litteris a iuramētis & fide, qua filiæ Mariæ & Sigismundo Marchioni sponso eius se deuinxerāt absoluit. Et alteram filiam natu minorem Heduigim pro festo Paschæ in Poloniam mittere promisit. Post hoc uigesimaoctaua die Marcii predicti anni in conuentione Siradień, Semouitus dux Mazouiæ, rex Poloniæ decernebatur, tamē totum negocium dilatū & suspensum est ad Heduigis filiæ regis Lodouici aduentū. Quare prefatus Semouit9 dux Mazouiæ, uolens decretum de se factum exequutioni demandare, personam suam occultādo cum Bodzantha Archiepiscopo Gnezneń in Graccouiam processit, sed aduentu suo publicato, septima Marcii Graccouiam ingredi non est permissus. Declinauit ergo cū Bodzātha Archiepiscopo Gnezneń in curiā sancti Floriani extra muros Graccouień

Conuentus in Radomszke

Graccouieñ, quam idẽ Bodzantha Archiepisco: existens Prepositus sancti Floriani muris insigniuerat & construxerat. Ibiq; latitare non ualens, a cõsulibus Graccouiẽsibus & quibusdam nobilibus legationem accepit, ꝙ nisi abscederet, uariis modis eũ uexaturi, propter imminens ciuitati periculũ. Qui quum circa curiam sancti Floriani, in nocte festi Pẽthecostes custodiam adhiberet, tandem die sequenti sole oriente Graccouiam reliquit, & per Prossouicze in Nouam ciuitatem Corczin perrexit, ubi quindecim diebus immoratus, Heduigim filiã regis opperiebatur & expectabat, uolens eam suasu & suggestione plurium, si sponte nõ daretur, rapere, & per eam regnum Poloniæ obtinere. Prelati autẽ & proceres Poloniæ ad excipiendam & inducendam Heduigim filiam regis Lodouici in nouam Sandecz, pro festo Penthecostes iuerant, quos regina ad se in Cassouiã trahens & uocans promissa immutauit & conclusit, pro festo Martini proxime futuro Heduigim filiam regiam in Graccouiã missuram. Semouitus ergo spe sua frustratus, Conuentionem generalem apud Siradiam pro die sancti Viti omnibus Polonis indixit, Illi autẽ pleriq; singuli, Semouiti ducis ædicta & comminationes aspernati sunt. Solus Bodzantha Archiepiscopus Gneznẽ, cum nonnullis maioris poloniæ iuuenibus militibus Siradiam adueniens. In monasterio fratrum predicatorꝝ Semouitum ducem Mazouiæ, regem poloniæ, eũ in altũ cum aliis leuando, pronunciauit. Propter quod exercitus Hungarorum duodecim milia armatorum, duce Sigismundo Marchione Brandenburgeñ, habente in suo comitatu Demetrium Archiepiscopum Strigonieñ, post festũ sancti Iacobi per nouam Sandecz adueniens, & per terram Radomieñ, aucto exercitu Graccouiensibus & Sandomirieñ militibus, Mazouiã intrauit Et singula quæ ad Semouitum ducem pertinebãt, uastauit & crudeliter incẽdit. Deinde uigesimaquinta Septembtis Brzescze ciuitatem Cuyauiæ obsidione cinxit, quoniã ipsa duci Semouito parebat, & sub undecim diebus quibus obsidio continuabatur, Cuiauieñ terra perinde ac hostilis a Polonico & hungarico exercitu uastata est. Donec Wladislaꝰ dux Oppolieñ, Vielunẽ & Dobrzineñ mediatorem se ponens, inducias pacis in festum paschæ duraturas inter Sigismundũ Marchionem, & Semouitũ Mazouiæ ducem ordinauit, Damaratho etiã de Pirzchano Castellano Posnanieñ, in fauorẽ Sigismundi Marchionis & Elizabeth reginæ hungariæ, Saxonibus & Pomeranis conductis Cuyauieñ terram, sub diebus quibus a Sigismundo Marchione Mazouia uastabatur, spoliorum ingeminatione ex oppido Zneineñ obterente. Wladislaus dux Oppolieñ apud Iuniwladislauiã cõmorans, gentes eius, qa in terra sua prædas agebãt, magna strage cũ excussione predæ quã abigebant, obruit. Elizabeth autẽ regina Hungariæ, pacta quæ cum proceribus Poloniæ in Cassouia pepigerat temerante, anno domini 1384. Missus Sandiuogius de Subino Kalissieñ palatinus, & Graccouiẽ: Capitaneus apud Iadram eam reperiens, hortatus est ut filiã regiam Heduigim in Poloniam mitteret. Vidẽsq; suas & Polonorum spes in irritum recidere, & se a regina detineri, nec abire permittẽte, donec Graccouiam hungaris resignaret irritatus & ipse equis permutatis, prout antea ordinauerat, ex Iadra euolãs

Spes Semouiti de Hduigi consequenda.

Semouitus rex pronunciatus.

Sigismundus Marchio huic restitit.

Oppolieñ dux mediator horum.

in una die naturali, quod uix credibile dictu est, sexaginta miliaria confecit Graccouiamq; defatigatus, omnes nuncios præuolans, peruenit. Et conuentu uno in Lelow, altero secunda Marcii in Radomske constituto, leui nuncio Przeczlao Vanuelski, reginæ apud Budam mandata proceres Polonorum miserunt, rogaret imprimis, ut filiam Heduigim mitteret pro festo sancti Stanislai, abstineretq; ludibriis, quibus tantopere usa est Polonos afficere, Polonos decætero nec legatos mittere, nec missionem Heduigis expectare. Mouit tam aspera legatio Elizabeth reginam, propter hoc Sigismundũ Marchionem Brãdenburgeñ generum suũ ad regendũ regnum poloniæ misit, quoad filia Heduigis adolesceret. Quod quũ apud Gracco: percrebruisset, irritati iusto exercitu collecto in Sandecz processerunt, missisq; ad Sigismundum Marchionem, qui iã apud Lobowla hospitabatur, nunciis, monuerunt, ne regnum eis inuitis introeat. Illum nec pro rege, neq; pro gubernatore ullo pacto se accepturos, quin etiam ingressum illi non secus atq; hosti armis interdicturos. Qui hac denunciatione territus, gradum repræssit. At regina promissiones suas impletura, Heduigim filiã cum magno Baronũ præcipue Demetrii tituli sanctorum q̃ttuor Coronatorũ Præsbiteri Cardinalis, ac Archiepiscopi Strigonieñ, & Ioannis Cenadieñ Episcopi, comitatu, ferétem secum in auro, argento, in uasis, pannis, clenodiis, gemmis, & cortinis, insignem & regiã suppellectilem, pro festo sancti Michaelis transmisit. Ad quam excipiendam Prælati & Barones Poloniæ certatim occurrentes, cum ingenti alacritate Graccouiam, omnium ecclesiarũ processionibus, omniũq; statuum ordinibus, obuiã illi effusis, perduxerunt. Et die Solis quindecima Octobris, ipsam in Gracco: ecclesia, quo die apud Polonos sanctæ Heduigis agitur celebritas, per Bodzantham Gnezneñ Archiepiscopum, Ioãnem Gracco: Ioãnem Wladislauieñ, Dobrogostium Posnanieñ, Episcopos, sub præsẽtia Strigonieñ Cardinalis & Baronum atq; militarium utriusq; regni Polonici & Hungarici copiosa frequentia, in reginam Poloniæ inungi, consecrari, & diademate reginali coronari procurarunt, tributa ei plena facultate regnum Poloniæ administrandi, donec quispiam principum in regem Poloniæ coronandus ipsi adiungeretur.

Graccouiensium minę.

Heduigis, filia Elizabeth mittitur.

CAPVT XXXIII.

ANno domini 1370 Keystuth dux Lithuaniæ, cum tumultuario exercitu Prussiam subintrans, districtum Stisten uastauit & exussit. Celerrime se de Prussia cũ captiuis recipiẽdo. Quam uastationem Vinricus magister Prussiæ ulciscens, in Lithuaniã intrauit, & exercitu in quattuor partes partito, captiuos plurimos in Prussiã deduxit. Quo redeunte Elner Cõmendator de Balga, partes Russiæ ingrediẽs castrum Dreuik impugnauit, quod quum conquirere nequiret, spoliata regione in Prussiam cum captiuis rediit. Deinde concurrẽtibus multis forẽsibus terciam expeditionẽ Cõmendator de Iusterbork ægit, qui castrum Dirseme expugnatum incẽdit, & multos Lithuanos aut occidit aut captiuauit. In anno autem sequenti scilicet 1371 Keystuth dux Lithuaniæ uicissim in Prussiam cum exercitu ueniens, districtum Stisten uastauit, & multis christianorũ

Lithuanorum & Ruthenorũ clades.

occisis, spolia in Lithuaniã duxit, ꝓpter quod Vinricus Magister Prussiæ,
Lithuaniã & Samagittiam uastauit & succẽdit, ac cum spoliis rediit. Postea
alterum exercitum frater Elner Commendator de Balga in Russiam duxit
Castrumq; Dreuik expugnare non ualens, spolia tantũmodo cœpit, & onu-
stus in Prussiam rediit. Egit & terciam expeditionẽ in Lithuanos Cõmenda-
tor de Iusterbork, & expugnato atq; incẽso castro Dirseme, multos ex Lith
uanis aut cœpit aut necauit. Anno domini 1371 die quindecima Aprilis in
dominica Iudica, fulmen uerticem dextræ turris ecclesiæ Posnaniensis per-
cussit, & extremitatem angularem abrumpẽdo, exiguo testudinis foramine
in sacellum regium penetrãs, imagines Przemislai regis Poloniæ & suæ cõ-
sortis Richszæ nomine in parietibus sacelli sculptas fregit & decussit. Eo an
no & sequenti grãdis pestis, depredationes, & spolia in maiori polonia fuere. Pestis.
Anno domini 1372 Lodouicus Hungariæ & Poloniæ rex, filiam suam natu
maiorem Mariam, Sigismundo filio Karoli imperatoris ac regis Bohemiæ,
Marchioni Brandenburgeñ desponsauit. Eodem ãno bina a Prutenis in Lith
uanos expeditio facta est, quarum unã frater Vigandus de Belderstein, alte-
ram Commendator de Iusterbork administrauit, nihil memorabile in utraq;
gestum est. Anno domini 1373 Elner Cõmendator de Balga Russiæ bellum
intulit. Et terram Volniska uastans, usq; ad Kamienyecz prædatus est. Cõ-
gestisq; captiuis & pecoribus Balgã rediit. Quadragesimali uero tpe Key-
stuth Lithuaniæ dux, omnes custodes Cruciferorũ fallens, per deserta & ne-
mora Prussiã ingressus, circa uillam Biberstein hostilitate facta, plures aut
occidit aut cœpit, ab exploratorib9 uero certior factus de Cruciferorũ exer
citu, in siluas & deserta illic refugit, relictis insidiis in locis oportunis, si Cru-
ciferi fugientem insequerentur. Cõmendator igitur de Brãdenburk qui du-
cebat exercitum, insidias incidere ueritus, persequi Keystuth destitit. Anno
domini 1374 Commendator de Iusterbork cum equestri & pedestri agmine
Lithuaniam ingressus, districtum Veygow uastauit, & cũ captiuis spoliisq;
Iusterbork regressus. Consurrexerunt post hoc omnes Cõmendatores & ter
ras Dirsinigen & Veygow, duce Gothfrido de Thilia Marsalco Prussiæ fer
ro & igne uastarunt, septingentosq; captiuos in Prussiam deduxerũt. Anno
domini 1375 Lodouicus hungariæ & poloniæ rex, Heduigim filiam natu
minorem Vilhelmo, Lupoldi ducis Austriæ filio, qui in aula soceri nutrieba
tur, desponsauit. Et eodẽ ãno præfatus rex Lodouicus ad Gregoriũ papam
undecimũ, missis nũciis in Auinionẽ, Halicieñ oppidũ archiepiscopali, Prze
mislieñ uero Chelmeñ & Wladimirieñ episcopali honore insigniri obtinuit
ad metropoliticam Halicieñ ecclesiam Iacobus polonus fuit consecratus, &
sedi suæ ecclesia græci ritus fuit assignata. Ad Przemislieñ uero Henricus
frater minorum natione Almanus, genere nobilis, primus Episcopus fuit cõ
secratus. Eodem anno Ioannes Posnanieñ episcopus de domo Doliwa, idro
pisi in Sbicouo mortuus est, & Posnaniã relatus, in die Cathedræ. s. Petri añ
altare beatæ Mariæ sepultus est, hic oppidum Dolszko fundauit, multasq;
uillas circa Crobya & Bugk erexit & locauit. Anno quo supra. Gemina ex
peditione in Lithuanos Cruciferi usi. Maior exercitus in quo erant omnes

Filia Lodouici Maria Sigismundo imperatori desponsata.

Filia Lodouici Heduigis Vilhelmo desponsata.

Ioannes Episcopus Posnanieñ mortuus.

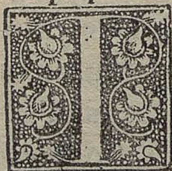
Cõmẽdatores, in Lithuaniã, Cõmẽdator uero de Ragnetha cũ rariori agmine in Russiam diuertunt. Vterq; autẽ exercitus cœdi & uastationi intentus, spoliis refertus rediit. Interim Lithuaniæ duces Olgerd9, Keystuth, & Swerderko cum propriis & auxiliaribus gentibus Prussiam triphariè diuisi intrauerũt, Olgerd districtum Velow, Keystuth Caplanken, Swerderko Iusterbork, igne, cœdibus & spoliis uastarunt. Occisisq; noningentis christianis & castro Iusterbork expugnato & exusto, magnum numerũ spoliorũ, nullam resistentiam experti, retulerunt. Secunda die Iulii Berardus Cõmendator de Ragnetha, p unã partẽ, frater uero Theodric9 p alterã Lithuaniã, ingressi, cœdibus & spoliis per aliquot dies, nullam resistẽtiam experti, uacabãt. Cõpræhensisq; cẽtum quinquaginta captiuis, Prussiam regressi sunt. Anno domini septuagesimo sexto supra mille ducentos. Przeczlaus de Pogorzala Episcopus Wratislauieñ, quum annis trigintaquinq; ecclesiæ Wratis: utiliter præsedisset, in medio quadragesimæ mortu9 est. Et in ecclesia Wratislauieñ in sacello Mansionariorum sepultus. Hic a Boleslao Legniceñ & Bregẽ: duce, castrum & ciuitatem Grotkow cum suo districtu in sortem Wratisla: ecclesiæ coemit. Hic Mansionarios in ecclesia Wratisla: & Cõuentum duodecim pauperũ laicorum, singulis diebus stipem & annuũ amictũ sumẽtium, in Nissa fundauit & dotauit. Hic ecclesiam Wratisla: murorum edificiis, piscinarũ structuris, uillarum emptionibus & locationibus, uasis aureis, & argenteis, ornamentisq; uariæ suppellectilis, adeo extulit, adornauit & magnificauit, ut uulgari fama aureus Episcopat9 appellaretur. Prælati autem & Canonici ecclesiæ Wratislauieñ Polonis uiris idoneis de suo gremio contemptis, in die electionis Theodricum Bohemũ Decanum Wratis: qui uiciose in Decanatũ intrauerat, in Episcopum elegerunt. Cui Gregorius undecimus in Auinione permanens respondit, non prius de ecclesia Wratisla: prouidere, donec ex Auinione Romam trãsmigraret. Interim uero ad Wratisla: ecclesiam fratrem Nicolaum ordinis prædicatorũ episcopum Mayoriensem misit, ut fructus & redditus ecclesiæ Wratisla: tanq̃ eius procurator perciperet, & omnia per Przeczlaum derelicta, cameræ Apostolicæ ad plenum reddi mandaret & procuraret. Qui ueniens Wrãtislauiã publicato mãdato apostolico, in hunc modum cum Capitulo Wratisla: conuenit. Vt singulis annis quo Wratis: ecclesiam uacare contigerit, octo milia florenorum apostolicæ redderent cameræ, Pro derelictis uero Przeczlai Episcopi triginta milia. Pro collecta & contributione biennali ecclesiæ polonicæ imposita, pro sorte ecclesiam Wratisla: contingente, duo milia, & pro expensa ac fatiga in pecunia huiusmodi Romam ferenda, unum mille, reddere tenerentur. Eo igitur pacto Capitulum Wratisla: nũcio apostolico Nicolao Episcopo Mayorieñ triginta tria milia florenorum, sub uno tempore & die persoluit. Et papa Gregorius a tempore uacationis fructus percipiens, Wratislauiensem sedem uacare permisit.

Prutenorũ & Lithuanorum vastatio mutua.

Przeczlai wratislauieñ Episcopi mors.

Electio alteri9

CAPVT XXXIIII.

IAroslaus de Skotniki, qui excœcatus fuerat, & de Archiepiscopatu Gnezneñ cesserat, plenus dierum, quia centenarius, in Kalisz ueniens

Iaroſlaus de Skotniki mortuus.

liſſ ueniens, in Archiepiſcopali domo anno domini 1376 die ſedecima Septēbris mortuus eſt, & uigeſima eiuſdem menſis in eccleſia Gnezneñ in ſacello ab eo fundato & dotato ſepultus. Hic oppidum Kamien in metis Pomeraniæ ſitum fundauit, & Zneinam inſtaurauit, hic ad ornādum patriam & eccleſiam Gnezneñ caſtra Louicz, Opathow, Vnieyow, Kamien. Item eccleſias in Gnezna, Curzelow, Oppathow, Kaliſz ſanctæ Mariæ. Item Curias in Gnezna, in Lancicia, in Vielun, in Kaliſſ, in Graccouia extra muros Graccouiē: ſub caſtro, muro conſtruxit. Curiam tamen ſub caſtro Gracco: deſertam Ioannes Albertus rex poloniæ, tempore quo Thurci, Thartari, & Valachi in diebus noſtris, Ruſſiam uſq; ad Kanczugam anno domini 1498 uaſtarunt, deiicere præcepit, ne ipſius occupatione caſtro Gracco: immineret periculum. Is Iaroſlaus Archiepiſcopus diſtrictum Louiceñ pene deſertum, utpote qui non niſi duas marcas in cenſibus habebat reperiens, locatum & populatum octingentas marcas fundentē, de ſuo cenſu annuo ultra cenſum frumentorum reliquit. Anno præfato in ſinodo Vnieyouieñ contributionē biennalem a ſingulis polonicæ eccleſiæ Dioceſibus modeſtam quantitatem de qualibet marca uidelicet taxe papalis, duos groſſos, Nicolaus epiſcopus Mayorieñ nuncius apoſtolicus dari conſenſit. Eodem anno ſciens Vinricus

Vinricus magiſter Pruſſię Samagitiam ingreſſus.

magiſter Pruſſiæ Lithuanos in regni poloniæ inuaſione occupatos, in Samagittiam proprium dumtaxat militem traduxit, ubi nullo prohibente diſtrictus ſex uidelicet Miedniki, Eroglen, Aruiſten, Roſgein, Geſſow & Paſtow cœde & flammis uaſtauit. Caſtrum poſt hoc Kowno pugnare adorſus, dum in eius expugnatione pleriq; notabiles milites de ordine cecidiſſent, caſtro inexpugnato relicto, Marſalcum cum decem milibus armatorū miſit, qui uniuerſam regionem ad Niemien fluuium ſitam, demolitus eſt, & cum multitudine captiuorum Pruſſiam remeauit. Anno præexpreſſo inſtāte Karolo imperatore Romanorum, & rege Bohemorū, magnis conatibus & muneribus Venceſlaus filius eius ſedecimū ætatis agens annum, electus eſt in die Barnabæ apoſtoli in Frankfordia in regem Romanorum, coronatus Aquiſgrani in octaua apoſtolorum Petri & Pauli. Anno domini 1377 Dolis magis q̃ uiribus Keyſtuth Lithuaniæ dux, copias ſuas per Mazouiæ terras in Pruſſiā traduxit, & omnem orā circa Dzoldow & Nidbork uigeſimanona Septēbris graui cœde, & igne, cum multorū hominum captiuatione uaſtauit. Circa feſtū uero ſancti Iacobi filius Keyſtuthi, adoleſcens manu & animo prom

Keyſtuth cum filio Pruſſiam uaſtant.

ptus, nomine Vitowdus, primam expeditionem in Pruſſiam ægit. Et circa Taynow & Iuſterbork populationem & conflagrationem peragens, ſpoliis onuſtus, illeſus ad patrē redijt. Magiſter itaq; Pruſſiæ Vinricus cum frequēti militum ſuorum armatura, primum in Ruſſiæ oram deſcendit, & circa ca

Vinricus repugnat.

ſtrum Byelyagi aliquot diebus ſtatiua tenuit, deinde in Kamienyecz applicuit. Ab inde uero in terras Lithuanorum & Samagittarū deſcendit. Quas quum ferociter peruaſtaſſet, cum ſpoliis & captiuis Pruſſiā redeunti, Lithuani inſidias, ſilua uaſta, qua iturus erat, in pleriſq; locis ſuccifa, tetenderūt Prutenicum exercitum, iniquitate loci uehementer adiuti, in primario congreſſu uiginti milites qui ordinum ductores extiterāt, ſtrauerunt. Cæteri ſil/

uarum latebris tecti, manus Barbaricas effugerunt.

Lithuanorum exercitus trifariē diuisus.

Fecerūt post hæc duo Lithuanorū principes Olgerd & Keystuth in terris Prussiæ, habentes forte exercitū triphariē diuisum, irruptionē. Et terra circa Iusterbork & Velow exusta & in solitudinem redacta, in terrā Salow, quam Canonici de Konigsbergk obtinent, aduenientes, eam funditus cœdibus, spoliis, & flāmis euerterūt, & per Iusterbork cum cœtu magno captiuorum Lithuaniā reuersi sunt Commendator deinde de Ragnetha uno agmine, & Cōmendator de Belga altero. Item frater Kune de Hattēstein tercio, seorsum in Lithuaniā ingressi, quilibet populatione latius q̄ poterat extensa, multa spolia atq; incendia p̄egerunt, & Prussiam uinctos deduxerunt.

Bartemburgk & Demrin castra eriguntur.

Congessit post hæc omnia, Magister Vinricus exercitum copiosum, cum quo Lithuaniā ingressus, duo castra in eius confiniis erexit atq; edificauit, uidelicet Bartemburk & Demrin. Interim uero quo perficiebatur opus, Gothfridum de Linda Marsalcū, cum expeditiori milite Lithuaniā misit. Qui plures captiuos cum spoliis incolumis reduxit. Sed neq; ea expeditione magister Prussiæ Vinricus contentus, aduenientibus in sui subsidium Australibus, in Samagittiā transiuit. Et duabus regionibꝰ uidelicet Kalthaneuen & Veduke per dies decem uastatis, spoliatis & incensis, spolia in Prussiam in quadrigis reduxit. Anno domini 1378 Marsalcus Prussiæ Gothfridus de Linda, habens in suo comitatu duodecim milia pugnatorū, Lithuaniam ingressus, usq; ad castrū Troki aduenit. Trocen̄ autem districtu uastato, etiam Vilnen̄ simili subiecit clade. Cuius potentiā Keystuth plurimum perhorrescens, colloquium petiuit, & tractatibus mutuis factis, rogatus a Keystutho, Marsalcus a cœde temperauit, & partis tātummodo contentus, in Prussiā exercitum reduxit.

Districtꝰ Lithuanici vastant̄.

Incontinēti uero Cōmendator de Ragnetha frater Kune de Hattēstein cum nouo exercitu in die sancti Ioannis baptistæ Samagittiam & Lithuaniam ingressus, districtus Przeuan, Labyow, Aruisch, Pasterin, Eroglen, & Pernarey, cœdibꝰ, spoliis, & flāmis uastauit, ac cum multitudine spoliorum in Ragnetham rediit. Præterea cum noua militia, quæ ex Almania aduenerat, Gothfridus de Linda Marsalcus Prussiæ terciam in Lithuanos expeditionē ægit, habens in suo comitatu omnes Cōmēdatores & quintis statiuis ad Vilno peruenit, omnia igni & ferro subiciēdo.

Vilnen̄ Ciuitas exusta.

Dux aūt Keystuth, qui tunc in Vilno agebat, induciis in unum diem obtentis, ab exustione ciuitatis Vilnen̄ abstinere petebat, quod etsi sibi fuerit per Gothfridum Marsalcum promissum, media tamen ciuitatis pars igne conflagrata, altera ægre defensa est, induciis cessantibus, castri Vilnen̄ expugnatio est tentata, quam quum Marsalcus prouenire nō posse animaduerteret, obsidione soluta, Prussiam remeabat. Interim uero Vitowdus Keystuthi filius, cum quingentis Lithuanis, Prutenicū exercitū antecedens, commeatus quos Cruciferi in solitudine pro reditu reliquerāt, occupauit, recepit & distraxit. Quapropter exercitus Prutenicus illic ueniens, & uictualia occupata offendēs, sex diebus atrocem famē perpeti coactus est.

karoli Romanorum imperatoris mors.

Eiusdem anni penultima Nouembris Karolus Romanorum imperator, & Bohemiæ rex, quum annis uno & triginta imperasset, mortuus est, apud Pragam & in maiori Pragen̄ ecclesia sepultus.

Nno domini 1 3 8 o. Florianus Graccouieñ Episcopus, dum tredecim ānos in Episcopatu exegisset, sexta Februarii mortuꝰ est In ecclesia Graccoui: in sacello sancti Thomæ per eum dotato sub tabula ærea sepultus. Hic in oppido Bodzanczin castrum muro erexit, & oppida Bodzāczin & Islza muro & turribus cinxit. Item ecclesiam in Dobrauoda & alterā in Vangleszin uilla patrimonii sui muro cōstruxit. Huic Zauissiꝰ de Curozuanki Achidiaconus Gracco: nobilis de domo Rosæ successit. Anno domini 1 3 8 1 decimaseptima mensis Iunii. Semouitus filius Troideni, totiꝰ Mazouiæ dux, in castro Ploceñ mortuus, & in ecclesia eiusdem tumulatus. Reliquit tres filios, duos ex prima uxore, filia Nicolai ducis Oppauiæ, uidelicet Ianussiū & Semouitum. Tercium Henricū ex altera cōiuge filia Wladislai ducis Zambieñ, uenustissima corpore, quā de adulterio suspectam habens suffocari præcepit. Et dum ex lineamētis & & phisonomia filium Henricum præfatum sibi similem comperit, de morte suffocatæ matris perpetuo doluit. Itē reliquit duas filias, quarū unam Wladislao Oppolieñ, Vieluneñ, & Dobrzineñ duci. Alterā Kazimiro Stetineñ, quo absumpto, Henrico Lodouici filio Bregeñ ducibus in coniuges tradidit Is Semouitus onerosus & grauis omnibus, præsertim suis subditis fuit. Ducatum Mazouiæ in duos tantummō filios partitus est. Ianussio Varszouiē: Semouito uero Ploceñ ducatū consignando. Henrico reassumpto, de Lancicieñ præpositura prouidit. Anno quo supra die o ctaua mensis Augusti, monasterium Carthusiēsium in diocesi Wladislauiē: inter duos lacus, quattuor miliaribus a ciuitate Gedaneñ distans, per Ioannem Ruscinki militē natione polonum, pro insigni nobilitatis, leonem cum capite sturionis deferentē, fundatū est. Qui ꝑ dote præfato monasterio, tres uillas suas hereditarias, Kolplen, Czaple, & Gdinya prope fluuium Radunya in terra Pomeraniæ consistentes donauit. Ad incolendūq; fratres Carthusieñ ex monasterio Prageñ uocauit. Et extunc locus ille paradisus Mariæ uocari cœpit. Eodē anno noua molestia ad molestiam uacantiæ sedis Pontificis accessit, ecclesiæ Wratislauieñ. Cerusia siquidē Sweidniceñ Henrico Decano Wratislaui: ad celebritatem instantis natiuitatis Christi, a Ruperto Legniceñ duce & germano missa, mandato consulum Wratisla: ablata est, & uector captus ac incarceratus est, quia contra constitutionē consulum Wratislauieñ ceruisiam extra neam adduxerat. Propter quod Vencesslaus Lubuceñ Episcopus, & Wratislauiē: sede uacante administrator, Wratislauiēsem ciuitatē interdicto supposuit. Vencesslaus autē rex Bohemiæ litē inter clerum & populum Wratislauiē: sedaturus uigesimaseptima Iunii, & est quarta dies post Ioānis baptistæ Wratislauiā aduenit. Et diuina ob reuerentiam sui resumi peciit. Clero autē abnuente, ut scelus prophanationis nō incurreret, rex Vencesslaus iratus, oppida & uillas ecclesiæ & monasteriorū spoliare iussit. Et tam ingens gregū pecudūq; numerus Wratislauiā inductus est, ut tricente oues ꝑ tribus marcis usualibus, bos uero pro fertone uenderētur, & propter emptorū penuriā maior pars ad Bohemiā pulsa est. Iussit deinde Abbatem sanctæ Mariæ in arena, penultima die Iunii, quæ est dies Petri & Pauli apostolorū captiuare, & plusq

Florianus episcopus Graccouieñ mortuus

Zauissius eius successor.

Semouiti mors.

Monasterium Carthusianorum.

Seuicia Vencesslai regis Bohemię in clerū wratislauiēsem

143

& plusq octo diebus in prætorio Wratisla: captiuitatē ptulit. Frater uero Marcus Abbas sancti Vincentii extra muros Wratisla: se altera die infulatum coram rege diuina celebraturū ficte promisit. Nocte autē sequenti cum singulis fratribus suis, ad monasteriū Strzelneñ in regno poloniæ fugit. Seuitum est præterea in curias Episcopi, Canonicorum, Monasteriorum & Vicariorū, de ablatis thesauris, clenodiis, & argentariis rege sortē cum militibus diuidente atq; accipiente, oppidis insuper & uillis ecclesiæ, sibi obediētiam & tributa præstare iussit. Eodem āno uigesima Decembris Nicolaus Strosberk, Præpositus Gnezneñ Collector fructuū sedis apostolicæ in regno poloniæ, a Thoma Episcopo Lucerino nuncio apostolico, camerā apostolicam primum in mille quingentis florenis quos restituere cogebatur. Deinde suspitione aucta ex quittationibus & registris succollectorū, coram se per compulsoriā productis, in duodecim milibus florenorum decepisse conuictus, capitur, & Wratislauiæ ppetuis carceribus deputatus est. Anno domini 1382. Ianuarii duodecima Zauissius de domo Rosarum, Episcopus Graccoui: in uillagio ecclesiæ Gracco: Dobrauoda, ppe Visliczā æger fact9, uel ut alii tradunt, dum aceruum per scalam ad corrumpendū uirginē rusticanam ascenderet, cum scala deiectus, collisus mortuus est. Et in ecclesia Graccouieñ in sacello corpis Christi tumulatus. Patre eius Dobeslao Castellano Graccouieñ & germano eius Creslao Castellano Sandomirieñ pompam funeris more uulgi, equis purpuratis & curribus, superbe adornantibus. Vnde nocte sequenti strepitus uelut equorū p ecclesiā discurrentiū, & uociferatio demonū dicentiū. Poiedzmi na hops, quod sonat equitemus meretricatum, a sanctuariis ecclesiæ audita est. Hic anno pontificatus sui secūdo, collegium Māsionariorum septē personarū, qui officium beatæ Mariæ in sacello post chorum ecclesiæ Gracco: cantarent. Duodecim decimas & unum hortum in nigra uilla, mensæ Episcopalis donando, fundauit. Hic in Chodow uilla sui patrimonii prope oppidum Michow ecclesiā parrochialem fundauit. Largiens ei pro dote in uilla Poramba, & alibi decimas manipulares. Hic a rege Lodouico pro domo Episcopali, quæ nunc granariū regium dicitur in castro Graccouiē: obtinuit, & uillam Pystrzecz cum allodio dicto Crussicze, & domū ligneam cum turri lapidea in castro Gracco: recepit. In locū eius Ioānes Radlicza medicinæ Doctor, Canonicus Graccouieñ, & regni poloniæ Cancellarius successit, affectuosissimis præcibus apud Capitulum Gracco: per regem Lodouicū promotus. Hic Ioānes Episcopus ex maiori polonia de uilla Radlicze prope Kalisz fuit, de nobilibus parentibus, qui galeā seu nauem alias Korab p insigni deferebāt. Is post studia liberalia, dedit operā medicinæ, & in monte Pessulano pluribus annis cōmoratus, doctor factus, Lodouico regi Hūgariæ & Poloniæ, a rege Franciæ expertum medicū petenti, missus, Facile pro doctrina artis suæ fauorem regis Lodouici & Baronum Poloniæ fuit consequutus.

Præpositus Gneznensis capitur.

Zauissius Graccouieñ Episcopus moritur.

Ioannes Radlicza successor.

medicina

CAPVT XXXVI.

Eodem anno Semouitus Mazouiæ & Ploceñ dux, audita morte Ioānis Szuchiuilk Archiepiscopi Gnezneñ, castrum Archiepiscopale

episcopale Louicz feria secũda paschæ obsedit & expugnabat, requisitusq;
per nũcium Suffraganeum Gneznẽ, qua ex causa obsidionẽ intulisset. Re
spondit q; propter hostem suũ præcipuũ Derslaum Castellanum Gneznẽ
qui se gubernatorem castri Louicz gereret, propter hoc accelerata electiõe
Archiepiscopali, sedecima die Aprilis Dobrogostius de Nouidwor decreto
rum Doctor Decanus Gracco: & Cantor Gneznẽ, de familia Nalancz ele/
ctus, suo & Capituli Gneznẽ nomine Bronislaum Cãcellariũ, Boguslaum
Canonicũ Gneznẽ, Sãdiuogiũ de Kazimirz, Ioannem de Czarnkow iudi/
cem Posnaniẽ ac Castellanum Naclẽ, & Oszeponem de Grodzisko ad
ducem Semouitũ destinauit. Quibus petentibus obsidionẽ solui, destitutio/
nemq; de gubernatoria Louicẽ Derslai Castellani Gneznẽ pollicentibus,
Semouitus dux grauib9 damnis irrogatis de agro & obsidione Louicẽ abs
cessit. Anno præfato Vrbanus papa sextus Wratisla: ecclesiæ septẽnalem
uacationẽ respiciens, Venceslaum Lubucẽ Episcopũ, filium Boleslai ducis
Legnicẽ, ad postulationẽ nunciorum Capituli Wratisla: de ecclesia Wra/
tisla: prouidit. In Lubucẽ ecclesiam Adam de Kretlicz, Canonicũ Lubucẽ:
substituens. Hanc prouisionẽ perosus Venceslaus rex Bohemiæ multiplici/
ter impediebat, tandem sub iniquis cõditionibus huiusmodi discordia sic se/
data est, ut omnia damna ecclesiæ Wratisla: per regem Venceslaũ irrogata
& quinq; milia marcarum Karolo patri suo per Capitulum Wratis: mutuata
remissa forent, & ut ad placandum regẽ, noua pecunia adiiceretur. Id unicũ
pro sui doloris lenimine Wratislaui: ecclesia solamen retulit. Vt consulares
Wratisla: denuo creandi, ex prætorii loco, creatione celebrata, proprios la
res non introirent. Nisi primũ ecclesia Wratis: adita corporale iuramentum
de defendendis & manutenendis iuribus ac libertatibus ecclesiæ in manibus
Canonicorũ præstarent. Eodem ãno octauo kalendas Iulii Vinricus de Kni
prode magister Prussiæ, dum unũ & triginta annos in magisterio exegisset,
mortuus est. Cui Cõradus Czolner de Cottestein successit. Anno quo supra
octuagesimosecundo, supra mille tricentos, nona die Augusti. Wladislaus
Oppoliẽ & tunc Vielunẽ & Dobrzinẽ dux, monasterium fratrũ heremi
tarũ sancti Pauli primi heremitæ in Czanstochowa fundauit. Et in eo imagi
nem beatæ Mariæ ut fertur de pictura sancti Lucæ, quã de Russia per eum
olim gubernata, apportauerat, quæ in hodiernũ diem ibidem permanet, col
locauit. Huic monasterio præfatus dux uillas antiquã Czãstochow, & Kro/
uodrza cum fabrica ferraria, molendino & prædio perpetuo donauit. Item
decimas frumẽtales in uillis Gayãczicze, Dworziszouicze, Dupicze, Kru/
plin, & antiqua Brzesnicza. Item decimas frumentorũ & braseorum, de mo
lendinis constructis & construẽdis, oppidorũ Czanstochowa & Zari. Item
decimas mellis, uillarum Przemikouicze, Przeuodzissouicze, Bobrowniki,
Nadalicze, Koszanczin, Biskupicze, in districtu Holstinẽ, Bobrowniki
& Kamien in districtu Vielunẽ. Libertãdo bona monasterii prædicti ab om
nib9 oneribus, tributis, exactionibus ordinariis & extraordinariis. Anno do
mini præexpresso 1382 Iagello magnus dux Lithuaniæ, una cum matre p/
Keystuthũ ducem Lithuaniæ & patruũ captiuatus est. Pro cõpletiori autẽ
cognitione

Prouisio Episcopatus wratislauiẽ.

Mors Vinrici de kniprode. Cõrad9 Czolner Magister Prussiæ.

Monasterium Czansthochowiẽ fundatur.

144

cognitione originis præfatorũ Lithuaniæ principum. Animaduertẽdum est
Gedimini pro/les.
digressiue, ꝙ Gedi nino (qui dominatione rapta, iusto principe apud quem
stabulatus officio fungebatur occiso, imperiũ in Lithuanis exercuit) erãt se/
Particio do/minij in plem.
ptem filii, quibus pater dum adhuc uiueret, terras a Ruthenis abstractas di
uisit. Montiuido siquidem natu maiori Kernow & Slonim cõsignauit. Nari
muntho Piensk, Olgerdo Kreuam, cui dux Russiæ de Vitewsko unica quã
reliquerat filia, in matrimonium tradita, ducatus sui successionẽ tradiderat,
Iawnuthe Vilnã caput gentis. Keystutho Troki, Koriatho Nouogrod, Se/
ptimus & ultimus Lubardus, sortem inter fratres non accepit, matrimoniũ
filiæ unicæ ducis Wladimirieñ sortitus, cum qua illi ducatus Leopolieñ &
Wladimirieñ obueniebãt. Inter prædictos autẽ septẽ germanos duces, Ol/
gerd & Keystuth uegetiora sortiti ingenia, etiam strictiori se complexi sunt
charitate. Indignumq; rati parere Iawnuthe, deicere illum ex Vilna & duca
Contentio ex/orta.
tu magno, diemq; quo destinata exequantur, constituunt. Serius aũt Olger
do ex Vitewsko, propter itineris longitudinẽ ueniente, Keystuth die qua in
ter eos conuenerant, cum gentibus armatis Vilnam occupat, parumq; abfu
it quin & Iawnutham ducem occupasset, qui sub tumultus tempore, de Vil
na exiliens, in siluasq; & montes transmigrãs, pedibus præ frigore rigescen/
tibus, a psequutorib9 captus, Vilnã relatus est. Misit itaq; Keystuth, in fra/
tris sui Olgerdi ducis occursũ, nunciũ, significãs se ducẽ Iawnuthã & Vilnã
cœpisse, Olgerdum Vilnam celerius uenire cogens. Quo ueniẽte, quis eoꝝ
præsideret in ducatu magno, aliquanto tẽpore, uno alteri deferẽte honorem
imperii, certamen habitum est, tandem ea conclusio capta est. Vt aliquibus
districtibus inter se partitis, duci Iawnuthe, quẽ eiecerant, Zaslaw cum su/
is pertinentiis consignaretur. Olgerdus Vilnã & magnum ducatũ possidẽs
in omnes fratres exerceret imperium. Si alicuius terrarũ obueniret occupa/
tio, ex æquo inter Olgerdum & Keystuthum partiretur, & unus alterius fi/
de in iuramento interposito, non necem aut dominia ambiret, sed pro posse
Olgerdi pro/les duodenaria
commoda & profectus procuraret. Amplius erant Olgerdo duodecim filii
ex eadẽ matre Ruthena, ducis Twereñ filia suscepti, scilicet Iagello, Skirgel
lo, Switrigello, Borziszh, Koributh, Vigunth, Korigal, Narimunt, Lãgwin
Lubarth, Andreas, Buthaw, omnes adolescentes spectabiles, quos genitrix
eorum, ad mores formabat græcos, ritum græcum illis instillans. Dux præ/
keystuthi ples
terea Keystuth hos filios ex una coniuge generauit, uidelicet Vithowdũ, Pa
trikyg, Thotuil, Sigisdũ, Voydath, & Vithowdus mores patrios, formãq;
& indolem singillatius expræsserat. Eodemq; Iagellonis apd' Olgerdũ sors
& conditio, qui cæteris neglectis adamabãt & iunxerãt inter se societatem,
& ex assiduo contubernio, germanitatis se prosequebãtur amore. Absumit
interim Olgerdus anno uidelicet domini 1381. Et Keystutho seruante fidem
Iagello patri in ducatu magno successit. Quem Keystuth patruus suus, ea/
dem, qua patrem suũ Olgerdum solitus erat, subiectione & reuerentia colu/
it, eius solium & consilia frequentando. Sed puritati fidei suæ, teterrimo ge/
nere premii responsum est. Erat quidam uir apud Olgerdũ Voydilo uocita/
tus, sortis rusticanæ, Primum pistrine, deinde cubicularii, postremum pincer
næ munus

næ munus agens, qui ad hoc puenerat, ut maior inter omnes suos haberetur
Nec Iagellonis minor fauor erga illum erat, sic ut sororem suam germanam
Mariã, duce Keystutho non cõsulto, Voydiloni coniunxerat. Voydilo cõtra
se Keystuthi prudentiam & potentiam habens suspectam, apud Iagellonẽ
uehementissime odiosum & suspecto effecit. Voydilonis quoqꝫ persuasione
cum Magistro & ordine Cruciferorũ de Prussia Iagello cõtra Keysthuthum *Insidię fraterne*
patruum suũ clandestinum inscripsit foedus. De quo Keystuth per Sũdstein
Osteroden Cõmendatorem ex affinitate secum iuncta, filiã eius Keystuthi Ia
nussio duci Mazouiæ desponsatam de sacro fonte leuauerat, auisatus, uoca-
to Vithowdo in quanto sint periculo edixit. Mittenteqꝫ Iagellone Lithuani-
cum & Ruthenicum exercitum contra Polocenses, germanum suũ Skirgel-
lonem detractantes suscipere, & Magistro Liuoniæ cum suo exercitu auxili-
um personale ferente. Keystuth silenti agmine ad Vilnam ueniẽs, & Iagello
nem ducem & castrum Vilneñ, ut a principio propositum est compræhẽdit *Iagello & Vilneñ castrum capitur.*
Singulisqꝫ in suam ditionem redactis, dum & inscriptionũ foedera, quib9 Ia
gello cum Magistro & ordine Cruciferorũ contra se obligauerat, depræhen
disset, Vitowdo filio per celerem nuncium in Vilnam ex Grodno uocato. In
scriptiones cum hostibus ictas, deprӕhensas monstrauit. Sortem suã pater-
nam Vitewsko & Crewa Iagelloni reddendo, magnum ducatũ Lithuaniæ
ei abstulit. Misit & Keystuth ad exercitum Lithuanicũ Poloceñ obsidentem
& eius iussioni est paritũ, solutaqꝫ est obsidio. Voydiloneqꝫ ducis Iagellonis
genero in patibulum acto, dux Keystuth expeditionẽ cõtra Szeuierski No
uogrodek, & ducem eius Koributh indixit, suæ ditioni parere detractantem
Et q̃uis dux Iagello auxilium cum gẽtibus Keystutho promiserit, uiolato ta
men promisso, conceptos dolos nectẽs, Hanulonẽ & ciues Vilneñ primores
promissis pellexit, qui castrum Vilneñ obsederunt, uenienteqꝫ Iagellone ca-
strum ei Vilneñ traditum est. Duxit deinde Iagello copias contra Troki, in
cuius subsidium Marsalcus cũ exercitu Prutenico ueniebat. Vitowdus itaqꝫ *Troceñ obsessi & victi.*
obsessionẽ a Lithuanico & Prutenico exercitu timens, de Troki cum matre
in Grodno fugit, & patri Keystutho quæ fierent intimauit. Troceñ autẽ pau
cis diebus obsidione tollerata se dederunt. Keystuth igitur obmissa obsidio-
ne Nouogrodek, ad Samagittiam transiens, exercitum collegit, ueniẽsqꝫ ad
flumen Vilia, & iunctis copiis Vithowdi, obsedit Troki. Iagello uero certi-
tudinem subsidii Prutenorum sentiens, & Prutenos ac Liuoneñ ad prope co
gnoscẽs, uersus Troki processit, utroqꝫ exercitu ad pugnam instructo. Iagel
lo caduceatores ad Vithowdum, ut esset inter Iagellonem & patrem suum
Keystuthum pacis arbiter, misit. Et duce Skirgellone fidem faciente, Vitho
wdus ad ducem Iagellonem utroqꝫ exercitu inducias agente, aduenit. Placu-
it autẽ ducem Keystuthum ad tractatum pacis acciri, suadẽte Vithowdo &
duce Skirgal securitatem promittente, dux Keystuth in exercitũ Iagellonis
aduenit. Vbi circũdante illos in coronæ modum, Iagellonis & Prutenico ex
ercitu, se in laqueum incidisse deprӕhenderunt. Astruente autẽ Iagellone du
ce, neqꝫ loci, neqꝫ tẽporis, qualitati de pace tractanda conuenire, redeundũqꝫ
Vilnam, & illic de pace agendum, ab utroqꝫ exercitu quasi signo dato discel
A sum est.

ſum eſt. Verum quum ad Vilnam uentum eſſet, duce Vithowdo ſub cuſto/

keyſtuth capt⁹ Vilnę.

dia Vilnæ reſeruato, dux Keyſtuth ferreis cathenis uinctus, Creuamq; dedu
ctus, ad fundum turris obſcuræ & ſordidæ proiectus eſt uinculatus, quinta
deniq; nocte a Proxa Iagellonis ducis pincerna. Item fratre ſuo Bilgeny. Itē
Moſtew, Getkone, Crewlanin, Cuczuk, Kiſzicza qui Zibinthe focum & lu
cernas accendentis gerebat officium. Cæteriſq; quibus a Iagellone impera/

Mors keyſtuth

tum erat, uiolato iure gētium, iugulatus eſt. Et funus ſuum a Skirgellone in
Vilnam relatum, ritu ueteri additis armis, equis, ueſtimentis, canibus potio
ribus crematum eſt. Ducem inſuper Vithowdum cum ſua cōiuge Anna, Ia
gello in Creuam ſub honeſta, arcta tamē obſeruandum cuſtodia tranſmiſit,
ubi conſorti ſuæ principi Annæ, cum duabus fœminis ad maritū ingrediēdi
pro nocte, & egrediendi de mane, conceſſa fuit poteſtas. Cōſilio uxorino Vi/
thowdus unius fœminæ induto habitu, habitationē cū principe cōiuge ſua
egreditur, relicta altera fœmina in cubili, quæ Vithowdum repræſentaret.
Et de nocte ſequenti, per funem ex caſtro ſe demittens, ad Ianuſſium Mazo
uiæ ducem primum uenit. A quo recollectus, & ſecundū aliquos baptiſma/
te lotus, Conradiq; nomen ſortitus, poſſeſſione inſuper aliquarū uillarum do
natus, conſiſtere illic, ne a duce Iagellone opprimeretur, parū auſus, in Pruſ/
ſiam Magiſtro Pruſſiæ Conrado eum colligente tranſiit.

CAPVT XXXVII.

Bellum inteſtinum Damarathi & nobiliū.

Nno domini 1383 In maiori polonia deteſtabile bellum ciuile in
ter Damarathum de Pirzchno, genere Grzimalitā, Capitaneū
maioris poloniæ, & militares ac nobiles eiuſdem maioris Polo/
niæ ortum eſt. Barones ſiquidem Damarathum pro Capitaneo
habere nolentes, duce Vincētio de Campa Palatino Poſnanieñ, Barthoſſio
de Koſzmin & Mazouitarum gente adiuti, dominico die infra octauas Epi/
phaniarū dñi, oppidum & caſtrū Piſdri expugnauerunt. Deinde ad Kaliſz
uigeſima Ianuarii uenientes, ciuitatē illico acceperunt, caſtrum uero reſiſtēs
obſederunt. Interim Damarathus Capitaneus cum ſuis ex caſtris & fortali
ciis Myedzirzecz, Vielē, Sbanſzino, Myedzichoſt, Kepilow, Grzimala de
Oleſznyza Coſtrzineñ, Andreas de Sweradowo Camienenſis Caſtellani,
Virzbantha de Smogulecz, & Theodricus de Margonino, fratres ſui & cō
ſanguinei, ex caſtro Nakel, quod in eorum ditionē Damarathus cōmendaue
rat. Item reliq́ præſidia ex caſtro Labiſſino, Alberti Palatini Cuyauieñ, &

Inſignis vaſtatio maioris poloniæ.

fortalicio Pakoſcz Hectoris olim iudicis Cuyauiēſis, aſſiduis & crudelibus
ſpoliis, omnem terram circa Gneznā, Cloczko, Swanow, Zneinam, Kiſko
wo, Wronki, Szamotuli, Buk, & Grodziſzko conſiſtentem, nulli parcēdo
cōditioni immaniter uaſtabant. Aduocatiſq; p Damarathū Saxonibus, Po
meranis, & Kaſſubitis in ſui auxilium, uaſtato oppido Wronki & uillis in
circuitu eius, oppidum Szamotuli diripuit. Sandiuogius autē Swidua Na/
clenſis Caſtellanus, quem nobiles cum certis copiis de Kaliſz ad Poſnaniam
cuſtodiendam deſtinarant. Bartholomeum de Odolanow. Item Caſtellanū
Sremeñ, & plures alios per nuncios ſecretos Poſnaniam aduocauit, quibus
ſabatto ante dominicam Reminiſcere cum tricentis lanceis Poſnaniā uenien

tibus, eadem

tibus, eadem nocte cum ipsis citato agmine ad Damārathi cāstra peruenit. Illucescēteq; dominico die Reminiscere, quæ fuit quindecima die Februarii in castris Damarathi trepidatū est, & hostibus subito irruentibus, uix media pte exercitu Damarathi tumultuarie armata, de castris exiliit, & cū exercitu Sandiuogii dimicauit, sed inermes in fugā facilē uersi sunt, quos Sandiuogio Swidwa ad plura miliaria persequēte. Virzbantha de Smogulecz partium Damarathi cum centum lanceis equitū, & quingentis peditū ueniens, gentes Sandiuogii per agros palantes, & profligatos capientes, atq; spolia legentes, inuasit & prostrauit. Pauloq; ante uictores, uictor debellauit, & ex gente Damarathi uinctos ac captos dissoluit, & arma eorum atq; spolia abstulit. Sandiuogius Swidwa a persequutione fugientiū reuersus, conspecta cominus inimicorum multitudine, mente consternatus, equo uectus diffugit, & cum paucis ad fortalicium Derszkonis Grochale Castellani Santhoceñ nomine Ostrorog uix euasit. Cætera autē sui exercitus multitudo a Damaratho & Virzbantho, tam equis q̃ armis exuta, capta est. Quumq; fortalicium & Swiduam subito expugnare non ualuerunt, nocte oppidum Oborniki ingredientes, plurimas cōmiserunt rapinas. Tandem legati reginæ fœdera pacis, inter Damarathum Capitaneum ac Nobiles, a dominica Iudica, usq; ad festum Ioannis baptistæ confecerunt. Et tamen Damarathus cum Grzimala, & Virzbātha ac societate sua, multa oppida, uillas, nobiles, & plebeios, spoliis & inuasionibus affecerunt. Sed & bona Archiepiscopi Gnezneñ & Canonicorum circa Gneznam & Zneinam spoliarunt. Et Zneinam sibi dandam ex confictis persuaserunt, ac eā possidebant, quā Bodzātha Archiepiscopus cum magistro & ciuibus Zneineñ re secreto cōmunicata, & portis sibi apertis, cum notabili numero gentiū ingressus nona Octobris, Saxonibus ac Pomeranis eiectis, recepit. Ammoto autē Damaratho a Capitaneatu maioris Poloniæ, & peregrino de Vanglessin filiastro olim Floriani Episcopi Gracco: surrogato, non fuerunt sedate lites & spolia, tam per Capineum peregrinum, q̃ alios nobiles se inuicem captiuantes. Eodem anno sed tempore præcedenti oppidum Brzescze cum terra Cuyauiæ & castro Cruswicza, per Petrum Malocham Capitaneum Cuyauiæ & alios proditores Semouito duci Mazouiæ fuit traditum. Attentauitq; præfatus dux cum suis complicibus & Barthossio de Odolanow expugnationem Kalissz & oppida atq; uillas spoliauit, & regnare in Polonia concupiuit. Et ideo exercitus Hungaricus cum minoribus Polonis, ducatum ipsius & terram Cuyauieñ ut est præmissum in altum afflixerunt, Quia principibus Lithuaniæ inter se ut præmissū est altercantibus, duces Mazouiæ castrū Drohiczin intercœperant & tenebāt. Anno igitur præfato 1383 Iagello dux Lithuaniæ, castrum expugnaturus aduenit. Szassin aūt Marsalcus ducis Mazouiæ successor castri, quum absens intellexisset periculum imminere obsessis, per media castra hostium cum triginta lāceis & sexaginta balistariis intrepidus ad castrum uelociter peruenit. A suis illico cognitus intromissus, uirilem hostibus defensionē opposuit. Interim tamen a Ruthenis in castro consistentibus præcio corruptis, in aliquot locis castrum incēsum est, qui in stationes hosti-

Interuentu Reginę pax inter Damarathum & Nobiles facta.

Oppidū Brzescze Castrum Cruszwijcza prodita.

Castrum Drohiczin interceptum.

um per funes se demittentes effugerunt. Quapropter Szaszinus strēnuissi/
me decertans, ad extremum se principi Iagelloni dedere coactus est. Cæteri
uero plurimi igne ac gladio consumpti sunt. Eandem sortē eodem anno Cru
ciferoꝝ de Prussia exercitus in Lithuania pertulit. Nam quū Magister Prus

Castrum Tro/ky obsessum.

siæ Conradus Czolner, castrum Troki obsidione assidua & machinarum fre
quenti proiectione pro maiori parte confractum conquisisset, & forti militū
atq; uictualium præsidio imposito abscessisset. Iagello magnus dux Lithua/
niæ illico castrum anteq̄ ruinæ illius refici possent, noua obsidione uallauit,
omnibusq; conatibus ad illius conquisitionem insistens, Cruciferos & Alma
nos ut cum rebus uniuersis abscedere liceret pactos, quæsitum paulo āte ca

Pestis valida.

strum, reddere coegit. Anno præfato in terris Gracco: Sandomirieñ, in Sle/
sia, Bohemia, Pomerania, atq; Italia atrox pestilentia seuiebat.

Wladislaus Iagello.

CAPVT XXXVIII.

EXploratū habens
Iagello dux ma/
gnus Lithuaniæ,
uirginē Heduigim
ex Hūgaria adductam, regnū
Poloniæ administrare & possi/
dere. Ad procandum eam suo

Proci Iagello/nis ducis Lith/uanię ad Hed/uigim Polonię reginam.

connubio, quum specie foret ue
nustissima, āno dñi 1375 binos
fratres suos Skirgellonem &
Borzish misit. Hanulonēq; Ca
pitaneum Vilneñ eis adiungen
do. Qui ad reginam Heduigim
& consilium introducti, nomi/
ne Iagellonis muneribus ma/
gnæ extimationis reginæ obla/
tis, per uerba ducis Skirgel/
lonis, despōsationem præfatæ
uirginis postulauerāt. Si inqui
unt, dominū nostrum Iagello/
nem magnum ducem Lithua/
niæ in sponsum accipere dignaberis, spōdit se fidem Catholicam Romanā
cum omnibus fratribus suis Lithuanorū ducibus, cum proceribus & uniuer
sa Lithuania atq; Samagittia suscepturum. Omnes & singulos captiuos
ex Polonia sublatos dimittere, terras suas Lithuaniæ, Samagittiæ, atq; non
nullas Russiæ armis quæsitas, regno Poloniæ perpetuo unire promittit. Of
fert se terras Pomeraniæ, Culmē: Slesiæ, & alias quascūq; a regno Poloniæ
alienatas, recupare. Offert & omnes auitos thesauros in Poloniā inducere,
& ꝓ cōmodis regni Poloniæ cōuertere. Ea legatio reginæ Heduigi paꝝ gra

Legatio in Hū/gariam.

ta. Prælatis uero & Baronibus poloniæ accepta fuit. Ad arbitrium tamē re
ginæ Hungariæ Elizabeth reiecta est. Iussi sunt itaq; nuncii Hungariam ire,

adiunctis eis tribus Baronibus poloniæ, uidelicet Wlodkone de Ogrodze-
nyecz subpincerna Gracco: Nicolao de, N, Castellano Zauichosteñ, & Cri
stino de Ostrow possessore Kazimirieñ. Hi regina in Buda osteẽsa pro respõ
so retulerunt. Contentã fore reginam Elizabeth, ut Prælati & Barones Po
loniæ pro republica fidei christianæ & regni Poloniæ quæ meliora sunt am
plectãtur. Extemplo igitur nuncii scilicet Wlodko de Ogrodzenyecz sub-
pincerna Gracco: Cristinꝰ de Ostrow possessor Kazimirieñ, Petrus Zaffra
nyecz de Luczicze, Hinczka de Roskouicze ad Lithuaniam, ut Iagelloñẽ
ducem Lithuaniæ de implendis oblatis conditionibus denuo obligatum in
Graccouiã adducerent, decreti & missi sunt. Quod persentiẽs dux Austriæ
Gwilhelmus, cui Lodouicus Hungariæ & Poloniæ rex, filiam suam Hedui
gim minorẽnẽ, dandã in cõiugẽ deuouerat, Cũ comitatu, clenodiis & thesau
ris Graccouiã uenit, longoq; tempore mãsionem in ea, congratulante regi-
na Heduigi, fixit. Quumq; successu tẽporis ingressus in arcem, qui antea il-
li patuit, prohiberetur, Heduigis regina ad cenobium sancti Frãcisci cum su
is uirginibus e castro frequenter descendebat, & in refectorio cum Gwilhel-
mo duce Austriæ choreas & equidem parce & honestissime ducebat. Explo
rata tandem eorum uoluntate Nobiles & Barones Poloniæ, quibus talis co
pulatio summe displicebat, Gwilhelmum ad arcem & thalamũ reginæ ad
copulandum perduxerunt, & anteq̃ carnali cõmertio potiretur, sequestratũ
cum iniuria & dedecore excluserunt. Regina autẽ Heduigis exclusionem ei-
us moleste ferens, ad illum in ciuitatẽ descẽsum parabat. Inuenta autẽ porta
castri, mãdato Baronũ clausa, accepta securi manu ꝓpria seracula uiolare
nitebatur, sed præcibus Demetrii de Goray expugnata, cœptum obmisit.
Gwilhelmus autem se uiolari timens, clam ex Graccouia in Austriam cum
paucis refugit. Anno autẽ domini 1386 Iagello magnus dux Lithuaniæ, cũ
fratribus suis, atq; grãdi comitatu, cum quadrigis & plurima suppellectili,
die Martis duodecima Februarii, Graccouiam ingressus, ad arcemq; perdu
ctus, reginã Heduigim adiit & inuitauit. Altero uero die illi munera magnæ
estimationis per Vitowdum, Borzish, & Switrigellonẽ obtulit, iam eñ Vi-
towdus alias Vitoldus Iagelloni reconciliatus ex Prussia redierat. Deinde
multiplici sollicitudine Prelatorum & Baronum Poloniæ, regina Heduigis
expugnata est, ut priori fœdere cũ Gwilhelmo abiecto, Iagelloni duci Lith-
uaniæ nuberet. Præterea die Iouis quartadecima Februarii, quæ fuit sancti
Valentini, Iagello cum fratribus suis, in articulis fidei Catholicæ edocti, in
ecclesia Gracco: per Bodzantham Archiepiscopũ Gnezneñ baptisati sunt
Et duci Iagelloni nomen Wladislaus, Viguntho Alexãder, Corigalloni Ka
zimirus, Switrigelloni Boleslaus, nomina imposita sunt. Rursus eadem die
in eadẽ ecclesia Gracco: sacramẽtum matrimonii, cum uirgine uenusta regi-
na Heduigi, per ministerium præfati Bodzanthæ Archiepiscopi Gnezneñ
contraxit, terrasq; Lithuaniæ, Samagittiæ, & Russiæ regno Poloniæ perpe
tuo inscripsit ac incorporauit. Et populum earum ad fidem Orthodoxã re-
ducturum, & baptisaturum iureiurando se adscripsit. Deinceps die Solis ui
delicet decimaseptima Februarii, quæ fuit dominica Quinquagesimæ, nouo

Regressus legatorum cum responso ad Iagellonem missorum.

Dux Austriæ competitor.

Recessus eius.

Iagellonis aduentus.

Iagello cũ fratribus baptisatus.

147

diademate, quũ uetus & priscũ Lodouicus Hũgariæ & Poloniæ rex in Hungariam transtulisset, per Bodzantham Gneznen̄ Archiepiscopum. Assistẽtibus ei Ioanne Gracco: & Dobrogostio Posnanien̄ Episcopis, in regem Poloniæ in ecclesia Graccouiæ unctus, & coronatus est. Qui ex gente Lithuanorum primus diadema regni Poloniæ assequutus est. Dum hæc fierent Cõradus Czolner Magister Prussiæ (qui per ducem Iagellonem ad baptisma, & nuptias fuit inuitatus, spreta uocatione) Lithuaniam ingressus, eã uastauit, castrũq; Lithuanicum Lubomlya expugnauit. Polocen̄ uero ab obedientia Iagellonis desciuerunt, & dux Andreas per Prutenos in possessionẽ eorum surrogatus. Quo cognito rex Wladislaus Skirgellonem & Vitowdum fratres, adiunctis eis polonis in Lithuaniam direxit. Qui castrũ Lubomlya expugnauerũt ac recuperarũt. Et Polocen̄, defectionis auctoribus gladio percussis, in gratiam receperunt. Tandem circa mediũ quadragesimæ, rex Wladislaus ex Graccouia cum noua sponsa regina Heduigi, in maiorem Poloniam ad rescindendum & componendum dissensiones Baronum, processit. Et dum in Gnezna largas expensas, uulgo stationẽ, rustici nõ dedissent. Iussit more Lithuanorum gregẽ & pecudes recipere, Spirituales uero Gneznen̄ ecclesiæ, de quorum uillis depulsa fuerunt pecora, interdictũ promulgarũt, Quod sentiens regina Heduigis, ad regẽ cucurrit, & eum corripiendo instruxit, subiectorum bona non esse rapienda. Qui pecora nõdum uiolata respõdit, & ea rusticis recipienda concessit. At illa, boues quidem tollent, lachrymas uero eorum quis resartiet & soluet, tantæ etenim commiserationis riuulus, in benignissima regina apparuit.

Iagello primus ex Lithuanorũ gente rex Poloniæ.

Nouus rex maiorẽ ingressus Poloniam.

CAPVT XXXIX.

Ræterea rex Wladislaus gentem Lithuanicã ab idolatria reuocaturus, anno domini 1387 in Lithuaniã perrexit. Assumptisq; secum Bodzantha Archiepiscopo Gneznen̄, & pluribus uiris ecclesiasticis atq; relligiosis. Item assumpsit secũ reginam Heduigim, Semouitum & Ioannẽ Mazouiæ, Cõradum Olesznicen̄, duces, Bartholomeum de Vissemburk palatinum Posnanien̄, Cristinum de Kozeglowi Sandecen̄, Nicolaũ de Ossolni Vislicien̄, Castellanos, Zaclikam de Miedzigorze Cãcellariũ, Nicolaũ de Moskorzow Viceecãcellariũ regni Poloniæ, Wlotkonẽ de Carbimouicze pincernã, Spitkonẽ de Tarnow Succamerarium, & Tomkonẽ subpincernam Graccouiæ: pluresq; alios. Pro ampliori autem cognitione animaduertendum est, q̄ uetustioribus referentibus, Quidam Itali deserentes Italiã, terras Lithuaniæ ingressi sunt, & nomen patriæ Italia, genti uero Itali indiderunt, quæ per posteros terra Litalia, & gens, Litali. l littera preposita, nuncupari cœpit. Rutheni autẽ & Poloni eorum uicini maiorem immutationẽ facientes, usq; in hodiernã diem, terram Lithuaniam, gentem uero Lithuanos appellant. Hi primum condiderunt oppidum Vilno, eleuationis poli 57 graduum. Et ex nomine ducis Vilii quo cum illas regiones ingressi fuerant, Vilno uocarunt. Fluminibus quoq; circa ipsum fluentibus Vilia & Vilna, ex eiusdem ducis nomine indiderunt nomina. Samagitiam autẽ de suo sermone sic nominarunt, quod lingua eorum, terra inferior sonat.

Lithuaniam ingressus.

Vilno ab Italis condita.

or sonat. Aliqui aūt historiæ ignari, a lituo quod est cornu & uenatorū tuba
Eo ꝙ regio illa plures uenationes exerceat, Lithuaniā appellare uoluerunt, *Lithuania unde dicta sit.*
quod ad effectum, nō ad historiæ originem spectat. Hæc gens Lithuanorū,
annis superioribus adeo obscura, contempta, & uilis apud Ruthenos fuit,
ut Principes Kiouieñ ab ea sola perizomata & subera, ob ægestatem & soli
sterilitatem, in signum tantummodo subiectionis exigerent. Donec Vithenē
dux Lithuanorum rebellionē primū contra Ruthenos indicens, & seipsum
ducem inter populares constituens, astu Russiæ principes aggressus, confli
xit, sensimq; adeo creuit uiribus, ut iugo principibus Russiæ iniecto, etiā in
tributa eos redigeret sibi pendenda, quæ per plures ætates Ruthenis ipse
penderet. Colebant autē ab origine Lithuani numina, Ignem, Siluas, Aspi-
des & serpētes. Ignem qui per sacerdotem lingua eorum Zincz nūcupatū, *Lithuanorum idola.*
subiectis lignis adorabatur. Siluas autem & lucos sacrosanctos & habitacu
la domorum putabāt. Aspides uero atq; serpētes in singulis domibus uelut
deos penates nutriebant & uenerabantur. Rex itaq; Wladislaus, ignem, sa *Idola Lithuaniç per regem deleta.*
crum putatum in ciuitate Vilneñ, barbaris inspectātibus extingui, templum
& aram in quibus fiebat hostiarum immolatio, destrui. Siluas uero succidi,
& confringi, serpentes quoq; necari præcepit, Barbaris flentibus deorum su
orum falsorum exterminium. Aduersus tamen regem nec mussitare audenti
bus, mirantibus quoq; ꝙ Poloni sacrorum uiolatores, ignis, siluarum & ser-
pentium, intacti, illesiq; a diis eorum, secus q̄ ipsimet quotiens uiolabāt, fue
runt. Exterminatis itaq; idolis, gens Lithuanorum per aliquot dies de articu
lis fidei, & oratione dominica per sacerdotes polonos, magis tamen per re-
gem Wladislaum, qui linguam gentis nouerat, edocebatur, & sacra baptis-
matis unda renascebatur. Largiente pio rege Wladislao singulis ex popula
rium numero, post susceptū baptisma, ex panno de Polonia adducto, nouas
uestes, qua prouida liberalitate effecit, ut natio illa rudis & pānosa, lineis in
eam diem contenta, fama huiusmodi liberalitatis uulgata, pro consequēdis *Fidei Christianę susceptio.*
laneis, cateruatim ad suscipiendum baptisma, ex omni regione accurrebat.
Et quoniā unūquemq; credentium baptisare singillatim imensus labor uide
bat, mandāte rege, multitudo in turmas & cuneos sequestrabatur, & uniuer
sis, cuiuslibet turmarum benedicta aqua sufficienter conspersis, cuilibet tur *Copia baptisatorum.*
mæ, & uniuersis qui ea constiterant, nomen usitatum Petrus, secūde Paulus
terciæ Ioānes &c. fœminis per turmas diuisis, Katherinā, Margarethā &c.
iuxta turmarū numerū imponebatur. Militaribus tamen specialis impende
batur baptismus. Fundauit insuper rex Wladislaus in Vilna ecclesiam ca-
thedralem sub titulo sancti Stanislai patroni Polonorū. Principalemq; arā *Fundatio Ecclesię Vilneñ & Episcopatus.*
in loco ubi ignis (qui falso perpetuus credebatur) constituit. Vt error genti-
lis cunctis patentior fieret, etiā in prædicta ecclesia Vilneñ, Episcopum, uirū
spectatæ uirtutis Andream Vazilo, natione Polonū, genere nobilem, de do
mo accipitrū, professione fratrem ordinis minorum, olim Elizabeth reginæ
Hūgariæ confessorem & prædicatorē insignē, Episcopū Cerethen constitu
it. Huic ut statū pontificalē inter Neophitas posset ducere honestū, ecclesiā
parrochialē i Clodawa Gnezneñ diocesis eo ꝙ notabiles haberet introitus,

 adiunxit.

adiunxit. Constituit & quattuor prelatos, octoq; prebendarios, in prædicta Vilneñ ecclesia, sufficientem dotem, uillas, prædia, lacus, & possessiones eis largiendo. Fundauit præterea septē parrochiales ecclesias, uidelicet in Volkomaria, Miszohola, Nyemczam, Myedniki, Crewa, Obolcze & Hayna. Item prebendam sancti Martini in castro Vilneñ altiori, & his bona dotalia assignauit & inscripsit. Terram quoq; Lithuaniæ germano suo Skirgelloni, tanq̃ supremo duci Lithuaniæ regendam commisit. Cuius ferocitatem dux Vitowdus fugiens ad Ianussiū ducem Mazouiæ primum, deinde ad Semouitum Mazouiæ ducem cōcessit, a quibus parū benigne tractatus, ad Conradum Czolner Magistrum Prussiæ transiit. Tādem a rege Wladislao spe nanciscendi magnum ducatū Lithuaniæ certificatus, tria castra Cruciferorū uidelicet Iurgemburk, Mergemburk, & Nauandz comprehendit & conflagrauit. Fratribus & administratoribus ordinis occisis, & in fossata proiectis Quumq; in Lithuania consistens, spes suas differri uideret, castrum Vilneñ astu intercipere molitus est. Ordinatis siquidē pluribus uehiculis, armatos inclusit, carnesq; ferarū desuper posuit, & in castrum Vilneñ misit, fingēs se nuptias sorori celebraturum. Fraude autē detecta, metuēs sibi Vitowdus cū uxore & amicis in Prussiam refugit, & nouo fœdere cum Cruciferis icto, biēnio illic māsit, ac Lithuaniam cū Prutenis sæpius afflixit. Cui rex Wladislaus resistens, āno domini 1390 castra eiusdem ducis Vitowdi Brzescze Grodno, & paruum Kamienyecz expugnauit, ex quibus in regiones Lithuanorū incursiones fiebant.

Dux Vitowdꝰ a Vladislao reuocatus.

Vitowdi astucia.

CAPVT XL.

Lithuanica itaq; expeditione rege Wladislao occupato, Heduigis regina Poloniæ, cōgregato altero exercitu ex militibus Poloniæ, Przemisl, Iaroslaw, Grodek, Halicz, Leopolim ciuitatē, & castrū in monte, Trebowla, & cæteras munitiones, expugnatione aut deditione conquisiuit. Vitowdus uero suoꝝ castrorum expugnationē ulturus, triplici agmine Lithuaniā aduenit. Vnum Conradus Vokerod Magister Prussiæ rexit, in quo erant Almani, Anglici, & Francigene, Aliud Magister Liuoniæ. Tercium dux Vitowdus, oppidoq; & castro Troki succenso, castra Vilnensia graui obsidione afflixerunt, & toto obsidionis tēpore, quod a festo Ioānis baptistæ usq; ad feriam sextam post Michaelis durauit, pro uictoria operam nauarunt. Poloni uicissim castrum Vilneñ incunctāter defenderunt. Dux Korigal alias Kazimirus germanus regis Wladislai, ex castro succēso fugiēs, ab hostibus captus euestigio decollatus est. Dux Narimūth arces regias tuendo, in duello captus, & in prato in arbore Vlmi, uulgo Vyasz per pedes inter machinas Prutenicas suspensus, a Vitowdo crudelius q̃ conueniebat sagittis proiectus, necatusq; est. Sequēti anno primo æstatis tēpore Vitowdus cum Magistro Prussiæ ad castra Vilnēsia regressi neutiquā profecerunt, nam Iaszko de Olesnicza Capitaneus Lithuanicus, castra tuendo plurimos uulnerabat & occidebat. Discesserunt ergo & castra Volkomiriā & Nouogrodek a duce Skirgellone supra fluuium Vilia constructa, expugnarunt & conquisierūt. Tēpore quoq; hyemis Lithuaniā reuersi, supra fluuium

Vitowdi repugnatio.

korigal occisꝰ.

Narimunth captus.

fluuiũ Niemyen in circuitu castri Kowno, tria castra de lignis erexerunt. Nomen uni castro Kowno uiciniori Nauwerder, quod noua insula sonat, alteri Ritteruerder, quod insula militum sonat. Tercio Metemburk, quod castrũ metarũ interpretatur, frequentibus incursionibus ex eis oram Lithuanicam inuadendo.

Castra Nauwerder, Ritterwerder Mettemburgk erecta.

Misit ergo rex Wladislaus ad Alexandrum Vitowdum in Prussiam Hẽricum filium Semouiti senioris mortui, & germanum Semouiti uiuentis ducis Mazouiæ. Et reconciliatione inter regẽ Wladislaum, ac ducem Vitowdum ordinata, germanam Vitowdi Ringalam nomine, in ordine subdiaconatus constitutus, & in Episcopum Plocen electus, atq; per Bonifaciũ nonum confirmatus, in uxorem præfatus Henricus dux Mazouiæ accepit, & nuptias de more celebrauit. Post paucosq; dies ueneno toxicatus interiit. Inter duces Mazouiæ in ecclesia Plocen tumulatus. Vitowdus autẽ regi recõciliatus, tria castra Ritteruerder, Nauwerder & Metemburk spoliauit & succendit, occurrentesq; Prutenos prostrauit.

Henrici ducis Mazouię mors. Tria castra succensa.

Et in Lithuaniam ueniens, ãno domini 1392 in magnum ducem totius Lithuaniæ per regem Wladislaum, ammoto Iaszkone de Olesnicza Capitaneo, prefectus est, sub hac conditione. Vt prefatas terras Lithuaniæ ꝓ rege, & regno Poloniæ fideliter teneret & regnum Poloniæ in prosperis & aduersis nunq̃ desereret. Cruciferi autem de Prussia Vitowdi discessum, & trium castrorũ demolitionem ulciscentes, in Lithuaniam descenderũt, & castra Schurasz, Barthen & Stramel conquisierunt, captiuorũq; tria milia utriusq; sexus Prussiam deduxerunt. Intronisato quoq; Alexandro Vitowdo in ducatũ Lithuaniæ, Suitrigello qui & Boleslaus, a facie eius in Prussiam fugit. Dux uero Skirgello alter frater manu & lingua promptior, contra Vitowdum seditionem intentauit. Quo cognito rex Wladislaus anno domini 1393 cum Heduigi regina celeriter in Lithuaniam perrexit, & ad uinculum charitatis binos fratres reduxit, utq; ingentẽ & concitum spiritum dux Skirgello mitesceret, supra ducatum Kiouieñ rex Wladislaus ei Starodub, Starotroki & Crzemyenyecz in possessionem adiecit, precipiens ut Alexandro Vitowdo in singulis pareret.

Fratrum cõcordia.

Boleslaus autem Suitrigello cum Conrado de Iunigen Magistro Prussiæ, cum Almanis, & Frãcigenis, anno domini 1394 castra Vilnensia bimestri tempore obsedit Vitowdo eis resistere non sufficienti solum ex insidiis eos lacessente & impetente. In hyeme Vernerus Tetingar Marsalcus, altera uice Vlricus de Iunigẽn Aduocatus Sambieñ, & Magistri germanus, in Lithuaniã descenderũt, & predas abegerunt. Dux quoq; Vitowdus in Prussiam descendit, & circa Iusterbork omnẽ regionem igne & cœde uastauit. Dehinc Conradus de Kobork Cõmendator in Balga terram Drohiceñ spoliauit. Sub ea autẽ tempestate dux Skirgello (ut fertur) toxico mortuꝰ est. Intulit deinde rex Wladislaus, anno domini 1396 duci Wladislao Oppolieñ bellum, super quo integro anno decoquebat, & consilia secreto captabat.

Mors Skirgelli. Wladislao Oppolieñ bellum illatum.

Et cum regnicolis expugnauit, alia uero ꝑ præfectos aut deditionem recepit, castra & ciuitates, Holstein, Crzepicze, Vielun, Bobolicze, Brzesnicza, Ostrzessow, & Grabow, quæ omnia infra septem dies recuperauit. Castrũ aũt Boleszauicz septem ãnis obsessum, siti, fameq; maceratũ, per Eufemiã alias Offkam Wladislai Oppolieñ

Oppolieñ relictam deditũ est. Cristinus quoq; de Ostrow Castellanus Sandomirieñ ex mandato regis, terram Dobrzineñ occupabat, & quom obsideret castrũ Bobrowniki, Cõradus de Iunigen Magister Prussiæ cum exercitu copioso aduenit, & eum ab obsidione fugauit. Huic igitur Cõrado magistro Prussiæ, Wladislaus dux Opolieñ, p Polonos exacerbatus, in quadraginta milibus florenorũ castra Dobrzin, Bobrowniki, Rippini, Zlotoria, & Lipno obligauit, ueritus ne uelut cætera sibi eriperent. Præterea idẽ dux Wladisla9 Oppolieñ, mercatores Graccouieñ in medio quadragesimæ ex Wratis: redeũtes, spoliauit, & nobiles quos captiuabat, pecuniis mulctabat. Ob hoc Wladislaus rex Poloniæ, terram ipsius uastauit, & castra Strzelcze, & Lublinyecz expugnauit. Dumq; ciuitatẽ & castrũ Oppolieñ obsideret, Cõradus Olesznicen, & Bernardus Nemcdlimyeñ alias Falkenbergeñ duces Slesiæ regi supplicauerunt, & inter eos concordiam fecerunt, rex itaq; omnium spoliorum satisfactione percœpta, obsidionem soluit.

CAPVT XLI.

Vitowdi in Thartaros expedicio.

Equenti uero anno recõciliatum Boleslaum Switrigello germanum suum in Polonia & non Lithuania (ne seditiones, ut consueuerat, concitaret) locauit. Tunc pacificata Lithuania. Alexãder Vitowdus Lithuaniæ dux anno domini 1397 cum notabili exercitu in Thartaros expeditionẽ ægit, & transito flumine Tanais, quem Thartari Don appellant, repertaq; Thartarorum multitudine, in ipsam irruit, & plura milia Thartarorũ cum uxoribus, paruulis, & pecoribus cœpit, & usq; in Lithuaniã deduxit, quorũ mediã ptem regi Wladislao in Poloniam misit, & hi fidem Christi professi, unus populus cum Polonis effecti sũt. Reliquã uero mediã ptem in Lithuaniã locauit, & hi in secta Machometi, usq; in hãc diem permanent. Thartari tamen Lithuanici, & Abram modernus iudex & scriba eorũ, nõ per captiuationẽ nec debellationẽ se Lithuaniam intrauisse asserũt, sed quom bella dux Vitowdus cõtra Cruciferos agitaret, eos in subsidium uocauit, & sponte uenientes, in Lithuania locauit, uillas & libertates oportunas eis donando. Alteram dehinc expeditionẽ contra Thartaros Vitowdus magnus dux Lithuaniæ duxit, Wladislao rege, & Heduigi regina Poloniæ improbante & dissuadente. Et dum superatis fluminibus, in planiciem diffuse porrectã, circa fluuium Vorszkla, quartadecima die Augusti, uidelicet feria tercia post Laurẽtii peruenisset. Apparuit acies Thartarica maxima, cuius numerus ad liquidum estimari non potuit. In cuius comparatione exercitus ducis Lithuaniæ uidebatur pusillus. Concussus igitur timore exercitus Catholicus, Spitkone de Melstein Palatino Gracco: consulente duce quoq; Lithuaniæ approbante, de pace tractãdum persuasit. Neq; Ediga dux exercitus a Cæsare Thartarorũ Themerlin constitutus, pacem aspernabatur. Verum conditiones ab eo proposite, parũ honeste uidebantur, quibusdam autẽ Polonis, Almanis, Lithuanis, & Ruthenis conflictum optantib9, infestissimis signis cõcursum est. Abundante tandẽ multitudine Thartarica, Christianorũ res deteriori loco esse cœpit. Vitowdus hortantibus militibus ad custodiã sui corporis cõstitutis, Sãdiuogio de Ostrorog, & Dobrogostio de Szamotuli, equos mutandõ effugit. Exercitus uero suus a multitudine Thartarica

Magna Thartarorum strages.

Secunda expedicio Vitowdi in Thartaros.

Christianorũ clades.

Vitowdus victus.

dine Thartarica fusus atq; uict9 est. Occisi sunt in eo bello ex Polonis Spitko de Melstein Palati: Gracco: Szocha Palati: Plocē: Pylik palatinus Varszauieñ, Vocassius alias Varsius de Michalow, Ioānes Glouacz, dominus Bogussius & plures alii. Iste Temerlanes in thartarico Temir Kutho uocatur, quod sonat fœlix ferrum, in cuius conspectu terra siluit. Quamuis hoc Thartari tribuant principi ab ipso misso, Aksak themir, quem latini scriptores Temerlanē appellant, Aksak. i. claudus uel claudicās Themir. Sub idē tempus anno uidelicet 1399 duodecima Iulii Heduigis regina Poloniæ in castro Graccoui: mortua est. Enixa fuit siquidem duodecima Iunii filiam binomiā Elizabeth Bonifaciam uocatā, quæ in triduo obiit. Regina uero Heduigis ex partu egrotare cœpit, & deuotissime sacramentis percœptis, duodecima Iulii hora meridiei defuncta est. In ecclesia Graccouiē: in sinistra parte chori ante sacrariū, per regem Wladislaum quartadecima Augusti sepulta Epitaphio apposito, Sidus Polonorū iacet hic Heduigis eorum. Regina nobilis generosa &c. Vide appensum ad eius sarcophagum. Hæc fuit facie & moribus uenustissima. Hæc in diebus quadragesimæ & aduētus domini, corpus aspo ieiunio, & cilicio domabat. Hæc in ægenos profusissima, hæc sua instantia & cura regē Wladislaum, ad cōficiendum collegium psalteristarū in ecclesia Graccouieñ induxit, psalmos cantantium. Et ad instaurandū atq; complendum generale gymnasium per Kazimirum secundū olim regem poloniæ inccęptū. Hæc duo altaria in ecclesia Gracco: unum sub titulo uisitationis sanctæ Mariæ, aliud sub titulo sanctæ Annæ erexit. Hæc monasterium uisitationis Mariæ in arena extra muros Graccouienses sua uigilia & inductione sui coniugis fundauit. Hæc monasterium fratrum Slauorum, sub titulo passionis & crucis Christi de post Cleparz erigere cœperat. Hæc pecunias, uestes, clenodia & uniuersam suppellectilem regiam in fundationem uniuersitatis studii Graccouiensis, & in releuamen miserabilium personarum exequutoribus testamenti uidelicet Petro Visſh Episcopo Graccouiensi & Iaszkoni de Thanczin Castellano Graccouieñ commendauit. Hæc plures adolescentes ingenuosos in gymnasiis tenuit & aluit. Legebat autem consuete testamentum uetus & nouum, Vitaspatrum, homelias quattuor doctorum, Libros sermonum, & passionalia sanctorum, libros meditationū & orationum sācti Bernardi, & sancti Ambrosii, libros reuelationū sanctæ Brigittæ, & q̄plures alios de latino in Polonicum translatos. Post mortem autē reginæ Heduigis, nulla prole extante, rex Wladislaus eiectionē metuens, totus ad regressum in Lithuaniā spectabat. Prælati autē & Barones regni Poloniæ, regem fluctuantem, aliam heredem regni Poloniæ, Annam Comitis Ciliæ Vilhelmi filiam superesse docuerunt, quā illi Anna Kazimiri secundi Poloniæ regis filia pepererat. Ad quam procandū, extemplo ad Ciliam Ioannem alias Iwan de Obichow Castellanum Sremeñ de domo Vyenyaua, Hinczka de Rogow de domo Dzalosza, & Ioānem de Ostrowcze de domo bipennium misit. Quam sedecima Iulii anno domini 1400 Graccouiam adduxerunt. Et quoniā præfata uirgo nullam linguam præter alēmanicam nouerat, ordinatione regis prope octo mensibus polonico idiomate Graccouiæ imbuebatur

Heduigis regina Poloniæ mortua.

Commēdatio suę vitæ.

Pia opera eius

Fundatio monasterij in Arena.

Wladislaus p alia cōiuge p cos misit.

uiæ imbuebatur, quod postq̄ intelligere didicisset, regio thoro coniuncta est, q̄uis rex Wladislaus moliebatur rescindere & eam abicere, eo q̄ parū præstantis formæ sibi appareret. Inde & in procos prouocabat. Coronatio aūt eius ad annum domini 1402 dilata erat, & prædicto anno in dominica quinquagesimæ in reginā Poloniæ Graccouiæ coronata & inuncta fuit. Amplius āno supraexpresso uidelicet 1400 Wladislaus rex Poloniæ, ad honorem omnipotentis dei & gentis Polonicæ ac Lithuanicæ profectum, studium generale in ciuitate Graccouieñ feria secunda post Iacobi apostoli, de cōsensu Bonifacii papæ noni erexit. Cuius fundationē Heduigis regina dum uiueret maxima instantia procurabat. Accersitisq; Doctoribus & magistris Polonici, Bohemici & Almanici idiomatis ex uniuersitate Prageñ, assignauit eis cēsus in exactionib⁹, theloneis, & aliis introitib⁹, assignauit & prelaturas atq; prebendas omnes collationis regiæ .s. Floriani in Cleparz, sola prepositura sibi reseruata. Assignauit & lapideam Akersdorff in platea sanctæ Annæ p̄ Artistarum & Theologorum. Domum uero Sādiuogii de Subino Palatini Posnanieñ in platea Castreñ pro Canonistarū & Medicorū collegiis, quarū utraq; pecuniis Heduigis reginæ, in huiusmodi opus derelictis, per exequutores extructa est. Confirmatoq; prefato gymnasio Graccouieñ generali, p̄ Ioannem papam 23. & expost per Martinum quintū, in uariis scientiis & suppositis uehementer crescere & florere, ac uiros doctos & industrios producere, in regni Poloniæ dilatationē, diffusionem, & gloriā immortalem, cœpit. Cuius etsi plura numerentur, extentaq; opera decora, nullum tamē æque magnificum ac necessariū pro confutandis opprimendisq; heresibus, erroribus & uiciis, pro serendis uirtutibus, pro defendenda iusticia, & p̄ illustranda ueritate, cernitur ac inuenitur. Sobrietatē em̄, sapientiam, iusticiam, & uirtutē docet, quibus nihil utilius est hominibus in uita. Quod studiū etsi per Kazimirū secundum regem Poloniæ orditum, priuilegiisq; Vrbani papæ quarti regis Kazimiri præfati & ciuitatis Graccouieñ munitum & dotatū, Collegiumq; in Kazimiria muro erectum fuit, ut præfatum est. Nō tamen fuit cōsumatū in hanc diem, unde in hac die feria secunda post Iacobi apostoli, prima lectio in Iure Canonico per reuerendissimū dominum Petrū Viszh utriusq; iuris Doctorem, ac Episcopum Gracco: & Cancellarium uniuersitatis nouæ, fœliciter incœpta est. Data autē, & institutio eius, in die Mariæ Magdalenæ præcesserat.

Erectio uniuersitatis studij Graccouieñ.

Doctores Gracouiā accersiti.

CAPVT XLII.

Anno deinceps domini 1403 Cōradus de Iunigen Magister Prussiæ, habens in suo comitatu Boleslaum Switrigel cum notabili exercitu terras Lithuaniæ circa festū sanctæ Dorotheæ spoliis & igne uastauit, & in terras suas circa Ragnetham rediit. Quo egresso, repēte nouus exercitus Magistri Liuoniæ ingressus est, & multis dānis atq; spoliis illatis, cum pluribus captiuatis in Liuoniā excessit. Propter quod Wladislaus rex Poloniæ missis nunciis, ex Prussia Switrigellonem reuocauit, & ei terrā Podoliæ, Item terram Zidaczouieñ, Itē districtus Stry, Szidlow, Stobniczam, Drugnyam, Vscze, Item mille quadringentas marcas annui

Conradus de Iunigen Lithuaniam vastat

cas annui census in Zuppis regiis assignauit. Ea tamen largitionis magnitu
do leuem Switrigelli animum, stabilire non potuit, quin ad Cruciferos per/
fugeret & Lithuaniam perturbaret. Itaq; ad pacem conficiendam, anno do/
mini 1404 pro festo Penthecostes dieta generalis in Raczansz celebrata est
sub præsentia Wladislai regis Poloniæ, Vitowdi magni ducis Lithuaniæ,
Conradi de Iunigen Magistri Prussiæ cũ suis Commendatoribus. Et pax sub
his tunc conditionibus confecta, ut Wladislaus & Vitowdus de terra Sama
gittiæ Magistro & ordini Cruciferorũ excederent, & q; Wladislaus terram
Dobrzinen quadraginta milibus florenorũ redimeret. Itẽ q; relegatos hinc
inde nõ fouerent, & q; captiuos soluerẽt ac manumitterent. Præterea sequen
ti anno dux Lithuaniæ Vitowdus, alterum conuentũ cũ Magistro & ordine
Cruciferorũ celebrans, pacem necessariam, magis q̃ honestã composuit, de
terraq; Samagittiæ cœdere, & armis Samagittas in ditionem Magistri & or
dinis, impellere, Wladislao rege nequicq̃ abnuente consensit, terramq; præ
fatam Samagittiæ per litteras publicas geminato idiomate, Latino scilicet
& Almanico scriptas, Magistro & ordini Prussiæ, donatione perpetua, etiã a
rege poloniæ Wladislao prochdolor confirmandas donauit & inscripsit. An
no autem domini 1406 Vitowdus magnus dux Lithuaniæ prima expeditio/
ne in Moskouiam contra generum suum Vasilonem, seu Basiliũ ducem Mos
kouiæ (cui filiam suam Anastasiam desponsatam locauerat) mota, eam pre/
dis & spoliis uastauit. Altera deinde expeditione anno domini 1408 contra eũ
dem ducem Vasilonem, cum auxilio mille lancearum a rege Poloniæ, & Ma
gistro Prussiæ Vlrico de Iunigen uno uexillo expeditarum gentium, habito
in Moskouiam irrupit, & eam uastabat. Quo cognito Switrigal uir instabi/
lis, castra sua Bransko & Starodub exussit, & ad Basilium ducem Mosko/
uiæ fugiens, in contumeliam Vitowdi, exercitum ipsius die noctuq; pro Mos/
kouitis lacessiit & turbauit. Tandem restitutis possessiõibus, quas dux Mos/
kouiæ usurpauerat, pax sub æquis conditionibus firmata fuit. Verũ frumen/
ta a rege Poloniæ Wladislao per Istulam duci Alexandro Vitowdo usq; in
Ragnetham missa, per magistrum Prussiæ Vlricum de Iunigen, allegantem
q; Barbaris arma contra christianos mitterentur, recepta sunt. Propter quod
rex Wladislaus per suos oratores, restitutionem eorum postulauit, & in bel/
lum aspirare cœpit. Vitowdus uero dux Lithuaniæ, Samagittiam ordini Cru
ciferorum donatam abstulit & recepit. Vlricus quoq; Magister Prussiæ, bel/
lo moto, castrum & oppidum Dobrzin, Item Ripin, & Lipno anno domini
1409 in uigilia assumptionis Mariæ expugnauit. Et Iacobum de Plonini, nobi
lem de domo Prussi, Capitaneũ Dobrzineñ capite truncauit. Deinde castra
Bobrowniki, Zlatoria, & Bidgoscza expugnauit & accepit. Wladislaus er/
go rex Poloniæ uocata totius regni expeditiõe in octaua Natiuitatis Mariæ,
in Volborz, ad quam Vitowdus minime uenire potuit, Bidgostiam obsidiõe
cinxit, & in octo diebus expugnauit. Oratoribusq; a Venceslao Romanorũ
& Bohemiæ rege, uidelicet duce Conrado antiquo Olesniczeñ, & Ienkone
Wratislauieñ ac Swidnicieñ Capitaneo, aduenientibus. Pax cum Magistro
Prussiæ, usq; ad festum Ioannis baptistæ inclusiue, composita est, & Vences/

Vitowdus contra Moskũ Vasilonem.

Commeatus Vitowdo surreptus.

Venceslaus Romanorum rex partiũ sedator.

laus rex Romanorum, dominica Iudica inter regem & magistrum iuste arbitraturum se obtulit, qua dominica ueniente, suasu Iodoci Marchionis Morauiæ sententiam protulit, q̃ terra Dobrzinensis in manus suas traderetur. Cuius possessione infra unum annum tenta deliberaret & decerneret, ad quem eius dominium pertineret. Item q̃ regnum Poloniæ peramplius ex Lithuania & partibus orientis nunq̃ sibi regẽ eligeret, sed ex partibus occidẽtis. Ex qua sententia, liquidissima apparuit iniquitas, quoniam super re iuridico processu non deducta, sententiam tulit.

CAPVT XLIII.

Ladislaus autẽ rex non expectato arbitramento, iudicioq̃ Venceslai Romanorum & Bohemiæ regis, pro die sancti Andreæ precedentis anni, cum duce Vitowdo in Brzesczie Ruthenica conuentum tenuit, & illic progressum belli futuri contra Cruciferos gerendi secretissime cum eo confecit. Imperatorisq̃ Thartarorũ Zauolhensium auxiliũ cum sua multitudine & copijs, ibidem præsentis, persuasionibus & promissis obtinuit. Hunc imperatorem Thartarorũ toto tempore hyemis, & usq̃ prope festũ Ioannis baptistæ cum gente & uxoribus Alexander Vitowdus in suis terris tenuit & aluit. Dominica uero Misericordia domini anno Christi 1410 rex Wladislaus cum duce Lithuaniæ Vitowdo in nouam Sandecz ueniens, eum ad Sigismundũ regem Hungariæ in Kesmark misit, ut sinceriter inducias pacis, ad sedecim annos cõfectas, quorum adhuc quattuor restabant, obseruaret. Rex autem Sigismundus respondit, huiusmodi inducias non esse licite seruandas, si Cruciferi in Prussia bello impeterentur. Et secreto Vitowdum magnũ ducem Lithuaniæ, ad defectionem & noui diadematis assumptionem pellicere conabatur. Interim rex Wladislaus in noua Sandecz commorans, anno præfato 1410 monasteriũ seu hospitale sancti spiritus ordinis Premonstratẽ cum Abate infulato fundauit, pro dote uillam suam Dambrowka, insuper uiginti marcas annui census in Zupis Vieliczeñ ei assignando. Die aũt Lunæ, in crastino sanctorum Petri & Pauli, per eũ cõstituta rex Wladislaus ad Istulam supra monasteriũ Czirueñsko uenit, ad locũ ubi põs ex nauibus apud Cozmice applicatus fuerat, & ipse & totus exercitus Polonorum cum quadrigis & machinis ordine composito transiit. Eodem quoq̃ die magnus dux Lithuaniæ Alexander Vitowdus cum imperatore Thartarorũ, & gentibus suis aduenit, & feria quarta nona Iulij in terras hostiles intrauerũt. Illicq̃ primum signa militaria, rex & dux Lithuaniæ, ducesq̃ Masouiæ Semouitus & Ianussius, atq̃ Barones omnium terrarũ extenderunt, & patrium carmen Bogarodzicza Poloni uociferare cæperunt. Illo die Lithuani & Thartari quandam ecclesiam spoliarunt, & sacramentũ diuinissimũ ex sacrario eiecerũt, quo facto Poloni uehementi dolore tacti, ad regem contra Barbaricas crudelitates clamauerunt. Quũq̃ ex commisso regis duo Lithuani magis culpabiles oblati fuissent, iussu magni ducis Lithuaniæ, more illius gentis seipsos in patibulũ ægerũt ac suspenderũt. Et de cætero nemo in ecclesias manus rapaces intulit. Et quia fluuius Drwancza, quo peruentũ erat, altis tignis in utraq̃ ripa cũ exercitu hostili machinis bellicis & sagittis

Thartarorum Imperator in auxilium accersitus.

Monasteriũ in noua Sandex fundatum.

Lithuanorum & Thartarorũ facinus.

ſagittis munitus erat, rex cum exercitu ad ortum fluuii feria ſexta ante Margarethæ undecima Iulii retroceſſit. Et die dominico ſanctæ Margarethæ tredecima Iulii ipſe rex & uniuerſus exercitꝰ in uilla Viſſoka prope Dzoldow uiatico corporis Chriſti procuratus eſt. In feriã autẽ terciam diuiſionis apoſtolorum de nocte ualidus uentus, fulgura & pluuia exercitum moleſtarunt In caſtris uero Cruciferorũ etiam tentoria diſiecerunt, ut carmen Claudiani futuræ cladis preſagum uerissime adaptaretur hoc. O nimiũ dilecte deo, cui militat æther. Et cõiurati ueniũt ad claſſica uenti. Motis caſtris mane a Dãbrowno ſpacio duorum miliarium, uniuerſus exercitus regius inter arbuſta uillarum Thanenbrik & Grimuald uenit, & in loco editiori extenſis tentorii uelis, iniuriã aeris repellentibus, rex miſſã audire accelerabat. Venerũtq; nũcii alius poſt aliũ, hoſtilem adeſſe exercitũ nũciãdo. Rex aũt repẽtino hoſtiũ aduẽtu nihil motus, duas miſſas p Bartholomeũ plebanũ in Clobuczko, & Iaroſlaum Prepoſitũ Kaliſſieñ ſacellanos ſuos lectas, deuotiſſime audiuit. Et flexis genibus in oratione procumbẽs, deum præcabatur, ut ſibi fœlix pugna & uictoria proueniret. Interim dux magnus Lithuaniæ ſuũ exercitum, Zindramus uero de Maſzkouicze macherophorus ſeu gladifer Gracco: Polonicũ exercitũ in ordines & ſigna, mira celeritate ordinauerũt. Quinquaginta ſigna ſeu uexilla inſignibus militibus referta Polonica, Lithuanica uero quadraginta erant. Prutenicus autẽ exercitus & milite & robore inferior, quinquaginta unũ uexillum habuit. Alexander aũt Vitowdus moræ & tarditatis impatiens, ad regem per frequẽtes nũcios, tandẽ per ſeipſum ingenti uociferatione inſtabat, ut neglectis orationibus conſurgens, in bellum properaret, qui non, niſi complemẽto orationis ad integrum perfecto, abduci potuit. Tandem armatus, equum aſcendit, & ad uidendũ hoſtilem exercitum, in editiorem collem, unde utrũq; exercitum perſpexit & contemplatus eſt, proceſſit, & ad ſuos rediens, eos breuiter admonuit. Muratoq; canterio, equum forte aſcẽdit, ſubruffi coloris ſeu taxei alias Cziſſaui, tenuem in fronte habẽtem caluiciem, galeaq; accepta, ſingulos præſbiteros & notarios ad currus ire iuſſit. Sub hoc tẽpore Magiſter Crucifericus Vlricus de Iunigen duos caduceatores, quorũ unus regis Romanorũ aquilã nigrã in aureo cãpo alter ducis Stetineñ rubeum Griffonẽ in albo campo deferebat, miſit, duos enſes nudos in manibus deferentes. Qui aliquali reuerẽtia regi facta, Theutonico idiomate Ioãne Manſzik interprætãte dixerunt. Illuſtriſſime rex, Magiſter Pruſſiæ Vlricus, tibi & fratri tuo Vitowdo duos gladios in ſuffragiũ pugnæ miſit, quatinꝰ minus cunctãter, & magis audaci q̃ præ te fers animo cum eo cõgrediaris. Siq; arctũ campum habere exiſtimas, ad certamẽ te alliciendo, de planicie campi quantum uoles tibi cœdit, en ſuperbum nuncium Et in eo pũcto retroceſſionẽ Prutenicus exercitus haud exiguam fecit. Rex autẽ Wladiſlaus acceptatis gladiis, qui in hanc diẽ in theſauro caſtri Graccouieñ ſeruantur, nõ in bilem ſed lachrymas reſolutus, ait. Quamuis inquit ſufficientes gladios habeam, pro maiori tamen ſuffragio etiam hos duos gladios accipio. Cãpi uero electionẽ propiciatiõi diuinæ cõmitto. Sic fatus, ſigna canere iuſſit, & uniuerſus exercitus Bogarodzicza uociferãdo cecinit.

Tempeſtatum incrudeſcentia

Proteruitas nuncij.

Duo gladij Vladiſlao & Vitowdo miſſi.

Refert Aeneas de Piculominibus Poeta, postea Cardinalis & papa, & alii seqces. Primũ cõgressum Lithuanos & Thartaros inermes fecisse. Et his superatis, Polonos rigido ferro armatos successisse. Nostri uero tũ ãtiquiores milites, tum scriptores, simul iunctos processisse narrãt. Polonosq; leuum cornu, Lithuanos uero & Thartaros dextrũ tenuisse, Verũ exercitus Lithuanicus ducis Vitoldi iussu prior a parte sua ad congressum uenit. Tantusq; fragor & sonitus aciebus cõgressis, quasi moles immẽsa ruinam pateretur, æditus est. Vtrisq; sibi quadã connexione coherentibus, & quasi ad unius horæ ancipiti prælio dimicantibus, Donec acies Lithuanica impetũ hostilem ferre nõ ualens, pedem referre cœpit, Cruciferisq; eam prementibus, in fugã, duce magno Lithuaniæ nequicq̃ fugam clamore & uerbere sistẽte, coacta est uerti. Nec prius nisi Lithuaniã perueniens, fugam stabiliuit, & regem Wladislaũ cœsum, cœsumq; magnũ ducem Lithuaniæ, & eorũ exercitum usq; ad internitionẽ nunciauit. Milites tamen Ruthenorũ Smolnensium, ad tria propria consistẽtes signa, pertinaciter pugnarunt, & insignem laudem reportarunt. Fugerat & uexillum sancti Georgii, sub quo Bohemi & Morauí mercenarii militabãt, quod Ioãnes Zarnowski Bohemus regebat, & ideo postea honore priuat⁹, infamis permãsit. Duro itaq; certamine, & q̃si nouo fugatis Lithuanis, Polonis & Cruciferis pugnantibus, grandis iactura in acie Crucifera facta est. Successerunt interim sedecim agmina hostium, sub totidem signis nondum belli fortunã expertis, locata. Ex quibus miles quidam Almanus genere, Dipoldus Kikerzicz appellatus de Deeber de Lusacia, cingulo aureo, alba Diploide in polonico Iakla uocata, & armis per totum uestitus, in equo ruffo exiliens usq; ad regem decurrebat. Quem rex dum hasta uibrata excipere niteretur, a Sbigneo de Olesznicza regio notario, postea Episcopo & Cardinali Gracouieñ inermi, regis ictum præueniente, sua manu de equo deiecit, quem supinum rex Wladislaus hasta feriendo reliquit, attamen illico a militibus, regem obseruantibus, occisus, a pedestribus uero armis exutus est. Agmen uero Cruciferorum sub sedecim signis constitutum, ducente uno Crucifero, albo insidenti equo, exercitumq; clamans conuertit in dextram partem in qua uexillum maius regium constiterat, & aciebus irruẽtibus, aliquamdiu durum conficiebatur certamẽ. Ad extremumq; tamen multitudine Polonorũ undiq; eos circũdante, obtriti sunt, fereq; singuli sub sedecim signis cœsi aut capti. In eo agmine Magister Prussiæ Vlricus & Cõmendatores ceciderunt cætera multitudo quæ potuit euadere fugam iniit. Tunc capti sunt duo duces, Kazimirus Stetineñ, per Skarbkonẽ de Gori, & Conradus albus Olesniceñ, per Ioannem Bohemum de Zalcz, qui Cruciferorum partem adiuuerant. Captus est & Georgius Kerczdorff cum quadraginta commilitonibus Capti sunt & diuersarũ nationum milites, currus Prutenici oppugnati & dirupti sũt, reperteq; sũt aliquæ quadrigæ cathenis & uinculis onustæ, ad uinciendum Polonos paratæ. In aliis repte sunt faces de pino, sepo & pice, oblitæ, sic & tela, sepo, & pice pfusa, cum quibus debellatos Polonos persequerentur. Vasa uini, iussu regis scissa fractaq; sunt, ne exercitus fatigatus bibẽs languidus &

Prutenorum et Polonorũ grãdis conflictus.

Ruthenorum palma.

Polonorũ bellicositas.

Conflictus mutuus.

Strages Prutenorum.

languidus & inutilis redderetur: Tunc persequutio fugientium ad plura miliaria est extensa. In eo cōflictu quinquaginta milia hostium occisa sunt. Aeneas uero Siluius, & historiæ Almanorum, quadraginta milia supputant. Polonis quoq; non incruenta uictoriria cessit, duodecim tamen insignioribus dumtaxat cœsis. In crastino diuisiōis apostolorū quæ fuit feria quarta sedecima Iulii, missæ & Te deum laudamus decantabantur. Cadauera illustrium sepeliebantur, & captiui presentabantur atq; inscribebātur. Seorsum Cruciferi, seorsum Culmenses, Liuonitæ, Bohemi, & Morauí, seorsum Slesitæ, Bauari, Misznenses, Rinenses, Sueui, Australes, Frisones, Vestfali, Lusacenses, Pomerani, Kassubitæ, Saxones, Francones. Bohemi tamen & Slesitæ numero excedebant, milites noua sponsione obligati dimittebantur. Duces uero exercituū & Cruciferi custodiæ tradebantur. Postea rex Wladislaus feria sexta in die Iacobi apostoli, uigesima quinta Iulii castrum Mariemburk uallauit. Et quia Vitowdus dux Lithuaniæ obtenta licētia regis ab obsidione Mariemburgeñ, feria quinta infra octauas Natiuitatis Mariæ discessit, ducesq; Semouitus & Ianussius paulopost cum gentibus suis discesserunt. Ideo rex Wladislaus, soluta obsidione, die Veneris āte Mathei decima nona Septembris a Mariemburk etiam discessit. Cruciferi autē numerosum exercitum congesserunt, Grzimala antiquior subiudex castri Graccouieñ q pugnæ aderat, decem milium fuisse referebat, inter quos multi aulici Sigismundi regis Hungariæ erant. Principalis autem Capitaneus eorū Michael Kochmaister, nouæ Marchiæ aduocatus fuit. Die itaq; Veneris sancti Gereonis acies regis Wladislai, ad sex milia pugnatorum ex aulicis & ex reliquis stipendiariorum, iunctis nobilibus maioris Poloniæ conflata, eis circa Coronow occurrit, & cum maximo clamore concurrerūt, fortissime æquo marte diutine decertantes, lassatiq; de utroq; exercitu acclamarunt, ut pugnādi parumper obseruarentur induciæ, quibus utrimq; acceptatis, disgresse acies respirarunt, pausarunt, & sudores absterserunt. Deinde sublatis induciis, acies itidem congressæ sunt, eadem in utrisq; animositate permanente, & multis hinc inde mortalib9 cadētibus, lassitudineq; accedente, uice altera ab utroq; exercitu, resumēdas esse inducias acceleratum est. Quibus concessis & acceptatis, strennuissimi milites, noua requie potiti, uulnera ligauerūt, captiuos commutarūt, equos hinc inde intercœptos uicissim restituerūt, uina ad sitim repellendam inter se miserunt. Post hoc tercio, fortius quo poterant decertarūt. Interimq; miles regis Poloniæ Ioānes Nashion de Ostrowcze de domo bipennium, hostilem primipilariū ex equo strauit, & uexillo ademto, sellæ suæ contorquens apposuit, Illicoq; hostilis exercitus ammisso signo, pauore perculsus, deteriori loco esse cœpit, & in fugam spectabat. In quos Poloni inuecti, graui cœde eos āgustiabāt, & singulis manipulis hostilibus dispersis plena uictoria potiti sunt. Vix autē ātea ullū certamē tam clarum fuit, in quod ueterani exercitati, & sūmo conatu p uictoria adnitētes milites, cōuenissent

Castrum Mariemburgk uallatum.

Triplex congressus cum tēporis interpolatione.

Victoria Polonorum.

CAPVT XLV.

Vb idem tempus Stiborius de Stiborzicze Polonus sed palatinus Transsiluanus, cum duodecim uexillis gentium Sigismundi regis

mundi regis Hungariæ, oppidum ueteris Sandecz, cum suburbiis nouæ Sã
decz, & aliquot uillis exustis, citato agmine regrediebatur. Quem nobiles il
lorũ districtuum, ad tuẽdum fines regni per regem relicti, præcipiti cursu in/
sequẽtes, prope Bardeyow alias Bartpham cõsequuti sunt. Factaq; pugna
acerrima, hostilis exercitus numero superior, cõflictus & debellatus est, Sti/
boriusq; in Bardeyow refugit. Is ergo ãnus notabilis & uictoriosus Polonis
fuit. Sequenti uero anno scilicet 1411 pax perpetua inter regem Wladislaũ
magnumq; ducem Lithuaniæ Vitowdum ex una, & Henricum Magistrum
Prussiæ ex altera partibus, sub conditionibus parũ regno Poloniæ utilibus,
est conclusa. Prima conditio fuit, ut rex Poloniæ omnia castra in terris Prus/
siæ iure belli quæsita, Magistro & ordini restituat. Altera ut omnes captiui

Vladislai regis triumphus.

Magistri & ordinis, in quibuscũq; conflictibus capti relaxentur. Item q Ma
gister & ordo regi Wladislao & suo regno pro tribus terminis, festo uideli/
cet Ioannis baptistæ, festo sancti Michaelis, & festo sancti Martini anni cur
rentis, centum milia sexagenarum latorũ grossorum Pragensium exsolueret.
Item q terra Samagittarum ducatui Lithuaniæ relinqueretur. Post mortẽ
Wladislai, & Alexandri Vitowdi, ad Magistrum Prussiæ & ordinem Cru/
ferorũ reuersura. Eodem anno indie Katharinæ ex Niepolomicze rex Wla
dislaus pedester ad limina sanctorũ Graccouiam uenit. Precedentibus eum
uexillis Cruciferorũ, quæ in ecclesia maiori Graccouieñ in signum uictoriæ
deposuit. In anno domini 1412 Hungariã iniit, & ex Buda in regnum suũ re

Coronationis insignia Graccouiam reportata.

uersus, die dominico ante Laurencii Graccouiam ingressus, coronam materi
alem regni Poloniæ, gladium, pomũ, & sceptrum, per regem Sigismundum
sibi reddita, attulit, quæ omnia Elizabeth regina Hungariæ, germana Kazi
miri Poloniæ, & mater Lodouici Hungariæ & Poloniæ regum, in Hungari/
riã detulerat. Attulit & relliqarũ delatoriũ argenteũ, deauratũ, cũ inclusis
uariis ossibus sanctorũ per regem Sigismundũ ei datum, anulo regis Lodoui/
ci olim signatũ. Et quũ esset in Russia, ueniẽtes ad eum in die sanctæ Hedui
gis Sigismundi Romanorum & Hungariæ regis legati, Ioãnes Strigonieñ
Archiepiscopus, & Michael Kochmeister, nouæ Marchiæ Aduocatus, præ
cati sunt, ut ad prosequutionem imperialis fastigii, Sigismundo quadraginta
milia latorũ grossorum Pragensiũ mutuaret, quæ iuxta cõdemnationem iu/
diciariam, pro pœna damnis & interesse (quia in constitutis diebus summã
capitalem centum milia sexagenarum soluere neglexerat) Magister & ordo
Prussiæ regi Poloniæ dare tenebatur, offerentes in sũma predicta terræ Sce
pusieñ obligationem. Rex autẽ Wladislaus cum suo cõsilio, prefata quadra
ginta milia sexagenarũ latorum grossorum mutuauit, & terram Scepusieñ,
octo scilicet oppida seu uillagia, ac duo castra sub forma Riczolt in pignus
accepit, ut si uno anno mutuum nõ solueretur, sequenti anno duplaretur, ter
cio triplaretur, & sic in immẽsum cresceret fœnus. Michaeliq; Kochmeister
demandauit, ut prefatam pecuniã manibus regis Sigismũdi consignaret. Et
Magistrum ac ordinem Cruciferorũ Prussiæ, specialibus litteris regis Wla/
dislai de eisdẽ absolueret. Anno dñi 1413 Lithuania denuo Poloniæ incor/

Lithuaniæ cũ regno Poloniæ vnio.

porata & ascripta est. Et sicut fidẽ Orthodoxã christianã ex Polonis prius
assumpsit

assumpsit, ita & signa nobilitatis eo anno percœpit. Ordinatione siquidē regis Wladislai ducisq; Vitowdi, pro maiori adherentia prouinciarū, clenodia nobilitatis Polonorū, Lithuanis distributa & cōsignata sunt, pro ut latius in litteris desuper confectis sic incipientibus patet. In nomine domini amē. Ad perpetuam rei memoriam, debitores sumus spiritualis alimoniæ salutaria illis pocula administrare, quibus presidentes temporaliū commodorū prestitimus suffragia &c. Eo quoq; anno Samagittia fidē Christi & baptisma, opera regis Wladislai suscepit.

Samagitię descriptio.

Ad cognoscendum autē naturam prouinciæ & gentis illius, animaduerte ꝙ regio Samagittia est Septemtrionalis & gelida Lithuaniæ Liuoniæ & Prussiæ contermina, siluis, collibus, & fluminibus circūsepta. In hos districtus distincta, scilicet Iragola, Miedniki, Chrosze, Roszena, Vidulki, Vielunya, Kolthini, Czethra.

Gentis conditio.

Gētes regionis proceræ & altæ staturæ, agrestes & inculte, parco & modesto uictu uiuentes, sitim aqua sedare solite, raro ceruisia aut medone. Auri, argēti, æris, ferri, uini in illa tēpestate expertes & ignaræ. Apud quos licitum erat, uni uiro plures habere uxores, & patre mortuo nouercam, fratreq; glotem in uxorē accipere. Nullus illic stubarum aut edeficiorū nobilium, sed tantummō tugurii, usus, uentrem distensum & porrectū, extrema uero habens coartata. Ex ligno & culmo structura, largius ab imo sensim operis incremento, edificiū in arctius cogitur, in carine maxime similitudinē elaborata. In cacumine fenestra uno superne lumen reddens, subter quā focus, & cibos parabiles coquēs, & frigus quo regio pro maiori anni parte prædita est repellens. In ea domo, se, uxores, pignora, seruos, ancillas, pecus, armentum, frumentū, & omnem suppellectilem, condunt, gens ad diuinationes & auguria procliuis.

Ignis numen Samagittarū.

Precipuum numen Samagitticū erat ignis, quem sacrosanctum & perpetuū putabāt, qui in montis altissimi iugo, super fluuium Nieuyasza sito, assidua lignorū appositione a sacrorum sacerdote alebatur. Accedēs itaq; Wladislaus turrim in qua consistebat, incendit, & ignem dissecit & extinxit. Succidit deinde per milites suos Polonos siluas, quas non secus q̄ sanctas & deorū suorum habitacula, Samagittiæ iuxta illud poeticum, habitarūt dii quoq; siluas, uenerabantur. In eam caliginem mentis prolapsi, ꝙ & siluæ prefatæ & aues, fereq; in illis consistentes sanctæ forent, & quicquid in illas ingrederetur, ut sanctū censeri deberet, uiolanti quoq; nemus, feras uel alites, manus aut pedes, demonum arte curuabātur.

Superstitio idolatrię Samagittarum.

Maxima itaq; Barbaros tenebat admiratio, ꝙ Polonorū milites, nemus ritu eorū sanctum, excidentes, nulla lesio, qualem ipsi in se, frequētius experti erant, sequeretur. Habebāt preterea in siluis præfatis focos, in familias & domos distinctos. In quibus omnibus charorum & familiarium cadauera, cum equis, sellis, & uestimentis potioribus incendebāt Locabant etiam ad focos huiusmodi, ex subere facta sedilia, in quibus escas ex farre, in casei modum preparatas, deponebāt, medonemq; focis infundebant, ea credulitate illusi, ꝙ mortuorum suorū animæ, quorū illic combusta fuerant corpora, nocte uenirēt, escaq; se reficerent. Insuper prima Octobris die, maxima per Samagittas in siluis præfatis celebritas agebatur, ex omni regione uniuersus utriusq; sexus, populus illuc conueniens, cibos & potus,

quilibet iuxta suæ conditionis qualitatem deferebat, quibus aliquot diebus epulati, diis suis falsis, præcipue deo, lingua eorũ appellato Perkuno, id est Tonitru, ad focos quisq; suos libamina offerebat.

CAPVT XLVI.

Conuersio Samagittarum.

Rex itaq; Wladislaus, primum eos orationẽ dominicam, deinde simbolum docuit, quoniã nullus sacerdotum linguam Samagitticã nouerat, & undis baptismatis ablui iussit. Vnus autẽ ex maioribus Samagittarũ pro omnibus respondit. Ex quo inquit serenissime rex, dii nostri ueluti inermes & languidi a deo Polonorũ deleti sunt deos nostros & sacra eorum deserimus, & deo tuo atq; Polonorũ fortiori adheremus. Sicq; baptisati sunt. Rex autẽ in Miedniki Cathedralem ecclesiã sub honore & titulo sanctorum martyrũ Alexandri, Theodori, Euancii. In aliis autẽ locis ecclesias parrochiales fundauit, & illis dotem sufficientẽ consignauit & inscripsit. Medniceñ ecclesiæ successu tẽporis, primus Episcopus Mathias origine Almanus, in Vilno tamẽ natus, eo φ linguam Lithuanicã & Samagitticam norat, præfectus & consecratus est. Cõtigit autẽ in prima plantatione, dum Samagittæ per Magistrũ Nicolaum Vanzik, fratrem ordinis predicatorũ, regium predicatorem, per interpr:ætẽ instruerentur, de fide, creatione mundi, & lapsu primi hominis Adæ, unus Samagittarũ sufferre sermonẽ predicantis non ualens, in hæc uerba prorupit. Mentitur, inquit, illustrissime rex sacerdos iste. Asserit mundum creatum fore, quom sit homo non longeuæ ætatis. Sunt etenĩ inter nos plures, annorũ numero seniores eo centenarium numerum supergressi, qui creationem nullam recordantur, sed solem & lunã, cæteraq; sydera, semper eisdem motibus luxisse referũt. Rex autẽ Wladislaus eum silere iubẽs, magistrũ Vanzik, creationem mundi nõ asseruisse in diebus suis incepisse, sed longe ante declarauit. Puta ante sex milia annorũ & paulopost ordinatione diuina prouenisse.

Episcopat⁹ in Miedniki fundata.

Vladislaus, Vitowdus Prutenis bella mouent.

Præterea anno domini 1414 rex Wladislaus cum duce Vitowdo, iterum Prussiam in numeroso exercitu, qualem & quantum antea nunq̃ habuit, ingressus est, pluribusq; castris conquisitis, quom in obsidione Brodniceñ esset, uenit nuncius Apostolicus Ioannis papæ 23. Ioannes Episcopus Lansaneñ, & obtinuit, φ rex bello per inducias ad biennium suspenso, decisionẽ suæ causæ per Conciliũ generale Constancieñ iã tunc indictum expectaret. Eo siquidẽ anno Concilium Cõstancieñ in kalendis Nouembris iniciatum fuit, & quattuor ãnis durauit. In quo scisma Ecclesiæ trium summorũ Pontificum, simul papatũ gerentium extinctum est. Et Ioannes Husz, Hieronymusq; discipulus eius, tanq̃ heretici damnati & cõbusti sũt.

Incineratio Ioannis Husz & Hieronymi discipuli.

Dum aũt mortua fuisset Anna regina Poloniæ, in die sancti Benedicti ãno domini 1416 rex Wladislaus die dominico in die sãcti Sigismundi eo anno, cum tercia uxore Elizabeth Granowska ex familia Ottonis de Pilcza, in ecclesia parrochiali in Szanok, per Ioannẽ Rzeszowski Archiepiscopũ Leopolieñ per uerba de præsenti matrimonium cõtraxit. Quom fœmina ætate marcida, ptisi cõsumpta, iam trium uirorum scilicet Vislonis & Ioannis filii Laczek de Morauia, tercii Vincencii Granowski, cõnubia experta, in die Elizabeth eiusdem anni coronata, quod omnibus Polonis displicuit.

nis displicuit. Displicuit & importunitas ipsius qua apud regem Wladisla/um obtinuerat, ut Ioãnes de Pilcza filius eius, ex Vincentio Granowski susceptus, in Comitem crearetur, & quosdam nobiles circa Iarcslaw subiectos ac infeudatos acciperet, quæ creatio per magnificos regni, præcipue tamen per Albertum Iastrzabiecz Episcopum Graccouien̄ & Cancellariũ regni Poloniæ, infecta & abrogata fuit. Ipsa aũt Elizabeth regina Graccouiæ do

Mors Elizabeth.

minico die ante Ascensionẽ domini ãno 1419 defuncta est, quæ nouitas mortis, totã Poloniam exhilarauit, sepulta in sacello Mansionariorũ in ecclesia Graccouien̄. Sollicitarunt tandẽ plures regem Wladislaum de despõsanda Eufemia alias Offka filia Venceslai regis Bohemiæ mortui, quorum conatus Alexãder Vitowdus magnus dux Lithuaniæ dissoluit, & neptem suam uirginem principem Szoncam, filiã Andreæ filii Iwonis ducis Kiouien̄, nullam secum deferentem dotem, in matrimonium accipiendã induxit. Hanc anno domini 1422 in diebus carnisprivii in Nouogrodek, tercio & quarto affinitatis gradu illum contingentẽ, fonte baptismatis, Græci em̄ ritus erat, per

Wladislaus Szonkam uirginem matrimonio copulat.

prius lotam, & pro Szonca mutato nomine, Sophia appellatam, in quartã uxorem accepit. Mathia Episcopo Vilnen̄, inter dispares ætate, Wladislaum decrepitũ, & Sophiã uirẽtem ac forma uenustam, uerba pronunciante, & matrimoniũ conferẽte. Sollicitabãt interim Bohemi, & requirebãt Wladislaum, ut regnum Bohemiæ susciperet, quibus post plures requisitiones re

Bohemorum requisitio.

spondit in Niepolomicze, de regno Poloniæ contentari, regnum autẽ Bohemiæ ab ecclesia propter heresim damnatum, nequaq̃ suscepturũ. Post cuius responsum Alexãder Vitowdus Lithuaniæ dux, in regem Bohemiæ postulatus, post conductum paschæ ãno domini 1422 Sigismundũ Koributh Lithuaniæ ducem, nepotem regium germanũ, rege Wladislao consentiẽte & approbãte, ad acceptandum regnum Bohemiæ nomine Vitowdi, cum frequẽti & ualido exercitu, impensis Alexandri Vitowdi expeditam, misit. Quo ꝓ

Sigismundus koributh Bohemiam missus

grediente, Sigismundus Romanorũ & Hungariæ rex, conquisitione castri & ciuitatis Ostrog in Morauia occupatus, singulos apparatus bellicos concremauit, & obsidionem soluit, ne in ipsum irruisset pertimescens. Ille uero dux Sigismundus Koributh per Morauiã transiens, oppidum munitũ Vinczow, quia ipsum nõ suscipiebat, expugnauit, & militibus in predam dedit.

Vinczow expugnatum.

In Bohemiã contendens, Pragam aduenit, & a plerisq; nobilibus Bohemiæ a Pragensibus uero ciuibus uniuersis possessionẽ ciuitatis & castri utriusq; cum clauibus ei assignantibus exceptus est. Tunc Sigismundus rex Hũga

Susceptio koributh.

riæ & Romanoꝝ, in Wladislaum regẽ Poloniæ, & Vitowdum ducem Lithuaniæ cõmotꝰ fremuit. Et pacẽ perpetuã, quam rex Wladislaus cum duce Vitowdo & copiis suis Prussiã in æstate eiusdem ãni depopulati, in die trãslationis sancti Stanislai circa lacum Melno cum Cruciferis confecerant, disturbauit, & eam tenere Magistro & Cruciferis prohibuit. Donec anno domini 1423 Cõcordia inter reges Hũgariæ & Poloniæ Sigismundũ & Wladislaum stabilita ac innouata est in Kesmark in hunc modum, ut rex Wladislaus ducem Sigismũdum Koributh ex Bohemia & per nũcios & litteras reuocaret, & ut Magister ac ordo Cruciferorũ de Prussia, pacem perpetuam

apud Melno

apud Melno firmatam impleret, signanter in castri Nyeszoua demolitione

Sophia regina coronata.

Post quam concordiam, rex Wladislaus solennitatem coronationis reginæ Sophiæ, pro dominica Esto mihi in ãno Christi 1424 indixit. Ad quam peragendam, Sigismundum Romanorũ & Hungariæ regẽ, & Ericum Daciæ regem, multosq; principes inuitauit.

Hospites coronationis plurimi & celebres

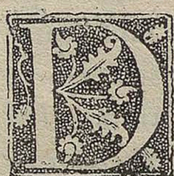
Exceperat reges ex Mislimicze, per Vieliczkam in Graccouiam procedẽtes. uenit & Branda tituli sancti Clementis præsbiter, Cardinalis Placentinus, in solennitatem coronationis, a Martino papa quinto missus. Item dux Sigismundus Koributh ex Bohemia reuocatus, in quingentorũ equorũ numero, reges & reginam Hungariæ excepit. Aderat & Lodouicus Bauariæ dux, frater germanus reginæ Franciæ, qui et si inuitatus non fuerit, sola fama pellectus aduenerat. Item duces Mazouiæ Item Bernardus Oppolieñ, Boleslaus Tessneñ, Ianussius Rathiborieñ, Kazimirus Osswancimieñ, Venceslaus Oppauieñ, Conradus niger, & Conradus albus Koslenses, Venceslaus Zeganeñ. Item Lithuaniæ & Russiæ principes. Item duo Cõmendatores Elbingeñ & Toruneñ nomine Magistri Prussiæ Pauli de Ruszdorff. Ex spiritualibus uero Branda Cardinalis, Albertus Archiepiscopus Gnezneñ, Ioannes Archiepiscopus Leopolieñ, Sbigneus Graccouieñ, Andreas Posnanieñ, Ioannes de Valdow Lubuceñ, Episcopi,

Ordo Conuiuarum.

Ioannes de Cesarinis Auditor cameræ apostolicæ. Prandebãt in stuba Laskouiecz, ad unã tabulam discumbentes, Sigismundo in medio sedente Wladislao rege dextrum, Erico Daciæ sinistrum latus ambiẽte. Proximus Wladislao regi Brãda Cardinalis, deinde cæteri Pontifices. Leua principibus secularibus cesserat. Quindecim diebus reges apud Graccouiam commorati & firmata inter se amicitia disgressi sunt.

CAPVT XLVII.

Sigismundi Koributh in Bohemiã reditus.

Vx autẽ Sigismundus Koributh Bohemorũ uanis promissionibus illectus, eodem anno Bohemiam rediit. Wladislai regis Poloniæ & consiliariorũ spreta prohibitione, sperans se Bohemiæ regnum facili negocio obtenturũ. Rex uero Wladislaus Bohemia progressus cum duce Koributh, confiscatione bonorũ si extabant, si minus, ꝑpetuo exilio dãnauit.

Wladislai ex Sophia primo genitus.

Ad finem anni puta ultima Octobris, die Martis in uigilia omnium sanctorũ Graccouiæ primogenitus filius ex Sophia regina nat⁹ est, dominica Esto mihi ãni domini 1425. quæ fuit decimaseptima Februarii, ꝑ Albertum Iastrzambiecz Archiepis: Sbigneũ Gracco: & Andream Posnanieñ. Episcopos baptisatus, eiq; paternum nomen Wladislaus adaptatum est. Aderant baptismalibus Martini papæ quinti, & Sigismũdi Romanorũ ac Hungariæ regis, multorumq; aliorũ Regum & Principum

Secundo genitus.

Oratores & nuncii. Secundus filius Wladislai regis, anno Christi 1426 die sextadecima mensis Maii in ortu solis natus est, baptisatus secunda Iunii &

Mors eiusdem

Kazimirus nominatus. Is secunda die Marcii ãno domini 1427 mortuus est Graccouiæ ante altare sancti Erasmi sepultus. Tercium filium regina Sophia prefato anno conceperat grauida proficiscendo. Cuius fœcunditatem Vitowdus magnus dux Lithuaniæ ꝑ inuidiam suspectã habẽs, conuentũ cũ rege Wladislao pro die Exaltationis sanctæ Crucis in oppido Hrodlo ægit

et propter

Et propter Regiam iam susceptã prolem timẽs futurũ esse, quod dominiorũ lithuaniæ etiam sucessio a se & posteris suis, in Regiam sucessionem transferretur, & ita ipse omnino excluderetur. Quare miris modis querebat primũ occulte etiã a Sigismundo Romanorũ & Hungarorum Rege, quibus modis posset Lithuaniam sibi perpetuo ascire & ex eodem Ducatu, Regnum etiã facere, eundem etiã Sigismundũ Regem cum Vladislao Poloniæ Rege in dissensionẽ inducere, maximis etiã bellis Regem poloniæ implicare ut tanto facilius, ipse interim Lithuania potiretur, idq; primũ sub speciæ boni occulte, deinde dum aliquantulũ res firmasset, apud Sigismundum Romanorũ & Hungarorum Regem. Eo uentũ est quod Sigismundus Romanorũ & Hungariæ Rex. Vladislaum Poloniæ Regem cũ Vitowdo Duce Lithuaniæ ad conuentionem postulauit, eam cõuentionem, utrinq; ex omniũ usu & comodo reipublice christianæ docens, plura bona se expediturũ promittens. Annuit Rex Vladislaus amore pacis. Vitowdus item nõ inuitus huic sententiæ accessit, quod antea sibi non nihil rerum gerendarum constaret, & quod conceptæ inuidiæ propter Regiam prolem, iam effectum præstare speraret certo sibi persuadens quod Sigismundi opera uoluntatis suæ desiderium obtineret, quo obtento facile ipse in Lithuania solus principatum obtineret, harum rerum Vladislaus & consiliarij ignari, in conuentionem annuerunt. Anno igitur domini 1429 in Luczka pro festo Epiphaniæ, conuentionem Sigismundus rex Hungarorum & Romanorum. Wladislaus rex Poloniæ, & Vitowdus dux Lithuaniæ, cum principibus eorũ tenuerunt. Proponebatq; rex Sigismundus, gentem Valachiæ cum eorũ Voieuodis exterminandam, quia nemini fida foret, & furto ac spolijs uiueret. Rex uero Wladislaus respondebat, non esse æquum Valachos regno Poloniæ subiectos exterminandos fore, qui si aliqui furto uiuerent, id tamẽ in omnes nõ posse retorqueri. Interim ut nuper secrete conuentum erat Sigismundus rex Romanorum & Hungarorũ. Vitowdo magno duci Lithuaniæ quasi ex se ipso suggerebat, ut quom esset princeps immensæ famæ, se in regem, Lithuaniam uero in nouum regnũ creari permitteret. Facilem dux Vitowdus huic persuasioni dabat consensum, eo qđ princeps alti pectoris foret, & honoris regij auidissimus, & plurimum Wladislai proles eum angeret, similiter ipse prius hoc quesierat. Poloni inficiendo negociũ, ueneno regis Sigismundi restiterunt, & mox discesserunt, regiq; Wladislao extemplo locum linquendum consuluerunt, qui nocte sequenti discessit. Sigismũdo rege in Luczka cum duce Vitowdo quinq; diebus manente. Sollicitarunt itaq; Poloni apud Martinum papam quintũ, ne coronatio ducis Vitowdi admitteretur, qui ad instantiam eorum, bullam regi Romanorũ Sigismundo unã, alterã duci Vitowdo de nõ creando eũ in regẽ misit. Misit & tertiã bullam regi Wladislao & Vitowdo, ut contra Bohemos arma sumerent & eos exterminarẽt. Ioannes ergo Czarnkowski Succamerarius Posnanieñ. de mandato regis, Baptistã Czigalla, utriusq; iuris doctorem, Militem Italicum Ianuensem, & Sigismundũ Roth almanum Slesitam litteras ferentes & nuncios coronas apportantes precedentes captiuauit. In quibus litteris quia legebatur processus coronationis Vitowdi in regem, & Iulianæ

Conuentus in Luczka.

Decretum contra Valachos.

Vitowdus Lithuaniæ rex fieri cupit.

Poloni adiutorio papæ resistunt.

gem, & Iulianæ suæ consortis in reginam, & liga perpetua regnorum Hungariæ, Bohemiæ cum Lithuania, Cruciferis de Prussia & Liuonia. Legebatur & nunciorū regis Sigismundi cum coronis transitus per Saxoniam Prussiam uersus. Ideo Barones maioris Poloniæ, Sandiuogius de Osterok palatinus & Capitaneus Posnaniensis, Dobrogostius de Szamotuli Castellanus Posnaniensis, Iarandus de Brudzewo palatinus Wladislauiensis, clara patriæ sydera, uelut ex composito nullo mandante arma sumpserunt, & exercitu ualido stationes in solitudine, in loco qui Turzagora uocatur, posuerunt. Quo intellecto nuncij cum coronis, qui iam ex Nuremberga in Frankfordiam supra Odram, & usq; in Kossem peruenerant duobus mensibus immorati, pauore nimio consternati, ad Sigismundum regem regressi sunt. His auditis dux Vitowdus, antrace inter scapulas nato correptus ex melancolia, feria sexta in uigilia Simonis & Iudæ, quæ fuit uigesima septima Octobris, anno domini 1430 dum iam terris aurora illucesceret, in præsentia regis Wladislai spiritum deo tradidit. Profecto nullus in illa ætate princeps Vitowdo comparandus fuit, quia liberalitate & factiuitate nullus eo præstantior erat.

Vitowdi laus.

CAPVT XLVIII.

Ortuo Vitowdo, rex Wladislaus non requisitis consiliarijs magnum ducatum Lithuaniæ, germano suo Suitrigello contulit, & ipsum annulo sibi misso de eodem inuestiuit. Hominem ebriosum, inconstantem, ac uehementem. Nondum autem mors Vitowdi diuulgata erat, quum Paulus Episcopus Kamyenicen̄ & Barones Podoliæ omnes poloni uidelicet Hriczko Kierdeouicz, Theodricus, Michael, & musilo germani de Buczacz, Crussina de Galow, cognito obitu ducis Vitowdi, de castro Kamyeniecz ad consilium suum Doygerth palatinum Vilnen̄, & Capitaneū castri Kamyeniecz ignarū mortis Vitowdi euocauerūt. Et quum essent robore & numero hominum plures, eum comprehenderūt, & prædictum castrum Kamyeniecz & alia castra Podoliæ in suam potestatem redegerunt. Ab illoq; tempore Podolia regno Poloniæ reunita est. Dux ergo Switrigello de tali nouitate fremendo, regem Wladislaū non uenerabatur, sed improperijs afficiebat. Tu inquit rex cū duce Vitowdo me captiuabas & ligabas annis nouem. Ecce aduenit tempus, in quo tibi par reddere possum, & nisi mihi Podoliam & Kamyeniecz reddideris, uincula non euades. Sic contumelijs regem afficiebat. Barones uero & aulicos eius Polonos, carceribus & morte omnes perdere machinabatur. In Polonia ergo & longe distantibus regionibus, regē Wladislaū per fratrem in Lithuania captiuatū detineri percrebruit. Quod recens factum usq; ad summū Pontificem Martinū quintū peruenit, qui litteras ad Suitrigal super emancipatione, & fratris dimissione misit. Poloni aūt in arma consurrexerūt, & bella Suitrigelloni pararūt, nisi rex dimissus, in Poloniam redijsset. Dum hæc in Lithuania fierent, ad summouēdum materiam litis, rex Wladislaus terram Podoliæ cū castro Kamyeniecz Suitrigelloni restituit. Et misit Zaclikam, Tarlo de Sczekarzouice militem

Switrigello in ducatū Lithuaniæ inuestitus.

Podolia in...

Switrigello Vladislao aduersatur.

Litteræ papales

zouicze milite de armis Topor, ad Michaelem Buczaczki, districte imperãs, ut castrum Kamyeniecz cum terra Podoliæ in manus ducis Michaelis Baba (Ruthenus hic erat) pro duce Suitrigal resignaret. Andreas auté de Tanczin, & Nicolaus Drzeuiczki, qui sigillum regium ferebat, litteras ad Buczaczki & consules Kamyeniceñ scripserunt, & in ceram includẽtes, puero Zalicze dederunt. Adiicientes mandata uerbalia, quatinus ne errarẽt, in cera lumen quærerent. Buczaczki itaq; litteris repertis & lectis, q rex nihil ex arbitrio, sed captiuitate strictus, fecerit, tã Tarlonem q̃ ducem Baba in uincula coniecit, nec castra resignauit. Ob hoc dux Suitrigal contra Podoliam processit, & rex Wladislaus cum toto exercitu Podoliæ, anno domini 1431 pro festo Margarethæ cõtra eum ad Luczko perrexit, & aliquæ cõgressiones ac interfectiones fuerunt. Castrum tamen Luczko non expugnatum fuit, sed concordia ad festum purificationis interposita, discessum fuit. Sub eo tẽpore Alexander Voieuoda Valachiæ, qui homagialis regis putabatur, castra & terras Podoliæ uastauit. Sed illico Theodricus, Michael, & Musilo fratres de Buczacz cum Russiæ & Podoliæ terrigenis, ex Luczko p regem transmissi, exercitum Voieuode sparsum prostrauerunt, prædam eripuerunt, & fugientes persequuti sunt. Magister quoq; Prussiæ Paulus de Ruszdorff cum Cõmendatoribus, rege Wladislao circa Luczko occupato, rupta pace circa lacum Melno cõclusa, insurrexit, & terras Cuyauiæ & Dobrzineñ post festum assumptionis Mariæ crudeliter uastauit, uigintiquattuor oppida, & uillas plusq̃ mille exurẽs. Liuoniæ tamẽ exercitus, Prutenicis in auxilium ueniens, totus per agrestes Polonos fuit contritus, quos Ioannes Iarogniewski, Barthossius Vissemburk, & Dobrogostius Colinski, milites feroces & strẽnui, duxere. Post cõflictũ, quattuor uexilla in signum rei bellicæ Graccouiam relata sunt, & aliis in Cathedrali ecclesia apposita. Anno autẽ domini 1432 circa purificationem Mariæ, Cometes exiguæ quãtitatis in septemtrionẽ caudam facis suæ porrigens, apparuit, ex quo, omnes duci Suitrigal mortem aut expulsionem iudicabãt. Nec eos fefellit opinio. Nam dux Sigismundus Starodubski rege Wladislao consentiente & ordinante, cum principib9 & Boyariis Lithuaniæ, Boleslaum Suitrigal de Lithuania expulit. Et quom prædictus Sigismundus in magnum ducem Lithuaniæ institueretũr, denuo incorporatio Lithuaniæ ad Poloniam cũ iuramento ducis & Lithuanorũ introducta est. Eodem anno Noua Marchia per maiores Polonos, & p Bohemos quos Czapko ducebat, uastata est. Et quom in Pomeraniã descendissent, Graccouieñ aduenerunt, & cũ eis iuncti, Nicolao de Michalow Castellano Graccouieñ dirigente, totam Pomeraniã uastauerũt, intãtum, ut solum quattuordecim uillæ in tota Pomerania intactæ remanerẽt. Rex autem Wladislaus de Polonia non exiuerat, quia oculi eius præ senectute caligauerant, intantum ut corpus Christi tempore eleuationis non uideret. Ideo sacerdos ad eũ conuersus, corpus Christi oculis ut uideret approximabat. Et quũ esset idem rex Wladislaus in Przissow ãno dñi 1433 uenit ad eum in die sanctæ Heduigis nuncius Magistri Cristanni de Praga astronomi magni nominis, quidã sacerdos secta heresis Bohemicæ infectus, refe

Bellum fraternum.

Alexãder Voieuoda Valachiæ.

paulus Ruszdorff magister Prussiæ.

Cometes.

Expulsio Switrigal.

Marchia uastata.

Pomerania quoq; vastata

Astronomus Prageñ Vladislao ꝓgnosticans Cometes.

rens ꝙ ipso āno plures coniūctiões planetarꝝ, & eclipsis sub terra fieret, uarietates & mortes Principum significantes. Monuitq; ut & ipse domui suæ disponeret. Apparuit & tunc Cometes notabilis & lucidus, a uespera ad auroram rutilans, quasi tribus mensibus apparēs, singulorum presumptione regis Wladislai mortem portendens. Vnde prefatus rex minus præcauens frigus, feria sexta post sancti Adalberti, anno Christi 1434 audiendo cantū Philomenæ in siluas processit, & illic ad mediam noctē permansit, frigoreq; irrumpente lesus est, & uiribus destitui cœpit. Et quom in Grodek peruenisset, sabato in uigilia Penthecostes ad tabulam residens, presentibus Stephani Voieuode Moldauiæ nunciis, inter prādendum febribus correptus, quas decemseptem diebus patiens, sacramenta confessionis, eucharistiæ, & extremæ unctionis deuotissime percœpit, & testamento confecto, feria secunda q̄ fuit ultima Maii, hora noctis tercia, in dño obdormiuit. Feria sexta in die sāctorū Marci & Marcellini, quæ fuit decimaoctaua mensis Iunii, in sepulchro marmoreo dudum pro illo preparato, uersus dextrā partē in ecclesia Gracouieñ satis pompose sepultus. Additū est & Epitaphiū per Magistrū Gregorium de Szanok, qui expost fuit Archiepiscopus Leopolieñ, æditum, huiuscemodi. Hāc tibi nimbiferam quondam pie sceptriger odam· Gratior illibuit, pingitur ista tibi &c. quod longa serie in tabula appēsum legitur. Hic Iagello dum fuisset dux Lithuaniæ, pluribus incursionibus, subitis quidē & lupinis cū fratribus suis, quos .11. habuisse memoratur, finitimos & signāter regnum poloniæ affligebat. Miseratione tamen diuina illum respiciente, ad fidem conuersus Wladislaus in baptismo nominatus. Cōsortem nobilissimā Heduigim Lodouici regis Hūgariæ & Poloniæ filiam sortitus est. Quamortua tres alias uidelicet Annā, Elizabeth, & Sophiā supduxit. Venator ab infātia sua, usq; ad diem mortis, uir staturæ mediocris, faciei oblonge, auribus grossis, uoce tubali & cita, oculis nigris & paruis, nunq̄ stabilibus, sed continue in suo orbe cursum quendam & uolubilitatem habentibus. Corporis nitidi & gracilis, ceruice longa, laboris, & frigoris, æstus, uentorꝝ, fumi pacientissimus. Tam incessu q̄ in uestibus humilis. Sabellinis, mardurinisq; contemptis, pellibus agnellinis utebatur. Commessationi longe intentus, sopore & quiete ut sæpe usq; ad meridiem uacans, in administrandis bellis remissus & tardus, omnem sollicitudinem in alios deferebat. Balneorꝝ fomentis alternatis diebus crebrius utebatur. Ad effundendū sauguinem humanū continētissime se gessit, ut etiā sæpe nocentissimis parceret. Clemētiæ in subditos, & uictos singularis, per singulas hebdomadas diem Veneris mira abstinentia in pane & aqua ieiunabat. Homo semper sobrius, nec uinum, nec siceram aliquando gustās, poma & odorē eorꝝ magna nausea execrabatur. In moribus grauis & singularis, in orationib9 & poplitū flectionibus prolixus in pretereundis ecclesiis multum deuotus, in promisso & concluso constans & fidelis. Tam sua q̄ Baronum decreta, abrogare aut uariare, nisi necessitate aut utilitate magna præueniente, passus nō est. Pauperum, orphanorum, & uiduarum causas, etsi per se expedire & audire nō poterat. Aliis tamē bonis uiris expediendas cōmitebat. Certarū superstitionū, quas cum asserunt, ex bona

Vladislai mors alias Iagellonis.

Delibatio uitæ eius.

Corporis lineamenta.

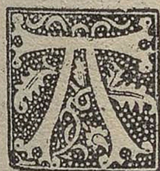
ex bona causa continuasse, & quas illum mater sua, ritu Græcorum fœmina
asserebatur instruxisse, sectator, utsi prius sinistrum inopinate calceum acce
pisset, infaustum ei diem ominabatur, quasdam etiã girationes in uno pede
uersando, anteq̃ de habitaculo progrederetur interdum faciebat. Sub eleua
tione diuinissimi sacramenti, qcqd iuxta se inueniebat, puluerẽ, stramen, aut
festucas, digitis cõminuebat, & proiciẽdo, expuebat. Super quo, dum a Pre
sulibus prouinciæ Polonicalis redargueretur, excandescens in bilem prosilijt
& non ominatione, incãtationeue prout putabãt uti respondit. Verum stra/
men, aut alia minuta atterendo, & in puluerem redigendo, seipsum in cõspe/
ctu diuino puluerem, & abiectissimum estimatũ iri, docebat. In reddẽdo mu
tuo gratus & uerax, prodigus magis q̃ largus. Singula quæ habere poterat
immo & regni sui ãplissima dominia, militib9 suis erogabat, multoplura lar
giens, q̃ sibi reseruans, paruam in largiendo ad merita & conditionẽ hominũ
considerationẽ habendo. Vniuersitatis Graccouieñ & Psalteristarũ in eccle
sia Graccouieñ cum Heduigi regina. Item monasterium sanctæ Brigittæ in
Lublin. Et sanctispiritus Premõstrateñ ordinis in Sandecz. Item sanctæ Ma
riæ in arena ante Graccouiam ordinis Carmelitarum. Itẽ ecclesiæ parrochia
lis corporis Christi in Kazimiria, in conditionẽ Canonicoꝝ regularium per/
mutator, & fundator. Castroꝝ & ciuitatũ suarũ, aliorũq; edificiorũ paꝝ dili
gens prouisor, ut pleraq; in dieb9 suis prolabi & ruinari permitteret. In Lith
uaniam patriam suam, consanguineosq; & fratres adeo charitate affectio/
neq; procliuus, ut regnum suum Poloniæ bellis periculisq; plurimis miscere
nõ horruerit, omnes thesauros & prouẽtus regios, aut pro defendenda Lith
uania, aut pro locupletanda, effundens. Gentem aũt Lithuanicam & Sama
gitticam, opera sua ad fidem Catholicam conuertit, ut merito gentium illa/
rum conuersor & apostolus appellari possit. Cordis erat simplicis, sed ma/
gnifici, intellectus tenuis, sed uafri. Ecclesiarum Vilneñ & Mediniceñ seu Sa
magittieñ in Lithuania, Chelmeñ, Kiouieñ, in Russia, fundator & dotator.
In uenerem, non permissam modo, sed etiã prohibitam procliuus. In relligio
nem Catholicam piissimus, in pauperes munificus. Pro suis meritis, signan/
ter pro fidei Orthodoxæ dilatatione, gaudiis cœlestibus ꝑpetuo fruiturus.

Superstitiones eius a matre exortę.

Pia opera eius

Ecclesiarũ fundator.

CAPVT XLIX.

Nno domini 1387 dominica Ramispalmarũ. Sigismundus Brã
denburgeñ Marchio, in regẽ Hungariæ, in Alba regali per Di/
onisium Archiepiscopum Strigonieñ, in presentia Mariæ regi/
næ Hungariæ filiæ Lodouici cõiugis suæ, matre eius Elizabeth
regina Hungariæ, ꝑ Ioannẽ Horwath Banũ Croaciæ, aqs añ hoc suffocata
coronatus est. Anno domini 1389 Conradus Czolner Magister Prussiæ obi/
it. Et pro eo Cõradus Vallerode suffectus est. Anno domini 1390 feria quin
ta post festum sancti Iacobi apostoli, rex Wladislaus cum sua consorte regi/
na Heduigi, monasterium Slauorum ordinis sancti Benedicti ex Praga sum
ptorũ, tituli sanctæ Crucis, extra muros Graccouieñ, in oppido Cleparz fũ
dauerunt, Chorumq; ecclesiæ cum sacrario perficiendo ut cernitur. Corpo/
ris ecclesiæ fundamenta solum iecerũt, quæ sub terra delitescunt. Et domum

Marchio Brãdenburgeñ in Hũgarię regẽ coronatur.

Mors Conradi Czolner Cõradus Vallerode Magister Prussię.

Fũdatio ecclesię s. Crucis in klepardia.

ligneam cum horto pro monachis, dotemq; uiginti marcarum de theloneo Graccouieñ assignarunt, ut uoce sonora, tam horas Canonicas, q̃ missas in idiomate Slauonico celebrarent & explerēt. Heduigi autē regina defuncta, ulterior prouisio & fabrica sunt intermissa. Verum in diebus puericiæ meæ presbiter Slauus, missas idiomate Slauonico continuabat. Successit tādem sermo latinus, reiecto Slauonico, primum Nicolao Lithwos Archidiacono Lublineñ, deinde Alberto dispensatore regio, hanc ipsam ecclesiā concessione regum usurpantibus. Donec a rege Alexandro, Prelati & Prebēdarii sancti Floriani in Cleparz, per medium doctoris Ioannis de Osswanczim Canonici Graccouieñ, collationē prefatæ ecclesiæ pro se perpetuam obtinuerūt.

Fratrū Theutonicorum ex Bohemia expulsio.

Anno domini 1393 Venceslaus Romanorū & Bohemiæ rex de uniuerso regno Bohemiæ, fratres Theutonicos ordinis sanctæ Mariæ cum nigra cruce eiecit, eos inutiles fore asserens, bonaq;, castra, & ciuitates ipsis abstulit. Eodem anno Cōradus de Vallerod Magister Prussiæ mortuus est. Et Cōradus de Iunigen pro eo concorditer electus. Anno quo supra duodecima mensis Februarii, Elizabeth Romanorum imperatrix, Karoli imperatoris relicta, filia ducis Stolpeñ, & Sigismundi regis Hungariæ genitrix e uita excessit, in ecclesia Prageñ sepulta. Anno prefato 1393 uigesima quarta Februarii, rex Wladislaus fundationē monasterii sancti Nicolai, ordinis sancti Pauli, extra muros Vieluneñ innouauit. Et uillam regiā Dersniki in terra Vieluneñ, decimasq; frumentorum in uillis Trumbaczow, Ianussowa, Szithi, Niuiszka Item duas urnas mellis in uilla regia Sokolniki eidē donauit. Idem rex Wladislaus & eodem anno die uigesimasecūda Februarii, erectionem monasterii Czansthochouieñ denuo fundauit. Et dotem incertā rescindens, quam illi Wladislans dux Oppolieñ in braseis & decimis consignauerat, nouam dotationem cōtulit. Anno prelibato 1393 Castri Graccouieñ humilem murum & mœnia, in altum cocto muro rex Wladislaus erexit. Burgrabiisq; singulis castrensibus, ad solarium quinquaginta marcarum, per Kazimirū secundum consignatū, decem marcas ex Zuppis adiecit. Eo tamē pacto ut quilibet eorum, unum equum & sagittarium pro omni tempore Graccouiæ ad quamlibet necessitatem teneret, in defensionem oræ Graccouiē: Capitaneo aut Vicecapitaneo Graccouieñ, ad repellendum hostilia illum adiuturus.

Conradus de Iunigen magister Prussię.

Innouatio Czansthochouieñ monasterii.

Monasterium in Arena fundatum

Anno domini 1395. Ecclesiæ & monasterii sanctæ Mariæ in arena extra muros Graccouieñ, Wladislaus rex & Heduigis regina Poloniæ, in honorē uisitationis Mariæ festi nouiter instituti, regio sumptu inicia fecerūt. Et eam cum cenobio ordini fratrum Carmelitarū, quem Albertus Patriarcha Hierosolimitanus, anno domini 1204 in monte Carmeli instituerat, consignauerūt. Eodē anno die Lunæ. 17. mensis Maii. Maria regina Hungariæ, consors regis Sigismundi, & germana Heduigis reginæ Poloniæ, Budæ mortua est. Anno quo supra nonagesimoquinto supra mille tricentos. Collegium psalteristarum in ecclesia Gracco: de sedecim presbiteris manualibus, ad cantandum psalmos Dauidicos, cessante cantu ordinario, Wladislaus rex Poloniæ cum Heduigi sua consorte instituit & fundauit. Cuilibet decemocto marcas ex Zuppis donatione perpetua largiendo. Collationē uero & omnimo

Marie reginę interitus.

Psalterij in arce fundatio.

dam ipsorum

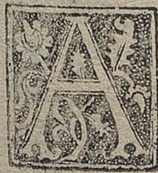
dam ipsorum dispositionē Episcopo & Capitulo Craccouieñ concedendo & transfundendo. Anno domini 1397 die decima Decembris, Heduigis regina Poloniæ pro neophitis Lithuanorum & fidei Orthodoxæ in terris Lithuaniæ plantatione, domum muratam in antiqua Praga coemit. Cuius posticus in fossam uersus nouam Pragam tendit. Et certis uillis pro notabili summa cōparatis, de speciali consensu Venceslai regis Bohemiæ, censum perpetuū ducentarū sexagenarum latorū grossorum Pragēsium, pro prefatis Lithuanis instituit. Et Collegium reginæ uocatur, quod in hanc diem, sed in manib9 hereticorū perseuerat. Quidam autē historiæ ignari, Elizabeth reginam Hungariæ tale Collegium posuisse putant, quod propter obliterationem euenit. Sigismundus rex Hungariæ eodem anno nulla inuitatione uocatus, in Graccouiā uenit, & amplissima humanitate a Wladislao rege Poloniæ, & Heduigi regina exceptus, plures dies in leticia & splēdida abūdantia deduxit, ha stiludiis publicis p Wladislaum institutis ipse interfuit. Donisq; regiis accaeptis & consimili liberalitate remissis, Hungariā letus rediit. Anno dñi 1399 sacramētū diuinissimæ eucharistiæ in pratis ciuitatis Posnanieñ est repertū quod mulier quædam, die Veneris quindecima Augusti, in monasterio fratrum predicatorum, post procurationē ex ore sumens, iudeis uendere uoluit Ob cuius rei deuotionē Wladislaus rex poloniæ in eodē loco prati, ecclesiā corporis Christi iniciando, chorū de latere cocto in altum extruxit. Et cenobium fratrum Carmelitarū, apud prefatam ecclesiā fundauit. Dans eidem in dotem sustentationēq; molendinum regium. Corpus uero ecclesiæ expost de beneficiis christifidelium adiectum & completum est. Anno domini 1400 Petrus Visch Episcopus Graccouieñ, ad petitionem magnifici Ioannis Palatini Sandomirieñ, in oppido eiusdem magnifici Ioannis Tarnow, ex ecclesia parrochiali beatissimæ Mariæ uirginis, Collegiatam erexit. De prouentibus ecclesiæ tres prelatos creando. Prepositum cui curam animarū & Vicariorū commisit. Custodem & Cantorē, Item duos Canonicatus & prebendas, quorū uni prouentus prebendæ in castro Tarnow. Alteri prouentus altaris sancti Bartholomei attribuēdo, erexit. Et collationē tam dignitatum, q̄ prebendarū, prefato Ioanni Tarnowski, Palatino Sandomirieñ, & posteritati suæ, sexus dumtaxat masculini reseruauit. Item quinq; Vicarios horas Canonicas cantaturos, per Prelatos & Canonicos soluendos instituit. Processu autē temporis sub pontificatu Alberti Iastrzembiecz, ad petitionē Ioānis de Tarnow Palatini Graccouieñ, filii predicti Ioannis palatini Sandomirieñ, alii duo Canonicatus prebendati in eadē Tarnouieñ ecclesia fuere instituti. Eodem anno in principio quadragesimæ Cometes apparuit. Et in æstate commisso conflictū Temerlanes Thartarorū imperator, uictum Pesaitē, seu Bayzetum imperatorem Thurcorū captiuauit. Hungari quoq; in sequēti āno scilicet 1401 Sigismūdum regē suū in die sancti Vitalis captiuauerūt.

Sigismundus rex Hungariæ Graccouię hospes.

Ecclesia Collegiata in Tharnow fundata.

Thartarorum Imperator captus.

CAPVT L.

Anno domini 1401 Magister Liuoniæ Lithuaniam hostiliter ingressus, eam multipharie uastauit. Vitowdo, quia inferiorem se sensit, resistentiā non faciente, sed Liuonitis discedentibus, clam eos insequutus,

159

Liuonia vaſtata.

Smolenſko expugnatum.

Vaſilo Smolneñ interiit.

eos inſequutus, Liuoniã ferro & igne uaſtauit, oppidumq́ munitum Dwina cœpit & caſtrum expugnauit. Anno domini 1403 Coadunato exercitu Vitowdus, terram Smolneſem, quam decem ãnis bellis turbauit, & aſſidue uaſtauit, poſſedit. Caſtrumq́ Smolenſzko obſidione uallando, cum ſuorũ diſpendio cœpit. Vaſzilo autẽ dux Smolneñ, ammiſſo ducatu ſuo, in Hungariam fugit, et annis pluribus in obſequiis Sigiſmundi regis Hungariæ uerſatus, in cuiuſdam caſtri conquiſitione interiit. Eodem ãno Cometes inter oriẽtem & ſeptemtrionem, in fine Marcii, & principio Aprilis in ueſpera apparuit, caudamq́ in Septemtrionem porrexit. Anno quo ſupra tredecima Nouembris Albertus Iaſtrzembiecz, Epiſcopus Poſnanieñ, collegium Manſionariorum, pro decantandis horis beatæ Mariæ, in eccleſia Poſnanieñ fundauit. Conferens pro dote eidẽ aliquot altarium Poſnanieñ eccleſiæ introitus. Item duas decimas menſæ Epiſcopalis, circa Kaliſz & Odolanow, in uillis Glogowa, Bandeſzino, Crapa, Sczuri, utrumq́ Galanſki, Iankow &c. Ordinans ut Vicarii Poſnanieñ huiuſmodi manſionarias habeãt, & tercia pars eorum horas, miſſas, & officia mãſionariorum expleãt. Anno domini 1404

Conuentus regum.

Conuentio inter Wladiſlaum Poloniæ, & Venceſlaum Bohemiæ, reges, in Wratiſlauia pro feſto ſancti Iacobi celebrata, & fœdus perpetuum inter reges & regna ſancitum, utq́ pro qualibet neceſſitate, regi Bohemiæ quadraginta lanceis rex Poloniæ auxilium præſtaret cõpromiſſum eſt. Anno domini 1406 die Mercurii quinta menſis Ianuarii, Ianuſſius dux Mazouiæ, & dominus Czirneñ, de conſenſu Alberti Iaſtrzembiecz Epiſcopi Poſnanieñ in eccleſia parrochiali ſancti Ioannis in Varſzouia, Collegiatam eccleſiam fundauit, & tres prebendas de ſacello ſanctorũ Petri & Pauli caſtri Czirſzko in illam trãſtulit. Item de eccleſia parrochiali Tharczin fundauit prepoſituram, de eccleſia in Varka Cuſtodiam, de eccleſia Varſzouieñ Decanatum. Item ſeptem alias prebendas Canonicales ſuper uillis, cenſibus & decimis manipularibus fundauit, quas & quos, prefatus dux Ioãnes cuilibet deputauit prebendarum. Item quattuordecim Vicarios perpetuos, horas in eadem eccleſia Varſzouieñ expleturos, fundauit. Anno domini 1407 feria tercia Paſchæ, quæ erat uigeſimaſeptima dies Marcii. Concionante & predicante ad populum in eccleſia ſanctæ Barbaræ Graccouiæ. Magiſtro Budek Canonico Viſlicieñ & exponente, q́ nocte precedenti iudei infantem chriſtianum necauerunt, & abhominabilia in ſanguine eius peregerũt. Item q́ in ſacerdotem ad egrotũ ſacramentũ deferentem lapides iniecerũt. Vniuerſus po

Collegiata eccleſia in Varſouia.

Graccouianus tumultus in ſcœleſtes Iudeos.

pulus quaſi ſigno dato, in iudeos irruebat, & pluribus interfectis, ſpolia ex eis retulerũt. Clemẽs autẽ de Moſkorzow, Caſtellanus Viſlicieñ, & Capitaneus Graccouieñ, & Nicolaus Lithwos procurator generalis cum militibus armatis accurrentes, ſeditionem & ſpolia reſtrinxerunt. Factaq́ tranquillitate, & militibus pro cuſtodia iudeorum relictis, diſceſſerunt. Maximo deinde omniũ conſenſu ex uniuerſa ciuitate concurſum, & ſpoliatio, direptioq́ atq́ ſtrages iudeorũ, quã nemo inhibere poterat, ex integro inſtaurata eſt, & domus iudeorũ incenſæ. Et dũ nemo reſtringeret, aliquot plateæ circũ Collegium artiſtarũ, ubi pro tunc iudei commorati ſunt, ſed & ædes ſanctæ An

næ conflagratæ

næ conflagratę sunt. Collegium uero artistarū, maximo conatu a studētibus
uix defensum est. Aliquī autē iudeorum discrimē mortis euitaturi, in turrim
supra ianuam sanctæ Annæ uicinam, se receperunt. Et quum usq; prope cre
pusculum uespertinum se defenderent, igne adhibito succensi, se ultro dede/
runt. Durauit autē huiuscemodi strages ab hora sexta diei usq; ad crepuscu/
lum, sub qua plures iudei fuerunt cœsi, nonnulli uero cum pueris baptisati.
Anno quo supra duodecima Octobris. Iacobus de Cobilani, miles de domo
Grzimalitarum, a Wladislao rege Poloniæ quasi stupri cum regina Anna
reus captiuatus, cōpedib⁹ in castro Leopolieñ superiori inclusus est. Et An/
dreas Tanczinski de domo bipennium, similiter insimulatus in castro Grac
couieñ, Nicola⁹ uero Chrzanstowski de domo Strzegomia eodem probro
insimulatus, exulauit. Circa hæc tempora heresis Viclephistarum in regno
Bohemiæ & urbe Pragensi inicium cœpit, per Ioannem Husz suscitata, in — *Secte Ioannis*
Anglia olim per Ioannem Vicleph seminata. Ioānes siquidē Husz de pre/ — *Husz origo &*
bēda Prageñ per quosdā impetrātes spoliatus, quū esset ingenio acer & lin — *fomes.*
gua facūdus, dialecticis & peregrinis q̃stionibus multū oblectatus, adepta
doctrina Viclephista℞ turbauit Magistros Theutonicos, q̄bus admodū in
festus erat cupiēs eos studiū Pragē: relinq̄re, quod quū nō succederet. A Vē
cesslao rege Bohemiæ impetratū est, ut Theutonicis exclusis, gymnasiū Pra
geñ p Bohemos regeret. Qua ignominia Magistri & scolares Theutonici
cōmoti, Praga relicta, apud Lipsko ciuitatem Misznæ uniuersale studium — *Exordium ru/*
erexerunt. Tunc Ioannes Husz scientia magnus, lingua promptus & potēs — *inæ Pragensis*
propter uitam mundam & exemplarem, actusq; claros, ex predicatione a/ — *uniuersitatis.*
pud scolares uulgusq; facile dilectus, heresis uirus plantauit. Vencesslao re/
ge dissimulante, & Sophia regina Bohemiæ de Bauaria eam nutriēte. Ad/
uenit tandem alia noua pestis. Petrus namq; Dresnensis in Pragam e patria — *Petrus Dresnē*
Miszna pulsus uenit. Ex cuius suggestione Iacobellus etiā patria Miszneñ — *sis heresis mul*
populum publice cōmonere cœpit, ut cōmunionem calicis non negligerent. — *tiplicator.*
Cui heretici consensere, haud modica gestientes leticia, q; articulum inuenis/
sent, in euangelica ueritate fundatum, per quē Romanæ sedis ignorantia &
negligentia, ut putabāt, redargui possit. Vidēs Sbinco alias Sbigneus Pra/
gensis Archiepiscopus Vencesslao rege inertia torpente, hereticos impune
multiplicari, & in regno Bohemiæ debachari. Ad Sigismundū regem Ro/ — *Archiepiscopi*
manorum & Hungariæ se contulit, obsecrans, ut Pragam personaliter ueni — *resistentia.*
ret, & heresim fratris negligentia inductā extingueret, quo pollicēte & diffe
rente, Sbinco apud Posonium in Hungaria expectans, mortuus est. Eiq; Al
bicus natione Bohemus, Sigismundo propter peritiam medicinæ charus,
suffectus est, qui suæ auaritiæ consulens, fomentum surgentis heresis negle/
xit, quæ intantum processit, ut heretici spiritualium bona occuparent. Diffe
rente igitur Sigismūdo rege Hūgariæ aduentū, Albicus sedē Archiepisco
palem refutauit. Et Cōrado de Vestphalia pro eo in Archiepiscopū electo
in præfatam heresim lapso, grex fere uniuersus, pastore errante, scandalisa/
tus, in precipitium actus est. In aliam quoq; fœdam insaniam, quæ Picardo
rū heresis appellatur Bohemia postea, circa ānum domini 1420 incidit. Nā

Ecce picardorum insana origo.

Picardus quidam ex Gallia Belgica in Bohemiã penetrans, & plebem sibi conciliãs, nudos utrosq;, mares scilicet & fœminas incedere psuasit, Adamitasq; uocauit. Se uero quãdoq; filium dei, quãdoq; Adam asseruit, nonnũq̃ Otecz id est patrem uocari iussit. Prodigia & miracula fecit, & præstigiis q̃busdam plebem decepit, auesq; & bestias iussu ipsius obedientes, aduocatas cœpit, & cõnubia suis pmiscua (allegãdo scripturã, Crescite & multiplicamini) permisit. Atq; cũ his insulam Amne Liszmicio cinctam incolens, uicinos agrestes cœdib⁹ & spoliis lacessiit. In quos Ziszka, q̃uis sceleratus & Hussita hereticus, tamen scelus spurcissimum abhorrens, exercitũ duxit, insulaq; expugnata, Adamitas omes gladio & igne deleuit. Duobus tñ reseruatis, ex quibus superstitionẽ gentis cognosceret, & hi dum mactarentur & incenderentur, ridentes cantantesq; occisionẽ & incendia pertulere. Fuit & alia in Bohemia hereticorũ factio Orebitarum appellata, quæ territorium Gretense uicinasq; fidelium gentes magnis affecit cladibus. Verum his temporibus binæ dumtaxat supersunt in Bohemia sectæ hereticæ, Hussitarũ, & cõmunionis calicis, seu sub utraq; specie, pro una. Et fratrum seu Valdensium pro altera computatæ.

Adamitæ.

Orebitæ.

Hereticorum sectæ

CAPVT LI.

Interdictũ ob captiuitatẽ ducis Oppolieñ.

Nno autẽ domini 1411 die sexta Decembris. Ioannes Cropidlo Episcopus Wladislaueñ & dux Oppolieñ in pretorio Wratislaueñ captus est. Ob quod Venceslaus Episcopus Wratislaueñ, ciuitatem Wratislaueñ interdicto ecclesiastico subiecit. Anno prætato 1411 Ioannes papa 23. ad instantiam Wladislai regis poloniæ ex Halicz in Leopolim metropoliticam dignitatem transtulit. Anno domini 1412 Arnestus dux Austriæ Graccouiam ueniens, in coniugem Cimbarcam filiã Semouiti ducis Mazouiæ, neptem regis Wladislai, ex sorore germana, accepit, de qua Fridericus tercius Imperator Romanorum natus est, qui pluribus annis imperauit. Eodem ãno Petrus Viszh Episcopus Graccouieñ, allegante aduersam eius ualetudinem, Alberto Iastrzembiecz per potentiã regis Wladislai, obtinẽte consensum Ioannis papæ uigesimi tercii, in Episcopũ Posnaniẽ: translatus est, & econtra Albertus Iastrzembiecz Episcopus Posnanieñ, in Episcopum Graccouieñ oblatus est. Et depost cito Petrus Viszh in Czanszim predio episcopatus Posnanieñ mortuus est. Anno domini 1413 Henricus de Plawen Magister Prussiæ per Cõmendatores captus, depositus, & incarceratus est. Et pro eo Michael Kochmeister, nouæ Marchiæ Aduocatus, surrogatus. Anno domini 1415 Alexãder Moldauiæ Voieuoda, cum sua consorte, & militum multitudine, ad regẽ Wladislaum pro festo Penthecostes in Sniathin uenit. Et cum omnibus suis Boyariis terræ Valachiæ solenne fidelitatis homagium regi in maiestate sedenti, præstitit. Sub eodem tpe, nuncii Patriarchæ & Imperatoris Græcorũ, cũ litteris & bullis blũbeis ad regem uenerant, petentes, ut eis a Thurcis multipharie lacessitis & oppressis, frumenti tantummõ largitione subuenire dignaretur. Rex autẽ petitam quãtitatem frumẽti in portu suo regio Kaczubrzeow recipiẽdam consignauit. Anno quo supra, feria sexta post corporis Christi, hora terciarum

Petrus Viszh Episcop⁹ mortuus.

Michael kochmeister Magister Prussię.

Valachorum homagium

Imperatoris Gręcorum & Patriarchæ legatio.

ra terciarum

ra terciarum, adeo notabilis eclipsis solis fuit, ut alites subita caligine deterri
tæ, in terram deciderent. Et sydera non secus q̃ nocte collucerent. Eodem an
Insignis Eclipsis solis.
no Ioannes Husz, in Concilio Constancieñ, ut hereticus dãnatus, a brachio
sæculari igne crematus est, & cineres sui in lacum, qui Cõstantiam preterflu
Iohãnis Husz combustio.
it, proiecti sunt. Tanta tamen caligo Bohemorum animos obduxit, ut suum
Natalẽ, sexta die Iulii, perinde atq; sancti ac martyris ueneranda celebritate
in hanc diem colunt. Anno domini 1416 feria quarta proxima post festũ san
ctæ Katharinæ, Ioãnes Rathiboriẽ: & Oppauieñ dux, in ecclesia. s. Mariæ
in Rathibor, de consensu Venceslai Episcopi Wratislauieñ, ecclesiam Col
legiatam fundauit, de duobus Prelatis uidelicet Preposito & Decano, & de
duodecim Canonicis totidemq; uicariis. Eodem anno Nicolaus Archiepis
copus Gnezneñ, a Concilio Constantieñ Primatem se Polonicæ ecclesiæ de
Gnezneñ primas.
clarari per speciale priuilegium obtinuit. Ab eoq; tẽpore ipse & sui successo
res Archiepiscopum & primatem ecclesiæ Gnezneñ sese inscribunt. Anno
dñi 1418. Dux magnus Lithuaniæ Vitowdus, suspitione duct9, ducẽ Bolesl
laũ Switrigal captiuauit & in castro Crzemyenyecz detinuit. Suitrigal aũt
Switrigal captus.
cõspiratione cum Ruthenis facta, in nocte Parascheue dñi solutus, Cõrado
polono castri Prefecto obtruncato, ad Sigismũdum Romanorũ & Hunga
riæ regem fugit. Postea interuẽtu Wladislai regis poloniæ germani sui, per
Vitowdum admissus & susceptus, Bransk, & Nouogrodek, Szeuiorski in
possessionẽ usq; ad obitum ducis Vitowdi tenuit. Sub eodem anno, mortuo
Zoldan Zeledin Thartarorum imperatore, qui Wladislaum regem polo
Zoldan Zeledin
niæ & Vitowdum magnum ducem Lithuaniæ in Prutenicis expeditionibus
iuuerat, Keremberden filius eius in paternum solium euectus, Alexãdro Vi
towdo hostilia intentauit. Contra quem Vitowdus alium principem Thar
tarorum Bethsubulan, quẽ moderni Thartari Tachtamisz Czar appellant
in imperatorẽ a pud Vilnã Trabea, de purpura aurea uestitũ creauit & con
stituit, & gentes suas Thartaricas gentibus illius adiungens. Ad dimicandũ
contra Keremberden transmisit, qui in pugna atroci a Keremberden uictus,
capite truncatus est. Non post multos dies & ipse Keremberden a germano
Mutuus conflictus principũ Thartarorum.
suo Ieremferden occisus. Is autẽ ducem Vitowdum non secus q̃ suus genitor
coluit. Et fere singulas expeditiones cum Alexandro Vitowdo obibat. An
no domini 1419 Venceslaus rex Bohemiæ, paralisi correptus, assidue decẽ
octo diebus fratrem & principes in auxilium uocans, die Mercurii sedecima
Vẽceslai regis Bohemiæ interitus.
mensis Augusti, quom annis quinquagintaquinq; regnasset, e uita excessit,
nocte tumulatus, omni pompa funebrali omissa, ꝓpter Viclephistarũ me
tũ. Ioannes Zizka bellis exercitatus, Hussitarũq; ueneno infectus, coadu
natis sibi quadraginta milibus pugnatorum hereticorũ, arcem Vissegradeñ
Zizka Vyssegrad Castrum occupat.
inuasit, Pilsznamq; ciuitatem Bohemiæ oppugnauit. A qua repulsus, locũ
tutum & munitum non habens, ad Liszmicium amnem sub hoc tempore cõ
sedit & ciuitatem construxit. Imperando suis, ut quisq; prout tẽtoria fixerat
domos sibi edificaret, nomenq; ciuitati Thabor imposuit. Cuius maiorẽ par
Tabor ciuitas erigitur.
tem fluuius Luszmicius abluit, reliquum torrens non modicus ambit. Anno
domini 1420 Sigismundus Romanorũ & Hungariæ rex, cum forti exercitu
de Wratislauia

Praga absq; periculo obsessa.

de Wratislauia circa festum Ioãnis baptistæ egressus, Pragam obsedit. Pragensibus portas die noctuq; non claudentibus, sed continuis ac secundis eruptionib9 obsidẽtes molestãtibus. Quod uidẽs rex Sigismũdus, dimissa Praga, in castrum sancti Venceslai se recepit, & coronationem atq; inunctionem in regem Bohemiæ, dominica in die sancti Iacobi a Conrado Vestphalo Pragen̄ Archiepiscopo percepit. Obsidioneq;, quam sex hebdomadis cõtinuauit, soluta, & corona materiali regni Bohemiæ, lancea dñi, & clauo, alijsq; relliquiis & thesauris receptis, in Hungariam nulla memorabili re in rebelles Bohemos peracta, migrauit. Anno domini 1422 Nicola9 Gneznen̄ Archiepiscopus, Mãsionariã Gneznæ pro decem personis, ad explendum officiũ de assumptione beatæ Mariæ uirginis, instituit. Decimas suæ mensæ p dote in uillis Czeslauicze, Borowo, Zorawa, Lippini, Luthowo, Wisznie wa, & Maldratas in Mirczew assignando. Iste Nicolaus Archiepiscopus ecclesiam Collegiatã sanctæ Mariæ in Ruda, in ecclesiam sancti Michaelis in Vielun transtulit. Anno domini 1423 domũ & ordinem Carthusiensium in nemore prope Legniczã, Lodouicus Bregen̄ & Legnicen̄ dux in die sanctorum Felicis & Adaucti fundauit.

Relliquiæ ex Bohemia Hũgariam delatæ

Mansionaria Gneznen̄ instituta.

Cartusiani apud Legnicz a Lodouico fundati.

CAPVT LII.

Anno domini 1425 penultima mensis Iunii. Clauus unus crucifixionis domini nostri Iesu, Wladislao regi, & Sophiæ reginæ, per Latinum Cardinalem de Vrsinis, Episcopum Hostien̄ missus est. Omnium processionũ urbis Graccouien̄ debito honore exceptus, & ecclesiæ Graccouien̄ perpetuo donatus. Item eodem anno pestis in Polonia uiguit. Anno domini 1428. Electores imperii cum magno exercitu Hẽrico Cardinali Angliæ, Episcopo Vinthonien̄ cum mille Anglicorum arcubus illis auxilium psonale ferente, in Bohemiã intrauerunt. Erat exercitus ingens ualde, ad euertendum Bohemiã satis uirium habere creditus Contra quem Procopius Bohemus, & Biedrzich sortis obscuræ & ignotæ præsbiter, Orobitarum ductor, collecto exercitu, processerũt. Ad quorum aspectum dumtaxat aduenientium, omnis ille Almanorũ & Anglicorum numerosus exercitus, fugam p prelio circa Taczow iniit, castra omni opulentia referta predanda hosti relinquens. Veniebãt & Slesiæ principes electoribus in subsidium. Cognitaq; Almanorũ fuga, quisq; sibi consulens, præcipiti festinatione domum reuertebatur. Verum Bohemi pulsis Almanis & Anglicis, Slesiam ingressi, ipsam crudeli cœde & incendio, nemine resistente, depopulati sunt, & ciuitates uastauerunt, Glogouiã maiorem, Czygenhalsz, Veydnã, Falkenberk, Paczkow, Camyencz, Henrichow, Opol, Bregam, Frankenstein, Kanthi, Nouũforum, Heynow, & suburbia Wratislauiæ, monasteria diruendo. Anno quo supra. Sigismundus Hungariæ & Romanorũ rex, castrum Golubiecz expugnabat. Vénienteq; imperatore Thurcorum Omarath, alias Calapino, Sigismundus obsidione soluta, in Transsiluaniã superato Danubio trãsiit, minorẽ partem sui exercitus, propter paucitatem nauium deserẽs. Inter quos Zauissza niger de Garbow, Capitaneus Scepusien̄ erat. Cui, quom rex Sigismũdus scapham misisset, eam rennuit, nolens deserere

Clauus domini Graccouiã donatus.

Electores imperij Bohemiam ingressi.

Bohemorũ resistentia.

Slesia a Bohemis vastata.

Castrum Golubiecz inuasum.

Zauissza niger captus.

Mortuus.

deserere suos comites, & obuiam Thurcis processit. Illicoq; a Thurcis circūfusus comprehensus est. Et galea deposita, imperatori Thurcorū præsentandus ducebatur. Duobusq; Thurcis super eo contendētibus, inter ducendum caput eius amputatū est. Huius Epitaphium Adam Swinka nobilis de domo Porcariorū, notarius regius & Canonicus Graccouieñ dictauit, quod in ecclesia sancti Francisci Gracco: & alibi appensum cernitur hoc. Arma tua fulgent sed non hic ossa quiescunt. Diuæ memoriæ miles o Zauisza niger.

Duces Mazouię homagiū prębent.

Eodem anno circa festum natiuitatis Mariæ, Semouitus, Kazimirus, & Boleslaus duces Mazouiæ, cum omnib9 suis Vasallis, fidelitatis homagium regi Wladislao in ornamentis regiis, in thalamo castri Sandomirieñ iuxta turrim sedenti, præstiterunt. Anno domini 1430 Wladislaus rex Poloniæ relaxauit & abrogauit stationes in regno Poloniæ quomodocūq; introductas, p priuilegium de data in Iedlna quod incipit. Wladislaus dei gratia rex Poloniæ, Necnon terrarum Graccouiæ Sādomiriæ &c. significamus tenore presentium quibus expedit uniuersis. Quomodo libramine ueræ rationis pensañ. Intemeratæ fidei & insuperabilis uirtutis constantiā &c. Anno domini 1431 Iuliano Cardinali tituli sancti angeli de latere precedēte, Electores imperii in multitudine magna tam equestrium q̄ pedestrium, exercitu ualido congesto, Bohemiam ingressi sūt. Bohemi etiam exercitum eorum tenuem Sigismūdo Koributh, & Procopio sacerdote ducentibus, contra eos processerunt. Vixq; uiginti milibus stadiorum aberant, quādo ingens pauor, cuius causa non suberat, Almanorū animos adeo concussit, ut ex denūciatione aduenientium hostiū. Primū Marchione Brandenburgeñ fugiente, omnes terrore concussi, in fugam uersi sunt. Castris, curribus omni genere diuiciarū & epularum plenis relictis, & per Bohemos captis. Capta fuit & crux legatitionis, ac uestes Cardinalis, & ludibrio a Bohemis habitæ sunt.

Heduigis filia mortua.

Eodem āno sabbato in die conceptionis Mariæ, Heduigis uirgo filia regis Wladislai ex Anna regina, Kazimiri regis nepte progenita, Friderico Marchioni Brādenburgeñ desposata, mortua est. In sepulchro matris suæ reginæ Annæ sepulta. Causam mortis suæ nonnulli reginæ Sophiæ nouercæ suæ assignabant, quasi eam ueneno e uita sustulisset.

Legatus a rege Cipri.

Anno domini 1432 Baldwin9 de Noris regni Cipri Marsalcus, cum ducentis equitibus, ac duobus filiis suis adolescētibus, & Petro de Bnin a Iano rege Cipri, Hierusalē, & Armeniæ, missus ad regem Wladislaum in Visliczam uenit. Petebat, ut rex Wladislaus Iano regi Cipri ducenta aureorum milia mutuaret, ad excutiendum tributum quod Zoldano pendebat, quinquaginta milia florenorum in anno. Postulabatq; ut filiā suam Heduigim, quam uiuere estimabat, filio Iani regis Cipri unico in coniugem desponsaret. Horum occasio Petrus de Bnin miles, natione Polonus, celebris & factiuus fuit, qui in Cipro incolatum suū figens, talia regi Cipri persuaserat. Eodem anno, duodecim signa seu uexilla, deuicto duce Fetkone, per regium exercitū aliis in castro Graccouieñ addita sunt.

Alexander Moldauiæ Palatin9 mortu9.

Anno domini 1433 in æstate, Alexander Voieuoda Moldauiæ morte absumptus est, duos filios e diuersis matribus genitos, Heliam & Stephanum alias Steczkonem relinquens. Helias maior natu per patrem dum uiueret ad

Voieuodatum

Voieuodatum & dominium Valachiæ designatus & sublimatus, Steczkonem fratrem eiecit, & matrem ipsius aquis suffocauit. Steczko uero faciem fratris fugiens, quom montanos sibi conciliaret, & a Cæsare Thurcorũ subsidium obtineret, Heliam expulit, qui in Poloniã ueniens. Primum possessionibus dotatus, expost de fuga quam inierat per nobilem Cola reportatus, in custodiam castri Siradieñ in fauorem Stephani fratris eius est traditus. An-

Sigismũdi coronatio.

no prefato ad fastigium imperiale Sigismũdus Hungariæ & Bohemiæ rex per Eugenium papam quartũ fuit coronatus. Et e Roma ueniens conciliũ Basilieñ, ne Eugenium papam quartũ deponeret, impediebat. In Bohemia Thaborithe & orphani a nobilitate fusi sunt, maxima strage utrimq; ædita.

Procopij interitus.

Procopius ubi suos ex ordinibus dilapsos, in fugã spectare uidisset, hostilem impetum aliquãto sustinuit. Sed multitudine equitatus circumuentus, telo iaculatus transfossus est. Procopius minor in eodem globo pugnans occisus est. Ioãnes Czapko Thaboritarũ ductor in Coloniam fugit, Halisz & Menhardus publico edicto iusserunt, ut omnes heretici qui stipendia mereri uellent, in horrea proxima agrestibus exclusis, se reciperẽt. Intrauerantq; Thaboritarum & orphanorũ pleraq; milia, & illico clausis horreis, & igne adhibito uniuersum illud nephariorum hominum & cœdibus madẽtium agmen conflagratione interiit.

CAPVT LIII.

Wladislaus.

Vladislai Iagellonis filij coronatio.

Anno quo Wladislaus Iagello e uita excessit 1434. Indicta est dies coronationis alterius Wladislai filii eiꝰ natu maioris, ad festũ sancti Iacobi apostoli. Et grandis multitudo Prelatorũ, Principum, Baronum, & Cõmunitatum in Graccouiã aduenit. Dux autẽ magnus Lithuaniæ Sigismundus quom esset ualetudinarius, nuncios cum plena autoritate nomine suo & Lithuaniæ misit. Idem Voieuoda Moldauiæ Stephanꝰ, ducesq; Mazouiæ Semouitus, Kazimirus, & Boleslaus fecerunt. Spithko autẽ de Melstein, Abrahã de Sbanszin Iudex Posnanieñ, & Ioannes Strasz de Koszczelniki, difficultatem initiendo, mouerunt quæstionẽ. An liceret puerũ in regem coronari. Et consiliarii rationabiliter coronandum responderũt, deducentes & confirmantes hoc ex libro decretorum regis Kazimiri, ecclesiæ

Graccouieñ

Graccouien̄ donato. Sicq; tractando, usq; post meridiem tempus protraxē
runt. Et post meridiem missa incepta, Albertus Iastrzembiecz Archiepisco
pus Gneznen̄, Wladislaum primogenitū (quom omnibus lineamentis cor-
poris ad figuram patris accederet) in regem unxit & coronauit. Anno aūt se
quenti cōuentione in Siradia facta, ut Stephanus Palatinus Moldauiæ in
fide & obedientia contineretur conclusum est. Nullatenus Heliam dimitten
dum, uerum conuentione soluta, Helias ex castro Siradiensi, quod per Petr;
Zaffraniecz palatinum Graccouiē: tenebatur, clandestine, ut ferunt, euasit
& in Valachiam diuertens, bellis & cœdibus eam impleuit. Donec anno do
mini 1436 rege Wladislao instāte, diuisio terræ Valachiæ inter fratres He Territoriū Valachię diuisum
liam & Stephanum facta est. Et Helias partem Valachiæ cum Szoczawa
& theloneis, Stephanus uero alteram cū Albo castro & portu maris posse-
dit. Venitq; Helias in festo sancti Michaelis in Leopolim, & homagium re- Heliæ homagium.
gi Wladislao præstitit, obligās se ducentos currus de piscibus Husonum,
quadringentos boues pro coquina regis, & quadringētas purpuras, centūq;
equos singulis annis pro tributo soluturum. Rex uero Wladislaus castrum
Halicz eidē in possessionem, ut illic thesauros suos reconderet, consignauit.
Tādem Sigismundo Imperatore ex Praga egresso, & in Znoima āno domi
ni 1437, die septima Decēbris mortuo, & in Varadino sepulto. Bohemi in- Sigismundus Impator mortuus.
ter eligendum bifarie diuisi, quidam Albertum Hūgariæ regē. Alii uero Ka
zimirū germanum Wladislai regis Poloniæ tredecim annos natum sibi in re Electio regis Bohemię.
gē elegerunt, & per notabiles nuncios suis electis, electionem intimarunt, in
stātissime rogitantes ut acceptarent, & cum subsidio exercituali aduenirent.
Rex ergo Albertus rectiori qua potuit uia properauit. Et Pragam (illa em̄
partes suas sequebatur) sabato āte Iacobi apostoli ingressus. In crastino die
dominico per Philibertum Episcopum Constātien̄, qui legationis officio no
mine concilii Basilien̄ in Bohemia fungebatur, coronatus est. Bini uero Pala Alberti coronatio.
tini Poloniæ, Sandiuogius de Ostrorog Posnanien̄, & Ioannes de Tanczin
Sandomirien̄, cum exercitu notabili per regem Wladislaum ad prosequen Vladislai exercitus.
dum electionem germani sui missi. Bohemiam quottidie affligebāt, & rebel
les ad obedientiam Kazimiri coartabāt. Rex ergo Albertus electoribus ac
principibus Almaniæ & Hungariæ inuitatis & conuenientibus cum trigin-
ta milibus armatorum, ad exercitum Polonorum ex quattuordecim milibus
conflatū, circa Thabor (Thaborithæ em̄ Kazimirū sequebantur) peruenit
Et utriq; curribus & fossatis muniti, non longe distātes stabant, & particula Bohemorū pugna circa Thabor.
ria certamina quottidie intentabant. Ciuitas tamen Thabor, a dorso castris
Polonorum iuncta, magno erat adiumento. Quomq; utriq; exercitui anno-
na defecisset, Poloni in ciuitatem Thabor se receperunt. Albertus uero exer
citu dimisso, Pragam descendit. Wladislaus autē rex Poloniæ, litteris suorū
Palatinorum de fortitudine regis Alberti certificatus, cum exercitu per Sle-
siam processit. Et quom prope Opauiā esset, uenit ad eum Ioannes de Thā
czin Palatinus cum pluribus Polonis & Bohemis. Nuncians exercitus abin
uicem discessisse, quare ad regnum Poloniæ per Rathibor, Slesiam igne &
spoliis uastando, diuertit & redit. Anno autē sequenti scilicet 1439 dieta ge

nerali pro pace inter Albertū Romanorū, & Wladislaum Poloniæ, eiusq; germanum Kazimirum, reges, pro die Epiphaniæ in ciuitate Wratislauiē constituta. Eugenius papa quartus Ioannem Episcopum Segineñ, Conciliū uero Basilieñ Alfonsum Episcopum Burgeñ de regno Hispaniæ transmiserunt. Vbi quom opera legatorum pax perpetua firmari non potuit, fœdus in aliquot annos confectū fuit. Sub eodem āno Imperator Thurcorū Amurates, castrū Smiderow in Rascia, supra Danubium uigintiquinq; turribus munitum obsidebat. Ad quem repellendum Albertus Romanorū & Hungariæ rex, precibus & lachrymis Stephani Rasciæ dispoti uictus, cum exercitu processit. Auditaq; castri fortissimi per pacta receptione, domum redibat, & peponibus nimium delectatus, dissinteriā cōtraxit. Ex qua in uigilia Simonis & Iudæ e uita decessit, in Alba regali sepultus. Prelati ergo & Barones regni Hungariæ, quom Elizabeth regina eorum estimante se filiā parituram. Ad Wladislaum regem Poloniæ, legatos Ioannem Segniceñ Episcopum, Mathkonē de Taloncz Slauoniæ & Dalmaciæ Banum, Emericū de Machaly magistrū Curiæ, Ioannem de Peren maiorem, & Ladislaum de Paloncz, miserunt, quibus anno domini 1440 in die septuagesimæ Graccouiam uenientibus. Kazimirus germanus Wladislai regis cum pluribus Prelatis & Baronibus in obuium exiuit. Hi in dominica Reminiscere in ecclesia Graccouieñ missa solenniter celebrata, regem Wladislaum in regem Hungariæ secundum electionem de eo factā postularunt, qua acceptata, Te deū laudamus decantarunt. Omnibusq; preparatis, de Sandecz feria quinta ante Adalberti in Hungariā exiuit, & sabbato in uigilia Trinitatis, superato in nauibus Danubio, Budam per portam, quæ ducit ad Eczelburk, intrauit. Elizabeth aūt regina Hungariæ, quū filiū Ladislaum peperisset, infantulum die dominico Penthecostes in Alba Regali, per Dionisium Cardinalem Archiepiscopū Strigonieñ, in presentia Mathiæ Vesperimeñ, & Benedicti Iaurieñ Episcoporū. Vlrici Comitis Ciliæ, Stephani de Rosgon &c. coronari procurauit. Moxq; infantem Ladislaum, cū corona regni Hūgariæ clandestine ablata, in Austriam deducendo, Friderico tercio regi Romanorū, tanq; consanguineo nutriendum & conseruandū tradidit. Baronibus uero Hungariæ ad regem Wladislaum in Budam confluentibus. Aduenerunt etiam sub treuga pacis Dionisius Strigonieñ Cardinalis & Archiepiscop⁹ cum Ladislao de Gara Bano Machouieñ, qui in castro Budeñ cōclusi, nec dimissi sunt Donec prefatus Ladislaus de Gara, castrum Vissegradeñ & coronam regni Hūgariæ, quæ suæ custodiæ deputata habebatur, regi Wladislao restitueret, quo, quom pergeret, obligatus cū aliis, coronam nō repperit, quoniam per reginam occulte fuit sublata. Alia itaq; corona relliquiarum capitis sancti Stephani regis Hūgariæ olim preparata, Wladislaum die dominico sancti Alexii in regem Hungariæ in Alba regali coronarunt, & fomes multorum bellorum inter regem Wladislaum ac reginam Elizabeth & sequaces eorum concitabatur.

Castrum Smiderow obsessū — *Alberti mors.* — *kazimirus in Hungariæ regem postulat⁹* — *Elizabeth filius infans coronatus* — *Cum corona Austriā duct⁹*

CAPVT LIIII.

Iscedenre regē Wladislao de Polonia. Kazimirū germanū eius de Graccouia

de Graccouia feria. 6. añ Penthecostes exeuntes, duces Mazouiæ Kazimir9
& Boleslaus, Ioannes de Czizow Castellanus & Capitaneus Graccouieñ,
Dobeslaus de Olesznicza Palatinus Sandomirieñ, & cæteri milites electi,
habentes in comitatu plusq̃ duo milia lancearum, in Vilnam Lithuaniæ de/
duxerunt. Et quom Lithuani Kazimirum in magnum ducem Lithuaniæ (iã
eñ Sigismundus magnus dux Lithuaniæ, per ducem Iwan Czartorziczki
Ruthenum genere interfectus occubuerat) postularet, Poloni tanq̃ rei incõ
missæ, & eis per regẽ Wladislaum prohibitæ non adquiescebant. Mane au
tem Lithuani sumentes Kazimirum, Polonis interim dormitantibus, in ma/
gnum ducem Lithuaniæ eum sublimauerũt, & uoce sonora publicantes, Te
deum laudamus cum pulsu campanarũ decantauerunt. Lithuanisq;, ut lin/
guam & mores eorum disceret adiunxerunt. Sed redeamus unde digressi su
mus ad Hungaros. Exercitus Hungarorum & Polonorũ Vlricum Comitẽ
Ciliæ, omnium seditionũ & bellorum seminatorẽ in castro Iaurino obsedit,
qui clam de castro fugiens, ad Elizabeth reginam Posonium uersus propera
bat, sed eum milites regis Wladislai insequentes, in siluis densissimis latitan
tem in die Geruasii & Prothasii comprehenderũt, & captiuũ in Budam de/
duxerũt. Ladislaum etiam de Gara, cum ipsius sodalibus bellum regi Wla/
dislao intentantibus, conflixerunt & confregerunt. Nicolaus Fristaczki ali/
as de Vlak, & Ioãnes de Huniad, ubi Andream Bothos hominem seuerum
& Erricum filium Palatini Thamasii occiderunt, & castra hostium circa
oppidum Batta diripuerunt. Ob hoc utrumq;, tã Nicolaũ de Vlak, q̃ Ioan/
nem de Huniad Palatinum Transsiluanieñ rex Wladislaus creauit. Insuper
Ioannem Huniad propter dexteritatem, animositatẽq; ipsius, contra Thur/
cas Capitaneum ordinauit. Et castra omnia in confinib9 Thurcorum sibi in
possessionẽ & administrationẽ assignauit. Regina uero Elizabeth, Ioannem
Iskra Bohemum de Brandis, in Kassouia, Bartpha, Cremnicia, Leutscha,
in castro ueteris Zolii, & fere in tota altiori parte Hungariæ in Capitaneũ
præfecit. Qui stipẽdiariis accersitis, fideles & regi Wladislao obediẽtes ab
ipso auertebat. Ciuitatẽ Aperiasz abstraxit, castrũ Szarisz fraude interce/
pit, & castrũ Kyszik fũditus euertit, deinde oppidũ Kesmark sub polonis oc
cupauit. Nicolaum Czaika de Iauor, & Petrum Komorowski in Podolino
possessores, qui scalis appositis, oppidum Aperiasz ascenderãt, spoliarant,
& incenderant, ac regrediebãtur, cum suo exercitu celeriter consequutos, ca/
ptiuauit. Alios uero cum preda dilapsos perturbauit, & castra eorum obse/
dit, quorum unum postea ex pulueribus pixidarum conflagratũ est. Alterũ
uero Brzosowicza traditum est. Telephus insuper ciuitatem Agriensem re
gi Wladislao parentem inuadens prædatus est, & Polonos ac hungaros ca/
ptiuauit. Sed Poloni & hungari collecti, Telephum persequentes prostra/
uerunt, gentesq; eius occiderunt, ipsummet uero cũ aliquot Bohemis & Au
stralibus, Simoni Episcopo Agrieñ tradiderunt. At Wladislaus hungariæ
& Poloniæ rex, castra & ciuitates quæ Australes in confiniis hungariæ occu
pauerant, expugnauit & conquisiuit. Iulianus de Cæsarinis Cardinalis san/
cti angeli, ad cõponendum præfata mala, ab Eugenio papa quarto in hun/

Vladislaus in Lithuaniã con ductus.

Kazimirus clã destine subli matur.

Vlricus Co/ mes vallatus in castro Iauri no.

Vlricus capt9

Ioannes Iskra Capitaneus creatus.

Molitio Ioan/ nis Iszkrę.

Iulian9 de Cę/ sarinis Cardi/ nalis.

164

gariam missus. Pluribus uicibus de Buda in Iaurinum & econtra discurrens & conditiones unionis cõportans, pacem inter regẽ Wladislaum & reginã Elizabeth cõposuit, quam subitus mœror consequutus est. Elizabeth eñi regina dolore matricis & dissinteria tercia die extincta, in alba regali, in sepulchro Alberti mariti sui tumulata est. Tunc rex Wladislaus, castra, ciuitates thelonea, in polonia obligans & arendans, singulis quæ cõtra Thurcas necessaria uidebantur cõparatis. Anno domini 1443 in die Mariæ Magdalenæ, cum magna militũ caterua, cum Iuliano Cardinali legato, & cruce signatis e Buda egressus. Ad Albam Nandor contendit, & circa Salsum lapidem Danubio superato, terras hostium ingressus, oppidum Sophia expugnans, conquisiuit. Sic & alia castra, ciuitatesq; in Rascia per Thurcas occupata, comprehendit. Et quom ab exploratoribus thurcorũ exercitum in propinquo fore didicisset, plura milia pugnatorũ cum Ioanne Huniad misit, qui ex improuiso eos inuasit & prostrauit. Ex eoq; prelio quattuor milia captiuorum, & signa militaria nouem comprehensa reduxit. Pertransierat rex Wladislaus totam Romaniã, ad Macedoniãq; peruenerat, quom Thurcorũ Cæsar magnum exercitum cum affine suo Palatino Nathuliæ trãsmisit. Vt alpes & strictissimos meatus Romaniã & Macedoniam disterminãtes, tuerentur, & regem Wladislaum, ne montes transiret, prohiberet. Verũ Bassa cernens Thurcas superiores & plures fore, exercitum regiũ aliquotiens inuasit sed adeo magna clade fusus est, ut & ipse Palatin⁹ Nathuliæ dux exercitus aliiq; Thurci principales caperẽtur. Reliqui uero ad mõtes fugierunt, quos rex Wladislaus usq; ad radices montiũ insequens, in uigilia natiuitatis Christi, tota die a mane usq; ad uesperã, durum sibi & suo exercitui a densissimis sagittis & iactis superne iaculis, Thurcorum certamen sustinuit, tresq; sagittas rex exceperat, tamen armis protegentibus innocuas. Ex aduerso autem machinarũ ictibus certos thurcorũ globos prosternebat. Sed inædia premẽte, lesioneq; plurium a sagittis thurcorũ crescente, a clausuris montium discessit. Et Thurcas insequentes, illico conuersus, magna strage cõfregit, ut de cætero nullus suum exercitum auderet lacessere. Narrat historicus Hungarorũ, Ioãnem de Huniad, & non regem Wladislaum hunc triumphũ in ordine sextum, & alios priores quinq; conflictus uictoriosos cũ gentibus regiis peregisse, tandem post quinq; menses cum ingenti præda exercitũ ad castra regia reduxisse, & uexilla uictoriæ regi obtulisse. Sicq; rex & Ioães de Huniad promouendo gressum, ad Albam Nandor, deinde per Hungariam Budam nudis pedibus cũ signis hostium captis, clero & populo obuiã processionaliter egresso gloriosos intrauisse. Et signa hostium in ecclesia uirginis Mariæ ciuitatis Budeñ futura pro memoria appendisse, sed iã uetustate cõsumpta defluxerunt. Sed tu Philippum Calimachum lege.

Elizabeth reginæ mors. *Wladislai expeditio in Thurcas.* *Multiplices casus hominum* *Opinio triumphi.*

CAPVT LV.

Auxilium Catholicorũ Principum.

Vmq; reges & Principes Catholici regem Budam aduenisse cõperissent. Vniuersi, legatos aut litteras disertissimas ad eum miserunt, & in alteram contra Thurcas expeditionẽ animauerunt pollicentes se auxilia terra mariq; ei prebituros. Polonorum uero nuncii

ro nūncii aduenientes, ut paternum regnum reuideret, præcāti sunt, quoniā
eo absente, Thartari Poloniam uastassent, & Slesitæ furtis ac spoliis eā at/
triuissent. Et adiunxerunt, ut una expeditione contra thurcos contentus, al/
teram nō obiret. Superuenerūt & Amuratis Thurcorū Imperatoris legati,
rege Wladislao cum Iuliano Cardinali, & nobilibus Hungariæ, in Segedi/
no agente, pacem temporalem aut perpetuā cum eo & regno hungariæ fir/
mare postulantes, & conditiones adiungentes. Vt omnibus castris in Rascia
conquisitis, uidelicet Golubiecz, Zarnow, Smiderow, Crussouiecz, Kouin,
Seuerin, Srebrnik, Ostrwicza,, Nouobardo, Szurin, Kosznik, Koperhan,
Procopia, Laskouiecz, Zelenigrod, & toti Rasciæ atq; pti Albaniæ, quas
Dispotus tenebat, Thurcus ppetuo cœdat, Bassa Nathuliæ, duoq; filii Dis/
poti ex captiuitate soluātur. Bulgaria tota sub thurco permanente. Hæc le/
gati thurcorum. Qua legatione in consilium reiecta, pax in decennium sub
conditionibus appositis composita est, & iuramentū parte ab utraq; præsti/
tum est, quod utinam nunq̄ depositū fuisset. Superuenientibus autē litteris
a Francisco tituli sancti Clementis Cardinali, classis apostolicæ Capitaneo.
Item a prefectis galearum ducis Burgūdiæ, Venetorū & Ianuensiū, forti ex
ercitu strictum mare, ne Thurci ex Nathulia in Romaniā traiicerēt, sufficien
ter prouidisse. Imperatoreq; Constātinopolitano Ioanne Paleologi maximā
spem uictoriæ promittente. Et Iuliano Cardinali autoritate apostolica iura/
mētum cassante atq; dissoluente. Rex Wladislaus cum nouo exercitu circa
uigesimam Septembris, anni Christi 1444, A Segedino castris motis, iam
tūc castra Smiderow, Golubiecz, & alias omnes in Rascia munitiones, Dis/
potiq; geminos filios thurcis conditionibus fœderū satisfacientibus, restituē
bus immo restitutis, non per Rasciam, ut prius, sed per regnum Bulgariæ iu
xta flumen Danubii transiit, obmissis ad latus dextrū uersus meridiem urbi/
dus Philopoli & Andronopoli, donec quattuor de triginta diebus ad urbem
Nicopolim peruenit. Humilis siquidē est ciuitas Nicopolis, & cuius præsen
tia famam diminuit, licet sit Metropolis in Bulgaria, ubi rege statiua tenēte
Palatinus trāsalpinæ Valachiæ, qui & Dracula dicitur ad eum uenit. Et a/
dorato rege, atq; paucitate exercitus ipsius cōspecta, regi persuasisse fertur
ut in hungariam obmisso ceptæ expeditionis itinere rediret. Debilem nimis
& paruum numero ac robore, regium exercitum asserēs (qui uix quindecim
milia equitum continebat, Currus uero onusti uictualibus, auro, & suppel/
lectilibus, ultra q̄ bis mille aderant) Quom Cæsar Thurcorū maioribus po
tentiis uenationes ferarum exercere consuesset. Sed superioris anni fortuna
& maritimæ classis adiutoria hungaros animabāt. Interea Iulianus Cardina
lis legatus, qui ipso in bello regi semper astitit, litteras a Francisco Cardinali
Venetiarum, maritimæ classis apostolicæ Capitaneo, transitum thurcorū
in magna multitudine, ex Asia in Europā, custodia nequicq̄ prohibente, trās
fretasse, nunciantes, accepit, & q; classis maritima apostolica prohibere ne/
quiuerit, quin thurci furtim noctu in paruis cimbis, per inferiorē partē Pha/
ri Galiopolis traiecissent. Hæc tamen denunciatio neq; regem terruit, neq;
animum suum a futuro periculo auertit, & descēsum cum exercitu a castello

Thurcus pacē postulat.

Legatio alia Conditionalis adiuncta.

Rex Vladisla⁹ in Thurcū agit expeditionem.

Nicopolis Bulgariæ Metropolis.

Dracula precibus ānexis dissuadet.

Potētia Thurci.

Petrzecz iam extisto faciens, & ab ipsa Nicopoli usq; ad mare Galatū, qua Messembriā itur, intra montes penes lacū qui apud castellum Petrzecz cœpit originem transiuit, donec Varnam peruenit. Varneñ, Galateñ, & Szuniẽñ metuentes, sese in regis potestatem feria secūda, nona die Nouembris, dederunt. Eadem autẽ nocte qua Varnam & alia castella rex muniuit, conspecta sunt castra Thurcorum, quorū ignibus cœlum quoq; coruscabat. Mane autẽ facto feria tercia in uigilia sancti Martini, una dumtaxat hora post ortū solis, Thurcos aduentare, & pariter adesse totus ecce cōclamat exercitus Capiunt arma milites, bellorumq; auidi, cœlum & mare uocibus opplent, & tentoriis leuatis acies instruunt. Sed statim uexillis auro micantibus extẽsis, impetuosus turbo cōsurgens, ea scidit & dilaniauit, ut altū per aerem uolarent, Thurci uero magno ordine magnisq; copiis, dextrum cornu aggressi sunt, cui Varadieñ Episcopus præfectus erat. Ibi primum pugna iniciu cœpit, Hungari primarū acierum & quattuor uexillorum, Varadieñ Episcopi Iuliani Legati, Franconis Bani, & Presulis Agrieñ, primum impetū thurcorum non sustinentes, statim uersus Galatā & montes uersus Romaniā fugierunt, quos thurci ferientes insequuti sunt. Valachi pari exemplo hinc inde dispersi. Restitit autẽ ex quattuor uexillis, uexillum sancti Ladislai. Ad quod defendendum Iulianus legatus, & Franco Banus uix cū equitibus ducentis accurrerunt, rex uero Wladislaus ubi Hungaros a dextro cornu terga uertẽtes uidit, ubi plus aduertebat interponi discriminis, uelut alter Cæsar inuasit, & omnes quotquot offendit, aut morte afflixit, aut in errorem fugamq; cōuertit. Regis exemplum Palatinus Ioannes Capitaneus exercitus sequutus est, magnoq; in thurcos animo irruens, quattuor milibus passuum rex cū Palatino thurcos persequebatur.

Thartarorū & Hungarorum conflictus.

Hungarorum fuga.

Vladislai animositas.

Thurci cœsi & fugati.

CAPVT LVI.

Euersus postea Rex, postq̄ uexillum sancti Ladislai acriter expugnari uidit, pro liberatione accurrit. Cuius presentia thurci terrore consternati, partim cœsi, partim in fugam conuersi sunt Tria milia Thurcorum in illo dumtaxat loco corruisse uisa sunt Exigua tamen strages in Thurcis apparuit, propter nimiā eorum multitudinem, dum recentes & nouæ acies uictis & prostratis succederẽt. Inuasit præterea rex, & quasdam copias Thartarorū electissimorū prostrauit. Fluxerat & consūpta iā fuit maxima pars diei, & campus cadaueribus scatens, utriq; hosti terrori fuit. Itaq; cuncto Thurcorū equitatu nutante, & ad fugam spectante, sola Cæsaris Amuratis castra innumerabilibus peditū Ianczaronum agminibus munita, suo in loco cum timore stabāt. Rex ergo Wladislaus cū agmine pro custodia sui capitis deputato, in pedestres Iāczaros appellatos diuertit, nec sine damno ingenti ac lesione suorū militum & equorum. Nam Ianczarones in uno loco firmati, & longis scutis, ne lederentur in terram defixis, protecti. Adeo frequentes emittebāt sagittas, ut aer quasi grādine e cœlo cadente oppleretur. Dūq; terribilis esset, tū multitudine, tum sagittarum missione. pedestrium Iāczaronum acies, omnibus dissimulantibus, regio mādato, Polonorū milites in illam irruerunt. Deinde rex ipse, desertor suorū militum esse

Copiæ Thartarorum victę

Vladislai in Iāczaros irruptio.

Ianczaronum resistentia.

Polonorū milites decertant

litum esse nolens, pugnæ mediæ se ingessit, & magnam stragem in pedestri il
lo exercitu ægit. Adeo ut Ianczarones ipsi nutabũdi & deliberabundi pres/
so gradu sisterent, sed multitudine Ioannes de Huniad territus, e prælio per *Ioannis de Huniad fuga*
fugam se subduxit, & regi Wladislao, frequẽtibus nunciis, ut pugna & acie
obmissa secum una & locorum peritis, fuga se saluaret, intimauit. Rex uero
animo feroci respondens, sibi & sanguini suo fugam competere negauit, nec
honestatis esse regiæ & uincere uelle & fugere. Rex itaq; quẽ Poloni sui for
tissimi nunq̃ deseruerũt, usq; ad crepusculum noctis cũ hostibus dimicauit. *Constãtia Polonorum.*
Nocte autẽ superueniente, utraq; pars uictam se credens, abiit. Hungari au
tem tanto terrore perculsi fuerũt, ut quæcũq; opaca & inuia loca, per arbo/ *Hungarorum fuga.*
res, per saxa, per densissima nemora, uelut in apertos & planos campos, te/
nebrosa nocte cucurrerunt. Pleriq; de exercitu regio nocte tota, atq; die se/
quenti pacifice steterunt, assidue reditum regis & totius exercitus expectan/
tes, & in eadẽ estimatione ipsi quoq; Thurci uersabãtur. Ausi eñ nõ fuerũt
sequenti die, uel ut ferũt alii, tercia die, usq; iam uespere regios currus inua/
dere, metuentes ne christiani milites ad currus reuersi fuissent. Iulianus Car/
dinalis, ut Hungari referunt, inter castra & currus, cum aliis relligiosis occi/
sus est. Nostri uero Poloni eũ cum Ioãne de Huniad fugisse, atq; a consortio *Super morte Iuliani Cardinalis opinio.*
ipsius Ioãnis distractũ, dum in rara societate ad Danubiũ peruenisset, a quo
dam Valacho, qui in parua cimba unũ dumtaxat ipsum traiiciebat, cognito
auro quod gestabat, & cuius pondere cimba demonstrabat molem, occisum
esse, & corpus exanime, singulis uestimentis & auro spoliatum, in Danubiũ
proiectum fore, affirmant. In hac pugna octuaginta milia hominum cœsa
sunt. De qua Hungari pro maiori parte salui reuersi sunt. Polonorum uero
preter duos nullus euasit. Saluati eñ sunt per fugam, Ioannes Rzeszowski
de domo Polukoza, expost Episcopus Graccouiẽ: qui pugnæ propter uul/
nerationem interesse non ualens, in curru regio decũbebat. Et Gregorius de
Szanok, in Archiepiscopum Leopolieñ promotus, de domo Strepaz. Rex
uero Wladislaus, postq̃ bellum nocte direptum est, nusq̃ apparuit. Nec est *Vladislai interitus*
repertus, qui eum aut capi aut interimi uiderit. Sed omnibus testãtibus uno
ore, magnam stragem propria manu in Thurcis commisit. Fuit autẽ Wla/
dislaus regum optimus, homo cõdecentis proceritatis, fusca facie, nigris cri
nibus, in armis strennuus, in suos beniuolus, morũ honestate preclarissimus,
mente & animo compositus. Periit ãno regni Poloniæ decimo, regni autem
Hungariæ quarto, ætatis suæ uigesimoprimo, anno uero domini 1444. An/
no domini 1435 Dux Switrigal consiliis Sigismundi imperatoris Romano/
rum animatus, cum Prutenis, Ruthenis, Liuonitis, Thartaris, & duce Sigis/
mundo Koributh ex Bohemia regresso, Sigismũdum magnum ducem Lith
uaniæ inuasit, sed per Lithuanos & præsidia Polonorum, in tutelam ei per *Sigismundus dux Lithuaniæ inuasus.*
Polonos cum ductore exercituum Iacobo Kobilenski missorum cõtritus est
Captusq; fuit in eo cõflictu dux Sigismũdus Koributh, & quidam Sigismũ
dus Roth, regni Poloniæ magnus psequutor atq; hostis. Et ambo aquis suf
focati sunt. Anno domini 1436, In festo Penthecostes, Georgius Stolz cum
nonnullis nobilibus Slesiæ, oppidum Klobuczko, & uillas circũuicinas spo

 liauit. Dumq;

liauit. Dumq; regrederetur per Laurētium Zaramba Capitaneum & omnes nobiles Vieluneñ ꝓsequutus, derelictis omnibus spoliis, fuga se & suos saluauit. Et oppidanis in Klobuczko spolia sunt restituta. Anno dñi 1437. Dux Switrigal, postq̄ omnia perdidisset, sero se recolligens, Graccouiā tredecima Augusti personaliter ueniēs, regi & consiliariis, se in gratiam & protectionem recipi supplicauit. Sed duce magno Lithuaniæ Sigismūdo instante, cū lachrymis Switrigal tanq̄ hostis reiectus est. Anno domini 1438 Derslaus de Rithwiani, cum pluribus equestribus & pedestribus uersus Hungariam iuit, sed eorum castrorum, quæ in Hungaria occupare destinauerat, spe frustratus. Ad oppidum Zathor feria tercia Carnispriuii applicuit, & prædictum oppidum scalis appositis nocte, oppidanis nihil tale suspicantibus, comprehēdit. Et ex inde uniuersum ducatū Oswanczimieñ ad homagia cōpulit. Verum dum circa medium quadragesimæ gentes suæ ex Tost, præda onustæ in terra Szeuierieñ, circa uillam Voykouicze inebriatæ prosternerētur. Derslaus hoc casu debilitatus est, oppidum Zathor potestati regis tradidit, milleq; marcas a rege pro expeditione gētium primum recepit. Et oppidum quidē rex aliquāto tempore per suos præfectos tenuit, tādem tamen illud duci Venceslao Ossuancimieñ sub hac conditione, ut castrū Beruald, proprietatis regiæ, & dux ipse perpetuus regni Poloniæ feudalis, deinceps Vasallus fieret, restituit. Eodem anno Cæsar Thartarorū Szadchmat, terras Podoliæ cum magno exercitu circa festum Penthecostes ingressus, Polonos accurrentes, & iniquitatem loci non suspicantes, in ipso congressu limosis & paludinosis locis sic cōstrictos, occidit. Et multa milia nobiliū, Baronū & militum occisa sūt. Ab eoq; tempore Thartari, facilitate uictoriæ crebris inuasionibus terras Russiæ lacessere cœperunt. Item eodē āno Cæsar Thurcorum regnū Hungariæ presertim transsiluaniam uastauit. Anno præfato 1438 In regno Poloniæ & ꝑtibus uicinis, magna caristia frugum erat. Vna enim mensura siliginis, uno floreno pendebatur, quia Veris & æstatis tempore, ualidæ descendentes pluuiæ, ubertatem frugum extinxerunt. Nec minor pro eodem tempore prædictum regnum incommoditas, falsificatio uidelicet monetæ præmebat.

Dux Switrigal gratiā petit.

Zathor oppidum comprehensum.

Cæsar Thartarorum Podoliam ingressus.

Annonę caristia

CAPVT LVII.

Spithko de Melstin prędatur.

Nno domini 1439 Spithko de Melstein, collecto ex amicis & forensibus præcio conductis equestribus, de subditis uero omniū uillarum suarū pedestri exercitu, curribusq; more bellico ordinatis, ad conuentionē in nouam ciuitatem uenit. Et hospicium Wladislai Episcopi Wladislauieñ, & Nicolai Lassoczki Decani Graccouieñ, Ioānis de Konyeczpole Cācellarii, & Ioannis Glowacz de Olesznicza Marsalci predatus est, oppidūq; illico exiēs. Rex aūt maturādo sibi pugnā contra eum egressus, castra eius disiecit. Et ipso in multos impetū faciente, pluribus lanceis & sagittis balistarum trāsfossus, equo prolapsus, expirauit Eodem anno Cometes inter occidentem & meridiē apparuit, caudam ad meridiē dirigens. Et sub eo tempore Eugenius papa quartus, cum concilio Basilieñ de præeminentia diffidebant, reuocatoq; concilio, Eugenius papa in ciuitatem

Occisio eius.

Cometes.

uitatem Florentinam, unionem ecclesiæ orientalis cũm occidentali tractauit
In quo aderant Patriarcha & Imperator Constantinopolitanus, & Prælati
maiores Græciæ, classibus & expensis Eugenii papæ adducti. Sed qui in cõ
cilio Basilieñ permanserant, Eugeniũ papam excõmunicando, deposuerũt.
Et Amadeum ducem Sabaudiæ, loco eius papam creauerũt, Felicem quin/
tum appellatũ. Inter creandum autẽ Cardinales, uterq; Pontifex Eugenius
& Felix Sbigneum Episcopum Graccouieñ Cardinalem creauit. Inter alios
uero Eugenius papa, binos Cardinales Græcos creauit, Vissarionem episco
pum Nicenum, & Isidorũ Metropolitanũ Kiouieñ de Russia. Anno domini
1440. Dux Iwan Czartorziczki Ruthenus de ritu græco, facta cõspiratio/
ne cũ quibusdã Ruthenis & Lithuanis, Sigismũdum magnum ducem Lith/
uaniæ, dominica Ramispalmarũ in castro Troki diuina audientem, multis
uulneribus affectum, interfecit. Putabat (ut referũt) præfatus dux Sigismũ
dus ursam domesticam & mansuefactã, ostium habitaculi pede agitare. Cui
aperiendo, Rutheni qui ostium nouerant, super ipsum irruerunt & occide/
rũt. Ac extra castrum corpus eius in uehiculo sine ductore emiserunt, & ca/
strum cum thesauris occupauerũt. Barones uero Lithuaniæ corpus ducis in
ecclesia Vilneñ in uno sepulchro cum duce Vitowdo sepelierũt. De hoc car
mẽ lugubre usq; in ætatẽ meam Lithuani concinnebãt. Audaces Principes
Russiæ occiderunt Sigismũdum ducem Lithuaniæ &c. Eodẽ anno in regno
Poloniæ & partibus circũuicinis. Erat hyems ualida, mortalitas quadrupe/
dum & caristia magna. Nobiles & rustici de stabulis antiqua stramina detra
hebant, & utcũq; poterant, esuriem, boatum, & clamorem gregum atq; pe/
cudum mitigabãt. Nonnulli homines ex herbis, foliis, radicibus, & ex uisco,
panem facientes, uorabãt, qui postea æstate adueniente, peste infecti morie/
bãtur. Quoniã malæ frutices, herbæ, & tristia legumina pestem, præcipue
post famem & caristiã, adducunt. Prout Galienus in principio de Euchimia
& Cachochimia docet. Anno quo supra. Isidorus natione Græcꝰ Archiepis
copus Kiouieñ, Cardinalis nouiter creatus, & Eugenii papæ legatus in Rus
siam missus, uir maturus & prudens, ferens secum bullas apostolicas blum/
beas, & Imperatoris Cõstantinopolitani aureas. Intrauit in Sãdecz feria se/
xta Parasceue. Vbi per Sbigneũ episcopũ Graccouieñ hospicio fuit rece
ptus. Et ad celebrãdum diuina more suo Græco, tanq̃ Romanæ ecclesiæ re/
unitus, admissus, unio tamen illa ecclesiæ Latinæ & Græce breuiuscule du/
rauit. Græcis & Ruthenis illam irridentibus & contemnẽtibus. Vnde dum
præfatus Isidorus ad suos suffraganeos in Russiã & Mosquam uenisset, & il
lam unionem eis prædicaret, per principes Mosquæ captus, in carcere reclu
sus, & omnibus thesauris, quos iã notabiles conquisierat, spoliatus fuit. Ex/
post tamen de huiusmodi captiuitate, fauente deo, per fugam saluatus erat.
Anno præfato Alberto rege Hungariæ & Bohemiæ mortuo. Bohemi Al
bertum ducem Bauariæ regem Bohemiæ declarauerũt. Albertus Bauariæ
dux, insigni modestia usus, & a Friderico Romanorũ rege admonitus, obla/
tum regnum spreuit. Bohemi a Bauaro repulsi, ad Fridericũ Romanorum
regem miserunt. Petentes ut tutorio nomine Ladislai regnum susciperet, qui
oblationem

Amadeus dux Sabaudiæ pa/pa creatus.

Iwan Czarto/rziczki Lith/uaniȩ ducis oc/cisor.

Sigismundi in/opina mors.

Intẽsio brumȩ caristiæ, ac pe/stis in Polonia

Isidori Archie/piscopi capti/uitas.

Albertus dux Bauariȩ regnũ Bohemiæ spre/uit.

Meinhard⁹ & Ptaczko gubernatores eliguntur.

oblationem eorum perosus, eam reiecit. Gubernatores ergo eligere placuit, Ptaczko & Meinhardus designati. Meinhardus Catholicorũ tutor, Ptaczko heresis peste infectus, hereticorum fotor erat. Ptaczkone autẽ ui morbi absumpto, Meinhardi potestas sensim creuit. Id dum ægre Hussitarum pars ferret, ad Georgium de Posdzebrad se contulit, eumq; sibi ducem elegit. Is Pragam inuadens, passim trucidauit resistentes. Meinhardus in eo tumultu captus, molestia carceris, siue ut alii astruebant, toxico, diem obiit. Ex illo itaq; tẽpore, non Praga solum, uerũ & uniuersa Bohemia Georgio paruit.

Georgius Hussitarũ pręses.

Meinhardi interitus.

Anno domini 1442 Barones maioris Poloniæ furtis & spoliis, per Slesiæ latrũculos lacessiti, exercitualiter Slesiã ingressi. Duobus fortaliciis Gorzow & Czeczerzin, ex quibus regno dãna inferebantur, expugnatis & demolitis plurimis dãnis Slesiæ illatis, in sua remearũt. Quidã tamen Zaiecz de Austria Capitaneus Wratislauieñ, Elizabeth reginæ per terram Vieluneñ prędas agebat, nec quispiã eius conatus rescindebat. Thartari insuper eo ãno terras Podoliæ, & Russiæ usq; ad Leopolim uastabant, & homines utriusq; sexus abducebãt. Solo Vindica nobili administratore in Glinyani eis resistẽte, a multitudine Thartarorũ superueniente, uicto & interfecto.

Barones Polonie Slesię vastatores.

Vindica Nobilis Thartaris restitit.

Anno domini 1443 quinta mensis Iunii. Motus terræ generalis in regnis Poloniæ, Hungariæ, & Bohemiæ, partibusq; uicinis adeo ualidus erat, ut turres, edificiaq; domorum corruerent. Maior tamẽ motus in Hungaria fuit, ubi & plura castra euersa sunt. In Kazimiria illo motu, testudo monasterii sanctæ Katharinæ decidit, quæ usq; ãno dñi 1505 denuo reedificata & locata est.

Motus terre in signis.

Testudo ecclesię S. katherinę ex eodem ruinam passa.

Anno domini 1444 Sbigneus Cardinalis & Episcopus Graccouieñ, ecclesiæ Graccouieñ possessiones augere, & terminos regni Poloniæ dilatare cupiẽs, terrã Szeuierieñ a Venceslao duce Tessneñ pro sex milibus marcarum latorum grossorum emit. Eodem anno Boleslaus dux Oppolieñ heresi Hussitarum infectus. Negociatores Graccoꝛ merces ad nundinas Wratislauieñ ꝓ festo Ioannis baptistæ uehẽtes, estimationis ad minus ducentorum milium aureorum. In oppido Cruczbork quiescentes spoliauit, captiuauit, ac impune consumpsit.

Graccouieñ ꝓ ducem Oppolieñ spoliati

Anno quo supra 1444 Lithuani cum duce suo Kazimiro cõtra Boleslaum ducem Mazouiæ pro terra Drohicieñ recuperanda, arma sumpserunt, Sed pax inter partes conclusa fuit, ut Boleslaus Mazouiæ dux receptis a Kazimiro duce Lithuaniæ sex milibus sexagenarum latorum grossorum Prageñ, tam iuri q̃ possessione terræ Drohicieñ, restitutis litteris cœderet. Districtumq; Vingrow suo ducatui appropriatum ꝑpetuo retineret.

Altercatio ꝓ terra Drohiciensi.

CAPVT LVIII

[E]Tsi rumor & fama de casu regis Wladislai, circa lacũ Varneñ, in Poloniam peruenisset, tamẽ fides non adhibebatur, donec aliqui Poloni & equidem exigui, fuga saluati, rem gestam, redeuntes, plene publicarũt, tunc & credulitas, & ingens mœror regnicolis accessit. Alterum attamen regem non elegerunt, quoad Hungari Ladislaũ, Alberti regis posthumum, in regẽ Hungariæ coronarũt, tunc quoq; & Poloni facta conuẽtione, Anno domini 1445 una pro die sancti Adalberti in Siradia. Altera pro festo sancti Bartholomei in Piotrkow, Kazimirum magnum

magnum ducem Lithuaniæ, Kazimirus. *kazimiri ducis Lithuaniæ in regem Poloniæ electio.*
in regem Poloniæ elegerunt,
& legationem electionis ei mi
serunt. Qui suspitione frater/
næ uitæ, persuasioneqꝫ Lith/
uanoꝝ dissimulabat, & electi
onem non acceptauit. Anno
itaqꝫ domini 1446 facta con/
uentione pro dominica Leta/
re in Piotrkow, Poloni in re/
gē Poloniæ Boleslaū ducem
Mazouiæ elegerunt, nō tamē
postularunt. Quo audito Ka
zimirus dux, & domini Lith/
uani āxii parti suæ timere cœ
perunt. Instaurato igitur con/
uentu pro festo Michaelis in
Parczow Kazimirus electio/ *Electionem assumpsit.*
ni consensit, diemqꝫ coronatio
nis festum sancti Ioānis bapti
stæ anni sequentis cōstituit &
intimauit. Et ꝓ die coronatio

nis assignato, anno domini. 1447, feria sexta post octauas corporis Christi
Kazimirus Graccouiā post meridiem, magna cum solennitate intrauit, om/ *Aduentus eius in Graccouiā.*
nes processiones urbis & uniuersitas obuiam illi exiuerant. Ad ecclesiamqꝫ
maiorem perueniens, adoratis relliquiis sanctorum, quinquaginta aureos ꝓ
offertorio posuit, & in aulam se recepit. Sequenti autem die, uidelicet fe/
sto sancti Ioannis baptistæ, Graccouiam dux Boleslaus, & dux Wladislaus
Mazouiæ intrauerunt, uterqꝫ in sua comitiua seorsum mille equos habuit.
In crastino uero sancti Ioanis baptistæ die dominico, præfatus dux Kazimi
rus in regem Poloniæ per Vincentium Archiepiscopum Gnezneñ. Astan/ *Coronatio.*
tibus ei Episcopis Poloniæ, inunctus & coronatus est. Et obtulit centū aure
os. Aderat huic coronationi Sophia regina Poloniæ mater ipsius, Bolesla/ *Hospites*
us & Wladislaus Mazouiæ, Wladislaus & Boleslaus Tessneñ, Vencesla/
us Rathiborieñ, & Venceslaus Oswancimieñ, duces. Item dux Boleslaus
Switrigal cum aliquot principib9 Russiæ, scilicet Georgio Szemiencuicz,
Vasilone Ololkouicz, & Vasilone Crasni. Itē duo fratres Cruciferi de Prus
sia, Henricus de Plawen de Elbing, & Lodouicus de Mewe Cōmendatores,
per Magistrū Cōradum de Erlichshauszen missi. Itē plures Barones, Lith/
uaniæ, Bohemiæ, Morauiæ, & Slesiæ aderant. Anno sequenti puta 1448.
post corporis Christi in conuentione Lublineñ, Prælati, Principes, & Boya/ *Instantia petitionis Lithuaniæ Primatum.*
rii Lithuaniæ, a prelatis & dignitariis Poloniæ optabāt, ut inscriptiones, fœ
dera, & uniones terrarū Lithuaniæ, Russiæ, & Samagittiæ, cum regno Po/
loniæ tollerentur, rogabant deinde & requirebāt, ut eis terra Podoliæ, Item
castrum

castrũ Oleſzko, & diſtrictus Viethli, Lopacin, & Hrodlo redderetur. Super
Reſponſum ꝑcerũ Poloniæ legittimum
quo Proceres Poloniæ reſponderunt. Non licere eis inſcriptiones predictas
corrigere, uel ab eis aliquicpiam detrahere, quoniã caſſe ac uane uiciarentur
& redderentur. Ita etem Wladiſlaus Iagello quattuor ſuſcepit conditiones,
& cõfirmauit. Primam ut fidem Catholicam cum omni gente ſua accepta/
ret. Alteram ut omnes terras ſuæ ditionis regno Poloniæ appropriaret, &
perpetuo incorporaret. Terciam ut omnes theſauros ſuos in regnum Polo/
niæ induceret. Quartã ut ſingulos captiuos Catholicos a captiuitate ſolue
ret. Is tandem uobis fonte baptiſmatis renatis, arma nobilitatis q̃ poloni de/
ferũt uobis dedit, uos regno Poloniæ inuiſcerãdo ac glutinando. Sed & mul
tas inſcriptiões diuerſis temporibus habitas, duce magno Vitowdo, totoq;
ducatu Lithuaniæ laudante, conſentiente, & approbãte, dictauit, appropri
auit, & rectificauit. Præterea terra Podoliæ, nunq̃ de proprietate ducatus
Inſcriptiões ꝑ terra Lithuaniç & Podoliç corroborañ
Lithuaniæ fuit. Conſtat eñ Kazimirum ſecundum regem poloniæ, eam ſub
Thartaris conquiſiſſe, & pacifice tenuiſſe. Caſtraq; multa uidelicet Camye
niecz, Chaczen, Chzeczim, Bakotha, Braczlow, Miedziborze, & alia mu/
ro aut lignis cõſtruxiſſe. Poſt Kazimirũ quoq; Lodouicus rex Poloniæ præ
fatam terrã tenuit. Quo ſublato, Wladiſlaus Iagello in eius poſſeſſioné, ut
rex poloniæ ſucceſſit. Et illã iure ſuo regali Spithkoni de Melſtein ꝑpter
ſeruicia eius inſeudauit. Deinde eandem eliberãdo, Vitowdo primũ, tãdem
Switrigal fratri ſuo ad tempora uitæ ſuæ cõtulit. De quo poloni certiſſima
munimenta & teſtimonia ſeruant. Liberalitas ergo regis Wladiſlai tẽpora/
li conceſſione, nõ uos in uſurpationẽ predictæ terræ trahat. Et nõ ſolum ter
ræ Podoliæ, ſed & predictorum diſtrictuum, Oleſzko, Lopacino, Viethli, &
Hrodlo, quos Sigiſmundus magnus dux Lithuaniæ, per ſuas litteras paten/
tes, publice non eſſe iuris aũt proprietatis ducatus Lithuaniæ, ſed regni Po/
Taciturnitas Boyariorum
loniæ recognoſcit. His auditis Boyarii Lithuaniæ conticuerunt. Veniẽte de/
inceps rege Kazimiro in Voinicz, nuncius aduenit, referẽs Palatinum Mol/
Romanus Palatinus Moldauiç mortuus.
dauiæ, Romanum filium Heliæ Palatini, a quibuſdam ſuis Baronibus toxi
co propinato, feria tercia in die uiſitationis Mariæ diem obiiſſe, quare rex ce
lerius in terras Ruſſiæ procedens. In Camyenyecz feria ſexta in uigilia ſãcti
Laurencii uenit. Et Petrum Palatinum Moldauiæ ſuper homagio requiſiuit
Eoq; ad regem Kazimirũ aduenire non audente. Et a Ioanne de Huniad gu/
bernatore Hungariæ ſuffragia contra Kazimirum habẽte, rex ad ipſum cũ
kazimiri reſiſtentia in Ioannẽ de Huniad.
plenitudine poteſtatis, Ioannem Caſtellanum Graccouieñ, Petrum Odro/
uanſz palatinum Leopolieñ, Ioannem de Konieczpole regni poloniæ Cãcel
larium, & Ioannem de Pilcza miſit, qui iuramentum fidelitatis ab eo, & om
nibus ſuis nomine regis & regni poloniæ cœperãt, & nouas inſcriptiones, ac
fœdera firmauerunt. Et poſtea poſtulante Alexandro Moldauiæ Palatino,
rex Kazimirus contra Bogdanum, qui ſe filium naturalem Alexandri olim
Palatini Moldauiæ aſſerebat, exercitum ex terris Ruſſiæ & Podoliæ miſit,
cuius curam & gubernationem, Ioãni Oleſzki de Senno commiſit. Qui Bo
gdanum ex Moldauia fugauit, & eiecit, & Ilichnoni alias Alexandro caſtra
conſignauit. Eo autem cum exercitu recedente, prefatus Bogdan qui in mon

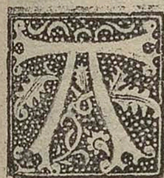
tanis latitauit

tanis latitauit, Ilichnonem cum matre sua in Podoliam expulit. Contra quē iterum rex Kazimirus exercitum misit, & pace inter partes confecta, recedebat. Cui Bogdan die dominico ante festū natiuitatis Mariæ, sexta die Septēbris prelium intulit, quod a mane usq; ad occasum solis durauit. Et quis regio exercitu uictoria prouenerat, tamen ingens multitudo nobilium militum occisa iacuit, unde plus mœror q̄ leticia obtigerat. De numero autē occisorū, Petrus Odrouansz palatinus Leopolieñ in clara tumba, Nicolaus Porawā & Michael Buczaczki in Leopoli cum ingenti mœrore sepulti sunt. Ioānes quoq; Odrouansz Archiepiscop9 Leopolieñ, audita germani sui Petri palatini morte, graui dolore oppressus extinct9 est. Et in ecclesia Leopolieñ post duos menses, obtenta a sede apostolica absolutione, quoniā in sentenciis auctoritate apostolica latis obierat, tumulatus est.

Strages partis vtriusq;.

CAPVT LIX.

ACcessit & alius mœror. Imperator thartarorū Szadachmath intelligens nobiles Russiæ & Podoliæ bello Valachico occupatos, ex impulso terras prefatas inuasit, & usq; ad Grodek & ad terminos terræ Belzeñ grassatus. Homines utriusq; sexus cum armentis & pecudibus in magna multitudine abduxit, & addita fuerat regnicolis afflictio & tribulatio. Item āno sequenti scilicet 1451 prefatum Bogdanum ebrium repertum, Petrus qui se palatinū Moldauiæ asserebat, custodiam ipsius fallens, capite trūcauit. Et Alexādro, cum quo fœdus inierat, hostem se professus est. Anno domini 1452 circa festum Ioānnis baptistæ thartari Podoliam ingressi, multā damna intulerūt, urendo & occidendo. Castellumq; Row conquisierunt, & in eo Stogneum Rey, de domo Oxa, cum ipsius uxore captiuauerunt. Circa Bartholomei uero thartari cū Szadachmat imperatore eorum Russiam ingressi, usq; ad Leopolim grassati sunt, & aliquotiens se cum predis de terra exire finxerunt. Et subito redeuntes, aliquos incautos occuparūt. Quomq; ad terras suas reuerterentur, quidā Barones Lithuaniæ, de quibus dicuntur fuisse Gastowdus & Moniuid nuncium Radwilonem Hostikouicz ad imperatorem thartaroℨ Szadachmat cum uariis muneribus miserunt, qui gratias pro uastatione terrarum Russiæ ageret, & ut maiores oppressiones regno poloniæ affatim inferret, rogitaret. Sed quū Radwil ad imperatorē Szadachmat in campestribus accederet. Illico Eczigeri imperator thartarorū Przecopeñ contra Szadachmat irruit, & acerrime ac diu pugnando eum contriuit & uicit, ut omnis exercitus illius ad Eczigeri transiret. Szadachmat aūt fuga saluatus, in Lithuaniam perfugit, & a rege Kazimiro illic presente, susceptus & necessariis prouisus est. Verℨ quū suspectus esset, & etiam ut Eczigeri in fide contineretur, mandato regis & dominorum Lithuaniæ captiuatus, cum omnibus suis in Kowno relegatus est. Vbi in misera senecta, & perpetua captiuitate uitam finiuit. Et pœnas attritionis Russiæ uelut & Bogdan Moldauieñ, damnabili morte soluit Sed nihil ultionis molestiæue passi sunt inuasores & predatores, terram Vieluneñ spoliantes & exurentes. Nec ultum est in Boleslao duce Oppolieñ, q̄ plures stipendiarios Bohemos conducens, terram Szieuierieñ & Vieluneñ

Szadacchmat Thartarorum Imperator Podolię, Russię inuasor.

Bogdan trūcatur.

Stogneus Rey captus.

Radwilo Hostikouicz nuncius.

ſpoliabat rege Kazimiro in Lithuania immorante, & Poloniã non protegẽte. Anno autẽ domini 1453 Kazimirus Poloniæ, & Ladiſlaus Hungariæ reges, per ſuos oratores matrimonium, inter præfatum ſereniſſimũ dominum Kazimirũ, & illuſtriſſimam Elizabeth filiam Alberti olim Hũgariæ, Bohemiæ & Romanorum regis in ciuitate Wratiſlauieñ ſanxerũt, & litteris firmauerũt.

Affinitas kazimiri Poloniæ & Ladiſlai Hũgariæ regum functa:

Super quo Ioannes de Capiſtrano in prætorio Wratiſlauieñ feria ſecunda poſt aſſumptionis Mariæ diſertam fecit orationem. Cuius thema erat. Hæc dies quam fecit dominus exultemus & letemur in ea. Is Ioãnes de Capiſtrano, fere quadraginta annis uerbum dei in Italia predicando ſparſerat. Et de licẽtia Nicolai papæ quinti, de Italia egreſſus, ãno Chriſti 1451. in æſtate ad Olomuncz peruenit, & in monaſterio minorum ſtetit.

Ioannes Capiſtranus diuini verbi interpres celebratiſſim⁹

Poſitaq; Cathedra in circulo Olomunceñ, quottidie diligentiſſime uerbum dei, per duos interprætes prædicauit, unum Bohemum, alterum Almanũ, rationibus ut ſæpe confutans, nõ eſſe de neceſſitate ſalutis, ut populus laicalis ſub utraq; ſpecie cõmunicaret, & ſermones ſuos prodigiis ac ſtupendis curationibus infirmoꝝ confirmabat. Hũc Sbigneus Cardinalis & Epiſcopus Graccouieñ, tandem & rex Kazimirus per litteras rogauerũt, ut ſi a Bohemis cõtemneretur, ad Poloniam uenire non dedignaretur. Qui per Wratiſlauiam tranſiens, cum legatis ſponſam, ut eſt premiſſum, regi Kazimiro ordinantibus, in poloniã progreſſus, Graccouiam die Martis in feſto ſancti Auguſtini applicuit & intrauit.

Capiſtrani in Graccouiam aduentus.

Cui in obuium tota ciuitate effuſa, ab omnibus ordinibus itum eſt, rex quoq; Kazimirus cum Sophia regina, Sbigneus Cardinalis & Epiſcop⁹ Graccouieñ, cum multitudine cleri & totius militiæ, in campũ ante Cleparz exeuntes, ipſũ exceperunt, & cũ magno honore ciuitatẽ introducẽtes, in domo Georgii Swarcz ſeu nigri in circulo hoſpitauerũt & locauerunt. Qui poſito throno iuxta ecclesiã ſancti Adalberti, quottidie lecta miſſa, uerbum dei in latino duabus horis predicauit. Aliis quoq; duabus horis ipſa predicatio in uulgari per aliquem ſacerdotem Polonum reſumebatur, populo audiente & ſine tedio præſtolante. Vbi uero frigora & niues aduenerunt, locato throno in eccleſia beatæ Mariæ uirginis in circulo prope ſacrariũ, ſingulis diebus predicationes continuauit. Manſit autẽ in urbe Graccouieñ a die ſancti Auguſtini, uſq; ad quartamdecimã diem Maii. Sub quo tempore magnam multitudinem infirmorũ, cœcorum, claudorũ, & aliis languoribus oppreſſorum inſpectante populo curauit.

Pia opera eius

Sub eo centum perſonæ & amplius ſacram relligionem ſancti Franciſci de obſeruantia aſſumpſerunt. Quibus Sbigneus Cardinalis & Epiſcopus Graccouieñ monaſterium pro conuentu & obſeruantia, in Stradomia in area germani ſui Ioannis de Oleſznicza Palatini Sandomirieñ erexit.

Erectio monaſterij in Stradomia.

Cõſtructaq; eccleſia lignea, illam in die natiuitatis Mariæ, in honorẽ ſancti Bernardini (omnibus proceſſionibus totius urbis ipſum Cardinalẽ & fratres ducentibus) conſecrauit. Et poſt biennium ſumptibus eiuſdem Cardinalis, coctili muro eccleſia edificata & adornata eſt. Habitationes monaſterii fratres ex elemoſinis contribuentium & propriis laboribus conſtruxerunt, & in hanc diem conſtruunt, amplificãt & decorant. Et quia illuſtriſſima uirgo Elizabeth ex compoſito & pactis in

Wratiſlauia

Wratislauia conditis, pro die purificationis Mariæ in Tessin constitui & adduci debuit. Rex Kazimirus pro tali die purificationis Mariæ anno domini 1454 ad excipiendũ nouã sponsã duo milia equestriũ transmisit, quos uirgo Elizabeth cũ Baronibus Australibus noningentorũ equorum numero, una hora ingressu suo in Tessin precessit. Exinde per Pisczinam, Oswanczim, in Skauinam uenit, ubi quom tribus diebus stetisset, domini Australes estimãtes uirginem Elizabeth a rege Kazimiro spretum iri, clamãtes accelerabãt, ut in Graccouiam progrederentur. Verum alia causa pausationis in Skauina fuit, q̃ suspicarentur, scilicet inexpeditio ornamentorum regi & suis militibus necessariorum. Sabato itaq; in die sanctæ Appoloniæ, rex Kazimirus in splẽdore suorum apparatuum cum Sophia genitrice sua in obuium egressus, nouam sponsam hylariter excepit, sed non fauit cœli dispositio. A mane siquidem ad uesperam largos fudit imbres, & supellectilem nobilium uestimentorũ & cooperimẽta equorum de axamerto cum puro auro, frena quoq; & sellas in ualore quadraginta milia ducatorum humectãdo corrupit. Processionesq; omnium ecclesiarum & omnium statuũ, officia sua explere non poterant, nec loca debita tenere pluuia inundante. Sequẽti autẽ diẽ dominico sanctæ Scolasticæ, altercatiõe inter Barones facta, an Sbigneus Cardinalis & Episcopus Graccouieñ, uel Ioãnes Sprowski Archiepiscopus Gnezneñ desponsationem ac matrimonium conferret. Vocatus est Ioannes de Capistrano, ordinis minorum tãq; sedis apostolicæ legatus, qui cum magna humilitate prostratus, quom licentiam desponsandi a Cardinali obtinuisset, nõ rite desposationẽ peragere potuit, quia ignarus idiomatis polonici & Theutonici erat, Cardinalis ergo Sbigneus, qui utramq; linguam nouerat, matrimonium confecit. Et Archiepiscopus Gnezneñ missam de sanctospiritu cũ festinatione, quoniã aduesperascebat, peregit. Præfatamq; Elizabeth in reginam inunxit & coronauit, & octo dies sequentes in choreis deducti sunt.

Elizabeth aduentus.

Kazimiri obuiam egressus.

Dies ingressus pluuiosa.

Dissensio sup desponsatione

Sbigneus Archiepiscopus Gnezneñ corõnatur.

CAPVT LX.

Sub eõ tempore scilicet feria quarta ante Cathedram sancti Petri, legati Prutenorum ad regem Kazimirũ aduenerũt, & procidentes rogauerunt, ut eos in subditos & protectionẽ contra magistrum Lodouicum & Cruciferos Prussiæ susciperet. Præcedẽti etem anno Militares nobiles & ciues Prussiæ, dissensione inter eos ex una & Magistrum Lodouicũ, Cõmendatores, & Cruciferos ab altera, partibus suborta, ex omnibus castris & ciuitatibus Cruciferos eiecerunt, & in solo castro Mariemburk incluserunt. Et super hoc prodigia in cælestibus, & apparitiones Cometarũ uisæ. Omnes itaq; Cõsiliarii regis (præter Sbigneũ Cardinalem & Episcopũ Graccouieñ, qui summopere dissuadebat) suscipiẽdos consulebant & approbabant Prutenos. Et accepto homagio, præstitisq; iuramentis remissum est eis prout postularũt, tributum Frintczol. Item oblatio annua dicta Porcus alias Narasz. Itẽ thelonea in terra & in mari & merces naufragio demersæ, eis in libertates sunt concessæ. Item Gedaneñ ciuitati census septingentarum marcarũ ex ciuitate proueniens, & omnia molendina ciuitatis cum insula & uillis in ea consistẽtibus (tredecim duntaxat uillis

Prutenorum legatio.

Pruteni homagium præstant

et duabus curiis, pro rege reseruatis) donata sunt. Ea tamen conditione ap/
posita, ut singulis annis ciuitas Gedanen̄ duo milia florenorum solueret, &
quattuor diebus regem & curiam ipsius omnibus necessariis procuraret. Et
in loco castri per eam demoliti, curiam regiã de lateribus coctis sumptu no/

Kazimirus eos tuendos egreditur.

tabili & magnifico edificaret. Rex ergo Kazimirus, ad tuendum sibi subie/
ctos nobiles & Prussiæ ciues, aduersus Magistrũ & Cruciferos in Prussiam
exercitualiter intrauit, uituperabant autẽ Mathematici horam egressus. Et
quom oppidum Choynicza obsideret, feria quarta in crastino Lamperti, an
no præfato 1454, circa horam uesperarum, exercitus hostium in tres cune/

Conflictus mutuus.

os tantummõ diuisus apparuit. A ciebusq; congressis, primi hostium occur/
rentes contriti & confracti sunt, una cum eorum ducibus. Inter quos Baltasar
dux Zeganen̄ cœsus est, dux uero Bernardus Szumborski captus. Feruen/
te autẽ pugna, extremus regius exercitus, ex nouis & insuetis pugnatoribus
compositus, quodã subito terrore perculsus, terga uertit, & cæteros in igno/
miniosam fugam traxit. Rex autẽ pugnam restituere, & fugientes reuocare
cum magna diligentia tentabat, nec potuit, parumq; abfuit, quin in manus ho/

Fuga kazimiri.

stiũ peruenisset, donec custodes ei adhibiti reluctantẽ abstraxerunt, & fugere
cum fugiẽtibus compulerunt. Cœsiq; sunt de exercitu regio, q̃plures. Capti

Exercitum recuperat.

uero trecẽti triginta. Rex interim anxius, nouo exercitu ex Polonia & stipẽ/
diariis ex Bohemia, Morauia, & Slesia cõparatis, ex uilla Oppoki prope
Thorun, ubi locus cõsignatus fuit, cõuenientibus. Feria 5. post Katharinæ ca
stra mouit, & abinde in Prussiã transitũ & bellũ cœptũ continuauit. Pro cõ
tentãdis quoq; & soluẽdis stipẽdiariis Magistri Prussiæ, ut secundũ cõpositi

Ecclesiarũ clenodia in stipendiarios exposita.

onẽ e castris cœderet. Ad requisitionẽ regis, ecclesiæ Gneznen̄, Wladislaui
en̄, & Posnanien̄, calices, clenodia, cæteraq; ecclesiarum uasa dederũt. Sola ec/
clesia Gracco: cũ sua diocesi nõ cõtribuit, quoniam Põtifex eius Thomas Strzam
pinski, cũ suo Capitulo talem cõclusionẽ abhorruit. Itaq; maiores Poloni,
Vlrico Czirwoncze & suis stipendiariis. 25. milia florenorũ tradiderunt. Cui
p Gedanen̄. 40. milia aureorũ iã fuerunt tradita. De residuo autem soluẽdo
de resignatione castrorũ, & relaxatione captiuorum, pactum protelãdi ad fe
stũ paschæ fecerũt. Et post festa paschæ, anno domini 1457, Czirwonka cũ
aliis stipendiariis recepta solutione finali Lodouicum Magistrum Prussiæ (cul

Castrum Mariemburgk a kazimiro adeptũ

pantem propter hoc ipsum suos stipendiarios) ex Mariemburk in Tsczow
eduxerunt, & castrum polonis tradiderũt, atq; discesserunt. Rex ergo Kazi
mirus in Gedano commorans, dum talia intellexisset, feria tercia Pentheco
stes, cum suis gentibus ex Gedano egressus, castrum Mariẽburk, feria quar
ta Penthecostes, quæ fuit octaua Iunii, hora terciarũ fœliciter intrauit. Sum
ma pro redemptione & resignatione castrorũ, sex milibus stipendiariorum eq/
tum data, ad quadringinta septuaginta sex milia ascẽderat. Agente autẽ re
ge Kazimiro bellũ Prutenicũ, & obsidiõe oppidi Laszin occupato, Girzik
Stosz de Olbrachczicze, Morauus seu Slesita, & Ioannes Swieborowski

Ilkusz & Slawkow spoliata.

Polonus, circa oppida Ilkusz & Slawkow spolia ægerunt, & octuaginta e/
quos, quibus in fodinis Ilkussiẽsibus aqua pellebatur, aceeperũt. Oppidoq;
Slawkow conflagrato, cum præda abierunt. Tãdem in terra Vielunen̄ for/

talicium

talicium Campno occupauerunt, quod per obsidionẽ uix liberatũ est. Præterea quædã colluuies gẽtium, ex Bohemis, Polonis, & Slesitis in sui ductoris improperium Kawki, appellata, quorũ ductores erãt Gracculus, uulgo Kawka & Swieborowski bini fratres, montem qui dicitur Zebracze prope Oswanczim incastellauerũt, & plurima damna regno, præcipue circa Oswanczim irrogauerũt, quoniã stipendium in Prussia ipsis non erat solutum. Ad quos frenandos, deposito Ioanne de Czizow, Castellano Graccouieñ a Capitaneatu Graccouieñ, quem decemseptẽ annis tenuit, Nicolaus Pienyazek de Vithouicze, aucto sibi salario, ut copiosam foueret familiã, Capitaneus Graccouieñ creatus est. Anno autẽ domini 1459 rege Kazimiro Lanciciæ cõmorãte. Venerunt ad eum feria sexta, in die sancti Bartholomei, consules & primores ciuitatis Wratislauieñ, q suo & Namislauieñ nomine rogarunt. Vt in suã possessionẽ & defensã eos suscipere dignaretur, tũc enĩ Ladislao rege Hungariæ & Bohemiæ extincto, Girzik alias Georgius de Podzebrad Hussita, regnare in Bohemia cœperat. His autẽ responsum est, regem bello Prutenico sic implicatum fore, ut nullatenus eos suscipere possit. In anno autẽ domini 1460 mortuo Thoma Strampinski Episcopo Graccouieñ, duo per Capitulares diuisos in episcopatũ Graccouieñ, Ioannes Luthkonis de Brzeze utriusq; iuris doctor, & Ioannes Episcopus Wladislauieñ, electi sunt. Iacobus quoq; de Senno, Prothonotarius apostolicus, ad præstãdum obedientiam in Concilium Manthuanũ, quod Pius papa secundus tenuit, missus, ante electionem Capitularium quindecim diebus, sibi eundem Episcopatum prouideri obtinuit. De quo rex Kazimirus male contentus, Iacobum de Senno, cũ ei adherentibus proscripsit & relegauit. Et Graccouiã ueniens, Georgium Episcopum Laodicieñ & suffraganeum Graccouieñ, eo q Iacobo Szenenski munus cõsecrationis impendit, de Graccouia propelli iussit. Qui in Oppol secedens, in monasterio minorum sui ordinis moratus & illic uita functus est. Præterea ex statiuis apud Choynicza, rex Petrũ Curowski Lublineñ, & Dobeslaum Kmitha Voinicen, Castellanos, ad obsidendum Iacobum de Senno in castro Piendziczow, & ad occupandũ bona monitorio apostolico parentium, & ipsos e sedibus eorum exturbandũ & eiiciendũ misit. Nicolaus itaq; Pienyazek Succamerarius & Capitaneus Graccouieñ, bona præbendarũ Pauli Decani, Ioannis Dlugosz senioris & iunioris, & cæterorum occupauit ac distraxit. Derslaumq; Crzizanowski, Prepositũ Vislicieñ, & Canonicum Graccou: ex æde sua Canonicali superpellicio & almucio indutum, ut per familiares suos dinosceretur, de Graccouia extra portam eduxit & expulit. Item Nicolaum Bogdan, Ioannis Dlugossii senioris, Ioãnem Bialek, Iacobi Lelouieñ Canonicales Vicarios, & Martinum Rincza Mansionarium, in superpelliciis ex medio circuitu ecclesiæ, idem Nicolaus Pienyazek Capitaneus extractos, extraq; portã ciuitatis, populo communi ingemiscente, eductos, expulit & relegauit.

Nicolaus Pienyazek Graccouieñ Capitaneus creatus.

Vratislauie: & Namislauieñ ad kazimirũ ueniunt.

Dissensiões super Episcopatu Graccouieñ.

Nundi Regñ.

Derslaus Crzizanowski ignominiam passus.

CAPVT LXI.

Accidit & aliud malum sub idẽ tempus. Nã Andreas Tanczinski die Iouis sedecima Iulii, anno domini 1461, quendã Clemen

171

tem armificem alias Platnerza obiurgauit, & uiolenter uerberauit, quia arma parum tempestiue illi expedisset. Qui uiolento clamore ædito, uniuersam plebem concitauit, mox cõsules ad reginam Elizabeth in castrum Graccouiense ascendentes, quærelas uiolationis contra Andream Tanczinski deposuerunt, quæ absente tunc rege utrosq; pacificos in alteram diem esse iussit. Sed Cõsulibus ad prætoriũ redeuntibus, frequens armatorũ numerus ex omnibus ædibus iã aduenerat. Obseratis igit᷑ portis ciuitatis, & cãpana ad sanctã Mariã in unã parte pulsata, uehemens seditio consulibus prohibere nõ ualentibus orta est. Quod uidens Andreas Tanczinski, q prius in domo Nicolai Kislingk in platea fratrũ se cõcluserat, mœtu correptus, in monasterium sancti Francisci cum Nicolao Szeczignowski, Spitkone de Melstein & Ioanne filio suo fugit, & in turrim ecclesiæ se recepit. Illicq; parum munimẽti sibi ratus, comitibus in ea remanentibus, in sacrarium cucurrit, & se occuluit, sed illic ab irruente, rabida, & furiosa turba repertus, testa capitis rupta & cerebro effuso, occisus est, & de ecclesia usq; ad prætorium per plateam fratrũ, per furiosam plebẽ, mortuus, tractus est. Illic quoq; in cadauer seuitum est, & iuxta prætorium cadauer biduo tentum, tercio demum die ad sancti Adalberti ecclesiam illatum, & quarto amicis redditum est, & tãdem in oppido Xansz sepultũ. Citati ergo Graccouieñ ciues anno domini 1462 petebãt feria tercia in uigilia Epiphaniarum, se coram Aduocato in urbe iure Maydenburgeñ secũdum priuilegia eorum iudicari, rege uero & consilio (qđ ipsi Graccouieñ. in hoc casu iuris Maydeburgeñ. ordinẽ nõ seruassent) ad pœnam capitis eos damnante, uenerunt sabbato infra octauas Epiphaniarũ ad prætoriũ, Nicolaus Skora de Gay Castellanus Kalisieñ, & Nicolaus Pienyazek Succamerarius & Capitaneus Graccouieñ: a rege missi. Et reperientes consules ac communitatem simul congregatos, quattuor ex consulibus uidelicet Conradum Lang, Stanislaum Lamither, Iaroslaum Szarley, Martinum Belze. Item ex cõmunitate Ioãnem Tessnar, Ioãnem Volwram pellificem, Albertum pictorem, Nicolaum Serliang calcarificem, & Nicolaũ magistrũ lictorũ, ad pœnã poposcerũt. Qui ut reliquũ corpus ciuitatis saluũ fieret omni culpa uacantes, dediti sunt, & altera die in castrũ deducti, in turris parte demissiorẽ trusi sunt. Vbi quinq; diebus cõmorati, sacra confessione, sacroq; uiatico perfũcti, die Veneris quintadecima Ianuarii, per Petrum de Vaszmunthow iudicem Sandomirieñ sentẽciati, sex tantummodo uidelicet Conradus Lang, Stanislaus Lemither, Iaroslaus Szarley, Albertus pictor, Nicolaus Szerlang, & Nicolaus magister lictorum, publico gladio in castro Graccouieñ, sub turri quæ Thinczieñ intitulatur, decollati sũt & in ecclesia sanctæ Mariæ in medio ecclesiæ in uno tumulo, nõ sine uniuersæ ciuitatis grãdi comploratu sepulti. Tres residui scilicet Martinus Belze, Ioannes Tessnar, & Ioannes Volwram, Ioanni Rapscinski iuxta condemnationem traditi sunt, & altera die in Rapstin deducti, in custodia habiti sunt. Nicolaus uero Creidlar tanq̃ mente alienatus, in Melstein se cõtulerat. Accidit & tercia plaga in eadem ciuitate Graccouieñ. Nam die Martis, uigesimaseptima Aprilis, anno domini 1462 ignis e monasterio sanctæ Trinitatis

Seditio Graccouię orta.

Andreæ Tanczinski interitus.

Consules Graccouieñ pœnas pendunt.

(certis fratribus

(certis fratribus ut fertur alchimiā laborantibus) exiliēs, tectum ecclesiæ subita celeritate corripiens, late incendium diffudit, & monasteria & ecclesias sanctæ Trinitatis, & sancti Francisci consumpsit. Item plateas Castrensem, Fraternitatis, Columbarū, Argentariorum, Lixarum, Legati, Pistorū & Iudeorum. Et fuit plaga ingens, ducentis milibus florenorū uix restaurabilis. Propter hæc mala & ministrorum ecclesiæ persequutionem, testa beati Stanislai prodigiose, a Ioanne Archidiacone & administratore Graccouieñ in processione portata, sudauit, & dum abstersione siccaretur, sudare non destitit. Eodem āno 1462 die Martis, decimaoctaua Maii, rex Kazimirus, gentibus suis in sex agmina partitis, ex Wschowa in pulcherrimo apparatu, uersus Glogouiam egressus est. Et dum Glogouiæ appropinquaret, Georgius rex Bohemiæ, ad unum miliare ei occurrit, & in equis sese mutuo salutantes rex Poloniæ in arcem Glogouieñ, Bohemiæ uero in pretorium deducti sunt Superatum se rex Bohemiæ Georgius a Kazimiro rege poloniæ, tam apparatu q̄ numero & robore gentium, plusq̄ triplicato numero asseruit & miratus est. Nouenis diebus consilio uacabant, & fœdus in mortem utriusq; regis duraturum sanxerunt. Et ne super castris Oswanczim, Volek, Zathor, Ziuiecz, & Szeuior regem Poloniæ Bohemus inquietaret, edixerunt. Circa festum autē Bartholomei eodem āno Borzny de Skrzin, ex Bithcza & Wlodek filius eius ex castro Lethawa, cum mille quingentis hominibus rapto uiuere solitis, in terra Oswanczimieñ Petram situ & natura firmissimā, quam fluuius Szola abluit occuparunt, & eam spolio oppido Zari incastellauerunt, & Bukouicz appellarunt. Exinde uniuersam terram Oswancimieñ spoliis & flammis uastabant. Hos feria quarta post Mathei, Nicolaus Pienyazek Capitaneus Graccouieñ obsedit, & grauissima fame præssos, ad deditionē feria quarta in uigilia Simonis & Iudæ apostolorū compulit. Petrus Donin de domo Agnorum, regii exercitus Capitaneus, simili & maiori fortuna usus, die Veneris, die decimaseptima Septēbris, prope oppidum Puczki, exercitum Prutenicum conflixit, cuius duces erant Fridericus Rewnecke & Caspar Nostwicz, acerrime pugnabāt, & fatigati obmissa pugna omnes quiescebant, superuenienteq; nouo, quis pauco subsidio Polonis, bellum resumpserunt, temerarie plusq̄ strennue decertātes. In quo Friderico Rewnecka sauciato, hostilis acies in fugam uersa est, & in ore gladii persequuta. Extunc negocia belli regis Kazimiri in Prussia dictum meliora succedebant. In Mazouia uero mortuo Boleslao duce Ploceñ, iudicialiter rex Kazimirus in Piotrkow cōtra ducem Conradū processit, q̄ terrā feudalem regi Kazimiro debitam occupasset. Diffinitumq; fuit per iudicem Stanislaum de Ostrorog, uigesima Nouembris, ducatum Ploceñ regno pertinere, & ideo regem in possessionē ipsius mittendum decreuit. Et rex Kazimirus in die sancti Nicolai Rauam perueniens, a Grothone Czesznik, deinde in Gostinin progrediens, a Nicolao Kuczinski possessionem sibi traditam. A militaribus uero utriusq; districtus, fidelitatis iuramentum accepit.

Ignis ex Claustro sanctę Trinitatis exortus

Prodigium.

kazimiri Poloniæ, Georgii Bohemię regū conuentus & pacta.

Conflictus Polonorū & Prutenorum.

Processus iudicialis kazimiri in Conradū p ducatu Ploceñ

CAPVT LXII.

Nno autē domini 1466 oppido Choynicza in Prussia per obsidionem &

172

dionem & emaceratione cōquisito. Facta est pax perpetua, die solis decima nona mensis Octobris. Et in priuilegio perpetui fœderis, Rudolphus sedis apostolicæ legat⁹, manu propria se subscripsit, & tres notarii publici. Sigillis insuper regis Kazimiri, & Lodouici Magistri Prussiæ, Prælatorū quoq; & Consiliariorum partis utriusq; roboratū est. Tūc recuperatæ sunt, & ad corpus regni Poloniæ, terra Pomeraniæ, Chelmeñ, & Michalouieñ, redierūt. pro quibus recuperandis centū & quinquaginta ānis pugnatū est. Tunc etiā Culmeñ ecclesia metropoli & matrici suæ ecclesiæ Gnezneñ reunita est, q̄ per annos circiter ducentos, ab ecclesia Polonica abstracta, Liuonicæ Rigēsi (in rerū natura dum Chelmeñ fundaretur nondum extāti, & per longa terrarū marisq; spacia distanti) adiecta erat. Tunc quoq; bellum Prutenicum quattuordecim annis sub rege Kazimiro agitatum, finitum est. Et rex Kazimirus ad pugnandum & euertendum Bohemos hereticos, per Rudolphum apostolicū legatum, Lauantinum Episcopum adhortatus est. Et anno sequēti, Graccouiā feria tercia post Iacobi apostoli, quæ fuit uigesimaoctaua Iulii ueniēs, idem Rudolphus omnium processionū & uniuersitatis honore exceptus, supplicauit. Vt rex Kazimirus unanimi electioni, de eo Iglauiæ p Barones Bohemiæ, de mādato summi Pontificis factæ, consentiendo, regnum Bohemiæ per se uel suum filium susciperet, sed propter fœdus quod cum rege Girzik in Glogouia pepigerat, nō acquieuit. Aiunt Astrologi regi Kazimiro horoscopasse & ascendisse in suo natali principiū Capricorni, & ex naturali inimicitia Prutenos sub signo Cancri, quod est oppositū Capricorno locatos, expugnasse. Non autē talis inclinatio contra Bohemos Leoni subiacentes fuit. In anno item domini 1470 Alexander uir insignis electus, confirmatus Forlinieñ, & Orator apostolicus, Graccouiam uenit. Postulauit, ut Kazimirus rex Poloniæ, in Georgium regem Bohemiæ hereticum, & ecclesiæ Romanæ rebellem, cōsurgeret. Item ut affinitatē & fœdus cum Mathia rege Hungariæ, per filiam quam antea per Prothasiū Episcopum Olomunceñ in coniugem postulauit, iungeret. Et q̄ regē Mathiam in ecclesiam Romanam optime meritum, a iure regni non rescinderet. Kazimirus uero nuncius ad Imperatorē Romanorum Fridericū missis, obtinuit, ut primogenitus ipsius filius Wladislaus uiuente & consentiente eo, in regem Bohemiæ coronaretur. Et sequenti anno Georgio Posdzebraczki rege Bohemorū defuncto, eum in Pragam in regem Bohemiæ coronandū misit. Mortuus est autē Georgi⁹ rex Bohemiæ morbo enormi, & inflatura pedum grauatus, in Praga, in curia regia anno dñi 1471, die Veneris uigesimasecūda Marcii. Quē præceptor suus scelestus, & Bohemorum seductor erroneus, Ioānes de Rockēczan, quindecim ante diebus fato & morte præcesserat. Cadauer aūt ipsius Girzikonis altero die exenterādo, epatis medietas corrupta, & in felle lapillus ouo colūbino similis, & abdomen quātitatis palmæ, reperta sunt. Quod sequentibus diebus in ecclesia sancti Vēceslai, inter busta regum Bohemiæ debili pompa conditum est. Bohemi ergo reiectis cæteris competitoribus regni, Wladislaum Kazimiri regis Poloniæ primogenitū, in regem Bohemiæ feria secūda post Vrbani, die Lunæ, quæ fuit uigesimaseptima Maii, hora duodecima

Marginal notes:
Inscriptio pacis.
Bellum 150 annorum.
Bellum annorum 14. finitū.
Rudolphus legatus apostolicus.
Orator apostolicus Graccouiam uenit.
Primogenitus Kazimiri in regem Bohemiæ electus.
Georgij mors.

duodecima, concorditer acclamarunt & elegerũt. Præter tres dominos uide
licet Ioãnem Rosemberſki, Sdenkonẽ Konopniczki, & Henricũ Hradecz/
ki q partẽ regis Hungariæ ſequebãtur. Audito Mathias rex Hungariæ Bo
hemos eius parti non fauere, in furorem uerſus, cœde, igne, & graui crudeli
tate in Bohemos debachatus, arces & oppida eorũ diruit, & in deuictos deſe
uit. Wladiſlaus autẽ in regem Bohemiæ electus, eodem anno die Iouis. 25.
die Iulii, quæ eſt dies ſancti Iacobi apoſtoli, de Graccouia egreſſus, habẽs in
exercitu ſeptem milia equitum, & duo milia peditum exercitatorũ militum
per Skauinam & Oſwanczim, uſq; in Pragam peruenit, quã die Lunæ deci
manona Auguſti attingens, ſummo honore omnium proceſſionũ & omniũ
ordinum atq; ſtatuum exceptus eſt, & in regiam deductus. Die tãdem Iouis
21. Auguſti in eccleſia metropolitana Pragen̄, per Nicolaum Epiſcopũ Ca/
mienyecen̄, alias Podoliæ, aſſiſtẽtibus ſibi Paulo Laodicien̄, & Vincẽtio Ene
ſienſi Epiſcopis, quindecimo gradu Libræ aſcendente, cũ ingenti leticia om/
nium coronatus & inunctus, ſacramento euchariſtiæ, ſub una tantummodo
ſpecie deuotiſſime procuratus eſt. Auditis his, quæ in Bohemia facta fuere
Hungari, regem Poloniæ Kazimirum, frequentibus nunciis & promiſſis fa/
tigarunt, ex quibus præcipui fuerunt Ioannes Archiepiſcopus Strigonien̄,
Ioannes Epiſcopus Quinq; eccleſien̄, & Rainoldus de Roſgon, ut eis ſecun
do genitum filium ſuum Kazimirũ pro rege mitteret, quia Mathias rex eo/
rum exterminium, per ſpolia, & improtectionẽ a Thurco eis ſtrueret. Rex
itaq; ſecundogenitũ ſuum cum duodecim milibus equitũ & peditum, inter
quos mille Thartari erant, in Hungariã miſit, qui uſq; ad Nitram peruenit
& illic conſedit, & nemo ex Hungaris ad eum uenit, nec ſumptus inexpediti
onem, & bellum ſecũdum promiſſa præbuit, ſed fide uariata, Mathiæ regi
in Buda cõmoranti ſubſidia ferebãt. Et quom donatiuũ deficeret, Almani/
cus exercitus, qui apud principem Kazimirum merebatur, diſceſſit, quẽ plu
res aulici regis Poloniæ, Kazimiro principe filio eius deſerto, in domos re/
uerſi ſũt. Poſtea obprobria & aliqui eorum carceres paſſi. Hoc cognito rex
Mathias, cum nouo exercitu Kazimirum, in Nitra uallare appropinquãdo
diſponebat, qui ex Nitra feria quinta in die ſancti Stephani Prothomarty/
ris, nocte cum aulicis egreſſus, tam præcipiti curſu nullo perſequente in Ila/
wa caſtrum ſuarũ partium peruenit, ut ſexaginta quadrigas illum ſequẽtes,
ab agreſtibus intercipi permiſerit, Paulo Iaſſenſki cum quattuor milibus ar
matorum pro defenſione Nitræ relicto, quam egregie contra regem Mathi
am defendit. Et facto pacto uerſus Turzecz in comitatu quattuor milium
armatorum diſceſſit. Hunc rex Mathias rupto pacto, inſequutus eſt, ſed co/
gnito Pauli Iaſſenſki, & ſui exercitus animo obſtinato retrorſum abiit. Et
quattuor loca incaſtellata ſcilicet Ilauiam, Turcz, Michalow, & Vbyena
expugnauit, quintum uero præſidium in Stropkow, in obſidionẽ non perue
nit. Inflatus ea fœlicitate Hũgariæ rex, plura figmẽta de ſuis tropheis, qua/
ſi exercitũ principis Kazimiri, de quindecim milibus acie conflixiſſet, & plu
ribus clenodiis, & uaſis præcioſis ſpoliatum, de Pannonia turpiter eieciſſet,
ſummo Pontifici & pluribus regibus & principib9 orbis, ad potentiã & glo
riam ſuæ

Reſiſtentia electionis.

Vladiſlaus Graccouiam egreſſus.

Vladiſlai exceptio & coronatio.

Nuncij Hungarorum.

Dolus Hungarorum in Vladiſlaum.

Mathias rex Hungariæ dolos kazimiro ſtruit.

Ficta victoria

riam suæ uirtutis perscripsit. Ioannem Strigonieñ Archiepiscopũ ex Wratislauia oriundum, Ioannẽ Quinqꝫecclesieñ, & alios afflixit. Armigeri qui apud Pannonias militauerant, in Poloniã reuertentes, dum stipendia illis tardius soluerẽtur, in bona ecclesiastica dioecesis, præsertim Graccouieñ seue ac crude, deinde in quoslibet obuios grassari libere cœperunt, etiã in suburbiis Graccouieñ affuerũt, & apparuerunt.

Duo Cometes notabiles.

Duo Cometes præfatorũ malorum causæ, unus in autumno præcedentis anni, ualde magnus & rubens, ante lucem auroræ oriens, caudam antrorsum & in occasum porrigens, uno mense uel circa durans. Ego in puericia mea ad litterarum palestram cum pedagogo ante lucanum pergens, sæpius eum inspexi, artem astrorũ nondum sciẽs quam quom conquisiui. Cometem Mathucam aut militem de natura Martis, per finem signi uirginis, & per libram gradientem iudicaui. Alter Cometes in proximo scilicet in Ianuario, anno Christi 1472 apparuit, solem post occa um suum sequens, caudam uersus orientẽ post se satis longam trahens respectu tamen præcedentis multo minor fuit, qui duobus mensibus uel circa perdurauit. Scioqꝫ ꝙ talem Astronomi dominũ Astone, de natura Mercurii & parum Saturni nuncupant, primo sub Aquario transiit, postea sub piscibus & Ariete, semper solem sequens.

Duratio insignis.

Subsequutus fuit ingens ardor caliditatis & siccitas quasi per tres æstates, litesqꝫ & bella in Hũgaria, in minori Polonia, Bohemia, Germania, Burgundia, & Francia emerserunt.

CAPVT LXIII.

Legatus papæ ad kazimirũ.

IN hoc anno Marcus, natione Venetus tituli sancti Marci præsbiter Cardinalis Patriarcha Aquilegieñ, ad Kazimirũ Poloniæ regem, a Sixto papa quarto missus, Graccouiam die Saturni, quarta mensis Iulii aduenit. Kazimirus Poloniæ rex, obuiã illi p sonaliter Vieliczkam uersus, cum Kazimiro filio in comitatu insigni exiuit, Et a processionibus omnium ecclesiarum, ac uniuersitatis magno honore, a tribus tandem filiis regis, Alberto, Alexandro, & Kazimiro pulchre coram perorantibus, exceptus fuit. Altera die splendido prandio refectus, & audientia illi die sequenti concessa, cõmemoratis perniciosis criminibus Thurci, pacem cum Hungariæ rege multipliciter persuasit, obsecrans regẽ, ut quæ armis quæsiturus erat, per conditiones pacis susciperet, & cum cæteris Catholicis regibus contra Thurcum in arma prodiret. Ex Graccouiaqꝫ transiens, in Nissam & postea in Oppauiam, Cardinalis Marcus pacem inter reges Poloniæ & Hungariæ cõponere nitebatur, nec efficere potuit. Concitauerunt ergo Poloni, & immiserunt in Hungariã belligeros pedites, qui nationis polonicæ fuerunt omnes, fratres appellati. Hos rex Mathias in duobus montibus, Modragora & Bukouiecz, quos in Hungaria incastellauerãt, expugnauit & contriuit.

Exercitus Polonorũ a Mathia rege deuictus.

Et in principio sequẽtis anni 1474, misso Tarczithomasz cum sex milibus armatorũ, oppidum Smigrod nocte intempesta, oppidanis nihil suspicantibus, clam conquisiuit, & arcem machinis expugnauit. Deinde oppida Iaszel, Brzostek, Colaczicze, Fristath, Dambrowdzal, Dubla, Pilsno, & uillas prope ducentas incendio conflagrauit. Et oppidũ Crosno uallando, libere in prædis & cœdibus grassabatur. Donec per constitutiones pacis

tutiones pacis

tutiones pacis a rege Hungariæ Mathia, tarde impetratas, gentes ipsius in
Hungariã fuerũt reuocatæ. Conuersusq; contra Petrum Comorowski Po-
lonum de nobilitate ciphorũ, sub eo munitiones & castra Rosemberk, Hra-
dek, Zabnyecz, Vetus castrum & sancti Nicolai, & Likawa expugnauit.

Petrus Comorowski.

Castro uero Horawa in quo se concluserat, octo milibus florenorum redem-
pto, cum omni suppellectili in Poloniam ipsum abire permisit. At Kazimi-
rus rex Poloniæ, in rege Mathia, suas & Wladislai regis Bohemiæ iniurias

Kazimiri ultio

ultum iri uolens, die Veneris duodecima Augusti, anni præfati, ex noua ciui-
tate in Mstow processit, & exercitum polonorum, Lithuanis & Thartaris il-
lum augentibus, ac sexaginta milia pugnatorũ estimatum, collectũ, in Slesi-
am uigesimasexta Septembris promouit, & duobus oppidis Cruczbork &

Ingressus in Slesiam eiusdẽ

Biczina conquisitis, cætera obmisit. Odraq; apud Chrapkouicze superato,
statiua prope Olauiã tenuit, ubi pabulatores eius die Mercurii, duodecima
Octobris in ortu solis, exercitus regis Mathiæ de Wratislauia, in qua se cõ-
cluserat, emissus, iuxta uillam Swonouicze inuasit, & facile fudit. Quomq;

Conflictus.

tumultuarii milites & caterua Thartarorũ accurrisset, grãdis instaurata fu-
it pugna, regeq; Kazimiro uexillum maius cum aulicis & Lithuanis mitten-
te, sub ducatu Pauli Iassenski, extemplo hostilis exercitus terrore nimio agi-
tatus, terga uertit, fugientesq; passim cœsi & capti sunt. Numerus desidera-
torũ mille, captiuorum uero insignium sexaginta erat. De captiuis fuerunt,

Desiderati & captiui.

Vlricus Perstenski, Petrus Haugwicz, Paulus Karwath, & cæteri. Venit tã-
dem die Lunæ. 24. Octobris Wladislaus rex Bohemiæ, cum uiginti milibus
quoq; maior pars erat peditum, per regem Kazimirum, adhuc statiua circa
Olauiã tenentem, hilariter exceptus, & dudum exspectatus. Ipsius eñ cau-
sa bellum gerebatur, exinde ad Wratislauiã coniunctis exercitibus itum est
& ciuitas ex una parte, a longe tamen, est obsessa, sed non expugnata, quia
absq; ordine omnia fiebant, populationeq; & pabulationẽ absq; duce agen-
tes intercipiebãtur. Intãtum ut omnes turres & omnia ergascula Wratisla-
uieñ captiuis polonorũ impleta fuerũt. Casualiq; exorto incendio, quod uẽ-

Captiuitas polonorum.

tus augebat uehemens, multi mortales, equi plurimi, & currus cum uictuali-
bus quingenti, tanto exercitu opem non ferente, absumpti sunt. Repertæq;

Ignis uehemẽtia Vratislauię

fuerũt in semiustis quadrigis pixides diuinissimum sacramentũ eucharistiæ
continentes, & intellectum est, conflagrationẽ ignis, plagam fuisse dei. Vi-
dens autẽ Mathias rex Hungariæ, utrumq; regem cum tot gentibus nihil a-
gentem, timiditate quæ eum inuaserat, deposita, gentes suas in terras Vielu-

Mathiæ audẽtia.

neñ & maioris poloniæ misit, quæ illas oras frequentibus incendiis, rege Po-
loniæ non obstante uastarunt. Irruerãt & gentes ducis Nicolai Oppolieñ in
oppidum Clobuczko, sed ab oppidanis magna clade deuicti sunt. Caspar
Szak, & Melcher Leber cæteriq; homines ducis Kozuchouieñ, & terrige-
næ Glogouieñ, oppidum Miedzirzecz, negligenter obseruatũ, nocte intem-
pesta incenderũt & receperunt, arcem uero Sandiuogius Capitaneus, auro
ut fertur illis tradidit. Qui omnem illam oram usq; ad ciuitatẽ Posnanieñ in
spoliis & incendiis afflixerunt. Accidit deinde in exercitu Poloniæ & Bohe-
miæ regũ, caristia, fames, dissinteria, & æpidimie. Coactiq; sũt ambo reges

Sinistra fortuna exercitus Polonorum.

sufferentias

ſufferentias, quæ ab illis a rege Mathia Hungariæ expetebātur, concedere & certis habitis tractatibus fœdera in duos annos cū dimidio concluſa ſunt cum maxima Polonorum & Bohemorū iactura, qui nulla re memorabili geſta, diſceſſerunt. Rex autē Mathias Hungariæ, more ſuo litteras ad ſummū Pontificem, ad Imperatorē Romanoꝝ, & alios Reges ac Principes ſcripſit, ſuam potentiam efferendo, & regum Poloniæ atq; Bohemiæ extenuando.

Litteræ Mathiæ.

Scripſit & Gabriel frater minorum Epiſcopus Agrieñ, poſtea Cardinalis, carmina inuectiua contra Polonos, quæ incipiunt. Bruma uenit, nix alba ruit, migrate Poloni. O fugite ad proprios algida turba lares &c. Cui ex aduerſo Gregorius Archiepiſcopus Leopolieñ pro Polonis reſcripſit. Garrula lingua tace, nec ſenſu nec ratione, Vlla uales, uerba pudenda uomis &c.

CAPVT LXIIII.

Anno autē domini 1477 inſtigante, ut ferebatur, rege Hungariæ Mathia, Cruciferi Pruſſiæ defectionem parabant, & Nicolaus Comorowſki caſtra quædā incaſtellauit. Miſſo uero Petro Donin Caſtellano Siradieñ, cum ſexingentis equitibus & quadringentis peditibus. Adiuncto ei Ioanne Biali, in Mariemburk Cruciferi cū quibus duces Mazouiæ pactū habuerunt a defectione ceſſerunt. Iacobo quoq; Dabienſki Palatino Sandomirieñ & Capitaneo Graccouieñ aduerſus Comorowſki expedito, caſtra Barwald, Szefflari & Ziuiecz, per obſidionem ſub ſeptem ſeptimanis conquiſita ſunt. Et caſtrum Barwald ualde ſpiſſum & forti muro munitum, iubente rege Kazimiro deiectum & ſolo equatum eſt. Ziuiecz uero incendio deletum, Szefflari Marco Ratoldi, eo q̄ pecunias a rege in eo haberet inſcriptas, eſt reſtitutum. In anno quoq; ſequenti bellum contra regem & regnum Martinus Treſlar Magiſter Pruſſiæ, & Nicolaus Tungen occupator Varmieñ Epiſcopatus reſumebāt, ſed ex tempore deciderunt. In annoq; 1479 Nicolaus Tungen in Piotrkow ueniens, regi Kazimiro reconciliatus, iuramētum fidelitatis præſtitit. Tandem & Martinus Treſlar Magiſter Pruſſiæ, omni ꝑtinacia depoſita, die Saturni, nona Octobris eiuſdem anni, iuramentum fidelitatis regi in arce nouæ ciuitatis, in præſentia oratorum regis Hungariæ, Stephani Comitis Scepuſieñ, & Vēceſlai Beczkowſki Bohemi, præſtitit. Anno autē domini 1485, die Iouis, quindecima Septembris, quæ fuit in craſtino exaltationis ſāctæ Crucis. Stephanus Palatinus Valachiæ iuramentū fidelitatis cum ſuis Boyariis regi Kazimiro in Kolomya oppido Ruſſiæ præſtitit. Vbi nōnulli ſtipendiarii Bohemi, qui noctu exercitum præfati Stephani Palatini inuadentes deprædati fuerant, rege mandante, capite truncati ſunt. Acceptoq; exercitu mercede cōductoꝝ a rege, Stephanus Palatinus Thurcas graſſātes, de Valachia expulit, & duces exercitus remuneratos, una cū exercitu in Poloniā remiſit. Et quia Thartari ſæpenumero terras Ruſſiæ & Lithuaniæ uaſtabāt, rex Kazimirus contra eos Ioannem Albertū terciogenitum expediuit, quo aduentante, Thartari ad ſua ſe receperunt. In anno quoq; domini 1489 iterum contra eoſdem miſſus, decima die menſis Iulii de Graccouia exiuit, & Thartaros circa ſceſoſa loca compræhenſos fudit, & reliquos diſſipatoſe terris Ruſſiæ effugauit, ad

Caſtrum Barwald demolitum.

Homagia kazimiro pręſtantur.

Ioannis Alberti in Thartaris victoria.

uit, ad genitricemq; cum triumpho & gloria rediit. Mathia autẽ rege Hungariæ, in Vienna Auſtriæ morte abſumpto. Anno domini 1490, die Lunæ, quinta menſis Aprilis, dominica ſiquidem Palmarũ quom letaretur ex peroratione legatorũ regis Franciæ, inter prandendum ficus afferre ſibi iuſſit, quas quom ab aulicis conſumptas didiciſſet, nimio furore & ira captus, in Apoplexiã incidit, qua oppræſſus mugitus quoſdam ædidit, inſenſibilis tamẽ iacuit. Donec in craſtino poſt palmarũ ſpiritũ exalauit, tũc Ioannẽ Albertũ ab Orſag. i. cõmunitate nobiliũ in Rakoſz electũ, rex Kazimirus in Hũgariam miſit. Qui die ſolis 27. menſis Iunii, cum notabili exercitu ſummo mane diuinis officiis ex mandato feſtinanter peractis, de Graccouia egreſſus, per Sandecz & iuxta Caſſouiã tranſiens, uſq; ad Peſt peruenit. Compertoq; q Wladiſlaus germanus eius ſenior natu, & rex Bohemiæ a põtificibus & potentibus regni Hũgariæ dudum uocatus, & dominica circa exaltationis ſanctæ Crucis, quæ fuit decimanona mẽſis Septembris, in regem Hungariæ in alba regali fuiſſet coronatus, & Budæ reſidentiam tenens, oppidum Peſt & loca uicina gente armata aduerſus Ioãnem Albertũ oppleſſet, a Peſt retrocedẽns, Caſſouiã obſedit. Caſtrumq; Szariſz & oppida Aperies, & Cibinium cum adiacẽtibus in deditionẽ accepit, ſed & nouam ciuitatem ſeu Riuulum dominaꝝ, per quoſdam ſuos armigeros expugnauit, quod Hungari perpendẽtes, & Caſſouienſibus obſidione laborãtibus ſubuenire cupiẽtes. Pro concordia fratrum inſtabant, & eam circa carniſpriuium in præſentia præfatorum principum & fratrum in campo iuxta Caſſouiam confecerũt. Vt Wladiſlao Hungariam tanq̃ rege legittime coronato poſſidente, Ioannes Albertꝰ ducatum in Sleſia maioris Glogouiæ cum Kozuchow, Wladizſlaw & poſſeſſione oppidorũ olim ducis Zeganeñ acceptaret & teneret, quod & factum eſt. Sub eo tempore puta circa feſtum Epiphaniarum, ſydus crinitum quod Cometẽ uocant, ſubtercia facie piſciũ apparitione emerſit. Ab aſtrologis dominus Aſtone nominatum capite nõ magno, cauda uero prolixiore, ſed tenui & paruæ lucis, de natura Mercurii, ſequebaturq; ſolem poſt occaſum, cauda poſt ſe ad orientem protenſa. Tametſi concordia fratrum cõflata fuiſſet, & decreto firmato, Glogouia cum certis oppidis Sleſiæ duci Ioanni Alberto aſſignata eſſet, ſimul & per Capitaneũ ipſius Ioãnem Polak, in uſufructum & poſſeſſionẽ acceptata fuiſſet. Attamen Ioannes Albertus pſuaſus de Hungaria minime exiuit, quod Hungari moleſte ferentes, Stephanum Comitem Scepuſieñ, & regni Hungariæ Palatinum ac gubernatorem cum duodecim milibus armatorum aduerſus eum deſtinarũt, quo cum in kalendis Ianuarii alias prima Ianuarii ãni Chriſti 1492 circa occaſum ſolis cõgrediens, Ioannes Albertus facile ſuperatus eſt, quoniã dumtaxat bellatorũ duo milia habebat. Nox tamen atra non parum adiumenti ſuperatis & fugientibus præbuit. Dux quoq; Ioãnes Albertus a ſuis in tenebris derelictus in captiuitatẽ Huſſaronum uenerat, quem ex loquela quidam aulici cognoſcentes, ſingillatim unus poſt alterum cum clamore (ut putarentur plures) accurrentes eripuerunt, & in Aperies deduxerunt. Et ſequentibus diebus p compoſitionẽ facta pace, Hungari uerſus Budam, dux uero Albertus Graccouiam

Mathiæ regis obitus.

Succeſſor ſibi eligitur.

Diſſenſio pp̃ter regnum.

Apparitio Cometes.

Ioannis Alberti permanentia in Hungaria.

Stephanꝰ Comes Scepuſieñ aduerſus eum pugnat.

Ioannes Albertus ſuperatus.

couiam diuertit, quem uenientem, Graccouienses honorifice suscipientes in
arcem Graccouieñ deduxerunt. Et illic usq; in diem mortis Kazimiri genito
ris sui permansit. Kazimirus siquidem genitor ipsius & rex Poloniæ, post fe

kazimiri ęgritudines.

sta paschæ eodem āno 1 4 9 2 sensim ex profluuio uentris in Lithuania ægro/
tare cœpit, & quom sui philosophi restringere aut noluerunt aut non potue
runt. Monachorū minorū de obseruantia, quos uulgariter Bernardinos nun
cupāt, accepto consilio. Pane grossissimo ac nigerrimo Lithuanico in Gred/
no uentrē constrinxit. Et exhilaratus in suos medicos inuexit, q̄ relligiosorū
medicina pluris ualeret q̄ in arte medica doctorum. Cœpit tamen statim se/
cūdum pedes tumere, quod quom nec fratres, nec philosophi curarent, Iaco
bum de Zalesze suum medicū percōtādo requisiuit. An adhuc spes esset
sanitatis, qui quom respondisset minime, tanq̄ fortis athleta imperterritus
subiunxit, ergo moriēdum est, & medico addente, utiq;. Vadas ergo inquit,
astanti, pro confessore & pro sacerdotibus, ut mihi salutaria præbeant sacra
menta. Perceptis itaq; rite sacramentis, & testamēto facto, in priuatis & ab
ditis locis centū milia aureorū ostendit, quos inter filios partiendo, Ioāni Al
berto minimā sortem designauit, quonia inquit in Hūgarico bello multa ab

kazimiri mors

sorpsit, sicq; in pace mortuus est, in castro Grodneñ, die Iouis, septima men/
sis Iunii proxima ante festum Penthecostes, ut eiusdem mensis principiū exi
cium mortis esset, cuius finis inicium regni & coronæ erat. Regnauit autē in
Polonia quadragintaquinq; annis, absq; decemocto diebus. Nō computatis
duobus ānis & medio, ab interitu germani sui Wladislai in Thracia, quibus
regnum Poloniæ uacauit. Relatus autē & adductus Graccouiā, eadē die sci
licet undecima die mēsis Iulii, quæ est dies trāslationis sancti Benedicti post

Pompę funebralis descriptio.

meridiem, in dextra parte sacelli noui sanctæ Crucis, per reginam Elizabeth
consortem eius constructi, sepulturam accepit. Cuius opera mausolum est
superpositum marmoreum, cum supereminentia lignorum rubefactorum.
Erat autē maxima pompa tam in sepultura q̄ in exequiis, cohonestāte & fu
nebria peragente regina Elizabeth, cum filiis, Prælatis, Pontificibus, & Ba/
ronibus regni. Aderant processiones totius urbis, & equites armati cū uexil/
lis secundum numerū prouinciarū, quibus dum uiueret imperabat. Aderat

kazimiri statura, mores, & gesta.

& uniuersitas studii Graccouiē: clerici, & plebis multitudo copiosa. Fuit au
tem rex Kazimirus proceræ staturæ, secundū anteriorē capitis partē a uerti
ce per totum caluus, faciei oblongæ & macræ, uocis blesæ, ab ineunte ætate
usq; in finem uitæ semper uenator & auceps. Canes uenaticos plurimū dili/
gens, quod ex uno exēplo cognosce. Dū Wladislaus dux Ribniceñ & Plczi
neñ, fatuus agnominatus, donaria Wladislao regi Bohemiæ missa interce/
pisset, & parsum iri sibi præcaretur. Canes inquit uenaticos dumtaxat red/
dat, & cætera possideat donaria, tanq̄ canes maioris ualoris fuisset rebus cæ
teris. Fuit homo semper sobrius, aquam bibens, uinum, siceram, ceruisiam,
& pharmacū nunq̄ gustans, & odorem eorum execrans atq; fastidiens. Inue
nerem procliuus, balnea & tomentationes crebras amās. Commessationi &

Pacientia eius.

cōmestioni indulgens ac intentus, laboris, frigoris, fumi, uenti, æstus patien/
tissimus. Postq̄ ex ducatu Lithuaniæ in regem Poloniæ assumptus esset, cle

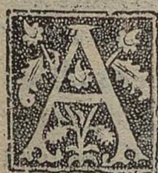
rum perturbauit

rum perturbauit, praecipue pro Episcopatu Graccouień contendentes. Deinceps uero ad tempora uitae, eum multū ueneratus, ad prādia saepenumero uocabat, ut quottannis Graccouiā ueniret, Praelatos, Canonicos, Doctores & Magistros aleret, & prandiis oppipare instructis reficeret. A subditis suis pecunias corrogabat, petebat, & mutuabat, promissi memor & uerax. Mutuataq; persoluens, regios prouentus, castra & oppida arendans & inuadiās Edificia negligens, ita ut pleraq; castra sui dominii colapsa ruerēt, aut tectis denudata priuarentur. Coniugis suae reginae Elizabeth feruidus amator, & ab ea reciprocis adamatus amoribus, ut foelix coniugium inter eos ore omnium diceretur. Prolem quoq; frequentē & numerosam, mares sex, foeminas septem procreauit. Ex quibus quattuor reges fuerunt. Wladislaus primogenitus rex Hungariae Bohemiaeq;. Ioannes Albertus, & Alexander. Item Sigismundus, reges Poloniae successiue regnantes. Kazimirus autē secundo genitus, ptisi praefocatus, in Vilna tumulatus requiescit. Et ut fertur pro sāctitate uitae miraculis coruscat. Vltimus filius Fridericus, Cardinalis tituli sanctae Luciae in septem soliis, Archiepiscopus & primas Gnezneń, Episcopusq; Graccoēsis fuit. Septē aūt filiae fuere. Heduigis maior natu Georgio duci Bauariae desponsata. Sophia secunda filia Ioanni Marchioni Brādenburgeń. Anna quinta filia Boguslao duci Stolpeń & Stetineń. Barbara sexta filia Georgio duci Misżneń. Vltima earum Elizabeth Legnicensi duci nupta. Elizabeth autem tercia inter filias immatura morte praeuenta, in sepulchro Heduigis materterae Graccouiae tumulata quiescit. Similiter Elizabeth inter filias quarta in pueritia occumbens, in dextra parte chori sepulta est. Insuper rex Kazimirus cum Cruciferis fratribus Theutonicis in Prussia longum & periculosum gessit bellum, quos tandem post quattuordecimum annum superauit ac domuit. Et resurgentes iterū & iterum tanq Hercules claua, Idram renascentem, & Antheum e terra surgentē occidit & silere coegit. Glorificet ergo deum Polonia, q castra & ciuitates munitas, labore alienigenarum constructas, per regem Kazimirū regno Poloniae contulit, ut custodiret legem domini & iustificatiōes eius requireret, quēadmodum in psalmo centesimo quarto dicitur. Dedit illis regiones gentium, & labores populorū possederūt, ut custodiāt iustificationes eius & legem eius requirant.

Proles kazimiri sex⁹ utriusq;

Expressio potentiae suę in Prutenos.

CAPVT LXV.

Nno domini 1447 Sbigneus Episcopus Graccouień ecclesiam Collegiatam in noua Sandecz cum aliquot Praelaturis & Praebendis fundauit. Eodem anno multa spolia & furta in regno poloniae sub hyemem per raptores & fures de Slesia & Hungaria suborta fuerunt. Et non erat defensor, rege Kazimiro in Lithuania manente Anno domini 1448. Veniente ex Lublin a rege Kazimiro in Graccouiā Baptista Episcopo Camerineń nuncio apostolico. Praelati & Capitulum Graccouień, Consulatusq; & ciues Graccouień in mille quingentis equis, splendide obuiam exeuntes, eum susceperunt. Vniuersitas aūt Graccouień nullam ei, etiam monita & rogata, reuerentiam facere uoluit, quoniā concilio Basiliensi, & non papae electo, assistebat. Propter quod praefatus Episcopus Baptista contra

Raptores in Poloniam.

176

Baptista Episcopus Camerineñ Graccouieñ uniuersitatis hostis.

ptista cõtra uniuersitatẽ fremebat, & eam beneficiis priuare conabatur. Ac cum consensu regis de regno expellere, quem Sbigneus Cardinalis & Episcopus Graccouieñ persuasionibus suis abducebat & mitigabat. Et ut fertur ipso redeũte Romã, Nicolaus papa qntus, φ arrogãter & minus prudenter egisset, eũ in cõspectũ suũ admittere noluit. Et exinde tabefactus, præ tristicia in breui uitã finiuit. Eodẽ ãno Ioãnes de Huniad gubernator regni Hungariæ numeroso & forti exercitu coadunato, Thurciã alias Græciam intrauit, & quom ad campũ Cossowo peruenisset. Imperator Thurcorũ cũ tricẽtis milibus equitũ, & sexaginta milibus peditum superuenit, ubi feria quinta ante Lucæ euangelistæ æquo marte pugnatũ est. Altero die Hungarorũ exercitus occidebatur, & a multitudine Thurcarũ concludebatur, ita φ con fractus in nocte fugam iniit. Sabbato autẽ pauci ex Polonis & Bohemis in castris remanentes, a mane ad meridiem machinis & balistis se tutabantur tandẽ ad extremũ uicti, fere quindecim milia occisi sunt. Capti autẽ fuerunt duodecim milia. Ioannes autem de Huniad fugæ se cõmittens, solitarius in Rascia in quodam castro de mandato dispoti Rasciæ captus fuit. Et ad iuramenta ac promissa Prælatorũ & Baronum Hungariæ, dato filio eius in obsidem, dimissus erat, qui liberatus non solum castra promissa non reddidit, sed & quæ iuris Dispoti erãt expugnauit. Anno domini 1449. Felix papa quintus, olim Amadeus dux Sabaudiæ nũcupatus cessit, & publice papatum resignauit, & sublatum est scisma, quod fere decem annis durauit, ueriu adagioso teste. Lux fulsit mundo fœlix Nicolao. Eodem anno Nicolaus papa quintus misit Capellum Sbigneo Episcopo Graccouieñ per Ioannẽ Dlugosz seniorem Canonicũ Graccouieñ. Felix Sbigneus Cardinalis qui trino capello redimit⁹ erat. Ab Eugenio quarto, & Felice quinto, Item a Nicolao quinto, quolibet eorũ ad sua suffragia ipsum Cardinalatu alliciẽte. Anno domini 1451 Dauid Imperatoris Thurcorũ fratris filius Mustapha nominati a rege Kazimiro optauit, ut ei per terras suas in Cõstantinopolim transire liceret, quoniã Omarath imperator Thurcorũ diẽ ultimũ obierat. Annuit Kazimirus suæ petitioni, & remuneratũ cũ cõductoribus remisit. Cassus tamen suus fuit labor, Thurci em̃ iam alium imperatorẽ elegerãt. Anno quo supra annum Iubileũ Nicolaus papa quintus, pro uniuerso regno Poloniæ, & magno ducatu Lithuaniæ ad intercessionẽ Sbignei Cardinalis Graccouieñ concesserat, q a mense Decembri ad finem Augusti durauit. Eodem anno grãdis pestis in terris maioris Poloniæ inualuerat. Anno præfato 1451 Iskra de Brandis cum quattuor milibus militum. Ioãnem de Huniad gubernatorem regni Hungariæ, sedecim milia ducentem, feria tercia in uigilia natiuitatis Mariæ, circa Luczencze fudit, quia inchoato prælio, magna pars exercitus gubernatoris fugere cœpit, quam gubernator a fuga cohibere non ualuit. Anno domini eodem feria quinta decima mensis Februarii, quæ fuit dies sanctæ Scolasticæ, dux Bolesłaus Switrigal in castro Luczko mortuus est. Anno domini 1453 quoniã duces Ianussius Osziuanczimieñ, & Przemisłaus Tosseceñ regionem Polonicã deprædabãtur. Ioannes Szekoczki Capitaneus, & Ioães Kuropatwa Succamerarius Lublineñ, pro Capitaneis electi cum

Ioãnes de Huniad Thurciã ingressus.

Poloni & Bohemi victi.

Scisma decem annorũ ruptũ.

Sbigneus

David Constantinopolim petit.

Iubileus cum peste.

Iskra victor in Ioãne Huniad

Switrigal obitus.

ctis cum gentibus præcio conductis contra eos miſſi, illico caſtrũ Oſwãczim obſidione cinxerunt, & ipſum in poteſtatẽ regis & regni redegerunt, Et Ioãnes de Czizow Caſtellanus & Capitaneus Graccouieñ in eo locatus eſt, do nec Oſwãcimieñ dux pecunias pro ſtipendiariis expoſitas ſolueret, aut ipſe cum terra ſua feudum regi præſtaret. Eodem ãno exercitus Thartarorũ Podoliam uaſtabat. Ioannes uero Laſcz adminiſtrator in Zukouiecz, nobilis de domo Pomiany cum aliis adminiſtratoribus, uidens ſe hoſtibus imparẽ, in campo Kraſnew, nocte omne illud robur Thartarorũ proſtrauit. Deinde interdiu reliquos exercitus Thartarorũ (qui haud longe aberant) aggreſſus ducem Thartarorum, deo fauente occidit, & reliquũ agmen thartarorum in fugam cõuertit, preda de manibus ipſorum erepta. Anno præfato. 53. ſupra mille quadringẽtos Cõſtãtinopolis Græcorũ metropolis, per Mahumeth imperatorẽ Thurcorũ, die. 29. Maii capta eſt. Poſt. 54. diem oppugnationis Imperator Græcorũ Cõſtãtinus nomine, pugnans obtruncatus eſt, turba populorum trucidata. Matronæ & uirgines ad libidinem raptæ. Saluatoris noſtri ſimulachrũ in cruce pendẽtis deriſum & cõtemptum præcedentibus qui dicerent. Hic eſt chriſtianorum deus, in caſtra delatum, ſputo, luto, & ſagittis iactatum eſt. Pera Ianuenſium ciuitas, ſimile periculum uerita, miſſis nunciis deditionẽ fecit. Thurco autem mandante, turres & mænia rupta, & ſolo æquata ſunt. Cãpanæ ſublatæ & in machinas reſolutæ, & 16. milia aureorũ pro tributo impoſita ſunt. Eodem anno dux Ianuſſius Oſzwancimieñ caſtrũ Oſwanczim obſedit, qui cũ ignominia & iactura ſuorũ repulſus. Antiquum caſtrũ per patrem ſuũ ruinatum Volek nuncupatũ reformauit. Et ex eo nõ ſolum terrã Oſwanczimieñ, ſed & confinia regni ſpoliauit. Barones itaq; regni, rege abſente & in Lithuania cõmorante, Volek obſederũt, & pacem cõcluſerũt. Et quia Polonis ducem Ianuſſiũ patrimonio ſuo uiolenter ſpoliari iniuſtũ uidebatur, ex pacto ei uiginti milia latorũ groſſorum pro terra Oſzwancimieñ dederãt, & de ea perpetuo ceſſit. Ladiſlaus rex Hũgariæ & dux Auſtriæ, Pragæ in regem Bohemiæ eodem anno ſcilicet 1453 dominice die qui fuit feſtum Simonis & Iudæ, per Dionisium Cardinalem & Archiepiſcopum Strigonieñ coronatus eſt. Peracta autẽ coronatione, ut quiſq; ſecundũ arbitrium ſub una ſpecie uel duplici cõmunicaret, conceſſit. Ipſe tamen rogatus, hereticorum eccleſias nunq̃ intrauit.

Ioannes dux Oſwancimieñ uictus.

Ioannes Laſcz Thartarorũ uictor.

Cõſtãtinopolis captiuitas.

Pera Ianueñ ciuitas capta.

Caſtrũ Volek reſtauratum.

Ladiſlai regis Hungariæ coronatio.

CAPVT LXVI.

ANno domini 1455 feria tercia poſt palmarum, quæ erat prima dies Aprilis. Sbigneus Cardinalis & Epiſcopus Graccouieñ Sãdomiriæ, dum paſſio domini in eccleſia Sãdomirieñ cantaretur mortuus eſt. Ex Sandomiria in Graccouiã delatus, feria quarta paſchæ, quæ fuit nona Aprilis, in medio chori ſub urna erea, per eũ dum uiueret ordinata, ſepultus. Et tres capelli rubei ſuper ſepulchrum ſuſpẽſi ſunt quorũ iã nullus apparet, qm̃ a tribus ſũmis Pontificibus Eugenio quarto. Felice. 5. & Nicolao quinto Cardinalis factus erat, quod perraro uni contigit. Exegerat annos uitæ. 66. in pontificatu Graccouieñ annos. 32. in Cardinalatu uero ſedecim. Teſtamentum ſuum eccleſiis, monaſteriis, ſtudentibus,

Sbigneus Cardinalis Epiſcopus Graccouieñ mortuus.

177

ægenis & miserabilibus personis, & non suis propinquis distribui iussit. Anno præexpresso feria secunda Penthecostes, quæ fuit 26. Maii hora uesperarum, dum mechanici in campo auē sagittarent. Ignis de domo Thomæ lorificis Consulis Graccouieñ proxima ædi sancti Petri erupit, & Castrēsem & Canonicalem plateas, & quattuor ædes sacras scilicet sanctorum Petri, Andreæ, Martini, & Mariæ Magdalenæ cum collegio Canonistarū cōsumpsit. Duæ dūtaxat domus canonicales magistri Nicolai Spiczmeri Cātoris, & IoānisDlugosz Canonici Gracco: egre defensæ fuerūt. Ab eo ergo tēpore sagitatio galli ad octauam in diē ferialem non festiuū, diem scilicet Lunæ post trinitatis proximum translata est. Eodem anno interierant frumenta & sequuta fuit caritas annonæ. Insuper prædicto āno 1453 tercia Octobris monasteria fratrum minorū de obseruantia in Posnania, Costen, Wschowa, & Cobilino per ciues fundata sunt. Anno domini 1456 Nicolaum de Thurza præsbiterum, gerentem se pro Scolastico Graccouieñ, & germanū eius patruelem de Gnoinik clericū, gerentē se pro Canonico Graccouieñ (& uterq; eorū sub uiuis beneficia impetrauerat) eculei pœna examinatos, & furtum quo ordine egerūt confessos. Consulatus Graccouieñ intra muros Graccou: portæ sancti Floriani proximos mucrone percussit. Et supposita fuit Graccouia interdicto, usq; quo Wladislaus primogenitus regis Kazimiri nascere tur. Natus autē erat feria secūda post dominicam Oculi, quæ fuit prima mēsis Marcii, post horam terciā noctis, & in octaua paschæ per Thomā Episcopum Graccouieñ baptisatus. Is diu in Hungaria & Bohemia rex pacificus quē pax uelut umbra corpus sequebat, fœliciter regnauit. Anno præfato Crux auctoritate apostolica cōtra Thurcam prædicabatur. Imperator autē Thurcarū Albam regalem Rasciæ, ad fluenta Sawi & Danubii sitam, obsedit, tredecimq; hebdomadis continua quassatione, turres, & muros solo prostrauit. Ioannes autē Capistranus cum octingentis cruce signatis de Buda per Danubium in nauibus demissus castrum introiuit. Ioannes uero Huniad cū gente armata per terrā aduenit, & fortissima pugna, sine ulla pausa tam in die q̄ in nocte fuit, donec uictoria ex alto catholicis data, Thurci cū suo imperatore in fugam uerterentur. Et christiani centum insignes machinas, sexaginta quattuor galeas & multitudinem captiuorū consequuti fuerūt. Gloriabatur itaq; pater Ioannes Capistranus, ꝙ cum bubulcis & ruralibus, pugnaces Thurcas deo iuuante contriuisset. Gloriabatur & Ioannes de Huniad gubernator regni Hungariæ, ꝙ robore, militia, & perseuerātia eius Thurcos superatos, & imperatore eorum Mahumete uulnerato, ad extremum profligauit. Sed ambo eodem anno absumpti, gloriæ finem imposuerunt. Nam Ioannes de Huniad in mense Augusti mortuus est, uir in armis & administratione bellorum celebris. Ioannes uero de Capistrano. 23. in Vlak oppido Hungariæ Christo spiritum reddens. In ecclesia conuentuali .s. Mariæ ordinis sancti Francisci eiusdem oppidi sepulturā accepit. Eodem anno post Viti Cometes ad septemtrionē quātitatis mediocris apparuit, tota nocte usq; ad ortū solis apparens. Duratio autē eius uno mense exacta est. Anno domini 1457 Ladislaus rex Hungariæ assistentiam primorum consiliari/

orum

Magna incineratio Graccouię.

Caristia annonę.

Interdictum Graccouię.

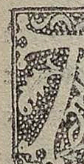
Cruciferi contra Thurcum

Ioannes Capistranus cūm suis cruce signatis.

Mahumetes uulneratus & profligatus

Ioānes de Huniad mortuus atq; Capistranus.

Cometes.

orum Hungariæ nactus. Ladislaum filium gubernatoris, interfectorē Vlrici Comitis Ciliæ capite trūcauit, & Mathiā germanū eius cū amicis & comē salibus in carceribus captiuatū obseruauit. Eodē āno die Mercurii. 21. Septē bris hora completorii, Elizabeth regina Poloniæ in Graccouia Heduigim filiam parturiit. Anno quo supra Kazimiro rege Poloniæ conuentionē in Piotrkow agente. Nuncius est allatus Ladislaum regem Hungariæ & Bohemiæ ac ducem Austriæ, cui uirgo Magdalena regis Franciæ filia, fuit despō sata, in die Ceciliæ subito infirmatum, in die sancti Clementis diem obiisse. Ac in die beatæ Katharinæ in ecclesia Prageñ, in sepulchro protaui sui Karoli imperatoris esse sepultum. Et nouam sponsam ex medio itinere reuersā fuisse. Varii autē fuerunt rumores de morte eius. Vulgatiori tamē & crassiori sermone, Georgius de Poszdzebrad de morte sua insimulabatur, & eo præsumptuosius ꝙ se in regē Bohemiæ erexit. Insimulabatur & Ioanna Georgii Poszdzebralski uxor, ꝙ in pomo regi dato, ueneno interlito mortē procurarit. Interiit autē rex Ladislaus anno ætatis suæ decimonono.

Interfector Vlrici Comitis Cilię.

Ladislai regis Hungariæ & Bohemors

CAPVT LXVII.

ANno domini 1458 die dominico. 22. Ianuarii, quæ fuit sācti Vincencii. Mathias Ioannis de Huniad olim gubernatoris Hungariæ filius, tredecimum agens annū Apud Budam nondum ex captiuitate, qua per Georgiū de Poszdzebrad gubernatorē Bohemiæ detinebatur solutus. Et Michael Szuladin auunculus eius, qui cum quinqꝫ milibus gētium aduenerat, in gubernatorem regni Hungariæ electus Et pro liberatione electi regis quinquaginta milia aureorum congesta sunt. Apud Pragam uero in quattuor tēporibus cinerū, Georgius Poszdzebrad Gubernator Bohemiæ, in regem Bohemiæ, feria quinta āte dominicā Oculi, quæ fuit secunda dies Marcii electus est. Vir in administradis rebus bellicis prouidus, sed erroribus Viclephistis plurimum deprauatus. Die autē dominico post sancti Georgii quæ fuit ultima Aprilis, per Augustinum Episcopum Iaurieñ, assistentibus sibi Vincentio Vacieñ Episcopo, & Prothasio electo Olomunceñ Girzik in regem. Ioanna uero consors eius in reginā Bohemiæ coronati sunt. Eodem anno Hungari contra Nicolaū Comorowski, & Thelephum, uictoria potiti sunt. Ioannē autē Iskra, & Petrum Rathkouiecz, certis castris & munitionibus exuerūt. Die quoqꝫ dominico Pethko costes circa Pothok oppidum hungariæ cum Thelepho cōgressi, omnes eius copias confixerunt. Pressit etiā Georgius Bohemiæ rex Austriā bello, nec prius destitit, donec certa fierent pacta, per quæ illi Vlricus Eczinger de uenatione Ladislai regis insimulatus, traderetur. Eodem anno feria quinta, in uigilia sancti Francisci, tercia Octobris in aurora. Elizabeth regina secundum filium progenuit, cui nomen Kazimirus imposuit. Anno domini 1459 Quidam Barones, quorum princeps Nicolaus Frisiaczki erat, Mathia reiecto, Fridericum imperatorē, & Austriæ ducem, in regem assumpserūt. Qui electioni a paucis factæ consentiens, totam Hungariam bello ciuili inuoluit exercitibus utriusqꝫ regis concurrentibus atrox bellum fuit. Ad extremū tamen Cæsarinis uictoria cessit. Tādem pace perpetua composita, sub his cō

Mathias de Huniad e captiuitate liberatus.

Girzik in regē Ioana uxor in reginam Bohemię inuncti.

Nicolaus Comorowski & Telephus ab Hūgaris victi

Austria oppressa.

kazimirus.

Fridericus rex electus.

F 4 ditionibus

Fridericus & successores titulum regni Hūgariæ habent.

ditionibus, ut Cæsar Fridericus titulo regni Hungariæ, sibi & suis successo/
ribus retento, coronam materialem regni hungariæ, per Elizabeth apud il/
lum depositā, redderet. De administratione regni hungariæ, ad uitā dumta/
xat Mathiæ cœderet, post mortem sibi successurus. Pro restitutione quoq;
coronæ Mathias rex, Friderico octuaginta milia aureorꝝ solueret. Dum pax
sub his conditionibus completa est, rex Mathias a Cæsare in filiū susceptus
tum primum se coronari in regem, in alba regali huiusmodi corona obtinuit
& procurauit. Anno domini 1460 die Iouis. 27. mensis Decembris in die Io/

Ioānis Alberti natiuitas.

annis euangelistæ filius tercius Kazimiro, ex Elizabeth in Graccouia hora
duodecima natus est. Cui nomen binonimū Ioannes Albertus inditū est. An
no domini 1461 die Mercurii, quinta mensis Augusti, apud Graccouiā Eli/

Alexandri natiuitas.

zabeth regina quartum filiū enixa est. Qui a Ioanne Pniowski Archidiaco
no & administratore Graccouieñ baptisatus, Alexander uocitatus est. Eodē
anno Sophia Poloniæ regina, Wladislai regis Poloniæ relicta, ex nimia saci
etate melonum febre acuta cōtracta, ad extremum paralisi tacta, omnibus

Sophia Poloniæ regina mortua.

sacramentis procurata, in castro Graccouieñ die Lunæ. 21. Septembris, ho/
ra uesperarum mortua est. Die uero Lunæ. 27. Septembris, apud maiorem
ecclesiā Graccouieñ in sacello. s. Trinitatis, quod a fundamētis quadrata pe
tra erexerat, & octenario numero ministrorū, clenodiisq; & indumētis regiis
splendide dotauerat, celebri apparatu funeris sepulta, uno & quadraginta
exactis annis, ex quo regi Wladislao cōiugio coniuncta, in Poloniæ regnū

Epitaphiū eius.

aduenerat. Carmine tali celebrata. Sāguine clara ducum Russiæ clarissima
quondam. Laudibus ipsa meis gloria summi fui. Iuncta Polonorū diuino fœ
dere regi. Contraxi populos in mea uota meos &c. Anno domini 1463, Ma
humeth imperator Thurcorū, accepto & expugnato regno Bosnæ. Cœpit

Rex Bosnæ a Mahumeto captus.

regem Bosnæ in castro fortissimo Iaycze, & eum sagitis militū necauit. Rex
uero Hungariæ Mathias, aliquas arces & presidia Thurcarum expugnans
Emericum Diak hominem magnæ factiuitatis regem Bosneñ prefecit. Ar/
cemq; Iaycze, quam septem milia Thurcarū egregie tutabātur, longa obsi/
dione macerans per deditionē cœpit. Sub tempore illo Poloni militares, re/
gis Mathiæ pauci numero, quorū Felix de Panyow genere Godzaba, & Io
anes Albus de Sreczkow genere Doliua, ductores erāt, quattuor milia thur

Polonorꝝ milites Hungaris Prelati.

carum noctis tempore inuasorū profligarunt. Septingentos autē equestres
Hungaros quorū Sokolopeter ductor erat, quoniā deserētes socios suos pre
fatos Polonos, abscesserant, Mathias rex obiurgatos, capitibus eorꝝ braccis
impositis & uultibus uelatis, extra castra non nisi post triduum reuersuros,
ut cæteris in exemplum forent, propulit. Anno domini 1464 Pius papa se/
cundus generale pessagium cōtra Thurcam instituit. Ad quod plura homi/
num milia crucem apud Graccouiam assumentes. Feria tercia paschæ, q̄ in

Cruciferorum in Iudeos seuitia.

terciam Aprilis cadebat, in Iudeos & eorum domos ad uesperū irruerunt, et
confractis tam domibus q̄ sinagoga iudaica, uniuersas substantias eorum di
ripuerunt, trigintaq; homines de utroq; sexu trucidarūt. Cætera uero multi
tudo iudeorum in æde Ioannis de Tanczin ad portam se receperat. In crasti/
no uero ampliori seditione gliscente, uix caterua iudeorum defensa, in arcem
Graccouieñ

Graccouieñ est deducta. Eiusdem ãni sexta Maii, hora prima noctis regina Elizabeth filiã genuit, quæ die solis quartadecima Iunii per Ioãnem Episcopum Graccouieñ baptisata, Sophia nomen accepit. Anno domini 1465. Wladum superioris Moldauiæ principem, Mathias rex Hungaræ quasi cũ Thurca cõtra illum sentiret captiuauit. Radul autẽ germanus Wladi Mahumeti thurcarũ imperatori adherens, tributarium se illi prestitit, & prefatam maiorem Moldauiã ab illo regendam sub tributo suscepit. Oppidũq; Kilia, quod Greci Likostomos appellant, exclusis hungaris occupauit. Veritus Stephanus Palatinus Valachiæ Thurci uicinitatem, & ipse in tributum Thurci concessit. Habita tandem cõspiratione cum ciuibus Kiliæ, porta una subserrata, Stephanus Kiliam sub noctis medio comprehendit. Duosq; arcis Capitaneos, qui forte ad nuptiarũ solennitatem inuitati, delicatius epulati fuerãt, in oppido offendens. Vnum cœpit. Alterũ uero in arcem effugientem, terrore & spe uitæ ac munerum q̃ offerebantur affectũ corrupit, & arcem in potestatẽ Stephani tradidit. Maxima, his auditis thurcarũ Cæsar frangebatur molestia & ira. Sed nuncium Stephani cum tributo & muneribus ad se missum captiuatum quem tenebat, honoratũ remisit, & excusationes de interceptione Kiliæ ad satisfactionem accepit. Eodem anno die solis, nona Maii, in festum trinitatis cadente, sub missa maiori Elizabeth regina Poloniæ in castro Graccouieñ filiam partu septimo effudit. Quæ altero die solis sedecima Maii baptisata, Elizabeth est uocata. Eodẽ quo orta fuerat die anno sequenti mortua, Graccouiæ in sepulchro Heduigis matertera sepulta. Anno prefato die solis. 26. Maii, infra contionem ad populum, Clipeus ecclesiæ sancti Frãcisci Graccouiæ inter chorum & corpus ecclesiæ consistens, decidit. Post quem turris altissima eiusdem monasterii a Boleslao pudico duce Graccouieñ, cum ambitu circa summitatẽ, magnifico sumptu edificata, quoniam & eidẽ clipeo adherebat, & per incendium debilitata fuerat solotenus decidens, corruit. Et columnas ac testudinem in corpore. In choro uero testudinẽ pro aliqua parte concussit. Neminẽ tamẽ ex hominibus lesit

Sophia filia. 6

wladus capt⁹.

kilia capta.

Elizabeth. 7.

Ruina partium ecclesiæ sancti Francisci.

CAPVT LXVIII.

Nno domini 1466 Ioannes Rokiczan, Bohemicæ heresis uertex, & auriga dolosus, subita paralisi percussus, apud Pragã loquendi usum ammisit. Iustissimo dei iudicio, ut qui lingua scelera tissimam heresim extulit & predicauit, lingua languidata puniretur. Eodem anno circa medium mensis Augusti. Eczigeri imperator Thartarorum Przecopensiũ absumptus est. Qui sub omni tempore sui imperii pacem optimam cum regno Poloniæ & terris Russiæ custodiuit, & tenuit. Eodem anno pestis in regno Poloniæ uiguit. Anno preexpresso Georgium Poszdzebradski regem Bohemiæ tanq̃ hereticum 23 Decembris omni honore. Paulus papa secũdus Romæ priuauit, & omnes subditos regni Bohemiæ ab eius obedientia & iurisditione absoluit. Ipsumq; ac filios suos & posteros ad consequendas quaslibet dignitates & honores inabilitauit. Anno domini 1467 Rege & regina Poloniæ in uilla Kozmice in Radomieñ districtu, supra Istulam propter pestem cõmorante, quintus filius sed octaua proles natus est

Paralisis Ioannis Rokiczan.

Inabilitatio Gyrsik cum ꝓle.

les natus est, die Iouis, prima Ianuarii sub noctis medio in diem succedentem
fonte baptismi a Ioanne Episcopo Graccouień, in eodem loco regeneratus,
Sigismudus. 8
Sigismundi nomē sortitus. Post duos germanos reges Poloniæ uita functos,
in Polonia his diebus regnans. Die Saturni quarta mensis Aprilis, ante con/
Lodouicus de Erlichauszen magister Prussiæ mortuus.
ductum paschæ prefati anni. Lodouicus de Erlichauszen Prussiæ Magister
uigesimus nonus, quindecim diebus infirmatus, apud Konigs berk mortuus
est, & in ecclesia Zambień tumulatus, quom annos decemocto in Magistra
tu exegisset. Tribus de Palatinatu Moldauiæ uidelicet Stephano, Petro, &
Berenden, aliquot annis contēdentibus, & se de prosapia Alexādri Palatini
descendere differentibus. Stephanus quoniā astu, factiuitate, & solertia pre
stabat, facile aliis duobus exclusis, apud Valachos principatū obtinuit. An/
no autē predicto 1467 Mathias rex Hungariæ contra eum ueniens, & Berē
Conflictus ob Valachię pręfecturam.
den Valachiæ preficiens, ac Palatinum institués, per Palatinum Stephanū
in oppido Banya profligatus est, tribusq; uulneribus rex sauciatus, de loco
certaminis in lectica elatus est, & multa milia Hungarorum occisa. Hæc est rei
ueritas, q̄uis hungari regi Mathiæ blandientes, aliter factum retulerunt. Eo
anno Poloniam pestis & caristia turbauerat. Anno domini 1468 die Iouis. 27
Aprilis, post horam sedecimam. Elizabeth regina in castro Graccouień se/
Fridericus. 9
xtum filiū, nonam uero prolem parturiit, qui Fridericus appellatus est. Hic
Victorinus filius Georgij regis Bohemię
Cardinalis tituli. s. Luciæ in septem soliis fuit. Eodem anno Victorinus filius
Girzikonis regis Bohemiæ. Monasterium Pulger in Austria, eiectis monia
libus incastellauit, De quo adueniente exercitu Friderici imperatoris, in Mo
rauiam ad castrū Spelberk, quod Brūnæ imminet, fugit. Mathias autē rex
Hungariæ, bellum Bohemiæ & Morauiæ illaturus, exercitū suum circa op
Mathię exercitus.
pidum Austriæ Lauy, in loco paludinoso collocauit. Ad quē Georgius Po/
dzebradski, rex Bohe: cum exercitu haud modico, pedite q̄ equite magis re
ferto, aduenit. Et quattuor heddomadis aut amplius neuter exercitus quom
esset ad prope, in dimicationem uenit, sed de pace tractatus fuere, re aūt infe
Regressus Georgij.
cta, & fame premente. Georgius Bohemus campum deserens, Bohemiam
rediit. Filium tamen Victorinū apud oppidum Morauiæ Trebiczow suæ
ditionis reliquit. Mouit & illico Mathias Hunga: castra, & illa oppido Tre
biczow applicuit. Pro cuius conquisitione suburbana incendit, ex quo incen
dio oppidum corrupit. Victorinus autem periculum incendii uitaturus. in
monasteriū ante muros oppidi, expulsis monachis, se recepit. Rex uero hun
Victorini secessus.
gariæ Victorinū in monasterio obsidere cœpit, fameq; premente, Henricus
Girzikonis alter filius cū nouo Bohemorū exercitu superuenit. Ad quē Vi/
ctorinus nocte diem Penthecostes antecedente, quæ fuit quinta Iunii, cū mil
le tricētis peditibus egressus, & hostilem custodiā dirumpens, in castra Hen/
rici deuenit, & magna sui spe hunga: regem fefellit. Arx uero seu monasteri/
Trebiczow Mathię cœdit.
um Trebiczow, illis discedentibus, regi hūgariæ eo pacto est dedita, ut lice/
ret omnibus incolumibus media parte armorū & equorū relicta, discedere.
Anno domini 1469 Thartari Pzrecopeń Nardulab expulerūt, qui in Mos/
kouiam fugiens exulauit, & fratrem eius Mengligeren substituerunt, quem
egre illis Caphenses, apud quos hospitabatur, imperii Thartarici ingentem
collisionem

collisionem ueriti, restituerunt. Presato anno Mathias rex hungariæ Bohemiam uersus montes Cuthne bello pressit. Ad quem Georgius Poszdzebradski cum quinq; milibus equitum, & decemocto milibus peditum superueniens, inducias pacis usq; in diem circũcisionis domini duraturas, solitarii inter se concluserunt. Rex itaq; Mathias primũ in Olomunez intrauit. Deinde Wratislauiã die Veneris 26. Maii aduenit. Vbi cũ magna pompa & gratitudine, ac processionũ honore susceptus est. Et tercia die a ciuibus homagio accepto, sequentibus diebus fere omnes duces Slesiæ homagium prestiterunt. Exeunte autẽ inde rege Mathia, & oppidũ Visztelie obsidente, Victorinus Girzikonis filius de accenso oppido erumpens, non sine suorũ clade captiuatus est, & in Budam missus. Eodem anno Stephanus Palatinus Moldauiæ cum mille octingentis equitibus tantummõ Transsiluaniã spoliauit. Et Petrum suũ aduersarium, qui patrem eius occiderat, quẽ rex Mathias fouebat, intercepit & capite truncauit. Anno quo supra Mamak Imperator Thartarorum Vltrauolhanus, tripartito exercitu, duas turmas in terras Russiæ & Lithuaniæ, terciam in Valachiã misit. Hanc Valachi conflixerunt, & filium imperatoris Mamak uiuum captiuauerũt. Quem processu dierum Mamak minis recuperare posse ratus. Cẽtum legatis ad Stephanum Palatinum missis, superbe denunciat, ut filium eius libertati redderet. Stephanus autẽ ingentis uir spiritus, ea legatione irritatus, filium suum sub legatorum conspectu, in quattuor petias diuisit. Omnesq; legatos, uno dumtaxat excepto, cui naso abciso, & ad Mamak remisso, ut factum illi nunciaret, in palos subfixit. Eodem anno Hẽricus de Plawen Magister nouus Prussiæ comiter a rege Kazimiro acceptus, ius subiectiõis die solis ultima Decẽbris prestitit. Et ex dieta Protrkouieñ reuersus, apud Thorũ inter prandendum subito apoplexia percussus, e tabula in terrã prolapsus est, & organis loquendi cõclusis, die Martis secũda Ianuarii mortuus est, ac in Konigsberk reductus. Illic die Veneris quinta Ianuarii sepultus est. Post cuius mortẽ Hẽricus de Richtemburk, magnus Cõmendator, ad locum tenendũ Magisterii, donec uerus eligeretur Magister, suffectus est.

Mathias Bohemiã affligit

Fœdus initum

Mathiæ aduentus in wratislauiam.

Homagium capit.

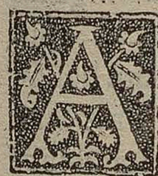
Victorinus captus.

Thartaro℞ clades enormis in principe Mamak.

Hẽricus de Plawen interitus

Henricus de Richtẽburk magister Prussię.

CAPVT LXIX.

ANno domini 1470 die Veneris tredecima Iulii. Mahumet thurcarum imperator, Euboiam insulam Greciæ tunc a Venetis tentam, inuasit. Et Nigropontum ciuitatem illius insignem expugnando solo equauit. Vndecima uero Octobris exercitus Thurcarum satis debilis, per alpes & nemora Hungariam ingressus, usq; ad Zagrabiam libere grassatus, decem milia captiuorũ utriusq; sexus in miserabilem captiuitatem deduxit. Quo malo inescatus geminata uice, circa festum natiuitatis Christi Pannonicam orã, nullo resistente, iterum uastauit. Anno domini 1471 ex castro Cloczko & cæteris locis presidiũ Girzikonis Wratislauiã & uniuersam Slesiã, spoliis, incendiis, & cœdib9 afficiebat. Item duces Przemislaus Tessineñ, Venceslaus Rathiborieñ, & Ianussius Gliuiceñ ab una. Et Venceslaus Ribniceñ ab altera, partibus, mutuo & ciuili bello se consumebant. Item moneta noua & leuis grossorũ in Wratislauia cudebatur. Eodem

Mahumetus Euboiæ inuasor.

Exercit9 Thurcorum in Pannoniam.

Intestina Slesitarum bella.

Mors Stiborij Episcopi Plocensis.

tur. Eodem anno Stiborio Episcopo Plocen̄ mortuo, Capitulum Plocen̄ die electionis tripartitum, pro festo trinitatis, tres ad pontificatū, Stiboriū Archidiaconum Plocen̄, Andream Opporowski, & Kazimirū ducem Mazouiæ elegit. Sixtus tamē papa ternis litteris, Friderici imperatoris Romanorum, propria manu subscriptis permotus, Kazimiro duci Mazouiæ minorenni, quia decemocto annorum, de Plocen̄ ecclesia die Lunæ, sextadecima Decembris. Andreæ uero Opporowski de ecclesia Varmien̄, Nicolao Tūgen dudum ad illam promoto, in Camienen̄ translato, eadem die prouidit. Fuit autē Kazimirus dux & prouisus Plocen̄, ex patre Boleslao duce Mazouiæ matre autē Barbara principe Russiæ progenitus. Item iā anno expresso Isabek alias Isaac Satrapa imperatoris Thurcarum, Bosne regnum tunc detinens, cum quindecim milibus equitū, ex Bosna in Croaciā in Carniolam trāsgressus, inopinatam excursionē ingerens, & omnia ferro & igne uastans, tribus illic mensibus absq; omni repressione libere immoratus, uiginti milia hominum pecorum ritu, in perpetuā seruitutē detrudēda abegit. Nulla deniq; mora facta captiuis Catholicorū in arces & ciuitates ditionis suæ conductis per eandem uiam qua uenerat Carniolam reuersus, alia rursus uiginti milia hominū impune abduxit. Quom uero Fridericum imperatorē apud Ratisbonam agere conuentū sensisset, cum quindecim milibus equitū mirabili celeritate, per Croaciā in crastino Penthecostes circa occasum, ad portas & mœnia Laybaci uenit. Postridie uero copias partitus, partem unam per alpes, qui Carniolam a Stiria diuidunt, transmisit, & triginta milia hominū capta abduxit. Alteram per Sauum in Illiricū. Terciam per Transsiluaniā ultra Danubium, cladibus omnia complens ægit. Anno domini 1472 die solis, tredecima mensis Maii in meridie, apud Graccouiā Elizabeth regina quintam filiā, decimam uero prolem, effudit. A Ioanne Episcopo Graccouien̄ Rrzeszowski baptisata, Elizabeth nomen accepit. Eo anno Huszakassen imperator Persarū, qui ex homine obscuro, in uirū maximum frequentibus uictoriis clarus euaserat, Contra Mahumeth imperatorē thurcarū, & filium eius Baissetum uenit, & eos graui clade conflixit. At illi ignominiam abstersuri, maiori multitudine collecta, iterum contra Huszacassen cum quadringentis milibus equitum, & magna multitudine peditū uenerunt. Huszacassen aūt auxilia Caramanni & Thartarorū Cæsaris consanguineorū suorum habēs, omnem thurcarū exercitum mirabili strage deleuit, & ciuitatem Trapesunde in Asia inuadēs, cum toto imperio Trapesunde cœpit. Exinde mirabili celeritate ciuitatem Sinapolim in Natulia expugnatā, obtinuit, & cōtra thurcas fœlicior indies factus. Nūcios etiā notabiles ad Kazimirū regē Poloniæ circa medium Iulii Graccouiā ingressos, fauores & subsidia contra Mahumet imperatorē thurcarum experens, misit. Qui sibi denegati non fuerunt. Anno predicto 1472 In die decem miliū militum, quorum festū in diē Lunæ 22. Iunii cadebat. Ioannes Dlugosz senior Canonicus Graccouien̄, contenta to Ioanne de Szebnia plebano duabus prebendis Sandō: & Kelcen̄. De ecclesia parrochiali in rupella conuentualem per Ioannem Rzesowski Episcopum Graccouien̄ creauit, & monasterium fratrū heremitarū, beati Pauli primi

Captiuitas christianorum a Thurco.

Diuisio exercitus Thurcorū.

Elizabeth. 10 proles.

Huszacassen Persarum Imperator fortunatus in Thurcos.

Fundacio fratrū in Rupella

primi heremitæ fundari obtinuit. Vt horis diurnis & nocturnis laudes deo & beato Stanislao concinerentur. Contentato etiam Stanislao Bieczki altarista sanctæ Crucis eiusdem ecclesiæ per aliud beneficium. Et medietate census magistri montium in Zuppa Vieliciensi apud Spitkonem de Melstein coempto, perpetuo consensu regio accedente. Prouentus pro uictu fratrum præfati loci in Rupella idem Dlugosz adiecit. Eiusdē anni æstate thurcarū exercitus ex Bosna egressus, Illiricum & Slauoniam uastauit. In mense Septembri terras Patriarchatus Aquilegieñ, a Venetis occupatas, descendens, & usq; ad castellum sancti Danielis excursiones in foro Iulij faciens, citra duodecim milia hominum in seruitutem abægit. In mense deinde Nouembri, apud Goriciam & per totam Histriam, terribili clade in sexum utrunq; seuiendo, ferro & igne omnia, nullo principe resistentiā opponente, complebant

Thurcorum sæuicia bellica.

Anno domini 1473 Mahumeth Cæsar thurcarū contra Huszacassen in Natulia omnes gentes suorū principatuum collegit. Preter senes, impuberes, & fœminas, pr elio tamē cōserto, uictoria Huszacassen prouenit. Et de exercitu thurcarū quinquaginta sex milia occidit, & centū quinquaginta sub bassas. Item thurcæ ex Bosna Corinthiam & Stiriam fere totā eo anno sunt depopulati. Eodem anno Ioanne Gruscziński Archiepiscopo Gnesneñ in domo Abbatis Thiniceñ in Craccouia die Veneris, octaua Octobris mortuo, rixa illico & contentio inter germanos eius, Bartholomeū Castellanū Calissieñ ex una, & Nicolaū Cosmider Pincernam Siradieñ ab altera, partibus, pro oppido Coszmin & uillis ad illud pertinentibus, exorta est, quæ Archiepiscopus uiuens grandi pecunia apud Hinczam de Rogow, pro Bartholomeo fratre coemerat. Et lis & occisio pluribus annis etiā inter filios eorū durauit. Anno predicto incendia crebra in regno Poloniæ fuerūt. Nam die Martis 26. mensis Iulij, Stradomia cū ecclesijs & monasterijs sanctæ Hedwigis & sancti Bernardini arsit. Altera die apud sanctimoniales sancti Andreæ igne consurgente, monasterium cum ecclesia sancti Andreæ, platea Canonicalis. Item & platea Castreñ conflagrauit. Arserūt & oppida Vieliczka, Conin, Bels, Chelm, Lubowla. Item clara tumba alias Mogila cum omnibus officinis. Euenerunt talia incendia ex nimia siccitate, qua annus iste in omni Europa, & in uniuerso regno Poloniæ multū feruidus & siccus fuerat. Intantū ut flumina desiccarentur, pr opter Cometes precedentes in anno domini 1471 & anno 1472. Alij præsumebāt Mathiam regem Hungariæ immissis incensoribus Polonis huiusmodi incendia effecisse. Anno quo supra 73 supra millesimū quadringen. Celeberrimus ac egregius uir magister Ioannes de Canthi, prope Oswāczim oriundus, Professor & lector ordinarius sacræ theologiæ in Gymnasio Craccouieñ. 24. Decembris, in uigilia natiuitatis christi mortuus est. Et in ecclesia sanctæ Annæ sub ambone prefata uigilia sepultus. Qui eodem anno, signis & miraculis coruscare cæpit, & usq; in hanc diem uarios languores, diuersosq; morbos hominum & iumentorū diuina propiciatione, ad uota & inuocati onem nominis sui releuat, ut ascriptione Decalogi sanctorū dignissimus inueniatur. Verū quēadmodū cæteri beati in hoc regno Poloniæ, in factis & prodigijs mirabiles & gloriosi, sic & ipse Ioānes Cāthinus canonisari negligi tur. Hic

Mahumeti cōtra Huszacassen conflictus.

Crebra incendia Poloniæ.

Causa eorundem.

Doctoris Canthi interitus.

Opera pietatis eius.

tur. Hic operibus misericordiæ insudans, pannos, & calciamenta pauperibus quottannis ære suo comparando distribuebat. Nonnunq̃ diebus frigidioribus uiso paupere non calciato, se exuens de calceis inopi algido dabat, & ipse nudipes dimisso uersus terram pallio, ne incalciatus notaretur, domum redibat. Romam peregre proficiscens, a latronibus spoliatus, quom ab eis elongaretur se mentitũ fore clamare cœpit, dicendo non plures pecunias habere, quoniam in diploide aliquot reperiret insutos aureos, de quibus immemor fuit, redirent ergo & eos tollerent. Qui sinceritate ipsius cognita, prius oblata etiam reddiderunt. Interrogatus Romæ a polonis cortisanis, cur Romam accederet, ex quo causas non foueret, & beneficia non impetraret. Respondit peregrinationẽ & Romæ uisitationẽ esse purgatorium, & ut a uicijs purgaretur Romã frequentare. Quom pro ueritate in Conuocationibus Doctorum & magistrorum uerba fudisset. Ad cellam & cellas eorũ accedens, dicebat se diuina celebraturũ, & ideo si in aliquo uerbo quẽpiam cõmouisset, sibi parsum iri obsecrabat. Quandoq; in conuocatione probra & uerba iniuriosa audiens, in pariete dealbato suæ habitationis exterius, uersus ambitum, carbone lineas in alterutrũ finem scripsit. Conturbare caue. Non est placare suaue. Infamare caue. Nam reuocare graue. Et custodiebatur scriptura hæc ne deleretur, donec edificando, paries cũ cæteris habitationibus eiectus fuit. A die aũt mortis eius, usq; in annũ domini 1512 uarijs ægritudinibus oppressi, uoto facto curati sunt octuaginta tres homines. Febricitantes uero tredecim, paralitici quinq;. Vere mortui addicti sunt uitæ pristinæ sedecim. Fere aũt mortui & deplorati sex. Frenetici sex. Demoniacus unus liberatus. Iumẽta morientia facto pro eis uoto sanata duo. Laus tibi Christe, qui in nostro Doctore Canthino quottidie gloriaris. Epitaphiũ postea ad tumbã eius superadditum incipit. Carmine ne sileas mecũ mea tibia laudes. Gentis hiperboreæ cuius nũc gloria celsi. Crescat in immẽsum diuis poscentibus odas. Atq; tuos titulos extremo tempore cerne &c. Vide in ecclesia sanctæ Annæ.

Vitæ integritas

CAPVT LXX.

Legatio ad Kazimirum regis Persarum.

Nno domini 1474 Katherinus Zeno Venetus, uir nobilis & industrius, ad Kazimirum regem Poloniæ, ab Huszacassen rege Persarum cum legatione & litteris in Caldaico scriptis uenit. Summa litterarum & legationis hæc erat. Vt Kazimirus contra Mahumeth Thurcam, hostem fidei christianæ a se aliquotiens uictũ, cũ cæteris Catholicis regibus, primo uere consurgat, certus existens, ipsum Huszacassen cũ decem centenis milibus pugnatorũ pro Thurcæ exterminatione uenturum. Eo anno circa Plsczinam Vencesłaus dux Ribniceñ, & Henricus Podebradski bellum agebant. Mathias autem rex Hungariæ inde occasione sumpta, Plsczinam per Bielik intercepit. Agebat & dux Zeganeñ, bellũ circa VVschowa. Item Aydor filius Eczigeri Thartari in terras Russiæ & Podoliæ circa festũ Ioannis baptistæ exercitũ thartarorũ pannosum quasi septẽ miliũ induxerat, & cũ præda discessit. Anno domini 1475 die Martis decima septima Ianuarij, Stephanus Palatinus Moldauiæ, exercitum Mahumeth Cæsaris Thurcorum, centum & uiginti milia pugnatorum habentem, cui &

Besserabi

Besserabi auxilia ferebant, Valachiã populantem, circa palum Rakouiecz & fluuiũ Berliad, proprio marte, quinq; tantũmodo milibus Siculorũ, quorum terram ab hũgariæ rege abstractam in suam ditionẽ redegerat, magna clade, sed non incruenta suorum uictoria mirabili dei potẽtia fudit. Vix quadraginta milia pugnatorum habens, in quibus maior pars agrestium erat.

Stephanus Voieuoda Moldauiæ uictor in Thurcis.

Nec in superbiam ex hac uictoria elatus, diebus quattuor continuis ieiuniũ in pane & aqua ægit. Per uniuersam quoq; terram suam bannum edixit, ne quis auderet sibi, sed soli deo uictoriam illam appropriare. Cum iudicio omnium uictoria illa ex uno eo stetit, omnem regionẽ Valachiæ, per quã thurcæ ituri erant, longe ante Stephanus Palatinus flammis exusserat, quæ res maximi adiumenti ad uictoriam fuit, Thurcis & equis eorũ macie consumptis. Omnes fere Thurcos captiuos, præter principaliores palis suffixit, cadauera interfectorum cremauit, unde ossium illorum extant aliquot acerui.

Thartarorum strages.

Quattuor duces Thurcorũ principales, & trigintasex signa militaria, manubiasq; nobiles Kazimiro regi Poloniæ in Lithuaniã per primores suos Stephanus transmisit. Rex autẽ hungariæ Mathias scripsit Papæ, Cæsari, & aliis regibus sublimi iactantia, insignem Thurcarũ exercitũ per gentes suas quorum Stephanus Valachiæ Palatinus ductor erat, deleuisse, uanitate solita, alienos sibi titulos uendicãdo. Stephanus tamen palatinus, aliquos captiuos Sixto papæ misit, & scriptis suæ sanctitatis auxilia poposcit. Misit & Mathiæ regi hungariæ pares manubias. Nec his legationibus ad amicos Stephanus contentus. Ad ipsum quoq; infestissimum hostem suum Mahumeth Cæsarem Thurcorũ, insignem legatũ, dona non mediocria ferentẽ misit. Quæstus est se a quibusdam Thurcorũ latrũculis & exulibus temerarie & preter scientiam Cæsaris lacessitum esse. Illam omnẽ furum & exiliatorũ manum, in manu dei potenti confecisse. Petens ut relliquiæ huiusmodi latrũculorum, si quæ in dominia sua refugissent, sibi traderẽtur. Pari supplicio cũ cæteris pœnas meritas soluturæ. At Cæsar legatione huiusmodi exasperatus, legatos iure gentiũ uiolato, in ergastulis aliq̃diu tenuit. Postea omni substãtia spoliatos, pedites & pene nudos Valachiam remisit.

Laus Stephani.

¶ Stephanum uirum admirabilem & uictoriosum, qui sub nostra ætate tam magnificã uictoriam inter Principes mundi primus ex Thurca retulit.

Iubileus Romæ.

Iubileus hoc ãno Romæ celebris, sub Sixto papa quarto, a Paulo antecessore eius prius per uniuersum orbem christianum institutus, agebatur.

Ianussius dux Gliuiceñ captus.

Eodem anno Mathias rex hungariæ, Ianussium Gliuiceñ ducem captiuauit, Et Bitom, Swirkleniecz, Kosle, Olesznicza, & Volow recepit. Venceslaum etiam ducem Ribniceñ, qui & fatuus appellatus est, fortalicio & oppido Plsczina, & tandem captiuitate diuturna molestauit. Anno quo supra duodecima mẽsis Februarii, Consentiente rege Hungariæ & Bohemiæ, Barones apud Pragam concluserunt, ut Wladislaus Bohemiæ rex uniuersam Bohemiã, cum utraq; Lusacia & duobus ducatibus Sweidniceñ & Iaworieñ. Mathias uero Hungariæ Morauiã cum residua Slesiæ parte habeant.

Pactũ Mathiæ Hungariæ & Vladislai Bohemiæ regum.

Quod si Hungarus prior obiret, non suscepto pignore, ad regem Wladislaum uniuersa simpliciter deuoluerentur. Si uero pignore suscepto obiret, ducenta milia florenorum daren-

tur filiis suis, & de omnibus excedere tenerentur. Et eadē uicissitudo in rege Bohemiæ obseruetur. Stante Kazimiro rege Poloniæ in Lithuania, Isaac genere Græcus de Trapesunda, sed secta Mahumetus, insignis ab Huszacassen nūcius in duodecim equis uenit anno eodem, rogans, ut primo Vere cum cæteris regibus Catholicis contra Thurcū consurgere dignaretur. Hunc nūcium quom benigne tractasset, spe optima præditum, Graccouiā qua cupide uidere desiderabat, misit. In qua quū prope mense uno immoratus fuisset ad Mathiam Hungariæ regem in Brūnam, deinde ad summū Pontificem, & ad Venetos transiit, similem legationem apud illos obiturus. Anno prædicto die Veneris ultima Marcii, hora octaua noctis, in urbe Graccouieñ ignis a porta noua usq; ad portā. s. Nicolai omnes domos cōsumpsit.

Legatio ab Huszacassen.

Ignis notabilis.

CAPVT LXXI.

Anno præexpresso 1475 Exercitus Mahumeth Cæsaris Thurcorum ab Andronopoli soluens, ad Caffam insignem Ianuensiū ciuitatem, quæ se ab eius exicio per ānos tres & uiginti, ex quo Constantinopolis capta erat, muris fortissimis & altissimis munire nō cessauerat, manu nauali & terrestri perueniens. Ipsam sexta Iunii cū Thartarici exercitus auxilio obsidendo & impugnando, sexta die per fraudem primorū ciuium Italicorū aliis ignorantibus, cœpit. Et ciuitate potitus, cōtinuo traditores cum uxoribus, pignoribus, & omni familia in uincula cōiectos, ad classem suam deportauit. Vulgo autē pepercit, & in ciuitate illud degere permisit, media parte omnium substantiarū ablata. Quodam tamē processu temporis inde remouens, in perpetuā captiuitatem sustulit, & non nisi Thurcas illic locauit. Thartarorum etiā imperatorē Menglikeron, qui tunc casualiter apud Caffam cum duobus germanis agebat, cœpit. Et tam illos q̄ insigniores Caffensium in Constātinopolim captiuos duxit. Eodē anno horrenda Istulæ fuit inundatio, intantum φ circa Graccouiā undæ operuerant Kazimiriā, Stradomiā, & suburbia, ecclesias & domos aquæ impleuerant, Pontem maiorem quo Kazimiria Graccouiæ iungitur, & omnes pōtes circa Kazimiriā, fregit euertit, & abduxit. Ex imbribus circa festū Iacobi in mēse Iulii causatæ. In mēse Aug: in terris Lancicieñ, Siradieñ, & Mazouiæ, locustæ ad longitudinem unius digiti humani, capita instar uespertilionum habentes apparuerunt. Quæ ex Pannoniis per Morauiā & Slesiam p̄diisse ferebātur. Longitudo cōgregationis earū trium miliarium, & latitudo unius, cum medio miliari fuerat. Volabāt ordinatis aciebus, & preliantium more cognatæ ille acies mutuo congrediebātur. Et una quasi duce surgente, cæteræ ordinibus suis subsequebātur. Loca frugum & arborū in qua cadebāt, deuorabant, nil preter terram & fimū sordidum relinquentes, densitatē earū uix sol penetrare potuit. Anno quo supra, in fine æstatis, Mathias rex Hungariæ, in ripa fluuii Sawe munitionē a Thurco erectam expugnauit & rediit. Thurci uero in magna multitudine ingressi, regnum Hungariæ, nemine resistentiam faciente, usq; ad Varadinum grassati, ciuitatē Varadieñ, sexta die Februarii, & uniuersam eius regionem uastarunt. Locustæ etiā eo anno Hungariam afflixerunt. Anno domini 1476 duodecima mensis Marcii, hora uesperarū

Caffa ab Mahumeti exercitu capta.

Captiuorum primores.

Aquarum inundatio.

Locustarum prodigium.

Thurcarum in Hungariam ingressus.

hora uesperarū, in castro Nyeszoua filiam quintam, prolem uero xi. Eliza/ *Anna. xi*
beth regina parturiuit. Cui in baptismo Anna nomen per Vincentium Kel
bassa Episcopum Culmeñ datū est. Eodem anno post festum paschæ, Prze/
mislaus dux Tessineñ, monasterium fratrū minorum de obseruantia āte por *Monasterium ad Tessen fundatum.*
tam Tessineñ septemtrionalem fundauit. Mahumeth thurcorū Cæsar, con
tra Stephanum Palatinum Valachiæ fremens, contra illum hostiliter ueni/
ebat. Sub idem quoq; tēpus Thartarorum numerosus exercitus, thurco la/ *Mahumetus et Thartari Valachiā ingressi*
turus auxilia, in Valachiam intrauit, & eam prius q̄ thurcus cladibus & ua
stationibus affligere cœpit. Stephanus autē Palatinus omnibus frumentis
& uictualibus, ne hosti in pabulum cederent, igne absumptis, in thartarorū
exercitū intrepidus irruit, & magna clade illum contriuit, tātoq; ardore fu/ *Stephani bellicositas.*
gientes persequutus est, ut plures in fuga q̄ pugna occideret. Deinde in thur
cum, Danubium nauibus superantem, irrupit, & plures occidit. In particu/
laribus quoq; congressibus, dum frumentatū ex siluis ibant, inuadēs, uictor
& superior, singulos captiuos thurcorū aut uiuos excoriabat, aut in palos
suffigens occidebat. Donec Thurca illum in multitudine abundans, exerci/
tu dispartito, a fronte & tergo circūdedit, & sic strennuissime cū suis pugnā
tem thurcus uicit, & non amplius q̄ ducētos de suis prostrauit. De Thurcis *Thurci uictoria.*
uero prope triginta milia cecidisse referuntur. Stephanus autē cū suis ad fu/
tura se reseruans, quo sors ferebat fugit. Cæsar uero thurcorū incendiis Va/
lachiam conterens, & exinde sibi & suo exercitui famē generans, propter in
ædiam ex Valachia abscessit. Mathias autē rex Hungariæ in suam laudem *Falsa laus Mathiæ.*
traducens, scriptis uulgauit, metu sui processus, thurcum fugisse. Quapro/
pter & papa Sixtus quartus, & Ferdinandus Apuliæ rex, principesq; & cō/
munitates Italiæ collatione facta. Ducenta milia aureorū ad conterendum
thurcum illi transmiserunt. Qui ipsis uictoriam & perpetuū thurci extermi
nium promittebat. Sed interim copiosus thurci exercitus, ex regno Bosnæ
subito circa sedecimā Octobris adueniens, totā Carneolam, Corinthiā, par/ *Thurci christianos clade affecerunt.*
tem Stiriæ, Salczburgeñq; & Bombergeñ Episcopatus, grauiter afflixit et
usq; ad montes Italiæ grassatus est, Multas Catholicorū cateruas in captiui
tatem perpetuam abducens. Insuper quinq; propugnacula fortissima ex li/
gnis in littore Histri, in parte inferiori castri Smiderow, per regem Mathiā
fabricata expugnauit. Quibus papa Sixtus, Principes & cōmunitates Ita/
liæ cognitis, tū se primū a Mathia rege Hungariæ circūuentos intellexerūt
Anno quo supra die Martis trigesima mensis Iulii, hora duodecima. Fratri
bus sub eleuatione Benedictus qui uenit, cātantibus. Fulmen cū terribili so
nitu e cœlo ueniens, pinnaculum per modum turris supra ecclesiam sancti *Fulminis ictus notabilis in ecclesia sancti Francisci.*
Francisci percussit & incendit. Ita ut totum tectū eiusdem ecclesiæ exurere/
tur, crucifixum in medio chori pendentem scidit & euertit. Lapides sinistri
parietis detruncauit & abrasit. Vnum monachum occidit, & aliquot homi/
nes propinquos suo flatu, non tamen mortaliter, lesit. Eodem anno Mathi/
as Pannoniorū rex, pro Beatrice filia Ferdinandi regis Apuliæ, Rudolphū
Wratislauieñ, Ioānem Varadieñ Episcopos. Itē Ioānem ducem Oppolieñ,
& cæteros in comitatu sexingentorū equitum misit. Pro die Galli apud Bu/

Beatricis coronatio.

Dracula Besserabię Voieuoda occisus.

dam diem nuptiarũ constituens. Quæ adducta in Albam regalem, feria quinta in die sancti Lucæ euangelistæ coronata est. Et die dominica sequenti thoro regio iuncta est. Eodem anno rex Mathias Hungariæ Wladislaum Draculam Voieuodam Besserabiæ, annis prope duodecim in captiuitate tentũ, restituit, & in Besserabiã remisit, qui fraude serui sui, currendo in equis uelocibus decapitatus occubuit.

CAPVT LXXII.

Przemislai Tessinensis interitus.

Nno domini 1477 Przemislaus Tessineñ dux, tristitia & mœrore (ut aiunt) confectus, q̃ Mathias Hungariæ rex, illum de dimittenda arce & ciuitate Tessineñ, aut de soluendis sumptibus in bellum Slesiticũ in eius liberatione impensis, graui molestatione requirebat. In arce Tessineñ undecima Marcii diem obiit. In monasterio fratrum prædicatorꝝ in Tessin sepultus, unicã tantũmodo filiam Heduigim relinquens superstité. Non tamen illam, sed nepoté suum germanum Kazimirum, filium Boleslai germani ducis Fristateñ, testamento omnium principatuum suum heredem reliquit. Heduigis uero postea Stephano Trécineñ Palatino & gubernatori Hungariæ, Comitiq; Scepusieñ nupsit. Eodem anno Wladislaus rex Bohemiæ, auxilia imperatori Friderico tercio laturus in Austriam uenit, certificatus per Cæsarem de regalibus q̃primum ueniret illi consignandis. Gratissimeq; fuit a Friderico ab uniuersitate & cunctis statibus ciuitatis Vieneñ exceptus. Altera auté die aduentus, feria scilicet tercia post Viti sub magna frequentia populi, in ecclesia sancti Stephani, Fridericus imperialibus indutus regalia regi Bohemiæ contulit. Et tradédo sibi uexilla Bohemica, ipsum de pincernatu imperiali inuestiuit. Omnibus auté pacatis, rege Wladislao ex Austria discedente. Mathias rex Hungariæ intrauit, in Austria & Stiria omnia perturbando, & usq; ad Bauariam grassãdo. Factaq; cõpositione, imperator ei regalia secundo cõtulit, quæ primo Wladislao contulerat & renunciauit de regno hungariæ & octuaginta milia florenorum soluere promisit, quæ tamen non adimpleuit. Anno præexpresso circa festum Michaelis Thurci cum triginta milibus armatorum, omnem regionem circa forum Iulii usq; ad Kunianum, alias ad Kingilianũ depopulati sunt. Tria quoq; milia stipẽdiariorum, quos Veneti circa angusta & clausuras alpium locauerant, facta impugnatione & conquisitione loci, trucidauerũt. Et multos captiuos uelut pecora abduxerunt. Anno domini 1478 quindecima Iulii. Elizabeth regina in Sandomiria sextã filiã, prolem uero duodecimã, enixa est. Quæ a Ioanne Rzeszowski Episcopo Graccouieñ baptisata, Barbara nomẽ accepit. Eodem ãno circa festum sancti Laurencii, thurci omnem Chorinthiã ab oppido Malburgeta, usq; ad Villacum & prope Grecz celeriter trãscurrẽdo, cœdibus & captiuitate omnia fœdarũt. Thartari quoq; sub idem tempus Braczlaw spoliarunt & incenderunt. Anno domini 1479 in Iunio dieta Olomũceñ, inter Mathiã Hungariæ, & Wladislaum Bohemiæ reges agebatur. Conclusa fuit pax inter reges sub conditionibus priorũ fœderum, ut Wladislaus rex Bohemiæ uniuersam Bohemiã haberet. Mathias uniuersam Morauiã, Slesiam, & Lusaciam. Fouebatur tunc

Vladislai Bohemię regis Viennam aduentus.

Thurci cum triginta milia armatorum

Barbara 12.

Fœd⁹ Mathiæ Hungariæ & Vladislai Bohemię regum.

Wladislaus

Wladislaus rex, munificentia & expensis regis Mathiæ. Eodem anno circa festum Galli, Exercitus thurcorum maximus, quinq; Bassarum, in terrā Septemcastreñ circa ciuitatem Cibiniū irrupit. Batheryſtwan autē cum suo exercitu coactus pugnam init, & multitudine thurcorum conterebatur. Interim duo Capitanei partis hungarorū, Knezi pauel & Iaxi, frequentibus nūciis Batheryſtwan sollicitati, habētes secum omnes aulicos regios, & noningentos Rascianos, superuenerunt. Et dimissa fronte thurcorū, in latus studiose irruerunt, magnamq; stragem in thurcis facientes, in fugam eos conuerterunt. Ita ut nō amplius pugna sed strages fuit. Anno prædicto Iwan quod sonat Ioānes dux Mosquæ, uir singularis factiuitatis, ciuitatem amplissimā Nouogrod, a Kazimiro rege Poloniæ neglectam, in suam redegit ditionem. Omnibusq; ciuibus spoliatis, tercia tantūmodo parte cuilibet relicta (quod dictu apud posteros forsan erit parum credibile) tricentos currus, auro dumtaxat & argento, margaritis & lapidibus preciosis, usq; ad summū refertos, ante se de spoliis Nouogrodensium ægit. De suppellectili uero nobilissima sine numero. Anno domini 1480, die Veneris. 29. Maii. Vir celebris conditiōne, ac insignis reputatione Ioānes Dlugosz senior de Nyedzelno, Canonicus Graccouieñ, diem uitæ clausit extremum. Erat autē staturæ proceræ, faciei gracilioris & macræ, nasi longi & aquilini, ætatis grandeuioris & prouectæ, ut ipse de se scripsit. Sexaginta qnq; ānorum, moribus probus, uirtutibusq; fulcitus, industria sagax, sermone eloquens. Inter alia historiarum maximus amator ac lector, & Chronicarū scriptor. Huius Aeneas Siluius de Piculominibus, Poeta Laureatus, deinceps Cardinalis & papa creatus, Pius secundus uocatus, meminit, & in epistolis Sbigneo Cardinali tituli sanctæ Priscæ Episcopoq; Graccouieñ missis, magnifice extollit. Asserendo eum hominē doctissimū, & in promptu habentē eloquentiā, multo sale cōditam. Quem præter nullus tā clare tā diserte tamq; prolixe, res Polonorū in pace & bello intus & foris gestarum, quoadusq; uiueret scripsit. Vnde in hoc anno domini 1480 uita & Chronica ipsius finitur. Preterea scripsit diserto stilo legēdam beatissimi Stanislai, Presulis Graccouieñ & patroni Polonorum gloriosi, uitamq; beatæ Kunegundis coniugis & perpetuo uirginis Boleslai pudici ducis, ac monarchæ Polonorum, in Sandeceñ Cenobio uita functæ & sepultæ. Scripsit & Geographiā, immo uerius Corographiā regni Poloniæ, urbes, castra, oppida, flumina, montes, atq; uillagia, cuius situs & dispositionis sint. Scripsit & libros inuentarios prouentuū cathedralis ecclesiæ Graccouieñ, & cunctarū ecclesiarum Collegiatarum Conuentualiū & parrochialium diocesis Graccouieñ. Ad quem uel ad quos pertineāt, distinctius annotando. Item scripsit familias, arma, & clenodia nobilitatis Polonorum cum origine & causa eorum, & alia opera regno Poloniæ frugi & decorē æternū paritura. Erudiebat preceptor constitutus, illustrissimos natos Kazimiri tercii regis Poloniæ, quibuscū nō paucis annis contritis, dum postulatus & electus fuisset in sedem Archiepiscopalem Leopolieñ, obiit anteq̄ consecrare tur, anno, mense & die quibus supra. In ecclesia sancti Stanislai Kazimiriæ Graccouieñ de Rupella nominatæ, iuxta sepulchrū beatissimi Stanislai tumulatus

Congressus Batherystwan cū Thurca.

En spolium ducis Moskouię.

Ioannis Dlugosz interitus

Vitæ & morū eius descriptio

mulatus. Cuius ecclesiam prefatā in Rupella personis relligiosis Pauli primi heremitæ, & prouisionibus largis ac priuilegiis ante prouiderat ac dotauerat. Principibus filiis regiis, ipsius discipulis, cū cœtu uniuersitatis, prelatorum ac populorum funus eius sequentibus, & exequias cohonestantibus, quibus interfui & predicta omnia uidi. Eodem āno Thurci ciuitatē Rhodis obsederūt, & machinis partes murorū rumpentes, & uarios uariis modis occidentes, murum ascenderūt. Pluribusq; ex utraq; parte cadentibus, repulsi, illatis innumerabilibus damnis, discesserunt. Et in regnū Apuliæ traiciētes, multas clades fecerunt, oppidū Bestiam ad mōtem Garganum deleuerunt, & Hidruntū ciuitatem expugnantes, Archiepiscopū per medium secuerūt, & pene omnes in urbe occiderunt. Sequenti anno audita morte Mahumeti Cæsaris Thurcarū, Alfonso filio regis Apuliæ, & duce Calabriæ expugnāti & subsidia Mathiæ regis Hungariæ generi sui habenti, sese subdiderunt, qui in mancipia ipsos redegit.

Rhodis a thurca obsessa.

CAPVT LXXIII.

Nno domini 1481 die tercia Maii. Mahumetes imperator thurcarum, qui triginta annis, multos populos atrocissimis bellis afflixerat, & suo imperio subiecerat, mortuus est, & in Constātinopoli sepultus. Fuitq; idē mensis mortis, qui adeptionis & expugnationis urbis Constātinopolis fuit. Eodem anno Baissetus, filius ipsius natu maior, in Cæsarem thurcarum electus, Zeliabum fratrem suū minorem imperare gestientem expulit. Qui in insulam Rhodis, causa salutis fugiens, captus est. Et in Franciam per Cruciferos relligionis sancti Ioannis de cruce alba missus, in captiuitate pluribus annis detinebatur. Donec ab Alexādro papa sexto acceptus fuit. Sed Karolo rege Franciæ in Apuliā per Romam cum magna potentia transeunte, & uim papæ inferente. Inter alia clenodia & obligationes a papa Alexandro extractas, acceptus erat. Et anteq; Apuliam rex attigerat, Zeliabꝰ in Campania extinctus quieuit. Anno dñi 1482 pestis seuissima ex Hungaria progressiue transiens, in minori Polonia uiguit. Ab octaua corporis Christi ad assumptionem beatæ Mariæ uirginis, hoc est a medio dierum Iunii usq; ad medium dierum Augusti perdurans. Moriebantur Graccouiæ singulis diebus quadraginta, interdū quinquaginta homines in parrochia sanctæ Mariæ in circulo. Ad sanctum Stephanū uero singulis quibusq; diebus triginta, interdum quadraginta, sic suo modo in cæteris parrochiis. Anno ante sequēti scilicet 1483 deuenit & inualuit pestis in maiori Polonia, Mazouia, & eorum uiciniis, multam frequentiā mortalium occidendo. Eodem anno Pater Simon ex oppido Lipnicza natus, frater minorum prædicator gloriosus & feruidus. Peste quindecimo kalendas Augusti, die Iouis, decimaoctaua Iulii, quæ fuit dies sancti Arnolphi mortuus est, in choro ecclesiæ sancti Bernardini in Stradomya p fratres tumulatus. Sed quum miraculis coruscaret, a fratribus honorifice in corpus ecclesiæ ad sinistram partem translatus & conditus est. Cuius Epitaphium unum est hoc.

Mahumeti mors.

Expulsio fratris.

Pestis magnitudo Graccouiæ

Simon de Lipnicza mortuꝰ.

Lipnicius iacet hic Francisci ex ordine Simon
Diuino frater feruidus eloquio.

Cuius perpetua fruitur iam spiritus aura
Quod probus hic sancte uixerit atq; pius.
Quod decorare dei studuit genitricis honorem
Doctrinam factis atq; probare bonis.
Hunc miranda uides testantur signa beatum
Qui miseris meruit ferre salutis opem.
Hunc igitur studeas tibi conciliare patronum,
Vt uoti compos efficiare tui.

Anno domini 1483, die Iouis in crastino cinerũ, Dux Kazimirus secundoge
nitus Kazimiri tercii regis Poloniæ, ptisi suffocatus Vilnæ interiit, ubi & se kazimiri secundogeniti mors
pulturam accepit. Et post mortẽ prodigiis miraculorũ splendescere fereba-
tur. Anno domini 1484 Baissetus imperator Thurcarum, qui ut ferebatur
ocio deditus, uoluptatibus immersus operã dabat, per suos excitatus & in- Besserabia a
ductus, cum maxima potẽtia tempore Veris in Besserabiã uenit, & Kiliam Baisseto uasta
& Bialagrod obsidendo expugnauit, & in hanc usq; diem possidet. Eo tem- ta.
pore magister Michael de Vielun Collegiatus maioris Collegii Graccoui: Tres præstãtes
cũ magistro Nicolao de Glogouia maiori prædicatore Theutonico, & Ge- peregrini Grac
orgio de Lanczhuth præsbitero ad sanctã Mariã in circulo Gracco: uolen- couiam exeũt.
tes per terram pedestres sanctã ciuitatem Hierusalem uisitare, quũ in Vala
chiã intrarent, Thurco exercitualiter appropinquãte, Kiliam ingressi, capti
uati, & uenditi fuerunt. Biniq; eorum magister Nicolaus prædicator, & Ge
orgius de Lanczhut in Constãtinopoli, per mercatores Venetos redempti,
in Poloniã per Venetias & terras christianorũ redierunt. Magister uero Mi
chael de Vielun ter uenditus & liberatus, de terra sancta cum uno cõuerso
minorũ natione de Kaliss peregre rediens, quia caumata & aeris feruorẽ nõ
uitauit. In Rhodis febribus acutissimis correptus, diẽ obiit extremum. Hic
fuit in omni facultate doctissimus & promptus, Hebraicãq; linguam perfe-
cte profitens & sciens. Eodem anno domini 1484 die Saturni quinta men-
sis Maii, quæ fuit uigilia Pẽthecostes. Cristophorus Saffranyecz de Pyesz Cristophori
kowa Skala, mercatores Graccouieñ ad nũdinas in Lublin trãseũtes, hos, Saffraniecz
Stanislaum Lanthman, Ioãnem Reichil, Ioãnem Nonert, Conradũ Enczi- grassatio.
ger, Swantoslaum & Bartholomeum Sinrich trucidauit. Qui in Gracco-
uiã adducti, in choro ecclesiæ. s. Mariæ in circulo prope sacrariũ iuxta sub-
sellia Vicarioꝝ maturã missã cantantiũ sepulti sunt. Ob hoc itaq; crimẽ &
spolia quæ fecerat, primũ de regno bannitus, tandem per Pyeczik & Szus
circumuẽtus, captiuatus est, & Graccouiã adductus, in testudine reclusus in
arce Graccouieñ detinebatur. Donec sub nundinis post festũ sancti Michae
lis mandato regis Kazimiri capite truncatus, in ecclesia sancti Bernardini se Interitus eiusdem.
pult9 est. Anno domini 1485 Frater Michael ordinis. s. Mariæ de metro de Fratris Michaelis mors.
pacientia beatorũ martyrũ ad sanctũ Marcum Graccouiæ quarta die men-
sis Maii uitam finiuit, in choro ad ualuas sacrarii septẽtrionem uersus sepul
tus. Fuit statura breuis de natura Gnawoꝝ, miraculis ut fertur gloriosus &
clarus. Hic uerentibus fratribus & mœtu concussis, ne ignis non longe exor
tus, monasterium sancti Marci corriperet dixit. Non timendũ pro hac uice,
sed dum

sed dum moriar, plaga per ignem grandis huic monasterio accidet, quod ita factum, post mortem ipsius uerificando superuenit, semper humilis, orãs & deuotus fuit. Eodem ãno domini 1485, die Mercurii, sedecima Marcii. Fuit

Eclipsis solaris

eclipsis solis undecim punctorum, super quinto gradu arietis, in regno Poloniæ, ante occasum solis satis notabilis defectuositatis & diminutionis lucis. Hãc in Mirandula ciuitate Lombardiæ satis claritatis habentẽ inspexi, nec illic aliqua obscuratio, aut splendoris diminutio notabatur. Anno domini

Maximiliani coronatio.

1486, die 28 mẽsis Marcii, quæ fuit feria tercia paschæ. Maximilianus in Aquisgrano in regem Romanoꝝ, p Archiepiscopos Maguntineñ, Colonieñ & Treuerieñ, in presentia patris eius Friderici tercii imperatoris Romanorum, & multorũ principum, prout ãte conclusum in Frankfordia tẽpore electionis fuerat, coronatus est. Anno domini 1488 die solis, tredecima Aprilis quæ fuit dominica conductus paschæ illustrissimus Fridericus Kazimiri tercii regis poloniæ filius postremo natus. Per Capitulum Graccouieñ ad po-

Fridericus episcopus Graccouiensis.

stulationẽ prefati serenissimi domini regis Kazimiri, in Præsulem Graccouieñ fuit electus. Et octaua die quæ fuit uigesima Aprilis, minores ordines de manu Reuerendissimi domini Vrielis de Gorka Antistitis Posnanieñ in Piotrkow in ecclesia predicatorũ suscepit. In crastino alias 21 Aprilis per Paulum de Glouina Decanum Graccouieñ cum eius collegis, nomine Capituli Graccouieñ postulat9, spiritualibus adiectus fuit. In his omnibus principio Leonis ascendente. Eodem anno die Mercurii sedecima mensis Iulii. Concordia inter Conradum & Ianussiũ germanos Mazouiæ duces, super bonis hereditariis, per Boleslaum & Kazimirũ fratres eorũ uita functos derelictis facta est. Anno domini 1490 die Lunæ qnta mensis Aprilis, Mathias rex Hũ-

Mathiæ regis Hungariç obitus.

gariæ apoplexia (qua precedenti die oppressus erat) in castro Viẽne australis suffocatus & extinctus est. Et in Hungariã relatus, sepulturam in alba regali absq; pompa cõmunem accepit. Eodem anno die Mercurii, tredecima mensis Octobris Graccouiã in pulchro comitatu Ioannes Varadieñ idẽ &

Ioannes Episcopus Olomũceñ Graccouiã aduenit.

Olomunceñ episcopus aduenit, in circulo Graccouieñ apud Sebastianum hospicio exceptus, Kazimiro regi Poloniæ persuadebat, ut filiũ eius ducem Albertum tercio genitum ex Hũgaria reuocaret. Et Wladislaum primogenitum regem Bohemiæ in hungariam pacifice regnare annueret. Is rege Kazimiro dissentiente, die Lunæ, decimaoctaua mensis Octobris, quæ fuit Lucæ euangelistæ, inconsolatus e Graccouia per Slesiã & Morauiã in Hungariam recessit, postea in breui monachus factus. Anno domini 1491 Come-

Cometes.

tes dominus astone dictus, de natura Mercurii, circa festum epiphaniarum sub tercia facie piscium, solem post occasum sequens apparuit, Et circa carnispriuium resolutus disparuit. Eodem anno die Solis, octaua mensis Maii & fuit dies celebris sancti Stanislai Polonorũ patroni, & dominica rogatio-

Eclipsis solis

num. Accidit eclipsis solis nouem punctorũ super 26 gradu Thauri. Subse-

Pestis subsequutio.

quutaq; fuit gregum & pecudum miranda contagio & infectio, presertim boum & suũ siue porcorum. Iacebant etenĩ inualidata artubus & iuncturis, & surgere nõ poterant. Linguaq; eorũ abrasa, excoriata, & fere ulcerata, pabula contingere & masticare nõ ualebãt. Anno domini 1492 Mortuo & tu-

mulato

tumulato Kazimiro tertio rege Poloniæ, incendium de domo aciali Mikosz nuncupata, iuxta portam sutorũ exiliẏt, & omnes domos iuxta ecclesiam sanctæ Annæ Graccouiæ, cum collegio artistarũ maiori, & horalogio nouiter immutato, die solis 29 Iuliẏ in nocte sequenti consumpsit & conflagrauit.

Collegiẏ artistarum conflagratio.

CAPVT LXXIIII. Ioannes Albertus.

AD eligẽdum nouũ regem, posita conuentione pro festo assumptionis Mariæ in Piotrkow eodẽ anno domini 1492 Conuenere optimates & Satrape regni poloniæ, Prelati, Magnifici & Nobiles. Et quia Alexandrũ quarto genitum, Lithuani mortuo Kazimiro tertio rege Poloniæ, statim asciuerũt & in magnum ducem ex sententia & uoce eiusdẽ regis uiuentis. Sed moribundi & tunc ab lithuanis istud optantis sibi præfecerunt. Et duobus super remanentibus alterũ Poloni in regem cum quadam animorum infensione & controuersia eligere adnitebantur. Communitas nobiliũ, familiaq; Rosarum & urbs Graccouieñ cũ aliẏs ciuitatibus regni, Ioannem Albertũ tanq̃ maiorem natu regnare uoluerunt. In contrarium Sbigneo de Olesznicza Archipresule Gnezneñ, ducibus Mazouiæ Conrado & Ianussio, Raphaele Iaroslawski Marsalco regni, & omnibus de armis bipenniũ. Cæterisq; ei assistentibus adnitente, & Sigismundum minorem natu deligere & erigere, seu sicut communitas cum sibi adherentibus rebatur electionẽ regina in eundem Ianussium ducem Mazouiæ, qui personaliter cum eodem Archiepiscopo campestraliter post uillam anteurbiẏ Pyotrkouieñ per omne tempus electionis egit, transferre conante. Donec dux Ioannes Albertus hac campestrali statione Archiepiscopi & ducis Mazouiæ prouocatus, iuuamine genitricis suæ Elizabeth reginæ Poloniæ Ad Illustrissimum & Reuerendissimũ dominum Fredericum electum & confirmatum Graccouieñ germanum suum in curia paterna atq; regia cum auctoritate presidentiæ, tanq̃ sub illa Archiepiscopi in campo statione usurpari simulata, ac ad alios prelatos & proceres in locis consuetis residentiarum anteurbiẏ illius electionem representantes armato milite in Pyotrkow misso, electioni suæ renitentes, & spolia parti eius inferentes cõpescuit. Die itaq; Lunæ 27 mensis Augusti, luna applicante ad ascendens radicis eius. Ioannes Albertus in Pyotrkow rex poloniæ proclamatus & publicatus est.

Conuentus p rege eligendo.

Partes Ioãnis Alberti.

Partes Sigismundi.

Ioãnes Albertus rex eligitur

et publicatus est, Ioãneq; de Tarnow filio Palatini Graccouieñ ad electũ du/
cẽ Albertũ uelocissime in Graccouiã aduolante, & electionẽ publicante. Te
deũ laudamus in crastino electionis Graccouiæ (mirũ inmodũ omnibus gra/
tulantibus & gaudentibus) ignes multis locantibus, uasa quoq; uini & ceruí/
siæ exponentibus decantatum est. Coronatio tandem eius in regem Poloniæ

Mox coronat.

dominica in crastino Mauricij, quæ fuit 23 Septembris celebrata. Coronatus
autem & inunctus est per Sbigneum Gneznen̄ Archiepiscopum, debilem &
hydropicum, assistentibus ei predicto Frederico electo Graccouieñ confir/
mato, Petro Mosczynski Cuiauieñ, Vriele de Gorka Posnanieñ Episcopis,
cæterisq; Pontificibus & prælatis, Regina quoq; Elizabeth genitrice ipsius
inspectante, ac multitudine copiosa. Sbigneo Archiepiscopo Cneznen̄ Mar
salco regni Iaroslawski, alijsq; eius coronationem dedignantibus, de post bre
ui mortuis. Et quom anno sequenti rex Ioannes Albertus in Polonia esset, in/

Legati Venetorum.

Legati Thurcarum.

signes legati imperatoris Thurcarum pro treugis etiam ad uitam utriusq; &
imperatoris & regis constituendis & dominij Venetorum ad eum uenerunt.
Retentis autem secum in Posnania legatis Thurci de pactis induciarum tra
ctantibus, Marcum Dandalum doctorem utriusq; iuris & principalem Ora
torem cum collega ipsius Paulo Capello, & reliquis Venetis gratulatum iri
de Venetijs missis de sublimatione Ioannis Alberti in regem Poloniæ Grac
couiam ire iussit. Qui die Iouis secunda Maij Graccouiam ingressi, & in cir/
culo apud Nikel Karle hospicio honorifice suscepti & optime tractati uoto/
rumq; suorum compotes facti, die Lunæ, tredecima mensis Maij recesserunt.
Anno autem domini 1494 die Iouis, decima septima mensis Aprilis, conuene
runt in Leuczouia germani, Wladislaus Hungariæ & Bohemiæ, Ioannesq;

Regum ac principum in Leuczouiam conuentus.

Albertus Poloniæ reges, dux Sigismundus & Fredericus Archiepiscopus
Gneznen̄, Episcopusq; Graccouieñ & Cardinalis pronunciatus. Item Frede
ricus Marchio Brandenburgen̄ regum sororius, cum magnificis & consilia/
rijs regnorum Hungariæ atq; Poloniæ, multisq; ac uarijs interpositis tracta/
tibus super regnorum unione super bello in Thurcas Et uindicanda patrui
truculenta nece, qui pro regni Hungariæ defensione ut suo iam ante loco di/
ctũ est, cõtra immanissimũ Turcarũ imperatorem strenue pugnãdo interijt.
& extirpatione Valachi. Irritatis & omnibus articulis fere conclusis reiectis,
uacui ad propria discesserunt. Vacui tamẽ animi regij haud fuerant, quod in
proposita capitis immediate sequentis expeditione declaratur, sed ut delibe/
rationes regum Thurcã latuissent irritationes eius modi consulto erãt publi

Legatus Thurci Graccouiam venit.

catæ. Anno præfato die Martis, tertia mensis Iunij, notabilis legatus impera
toris Thurcarum. 12. camelos habens, Graccouiam aduenit, in domo ducum
Mazouiæ in acie circuli Graccouieñ hospicio exceptus. Preparabantq; &
quasi singulis diebus thurci in circulo Graccouieñ sub pretorio fimum & pa
bula camelorum desiccabant. Astruebant tunc memores & seniores, eum fo/
re annũ quadragesimũ, quem diuus Ioannes Capistranus prædicando Grac/

Capistrani vaticinium.

couiæ pphetice dixerat. Veniet thurcus huc, & equos suos in circulo Grac/
couieñ locabit, si correctio morum & uitæ in uobis non aderit. Vtq; narrato
res affirmabãt, tametsi de Thurcarũ imperatore nõ fuit uerificatũ, in nuncio
tamen eius

tamē eius sub conditione expressa uerissime impletum fuit. Terribile quoq; dictu, horribilis plaga eo tempore accidit. Nam die solis, 29 mensis Iunij, quæ fuit apostolorum Petri & Pauli, in nocte sequēti, maximus ignis a pistoribus circa nouam portam exortus, omnes structuras iuxta murū & in medijs plateis, preter circulū usq; ad plateam sutorū conflagrauit & consumpsit. Ceciderunt q; portæ sancti Nicolai, sancti Floriani, Slawkouieñ. Ecclesia sancti Marci & clipei eius cum toto monasterio ceciderunt, turres ciuitatis in prædicto circuitu, & turris ecclesiæ sancti Stephani cū campanis & domo pastorali exustæ sunt. Iudei post sanctum Stephanū commorantes uehementer arserunt, & immisericorditer per stipendiarios, quorum magna copia illis diebus Graccouiæ aderat, direpti sunt. Nosq; in domo aciali Turzonis plateæ sancti Stephani arsimus. Hec cum uidissent thurci, omnia sua in camelos ac equos imposita ligarunt, parati de ciuitate egredi. Sic & Cardinalis Frideri cus quæ sua fuere, in currus cuncta imponere iussit. Et si incendium Episcopali curiæ appropinquaret, e Graccouia excedere disposuerat. Continuata est hæc plaga incendij, a prima hora noctis usq; post ortum solis. Legati quoq; Thurcarum extūc quarta die, cum licentia Alberti regis, die Iouis tertia die mensis Iulij de Graccouia abscesserunt. Ad instantiam autem ciuium Graccouiensium, tanq̄ propter ipsos huiuscemodi plaga conflagratiōis euenisset, Rex Albertus iudeos de Graccouia in Kazimiriam sub murum, iuxta ecclesiam sancti Laurentij, ubi cellæ pro collegio & lectorijs per Kazimirum secundū regem Poloniæ extructæ fuerant, ubi in hanc diē morātur, transtulit. Iudei Graccouia expulsi.

CAPVT LXXV.

Nno domini 1497 his calamitatibus, grandius malum successit, nam rex Albertus a Valacho magnanimæ suæ uoluntatis effectum prosecuturus perinde atq; Leuczouiæ sic uti supra scripseram cum fratribus constituit ulturus patrui per Turcas in Warna occisi interitum, castra Turci in Walachia occupata expugnaturus, bellum ingens atq; idem periculosum uersus eadem castra per Thurcas in Walachia occupata concepit. Quo uniuersam Poloniam, Russiam, Mazouiam, Ioannemq; de Tiffen Magistrum Prussiæ, reliquas terras, imprimis uero Illustrissimum principem dominum Alexandrum magnum ducem Lithuaniæ germanum suum, qui cum uniuersis magniducatus Lithuaniæ proceribus in auxilium fraternum per campos inferioris superiorisq; Podoliæ processit, & circa Braczlaw fraternum expectando auisamentum substitit, in arma concitauit, præterea mercenarium militem equestris, pedestrisq; ordinis, immodicum his iunxit, atq; instructum exercitum ad dies Iunij apud Leopolim recensuit. Quo reuiso ordinatoq;, die 26 Iunij, feria secunda post diui Ioannis baptistæ diē, cum toto exercitu, & Sigismundo fratre, a Leopoli soluit, iterq; in Valachiam non sine malo omine dirigens. Hæc inter prodigia infœlicis expeditionis numeranda, precessere, boues ducenti post exercitum pulsi, Leopolim uersus turbinis uehementis impetu dispersi sisti nō potuerūt, sed partim in ipso suburbio fossatis se immitentes, partim in campos & alia loca delapsi uix sed non integro numero fuere recollecti. Rege ipso fluuium, exiguo al

H ueo dilabentem,

ueo dilabentem, transeunte, dextralis equus candidissimus regiq; charus cor
ruit, & erat submersus. Præterea quidam Sropski genere nobilis, alioqui pau
Omina infoelicis belli. ci sensus, Leopoli iteratis uicibus, nostros succubituros non sine terrore excla
mabat. Fulmē itē castris dilapsum, nobilē unū, et equos duodecim interemit,
Sacerdote apud regem diuina celebrante, hostia finibus manipularis a sini/
stra pendentis, quod rex ipse uidit, e sacro altaris ac ministerij loco detracta
seu casu quodam, seu improuidentia celebrantis excidit, in terramq; est pro/
lapsa, quæ per ministrantem Capellanum, rege cū admiratione hostiam de/
monstrante, una & per ipsum celebrantem fuit recollecta. His terrorem incu
tientibus, nihilominus a sceleribus nihil temperatū, exercitus permissis mu/
lieribus refertus, feruntur q; ipsi Primores & Duces, nocturna libidine non sa
ciati, clara luce publicis balneis, & tina, inter amplexus mulierum uoluptati
bus indulsisse. Quumq; in expeditione ipsa procederent q̄uis post solutā Leu
czouień conuētionem Albertus rex per insignes suos oratores & magnæ au
Legati isignes in Valachiam missi. ctoritatis ac prudentiæ Consiliarios scilicet Creslaum de Curoswanky Deca
num Graccouień & regni Poloniæ Cancellariū, iam uero per ipsum regem
ad ecclesiam Wladislaueń per mortem petri Moszinski de Bnyn uacantem
pronunciatum eligendum, & per Podlowski de przytyk Castellanum Ra/
domień cum eodem Cancellario una legatos Stephanum alias Chari Bo/
gdan Woieuodam Walachiæ de illarum secretarum ac earum cōtra Thur
cas fraternarum regiarum deliberationum Leuczouień, quæ consulto tanq̄
irritatæ fuere auisatum facit & hortatus est ad assistendum ipsi regi, & in suo
sanctissimo proposito auxilium ferendum, quod ipse Stephanus data fide &
manu repromisit, non tamē prius illud laturus ne per Thurcas præuentus es/
set, donec uideret regem uel apud castra Kyliani & Byalogrod uel in Danu/
bio cum exercitibus constitui, cuius tamen profectionem in terra sua impedi
re nollet, quin etiam æque permitteret commeatū libere ministrari. Cumq;
Rex terras Russiæ ingrederetur Creslaus Rozensis nuper nominatus iā ue/
ro Electus Wladislaueń & regni Poloniæ Cancellarius senator atq; zelator
regni uigilantissimus & rerum peritus, ut audiuit Stephanum Woieuodam
in perfidiam uersum, a uotis promissis discessisse, & Hungaros male conten/
tos esse de rege suo, qui eis inconsultis Leuczouiæ fratri Alberto regi annuit,
in castra Thurci Valachiæ occupata expeditionem faciendum, timore per/
culsus ne Stephanus per Hungaros zelo inuidiæ concitatos, persuasus Thur
cas & Thartaros auisatos efficeret & in regem conuerteret, subito cucurrit
ex ædibus suis, & regem expeditionem cōtinuantem in Przemislień oppido
adijt, orat & obtestatus erat ut ab expeditione desisteret, sed eam ad loca so/
litudinū per Thartaros uastari solita conuerteret munienda, quæ Creslai ad/
hortatio per regem abiecta fuit ut cum despectu quodam eum a se rex licen
tiaret, ad ædesq; suas Episcopales redire iuberet, qui potius domi oraret,
aut quæ suæ Episcopalis sunt professionis ageret Rex uero, quod sibi innatū
ac proprium est, armis & bello insisteret. Sicquoq; Albertus rex nō ignorans
Woieuode illius dolos Mathiam de Loncza Episcopū Camieneceń ad Wo
ieuodam premissum exploratum dirigit an in proposito assistentiæ perseue
raret, quod Woieuoda

raret,quod Woieuoda coram ipso oratore Episcopo confirmauit.Tamen cū rex terre Valachiæ appropinquaret, Woieuoda per Thurcas Moldauos & Siculos atq; Transiluanos qui uotis fortasse quorundam dominorum Hungariæ quibus secrete Leuczouień deliberationes non erant credite ,concitatus,sententiam mutauit,& nō solum commeatum exercitui regio recusauit, uerum etiam pro uoluntate assistentium sibi Thurcarū hostem se regi eius terram ingredienti nunciauit,sollicitatusq; per frequentes regis nunctios ut ad se rediret,promissorumq; firmus esset obseruator, conuerti ad prima promissa noluit,quamobrem tela regia quæ rex non in eum sed in Turcas acuerat,in se conuertit,Et cum hæc insperata eueniret mutatio,nec minus populus regius uoluptati illius deditus fortunam & propiciationem non mereretur diuinam,timore non uulgari erant concussi poloni,ut plerumq; a paucis hostibus infidelibus & scismaticis aut fugarentur aut trucidarētur,secundum illud Deutronomi 32 & psalmi ultimi sabbati quomō psequebatur unus Mille,& duo fugarūt decemmillia. Nōne ideo qa deus suus uendidit eos,& dn̄s conclusit illos. Ipseq; Stephanus Woieuoda nonnullos dira morte perimebat,ut tandem clamarēt ad regem Poloni quo illos in domos redire permitteret.Nanq; absq; licentia regis iure regni Poloniæ uetante,sub amissione capitis & bonorum omnium mobilium, non liceret illis a rege & exercitu discedere, neq; facultas reditui patuit propter loca ubiq; per hostes occlusa,quæ rex terram Valachiæ ingrediendo non muniuit,fidei per Woieuodam promisse fidens,unde cū rebus nullibi digno marte prosecutis neq; redire honestū,neq; castra Thurci Walachis ipsis Turcis Moldauis,Besserabis,Siculis & Transsiluanis obstantibus accedere tutū aut possibile esset. Nihilominus Albertus rex dolis Valachi impeditus ut aliquid egisse uideatur decreuit Castrū Szoczaua (sedes ubi Woieuode esset)aggredień, quod exercitibus admotis oppugnabat,bombardisq; quaciendum mandauit.Interea Wladislai regis Hungariæ suorumq; de hungariæ regno Prelatorum ac Baronum nomine certi oratores Hungari ad exercitum regis sed tanq̄ in fauorem Voieuode ne desperatus se Thurcis dedat,missi,regem Albertum a prosecutione belli consiliis & rationibus inductis,q̄ se male crediderit Woieuode fidei,quam neq; Christo neq; hominibus seruaret,solantur,& mitem in Voieuodam eius animum reddunt.Interea rex Albertus ægre ac male se in corpore habere cepit,tantamq; pro Valachi dolis & occultis Hungarorū maleuolentiis molestiam concepit,ut breui posthac uiueret & eam mortis future sed proxime occasionem sibi insumeret, Vnde etiā confestim euentus istos per celeres nūctios Magnoduci Lithuaniæ per Podoliam in auxilium regis uenturo notificat,hortaturq; fraterne,ut Magnus dux attentis his quæ regē permouent & presertim legatione ipsa hungarorum, ab ulteriori supersederet itione, qui tamen ut in sua uidebis historia locum Braczlauień muniuit. Rex aūt illa Hungarorū suasione preualente fœdus cū Voieuoda Stephano pepigit,ad redituq; gentes conuertit.quæ cum redirent obstante regis ægritudine,quæ etiam Ducem Sigismundum eius germanum secum in exercitu agentem atq; optimates quosq; polonos & ipsos belli duces nimium in animis eorū consternatos

Legati Hungariæ regis.

Fœdus cum Valacho.

mis eorum cõsternatos effecerat, omnia negligenter erant custodita, ibantq;
maiores Poloni cum egrotante rege per siluam Bukouyna primi quos subse
cuti minores, terrarũ scilicet Gracco. proceres tanq̃ armatiores postrema re
gis tutati. Prima Lucæ 26 Octobris quæ fuit feria quinta ante Simonis & Iu
dæ, a Thurcis & Valachis alijsq;, quorũ supra meminerim, per Woieuodam
tanq̃ fidefragum ictum fœdus minime obseruantem clam subministratis in
eadem silua per suffragia nemoralium impedimentorum aggressi, percussi,
fusiq; erant, inter quos plures de domo bipennium corruerunt, precipue Ni
colaus Palatinus Russiæ, & Gabriel heres in Morauicze ambo de Thãczin
qui perierũt, Ioannes Sbignei de eodem Thanczin Succamerarij Graccoui
eñ & Capitanei Marieburgeñ filius, qui Thurciam adductus erat postea per
fugam liberatus. Interea etiam Cruciferorum de Prussia ab ordine & Ducũ
Mazouiæ & terris illorum milites sub certo numero pro iure generalis expe
ditionis regni Poloniæ missi regios sequuntur sed nõ adeunt exercitus, quos
cum presciret Voieuoda ueluti ultime sorti relictos, seorsum sczt ex eadem
causa insecutorum exercituum profectos seu potius diuisos, per Thurcas pro
curat cladibus affici crudelibus, ex quibus qui nõ erant occisi Thurciam sunt
abacti. Sic quoq; in nemore Bukouyna cũ hac minoris Poloniæ nobilissima
gente infeliciter actum, quæ dum terga egrotantis domini, suis uita & sangui
ne tutaretur pro felici regis reditu, misere perijt, quorum uiuentes aut Thur
ciam aut Thartariam, aut in alias barbarorũ infideliumq; freti pontici Asiæ
Scithieq; regiones sunt deducti. Exercitus autem regius quem Dux Sigismũ-
dus fraterne condolens ægritudini uehementer, ac maiores regni de maiori-
bus Polonis constituerant regem maleualentẽ ductabat, licet ab ijsdem Vo-
ieuode fraudibus immunis non fuerit, quippe qui undiq; lacesseretur per Tur
cas & Valachos eorundem ductores, ac ueluti per canes ex foraminibus sic
per istos ex lucis tenebrosis prosilientes. Tamẽ per dies plures nemoralibus
& tanq̃ inuijs locis, ut magnis exercitibus cõmune est, iens, integer ab agro
Valachico ad terras Russiæ regias fœliciter ac uictoriose redijt. Tantumq;
ipsa expeditio lucri monumẽtiq; euiterni polonis & suo regi prebuit, ut com
muni laudo statuerint nunq̃ regibus suis permittendum expeditiones facere
generales, sczt proceres regni nunq̃ generaliter ad arma mouendos contra
infideles Turcas aut Thartaros nisi primum consulta apostolica sede, sed &
alijs regnis & regibus Christianis ad expeditiõem ipsam accedentibus, Mæ
ror quoq; summus hoc improspere expeditionis casu hoc regnum implet ꝑ
communi fratrum regnicolarum casu, qui ab inconsulta & paucis communi-
cata expeditione euenerat, proq; amissa existimatione quia Turcæ & Thar-
tari nihil plus q̃ generalem Polonorum timuere expeditionem. Summa ue-
ro culparum omniũ reiciebatur in Philippum Callimachum Italum floren-
tinum, qui cum Alberti regis in paterna educatione nutriti perceptor esset
uir doctrinæ summæ, & humanarum non uulgaris professor litterarum cccu
lus & uafer, eiusdem rex consilia senatorum omnium regni consilijs preposu-
it, quæ imitatus fraternas consultationes (Philippo animum regium in eam
expeditionem contra omniũ consiliariorum uota dirigente) celebrauit, quæ
talem habuere

Clades Polonorum.

Philippus Callimachus preceptor Alberti regis.

talem habuere exitum, ut breui Rex uitam cum morte & summam regni existimationem tanq̄ perpetuam gloriam infidelibus semper terribilem cū summa publici status iactura permutaret. Insuper afflictis addita est afflictio. Nam sequenti anno in principio Maij, Turci, Thartari, & Valachi iuncti, Russiam irrumpentes, plurimam stragem in hominibus crudeliter fecerunt, iacebant passim in uijs & campis occisi. Omnia oppida sub montibus & in medio circa Leopolim & Przemisliam, usq; ad oppidum Canczugam incenderunt, uastarunt, & diruerunt. Et tempore modico commorati, cū maxima præda salui discesserunt. Hæc nouitas quom die Mercurij sedecima Maij Graccouiam esset delata, nō parum omnem statum terruit, etiā nōnullos fugæ accinxisset, nisi uel timor, uel spes a rege prohibuisset. Extūc Graccouien̄ fossata uersus campestria & Cleparz expurgari cœperunt. Et iacto fundamento ad propugnaculum extruendū ante portā sancti Floriani (quod proximis annis magnis impensis finierūt) oppidū Cleparz in magna sui parte, quæ fluuio Rudawka superimminebat demoliti sunt, deiecerunt atq; diminuerunt, turres quoq; muri Graccouiēsis uersus Cleparz, quas post exustionem muro in altū erigere cœperant, complebant & edificarunt. Cœpit deinde rex Albertus querere modos resistendi hosti, auxiliaq; a Wladislao rege Hungariæ & Bohemiæ, germano suo atq; ab ipsis Hungaris expetere. Et ueniente legato eorum Episcopo Vesperimen̄ Graccouiam, prima Iulij anno præfato 1498, concordiam inter Hungaros & Polonos ad opponendum communi marte se hostibus concluserunt, & Te deum laudamus, die Iouis, quæ fuit duodecima Iulij decantauerunt. Sed talis concordia, nil iuuamenti attulit, Thartari nanq; Russiam in fine Iulij inuadentes, longe lateq; grassati, cum præda ad propria remearunt. Contra quos rex Albertus, regnicolarum exercitu collecto, de Graccouia die Martis, septima mensis Augusti exiuit, sed cognita hostiū fuga circa Sandomiriam uillis multis destructis, exercitum ad sua abire permisit. Post thartaros, Thurci circa diem sanctæ Catharinæ sub montana Russiæ eodem anno circa Sambor & Halicz deuastauerunt, neq; aliquo certamine lacessiti. Verum uel deo, uel eorum infortunio sic cogente, frigoribus aerisq; intemperie inedia atq; niuibus, supra q̄ quadraginta milia equorum hominumq; periere, reliqui tamen, quorum ultra uiginti milia dicuntur fuisse, salui post damna illata recesserūt. Sed per Valachos percussi erant. Alium itaq; modū pacis nanciscēdæ aggressi, quoniam absq; Valachis, exteras ac barbaras nationes ad inuadendum regnum excitātibus pax non fieret, persuasi & uocati Graccouiæ conuenerunt Episcopus Varadien̄ nomine Hungarorum, Oratores Stephani Palatini Valachiæ, Oratores Alexandri magni ducis & Lithuanorū, & Poloni. Hi omnes post longas moras & consilia, anno domini 1499, die Veneris, decimanona Aprilis sibi inuicem mutuam assistentiam & auxilia contra thurcas & thartaros iurarunt. Episcopo autem Varadien̄ de Graccouia, 22. Aprilis quæ fuit feria secunda ante Adalberti recedente, legati ducis Iwan Moskouiæ in crastino, & fuit dies sancti Adalberti aduenerunt. Et hi similiter de pace requisiti tractauerunt & promiserunt.

Thurcarum Thartarorūq; incursio.

Fœdus cum Hungaris.

Thartarorum incursio.

Thurcorum inuasio.

Thurcarum incursio.

Pacis studium

189

CAPVT LXXVI.

Oratores Baisseti imperatoris.

Nno autem domini 1500 die Martis, 25 Februarij quæ fuit dies sancti Mathiæ apostoli in anno bissextili. Oratores imperatoris thurcorum Baisseti Graccouiam aduenerunt, & anteq̃ inducias pacis cum rege Alberto firmarent, Kurzanoga habitaculum & specula regia castri Graccouiensis, in præsentia eorum die Veneris, decima Aprilis, & fuit feria sexta ante Ramispalmarum exusta est.

Cometes.

Deinceps Cometes dominus astone, flagellum iræ dei, feria quarta 20 Maij, in parte Septemtrionis sub signo Capricorni apparuit, & notatus est supra Lithuaniam, Russiam & minorem Poloniam girans. Et eo disparente in diebus Penthecostes, alias circa octauam diem Iunij, statim thartari regnum Poloniæ intrauerũt,

Thartari Poloniã depopulati

& circa Lublin, Thurobin, Belsz, Krasnystaw, & alia loca eis propinqua depopulando uastauerunt.

Moskus Lithuaniã uastauit.

Eodem tempore Iwan dux Moskouiæ, altera uice Lithuaniam ingressus, circa Smolensko uastauit, & eam, non habito respectu pactorum fœderũ & affinitatis (quia ipse fuit socer & dux Alexander gener) attriuit. Rex Albertus aduersus thartaros die Veneris, decimanona Iunij, ante uigesimamprimam horam egrediens, nihil memorabile effecit. Et ad matrem die Mercurij, 22 Iulij in die Mariæ Magdalenæ redijt.

Legatus summi Pontificis.

Ad quem legatus Alexandri papæ sexti Caspar Episcopus Calliẽsis (homo callidus & facundus) aduenit. Et iubileum cum cruciata contra paganos, die dominica quæ fuit 30 Augusti, Graccouiæ de ecclesia sanctæ Mariæ in circulo processionatim in ecclesiam Cathedralem incedendo rege Alberto sequente, publicauit,

Thartarorum incursio.

Et mox thartari iterum irruerunt, & terribiliter Russiam, Lithuaniam Sandomiriam, & Lublineñ terras Vrzadow, Lanczhut, Lasensko, Crasnystaw, Zauichost, circa Oppatow, circa Lublin, in Brzesko Lithuaniæ & uicinijs eorum subito insperatoq; cursu uastauerunt. Magnaq; præda abacta, & nobilibus terrarum adeo celeriter ad arma consurgere non ualentibus, libere abscesserunt. Qui autem transitum thartarorum opposuerant & obsiderant, domini Petrus Myskowski palatinus Lanciciẽñ, & Capitaneus Leopolieñ, Nicolaus Kamienieczki palatinus Sandomirieñ & Capitaneus Graccouieñ, & cæteri nobiles, q̃uis non pauci fuissent, in thartaros non insiluerũt, quia thartari illos multitudine superarunt. Rex autem Albertus die Lunæ, quartadecima mensis Septembris, & fuit exaltationis sanctæ Crucis, contra eosdem thartaros de Graccouia circa horam quindecimam cum quibusdam cruce signatis exeundo, eadem sorte qua prius, nihil defensæ adducens redijt. Verum cruce signati, inter quos plures religiosi & monachi fuerunt, post discessum regis de Graccouia, Iudeos in Kazimiria per uiolentiam effracta porta

Cruce signati Iudeos inuadunt.

Kazimiriæ Glinyana, cæterisq; portis & hostijs hebreorũ, die Mercurij, sedecima Septembris tumultuose spoliauerunt. Et ex eis de utroq; sexu prope uiginti occiderunt. Et Graccouiam clausis portis ingredi prohibiti, per

Iudeorum exclusio.

uallum ad campestria iuxta Cleparz progredientes, legatis thurci in domo Pileczki supra murum hospitatis, manibus & armis tensis minitarunt, & die tertia regem uersus Russiam insequuti sunt. Anno domini 1501 rex Albertus in Marcio, ex conuentione Piotrkouieñ in Graccouiam diuertens, Heliã

Valachum (ut fertur heredem Valachiæ) propter uiolatas litteras suas, de consilio consiliariorum suorum in Czchow in præsentia nunctiorum Stephani Voieuodæ Valachiæ decollari iussit. Fuit autem Helias filius olim Petri competitoris Stephani in principatu Valachiæ. Post festa paschæ āno præmisso 1501 die Martis uigesima Aprilis, quæ fuit feria tertia post conductū paschæ, rex Albertus Graccouiam relinquens, in Prussiam perrexit & in oppido Thorun splendide extructo, apoplexia die Iouis, decimaseptima Iunij, & fuit octaua corporis Christi, & tertia dies post Viti, hora quartadecima occubuit. Hoc fato tantus rex immatura morte non sine suorum mœrore absumptus est. Cui magnanimitas, fides, dexteritas, consilium, prudentia, & in rebus gerendis, industria nunq̄ defuere, sed fortuna quæ non ex æquo sedes suas apud homines locauit plerunq; illius rebus contraria fuit, hincq; factum est, ut quum in omni reip. euentu sapienter citoq; consuleret, iniqua fortuna omne consilium euerteret. Alberti autem mors uti Sarmatis luctum, ita plerisq; exteris nationibus, quibus tanti regis in gerendis rebus industria suspecta esset, letitiā attulit, tanto maiorem, quo magis insperata mors omnia consilia interciperet, potuisset hic princeps, si fortunā cum cæteris animi dotibus habuisset, omnium maiorum uirtutem adæquare. Albertus quoq; prudentia & audatia nulli ducum secuudus fuit, ut etiam summis se periculis nō subtraheret. Sed quū ad maximas iam res aspiraret, iniquo fato sublatus est. Signa mortem eius portendentia, fuerat Cometes predictus Septem. Kurza noga regia habitatio exusta, & globus turris prætorij Gracco. supremus uento abruptus, ac die Mercurij. 20. Februarij, quæ fuit dies Fabiani & Sebastiani martyris in nocte sequenti deiectus. Præcedenti siquidem æstate hūc globum faber lignarius nouiter posuerat, & omniquaq; firmauerat, ut humana estimatione hunc cadere non fuit possibile, & postq̄ cecidit casum capitis regni & ciuitatis Graccouiensis signare. Exiueram ad eum de Graccouia tanq̄ medicus, post uesperas eiusdem octauæ corporis Christi, & die mortis suæ. Et circa tabernam in Prandnik, curru in limum & profundū lutum deuexo, quis octo equis Podwodorum seu conductorum extraheretur, incassum laborando, penitus extrahi non potuit. Equis ergo ad postrema currus aredatis & ligatis, nobis prius ad ripas exilientibus, uix & ægre retrorsum, Graccouiam uersus extractus est, quod fuit omen mali, & ad Graccouiam inconsolate redeundi. Et adhuc nobis in Piotrkow uenientibus, obtentoq; subuectigali & poduodis atq; discessum parantibus, oppidani insurrexerunt (quoniam regem Albertum uita functum intellexerant) & aulicos regis gladijs, fustibus, & lignis grosse sectis persequuti, occidere conabantur. Qui fuga sese saluarunt, & in hospicio apud Adam Scribam oppidi clauserunt. Tarde igitur egressi & molestias plures admodum & frustra passi, in Graccouiam reuersi sumus. Funus autem regis Alberti, post hoc Graccouiam die Lunæ uigesima sexta Iulij, quæ fuit dies sanctæ Annæ post meridiem adductum est, & hora uigesima, cum decentia & honore regio, in sacello sancti Ioannis euāgelistæ, ecclesiæ Cathedralis Craccouieñ ad dextram chori sitam, sepulturæ traditū est. Cuius sacelli alteram partem, regina Elizabeth pariete facto diremit & secclusit. Et

Heliæ Valachi occisio.

Alberti regis obitus.

Signa mortem præcedentia.

Omen malum

Sepultura Alberti.

seclusit. Et tam sarcophagum q̃ ipsum sacellum, proprijs impensis, prout matrem decet, adornauit, duosq; lectores missarum pro anima defuncti in perpetuum fundauit. Post huiuscemodi quoq; sepulturam, Fridericus Cardinalis, Primas Gneznen̄ & Episcopus Graccouien̄, quosdam spirituales aulicos mancipauit, turbauit, & cum sua societate tanq̃ reos & thesaurorum ablatores, in carcere, reliquos in seraculis reclusit. Qui excusatione adhibita, liberati sunt. Fuit autem Ioannes Albertus rex Poloniæ proceræ staturæ, oculorū rubicundorum & faciei cum quadam morpheatione & exituris. Robustus, ossosus, & audax, secundum pectus, manus, & pedes, pilosus, secundum caput paucis, raris & nigris crinibus respersus. Fuit prudentia atq; solertia præditus, lingua expeditus, sermone latino tanq̃ alter Rhetor (ultra Polonicum & Theutonicum) ornatissime & sufficienter imbutus. Historias legebat, & disputationes Doctorum amabat. In incessu maturus, & in incedendo (ut sæpe) cultro ad latus suum accincto progrediens. uoluptatibus & libidini tanq̃ homo martialis indulgebat. Et quom multa pertinentissime & prudenter, consultando atq; respondendo disserebat, in hoc defectuosus diminutus, & sine laude fuit, q bene tractata & dicta non exequebatur, nec effectui demandabat. In obeundis bellis infortunatus, In edificando negligens ac nullus, & regnicolis ultimatim (propter cladē Valachiæ per eos perpessam) inuisus. Regnauit supra Polonos. 8. ānis, octoq; mēsibus & uigintiquatuor diebus. Vixit annis quadraginta uno, mensibus quinq; & uiginti uno diebus.

Staturę ac uitę suę descriptio.

Morum qualitas.

CAPVT LXXVII

Temporis qualitas preter cōmunē cursum.

ANno domini 1493 per omnes dies usuales Ianuarij, usq; ad medium Februarij, adeo calidi dies fuerunt, ut gemmæ & pullulationes in hoc regno Poloniæ turgerent & uiderentur. Puluis e terra uelut in æstate surgebat & spargebatur. Aues nidificabant & fœturam nouam educabant. Verum post medium quadragesimæ, intantum frigus duabus hebdomadis fuit intensum, q omnia arefacta & destructa fuerunt. Eodem anno die Lunæ, 26 Augusti. Fridericus imperator Romanorum, postq̃ in imperio a sua coronatione, per Nicolaum quintū regnauit fere quadraginta uno annis Vienne mortuus est, ibidem tumulatus. Huic crus & pedem chirurgici in senio resecuerūt & absciderūt, quia aliter in uita ipsum conseruare non potuerant, pauco tamen postea tempore superuixit. Eodem anno circa sedecimam Septembris, Thurci per Croaciam diffusi, ipsam uastauerunt, & prædam abegerunt. Anno quo supra 1493, die Veneris. 20. Septembris Fridericus Kazimiri tertij regis Poloniæ natus. Ad promotionem Wladislai Hungariæ & Bohemiæ, atq; Ioānis Alberti Poloniæ regū, Romæ per Alexandrū Borgia papam sextū Cardinalis pronunciatus est. In cuius honorem Te deum laudamus Graccouiæ uigesima quarta Octobris decantatum est. Attamen capellum summus Pontifex ei non misit, usq; anno domini 1495. Quem tali anno die Lunæ, uigesima Aprilis, quæ fuit feria secunda paschæ suscepit. Primam autem missam cecinit, anno domini 1493 in die natiuitatis christi in porticu laterali hostij ad meridiem, quoniam propter iubileum per Alexandrum papam sextum, omnibus huiusmodi solennitatem diuinorum præsentijs suis

Friderici Romanorū imperatoris mors.

Fridericus Kazimiri filius Cardinalis pnunciatus.

præsentijs suis decorantibus a culpa & pœna concessum. In ecclesia Cathe/
drali Graccouień, & per omnes areas iuxta ecclesiam uix homines consiste/
re propter præssuram potuerūt. Rege Alberto in porticu & circa populum
compescente, dirigente & ammouente. Morbus Gallicus hoc anno domini
1493 sub oppositione duorū ponderosorū, Saturni & Iouis in partibus medijs
inter meridiem & occidentem ubi est dominium Martis scilicet in Maurita
nia, Cæsarea, Hispania apparuit. Et anno sequenti in Italiam & Franciam ue
nit. Deinde pedetentim ad orientales processit regiones, apud nos in Grac/
couia prima mulier hoc morbo infecta, anno 1495, quæ ex peregrinatione de
Roma redeundo, præfatum morbum secum Graccouiam attulit. Deinde ex
Hungaria eodē anno 1495 & 1496 aduenæ tali morbo infecti adueniebant, &
morbus per Graccouiam spargi ac multiplicari cæpit. Merito plaga dei uo
citandus, quoniam præuaricatores & homines superflue uiuentes, in libidi/
ne, uino, acutis & grossis, deus uindex malorū, hoc morbo tanq̄ singulari pla
ga puniuit. Et ex aduerso homines sobrie uiuētes, perraro aut nunq̄ hoc mor
bo laborare comperti sunt. Vnde & moderamen huiusce male Franczose, po
tior cura inter alias reperitur. Et quum cælestium rimatores Mathematici &
prognostici hunc morbum molestissimum a coniunctione Saturni & Iouis,
que consequenter fuit in Cancro anno christi 1504 destituendum & finiendū
prædixissent, tamen (predictionibus eorum haud uerificatis) usq; in hanc di/
em, anni 1521, post prædictam coniunctionem debachatur & seuit, q̄uis mi/
nus acute & paulo tollerabilius q̄ antea. Vocatur autem hæc labes pro uarie
tate regionum in quibus accidit uarijs nominibus. Nam Italici malam Fran/
czosam aut morbum gallicum uocitant, quia rege Karolo cum Francis circa
annum domini 1494 Italiam ingresso, hæc pernicies in Italia seuire cæpit, &
nomen ab euentu eorum accepit. Parisius & in alijs ciuitatibus Galliarum,
grossa uariola nūcupatur. In Hispania propinquiori & in Aragonia, morbus
sancti Sementi, eo q; malum prædictum inuocatione sancti Sementi, qui in
Britannia requiescit, curatur. Cuius sororium ac proximum in morbo gallico
mortuum credunt, ultra Hispanias & in Granata morbus curialis (quia curi
ose ac crapulose uiuentes insequitur) appellatur. Ego uero sub deflorationi/
bus, prout apud Galienum in decem tractatibus et Alsahaphati, prout apud
Auicennam in 7 fen quarte, aut sub scabie fæda, hoc perniciosum malum lo/
cando curabam, & deo propiciante affatim prosperabar. Anno domini 1494,
die Veneris, 27 mensis Iunij, domini Collegiati maioris Collegij artistarum,
in platea sanctæ Annæ Graccouiæ, inuenerunt in muro lectorij Socratis the
saurum 2508 aureorum, & tantundem in annulis, unionibus, ac gemmis. Et fu
it dies sancti Ladislai regis Hungariæ. Ob hoc præfatam diem sancti Ladi/
slai illa domus festiuat & colit. Quomq; rex Albertus inuentum thesaurum
cognouisset, aureos intitulatos Maria regina Hungariæ, a collegiatis rede/
mit & eis monetam medientum largitus est. De quo collegiati bene contenti
fuerunt. Fridericus uero Cardinalis ab eisdem gemmas & annulos præciosos
tulit quos dilapidauit & distraxit. Et 50 duntaxat marcas monete requisitus
pro eis tribuit. De quo male contenti omnes sunt & fuerunt. Anno predicto
die Mercurij

Primordialis morbi Gallici origo atq; in crudescentia.

Varie eiusce nuncupationes ex gentium diuersitate.

Inuentio thesauri in artistarum Collegio.

die Mercurij.22.mensis Octobris. Quædam mulier in nigra uilla ante Gracouiam, monstrum peperit, quod collum & aures leporis habuit, & loco stomachi unum intestinum, oreq; distento spirabat. In antea uero altera mulier in platea sanctispiritus Graccouiæ, puerum mortificatum & serpentem uiuũ peperit, qui cauauit, exedit, atq; profunde dorsum infantis corrosit.

Monstri productio.

CAPVT LXXVIII.

Thartarorum uictoria.

N hoc quoq; anno die Saturni, in uigilia Barholomei apostoli aulici & stipendiarij regiæ maiestatis, circa Visznyewiecz, per Thartaros non pauci, licet in hoc bello thartarico communiter ante uictores, nunc tamen quadam siderum fatorumq; inclementia profligati & occisi sunt. Inter quos Henrzych Kamyenieczki germanus Nicolai palatini & Capitanei Graccouieñ. Et Dzersek nepos Pauli de Glouina Decani Graccouieñ, occisi ceciderunt. Anno domini 1495 die Lunæ.23. Februarij. Ianussius dux Mazouiæ & germanus ducis Conradi, absq; uxore & prole mortuus est. Iccirco rex Albertus Mazouiam, tanq̃ terram feudalem repetiuit & obtinuit, cum ciuitatibus & castris Ploczko, & cæteris quæ ipsius ducis Ianussij fuerunt. Eodem anno post coniunctionem Iulij, diluuium Istulæ, supra, q̃ memoria hominum teneret maximum fuit, priora diluuia aquarum ubertate præcellens. Anno domini 1496 Philippus Callimachus Florentinus, Poeta laureatus, regi Alberto inseruiens, fluxu uentris resolutus, Craccouiæ in kalendis Nouembris quæ est dies Omnium sanctorum de mane occubuit, in ecclesia sãctæ Trinitatis Graccouiæ, in sinistra parte introitus chori sub altari sepulturam percepit, tectusq; est urna ærea, erecta in altare, Epitaphio suprapposito. Hic tempore pauli papæ secundi, comprehenso Platina cum reliquis poetis, e Roma in Poloniam fugit. Scripsit carmina elegiaca de amore plura, Item uitam & successus Wladislai regis Poloniæ et Hungariæ in Thracia circa lacum Varneñ, per Thurcas profligati & perempti. Item de Attila, ortuq; & progressu Hungarorum. Item epistolium longum in fauorem & laudem regum Poloniæ ad Innocentium papam octauum nonnullaq; alia opuscula egregia &c. Epitaphiũ suprapositum est tale. Hic iacet heu patria procul a regione sepultus. Progenitus Thusco sanguine Calimachus. Quem fatum uarijs aduersum erroribus ægit. Inuictũ his tandem constituitq; locis. Illius ut postquam uirtutem regia sensit. Vidit florentem sarmatis ora uirum. Qui memor hospicij tam mitis contulit isti, Consilijs regno cõmoda multa suis. Quod sentit præsens & postera sentiet ætas. Cuius iudicium sanctius esse solet. Plura quoq; aggressum & quedam maiora parantem, Haud opportuno tempore mors rapuit. Anno domini 1497 post principium mẽsis Aprilis. Thurci per Croaciam ingressi, Chorintiam & Stiriam deprædati sunt, Et captiuos secum abduxerunt. Et iterum eodem anno circa Ioannis Baptistæ clam ingredientes Thurci, prædam & captiuos quasi sex milia de eisdem Chorintia & Stiria abegerunt. Eodem anno circa festum Ioannis Baptistæ, Ioannes de Tieffen magister Cruciferorum Prussiæ regem Albertũ secutus nõ adito rege bellicã expeditionem contra infideles obeuntem in Leopoli infirmatus, mortuus est. Et ad sepeliendum in Konigsbergk eductus,

Mors Ianussij ducis Mazouię.

Diluuiũ Istulę

Calimachus Poeta laureat[us] Florentinus mortuus.

Scripta sua.

Epitaphium.

Thurci ingressus.

Ioannis magistri Prussię obitus.

pugna infidelium non gustata neq; uisa. Cui per Cruciferorum uocationem, & Elizabeth reginæ Poloniæ ad regem Albertum promotionē, Fridericus dux Misznensis successit. Anno præfato die Lunæ. 26. mensis Iunij, quæ fuit Ioãnis & Pauli martyrũ, dux Nicolaus Oppolieñ Nissæ ante pretorium plexus & capite truncatus est, quoniam insiluerat primum contra ducem Henricum Gloceñ, deinde in Ioannē Roth Episcopum Wratislauieñ, tandem in Kazimirum ducem Tessineñ & Capitaneum Slesiæ, cum pugione intentione transfodendi eum acurrerat, & sese inter iurgandum & defendendum tenentes, de gradu in terram ceciderunt. Et quum ereptum pugionem dux Nicolaus Oppolieñ sensit, in ecclesiam fugit. De qua etiam præcepto Ioannis prænominati Episcopi Wratislauieñ extractus & reductus, per cõsules Nissenses iudicatus, gladio decapitatus est. Anno prætacto 1497 in æstate & autumno maxima pestis in minori Polonia, in districtu scilicet Graccouieñ & Sandomirieñ uiguit. A Graccouia incipiendo orientalem & septemtrionalē plagam uersus, quæ seuiendo plurimos rapuit & consumpsit mortales. In anno uero præcedēti uidelicet 1496 in partibus occidentalibus a Graccouia & uersus Slesiam ad Hungariam eadem sorte præssit mortales pestis. In inicio hyemis Graccouiam uenit. Et paucis absumptis, intensum gelu superueniēs & perdurans, pestem diremit, quinimo prohibuit. Ita sequenti anno puta 1497 prætermissa Graccouia in uno miliari scilicet a Mogila Crzeslauicze &c. reincepit, & satis acriter ut præmissum est afflixit & continuauit. Preterea eodem anno 1497 in Leopoli feria quinta in uigilia conceptiõis Mariæ, Ioannes Albertus Poloniæ rex ad uniuersitatem Gracco. singularem gerens affectum, cultum diuinum in ecclesia Przemislieñ adaugere uolens, Iuspatronatus, Canonicatus, & præbende ecclesiæ Przemislieñ, qui de iure patronatus regis Poloniæ extitit, uniuersitati predictæ pure & donatiõe perpetua irreuocabili motuq; proprio donauit, quam donationē Alexander Poloniæ rex subsequutor approbauit. Et has, donationem & approbationem, Mathias Drzeuiczki Episcopus Przemislieñ & regni Poloniæ Vicecancellarius auctoritate ordinaria confirmauit. Litteras desuper nouas dando & cõcedendo. Anno domini 1498 Magister Ioannes Velsde Posnania Licenciatus medicinæ olim præceptor & informator filiorum regis Kazimiri tertij ecclesiæ parrochialis sancti Stephani Graccouiæ rector, diem clausit extremum, die Martis, decimaseptima Aprilis, quæ fuit feria tertia paschæ. Hic coemptis aliquot areis extra urbem Gracco. ad occidentem, amplũ & spaciosum construxit cimiterium, ad sepulturam parrochianorum sancti Stephani, & aliorum quorumcunq; illic sepeliri uolētium. Ecclesiam quoq; in eodem cimiterio intra robora muratam, in titulum & uenerationem Petri & Pauli apostolorum erexit. Et lectorem missarum in eadem ordinauit. Et ut in nocte tempore necessitatis ingruentis confessiones in lingua Almanica & Polonica audiret instituit. Ante fores ecclesiæ prefatæ ad partem meridionalem, prout uiuens mandauerat, sepultus est. Anno predicto die Mercurij, tercia mensis Octobris, Illustrissimus dux Sigismũdus de Graccouia in Hũgariã exiuit, & germano suo maiori natu Budæ Wladislao rege Hũgariæ & Bohemiæ commansit.

Caput lxxix.

Nicolai ducis Oppolieñ interitus.

Pestis incrudescentia.

Vniuersitas Graccouieñ iuspatronatus donata est.

Magister ...

Cimiteriũ Petri & Pauli apostolorũ vna cum ecclesia erectum.

Sigismundus.

192

CAPVT LXXIX

Portentū Graccouię genitum

Nno domini 1499. die Mercurij, quinta mensis Iunij. Natus est uitulus in Kazimiria Graccouiæ inter iudeos, cum duobus capitibus, unum caput antrorsum ut solet naturaliter produci. Aliud in postremo in loco caudæ. Ipsa uero cauda in medio dorsi excreuit, pedes septem in latere dextro habuit, in sinistro nullum. Cætera membra completa fuere in suis locis ad modum duorum gemellorum, complicatorū ante & post. Expositumq; fuit tentum & inspectum hoc monstrū, aliquot diebus ante portam Glinyana alias glebeam. Eodē anno bella gerentibus summa potentia Thurcis cum Venetis in mari Egeo & Adriatico. Submissi octo milia Thurcorum per latera maris in Guriciam & Feriolam intrauerunt, & iuxta mare & fluuium Mincinum depopulati sunt. Precipue inter Teruisiū & sanctū Danielem, usq; ad montana occidentis, receptamq; prædam absq; ulla resistentia abduxerūt. Sed & peregrinos ad iubileum pergentes, aliquos interceperunt, nonnullos uero excruciatos occiderunt. Nos quoq; ad iubileum Romam transeuntes, et in proximo existentes, continuimus nos in Villaco in fine dierum Octobris, donec Thurci abscesserunt. Anno domini 1500.

Thurcarū immanitas.

Insignis Iubileus Romę.

Iubileus annus centesimus sub Alexandro papa sexto, toto anno Romæ durauit & peragebatur. Confluebatq; multitudo hominum pro capescendis indulgentijs ex toto orbe christianorum. Eo ipso anno supra solitum regni Poloniæ messis ante festum Ioannis Baptistæ fuit. Fuerunt namq; uer & æstas satis calida. Canicula autem a principio ad Iacobi pluuiosa ac frigida, et reliquū tempus serenum & calidum fuit. Eodem anno Thurca insulam & ciuitatem Modon, duodecima mensis Augusti obsedit. Expugnauitq; & eam sub Venetis uigesimaquarta eiusdem mensis recepit. Muros demoliendo, omnes mares occidendo, mulieres uero & impuberes abducēdo. Anno præexpressato, in mense Septembri, multi Morraui & Poloni in Lithuaniam aliarumq; nationū homines militares in fraternitatem pro Lithuanis contra ducem Moskouiæ ibant ære & auro Alexandri ducis magni Lithuaniæ conducti, quibus miles & Baro Thezaurariusq; magniducatus Lithuaniæ nomine dicti magni ducis stipem & litteras Posnaniæ dabat. Namq; gener contra socerum suum, de illatis iniurijs se uindicaturus præsertim q circa illa tempora idem Moskus de ducatibus Lithuaniæ abstraxerat & sibi appropriauerat septuaginta miliaria in longitudine & tantundem in latitudine. Quomq; conuenissent supremum rectorem exercitus stipendariorum. Rex Ioannem Polak constituit, quia uero stipendarij negligenter cōueniebant, itaq; propter eorum morosum transitum hyeme tum præmente Rex soluendum precepit. Binum itaq; damnum Lithuanis exinde prouenit. Vnum ex hoste duce Iwan Moskouiæ. Alterum ex propriorum stipendariorum depopulatione, & de rapina suorū de more ipsorum uiuentiū. Anno prædicto 1500 Illustrissimus dux Sigismundus, Kazimiri tertij regis Poloniæ natus, ducatum Glogouieñ per germanos suos, per reges VVladislaum Hungariæ & Bohemiæ conferentem, per Ioannem Albertum cedentem atq; resignantem obtinuit. Et eodem anno Ioannes Thurzo coadiutor Vratislauiensis factus fuit. Anno domini 1501, die Saturni, nona Ianuarij,

Modon insula a Thurco uastata.

Polonorū Morauorū, Lithuanorum in Moskum concors egressus.

Detrimentum Vilneñ.

Sigismundus ducatum Glogouię possidet

nona Ianuarij, nuncij imperatoris Thurcarum Baisseti de Graccouia disces/
serunt fere integro anno commorati, & per regem Albertum in Graccouia
seruati. Post quorum discessum Oratores Szachmetczar imperatoris Thar/
tarorũ Zauolhensiũ, tercia die quia undecima Ianuarij superuenerũt, & per
petuã amiciciã, ligam atq; societatem interpositis iuramẽtis concluserũt, re/
ge Alberto cum suis optimatibus, sic & oratoribus ducis magni Lithuaniæ
Alexandri præsentibus, super sacra euangelia deponentibus & iurantibus.
Legatis uero Thartarorũ Zauolhensium supra frameas iurantibus, ritu eo/
rum & aquam ablutionis gladiorum atq; framearum epotantibus, atq; uerba
talia adijcientibus. Quicũq; pacta, ligam, & fraternitatem uiolauerit, aut con
tra eam uiolandam insurrexerit, uel aliquicpiam intentauerit, a frameis inci/
dendus occidendusq; pereat, & tanq̃ aqua defluat atq; euanescat. Misit itaq;
rex Albertus Cristopherũ Teslik, & Alexander dux magnus Lithuaniæ alte
rũ propriũ nunciũ, ambos thartarorũ sermonẽ callentes et intelligẽtes. Qui
in mẽse Septẽbri præfati anni 1501 rege Alberto iam defuncto atq; sepulto,
Thartaros Zauolhenses cum imperatore eorum in terras Lithuaniæ pro/
pe Kijow induxerunt & locauerunt. Et statim Thartaros Przecopenses (con
tra hos siquidem adducti fuerunt) occurrentes, & castrametationem prohi/
bentes strauerunt. Sicq; in hyemem plurimã rigidamq; perdurantes in cam/
pestribus commanserunt. Anno eodem 1501 Ioannes Roth Episcopus Wra/
tislauiẽ, episcopatum Friderico filio ducis Kazimiri Tessinẽ maiori natu
tamẽ minorenni resignauit. Ideo contra eum Capitulũ Wratislauiẽ quæstũ
iri in Budã Wladislao regi per
relationem Doctoris Oswaldi
Strawbinger, plebani ad sanctã
Mariam Magdalenam, & Si/
gismundi Gussinger Canonico
rum Wratislauiẽ misit. Et rex
Wladislaus factum non admi/
sit, quinimo prohibuit, prima
mẽsis Septembris. anno mille/
simo quingẽtesimo primo.

Legatio imperatoris Thartarorũ ob pacem

Alberti regis legatio rursus.

Duplices thartari pugnam ineunt.

Vratislauiensis episcopatus resignatio.

Alexander Rex

CAPVT LXXX.

DVm in conuentioni
bus particularibus,
de substituendo altero
rege Poloni tra/
ctarent, anteq̃ negotium genera
le diffiniretur, miserunt, Petro
Kmitha de Visnycza regni Po/
loniæ Marschalco instigante, Pe
trum Miskowski Palatinũ Lan/
I çiciẽ, cũ Nico/

Vladislaus Hungariæ rex ad regnum Poloniæ postulatur.

cicien, cū Nicolao Wroblowski Canonico Gracco, in Budam ad Wladislaū Hungariæ & Bohemiæ regem, postulatum ire, ut regnum Poloniæ uacans tanq prior natu acceptare dignaretur. Qui annuit ac suscepit, & ad amicos, litteras gratulatorias præsertim ad Maximilianū Romanorū, & ad Ludouicū Franciæ reges scripsit, q deus optimus maximus, ultra regna Hungariæ et Bohemiæ, ad soliū paternū ipsum euexisset. Post quod in conuentione uniuersali Piotrkouień, ubi ius mosq est reges non priuatim in conuenticulis eligendos quæ errores & seditiones plerumq gignunt ueluti ex illis instigante Marschalco summissis secutæ fuissent, quoniam iam tunc parū abfuit quin iterum fraternum bellum fuisset excitatum pro regno hoc paterno ac fraterno ac pro magnoducatu Lithuaniæ, ad quod Alexander aspirabat, nisi per Elizabeth reginam genitricem suam fuisset prohibitus, ideoq cum uniuersi regnicolæ ad quos pertinet deliberarent non solū pro eligendo rege sed primum de modo utraq dominia ista ab christifidelibus defendendi, & de eorūdem unionis integratione, sicut tempore aui patrui et patris modernorū principū scilicet præmortui Alberti & Alexandri inducta & firmata erant. Cunctis sane consultum putarunt, si ob hoc gentes uires & opes utriusq dominij adunarentur. Quapropter Alexandro magnoduce Lithuaniæ istud per Albertum Tabor Episcopum Vilneń, Ioannem Zabrzezinski Marschalcum magnū ducatus illius, & Nicolaum Radiuil Pincernam Lithuaniæ suos consiliarios coram uniuerso cetu electionis proponente & Frederico eius germano Archiepiscopo Gnezneń & Episcopo Gracco. Cardinali præsidente, assistenteq eidem in presidentia Cresslao de Curosuanki Episcopo Wladislaueń & regni Poloniæ Cancellario, Alexander magnus dux Lithuaniæ non unius aut certorum tantummodo eligentium uoto, sed communi omnium clamore rex erat declaratus unione & defensione omniū commoditati, de Wladislao rege & quocunq alio sperande preualente. Celerrimo itaq ac uelocissimo nuncio super hoc rex Wladislaus certificatus, maxima cum festinatione dromedarios & cursores reuocatum ire & intercipere suas litteras regibus destinatas misit. Iussumq est ut ante præsentationem exhibitionemq litterarum nunch præuenti reuocarentur. Et quom Poloni multas super hoc rationes electionis Alexandri, regi Wladislao scripserūt nō moleste tulit, sed gratulabundus commendat uterq dominio patrimoniorum suorū prudenter prouisum sic esse. Factis ergo articulis in piotrkow cum prædictis magniducis Lithuaniæ oratoribus Alberto Episcopo Vilneń & Ioāne Zabrzesynski Marschalco Lithuaniæ super inuisceratione & perpetua unione ducatus Lithuaniæ cum regno Poloniæ, ut exutrisq foret unum regnum & una gens, & in ipsis unus rex unumq ius. Quod in antea in intronisatione ducum & regū semper attentatum & repetitum fuit, uix autem custoditū. Vt igitur deinceps inuiolabiliter custodiretur & sempiterne firmaretur. Ad acceptandum iuramenta ducis Lithuaniæ Alexandri, & dominorum Lithuaniæ, ex Polonia in Lithuaniam, Andreas Rosa archiepiscopus Leopolień, Ioannes Lubranski episcopus Posnanień, Andreas de Szamotuli palatinus Posnanień, Ioannes Szram Tharnowczik palatinus Lublineń, & cæteri cum eis missi fuerunt. Suscepit autem dux

Pyotrkow locus eligendi reges.

Alexander in regem eligitur

Cautele circa electionem.

Legati ex Polonia in Lithuaniam.

194

autem dux Alexander cum suis Lithuanis omnia iuramenta, obligationes, & inscriptiones per Polonos inductas & requisitas. Et ex Lithuania procedens, per Radom, Islza Szidlow, Visliczam, & Proszouicze transiuit. In Islza uero episcopali Graccouień ecclesiæ, sigillum anulare ad officium Cancellariæ regni dedit, sub quo extunc negociorum publicorum expeditio fieret, donec sigilla non extarent ac donec die Lunæ uigesima Nouembris alias feria secunda in uigilia Andreæ, cum notabili apparatu Polonico & Lithuanico, in numero quattuordecim centorū militum Graccouiam ingressus, in regiam castri Graccouień est perductus.

Sigillum anulare Cancellariæ regni datū.

Alexandri aduentus.

Ad quem die Martis, septima Decembris, Legati Szachmetczar imperatoris Thartarorum Zauolhensium uenerunt, illum in ciuitatibus & castris commorari dicentes. Ipsos uero Thartaros intensissimo frigore & inædia in campis sterilibus consumi, requirebantq; ut celerrime accingeret se, & cum eis pariter in hostes, secūdum prius conclusa, egrederetur. Et accepto responso, q; peracta coronatione, susceptoq; regno postulata prosequeretur & ad bellandum exiret, ad suos redierunt. Dux uero Alexander tercia dominica aduentus domini, quæ fuit duodecima mensis Decēbris, in regem Poloniæ, in ecclesia Cathedrali Graccouień hora decimaseptima, per Fridericum germanum suum, assistentibus ei Andrea Rosa Archiepiscopo Leopolień, Creslao Cuyauień & Cancellario regni, Ioanne Lubranski Posnanień. Vincentio Przerapski Ploceń, Luca de Thorum Varmień Episcopis, & pluribus abbatibus infulatis. Præsentibus insuper & inspectantibus Elizabeth regina Poloniæ genitrice regis, Conrado Mazouiæ de regno Poloniæ. Item principe Mosaiczki, Michaele Glinski, Georgio Grodzinski de magnoducatu Lithuaniæ ducibus, & maxima copia plebis ac nunciorum, inunctus & coronatus est.

Alexandri coronatio.

Deinde prandijs Prælatos, Duces, Barones, & uniuersitatem Graccoui. refecit, hastiludijs & solatijs interpositis. Aduenerunt tandem ad regem Alexandrum Illustrissimus dux Sigismundus ex Hungaria frater eius die Saturni, decimaoctaua mensis Decembris, Ioannes Baduarius Orator Venetorū, ad commendandum sese Alexandro regi nouiter intronisato.

Sigismūdi aduentus.

Et Helena coniunx regis Alexandri, filia Iwan ducis Moskouiæ, quæ solenniter per Graccouiam in arcem regiam, die Veneris, quarta Februarij, in medio horæ uigesimæprimæ inducta est. Constitutoq; de consilio totius senatus regni Friderico Cardinali & germano in gubernatorē regni Poloniæ, rex Alexander in Lithuaniā die Martis, tercia Maij, hora tredecima, & fuit dies inuentiōis sanctæ Crucis exiuit.

Alexandri in Lithuaniam reditus.

Quem Creslaus Cancellarius senectute, uti se excusabat, grauatus, Mathias autem de Drzeuicza præpositus Scarbimirień, & Vicecancellarius regni ægra corporis laborans ualetudine, non erant secuti, quamobrem senatu regni promouente, Ioannes de Lasko Canonicus Graccouień de Cancellario Curiæ episcopalis Creslai Episcopi Vladislauień in secretarium regium uices Cancellarij & Vicecancellarij absentium apud regem gesturus, creatus & institutus erat, sigillo anulari per regem manui suæ imposito, & iuramento corporali per eum in manibus præfati Friderici & aliorum prælatorum regni in presentia regis, quod senatores regni iurare consueuerunt, prestito. Et quom omnia pacata uiderentur. Thartari

Ioannes de Lasko Secretarius creatus.

Thartarorum uastatio in Russia

Przecopeñ prope festum sancti Michaelis propter negligentiam præfectorum, crudeliter gladio, igne, & occisione Russiam & districtum Sandomiriæ uastauerunt. Exusserunt Rzessow, Iaroslaw, Radimno, Bels, Daunicza, Kunow, Lagow, & magnam Oppatow, quoniam hucusq; Cometes precedens girabat. Depellentesq; innumerabilem prædam, in aquis ultra q̄ mille homines tranatando Istulam suffocarunt. Fertur autem Thartaros numero triginta millium, sed ut eorum mos est in stadia diuidi per quattuor aut circiter millia diuisim sparsis fuisse, & usq; ad magnam Oppatow regni Poloniæ peruenisse. Dux insuper Moskouiæ Iwan eodem tempore per filium suum Demetrium, castrum Smolensko obsidebat, quod gentes regis Alexandri strennue defenderunt. Verum plurima negligebantur per præfatum Alexandrum & ægre defensa erant.

Smolensko castrū obsessum.

CAPVT LXXXI.

Nno autem sequenti scilicet 1503 Friderico Cardinali longa ægritudine male franczosæ fatigato, & in Marcio defuncto, rex Alexander in Aprili circa dominicam Palmarum in Lithuania cum suis, duci Iwan Moskouiæ tenere inuiolabiliter pacem sex annis iurauit. Et econtra dux Moskouiæ pari uicissitudine custodire & seruare pacem duci magno Lithuaniæ Alexandro & ipsius Boyarijs iurauit. Rediensq; ex Lithuania rex Alexander conuocationem in Lublin, pro die apostolorum Simonis & Iudæ, pro metis & resistentia opponenda Stephano Palatino Valachiæ, qui districtum Pokucze sub motibus Hungariæ temere inuadens occupare nitebatur, atq; pro defensa a thartaris tenuit. In eadem conuentione Ioānes de Lasko secretarius regis creatus & pronūciatus est Cancellarius regni Poloniæ. Stipendiarij autem ære communi conducti, & in Russia positi, pro defensa ab incursu Barbarorum, in Poloniam redeuntes, uillas spiritualium Episcopi Graccouieñ, Abbatis Andrzeiouieñ, Prepositi Miechouieñ & cæterorum expilarunt & uastauerunt. Nec contributio spiritualium liberabat, quoniam rector gregis aberat. Rege Alexandro in Prussiam de consilio consiliariorum tam Poloniæ q̄ Prussiæ terrarum secedente. Anno quoq; domini 1505 die Saturni, undecima mensis Ianuarij. Rex Alexander de Graccouia in Brzesczie Ruthenicum, ad tenendum conuentionem Lithuanorum & Ruthenorum exiuit, quam ibidem cum prælatis & Baronibus, alijsq; optimatibus illius ducatus celebrauit, personaliter sed seorsum uenietibus Alberto Tabor Episcopo Vilneñ, Ioanne Zabrzezinski palatino Troceñ, item duobus alijs æque magnificis scilicet Stanislao Zarnowiecz Capitaneo Samagittiæ, & Stanislao Kyska in Piotrouitz Capitaneo, exercituū magniducatus Lithuaniæ Campiductore generali, sed ad consiliū regis & magniducis ueni re abstinentibus ob suspectas insidias uitæ eorum apud regem & magnūducem in castro ipso Brzesteñ, per Michaelem ducem Glinski sumministratas, quippe qui occulto pectore seditiosum quiddam pro imperio & gubernatione eiusdē ducatus gestare cōsueuerat, quod ipsi dñi contra eū affirmarūt, suadebat mussitabatq; apud aures regias diu noctuq; ad istorū dominorum sibi publice & priuatim resistentiū uitæ, honoris, & officiorū priuationē, actūq; fuisset de illis,

Pax facta inter Alexandrū & ducē Moskouiæ.

Conuentio in Lublyn.

Conuentio in Brzesczije.

Michael Glinsky magnūducatū Lithnaniç affectat.

fuissent de illis, nisi tunc a summo uitæ honoris & officiorum periculo eui-
cisset illos Ioannes de Lasko Cancellarius regni Ioāne de Oszwiancim The
ologo Canonico Graccouieñ confessore regio sibi in hoc pietatis opere in-
genue assistente, contra insultum regis & magniducis deliberationem, quam
rex ad uota ducis Michaelis non diffidebatur pectori suo regio herentem ac
cōtra Michaelis ipsius temeritatem proposita sibi strenue auctoritate regni
Poloniæ, cuius Cancellarius esset, protestabatur, quia a rege discedere in re-
gnum mallet q̄ isti errori sedicioso interesse. Quoquidem Cancellario instan
te temperatum erat ab exicioso illo processu, tantummodo Ioanni Zabrze-
zinski palatinatus Troceñ adimebatur, ad quem Nicolaus Radiuil non iu-
re priuatiōis, sed cuiusdā maleuolentiæ, & eoipso Ioāne Zabrzezinski istud
paruipendente suffectus erat, qui tamen Zabrzezinski cū ipsis alijs hac do-
nati erāt gratia, ut & in regno & in isto magnoducatu curarēt interim Maie
statē regiā sibi efficere reconciliatā, quod dn̄i ipsi conscij innocentiæ & inte
gritatis suæ existentes se facturos obtulerunt. Ibidem aduenit Szachmetczar
imperator Thartarorum Zauolhensium, quem rex Alexander ad unum mi
liare in obuiū illi pompose exeūdo, honorifice suscepit & tractauit. Is Szach
metczar in illa horride frigiditatis hyeme, qua regem Alexandrū ad bellan-
dum requisierat, ab imperatore Przecopeñ Mendligero, contra quē fuit ad-
ductus, profligatus (uxore Zauolhensis & maiori parte exercitus eius hor- Cesarū Thartaricorū in testinum bellum.
rente frigus, miseriam, & defectum uictualium, imperatori Przecopeñ Men-
dligero adherente) solus ipse Szachmet Zauolhensis cum tricētis equis, ad
Bialogrod Valachiæ fugit, ad Thurcam pro subsidio transiturus. Vt autem
certa relatione didicit imperatorem thurcarum Baissetum commisisse Capi
taneo Bialogrodensi, ut Szachmetczar detineretur ac incarceraretur, & in
Bizantiū ad Cesarē mitteretur uinctus, Szachmetczar celeriter de campis
Bialogrod se arripiens, fugit & non substitit, donec prope Kiow peruenit &
illic resedit. Hunc Capitaneus Kiouieñ circumdando, coegit in Vilnam Lith Mandatum Thurci.
uaniæ trāsire. Quo longo tempore, mora & expectatione afflicto, fugere plu
ries ad Thartariam tentauit, tamen consequutus reducebatur & custodieba-
tur, donec regi Alexandro in Brzesczie adduceretur. Cui rex q̄uis se hilarem
exhibuerit, tamen nōnihil ægre tulit ꝙ secus fecerit q̄ debuerit fecisse, nihi-
lominus fraterne eum prosecutus Poloniam secum illum ad conuentionem
Radomieñ abduxit, ut liberius accusationem in eum transferret. Rex autem Conuentio Radomieñ.
in Poloniam ad conuentionem Radomieñ transiens, præfatū Cæsarem Za-
uolhensem secum adduxit. Et primum locato eo in Noua ciuitate Mazouiæ,
accersiuit tandem ipsum, & in quadā uilla iuxta Radom posuit. Hic Szach-
metczar personaliter in concilio regis Radomieñ constitutus, tum lamenta-
biliter, tum rationabiliter, tum etiam audacter regi Alexandro & eius consi-
lio exposuit & imputauit, ꝙ propter eos & ligam eorū tam exercitum q̄ om
nia sua perdidisset. Agerent itaq; ꝙ libertate donaretur, & sua per eosdem
ueluti confratres rehaberet. Aliter deus iustus iudex, coram quo cū rege Ale
xandro æquo pede, certissime constitui asserebat, iudicabit causam nostram
in condemnationem Alexandri uiolatoris iuramenti & promissorum. Hæc

Barbarus. Responsum tamē accepit nomine utriusqꝫ domini prolatum, quia neqꝫ deum neqꝫ homines accusare debeat, sed solus ipse sibi & tam præmortuo Alberto regi q̄ regnāti Alexandro reus uel maxime fuerit, Inprimis quia initam cum ipsis regibus confœderationem non seruauerit, quippe cum in fide promissa cum gente sua tota permitteretur in campis magniducatus consistere, ipse fœderis immemor nonnihil hostiliter circa Kyouiam contra magnumducem attentare nō erubuit, et tandem, quod dictum est, gentem perdiderit, hostemqꝫ regni & magniducatus sua gente auxerit, cū tamen pius princeps magnus dux hoc illi pacienter ferre, & ad propositam actionem bellicā eū seruare uoluit & hortatus ē, ut a Kiouieñ districtibus ac a uicinitate Thartarorū Thauricanorum uersus Starodub in fines Moskorum soluisset, secessissetqꝫ procul ab eo loco unde periculum illi indubitanter imineret, ne incaute circumuentus gentem perderet suam, quod Cæsar faciundum respuit & tantos in gente familiaqꝫ sua motus per quandam immodestiam excitaret, ut uxorē & multos ex suis ad defectionē impelleret, qui quod supradixeram dū conscius negare & se iustificare haud potuerat, pecijt se nihilominus ad recuperationem suæ Thartariæ iuuandum, cūqꝫ de modo recuperationis mutuo deliberaretur presumebat faciliter futurū, si eius frater permitteretur ad thartaros Nohayskie progredi, qui fratres Cæsares illorum Thartarorum sibi in auxilium educeret, qui ut non inconsolatus esset bene sperare & expectare iubetur, donec gentes ad bellandū ordinarentur. Ille inspecta multitudine hominum & isti inquit, cur non bellarent. Responsum est nō sicut in Thartarijs christianos oēs passim bella obire, attamen ut gratus & acceptus apud Consiliarios utriusqꝫ dominij esse uideretur tam Poloni q̄ Lithuani quorum tunc cum rege ex Lithuania in Radom non pauci uenerant, promiserūt Cæsarem cum gente armata Polonorum Lithuanorum & Thartarorum magnumducatum incolentium ad recuperandam suam Thartariam uersus Thauricanū Cæsarem expediēdum, a quo Thauricano credidit ipse Szachmetczar suos ad se redituros thartaros q̄primum pileum suum inspectare possent, quam in spem per Szachmetczar declaratam. Rex cum Consiliarijs utriusqꝫ dominij Kozack, Soltan germanum Czaris eiusdem expediuerūt & libertate donarunt ad thartarias Nohayskye ultra fluuiū Volham iturū, quo Cæsar Szachmetczar adeo exhilaratus erat, ut ibidem plurimum se letatum consolatūqꝫ diceret, semperqꝫ in fide absqꝫ suspitione perfugij se mansurum promitteret, expectaturus absqꝫ dolore & mœstitia reditum responsumqꝫ fraternū, & ita optime in hac Radomieñ conuentione contentatū se professus erat. Germanus autē Cesaris Kozack Soltan ad fines Lithuaniæ deductus, trans Volham fauste peruenit, & ei cōmissa fideliter ordinauit. Interim rex Alexander contra grassatores, raptores, & deprædatores in conuentione Radomieñ agens, iussit quandam mulierē nobilem Russinowska nuncupatam, in ocreis & calcaribus (quoniam fur erat equestris, multos nobiles in illis locis spolians & domos diruens) suspēdere. Alios uero raptores de quibus erāt Osluchowski & Missowski decollare iussit. Itē reconciliationē dominorū Lithuaniæ ut dictū, sine causa infamatorū cōsiliarij regni Poloniæ curabāt cū rege Alexandro componere

Cęsar Thartarorum fidefragus.

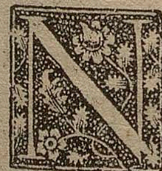
Alexāder grassatores intercepit.

dro componere. Cumq; causam criminationis exquireret, Dux Michael nomine regis obiciebat illis inobedientiam, quia rege mãdante q̄ Georgius Ilinytz castrolyda cessisset in personam Droszdza Rutheni, illi prohibuerũt ea stro cedendum. Sed qui Droszdzam factionis Michaelinæ cõscium clam asserent quia Michaelis consanguineus esset, cessionẽq; eiusmodi ex ea causa ad regiæ maiestatis in Lithuaniam ex regno aduentũ suspendendam putarunt, clam apud regem ibidem in Radom obtinuerunt ut ad uota & intercessiones consiliariorum Poloniæ rex promitteret, q̄primum Lithuaniam rediret admittere illos in suam pristinã gratiam regiam. Consiliarij aũt Poloniæ de hac maiestatis regiæ benignitate erant contenti, nõ indignũ putantes rem in Lithuaniam reici tanq̄ propter auctoritatem illius reipublicæ, quia tanq̄ domesticum Lithuaniæ negocium esset. Igitur Lithuani post dominicam trinitatis discesserunt. In eadem conuentione Minores Poloni oblationem fertonum admiserunt, Maiores uero denegarũt. De hinc rex Alexander soluens habenas (consulentibus medicis quoniam paraliticus erat) ad Graecouiam transiens, Szachmetczar cum Lithuanis in magnumducatum Lithuaniæ misit in Troki honeste & libere ad suum usq; in Lithuaniam reditum seruandũ, quatinus rex secum Lithuaniæ fœliciter conueniens pro ipsius expeditione in Radom deliberata consuluisset. Interim tamen cũ Cæsar libertate in Troki frueretur octuaginta nũctij seu thartari de thartarijs Nohayskie sese a Cæsaribus, quorũ multi illis thartarijs imperare consueuerũt ad eundem Szachmetczar in Nohay ad Cæsares illos tanq̄ fratres & Cõmilitones reducendũ missos asserentes Vilnam ueniũt, permissi ad Cæsarem alloquendum libere ei conuersantur. Interim etiam dum unacum Cæsare omnibus necessarijs uictus & uestium per Lithuaniæ consiliarios prouiderentur. Szachmetczar cũ suis omnibus pro quibuscumq;, equos & iumenta ad insedendum habere potuit, ex Troky insalutatis consiliarijs Lithuaniæ clam fugæ se cõmittit, oblitus promissorum omnium pro ipso & per ipsum in Radom consultorum & iureiurando roboratorum, sed per Lithuanos insecutus comprehensus & in Troky reductus erat ad regis ex regno reditũ custodiendus. Sub id etiã tempus dũ rex in regno immoratur adueniũt Vilnam ad consiliarios Lithuaniæ Oratores Mendligeri Cæsaris Przecopeñ seu Thauricani cõmissa Cæsaris retulerunt, ut si saperent cæsarẽ Szachmetczar captiuarent, quemadmodũ patruo ipsius Mendligeri prisci & antiquiores Lithuanorum fecerũt, quod si facerent eis pacem & adiutoria sempiterna promitteret, quæ melius prestaret ipsis tanq̄ propinquitate & adiacentia loci iunctus, q̄ imperator Zauolhensis remotus. Crediderunt Lithuani uerbis Menligeri satis dolosis & nunq̄ uerificatis, Responderuntq; oratoribus eius optata istic ad regiæ Maiestatis noticiam reicienda.

Contributio fertonum decreta.

CAPVT LXXXII.

NVnc ad regem redeamus. Ex Radom rex Alexander in Graccouiam diuertens dominica decem miliũ militum, quæ fuit dies uigesimasecunda Iunij, hora decimaoctaua eam intrauit. Et subsequuti sunt Oratores Bogdan Palatini Valachiæ, qui in Radom aduenerant

Reditus Alexandri de Radom.

Oratores Palatini Valachię.

Et Elizabeth virginem ultimo natam, sororem regum in matrimonium suo
principi postularunt, quod ut facilius assequeretur districtus, iunctos Russiæ
Valachiæ Czessibieszi & Thieszmienicza, quos pater eius ui & armis occu
pauerat, regi Alexandro redderit. Sed uirgine penitus dissentiēte, & q̄ esset
hō alterius ritus, ac monoculus obijciente, infecta re inconsolati abscesserūt.
Reginaq; Poloniæ Elizabeth, regum & uirginis genitrice, penultima Augu
sti moriente, spem coniugij protraxit & abstulit. Excusationemq; propter lu/
gubritatem opportune intulit. Tandem rex in kalendis Octobris e Gracco/

Conuentus in Lublin.

uia peramplius eam non uisurus, hora decimanona exiuit, & conuentionem
in Lublin in mēse Ianuario anno domini 1506 celebrauit. In qua primū dissen/

Morsus in spi/rituales.

sio suborta fuit sæcularium aduersus spirituales, ut scilicet iuxta regem spiri/
tuales non ambas partes eius cingentes, sed tantūmodo in dextra parte sede
rent. Et q̄ spirituales ad bella irent, & maiores expeditiones (quia plura q̄ sæ
culares possiderent) facerent & expedirent. Quibus sedatis & spiritualibus
in suo ueteri præsidentiæ & libertatū iure cōseruatis, pro defensione regni no
uam monetam mediorum grossorum cudere constituerunt. Et q̄ stipēdiarij
conducerentur, in Russiāq; mitterentur, tunc rex ex Lublin, in Lithuaniā cir
ca Gregorij perrexit. Initoq; Vilnæ consilio pro Szachmetczar & pro illis
octoginta ad eum ex Nohay missis qui illum, ut rebatur, ad fugam sollicita/
rūt reuocauit Vilnam ex Troky Cæsar in tentorijsq; sub custodia cum Thar
taris & suis & illis Nohayszy stetit, celebratoq; mature consilio de nō ob/
seruato iuramento & de insidijs magnoducatui circa Kyow structis accusa/
tus, tandem de unanimi Lithuanorum & Ruthenorum consilio per Michae
lem Glynski cum aulicis Lithuanis aggressus, iussus est in Kowno deporta/
ri, seruandus ibi tamdiu quousq; Kozak Soltan auxilia illi ex Nohay adduce

Thartari Russi/am Lithuani/amq; vastant.

ret, reliqui diuisim in curijs & uicis designati ad id seruādi. Et Thartari Prze
copēn circa festa paschæ Russiam & Lithuaniam ingressi, tyrannide terribili
usi, domos & aceruos cum frumentis exurebant, homines & pecora quæ ab/
ducere non ualebant, secabant, utq; certificatores referebant, super prædicta
fere infinitum populum, quia centum milia abduxerant. Et quom uix quinq;
milia Thartarorum fuerunt, cuiq; thartaro uigintiquinq; homines sorte ce/
serunt. Illisq; diebus erat quidam deceptor prope oppidū Ilkusz in uilla Ba/

Ficti medici de/fraudatio.

lin, ab euentu ꝓpheta Balinski agnominatus. Is quom esset Polonus in Hun/
garia & Septemcastreñ terris Empericam medicinam exercens, & ut sæpe
plures occidens, in præfatam Balin perueniens, Græcum genere & lingua
se asserebat & peritissimum medicum. Ad quem ex uniuerso regno, præci/
pue tamē ciues ex Graccouia plures cōfluebant, & in ædibus ipsius uillanis
iacentes, remedijs ac incantationibus utebantur, fiducia & promissis pleni.
Ex ditioribus non nisi centum aureos exigens, propter quod a certis medicis
Centurio uel Centenarius, a mercede centum ducatorū nuncupabatur. Hūc

Medicus Ba/linsky ad regē accersitus.

itaq; ex fama multorum rex Alexander languidus & paraliticus resciens, ad
sese curandum accersiit, qui nullatenus acquieuit nec ire uoluit, nisi prius tri/
centis aureis pro uia subarratus, & equis optimis cum curru & equitibus de/
ducentibus prouisus. Et fere totam Apotecam ex apotecario regio secum re/
recipiens, iuxta

cipiens, iuxta Graccouiam per Cleparz (non enim in Graccouiam unq̄ descendebat) ad regem Alexandrū in Lithuaniā perrexit, in castro Vilneñ (cedentibus non tamem Emperico consentientibus, sed ad uotum & imperium Michaelis Glinski, secus facere non audentibus medicis regijs) ex stuba grandi facto balneo iussu Emperici, uapores ex coctione herbarum producens, regem ad sudandum desuper locabat. Ad bibendumq; uinum & malmaticum ei in balneo, & mox exeunti balneū porrigebat, quæ in paralisi apud omnes medicos suspectissima sunt. Et quom rex debilitatus, uiribusq; destitutus in pessundationem ac desperationem deductus erat. Mathias de Blonie regius phisicus Ioannem de Lasko Cancellariū sollicitat, curaret auctoritate sua & regni, regem de manu pseudomedici eruendum, alioqui rex subito cum sudoribus spiritum exalaret, qui Cancellarius dum contra Empericū inuehit Michael Glinski ne regis impediatur cura, eum defendit, quousq; conuocatis & persuasis per Cancellariū consiliarijs decernitur capiendus ad arbitriū fratris regij ducis Sigismundi, qui pro corrupta fratris regis uitæ sanitate faceret cū insano medico iudicium demeritum, captus pseudomedicus in carceres deicitur, Michael tamen Glynski de ipsius missione & fuga insimulatus, qui medicus clam de carcere quomodocumq; dimissus per Prussiam ad monasterium sanctimonialium in Swierzyniecz ante Graccouiam perueniens, uxorem suam filiam Balinski cum propheta prædicto commorare, ob infamationem & delusionem eius recusantem, requirebat ac repetebat. Et ea non rehabita, in Tessin se transtulit. Deinde in Rupellam Kazimiriæ sancti Stanislai, ad monasterium heremitarum sancti Pauli declinauit, & clam permansit. Quē Laurentius Miedzilesky, Notarius Cancellariæ regis, qui olim in cura eius fuit, reperiens, cū societate sua prophetam Balinski traxit, & in carceribus loci ordinarij, in curia episcopali conclusit. Inde ne moreretur dimissus euasit. Et postea interiecto longiusculo tempore, Alchimiam & Philosophiam denuo in Graccouia clandestine practicare cœpit. Quomq; in ambabus tam Alchimia q̄ Philosophia defecisset & notatus fuisset. Acceptis in mutuū ab aliquibus ciuibus pluribus ducatis, nocturno tempore fugit, nec usq̄ comparuit. Et quom tales seductores pluries apparuerunt, nostri tamen homines uanitatibus oblectati, usq; in hos dies cauti esse nolunt. Circa festum. s. Laurentij dum rex maleualens Vilnæ decumbit, Thartarorum uiginti quattuor aut sex millia nunctiantur non solum in Lithuaniam, sed directe uersus Vilnam progredi. Quorū transitu rex commotus tametsi languidus Consiliarios uocat consultat, & contra Thartaros expeditionem decernit. Cui cum Michael nomine procerū responderet, absq; rege nequaq̄ ituros. Mathias Blonye Phisicus regius obsecrat ne rex moueatur, quem præsagit hoc ipso solo æstiui temporis trāsitu, citius ad suum q̄ hostium interitum perducendum. Vicit tamen pertinax Michaelis responsio ut rex ipse animo q̄uis debili tamen audacter declararet se contra Thartaros iturum, perueniitq; in quadriga uectus ad castrum Lyda, cui appropinquabant Thartari, Helena Magna dux & coniunx, sequuta erat regem, quia uidit moribundum. Cumq; speculatores regem auisatum facerent de triginta milibus Thartarorum uersus

Prodigiosa eius medicina.

Medicus in carceres deijcitur.

Thartarorū in Lithuaniā subita irruptio.

Kloczko euntiū

Kloczko euntium in quibus Cezarelli eſſent aliquot. Rex nimium moleſtiæ concepit ꝗ equo inſidere nequiret, exinde ſubito morbum incidit, a quo ſuffragio medici excitatur, & Staniſlao Kyska Campiductori generali exercitū committit, qui obuiam Thartaris iret. Cum Kyska uniuerſi Barones & Michael miſſi. Ad cuſtodiam uero corporis regij Albertus Vilneñ. Epiſcopus Ioannes Zabrzezinski cum Ioanne de Lasko Cancellario deputati. Qui cū ſuper iſtis extremis mutuo deliberarent euentibus, communi conſenſu ſtatuunt Sigiſmundum ducem, regis fratrem, Glogouiæ agentem uocandū.

Alexander in morbū incidit.

Suggerunt etiam Michaeli ꝗ & ipſe litteras pro duce ipſo ſcribat, ut quantocius Lithuaniam aduenire acceleret, ſiue enim uiuet ſiue morietur rex, & ſimiliter ſiue uincentur Thartari ſiue non, putarunt neceſſarium de hijs ducem tanq̃ futurum regis ſucceſſorem & heredem auiſandū.

Dux Sigiſmūdus in Lithuaniam vocatur.

Interim Kyſka quadā egritudine incepit laborare adeo ut uix equum aſcenderet. Thartari autem a Kloczko uerſus Lyda nunctiantur appropinquare, relictis ultra Kloczko impedimētis & biſſaccis eorum in uno certo delecto ſecuriori loco & parte ſuorum minus ualentium pro tutamento cum his remanente, numeratis circiter uiginti millibus delectorum pugnatorum Thartarorum. Interim etiam medicus regius de Blonije Cancellariū auiſatum facit, procuraret prouidendam regis animæ ſalutem, ſic in exercitu Kyska egrotatus ad exercitum dirigendum Michaelem ſubſtituit, ſibiq; & Baronibus per eum prius ordinatos exercitus commendat egreualens. In Lyda autem Cancellarius, inito cū aſſeſſoribus regis cuſtodiæ conſilio, regem Euchariſtiæ ſacramento procurat, conuocatis Helena magnaduce & his ipſis aſſeſſoribus, ac Cancellariæ Lithuanæ Secretarijs.

Alexander viatico ſalutis ꝓuidetur.

Theſauros regis de ſcrinijs curruum ac ab Helena magnaduce recipi, & coram rege ſecerni ſuper eiſq; & ſepultura ultimam a rege exquirit & conſcribit uoluntatem, quam ſigillatam ad aduentum fratris regij, ducis Sigiſmundi unacū ſupellectili regia, quæ in auro, argento, gemmis monilibus, anulis, & ueſtibus ad centum millia, aut circa eſtimabatur, procurat ſeruandam. Et cum tanq̃ uolatiles frequentes ab exercitu regis nunctij aduenirent nunctiantes ꝗ nec mora ſecuritati regiæ cōſulatur, quia temere Thartari ſe opponant, & uerſus Lydam pergere contendant. Corpus regium uix ſpiritum retinens conſilio medici in feretra ponitur, & inter equos alternatim per duos feretrum portantes ducturæ Nobilium polonorū duorum Nicolai de Roſzoczycze, qui demum Caſtellanus Brijechouieñ creatur, & Ioannis de Sobothka eiuſdem Cancellarij conſanguineorum committitur, qui aurigarum uices geſſere, eorumq; ductu & aſſiſtentium cura, rex iam moriturus, Helena coniuge comitante diu noctuq; Vilnam defertur. Cuius cuſtodijs diurnis atq; nocturnis fratres minores adhibentur. Moxq; nunctij adueniunt uictos Thartaros nunctiant. Rex tametſi iam tunc uſu dictionis abuteteretur, audita tamen relatione uictoriæ, eliquat lachrimas, oculos ad deum leuat, & manu ægreualente tanq̃ gratulatus aſtantibus ueſtes grabatum regis tegentes remouet, & aſtantibus manu leuatas donat, cuius munificentia et liberalitas uniuerſos aſtantes religioſorum, & anilium conditionum ad conlachrymandum & eiulandū concitat. Deinde mox rex deo ſpiritum reddit,

Alexāder deo ſpiritū reddit.

et patrimonium magniducatus suo periculo inter agonizandum ab hostibus defensum successori reliquit integrum. Cuius corpus debita reuerentia conditum usq; ad Sigismundi ducis aduentum adseruatum est. Congressi autem cum Lithuanis erant Thartarorũ quindecim millia circa Kloczko per Lithuanos uictoriosissime fusa cesaq;, paucis de curia regis ex Vilna aduenientibus Polonis, quorum Sandiuogium de Czarnkow Baronem palatini Posnanieñ filium cum cæteris familiaribus Cancellarius ductorem præfecerat, qui licet certamine se non immiscuerant, quia tardiuscule uenerant, armis tamen fulgẽtes in monticulo prope lacum & paludem pugnæ per Thartaros uisi, nõ parum hostibus timoris, & Lithuanis animi præbuere, quippe ut illos inspectarent Thartari, qui tum pro palude cum Lithuanis certabant, putantes a Polonis quos per habitũ et equites nouerant, noua magnaq; Lithuanis præsidia aduentasse, fugæ se committebant, quos Lithuani insequentes strauerũt, ut ueluti in messe manipuli per aliquot millia iacerent corpora occisorum, quorũ Lithuani nonnullos uinctos, equorũ uero circiter duodecim millia ex ipso cõflictu retulerũt. Duo uero Cæsareoli seu filij Cæsaris, ad paludes & loca limosa fugiẽtes, noctis obscuritate saluati euaserũt. Præfata aũt uictoria nõ Campiductori Kyska aut duci Michaeli Glynsky, uel eorum, sed dei solius prouidentiæ & regis fœlicitati attribuebatur, qui dum cum morte et terreno hoste simul luctaret, deuicto hoste, per mortem uictor uictus erat. Sub eodẽ tempore puta die Saturni, octaua mensis Augusti. Stella crinita, nigra nuncupata de natura Saturni, circa polum supra septistellium apparuit. altera nocte inter prædictas septem stellas, quæ currus dicuntur, tandem sub eis alijs noctibus, continuo declinans per Cancrum, Leonem, & Virginem, usq; prope orisontem Septemtrionis inclinata, in uigilia assumptionis Mariæ disparuit. Et rex quoq; Alexander, quia Cometes ille per horoscopum eius transiit. Item quia globus igneus clarissimus eo tempe supra turrim prætorij Graccouieñ, in una noctium de superioribus uelocissime descendit, obitum principis loci significans, Obijt autẽ mortem Vilnæ, die Mercurij, quæ est decima nona Augusti, noctis sequentis hora quarta. Sepultus in ecclesia Vilneñ, in sacello iuxta germanum suum ducem Kazimirũ, die dominica, undecima mensis Octobris. Delegerat quidem & ipse sibi locum sepulturæ, & per legittimum testamenti tenorem inscripserat Graccouiæ in Cathedrali ecclesia, pro qua re Cancellarius adueniente Sigismundo duce concionabatur, publice obsecrando ducem & Consiliarios Lithuaniæ, q; ultimæ uoluntati regis nõ præiudicarent, sed eum permitterent cum regis funere ad regnum redire, tamen quia suspicio de Michaele uehemens erat, quod cum funus de Lituania educeretur, idq; sequerentur dux Sigismundus frater, & Barones summa daretur commoditas Michaeli Vilnam cum castris occupandi, Iccirco decreuerunt uoluntati ultimæ regis derogatum iri, & appositus est uicinus corpori beati Kazimiri germani præmortui. Et quo audentius decernũt uoluntati ultimæ derogandum, frater dux & Consiliarij Lithuaniæ, eo magis ipsi Cancellario regis promittunt honorificentia tumuli, & anniuersariorum fundatione memoriam regis testatam facere. Iste unicus rex Polonorum in Lithuania tumulatus quiescit.

Thartari a Lithuanis cesi.

Cometes nota bilis.

Signa mortis Alexandri.

Alexãder Vilnæ moritur & sepelitur.

Descriptio morū Alexandri.

latus quiescit. Fuit autē rex Alexander mediocris staturæ, faciei aliquantulū oblongæ, ossosus, neruosus, & uiribus corporis præditus, sed uiribus animæ diminutus. Nam inter omnes fratres suos, minus bene discernebat. Et in per/suasionibus ac rationibus oppositis, quid sequendum, eligendumq; foret, ra/ro diiudicabat, unde sæpenumero taciturnitate, plura interrogata, proposi/taue absoluebat. In bellis fortunæ non omnino expers, primum quidem per expeditionem contra Moscos, Ductore suorum Lithuanorū fidelium existen/te Bohemo Czyernyn Moscos tunc uiribus & multitudine superantes cum paucis Lithuanis & stipendiariis deuicit. Item in auxilium fraternum Alberti regis contra Thurcas per Valachiam expeditionem facientis, ueniens dum in campis Podoliæ cum Thartaris secum confligere declinantibus consiste/ret, castrum Braczlaw erexit & perennem suorum magnorum operū memo/riam constituit, tam regno Poloniæ, q̄ magnoducatui Lithuaniæ, in eo ipso ca stro tutamen & singulare contra Thartaros propugnaculum. In ultimo uero mortis articulo, sicut suprascripseram, moriens hostes uictoriose profligauit. Sub principatu eius crebræ incursiones, sed non inultæ fuerūt. adeo tamen pius, liberalis, & æris, auriq; cupidus erat, ut quicquid peteretur, libēs tribu ebat, & non prius esset sollicitus nummorum habendorum, nisi prius se offer ret indigens aut supplicans, cui subueniendum foret, aut ipsa necessitas urge/ret. Curiam tenuit copiosam, dilectoribusq; plura donabat. adeo liberaliter, ut eorum gratia nonnulla bona oppignoraret, & nonnunq̄ thezaurū exhau/riret, q̄ pro status sui temporali prouisione ex prouentibus regiis congerebat. Hastiludiorum milites & magistros q̄ plures, cantores quoq; & fistulatores habuit. Et quia coniunx ipsius Helena de Moskouia scismatica, prolem ædi/derat nullam.

Sigismundus in Lithuaniam vocatur.

Igitur sicut dux Sigismundus de loco campestralium stationū, et de loco expeditionis contra Thartaros factæ ex Lyda de moribundo rege auisatus erat, sic eo uita functo, prælati & Barones Lithuaniæ pro ipso duce Sigismundo germano regis defuncti, festine in Glogouiam Slesiæ miserunt. (Erat enim dux Oppauiæ, maiorisq; Glogouiæ, et Capitaneus supremus utri usq; Slesiæ) Qui propere per Posnaniam & Mazouiam procedens in Lith/uaniam deuenit. Et prius per ducem Michaelem Glynsky, se de insimulata seditione, hoc ipso occursu purgantem cum fautoribus suis inuitatus & exce/ptus est. Demum per alios dominos Lithuanos salutatus, usq; in Vilnam per ductus est.

Aduentus eius ad funebralem pompam.

Vbi reperto fratre mortuo rege Alexandro, substitit, & usq; in diē sepulturæ permansit. Pro qua per eundem aduenientem ducē adoptata erant feretra præciose tecta triginta unum. Equi axaminro, adamasco, & cæteris præciosis tecti, triginta duo. Vexilla octo, & quattuor equites singillatim ha stam gladium & uestes regis ferentes. Commendatus est ergo sepulturæ, die qua supra, quom explesset ætatis suæ annos quadraginta quinq;, & dies quat tuordecim. Regni uero Poloniæ annis quattuor completis, mensibus octo & diebus octo. Magniducatus autem Lithuaniæ annis quattuordecim, & quasi duobus mensibus.

Sigismundus in magnū ducem Lithuaniæ electus.

Post prædicta eodē anno 1506, die Martis, uigesima Octo/bris, quæ fuit translationis sancti Adalberti. Illustrissimus dux Sigismundus in magnūducem Lithuaniæ, hora sedecima, cū solennitate magna, & subie/

ctorum eius,

ctorum eius, etiam ducis Michaelis Glynsky iuramentis, ſublimatus eſt.

CAPVT LXXXIII.

ANno domini 1502 in conuentione Korczyn, feria tertia infra octauas corporis Criſti. Alexander rex Poloniæ, de conſenſu expreſſo conſiliariorum regni, ad petitionem Reuerendi patris domini Creſlai de Kurozuanki Epiſcopi Wladiſlauieñ. & regni Poloniæ Cancellarij, ac Ioãnis de Lasko Decani Wladiſlauieñ facientes compenſationem pro iure, quod Capitulum eccleſiæ Wladiſlauieñ ad præpoſituram ſancti Michaelis in caſtro Graccouieñ, per dotationem de menſa epiſcopatus Wladiſlauieñ. & deinde per incorporationem apoſtolicam habuit, Capitulo Wladiſlauieñ facta. Iuſpatronatus parrochialis in Gambin dioceſis Poſnanieñ, quæ de iurepatronatus regis Poloniæ exiſtebat, donatione perpetua & irreuocabili, eccleſiæ Wladiſlauieñ donauit. Litteras deſuper nouas ſub ſigillo ſuo decernendo. Quam donationem Ioannes Lubransky epiſcopus Poſnanieñ, auctoritate ordinaria confirmando, eandẽ eccleſiam Capitulo Wladiſlauieñ incorporauit, confirmatione apoſtolica ſubſequuta. Eodem anno in menſe Iulio Thurcas obſidentes caſtrum Iaicza, Hungari profligauerunt & repulerunt, uerum cum multis ſuis deſideratis & occiſis. Item eclipſis ſolis, decem punctorum ſuper 16 gradu Libræ, eodem anno in kalendis Octobris fuit, ut Mathematici teſtati ſunt abundantiæ boni ſignificatiua, quoniam Venus principalis ſignificatrix eius fuit. Anno quo ſupra quingenteſimo ſecundo ſupra milleſimum, Sereniſſimus Wladiſlaus Hungariæ & Bohemiæ rex accepit in coniugem uirginem Annam de regno Franciæ, quæ per Italiam & Venetias in Hungariam ante feſtum ſancti Michaelis introducta. Coronata fuit ipſo die ſancti Michaelis, & fuit dies Iouis uigeſimanona Septembris, in Alba regali. Deinde Budam adducta, nuptiæ more regio die Iouis, ſexta Octobris cũ pluribus triumphis & ſolacijs celebrabantur. Eiſdem temporibus ex commiſſo Hungarorũ, intrauerũt Thurciam Petrus Palatinus Tranſſiluanieñ, Ioza, & Ioannes alias Hanzlyg olim regis Mathiæ naturalis filius. et Bodon ciuitatem habentem emporium exuſſerunt, oppidaq; ac uillas uicinas, & ſine offenſa redierunt. Anno domini 1503, die Martis, quartadecima menſis Marcij, alias poſt dominicam Reminiſcere, feria tertia in nocte ſequenti. Illuſtriſſimus ac Reuerendiſſimus dominus Fridericus Cardinalis præsbiter ſanctæ Romanæ eccleſiæ in ſeptem folijs, Primaſq; Gnezneñ, & Epiſcopus Graccouieñ, in curia epiſcopali Graccouiæ, uitam temporalem morte conſumauit & finiuit. Cauſa fuit reſolutio uirtutum, ex pernicioſo morbo gallico, cum inobſeruatione regiminis. Bibit ſiquidem ultra modum & menſuram fortia potagia, & ut ſæpe nocte, ſpreta philoſophorum doctrina & obedientia. Extinctus eſt & Marianus Suffraganeus eius Graccouieñ, dominica Reminiſcere poſt occaſum ſolis. Signũ præbens mortis domini Cardinalis, ut ſicut in uita, ita & in morte illi fideliter famularetur ac præcederet. Fuit Marianus genere Slauus de Hungaria religioſus ordinis ſancti Dominici, Theologus acutus, lingua facundus, plura genera linguarum callens, & expedite pronuncians, Latinum, Slauonicum, Polonicum, Almanicum, &

Iuriſpatronat⁹ permutatio.

Eclipſis ſolis.

Anna ex Francia Vladiſlao regi Hungariæ nupta.

Frideric⁹ Cardinalis mortu us.

Mariani ſuffraganei ſui obit⁹

189

Hungaricum. Traditus autem fuit sepulturæ dominus Fridericus Cardinalis, die Mercurij, quinta Aprilis, & fuit post dominicam Iudica, in scalis ante maius altare ecclesiæ Cathedralis Graccouieñ, sub crate tumulatus. Extant ac eminent secti lapides in præfatis scalis pro sempiterna memoria eleuati. Hic Fridericus Cardinalis fuit proceræ & altæ staturæ, secundũ collum procliuus & inclinatus. Hic cum matre sua Elizabeth regina Poloniæ, tabernaculum & inclusorium testæ sancti Stanislai patroni nostri gloriosi, de puro auro, unionibus, & lapidibus præciosis circumdatum ordinauit. Cuius ualor & summa præcij cum labore compensando atq; computãdo ad septem milia et medium millenarium aureorum se extendit. et hoc uulgariter mediusoctauus millenarius uocitatur. Hic in diebus suis clerum non patiebatur nec permittebat a nobilibus opprimi. Requiescat ergo in pace.

Friderici Cardinalis statura.

Eodem mense Aprili, & eiusdem anni, die Mercurij post dominicam Iudica ante meridiem, & fuit quinta mensis Aprilis, in qua Fridericus Cardinalis erat tumulatus, Creslaus de Kurosuanky, Episcopus Wladislauieñ, ac regni Poloniæ Cancellarius diem clausit extremũ in conuentione Piotrkouieñ, sepulturamq; in sua ecclesia accepit.

Creslaus episcop⁹ Wladislauieñ mortuus.

Anno præexpresso 1503, Mansionarij sanctæ Crucis in sacello Hierusalem, foris oppidum Sweidnicz in quartali cinerum instituti sunt.

Mansionarij in Sweidnicz instituti.

Anno præfato 1503 continuabatur cultura montanarum Thatri in cupro & argento, quam anno præterito inchoauerant post oppidum Nouifori tribus miliaribus. Et non fuit æqua sors factorum cum domino, quoniam rex Alexander plura milia aureorũ impendebat. Factores autem paucis redditibus datis, spe regem & promissis, non lucro implebant. Anno quo supra, die dominica, uigesimatercia Iulij, quæ fuit sancti Appollinaris martyris, nata est regi Hungariæ & Bohemiæ filia primogenita, hora medij horalogij septima, ascendente tertia facie uirginis. Quæ fonte baptismatis renata, nomine matris suæ Anna est nuncupata.

Anna Vladislai Hungariæ regis filia.

Eodem anno die Saturni, uigesimaoctaua Octobris quæ fuit Simonis & Iudæ apostolorum, Conradus dux Mazouiæ & dominus Varszouiæ, finem rebus suis imponens mortuus est. Et rex Alexander iure deuolutionis & feudi, ducatum eius & Varszouiam possedit. Qui denuo magnis personis instigantibus Stanislao & Ioanni filiolis in feudũ locauit. Quẽadmodum idem rex Alexander, oppidum Sambor cũ districtu, quod rex Albertus legittime pro se & regno a domina Odrowazowa litteras sufficiẽtes nõ habẽte receperat, instãtibus pro ea qbusdã magnis uiris, & asserentibus nõ omnino iuste ademptũ liberaliter restituit.

Conradus Mazouiæ dux mortuus.

CAPVT LXXXIIII.

ANno domini 1504 feria quinta ante dominicam Letare, in conuentione generali Piotrkouieñ Alexander rex Poloniæ, ad petitionem domini Mathiæ Drzeuiczky Prepositi Scarbimirieñ, & Vicecancellarij regni, Iuspatronatus ecclesiæ parrochialis in Brudzeuicze, diocesis Gnezneñ ad regem Poloniæ pertinens, eo respectu & ad illum effectum, ut mansionariæ in oppido Drzeuicza ex fructibus utriusq; ecclesiæ uidelicet in Drzeuicza & Brudzeuicze erigerentur, de consensu consiliariorum regis pure & libere donatione perpetua & irreuocabili donauit. Quam donationem Andreas Rosa Archiepiscopus Gnezneñ, auctoritate ordinaria confirmando, ac ecclesiam prædictam in Brudzeuicze parrochia-

Iurispatronat⁹ impetratio.

lem, ecclesiæ in Drzeuicza parrochiali auctoritate ordinaria uniendo, anne/
ctendo, ac incorporando. Mansionarios ad decantandum, matutinū, missas,
uesperas, & horas de beata uirgine perpetuis temporibus erexit, litteras de/
super nouas concedendo. Eodem anno in fine dierum Marcij & in Aprili di/
luuia fluminum propter exuberantes pluuias cum frigore fuerunt. Anno quo
supra quingen. quarto supra mille. die Martis, secunda Iulij. Stephanus Vala

Stephani Valachię Palatini interitus.

chiæ Palatinus, bellis, ætate & podagra attritus, fato absumptus in æternam
clausit lumina noctem post ortum solis una hora. Hic fuit a natura præditus,
fortuna, astutia, & pluribus uictorijs. Hic Mathiam regem Hungariæ in op/

Gesta eius celebria.

pido Banye bello superatum, & tribus sagittis non letaliter in dorso uulnera
tum, de Moldauia eiecit. Hic Mahumetum imperatorem Thurcarum cum
centum uiginti milibus in Valachia parua manu (mirabile dictu) fudit, & cū
ignominia expulit. Hic deniq; Ioannem Albertum regem Poloniæ post pa/
cta, & firmatam secum pacem ad terras sui regni ex Valachia exercitus suos
sub fide sibi data ducentem, usq; ad extrema suæ prouintiæ telis & armis per
sequutus est. Hic Thartaros Zauolhenses & Przecopeñ sæpenumero stra/
uit, & fauste repulit. O uirum triumphalem & uictoriosum de omnibus regi
bus uicinis gloriose triumphantem. O fœlicem hominem, pleraq; omnia mu
nera fortunæ pleno cornu tenētem. Quodq; alijs natura per partes donauit,
quibusdam prudentiam cum astu, quibusdam heroicas uirtutes & iusticiam
omnium uirtutum præclarissimam. Nonnullis uero de hostibus uictoriam,
huic cūcta simul largita est & concessit, ut esset in omnibus, iustus, prouidus,
astutus, & de omni impetitore, uir uictoriosus. Non immerito inter heroas in
nostra ætate computandus, Successit ei in principatu Valachiæ Bogdan uni/
cus filius, uno oculo orbus. Eodem anno die Iouis, uigesimasecūda mensis Au

Kazimirię exustio.

gusti, Kazimiria Graccouieñ a circulo usq; ad muros ciuitatis partis meridi/
onalis, præsente rege Alexandro & magnificis in castro Graccouieñ post me
ridiem usq; in noctem arsit, & totam partem meridionalem ciuitatis, & tur/
res supra murum præcipue portam magnam uersus montem sancti Benedi/
cti consumpsit. Anno quo supra in mense Septembri. Quinq; milia Bohemo

Bohemi a Maximiliano uicti.

rum in Bauaria pro Falczgraff seu Palatino Rheni, contra Maximilianum
regem Romanorum ad bellandum procedentia, per eundem Romanorum
regem conflicta sunt, suntq; de eis occisi bismille & centum. Septingenti ue/
ro capti, cæteri uero dispersi. Item eodem anno in medio dierū usualium No/
uembris, Thurci in Croacia unum castrum uastauerunt, et mille personas ab/

Croatię vastatio.

duxerunt, nouitas huiusce rei uenit in Budam in crastino sanctæ Elizabeth,
me illic præsente & cōmorante. Præfato anno domini 1504 Ciues Wratisla/
uieñ nomine Hawnoldi Capitanei Wratislauieñ, sacerdotem cum notarijs

Notarij Vratislauieñ cum sacerdote capti.

cōsistorij Wratislauieñ captiuauerūt, Causa fuit quia nocturno tempore ape/
ruerant portulam ad suburbium & exiuerunt ad Summum ecclesiæ Cathe/
dralis. Officialis itaq; interdictum in ciuitate Wratislaui. posuit, & concer/

Controuersia spiritualium et sæculariū prælatorum.

tatio ac controuersia inter Prælatos clerumq; longo tempore fuit. Duces aūt
Slesiæ in consilio congregati, noluerunt locum dare spiritualibus consedendi
in medio eorū, nec protectionem, neq; amicam conuersationem eis exhibue/
runt. Anno domini 1505, die Lunæ, decimanona mensis Maij, hora uigesimase

Grando notabilis.

cunda, Grando magnæ quātitatis, maioris q̃ oua columbarum, cum crepitu, fremitu, & sonitu maximo, cum horrendissimis tonitruis, terribilibusq; fulminibus descendit, & frondes ac tecta perfregit, turrimq; Lubranka nuncupatam in castro Graccouieñ fulmen percussit, cum abruptione tegularū & muri eiusdem turris. Eodem anno ad finem dierum usualium Augusti, Thartari Przecopeñ Minsko ac loca ei uicina spoliarunt, & magnam prædam abegerunt. Anno præfato 1505 die Saturni, trigesima mensis Augusti.

Elizabeth regina mortua.

Elizabeth regina Poloniæ mater pluriū regum, fato absumpta est. Sepulturæ demādata, dominica in die Mathei apostoli & euāgelistæ, quæ fuit uigesimaprima mensis Septembris, in sarcophago proprio per eam dum uiueret constructo, in sinistra parte sacelli sanctæ Crucis ecclesiæ Cathedralis Graccouieñ,

Exequiarum præsentes.

Præsentibus ac sepulturam decorantibus Alexandro rege Poloniæ, & magno duce Lithuaniæ. Item Sigismūdo Oppauieñ & maioris Glogouiæ duce, filijs eius. Item Andrea Rosa Gnezneñ Archiepiscopo, Ioanne Konarski Graccouieñ, Ioanne Lubranski Posnanieñ, ac Mathia Drzeuiczki Przemislieñ, episcopis. Hæc præclarissima Elizabeth, fuit ex Cæsareo regioq; sanguine progenita. Et quod mirabile dictu uidetur. Fuit filia regis, uxor regis, soror regis, mater regis, immo plurium regum, quod in multis seculis uix & perraro accidit. Nec ulla filiarum eius æqualem fœlicitatem usq; in hanc diem est assequuta. Et ut sententiam Plinij de fœlicitate fœminarum extendam. Ante retro, dextrorsum, sinistrorsum, in situ & sua positione regibus est circumsepta Fuit nanq; filia regis, quia nata Alberti ducis Austriæ, Hunga. Bohe. & Romanorū regis, Fuit uxor Kazimiri tercij Poloniæ regis fœliciter eius coniugium sortita. Soror regis Ladislai Hunga. & Bohe. regis in Praga extincti.

Proles sua.

Mater regum, serenissimorum dominorum nostrorum, Wladislai Hunga. & Bohe. regis defuncti. Ioannis Alberti, & Alexandri. Item Sigismundi fœliciter regnantis, Poloniæ regum. O fœlicem Elizabeth tot regibus undiq; septam. O fœlicem Elizabeth copiosa prole refertam, quia, ut præmissum est, de Kazimiro tertio, marito ipsius, sex mares & septem puellas genuit. E quibus filijs, fuerunt quattuor reges coronati, & quintus Cardinalis præsbiter Romanæ ecclesiæ. Sextus uero ptisi suffocatus interijt, sed inter sanctos ubi

Fundatio eius.

prodigijs coruscat relatus. Hæc Elizabeth sacellum sanctæ Crucis de petra secta, ad dextram partem in introitu ecclesiæ Cathedralis Graccouieñ, proprijs impensis fabricauit. Et in ea octo præsbiteros & nonum clericum, officium de sancta Cruce, matutinum, missas, & omnes horas quottidie cantantes dotauit. Domumq; muratam ex opposito eiusdem sacelli pro præfatis præsbiteris ad commanendum emit & ordinauit. Hæc eadem Elizabeth Mansionarios octo in ecclesia sancti Michaelis Archangeli castri Graccouieñ instituit & stipendiauit. Domum pro eisdem ligneam, iuxta scolam sub turri comparando & relinquendo. Cuius Elizabeth amore filiali permotus Albertus rex sibi, & pro habitatione commodiori sua domū ex opposito porticus meridionalis ecclesiæ Cathedralis, iuxta domum Vicariorum eiusdem ecclesiæ perpetuorum, a fundamentis erexit, edificauit, & compleuit. Et moriens, in manibus filiæ ultimo genitæ Elizabeth ad disponendum de ea testamentaliter

Pia eiusce opa

reliquit. Preterea eadē regina Elizabeth cortinas pro ornamento parietū

chori supra subsellia, ecclesiæ Cathedrali donauit. Et uexilla cũ crucibus argẽteis deauratis, eidẽ largita est. Alia quoq; pia opa fecit, præcipue linthea, casulas, & quæ suis elaborauit aut texuit ornamẽta manibus, ecclesijs tribuit. Et quia pietas ad omnia ualet, pietas illius ualuit ei & ualet ad obtinẽda bñficia diuina temporibus æuiternis.

CAPVT LXXXV

Eodem anno in estate. Ciues Wratislauieñ instigatione Hawnoldi Capitanei & Gregorij Notarij Wratisla. animati, Gymnasium generale omnium bonarum disciplinarum, quod uniuersitas Wratislauieñ diceretur, erigere conati sunt. Et super hoc Wladislai regis Hunga. & Bohe. consensum, auxilia, litteras erectionis, Iurispatronatus omnium prebendarum ecclesiæ Collegiatæ, s. Crucis de collatione regia, donationem, & litterarum promotorialium, tam regis q̃ reginæ Hunga. ac Episcopi Wratislauieñ, ad Iulium papam secundum, expeditionem obtinuerunt, & multo ære Budæ in Cancellaria regis soluerũt. Quibus cum litteris & promotionibus, tria milia aureorum Romam, pro expediendis bullis papæ & confirmatione destinarunt. Vniuersitas autem Graccoui. euigilans, ad sedem apostolicam, dominica post omnium sanctorum, quæ fuit secunda Nouembris, litteras Alexandri regis Poloniæ, cassatorias & rationes confutatorias per doctores conceptas, misit, quibus Iulius papa secũdus acquiescens, erectionem uniuersitatis Wratislauieñ inhibuit. Et quum putarent homines dormire, post duos annos Wratislauieñ iterum apud sedem apostolicam enixius ac occulte pro uniuersitatis erectione laborare cœperũt. Sed eadem qua prius difficultate perculsi, deciderũt atq; repulsam passi sũt. Anno quo supra. Estas nubiũ pluuiosa fuit, ab Aprili ad Septemtrionem inclusiue, fere quottidie pluens. Anno præexpresso in fine dierũ usualiũ mensis Nouembris. Iwan Vassilouicz, quod sonat Ioannes Basilij, dux Moskouiæ, finem rebus suis per mortem imposuit extremam. Hic fuit princeps frugi & utilis suis terris. Nam excussit iugum Thartarorum & sua prudentia ac strenuitate, quibus prius tributum soluit, soluere sibi subiugatos coegit. Terras Scithiæ Asiaticæ, longissime ad orientem & Septemtrionem porrectas, diuersarum nationum & linguarum, bellis compescuit, & sub iugum obedientiæ misit. Sed & Nouogrod ciuitatem maximam atq; opulentissimam tanq̃ per Kazimirum regem Poloniæ tercium, neglectam occupauit et sibi appropriauit. quæ tamen respublica fuit auctoritate & nomine communitatis suæ moderata ante istam occupationem, interdũ magnumducem Lithuaniæ interdum alios recognoscens. Vicinasq; gentes Sweciæ ac Liuoniæ armis idẽ Basilius Moscus lacessiuit. Ducatus autem Lithuaniæ septuaginta miliaria in longitudine, & tantundem in latitudine cum nonnullis castellis seu munitionibus ligneis occupauit & possedit. In Moskouia ebrietates & potagia inebriantia prohibuit & aboleuit. Reliquit quinq; filios, primum Vassil Iwanouicz quod sonat Basilius Ioannis. Alterum Iurgi Iwanouicz & sonat Georgius Ioannis. Tercium Demetrium. Quartum ducem Szemyen. Quintum ducem Andream. Assignauerat autem iste Iwan dux Moskouiæ successorem & heredem post se, Demetrium nepotem suũ, quem postea saniori usus consilio in carcerem detrusit & in carcere tenens, filium suum maiorem natu Va

Wratislauieñ erigere vniuersitatem machinati sunt.

Vniuersitas Graccouieñ restitit.

Wratislauieñ iterãt frustrati.

Iwan Vasilouicz dux Moskouiæ mortuus.

Bellicositas eiusdem.

Sobrietatis auctor. Proles sua.

ſſil Iwanouicz in ducem Moskouiæ ſublimauit, qui uſq; in hanc diem in ſolio
paterno reſidet atq; principatu. Anno eodem 1505 feria ſecunda in uigilia
Mathiæ apoſtoli, in conuentione generali Lublineñ rex Poloniæ Alexander
accipiens ex narratione Ioannis de Lasko Decani Wladiſla. regni Poloniæ
Cancellarij, ꝙ fructus, redditus, & prouentus Vicariorum eccleſiæ Cathedra
lis Wladiſlauieñ ſint pauci & exiles, ut deuotius diligentiuſq; in dicta eccle/

Iuſpatronatus eccleſiæ Coſti/neñ Vladiſla. impetratum.

ſia domino deo inſeruirent, Iuſpatronatus eccleſiæ parrochialis in Goſtinyn
dioceſis Ploceñ, quæ de iurepatronatus regis Poloniæ extitit, de conſilio &
conſenſu conſiliariorum regni, præfatis Vicarijs & Collegio ipſorum, pure,
libere, ac donatione perpetua & irreuocabili contulit. Quam donationem
Eraſmus Czolek Epiſcopus Ploceñ auctoritate ordinaria confirmauit. Alij
quoq; de regno Poloniæ uidentes fontes largitatis in conceſſione petitorum

Largitas Ale/xandri.

apertos, Abbaciam Thiniceñ, Prepoſituram Miechouieñ, Item & Abbaciã
Szuleouieñ cum cæteris beneficijs Cancellariæ & Vicecancellariæ regni.
Item Archiepiſcopatui Leopolieñ, & Epiſcopatibus Ruſſiæ, annumerare &
inuiſcerare inſtantes, laborarunt. Verũenimuero quia monachi nõ ad regem,
ſed ad ſanctam Romanam ſedem prouocarunt & miſerunt. pretermiſſis mo
naſterijs, alia beneficia regiæ donationis acceptarunt. Eccleſiam quoq; par/
rochialem in Biala epiſcopatui Chelmeñ Ruſſiæ, eccleſiam in Mſczonow
Poſnanieñ, & altare in Nachelnicza Prepoſituræ Lanciciæ iunxerunt, & per
petua regis donatione incorporauerũt. Anno domini 1506 dominica Letare,

Ioannes Thurzo in Vratiſla/uieñ Epiſcopũ conſecratur.

& fuit uigeſimaſecunda menſis Marcij Ioannes de familia Thurzonum, ſeni/
or natu, munus conſecrationis in Epiſcopum Wratiſlauieñ percepit. Ex Re/
uerendiſ. patribus & dominis Staniſlao Thurzone germano ſuo iuniori, Pon
tifice Olomunceñ, & Ioanne Pop. fratre ordinis minorũ de obſeruantia, olim
Epiſcopo Varadienſi & Olomunceñ. Deinde die Mercurij uigeſimaquinta
Marcij, quæ eſt anunciationis Mariæ, prefatus Ioannes Thurzo Wratiſla.
antiſtes, ſic ut premiſſum eſt nouiter conſecratus, primam miſſam in eccleſia
ſancti Ioannis Wratiſlauienſi Cathedrali, cum indulgentijs a ſede apoſtolica
omnibus preſentibus confeſſis & contritis a culpa et pœna conceſſis, cecinit.

Indulgẽtię pri/miciarũ ſuarũ.

Et magnus concurſus principum atq; Baronum fuit, prandium quoq; pro eis
oppipare & laute conſtructum exhibitum eſt. Hoc anno 1506 Lithuani pluri/
bus incurſionibus Thartarorum agitati & uexati, Vilnam ciuitatem eorum
capitalem muro circumdare cœperunt. Non totam in toto ambitu, ſed quan
tum uidebatur muro comprehenderunt & cinxerunt, reliquum pro ſuburbi/
is ſine muro dimiſerunt. Anno prefato die Mercurij quæ fuit calendarum Iu/
lij, primus filius, ſed proles ſecunda Sereniſſimo Wladiſlao Hungariæ et Bo

Lodouici na/tiuitas.

hemiæ regi, parum ante meridiem natus eſt. Qui in baptiſmo Lodouicus eſt
nominatus. Anna uero regina Hungariæ genitrice huius Lodouici ex partu
debilitata, dominica in die ſanctæ Annæ, quæ fuit. 26 Iulij hora ueſperarum

Anna eius mater mortua. Miechow op/pidũ exuſtum.

uita functa extincta eſt. Eodem anno die Saturni. 15. menſis Augusti, quæ fuit
aſſumptionis Mariæ uirginis, in nocte ſequenti, oppidum Miechow cum con
uentu, monaſterio, & eccleſia inſigni plumbo tecta, igne in toto conflagratũ
perijt, plaga dei fuit iſta. Anno quo ſupra, circa feſtum Michaelis Exercitus

Valachi pulſi.

ſtipendiariorum Polonorum, quaſi quattuor millium, ſexingentos. Valachos

de territorio Russiæ prope fluuium Nyestr per eos in antea occupato & possesso eiecit. Post aliquot autem hebdomadas, ingenui adolescentes, & bello uiuida uirtus, duo filij Strusz, ab exercitu Polonorum separati, cum suis quinquaginta equitibus, in multos Valachos gloriæ cupidi irruerunt, & a multitudine fusi atq; prostrati sunt. Sczasny alias fœlix unus ex filijs Strusz in loco duelli occisus est, alter Georgius Struszouicz captus, corā Palatino Bogdano decapitatus est. Et post eum alij decollati sunt, isti, Iacobus Zamboreczki Stanislaus Strelenski, Girzik familiaris Strussonum, Stanislaus Drab, Derasinski, Mirek, Iacub familiaris Zamboreczki, Thomas familiaris Kozuchowski. In crastino huiusmodi conflictus Strussonum, exercitus Polonorū Valachos prostrauit, & mortem Strussonum ultus est, qui uixissent utinam reip. strennue ualituri. Interfectus est eo prelio Capitaneus de Choczin. Copacz uero ductor exercitus Valachi fuga dilapsus, saluus euasit. Eodem anno die Martis tercia mensis Nouembris hora septima noctis præcedētis, Nicolaus senior natu dux Rathiborieñ, qui filiam Sbignei de Thanczin in uxorem matrimonialiter acceperat fato interceptus & mortuus est. Is ægritudine præssus, & iamiā moribundus Graccouiā ad medendū ei adductus, sine profectu medicinarum uitā finiuit. Et reductus, sepulturā in Rathiboria accepit. Postquē germanus ipsius dux Ioannes sequutus eū, breui mortuus est. Tercius Valētinus nomine, gibbo & struma uiciatus, tamē discretiōe & uirtute præstans, tanq̄ superstes, amborū possessionē legittime percepit.

Filij Strusz bello extincti.

Strennui Poloni occisi.

Nicolaus dux Rathiborieñ, mortuus.

Ioānes quoq; frater eius.

Index eorum quę inter imprimendum errata sunt. Libro primo.

Carta 7. uersu 12. lege tutorem pro tutatorē. Carta 18. ꝟsu 3. lege Cornelius fuscus ꝓ furcus. Car. 18. ꝟ 43. le. Romanorū pro Nomanorū. ℭ Libro Scd̄o. Car. 22. ꝟ 26. lege lapidibus obrutis ꝓ abrutis. Car. 28. ꝟ. 6. lege prędicto ꝓ pdicto. Car. 45. ꝟ. 34. le. absūpsit ꝓ assūpsit. ℭ Libro Tertio. Car. 58. ꝟ. 24. le. Millesimo centesimo pro ducentesimo. Car. 69. ꝟ. 15. lege palantes & oberrantes ꝓ pellantes. Car. 75. ꝟ. 13 le. M. centesimo 27 ꝓ millesimo 20 centesimo septimo. Car. 137 ꝟsu. 27 le. cū consorte sua ꝓ cū sorte. Car. 140 ꝟ. 31 le. caput 42. pro 52. Car 189 ꝟ. 2. le. funus ductū est ꝓ ducta est. ℭ Libro Quarto. Car. 193 ꝟ. 16 caput ꝓ captu. Car. 196. ꝟ. 18 anno 1296 ꝓ 2296. Car. 197. ꝟ. 17 le. āno 1298 ꝓ 1208. Car. 216 ꝟ. 7 le. explebāt ꝓ explebebāt. Car. 243. ꝟ. 28 le. āno dn̄i 1362 ꝓ 132 Car. 265. ꝟ. 5 le. odiosum & suspectū ꝓ suspecto. Car. 267. ꝟ 28. le. Capitaneū ꝓ Capineū. Car. 271 ꝟ. 14 le. & habitacula deorū ꝓ habitacula domorū. Car. 275. ꝟ. 4. le. iste Temerlanes in tartarico temir kutlu uocatur ꝓ kutho. Carta 279 ꝟ. 30 le. Conradus de Iuningen ꝓ Vlricus. Car. 280 ꝟ. 35 le. Conradus ꝓ Vlricus. Car. 281 ꝟ. 43 le. palatinus ꝓ palatitinus. Car. 292 ꝟ. 28. lege salariū ꝓ solariū. Car. 327 ꝟ. 18 lege Frederico Marchioni pro Ioanni.

Habes lector amice q̄ttuor hos libros Chronicorū regni Polonię a dn̄o Miechouieñ editos, de qbus supuacaneū arbitror plura adscribere, quādo illud in p̄liminari ep̄la fecerim. Hęc ꝟo errata hisce ānotare satis uisum est. Insunt autē eius gn̄is plura, q̄ tu uelim nō in authorē retorq̄as. Nā id statim admittes, si in grāmatica talē uirū deficere nō posse credes, & magnā certe calcographorū incuriā ppendes. Credita em̄ res fuit Correctori a principio diligenti in successu opis plus nimio incurabili. Quot igitur in gramatica errores īuenies p te explodere ualebis. In trāspositis uero sepius lr̄is statim ipse facies iudiciū. Pręterea toto ope urbs regni p̄maria Graccouia p G litterā scripta est, hoc inprimis p̄ter authoris uoluntatē forte accidit, q cū alijs ml̄tis p C litterā Craccouiā scribi contendit. Verū in hac re corrector mecū nō dissentiebat. Sunt. n. ex hijs q vetustiores lr̄as adsecuti, qbus hęc urbs a Gracco duce cōdita atq; noīata legitur, ac p abusum deide G in C mutata illis credit. Tuū erit liberū iudiciū. utrā uis seq opinionē, idemq; nobis erit G an C ponas, atq; ut tibi placet legas. In Alberti Alexandriq; regū vita quędā cū indice nō concordant, quod biennio posteaq̄ opus absolutū erat addita quędā sunt, quędam etiā reiecta senatus iussu accedente, illa tu quoq; cognoscens emēdabis. Hęc te admonere uolui, si qd superest qđ tibi nō satisfacit, tu corrigere & (boni consul.) tibi ipsi satisfacere digneris. Vale.

ℭ Impressum Craccouię per Hieronymū Vietorē. Kalendis Decēbris Anno dn̄i. M.D.XXI.

202

